नालन्दा-देवनागरी-पालि-गन्थमालाय
विनयपिटके

महावग्गपालि

सिरि नव नालन्दा महा विहारस्स

बुद्धसंवच्छर २५००   विक्रमसम्वत् २०१३

१९५६

STATE MUSEUM, LUCKNOW
LIBRARY

Acc. No.

Book No.

नालन्दा - देवनागरी - पालि - गन्थमालाय

विनयपिटके

महावग्गपालि

पधानसंसोधको

भिक्खु जगदीसकस्सपो

सिरि नवनालन्दा महाविहारस्स

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन
पकासिता

बु० २५०० वि० २०१३
१९५६

Phone No : — 5965
Bharatiya Vidya Prakashan;
Post Box 108, Kachauri Gali,
VARANASI (U. P.)

4250

संवच्छरे सुभे पुञ्ञे अड्ढतेय्यसहस्सिमे ।
बुद्धनिब्बानपूजाय अय पालि पकासिता ॥

State Museum Library
* Lucknow *

Nālandā-Devanāgarī-Pāli-Series

THE
MAHĀVAGGA

General Editor
BHIKKHU J. KASHYAP

सिरिनवनालन्दामहाविहारस्स

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2500 1956 V. E. 2013

**Published on the occasion of the 2500th
anniversary of the Mahāparinirvāṇa
of the Buddha**

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the indivi-dual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of tṛṣṇā or taṇhā. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffering. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *tat tvam asi,* it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇīs or prohibitions or abstinences called *daśaśīla* or *daśaśikṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcaśīla*.

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Kāmesu micchācārā veramṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Musāvādā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Surā-merayamajja-pamādaṭṭhānā
  veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcaśīla we will develop patience, courage, love and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇaṃ paramaṃ sukham: Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows:

> "When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know: "Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no

further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself." Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versions in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

§ 1. THE COUNCILS: TIPIṬAKA COMPILED

At Kusinārā, after the Mahāparinibbāna, the disciples had assembled to pay their last homage to the Master. Venerable Mahākassapa, the chief of the congregation, was reminding them of the declaration of the Lord: "It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them, leave them, and sever ourselves from them." At this, Bhikkhu Subhadda, who had joined the Order in his old age, and hence had no training in the Discipline, attempted to console the monks thus: "Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Master lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules: but, now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve." These shocking words of Subhadda, just after the demise of the Lord, gave rise to the apprehension that there might also be other heretics in the Saṅgha, who would misinterpret and distort the Doctrine. The Venerable Mahākassapa, therefore, addressed the Bhikkhus thus:

> Come, sirs, let us chant together the Dhamma and the Vinaya, before what is not-Dhamma is spread abroad, and what is Dhamma is put aside; before what is not-Vinaya is spread abroad and what is Vinaya is put aside; before those who argue against the Dhamma become powerful, and those who hold to the Dhamma become weak!

(a) The First Council

The Venerable chose five hundred Arhat Monks to hold a Great Council, to collect and preserve the Word of the Master in pristine purity. Rājagaha, the capital city of Magadha, was selected as the venue for the meeting. It is recorded that King Ajātasattu, a devout patron of the Buddha, made all arrangements for the significant convention, at the Sattapaṇṇī Cave, on the Vebhāra hill. According to the Tibetan tradition, however, it is supposed to have taken place at the Nigrodha Cave. The account of Aśvaghoṣa locates it at the Indraśāla Cave, on the Mount Gijjhakūṭa. None the less, there is no dispute about the fact that it was at Rājagaha that the First Council met.

Venerable Mahākassapa, the General President of the Council, with the permission of the Saṅgha, asked questions on Vinaya to Upāli. These questions related to the different offences; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules, the amendments to rules and all other details about them. Thus, the Vinaya text was agreed upon and settled.

Then, again, with the permission of the Saṅgha, he put questions on the Dhamma to Ānanda. These questions followed the lines adopted for Vinaya—the occasion of the sermons and the person or persons with reference to whom they were preached.

The Commentary, of a much later date, asserts that the Abhidhamma Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma. It gives a full list of the names of the books of Pāli Tipiṭaka that is available to us today.

Prof. Oldenberg, however, does not accept the historical authenticity of this Council, on the ground that no reference to it has been made in the Mahāparinibbāna Sutta, though it does mention the remark made by Subhadda. This objection has been amply disproved by scholars, both Eastern and Western.

(b) The Second Council

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Saṅgha concerning the interpretation of some Vinaya rules. This necessitated the convention of the Second Council. Leading monks, from distant parts of India, assembled to take part in the Council, held at Vesālī. According to the Dīpavaṃsa and Samantapāsādikā, this Council was held in the reign of King Kālāsoka, a descendant of Ajātasattu. Buddhaghoṣa writes that seven hundred Bhikkhus took part in this Council, and that they drew up a new edition, divided in the Piṭakas, Nikāyas, Aṅgas and Dhammakkhandhas.

(c) The Third Council

The Third Council was held at Pāṭaliputta, under the patronage of the celebrated Buddhist monarch, Asoka the Great. The necessity of this Council was to expose and refute the various heretical views that had crept into the Saṅgha, as a result of members of other sects joining the Buddhist Order, attracted by the royal patronage it had been receiving. The Venerable Moggaliputta Tissa, the presiding Elder, restored the true Doctrine, by propounding the Abhidhamma treatise, the Kathāvatthu, which was accepted as a Pakaraṇa of the third Piṭaka. After the Council, Asoka despatched missionaries to the different countries of the world for the propagation of the Noble Doctrine. Mahinda, the son of Asoka, and Saṅghamittā, his daughter, were sent to Ceylon, where their mission was a great success. Ceylon became a stronghold of Buddhism; and, even to this day, the tradition of the Pāli Tipiṭaka has been maintained there with all religious zeal.

(d) The Fourth Council

Up till then, the Tipiṭaka was principally handed down orally from teachers to pupils. There did exist the practice of writing amongst the members of the Saṅgha; but, most probably, the Scripture was not compiled systematically in the form of books. This was done, for the first time, in Ceylon in 29 B.C., during the reign of King Vaṭṭagāmani Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This is often regarded as the Fourth Council.

(e) The Fifth Council

The Fifth Council, according to orthodox Theravāda tradition, was held at Mandalay, upper Burma, in 1871, under the patronage of King Mindon. At this Council the whole Pāli Tipiṭaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs, as follows:

Vinaya	111 slabs
Sutta	410 slabs
Abhidhamma	208 slabs

(f) The Sixth Council

Now, in this present age, the necessity was felt of bringing out an up-to-date edition of the Tipiṭaka, thoroughly revised and systematically edited, and printed on the most modern machines. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana, in Rangoon, which opened on the 17th May, 1954, in the artificially built Rock Cave, specially constructed for the purpose, at some distance from Rangoon. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, took part in chanting the Tipiṭaka. A modern printing press was also installed in a separate building, and there the approved texts were printed as soon as they had received the sanction of the Saṅgāyana. The Saṅgāyana concluded on the full-moon day of May, 1956.

§ 2. NEED FOR TIPIṬAKA IN DEVANĀGARĪ

In Ceylon and Burma, the Tipiṭaka is available in their own scripts. In Thailand and Cambodia, likewise, several editions of the Tipiṭaka, in Siamese and Cambodian scripts, were prepared and published from time to time. The Pāli Text Society, London, has completed the publication of a major portion of the Tipiṭaka in Roman character. But, the entire Tipiṭaka is still not available in any script of India.

Pāli, the language of the Tipiṭaka, originally called Māgadhī, was the common spoken language of India more than two thousand years ago, in the same areas where Hindi is spoken at present. It is, therefore, more easily accessible to the Indian scholar than to any one else. If the Tipiṭaka is made available in Devanāgarī, it would open a vast field of cultural studies to our readers. So far, our difficulty with Pāli had been more of script than of language.

It is with a view to meeting this need that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pāli Tipiṭaka in Devanāgarī script, which will be completed, it is calculated, in 40 volumes, each of 400 pages. This memorable task has been entrusted to the Devanāgarī Tipiṭaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated text of the books of the Tipiṭaka, based on the printed editions, in Roman, Sinhalese, Burmese, and Siamese characters.

The distribution of the books of the Pāli Tipiṭaka may be understood from the following chart:

Tipiṭaka

Vinaya Piṭaka	Sutta Piṭaka	Abhidhamma Piṭaka
1. Mahāvagga	1. Dīghanikāya	1. Dhammasaṅgaṇi
2. Cullavagga	2. Majjhimanikāya	2. Vibhaṅga
3. Pācittiya	3. Saṃyuttanikāya	3. Dhātukathā
4. Pārājika	4. Aṅguttaranikāya	4. Puggalapaññatti
5. Parivāra	5. Khuddakanikāya	5. Kathāvatthu
	Khuddakapāṭha	6. Yamaka
	Dhammapada	7. Paṭṭhāna
	Udāna	
	Itivuttaka	
	Suttanipāta	
	Vimānavatthu	
	Petavatthu	
	Theragāthā	
	Therīgāthā	
	Jātaka	
	Niddesa	
	Paṭisambhidāmagga	
	Apadāna	
	Buddhavaṃsa, and	
	Cariyāpiṭaka	

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

The Vinayapiṭaka deals with the rules and regulations for the life of the Bhikkhus and for the discipline of the monastery. The Suttapiṭaka is a collection of the sermons delivered by the Buddha, and also by his Chief Disciples, duly approved by Him. The Abhidhammapiṭaka expounds technically the psycho-ethical Philosophy of Buddhism.

§ 3. PRESENT EDITION

In the preparation and production of the present Devanāgarī edition of the Mahāvagga, we had the co-operation of two learned Pāli scholars, Dr. P. V. Bapat and Dr. P. L. Vaidya, and the following editions have been used.

(i) Roman, by Hermann Oldenberg, 1879, (ii) Sinhalese, by Bentota Saddhātissa Thera, 1922, (iii) Siamese, Mahāmakuṭa Government Publication, 1926, and (iv) Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana Edition, 1954.

Punctuation

We have used the following punctuations :—comma (,), semicolon (;), full stop of Nāgarī (।), inverted commas (") to indicate quotations only when preceded by a reporting verb, and single inverted comma (') when there is a quotation within a quotation. Inverted commas have been preceded by a dash. Small similes, occurring in a big sentence, have been, sometimes, put as a parenthesis, between two dashes, as: "*Atha kho Brahmā sahampati—seyyathāpi nāma balavā puriso sammiñjitaṃ vā bāhaṃ pasāreyya, pasāritaṃ vā bāhaṃ sammiñjeyya evameva—brahmaloke antarahito bhagavato purato pāturahosi.*" Note of interrogation (?) has been used to indicate that a question is asked. Three dots (...) indicate that this is a case of Peyyālaṃ. Comma has been used both before and after a noun in the vocative case, as: "*Kiṃ nu kho so, Ānanda, dārakassa saddo?*" A phrase expressing the purpose of an action is preceded by a dash, as: "*Upajjhāyena ussukkaṃ kātabbaṃ—kinti nu kho saddhivihārikassa cīvaraṃ uppajjeyyātha.*"

Abbreviation

In the foot-notes, the abbreviation रो॰ stands for the Roman edition, सी॰ stands for the Sinhalese edition, स्या॰ for the Siamese edition, and म॰ for the Burmese edition.

In the margin, the abbreviation 'R' stands for the Roman, and 'B' for the Burmese editions. They indicate that the page number put by its side begins from the line. Reference to the page numbers of the Roman edition will facilitate the identification of references given in the P. T. S. Pāli-English Dictionary, as well as other modern publications of or on Pāli, in which references are made to the books of the Roman edition. Reference to the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana edition was also considered essential, since this is the most up-to-date edition prepared by the holders of the orthodox tradition.

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

Corner-reference

On odd pages of the book, the corner numbers refer to the Chapter, article and paragraph occurring at the end of the page; and on even pages they refer to those occurring at the beginning of the page.

Spelling

About the mode of our spelling, it is necessary to note that we have treated the indeclinable particles *va, pi,* and *ti* as independent words, as the initial vowels of *eva, api* and *iti* are very often dropped in Pāli.

The Parasavarṇa-combination has been observed when occurring in the same word, as Saṅgha, Kiñci, Pañca, etc. At other places, this combination has been generally avoided, as: *evaṃ pi, kammaṃ ti,* etc. To show that the other forms are also grammatically valid, we have occasionally used this form also—*evampi, kammanti,* etc.

Some Western editors have accepted the same method of spelling; but, in cases where *ti* is preceded by *i* or *pi* by *a,* they have applied the rule of अकः सवर्णे दीर्घः and have spelt the indeclinable particles together with the preceding words, as: *desesīti* and *tassāpi.* But, in such cases also, we have spelt them separately, as: *desesī ti* and *tassā pi.* The lengthening of the preceding vowels before *ti* and *pi* may well be explained by the rule *vyañjane dīgharassā* (Moggallāna 1.33), which allows the lengthening of a short vowel, if it precedes a consonant, as: *– muni + care = munī care, khanti + paramaṃ = khantī paramaṃ, jāyati + soko = jāyatī soko, Gotama + ti = gotamā ti, hoti + ti = hotī ti.*

Alternative Reading

In a case where a reading, put in the foot-note, is equally valid and right, we have used it in the text at a different place, putting the previous form in the foot-notes. Here, selection of one form does not mean rejection of the other.

§ 4. PRESENT VOLUME: THE MAHĀVAGGA

The Mahāvagga opens with an account of the days in the life of the Buddha immediately after realising the Great Enlightenment under the Bodhi tree, when He sat in the same posture for seven days, enjoying the bliss of deliverance. It gives a full history of the all-sided organisation of the Saṅgha; and concludes with the Buddha, teaching Upāli, what the 'Unanimity in an Order' (Saṅghasāmaggī) is. Let us have a bird's eye-view of these ten chapters:

Chapter I

(Mahākhandhaka)

The Blessed One was sitting in one posture for a week under the Rājāyatana tree, in the bliss of deliverance. Then, two merchants—Tapassu and Bhallika—from Ukkala, approached and offered him gruel and sweets. They became the first two lay-disciples, taking refuge only in two—the Buddha and the Dhamma.

From Rājāyatana, the Blessed One went to the foot of the Ajapāla Banyan tree and took his seat. There, it occurred to him: "The Doctrine that I have found out is deep and difficult to comprehend. Would it be of use if I preach it to others?" Then, Brahmā Sahampati appeared before him, and, with folded hands, entreated him to take compassion on the world and preach the Dhamma.

The Blessed One accepted the prayer of Brahmā and set out for Isipatana Migadāya, Bārāṇasī, to preach his Dhamma to the five monks, who were dwelling there at that time. On the way, an Ājīvaka monk, Upaka, approached him and asked who he was and under whom he led the holy life. To this, the Blessed One replied:

"For me there is no teacher,
One like me does not exist,
In the world with its devas
No one equals me.
To turn the Dhamma-wheel
I go to Kasi's city,
Beating the drum of Deathlessness
In a world that's blind become."

To the five monks, at Isipatana, the Blessed One preached: "Monks, seekers after truth must avoid the two extremes—that of the path of self-indulgence and that of self-mortification. Having avoided these two extremes, the Tathāgata has found out the Middle Way, the Noble Eight-Fold Path of Right View, Right Resolution, Right Speech, Right Action, Right Livelihood, Right Efforts, Right Mindfulness, and Right Concentration.

"Monks, life is a chain of miseries; attachment is the origin of all miseries; complete freedom from attachment is bliss, Nibbāna; and the eight-fold Noble Path is the way to that freedom."

The five monks were converted and were established in sainthood.

Yasa, the son of a merchant of Banaras, saw the void nature of pleasures, renounced home, approached the Buddha and became a Bhikkhu. Four friends of Yasa—Vimala, Subāhu, Puṇṇaji, and Gavampati—as also fifty other companions of his came out and joined him.

Then, the Blessed One addressed the sixty Arhat monks thus: "Go ye, O Bhikkhus, and wander forth for the gain of the many, for the welfare of the many, in compassion for the world, for the good, for the gain, for the welfare of gods and men. Proclaim, O Bhikkhus, the Doctrine glorious; preach ye a life of holiness, perfect and pure."

From Banaras, the Blessed One started for Uruvela. He sat under a tree in a small jungle. There, thirty friends, called the Bhaddavaggiya, were searching all round the jungle a harlot who had run away with the ornaments of their wives. They saw the Blessed One sitting under the tree and enquired if he had seen a woman pass that way. The Blessed One preached to them that it was better to search one's own self than to search a harlot. They listened to him and became his followers.

At Uruvela, there lived three great Yogī hermits, having knotted hairs, called the Jaṭilas, Uruvela Kassapa, Nadī Kassapa and Gayā Kassapa. They tried to hold a contest with the Blessed One in Yogic powers, but were defeated and became his followers.

On the Gayāsīsa Hill (present Brahmayoni), the Blessed One was dwelling with one thousand follower-monks. He preached the Ādittapariyāya Sutta to them, and they were established in sainthood.

From Gayāsīsa, the Blessed One came to Rājagaha and was dwelling at Laṭṭhivana. King Bimbisāra heard about it, and, with great royal grandeur and with a large retinue, went to him. He offered the Bamboo-Grove Monastery for the use of the Order.

At Rājagaha, the mendicant Sāriputta came across Bhikkhu Assaji, a disciple of the Buddha, and asked him what his Master taught. Assaji said in brief:

"Those things which proceed from a cause, of these the
Truth-finder has told the cause,
And that which is their stopping—the great recluse has such a doctrine."

This opened the eyes of Sāriputta. He rushed up to his friend Moggallāna and informed him about the appearance of the Great Master. They approached Him with devotion and listened to his Doctrine, and were established in sainthood.

The number of candidates coming for Ordination increased day after day. The Blessed One had to lay down the procedure for conferring Pabbajjā and Upasampadā. A Bhikkhu had to bring a formal resolution before the Saṅgha that such and such person was willing to get Ordination under such and such Teacher. It was declared thrice, and the Saṅgha was asked if it was acceptable to every one. If there was no objection, it was declared that the applicant was admitted into the Order.

At the time, Jīvaka Komārabhacca, the famous royal physician of king Bimbisāra, was a great devotee of the Buddha. He was the attending physician of the monks staying in the Veluvana Monastery. It so happened that five diseases became prevalent in Magadha—leprosy, boils, eczema, consumption and epilepsy—and those afflicted approached the royal physician for treatment. But, being busy, he could not accept the cases. Then, they got themselves ordained as monks and lived in the Bamboo-Grove Monastery, and got treatment from the physician, Jīvaka. When they were well, they left the Order and went about. This caused annoyance to the physician, and he requested the Master not to let patients, suffering from those diseases, join the Saṅgha. The Blessed One, therefore, enjoined upon the Bhikkhus to ascertain first if a candidate for Pabbajjā and Upasampadā was suffering from any of the five ailments.

At that time there arose some political disturbances on the frontiers and the king had ordered a battalion to go and meet the insurgents. Some of the soldiers broke away and got themselves ordained. This was brought to the notice of the king, who made a complaint about it to the Buddha. It was, therefore, made a rule to check before-hand if the applicant was a runaway from the army.

The father of the Blessed One, king Suddhodana, the Chief of the Sākyas, had sent invitation to him to visit Kapilavatthu. He accepted the invitation and set out for Kapilavatthu. There, princess Yasodharā spoke thus to her son: "Rāhula, this is your father, go and ask him for your inheritance." Then, the child Rāhula approached the Lord and said: "Pleasant is your shadow, recluse, give me my inheritance." The Blessed One caught Rāhula by his finger and took him to the place where he was staying and ordered Sāriputta to admit him into the Order. Then, king Suddhodana approached the Blessed One and said: "Lord, when the Lord renounced home, it had been a great sorrow to us, likewise when Nanda did the same, and it reached its acme when Rāhula did it. It were well, Lord, if the Bhikkhus did not let a child go forth without the parent's consent." The Blessed One accepted this prayer and said: "Bhikkhus, a child who has not his parent's consent should not be ordained."

*

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

Chapter II

(Uposatha)

At that time, the Blessed One dwelt on the Mount Gijjhakūṭa, at Rājagaha. Then, king Bimbisāra approached the Lord and said: "Lord, the monks of different sects assemble together on the fourteenth, fifteenth, and eighth days of the month and preach their doctrine. They, thus, become popular and strong. It would be nice if the Bhikkhus too were to do the same."

The Blessed One accepted the suggestion of the royal devotee and ordered the Bhikkhus to assemble on those days and perform Uposatha ceremony. He framed the detailed rules for the procedure of the ceremony. A particular Chapter-House, Sīmā, was to be legally fixed for holding the Uposatha, in which the monks living within the settled boundaries had to assemble and recite the Pātimokkha rules, 227 in all. Rules were made for the selection of the monk who should lead the recitation of the Pātimokkha. At the end of the recitation he made a general enquiry if any one of the assembly had committed the transgression. If there was one such, he was expected to make a confession of it, after which, he was considered to be pure.

It was made compulsory that the attendance of the monks, living in that particular area, must be cent per cent. Attendance by proxy was allowed, under certain conditions. The attendance of a lunatic Bhikkhu, however, was not compulsory. But, a legal procedure in the Saṅgha had to be followed to get the Bhikkhu declared a lunatic. Recitation of the Pātimokkha was allowed in an assembly of at least four. If the number was less, they had simply to make a confession of their transgressions amongst themselves and pronounce themselves pure. If there was only one Bhikkhu present, he had to clean and arrange the place where Uposatha was held and wait for the arrival of other Bhikkhus. And, if no one turned up, he had to resolve himself that this was a day of Uposatha for him.

Chapter III

(Vassūpanāyikā)

At that time, the Blessed One dwelt in the Bamboo-Grove Monastery, at Rājagaha. He heard the people complaining: "How bad it is for the Bhikkhus to wander about even in the rainy season, trampling upon the crops and grasses, injuring life that is one-facultied, and bringing destruction to many small creatures." He, then, enjoined upon the Bhikkhus to observe the Vassāvāsa, to stay at one place during the rainy months.

The Vassāvāsa began after the full-moon day of the Āsāḷha month, or a month later. A Bhikkhu was not allowed to leave the place and go away elsewhere during this period. Some urgent conditions, however, were recognised, under which, going out was allowed for a period of one week. If he was away for more than a week, it was regarded as a transgression.

In case of there being a danger from wild animals, or reptiles, or thieves, flood, etc., the Bhikkhu was allowed to break the Vassāvāsa and go away to some other place.

If there was an apprehension of a schism taking place in the order, the Bhikkhu was allowed to break the Vassāvāsa and go to restore goodwill.

Vassāvāsa was not allowed in the hollow of a tree, or in the forks of a tree, or in open place, or in funeral house, or under an umbrella, or in a big jar.

Chapter IV

(Pavāraṇā)

At that time, the Blessed One dwelt in the Jetavana Monastery, at Sāvatthi. Then, a number of Bhikkhus were observing Vassāvāsa in a monastery in Kosala. They settled amongst themselves : "Let us keep a vow of strict silence in the rainy season and manage somehow to carry on without talking to one another, so that there might be no occasion for mutual discord and misunderstanding." And they actually lived like that.

At the end of the rains, they went to Sāvatthi to pay their homage to the Lord. The Blessed One heard from them how they had spent the whole Vassāvāsa, keeping vow of silence, and expressed his disapproval of it. He disallowed the Bhikkhus to observe the vow of silence and lead a dumb life, like animals. He said: "Monks, at the end of rains, you should request the Order to point out if they have seen, heard, or even suspected an offence in you; so that, you may be aware of it and try to get rid of it."

The last day of the Vassāvāsa was fixed to perform the ceremony of Pavāraṇā. Each Bhikkhu, one by one, had to invite the Saṅgha to point out to him if an offence was seen, heard, or even suspected in him, so that he might be aware of it and try to make amends for it.

It was made compulsory that the attendance of the monks, living in the area, must be cent per cent. If a Bhikkhu was ill, he was allowed to send his Pavāraṇā by proxy. Or, if the Bhikkhu was very ill, the Saṅgha had to come to the bed of the

Bhikkhu and perform the Pavāraṇā ceremony. Ordinarily, the quorum of an assembly, for the Pavāraṇā ceremony, was five; but, in special circumstances the Pavāraṇā was permissible for even two Bhikkhus. If there happend to be only one Bhikkhu present, he had to clean and arrange the place where the Saṅgha usually met and wait for another to come; and if no one turned up, he had to make a resolution for himself that it was a Pavāraṇā day for him.

Chapter V

Camma (Hides)

In Champā, there lived a merchant's son, named Soṇa Koṭivīsa, who was delicate and who had hairs grown in the soles of his feet. He went to Rājagaha and listened to a sermon of the Lord at Mount Gijjhakūṭa and took Pabbajjā and Upasampadā. He went to a solitary place at Sītavana and devoted himself very ardently to the practice of meditation, walking up and down all the while; so much so, that his feet began to bleed profusely.

The Blessed One knew of it and went to the place. He asked Soṇa: "What do you think of this, Soṇa? Were you clever at the music of a stringed lute when formerly you were a householder?"

"Yes, Lord."

"What do you think about this, Soṇa? When the strings of your lute were too taut, was your lute at that time tuneful and fit for playing upon?"

"No, indeed, Lord."

"What do you think about this, Soṇa? When the strings of your lute were too slack, was your lute at that time tuneful and fit for playing upon?"

"No, indeed, Lord."

"What do you think about this, Soṇa? When the strings of your lute were neither too taut nor too slack, but were keyed to an even pitch, was your lute at that time tuneful and fit for playing upon?"

"Yes, Lord."

"Even so, Soṇa, too much output of energy conduces to restlessness; and, too feeble energy conduces to slothfulness. Therefore, Soṇa, determine upon evenness in energy and evenness of faculties."

Venerable Soṇa fulfilled the Path and attained to sainthood.

As the Venerable Soṇa was so delicate, the Blessed One was pleased to allow him to use sandals with one lining. But, Soṇa was hesitant to use sandals himself, when the other members of the Order went barefooted. The Lord was, then, pleased to allow the Bhikkhus the use of sandals with one lining.

A Bhikkhu was not allowed to use sandals when elder Bhikkhus were walking barefooted. The use of wooden sandals was disallowed, as it was disturbing and noisy in a peaceful monastery.

The use of cart was allowed to a sick monk. The use of decorative and luxurious beds was disallowed to a Bhikkhu.

Chapter VI

(Bhesajja)

At that time, the Blessed One dwelt in the Jetavana Monastery, at Sāvatthi. There, the Bhikkhus had recovered from illness; and, were very weak. The Blessed One thought that he would allow them to take some nourishment, which was not regarded as their normal food. He saw that ghee, butter, oil, honey and molasses, these five were such nourishments; and, therefore, allowed the Bhikkhus to take them even after midday.

The following things were allowed to be used for medicine: tallow from bears, tallow from fish, tallow from alligators, tallow from swine, tallow from donkeys; roots, turmeric, ginger, orris, garlic, black hellebore, khus-khus, nut-grass, astringent decoctions from the nimb tree, from the kuṭaja, from the pakkava, from nattamāla, nimb leaves, kuṭaja leaves, cucumber leaves, basil leaves, cotton-tree leaves, vilaṅga fruits, pepper, black pepper, yellow myrobalan, beleric, emblic, goṭha-fruit, resins hiṅgu, hiṅgu-resin, hiṅgu-gum, gum, sea-salt, black salt, rock-salt, culinary-salt, red salt, etc.

Raw flesh and raw blood were allowed as medicine.

The following medicines were allowed for one suffering from troubles in the eyes: ointments, black collyrium, rasa-ointment, sota-ointment, yellow-ochre, lamp-black.

Oil, prepared with a mixture of wine, was also allowed for medicine. Steam-bath was allowed for rheumatic troubles.

At that time, a certain monk was bitten by a snake. The Lord said : "I allow you to give him stool, urine, ashes and mud."

A monk was constipated. "I allow you, monks, to make him drink raw lye."

A certain monk had jaundice. "I allow you, monks, to make him drink a compound of cow's urine and yellow myrobalan."

A monk had a boil. "I allow the monk a compress, a piece of cloth for tying over the sore, to sprinkle it with mustard-powder, to make a fumigation, oil for the sore, a linen bandage, etc."

At Banaras, a lady lay-devotee, Suppiyā, wanted to prepare meat for a monk; and, that day, it was not available in the market. She, therefore, out of her great devotion, cut off a portion of flesh from her thigh and prepared it for the ailing monk. The Lord heard about it, and disallowed taking human flesh, and also the flesh of elephant, horse, snake, lion, tiger and hyena.

From Banaras, the Blessed One went to Andhakavinda; and from there, back to Rājagaha. From Rājagaha, he went to the village Pāṭaligāma, on the bank of the Ganges. At that time, the city of Pāṭaliputta was under construction. A sermon was preached to the people on the duties of a house-holder. Sunīdha and Vassakāra, two chief ministers of Magadha, were in charge of the construction of the city. The gate, by which the lord departed, came to be called Gotama Dvāra.

The Blessed One crossed the Ganges and reached Koṭigāma. The courtesan Ambapālī extended him an invitation for a meal at her house. The Lord accepted the invitation.

The Licchavis of Vesāli came to see the Lord. They were very beautiful. The Lord said that they were like the devas.

In Vesāli, the famous general Sīha, a disciple of Nigaṇṭhanātaputta, came to the Blessed One, and was converted.

From Vesāli, the Blessed One went to Bhaddiya, Āpaṇa, Kusinārā, Ātumā, and Sāvatthi.

Chapter VII

(Kaṭhina)

At that time, the Blessed One dwelt in the monastery of Anāthapiṇḍika, at Sāvatthi. At the end of the rains, some Bhikkhus from Sāketa came to see him.

"I allow you, Bhikkhus, to make up Kaṭhina robe after the completion of Vassāvāsa. Five things will be allowed to you when the Kaṭhina robes have been made up: going to families for alms without having asked for permission, walking for alms though one may not have the three robes, a group-meal, as many robes as you require, and whatever robe-material accrues there, that will be for you."

The Kaṭhina robe was offered to a Bhikkhu after due procedure in the Saṅgha.

Chapter VIII

Cīvara (Robes)

Jīvaka Komārabhacca was a child, born of the harlot Sālavatī of Rājagaha, thrown away on the rubbish just after birth, picked up and bred and brought up by prince Abhaya. He went to Taxila and learnt medicine. He cured the chronic headache of the wife of a merchant by only one dose of medicine. He cured the king Bimbisāra of fistula. He executed successful operations on brain and intestines.

Once, Jīvaka offered the Lord a pair of costly sheets of clothes, which he had received as a present from the king of Kosala. The Lord accepted the offer and allowed the Bhikkhus to use robes offered by lay devotees. Similarly, the use of blankets was allowed.

Rules regarding proper receipt and distribution of robes were made.

"I allow you, Bhikkhus, six kinds of dyes: dye from roots, dye from stems, dye from bark, dye from leaves, dye from flowers and dye from fruits."

The Lord saw the rice-field of Magadha, laid out in strips, laid out in lines, laid out in embankments, laid out in squares; and, asked Ānanda that the Bhikkhus should follow the same design in preparing the robes.

A Bhikkhu was allowed to keep only three robes: a double outer cloak, a single upper robe, and a single inner robe.

Sheet, towel, strainer, and some such pieces were allowed.

Naked bath, in the open, was disallowed.

Chapter IX

Campeyya

The chapter deals with the different legal procedures against an offending Bhikkhu, such as—Ukkhepanīya, Tajjanīya, Niyassa, Pabbājanīya, Paṭisāraṇīya.

Chapter X

Kosambaka

At that time, the Blessed One dwelt in the Ghositārāma Monastery, at Kosambi. There, the Bhikkhus had a knotty quarrel amongst themselves. The Lord tried his best to end the differences, and preached the Dīghāvu Jātaka to them. But, they did not listen to him. He, therefore, left the monastery and retired to the Pārileyyaka forest. A king of elephants, being tired

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

of crowded company, had also retired and come to that forest; he saw the Buddha and waited upon him like an attendant.

The Lord preached on the Unanimity of Order (Saṅgha-sāmaggī) to Upāli.

§ 5. PARALLEL VINAYAS

(a) The Vinaya of the Mahāyānists

(i) *Vinaya Sūtras*

In the Scripture of the Mahāyānists, there does not exist a distinctly codified Vinaya, as that of the Theravāda. I-tsing has remarked that the Mahāyānists had no Vinaya of their own and that they adopted the same as that of the Hīnayānists (I-tsing-Takakusu's translation. pp. xix, xxii). They have some Sūtras that deal with the Vinaya rules; and, Bunyiu Nanjio supplies a long list of them. The important among them are:

i. Sūtra, preached by the Buddha on the internal Śīla of the Bodhisattva.

ii. Sūtra, on the manners concerning the five Śīlas of the Bodhisattva Upāsaka.

iii. Buddhabhāṣita-mañjuśrī-śuddhavinaya-sūtra.
iv. Bodhisattvacaryānirdeśa.
v. Bodhisattvabhūmidhara-sūtra.
vi. Upāsakaśīla-sūtra.
vii. Munivinayeśvara-paripṛcchā-sūtra.
viii. Buddhabhāṣita-karmāvaraṇa-viśuddhi-sūtra.
ix. Bodhisattva-prātimokṣa-sūtra.
x. Śuddhavinaya-vaipulya-sūtra.
xi. Samantabhadra-bodhisattva-sūtra.

The Sanskrit versions of these books are lost, but they have been preserved to this day, in their Tibetan and Chinese translations.

Besides these, the Śikṣāsamuccaya and the Bodhicaryāvatāra furnish us with many such names. Some of them are:

i. Bodhisattvacaryānirdeśa, dealing with the duties of a Bodhisattva.

ii. Bodhisattvaprātimokṣa, containing many rules of the Prātimokṣa type, mixed up with admonitions, characteristic of the Mahāyāna text. It also contains rules regarding the duties of a disciple towards his Ācarya, Upādhyāya and Sahadharmika. In this, there are sermons on Dāna, Kṣamā and the duties of a 'lay' Bodhisattva.

iii. Bhikṣuvinaya contains regulations governing the conduct of a monk, e. g., rules regarding going out to collect alms, regarding the use of medicines, etc.

iv. Ākāśagarbha-sūtra concerns with āpatti and mūlāpatti.

It is important to note that, in Mahāyāna, the Vinaya kept in view the conduct not only of the monk but also of the 'lay' Bodhisattva, towards the development of Bodhicitta and fulfilment of the Pāramitās. Much stress was laid on perfecting Karuṇā and Maitrī. It was, perhaps, for this reason that a proper Bhikkhu Vinaya could not get an important place in Mahāyāna, as in the Theravāda.

In Mahāyāna Vinaya, there is a place even for a 'royal laity', living in all kingly grandeur. After acquiring firm faith, an adept is to take refuge (Śaraṇagamana) by uttering Triśaraṇa Formulae and making a confession of his sins (pāpadeśanā). Then, he has to perform Puṇyānumodanā, and then Adhyeṣaṇā, or Yācanā, i. e., to entreat the Buddha not to attain Parinirvāṇa, but to be a light unto innumerable beings.

(ii) *Kriyāsaṅgrahapañjikā*

The Kriyāsaṅgrahapañjikā furnishes an account of the procedure of Mahāyānic Ordination. It follows the Theravāda procedure so closely that it seems that, at least in this important ceremony, there had been no deviation. It runs roughly as follows:

The Pravrajyā and Upasampadā are to be effected by an Ācārya and Upādhyāya. Before the ceremony, he must be asked questions about the restrictions (antarāyikān dharmān). Then he is to take Triśaraṇa, five Śikṣāpadas, and the Upāsakasaṃvaras by uttering the formulae thrice, almost the same as in the Theravāda. Then, he formally entreats the Ācārya and Upādhyāya for Ordination, etc.

(iii) *Mūlasarvāstivāda*

In Chinese, the following books bear similarity to our Pāli Mahāvagga:

i. Dharmaguptavinaya—deals with Pravrajyā, Upasampadā, Vassāvāsa, Pavāraṇā, Camma, Cīvara, Bhesajja, Kaṭhina.

ii. Mahīśāsakavinaya—deals with the ordination ceremony, Uposatha, Pavāraṇā, etc. This book contains the stories of the origin of Śākya, of Kisāgotamī, of the 5 vows of Bimbisāra, Pañcavaggiya, Yasa, Jaṭilas, Ādityapariyāya and others.

iii. Mahāsāṅghikavinaya.

iv. Dasādhyāya-sarvāstivādavinaya.

v. Mūlasarvāstivāda-nikāya-vinaya.

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

In Tibetan translation, the Vinaya of the Mūlasarvāstivāda is preserved intact. And, it is very much parallel to the Pāli Vinaya. In Pāli, the Vinayapiṭaka has been divided as follows:

1.	VIBHAṄGA	i.	Bhikkhu-Vibhaṅga
		ii.	Bhikkhunī-Vibhaṅga
2.	KHANDHAKA	i.	Mahāvagga
		ii.	Cullavagga

The corresponding division of the Mūlasarvāstivāda Vinaya is as follows:

1.	VIBHAṄGA	i.	Bhikṣu-Vibhaṅga
		ii.	Bhikṣuṇī-Vibhaṅga
2.	VINAYA-VASTU	i.	Mahāvastu
		ii.	Kṣudrakavastu

From this, it is clear that both the collections are exactly similar, as far as VIBHAṄGA is concerned. And, from the point of view of subject-matters and their treatment, the books of the Khandhaka are very much similar to those of Vinayavastu. The word 'vastu' is not new to the Pāli reader. In Pāli, 'vatthu' is freely used in the sense of 'stories'; as, Vimānavatthu, Petavatthu, etc. The chapters of the Pāli Mahāvagga may be compared with those of the Tibetan Mahāvastu thus:

	MAHĀVAGGA		MAHĀVASTU
1.	Mahākhandhaka	1.	Pravrajyāvastu
2.	Uposathakkhandhaka	2.	Uposathavastu
3.	Vassūpanāyikākhandhaka	4.	Varṣāvastu
4.	Pavāraṇākkhandhaka	3.	Pravāraṇāvastu
5.	Cammakkhandhaka	5.	Carmavastu
6.	Bhesajjakkhandhaka	6.	Bhaiṣajyavastu
7.	Kaṭhinakkhandhaka	8.	Kaṭhina-āsthāna-vastu
8.	Cīvarakkhandhaka	7.	Cīvaravastu
9.	Campeyyakkhandhaka	10.	Karmavastu.
10.	Kosambakakkhandhaka	9.	Kauśambakavastu

The text of the Mūlasarvāstivada Vinaya, found in Sanskrit, at Gilgit, also testifies to the same close similarity with the Pāli Vinaya.

(b) Jain Vinaya

In the religious history of India, Jainism comes very close to Buddhism in its general cultural outlook, organising a four-fold Saṅgha: the Bhikkhu-saṅgha, Bhikkhunī-saṅgha, Upāsaka-saṅgha and Upāsikā-saṅgha. Jain monachism has a long history of glorious periods as well as days of adversity.

Even during the life-time of the Buddha, the Jains had their well-organised Order of monks and well-established monasteries, Upāśrayas. The Pāli canon records occasional clashes between the monks of Jain and Buddhist Orders. We have also reference to the cordial relations between them, and their going together in the city to collect alms.

The language and general atmosphere of self-denial and renunciation of the Buddhist Pāli Tipiṭaka are very much akin to those of the Jain Ardhamāgadhī Āgamas. The Jains do have definite rules and regulations for the guidance of the life of the monks and for the discipline of their monasteries; but, they have not got a separate organised Code of Vinaya, as the Theravāda Buddhists have. The Jain monastic rules are found in texts like Cheda-Sūtras, Niryuktis, Cūrṇīs, etc.

For us, the following points in the Jain Vinaya are of importance:

1. Unlike the Pāli Vinaya, the Jain Vinaya texts fail, in many cases, to provide us with the background of the formation of a particular rule.

2. Though the Ṭhānaṅga and other Jain texts make mention of ten different types of Thera, the qualifications of an Āyariya (Pāli–ācariya), the privileges of an Āyariyauvajjhāya (Pāli–ācariyupajjhāya), various types of Āyariya and the Gaṇāvacchedaka, nowhere do we get details regarding their church-duties and the legal position they held in church-disputes.

3. Regarding the persons disqualified to enter the monastic Order, it is to be noted that the Ṭhānaṅga gives but three persons; but, the commentary adds seventeen more to the list. It is interesting to compare it with the 'terasa antarāyikā dhammā' of the Pāli Vinaya.

4. In the Jain texts, we get references to various church-units, such as Gaṇa, Kula, Sambhoga, etc. It is stated that Āyariyauvajjhāya could leave his Gaṇa for five reasons, to wit, if he was unable to maintain moral discipline of the Group, could not wield control over the members of the Gaṇa, was unable to recollect and preach sacred lore in a proper manner and at the proper time, if he was attached to a nun, and lastly if he was unable to continue owing to his friends or relatives leaving the Gaṇa. In this case, the text does not give the actual process of the dismissal of the officer of the Church. The texts of the sūtras and mūlasūtras are not very informative regarding the relation of these church-units.

5. About the commission of transgression by the monks, the Bhagavatī Sūtra says that it is done either because of pride, or

carelessness, or of bodily pains (āure), or under calamities, or in a place which had a mixed group of heretics, etc.

6. The Bhagavatī Sūtra and the Ṭhānaṅga mention the various Pācittiya Dhammas, or atonements that an offender monk has to make.

7. The picture changes and assumes a fullness when we come to the Cheda Sūtras. They come very much close to the style and treatment of the Pāli Vinaya. They represent an organised Jain Church, with a codified manual of rules of monastic jurisprudence. For instance, a monk of sixty years was called Jāti Thera, one well versed in the Ṭhānaṅga and the Samavāyaṅga was treated as Suya Thera, and he who had twenty years of monkhood was designated as Pariyāya Thera. An Upādhyāya had to be a monk of at least three years standing besides having other academic and moral qualifications.

(8) The Āyariyauvajjhāya was of at least 5 years standing, and had the knowledge of the Cheda Sūtras, like, Dāsa, Kappa and Vavahāra. He was expected to show good conduct and earn the confidence of the Order. Similarly, various other rules regarding his misbehaviour and suspension, or even dismissal are to be found for the first time in the Vavahāra Sūtra. Similar details are found regarding Gaṇāvacchedaka.

(9) The Ācārya was allowed to appoint his successor if the former was seriously ill. But, if the nominee was found unfit, the Saṅgha could ask him to leave the office.

(10) Those who wanted re-entry or those who had come from different sects had to undergo some trial and atonement, something like the Parivāsadāna of the Pāli Vinaya.

As a rule, children below eight years were not allowed to join the Order. But, the Nisīha Cuṇṇi permits admission to a child, if all the members of a family wanted him to join the Order, or if all the relatives of a monk were dead and only a child was left over, or he was an orphan-child, etc.

Eunuchs were not normally allowed entry into the Order.

(c) Vinaya for the Recluse in Hinduism

The structure of Buddhist and Jain religious life was principally based on an organised Order of Monks. This was not the case with Hinduism, in which the guide and preceptor of the religious life was the Brahmin Priest, leading the life of a householder. Retirement and renunciation was allowed to one, only in the latter half of one's life. But, it was not 'joining an organised Order'. It was, on the other hand, to sever all relations from the boligations of society and to lead a sequestered life, depending on alms, and engaged in religious contemplation. Thus, in Hinduism, there did not exist a codified Vinaya for the recluse.

There were, however, in earliest times, Vaikhānasa Sūtras, by which the life of the hermits was regulated. Members of all Varṇas, except the Śūdra, could legally become a hermit. Śaṅkarāchārya, on Vedānta Sūtra III, 4.20, speaks of the third Āśrama as Vaikhānasa. The rules of these are given in the Manusmṛti, Gautamadharmasūtra and Baudhāyana Dharmasūtra. The hermit has to observe celibacy and the restraint of the senses, has to avoid unsuitable food, and has to contemplate on the passages of the Upaniṣads and strive for the knowledge of Brahman.

Gautama, Āpastamba, Baudhāyana, Vaśiṣṭha, Manu, Yājñavalkya, Agnipurāṇa, Śaṅkhasmṛti, and others dilate upon the characteristics and duties of the ascetic—Yatidharma. The salient features of them are:

(i) In order to qualify himself for Sannyāsa, a person has to perform a sacrifice to Prajāpati.

(ii) After leaving home, wife, children and possessions, he should dwell outside the village, should be homeless and stay under a tree or in an uninhabited house.

(iii) He should always wander alone without a companion; as, by so doing, he will be free from attachment and the pangs of separation.

(iv) He should be pure in character and always devoted to contemplation.

(v) He should move about avoiding all injury to creatures, practising loving kindness.

(vi) He should avoid kindling all kinds of fire—śrauta, gṛhya or ordinary.

(vii) He may enter a village for begging food only once a day. He should not, ordinarily, stay in a village at night.

(viii) He should beg alms from seven houses, without selecting them beforehand.

(ix) He should not eat food to satiety, but should eat only as much as is necessary to keep body and soul together.

(x) He should not hoard or amass possessions.

(xi) He should wear garment just to cover his private parts and to protect himself from the rigours of the weather.

(xii) The begging bowl and plate of the ascetic should be made of clay, wood, gourd, or bamboo. (Manusmṛti).

(xiii) He should have his head and beard clean-shaven, and nails cut,

(xiv) He should sleep on a raised ground.

(xv) He should observe silence, except when he chants the Mantras of the Vedas.

In the Sannyāsasaṅgrahapaddhati, the marks of an ideal Sannyāsī are said to be the following:

Kapālaṃ vṛkṣamūlāni kucailamasahāyatā.
Samatā caiva sarvasmin etanmuktasya lakṣaṇam.

Or, the signs of a free hermit are: begging bowl, dwelling under trees, robe of rags, solitary living, and having an even eye towards all.

* * * * *

Institutions of hermits and monks have existed in all ages and countries, their guiding principles being: renunciation, self-culture, and dedication to a mission. Their rules and regulations have been framed towards the same ends. Whenever organised on proper lines and patronised on wholesome grounds, they have shown great achievements. It is in view of these considerations that studies in the history of their Vinayas will be fruitful.

Bhikkhu J. Kashyap
Lakshmi Narayan Tiwari

महावग्गपालि

१. महाखन्धकं

मातिका	पिट्ठङ्का
१. बोधिकथा	३
२. अजपालकथा	४
३. मुचलिन्दकथा	५
४. राजायतनकथा	५
५. ब्रह्मयाचनकथा	६
६. पञ्चवग्गियकथा	१०
७. धम्मचक्कप्पवत्तनं	१३
८. अनत्तपरियायो	१६
९. पब्बज्जाकथा	१८
१०. मारकथा	२३
११. पब्बज्जूपसम्पदाकथा	२३
१२. दुतियमारकथा	२४
१३. भद्दवग्गियवत्थु	२५
१४. उरुवेलपाटिहारियकथा	२५
१५. आदित्तपरियायो	३४
१६. बिम्बिसारसमागमकथा	३५
१७. सारिपुत्तमोग्गल्लानपब्बज्जाकथा	३८
१८. उपज्झायवत्तकथा	४२
१९. सद्धिविहारिकवत्तकथा	४८
२०. पणामितकथा	५१
२१. ञत्तिचतुत्थकम्मउपसम्पदा	५३
२२. चत्तारो निस्सया	५५
२३. आचरियवत्तकथा	५६
२४. अन्तेवासिकवत्तकथा	६२
२५. पणामना–खमापना	६५
२६. बालअब्यत्तवत्थु	६७

मातिका	पिट्ठङ्का
२७. निस्सयपटिप्पस्सद्धिकथा	६७
२८. उपसम्पादेतब्बपञ्चकं	,,
२९. उपसम्पादेतब्बछक्कं	७१
३०. अञ्ञतित्थियपुब्बकथा	७३
३१. पञ्चाबाधवत्थु	७६
३२. राजभटवत्थु	७७
३३. अङ्गुलिमालचोरवत्थु	७८
३४. कारभेदकचोरवत्थु	,,
३५. लिखितकचोरवत्थु	७९
३६. कसाहतवत्थु	,,
३७. लक्खणाहतवत्थु	,,
३८. इणायिकवत्थु	,,
३९. दासवत्थु	८०
४०. कम्मारभण्डुवत्थु	,,
४१. उपालिदारकवत्थु	,,
४२. अहिवातकरोगवत्थु	८२
४३. कण्डकवत्थु	,,
४४. आहुन्दरिकवत्थु	,,
४५. निस्सयमुच्चनककथा	८३
४६. राहुलवत्थु	८६
४७. सिक्खापदकथा	८७
४८. दण्डकम्मवत्थु	,,
४९. अनापुच्छावरणवत्थु	८८
५०. अपलाळनवत्थु	,,
५१. कण्डकसामणेरवत्थु	८९
५२. पण्डकवत्थु	,,
५३. थेय्यसंवासकवत्थु	,,

मातिका पिट्ठङ्का
५४. तिरच्छानगतवत्थु ९०
५५. मातुघातकवत्थु ९१
५६. पितुघातकवत्थु „
५७. अरहन्तघातकवत्थु „
५८. भिक्खुनीदूसकादिवत्थूनि ९२
५९. उभतोब्यञ्जनकवत्थु „
६०. अनुपज्झायकादिवत्थूनि „
६१. अपत्तकादिवत्थु ९३
६२. न-पब्बाजेतब्ब-द्वत्तिंसवारं ९४
६३. अलज्जीनिस्सयवत्थूनि ९५
६४. गमिकादिनिस्सयवत्थूनि ९६
६५. गोत्तेन अनुस्सावनानुजानना „
६६. द्वेउपसम्पदापेक्खादिवत्थु „
६७. गब्भवीसूपसम्पदानुजानना ९७
६८. उपसम्पदाविधि „
६९. चत्तारो निस्सया १००
७०. चत्तारि अकरणीयानि „
७१. आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकवत्थूनि १०१
७२. उद्दानगाथा १०२

२. उपोसथक्खन्धकं

१. सन्निपातानुजानना १०५
२. पातिमोक्खुद्देसानुजानना १०६
३. महाकप्पिनवत्थु १०८
४. सीमानुजानना १०९
५. उपोसथागारकथा „
६. उपोसथप्पमुखानुजानना ११०
७. अविप्पवाससीमानुजानना १११
८. सीमासमूहननं ११२
९. गामसीमादि ११३
१०. उपोसथभेदादि „
११. सङ्खित्तेन पातिमोक्खुद्देसादि ११४
मातिका पिट्ठङ्का
१२. विनयपुच्छनकथा ११५
१३. विनयविस्सज्जनकथा „
१४. चोदनाकथा ११६
१५. अधम्मकम्मपटिक्कोसनादि „
१६. पतिमोक्खुद्देसकअज्झेसनादि ११७
१७. पक्खगणनादिउग्गहणानुजानना ११८
१८. पुब्बकरणानुजानना ११९
१९. दिसङ्गमिकादिवत्थु १२०
२०. पारिसुद्धिदानकथा १२१
२१. छन्ददानकथा १२२
२२. ञातकादिग्गहणकथा १२३
२३. उम्मत्तकसम्मुति १२४
२४. सङ्घुपोसथादिप्पभेदो १२५
२५. आपत्तिपटिकम्मविधि १२६
२६. आपत्तिआविकरणविधि १२७
२७. सभागापत्तिपटिकम्मविधि „
२८. अनापत्तिपन्नरसकं १२९
२९. वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं १३२
३०. वेमतिकपन्नरसकं „
३१. कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं १३३
३२. भेदपुरेक्खारपन्नरसकं १३४
३३. सीमोक्कन्तिकपेय्यालं १३७
३४. लिङ्गादिदस्सनं १३८
३५. नानासंवासकादीहि उपोसथकरणं १३९
३६. न-गन्तब्बवारं १४०
३७. गन्तब्बवारं १४१
३८. वज्जनीयपुग्गलसन्दस्सना „
३९. उद्दानगाथा १४२

३. वस्सूपनायिकक्खन्धकं

१. वस्सूपनायिकानुजानना १४४
२. वस्साने चारिकापटिक्खेपादि १४४

मातिका पिट्ठङ्का
३. सत्ताहकरणीयानुजानना १४५
४. पञ्चन्नं अप्पहिते पि अनुजानना १४९
५. सत्तन्नं अप्पहिते पि अनुजानना १५४
६. पहिते येव अनुजानना ,,
७. अन्तराये अनापत्तिवस्सच्छेदवारं १५५
८. सङ्घभेदे अनापत्तिवस्सच्छेदवारं १५७
९. वजादीसु वस्सूपगमनं १५८
१०. वस्सं अनुपगन्तब्बट्ठानानि १५९
११. अधम्मिककतिका १५९
१२. पटिस्सवदुक्कटापत्ति १६०
१३. उद्दानगाथा १६४

४. पवारणाक्खन्धकं

१. अफासुकविहारो १६५
२. पवारणाभेदा १६८
३. पवारणादानानुजानना १६९
४. ञातकादिग्गहणकथा १७०
५. सङ्घपवारणादिप्पभेदा १७१
६. आपत्तिपटिकम्मविधि १७३
७. आपत्तिआविकरणविधि १७४
८. सभागापत्तिपटिकम्मविधि ,,
९. अनापत्तिपन्नरसकं १७५
१०. वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं १७७
११. वेमतिकपन्नरसकं १७८
१२. कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं १७९
१३. भेदपुरेक्खारपन्नरसकं १८०
१४. सीमोक्कन्तिकपेय्यालं १८३
१५. दिवसनानत्तं ,,
१६. लिङ्गादिदस्सनं १८४
१७. नानासंवासकादीहि पवारणा १८५
१८. न-गन्तब्बवारं ,,
१९. गन्तब्बवारं १८७
मातिका पिट्ठङ्का
२०. वज्जनीयपुग्गलसन्दस्सना १८७
२१. द्वेवाचिकादिपवारणा १८८
२२. पवारणाठपनं १८९
२३. थुल्लच्चयवत्थुकादि १९२
२४. वत्थुठपनादि १९३
२५. भण्डनकारकवत्थु १९४
२६. पवारणासङ्गहो १९६
२७. उद्दानगाथा १९७

५. चम्मक्खन्धकं

१. सोणकोळिविसवत्थु १९९
२. सोणस्स पब्बज्जा २००
३. दिगुणादिउपाहनपटिक्खेपो २०४
४. सब्बनीलकादिपटिक्खेपो ,,
५. ओमुक्कगणङ्गणुपाहनानुजानना २०६
६. अज्झारामे उपाहनपटिक्खेपो ,,
७. कट्ठपादुकादिपटिक्खेपो २०७
८. यानादिपटिक्खेपो २१०
९. उच्चासयनमहासयनपटिक्खेपो २११
१०. सब्बचम्मपटिक्खेपो ,,
११. गिहिविकतानुञ्ञातादि २१२
१२. सोणकुटिकण्णवत्थु २१३
१३. महाकच्चानस्स पञ्चवरपरिदस्सना २१४
१४. उद्दानगाथा २१७

६. भेसज्जक्खन्धकं

१. पञ्चभेसज्जकथा २१८
२. मूलादिभेसज्जकथा २१९
३. पिलिन्दवच्छवत्थु २२५
४. गुळादिअनुजानना २२८
५. अन्तोवुत्थादिपटिक्खेपकथा २२९
६. उग्गहितपटिग्गहणा २३०
७. पटिग्गहितादिअनुजानना २३१

मातिका पिट्ठङ्का
८. सत्थकम्मपटिक्खेपकथा २३३
९. मनुस्समंसपटिक्खेपकथा ,,
१०. हत्थिमंसादिपटिक्खेपकथा २३५
११. यागुमधुगोळकानुजानना २३७
१२. तरुणपसन्नमहामत्तवत्थु २३८
१३. बेलट्ठकच्चानवत्थु २४०
१४. पाटलिगामवत्थु २४२
१५. सुनीधवस्सकारवत्थु २४३
१६. कोटिगामे सच्चकथा २४५
१७. अम्बपालीवत्थु २४६
१८. लिच्छवीवत्थु ,,
१९. सीहसेनापतिवत्थु २४८
२०. कप्पियभूमिअनुजानना २५३
२१. मेण्डकगहपतिवत्थु २५४
२२. पञ्चगोरसादिअनुजानना २५७
२३. केणियजटिलवत्थु २५९
२४. रोजमल्लवत्थु २६०
२५. वुड्ढपब्बजितवत्थु २६२
२६. फलखादनीयानुजानना २६३
२७. सङ्घिकवीजानि ,,
२८. चतुमहापदेसकथा ,,
२९. उद्दानगाथा २६४

७. कठिनक्खन्धकं

१. कठिनानुजानना २६६
२. आदायसत्तकं २६८
३. समादायसत्तकं ,,
४. आदायछक्कं २६९
५. समादायछक्कं २७०
६. आदायपन्नरसकं ,,
७. समादायपन्नरसकादि २७२
८. विप्पकतसमादायपन्नरसकं ,,

मातिका पिट्ठङ्का
९. अनासादोळसकं २७४
१०. आसादोळसकं २७६
११. करणीयदोळसकं २७७
१२. अ-पविलायननवकं २७९
१३. फासुविहारपञ्चकं २८१
१४. पलिबोधापलिबोधकथा २८२
१५. उद्दानगाथा २८३

८. चीवरक्खन्धकं

१. जीवकवत्थु २८६
२. सेट्ठिभरियावत्थु २८८
३. बिम्बिसारराजवत्थु २९०
४. राजगहसेट्ठिवत्थु २९१
५. सेट्ठिपुत्तवत्थु २९२
६. पज्जोतराजवत्थु २९३
७. समतिंसविरेचनकथा २९६
८. वरयाचनाकथा २९७
९. कम्बलानुजाननादिकथा २९८
१०. पंसुकूलपरियेसनकथा २९९
११. चीवरपटिग्गाहकसम्मुतिकथा ३००
१२. भण्डागारसम्मुतिआदिकथा ३००
१३. चीवररजनकथा ३०२
१४. छिन्नकचीवरानुजानना ३०३
१५. तिचीवरानुजानना ३०४
१६. अतिरेकचीवरकथा ३०५
१७. विसाखावत्थु ३०६
१८. निसीदनादिअनुजानना ३१०
१९. पच्छिमविकप्पनुपगचीवरादिकथा ३१२
२०. सङ्घिकचीवरुप्पादकथा ३१४
२१. उपनन्दसक्यपुत्तवत्थु ३१५
२२. गिलानवत्थुकथा ३१६
२३. मतसन्तककथा ३१८

मातिका पिट्ठङ्का

२४. नग्गिकपटिक्खेपकथा ३१९
२५. कुसचीरादिपटिक्खेपकथा ३२०
२६. सब्बनीलकादिपटिक्खेपकथा ३२१
२७. वस्संवुट्ठानं अनुप्पन्नचीवरकथा „
२८. सङ्घे भिन्ने चीवरुप्पादकथा ३२३
२९. दुग्गहितसुग्गहितादिकथा „
३०. अट्ठचीवरमातिका ३२४
३१. उद्दानगाथा ३२५

९. चम्पेय्यक्खन्धकं

१. कस्सपगोत्तभिक्खुवत्थु ३२७
२. अधम्मेन वग्गादिकम्मकथा ३३०
३. ञत्तिविपन्नकम्मादिकथा ३३१
४. चतुवग्गकरणादिकथा ३३४
५. पारिवासिकादिकथा ३३७
६. द्वे-निस्सारणादिकथा „
७. अधम्मकम्मादिकथा ३३९
८. उपालिपुच्छाकथा ३४१
९. तज्जनीयकम्मकथा ३४६
१०. नियस्सकम्मकथा ३४८
११. पब्बाजनीयकम्मकथा ३४९
१२. पटिसारणीयकम्मकथा „
१३. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकथा „
१४. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकथा ३५०
१५. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकथा „
१६. तज्जनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा „
१७. नियस्सकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा ३५३
१८. पब्बाजनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा ३५४
१९. पटिसारणीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा „
२०. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा „
२१. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा ३५५

मातिका पिट्ठङ्का

२२. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा ३५५
२३. तज्जनीयकम्मविवादकथा ३५६
२४. नियस्सकम्मविवादकथा ३५७
२५. पब्बाजनीयकम्मविवादकथा ३५८
२६. पटिसारणीयकम्मविवादकथा „
२७. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मविवादकथा „
२८. अपटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मविवादकथा ३५९
२९. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मविवादकथा „
३०. तज्जनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा „
३१. नियस्सकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा ३६१
३२. पब्बाजनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा „
३३. पटिसारणीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा ३६२
३४. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा „
३५. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा ३६३
३६. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा „
३७. उद्दानगाथा ३६४

१०. कोसम्बकक्खन्धकं

१. कोसम्बकविवादकथा ३६८
२. दीघावुवत्थु ३७३
३. बालकलोणकगमनकथा ३८१
४. पाचीनवंसदायगमनकथा „
५. पालिलेय्यकगमनकथा ३८३
६. अट्ठारसवत्थुकथा ३८४
७. ओसारणानुजानना ३८८
८. सङ्घसामग्गीकथा ३८८
९. उपालिसङ्घसामग्गीपुच्छा ३८९
१०. उद्दानगाथा ३९२

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a   आ ā   इ i   ई ī   उ u   ऊ ū   ए e   ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ ḷa	अं aṃ

VOWELS IN COMBINATION

क	ka	का	kā	कि	ki	की	kī	कु	ku	कू	kū	के	ke	को	ko
ख	kha	खा	khā	खि	khi	खी	khī	खु	khu	खू	khū	खे	khe	खो	kho

CONJUNCT—CONSONANTS

क्क	kka	ञ्च	ñca	द्व	dva	म्ब	mba
क्ख	kkha	ञ्छ	ñcha	ध्य	dhya	म्भ	mbha
क्य	kya	ञ्ज	ñja	ध्व	dhva	म्म	mma
कृ	kri	ञ्झ	ñjha	न्त	nta	म्य	mya
क्ल	kla	ट्ट	ṭṭa	न्त्व	ntva	म्ह	mha
क्व	kva	ट्ठ	ṭṭha	न्थ	ntha	य्य	yya
ख्य	khya	ड्ड	ḍḍa	न्द	nda	य्ह	yha
ख्व	khva	ड्ढ	ḍḍha	न्द्र	ndra	ल्ल	lla
ग्ग	gga	ण्ट	ṇṭa	न्ध	ndha	ल्य	lya
ग्घ	ggha	ण्ठ	ṇṭha	न्न	nna	ल्ह	lha
ग्य	gya	ण्ड	ṇḍa	न्य	nya	व्ह	vha
ग्र	gra	ण्ण	ṇṇa	न्ह	nha	स्त	sta
ङ्क	ṅka	ण्ह	ṇha	प्प	ppa	स्त्र	stra
ङ्ख	ṅkha	त्त	tta	प्फ	ppha	स्न	sna
ङ्ग	ṅga	त्थ	ttha	प्य	pya	स्य	sya
ङ्घ	ṅgha	त्व	tva	प्ल	pla	स्स	ssa
च्च	cca	त्य	tya	ब्ब	bba	स्म	sma
च्छ	ccha	त्र	tra	ब्भ	bbha	स्व	sva
ज्ज	jja	द्द	dda	ब्य	bya	ह्म	hma
ज्झ	jjha	द्ध	ddha	ब्र	bra	ह्व	hva
ञ्ञ	ñña	द्य	dya	म्प	mpa	ळ्ह	ḷha
ञ्ह	ñha	द्र	dra	म्फ	mpha		

ा = ā; ि = i; ी = ī; ु = u; ू = ū; े = e; ो = o

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

विनयपिटके

महावग्गो

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

महावग्गपालि

१. महाखन्धकं

§ १. बोधिकथा

१. तेन समयेन बुद्धो भगवा उरुवेलायं विहरति नज्जा नेरञ्जराय तीरे बोधिरुक्खमूले R. 1,
पठमाभिसम्बुद्धो । अथ खो भगवा बोधिरुक्खमूले सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुख- B. 1
पटिसंवेदी । अथ खो भगवा रत्तिया पठमं यामं पटिच्चसमुप्पादं अनुलोमपटिलोमं मनसाकासि – “अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाणं, विञ्ञाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सळायतनं, सळायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति – एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

“अविज्जाय त्वेव असेसविरागनिरोधा सङ्खारनिरोधो, सङ्खारनिरोधा विञ्ञाणनिरोधो, विञ्ञाणनिरोधा नामरूपनिरोधो, नामरूपनिरोधा सळायतननिरोधो, सळायतननिरोधा फस्सनिरोधो, फस्सनिरोधा वेदनानिरोधो, वेदनानिरोधा तण्हानिरोधो, तण्हानिरोधा उपादाननिरोधो, उपादाननिरोधा भवनिरोधो, भवनिरोधा जातिनिरोधो, जातिनिरोधा जरामरणं
सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा निरुज्झन्ति – एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो R. 2
होती” ति ।

अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

“यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा
आतापिनो झायतो ब्राह्मणस्स ।
अथस्स कङ्खा वपयन्ति सब्बा
यतो पजानाति सहेतुधम्मं” ति ॥

२. अथ खो भगवा रत्तिया मज्झिमं यामं पटिच्चसमुप्पादं अनुलोमपटिलोमं मनसाकासि–“अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाणं, विञ्ञाणपच्चया नामरूपं···पे०··· एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।···पे०···निरोधो होती” ति ।

अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

“यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा
आतापिनो झायतो ब्राह्मणस्स ।
अथस्स कङ्खा वपयन्ति सब्बा
यतो खयं पच्चयानं अवेदी” ति ॥

३. अथ खो भगवा रत्तिया पच्छिमं यामं पटिच्चसमुप्पादं अनुलोमपटिलोमं मनसाकासि—“अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाणं, विञ्ञाणपच्चया नामरूपं···पे०··· एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।···पे०···निरोधो होती” ति ।

अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

“यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा
आतापिनो झायतो ब्राह्मणस्स ।
विधूपयं तिट्ठति मारसेनं
सुरियो[1] व ओभासयमन्तलिक्खं” ति ॥

बोधिकथा निट्ठिता ।

§ २. अजपालकथा

B. 3 ४. अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा बोधिरुक्खमूला येन अजपालनिग्रोधो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अजपालनिग्रोधमूले[2] सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुखपटिसंवेदी । अथ खो अञ्ञतरो हुंहुङ्कजातिको[3] ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं[4] वीतिसारेत्वा
R. 3 एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच—

“कित्तावता नु खो, भो गोतम, ब्राह्मणो होति, कतमे च पन ब्राह्मणकारका[5] धम्मा” ति? अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

“यो ब्राह्मणो बाहितपापधम्मो
निहुंहुङ्को[6] निक्कसावो[7] यतत्तो ।
वेदन्तगू वुसितब्रह्मचरियो[8]
धम्मेन सो[9] ब्रह्मवादं वदेय्य ।
यस्सुस्सदा नत्थि कुहिञ्चि लोके” ति ॥

अजपालकथा निट्ठिता ।

---

[1] सूरियो–म० । [2] अजपालनिग्रोधरुक्खमूले–स्या०, रो० । [3] हुहुङ्कजातिको–सी०, रो० । [4] साराणीयं–सी०, स्या० । [5] ब्राह्मणकरणा–सी०, स्या०, रो० । [6] निहुहुङ्को–सी०; निहुहुङ्को–रो०; नीहुंहुको–स्या० । [7] निकसावो–रो० । [8] वूसितब्रह्मचरियो–सी०, स्या० । [9] सो ब्राह्मणो–रो० ।

§ ३. मुचलिन्दकथा

५. अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा अजपालनिग्रोधमूला येन मुचलिन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मुचलिन्दमूले सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुखपटिसंवेदी । तेन खो पन समयेन महा अकालमेघो उदपादि, सत्ताहवद्दलिका सीतवातदुद्दिनी । अथ खो मुचलिन्दो नागराजा सकभवना निक्खमित्वा भगवतो कायं सत्तक्खत्तुं भोगेहि परिक्खिपित्वा उपरिमुद्धनि महन्तं फणं करित्वा अट्ठासि—"मा भगवन्तं सीतं, मा भगवन्तं उण्हं, मा भगवन्तं डंसमकसवातातपसरीसपसम्फस्सो" ति[1] । B. 4 अथ खो मुचलिन्दो नागराजा सत्ताहस्स अच्चयेन विद्धं विगतवलाहकं देवं विदित्वा भगवतो काया भोगे विनिवेठेत्वा[2] सकवण्णं पटिसंहरित्वा माणवकवण्णं अभिनिम्मिनित्वा भगवतो पुरतो अट्ठासि पञ्जलिको[3] भगवन्तं नमस्समानो । अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

"सुखो विवेको तुट्ठस्स सुतधम्मस्स पस्सतो ।
अब्यापज्जं[4] सुखं लोके पाणभूतेसु संयमो[5] ॥
सुखा विरागता लोके कामानं समतिक्कमो ।
अस्मिमानस्स यो विनयो एतं वे परमं सुखं" ति ॥

मुचलिन्दकथा निट्ठिता ।

§ ४. राजायतनकथा

६. अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा मुचलिन्दमूला येन राजायतनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजायतनमूले सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुखपटिसंवेदी । R. 4 तेन खो पन समयेन तपुस्सभल्लिका[6] वाणिजा उक्कला तं देसं अद्धानमग्गप्पटिपन्ना[7] होन्ति । अथ खो तपुस्सभल्लिकानं वाणिजानं ञातिसालोहिता देवता तपुस्सभल्लिके वाणिजे एतदवोच—"अयं, मारिसा, भगवा राजायतनमूले विहरति पठमाभिसम्बुद्धो; गच्छथ तं भगवन्तं मन्थेन च मधुपिण्डिकाय च पतिमानेथ[8]; तं वो भविस्सति दीघरत्तं हिताय सुखाया" ति । अथ खो तपुस्सभल्लिका वाणिजा मन्थं च मधुपिण्डिकं च आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु । एकमन्तं ठिता खो तपुस्सभल्लिका वाणिजा भगवन्तं एतदवोचुं—"पटिग्गण्हातु[9] नो, भन्ते, भगवा मन्थं च मधुपिण्डिकं च, यं अम्हाकं अस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया" ति । अथ खो

---

[1] सिरिंसपसम्फस्सो ति–सी०, स्या०, रो० । [2] विनीवेठेत्वा–स्या० । [3] अञ्जलिको–स्या०, रो० । [4] अव्यापज्झं–रो०; अब्यापज्झं–स्या० । [5] सञ्ञमो–स्या० । [6] तपस्सुभल्लुका–सी० । [7] अद्धानमग्गपटिपन्ना–सी०, स्या०, रो० । [8] पटिमानेथ–स्या०, रो० । [9] पतिगण्हातु–सी०; पटिगण्हातु–रो० ।

भगवतो एतदहोसि – "न खो तथागता हत्थेसु पटिग्गण्हन्ति । किम्हि नु खो अहं पटि-
B. 5 ग्गण्हेय्यं मन्थं च मधुपिण्डिकं चा" ति ? अथ खो चत्तारो महाराजानो[१] भगवतो चेतसा
चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय चतुद्दिसा चत्तारो सेलमये पत्ते भगवतो उपनामेसुं—"इध, भन्ते,
भगवा पटिग्गण्हातु मन्थं च मधुपिण्डिकं चा" ति । पटिग्गहेसि भगवा पच्चग्घे सेलमये पत्ते
मन्थं च मधुपिण्डिकं च, पटिग्गहेत्वा च[२] परिभुञ्जि । अथ खो तपुस्सभल्लिका वाणिजा
भगवन्तं (ओनीतपत्तपाणिं विदित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं)[३] एत-
दवोचुं–"एते मयं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छाम धम्मं च, उपासके नो भगवा धारेतु
अज्जतग्गे पाणुपेते सरणं गते" ति ।

ते च[४] लोके पठमं उपासका अहेसुं द्वेवाचिका ।

राजायतनकथा निट्ठिता ।

§ ५. ब्रह्मयाचनकथा

७. अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा राजायतनमूला येन अजपालनिग्रोधो तेनुपसङ्कमि । तत्र[५] सुदं भगवा अजपालनिग्रोधमूले विहरति । अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि–"अधिगतो खो म्यायं धम्मो गम्भीरो दुद्दसो दुरनुबोधो सन्तो पणीतो अतक्कावचरो निपुणो पण्डितवेदनीयो । आलयरामा खो पनायं पजा आलयरता आलयसम्मुदिता । आलयरामाय खो पन पजाय
R. 5 आलयरताय आलयसम्मुदिताय दुद्दसं इदं ठानं यदिदं इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पादो;
इदं पि खो ठानं सुदुद्दसं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो[६] तण्हक्खयो[७]
विरागो निरोधो निब्बानं । अहं चेव खो पन धम्मं देसेय्यं, परे च मे न आजानेय्युं, सो
ममस्स किलमथो, सा ममस्स विहेसा" ति । अपिस्सु भगवन्तं इमा अनच्छरिया गाथायो
पटिभंसु पुब्बे अस्सुतपुब्बा—

"किच्छेन मे अधिगतं हलं दानि पकासितुं ।
रागदोसपरेतेहि नायं धम्मो सुसम्बुधो ॥
B. 6 पटिसोतगामिं निपुणं गम्भीरं दुद्दसं अणुं ।
रागरत्ता न दक्खन्ति[८] तमोखन्धेन आवुटा" ति[९] ॥

इति ह भगवतो पटिसञ्चिक्खतो अप्पोस्सुक्कताय चित्तं नमति, नो धम्मदेसनाय ।

८. अथ खो ब्रह्मुनो सहम्पतिस्स भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय एतदहोसि – "नस्सति वत भो लोको, विनस्सति वत भो लोको, यत्र हि नाम तथागतस्स अरहतो

---

[१] महाराजा–सी०, स्या० । [२] मरम्मपोत्थके नत्थि । [३] ( ) सी० स्या० पोत्थकेसु नत्थि
[४] व–रो० । [५] उपसङ्कमित्वा तत्र–रो० । [६] सब्बुपधिपटिनिस्सग्गो–स्या० । [७] तण्हाक्खयो–म० ।
[८] दक्खिन्ति–सी० । [९] आवटा–सी० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

सम्मासम्बुद्धस्स अप्पोस्सुक्कताय चित्तं नमति, नो धम्मदेसनाया” ति। अथ खो ब्रह्मा सहम्पति – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य एवमेव[1] – ब्रह्मलोके अन्तरहितो भगवतो पुरतो पातुरहोसि। अथ खो ब्रह्मा सहम्पति एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा दक्खिणजाणुमण्डलं[2] पठवियं[3] निहन्त्वा येन भगवा तेनञ्जलिं पणामेत्वा भगवन्तं एतदवोच – “देसेतु, भन्ते, भगवा धम्मं, देसेतु सुगतो धम्मं। सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो” ति। इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति, इदं वत्वान[4] अथापरं एतदवोच—

“पातुरहोसि मगधेसु पुब्बे
धम्मो असुद्धो समलेहि चिन्तितो।
अपापुरेतं[5] अमतस्स द्वारं
सुणन्तु धम्मं विमलेनानुबुद्धं॥

“सेले यथा पब्बतमुद्धनिट्ठितो
यथापि पस्से जनतं समन्ततो।
तथूपमं धम्ममयं सुमेध
पासादमारुय्ह समन्तचक्खु॥

“सोकावतिण्णं जनतमपेतसोको R. 6
अवेक्खस्सु जातिजराभिभूतं।
उट्ठेहि वीर विजितसङ्गाम B. 7
सत्थवाह अनण[6] विचर लोके।
देसस्सु[7] भगवा धम्मं
अञ्ञातारो भविस्सन्ती” ति॥

एवं वुत्ते भगवा ब्रह्मानं सहम्पतिं एतदवोच – “मय्हं पि खो, ब्रह्मे, एतदहोसि – ‘अधिगतो खो म्यायं धम्मो गम्भीरो दुद्दसो दुरनुबोधो सन्तो पणीतो अतक्कावचरो निपुणो पण्डितवेदनीयो। आलयरामा खो पनायं पजा आलयरता आलयसम्मुदिता। आलयरामाय खो पन पजाय आलयरताय आलयसम्मुदिताय दुद्दसं इदं ठानं यदिदं इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पादो; इदं पि खो ठानं सुदुद्दसं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं। अहं चेव खो पन धम्मं देसेय्यं, परे च मे न आजानेय्युं, सो ममस्स किलमथो, सा ममस्स विहेसा’ ति। अपिस्सु मं, ब्रह्मे, इमा अनच्छरिया गाथायो पटिभंसु पुब्बे अस्सुतपुब्बा—

---

[1] एवमेवं-सी०। [2] दक्खिणं जानुमण्डलं-रो०। [3] पथवियं-म०; पुथुवियं-सी०। [4] वत्वा-सी०, रो०, स्या०। [5] अवापुरेतं-सी०। [6] अणण-म०। [7] देसेतु-रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

'किच्छेन मे अधिगतं हलं दानि पकासितुं ।
रागदोसपरेतेहि नायं धम्मो सुसम्बुधो ॥
पटिसोतगामिं निपुणं गम्भीरं दुद्दसं अणुं ।
रागरत्ता न दक्खन्ति तमोखन्धेन आवुटा' ति ॥

इति ह मे, ब्रह्मे, पटिसञ्चिक्खतो अप्पोस्सुक्कताय चित्तं नमति नो धम्मदेसनाया" ति ।

दुतियं पि खो ब्रह्मा सहम्पति भगवन्तं एतदवोच – "देसेतु, भन्ते, भगवा धम्मं, देसेतु सुगतो धम्मं; सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो" ति । इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति, इदं वत्वान अथापरं एतदवोच—

B. 8 "पातुरहोसि मगधेसु पुब्बे
धम्मो असुद्धो समलेहि चिन्तितो ।
अपापुरेतं अमतस्स द्वारं
सुणन्तु धम्मं विमलेनानुबुद्धं ॥

"सेले यथा पब्बतमुद्धनिट्ठितो
यथापि पस्से जनतं समन्ततो ।
तथूपमं धम्ममयं सुमेध
पासादमारुय्ह समन्तचक्खु ॥

"सोकावतिण्णं जनतमपेतसोको
अवेक्खस्सु जातिजराभिभूतं ।
उट्ठेहि वीर विजितसङ्गाम
सत्थवाह अनण विचर लोके ॥

देसस्सु भगवा धम्मं
अञ्ञातारो भविस्सन्ती" ति ॥

दुतियं पि खो भगवा ब्रह्मानं सहम्पतिं एतदवोच – "मय्हं पि खो, ब्रह्मे, एतदहोसि– 'अधिगतो खो म्यायं धम्मो गम्भीरो दुद्दसो दुरनुबोधो सन्तो पणीतो अतक्कावचरो निपुणो पण्डितवेदनीयो । आलयरामा खो पनायं पजा आलयरता आलयसम्मुदिता । आलयरामाय खो पन पजाय आलयरताय आलयसम्मुदिताय दुद्दसं इदं ठानं यदिदं इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पादो; इदं पि खो ठानं सुदुद्दसं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं । अहं चेव खो पन धम्मं देसेय्यं, परे च मे न आजानेय्युं, सो ममस्स किलमथो, सा ममस्स विहेसा' ति । अपिस्सु मं, ब्रह्मे, इमा अनच्छरिया गाथायो पटिभंसु पुब्बे अस्सुतपुब्बा—

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

‘किच्छेन मे अधिगतं हलं दानि पकासितुं ।
रागदोसपरेतेहि नायं धम्मो सुसम्बुधो ॥
पटिसोतगामिं निपुणं गम्भीरं दुद्दसं अणुं ।
रागरत्ता न दक्खन्ति तमोखन्धेन आवुटा’ ति ॥

इति ह मे, ब्रह्मे, पटिसञ्चिक्खतो अप्पोस्सुकताय चित्तं नमति, नो धम्मदेसनाया” ति । B. 9

ततियं पि खो ब्रह्मा सहम्पति भगवन्तं एतदवोच – “देसेतु, भन्ते, भगवा धम्मं, देसेतु सुगतो धम्मं । सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो” ति । इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति, इदं वत्वान अथापरं एतदवोच—

“पातुरहोसि मगधेसु पुब्बे
धम्मो असुद्धो समलेहि चिन्तितो ।
अपापुरेतं अमतस्स द्वारं
सुणन्तु धम्मं विमलेनानुबुद्धं ॥

“सेले यथा पब्बतमुद्धनिट्ठितो
यथापि पस्से जनतं समन्ततो ।
तथूपमं धम्ममयं सुमेध
पासादमारुय्ह समन्तचक्खु ॥

“सोकावतिण्णं जनतमपेतसोको
अवेक्खस्सु जातिजराभिभूतं ।
उट्ठेहि वीर विजितसङ्गाम
सत्थवाह अनण विचर लोके ॥

देसस्सु भगवा धम्मं
अञ्ञातारो भविस्सन्ती” ति[1] ॥

९. अथ खो भगवा ब्रह्मुनो च अज्झेसनं विदित्वा सत्तेसु च कारुञ्ञतं पटिच्च बुद्धचक्खुना लोकं वोलोकेसि[2] । अद्दसा[3] खो भगवा बुद्धचक्खुना लोकं वोलोकेन्तो सत्ते अप्परजक्खे महारजक्खे तिक्खिन्द्रिये मुदिन्द्रिये स्वाकारे द्वाकारे सुविञ्ञापये दुविञ्ञापये, अप्पेकच्चे परलोकवज्जभयदस्साविनो[4] विहरन्ते, अप्पेकच्चे न परलोकवज्जभयदस्साविनो विहरन्ते । सेय्यथापि नाम उप्पलिनियं वा पदुमिनियं वा पुण्डरीकिनियं वा अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पदुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके संवड्ढानि[5] उदकानुग्गतानि अन्तोनिमुग्गपोसीनि, अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पदुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके संव- B. 10

---

[1] सी० स्या० पोत्थकेसु इमा गाथायो न दिस्सन्ति । [2] ओलोकेसि–सी० । [3] अद्दस–रो० । [4] दस्साविने–म० । [5] संवद्धानि–सी० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

ड्ढानि समोदकं ठितानि, अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पदुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके संवड्ढानि उदका अच्चुग्गम्म ठितानि[1] अनुपलित्तानि उदकेन, एवमेवं भगवा बुद्धचक्खुना R. 7 लोकं वोलोकेन्तो अद्दस सत्ते अप्परजक्खे महारजक्खे तिक्खिन्द्रिये मुदिन्द्रिये स्वाकारे द्वाकारे सुविञ्ञापये दुविञ्ञापये, अप्पेकच्चे परलोकवज्जभयदस्साविनो विहरन्ते, अप्पेकच्चे न परलोकवज्जभयदस्साविनो विहरन्ते; दिस्वान ब्रह्मानं सहम्पतिं गाथाय अज्झभासि[2]—

"अपारुता तेसं[3] अमतस्स द्वारा
ये सोतवन्तो पमुञ्चन्तु सद्धं ।
विहिंससञ्ञी पगुणं न भासिं
धम्मं पणीतं मनुजेसु ब्रह्मे" ति ॥

अथ खो ब्रह्मा सहम्पति कतावकासो खोम्हि भगवता धम्मदेसनाया ति भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा तत्थेवन्तरधायि ।

ब्रह्मयाचनकथा निट्ठिता ।

§ ६. पञ्चवग्गियकथा

१०. अथ खो भगवतो एतदहोसि – "कस्स नु खो अहं पठमं धम्मं देसेय्यं ? को इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति ? अथ खो भगवतो एतदहोसि – "अयं खो आळारो कालामो पण्डितो ब्यत्तो[4] मेधावी दीघरत्तं अप्परजक्खजातिको; यन्नूनाहं आळारस्स कालामस्स पठमं धम्मं देसेय्यं, सो इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति । अथ खो अन्तरहिता देवता भगवतो आरोचेसि – "सत्ताहकालङ्कतो, भन्ते, आळारो कालामो" ति । भगवतो पि B. 11 खो ञाणं उदपादि – "सत्ताहकालङ्कतो आळारो कालामो" ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "महाजानियो खो आळारो कालामो; सचे हि सो इमं धम्मं सुणेय्य, खिप्पमेव आजानेय्या" ति ।

अथ खो भगवतो एतदहोसि – "कस्स नु खो अहं पठमं धम्मं देसेय्यं ? को इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति ? अथ खो भगवतो एतदहोसि – "अयं खो उद्दको[5] रामपुत्तो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी दीघरत्तं अप्परजक्खजातिको; यन्नूनाहं उद्दकस्स रामपुत्तस्स पठमं धम्मं देसेय्यं, सो इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति । अथ खो अन्तरहिता देवता भगवतो आरोचेसि – "अभिदोसकालङ्कतो, भन्ते, उद्दको रामपुत्तो" ति । भगवतो पि खो ञाणं उदपादि – "अभिदोसकालङ्कतो उद्दको रामपुत्तो" ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "महाजानियो खो उद्दको रामपुत्तो; सचे हि सो इमं धम्मं सुणेय्य, खिप्पमेव आजानेय्या" ति

---

१. उदका अच्चुग्गम्म तिट्ठन्ति-सी०, स्या० । २. एच्चभासि-सी०, म० । ३. ते-स्या० । ४. व्यत्तो-सी०, रो० । ५. उदको-म० ।

अथ खो भगवतो एतदहोसि – “कस्स नु खो अहं पठमं धम्मं देसेय्यं ? को इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती” ति ? अथ खो भगवतो एतदहोसि – “बहूपकारा[1] खो मे R. 8 पञ्चवग्गिया भिक्खू, ये मं पधानपहितत्तं उपट्ठहिंसु; यन्नूनाहं पञ्चवग्गियानं भिक्खूनं पठमं धम्मं देसेय्यं” ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “कहं नु खो एतरहि पञ्चवग्गिया भिक्खू विहरन्ती” ति ? अद्दसा खो भगवा दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन पञ्चवग्गिये भिक्खू बाराणसियं विहरन्ते इसिपतने मिगदाये । अथ खो भगवा उरुवेलायं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिकं पक्कामि ।

११. अद्दसा खो उपको आजीवको[2] भगवन्तं अन्तरा च गयं अन्तरा च बोधिं अद्धानमग्गप्पटिपन्नं, दिस्वान भगवन्तं एतदवोच – “विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कंसि त्वं, आवुसो, उद्दिस्स पब्बजितो ? को वा ते सत्था ? कस्स वा त्वं धम्मं रोचेसी” ति ? एवं वुत्ते भगवा उपकं आजीवकं गाथाहि अज्झभासि—

“सब्बाभिभू सब्बविदूहमस्मि सब्बेसु धम्मेसु अनूपलित्तो । B. 12
सब्बञ्जहो तण्हक्खये विमुत्तो सयं अभिञ्ञाय कमुद्दिसेय्यं ॥
न मे आचरियो अत्थि सदिसो मे न विज्जति ।
सदेवकस्मिं लोकस्मिं नत्थि मे पटिपुग्गलो ॥
अहं हि अरहा लोके अहं सत्था अनुत्तरो ।
एकोम्हि सम्मासम्बुद्धो सीतिभूतोस्मि निब्बुतो ॥
धम्मचक्कं पवत्तेतुं गच्छामि कासिनं पुरं ।
अन्धभूतस्मिं[3] लोकस्मिं आहञ्छुं[4] अमतदुन्दुभिं” ति[5] ॥

यथा खो त्वं, आवुसो, पटिजानासि, अरहसि अनन्तजिनो ति ।

“मादिसा वे जिना होन्ति ये पत्ता आसवक्खयं ।
जिता मे पापका धम्मा तस्माहमुपक[6] जिनो” ति ॥

एवं वुत्ते उपको आजीवको हुवेय्यावुसो[7] ति वत्वा सीसं ओकम्पेत्वा उम्मग्गं गहेत्वा पक्कामि ।

१२. अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन बाराणसी इसिपतनं मिगदायो, येन पञ्चवग्गिया भिक्खू तेनुपसङ्कमि । अद्दसंसु खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्तं दूरतो व आगच्छन्तं; दिस्वान अञ्ञमञ्ञं कतिकं[8] सण्ठपेसुं – “अयं, आवुसो, समणो गोतमो आगच्छति, बाहुल्लिको[9] पधानविब्भन्तो आवत्तो बाहुल्लाय । सो नेव अभिवादेतब्बो, न R. 9

---

[1] बहुकारा-सी०, म० । [2] आजीविको-रो० । [3] अन्धीभूतस्मिं-म० । [4] अहञ्ञि-स्या०; आहञ्हि-रो० । [5] अमतदुद्रभिं ति-रो० । [6] उपका-सी० । [7] हुवेय्यपावुसो-सी०; हुपेय्यपावुसो-म०; हुपेय्यावुसो-रो० । [8] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु एतं पदं न दिस्सति । [9] बांहुलिको-सी० ।

पच्चुट्ठातब्बो, नास्स पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं; अपि च खो आसनं ठपेतब्बं, सचे सो
आकङ्खिस्सति निसीदिस्सती” ति । यथा यथा खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू उपसङ्कमति,
B. 13 तथा तथा ते पञ्चवग्गिया भिक्खू नासक्खिंसु सकाय कतिकाय सण्ठातुं । असण्ठहन्ता भगवन्तं
पच्चुग्गन्त्वा एको भगवतो पत्तचीवरं पटिग्गहेसि, एको आसनं पञ्ञपेसि[1], एको पादोदकं,
एको पादपीठं, एको पादकठलिकं उपनिक्खिपि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने; निसज्ज
खो भगवा पादे पक्खालेसि । अपिस्सु भगवन्तं नामेन च आवुसोवादेन च समुदाचरन्ति ।
एवं वुत्ते भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच – “मा, भिक्खवे, तथागतं नामेन च आवुसो-
वादेन च समुदाचरथ । अरहं, भिक्खवे, तथागतो सम्मासम्बुद्धो, ओदहथ, भिक्खवे, सोतं,
अमतमधिगतं, अहमनुसासामि, अहं धम्मं देसेमि । यथानुसिट्ठं तथा पटिपज्जमाना न चिर-
स्सेव–यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं–ब्रह्मचरियपरि-
योसानं दिट्ठे व धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सथा” ति । एवं वुत्ते पञ्च-
वग्गिया भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं[2]– “ताय पि खो त्वं, आवुसो गोतम, चरियाय,[3] ताय पटि-
पदाय, ताय दुक्करकारिकाय नेवज्झगा उत्तरिमनुस्सधम्मं अलमरियञाणदस्सनविसेसं, किं पन
त्वं एतरहि, बाहुल्लिको पधानविब्भन्तो आवत्तो बाहुल्लाय, अधिगमिस्ससि उत्तरिमनुस्सधम्मं
अलमरियञाणदस्सनविसेसं” ति ? एवं वुत्ते भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच–“न, भिक्खवे,
तथागतो बाहुल्लिको, न पधानविब्भन्तो, न आवत्तो बाहुल्लाय; अरहं, भिक्खवे, तथागतो सम्मा-
सम्बुद्धो । ओदहथ, भिक्खवे, सोतं, अमतमधिगतं, अहमनुसासामि, अहं धम्मं देसेमि । यथा-
नुसिट्ठं तथा पटिपज्जमाना नचिरस्सेव–यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं
पब्बजन्ति तदनुत्तरं – ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठे व धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज
विहरिस्सथा” ति ।

दुतियं पि खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं···पे०··· । दुतियं पि खो
भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच···पे०··· । ततियं पि खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्तं
R. 10 एतदवोचुं–“ताय पि खो त्वं, आवुसो गोतम, चरियाय, ताय पटिपदाय, ताय दुक्कर-
कारिकाय नेवज्झगा उत्तरिमनुस्सधम्मं अलमरियञाणदस्सनविसेसं, किं पन त्वं एतरहि,
B. 14 बाहुल्लिको पधानविब्भन्तो आवत्तो बाहुल्लाय, अधिगमिस्ससि उत्तरिमनुस्सधम्मं अलमरिय-
ञाणदस्सनविसेसं” ति ? एवं वुत्ते भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच–“अभिजानाथ मे
नो तुम्हे, भिक्खवे, इतो पुब्बे एवरूपं भासितमेतं” ति ? नो हेतं, भन्ते, ति । अरहं, भिक्खवे,
तथागतो सम्मासम्बुद्धो, ओदहथ भिक्खवे सोतं, अमतमधिगतं, अहमनुसासामि, अहं धम्मं
देसेमि । यथानुसिट्ठं तथा पटिपज्जमाना नचिरस्सेव–यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा
अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं–ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठे व धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा

---

[1] पञ्ञपेसि–म० । [2] एतदवोच–सी०, स्या० । [3] इरियाय–सी०, म० ।

उपसम्पज्ज विहरिस्सथा ति । असक्खि खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू सञ्ञापेतुं । अथ खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्तं सुस्सूसिंसु, सोतं ओदहिंसु, अञ्ञाय[1] चित्तं उपट्ठापेसुं ।

§ ७. धम्मचक्कप्पवत्तनं

१३. अथ खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू आमन्तेसि – "द्वेमे, भिक्खवे, अन्ता पब्बजितेन न सेवितब्बा । कतमे द्वे[2]? यो चयं कामेसु कामसुखल्लिकानुयोगो हीनो गम्मो पोथुज्जनिको अनरियो अनत्थसंहितो, यो चायं अत्तकिलमथानुयोगो दुक्खो अनरियो अनत्थसंहितो । एते खो[3], भिक्खवे, उभो अन्ते अनुपगम्म, मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा, चक्खुकरणी ञाणकरणी उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति । कतमा च सा, भिक्खवे, मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा, चक्खुकरणी ञाणकरणी उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति? अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं[4] – सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि । अयं खो सा, भिक्खवे, मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा, चक्खुकरणी ञाणकरणी उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति ।

१४. "इदं खो पन, भिक्खवे, दुक्खं अरियसच्चं । जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा, व्याधि पि[5] दुक्खो, मरणं पि दुक्खं, अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो, पियेहि विप्पयोगो दुक्खो, यं पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं । संखित्तेन, पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा । B. 15

"इदं खो पन, भिक्खवे, दुक्खसमुदयं[6] अरियसच्चं – यायं तण्हा पोनोब्भविका[7] नन्दिरागसहगता[8] तत्रतत्राभिनन्दिनी, सेय्यथीदं – कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा ।

"इदं खो पन, भिक्खवे, दुक्खनिरोधं[9] अरियसच्चं – यो तस्सा येव तण्हाय असेसविरागनिरोधो, चागो, पटिनिस्सग्गो, मुत्ति, अनालयो ।

"इदं खो पन, भिक्खवे, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं – अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं – सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

१५. "इदं दुक्खं अरियसच्चं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खं अरियसच्चं परिञ्ञेय्यं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खं R. 11

---

[1] अञ्ञा–म०, रो० । [2] इदं पदद्वयं सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । [3] ते–सी०, स्या० । [4] सेय्यथिदं–म० । [5] ब्याधीपि–स्या०; व्याधिपि–सी०, रो० । [6] समुदयो–स्या० । [7] पोनोभविका–सी । [8] नन्दीरागसहगता–म० । [9] निरोधो–स्या० ।

अरियसच्चं परिञ्ञातं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि ।

“इदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं पहातब्बं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं पहीनं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि ।

“इदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं B. 16 उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चं सच्छिकातब्बं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चं सच्छिकतं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि ।

“इदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं भावेतब्बं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं भावितं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि ।

-१६. “यावकीवं च मे, भिक्खवे, इमेसु चतूसु[1] अरियसच्चेसु एवं तिपरिवट्टं द्वादसाकारं यथाभूतं ञाणदस्सनं न सुविसुद्धं अहोसि, नेव तावाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो ति पच्चञ्ञासिं । यतो च खो मे, भिक्खवे, इमेसु चतूसु अरियसच्चेसु एवं तिपरिवट्टं द्वादसाकारं यथाभूतं ञाणदस्सनं सुविसुद्धं अहोसि, अथाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो ति पच्चञ्ञासिं । ञाणं च पन मे दस्सनं उदपादि – अकुप्पा मे विमुत्ति[2], अयमन्तिमा जाति, नत्थि दानि पुनब्भवो” ति । इदमवोच भगवा, अत्तमना पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवतो भासितं अभिनन्दुं ति ।

---

१. चतुसु-सी०, रो० । २. चेतोविमुत्ति-रो० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

इमस्मिं च पन वेय्याकरणस्मिं भञ्ञमाने आयस्मतो कोण्डञ्ञस्स विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि—यं किञ्चि समुदयधम्मं सब्बं तं निरोधधम्मं ति ।

१७. पवत्तिते च पन भगवता धम्मचक्के, भुम्मा देवा सद्दमनुस्सावेसुं – "एतं[1] भगवता B. 17
बाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं, अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राह्मणेन R. 12
वा देवेन व मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिं" ति । भुम्मानं देवानं सद्दं सुत्वा चातुम्महाराजिका[2] देवा सद्दमनुस्सावेसुं ···पे०··· । चातुम्महाराजिकानं देवानं सद्दं सुत्वा तावतिंसा देवा···पे०··· । यामा देवा···पे०··· । तुसिता देवा···पे०··· । निम्मानरती देवा ···पे··· । परनिम्मितवसवत्ती देवा···पे०··· । ब्रह्मकायिका देवा सद्दमनुस्सावेसुं – "एतं भगवता बाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिं" ति । इति ह, तेन खणेन, तेन लयेन[3], तेन मुहुत्तेन याव ब्रह्मलोका सद्दो अब्भुग्गच्छि[4] । अयं च दससहस्सी लोकधातु संकम्पि सम्पकम्पि सम्पवेधि; अप्पमाणो च उळारो ओभासो लोके पातुरहोसि, अतिक्कम्म देवानं देवानुभावं । अथ खो भगवा इमं उदानं उदानेसि – "अञ्ञासि वत, भो कोण्डञ्ञो, अञ्ञासि वत भो कोण्डञ्ञो" ति । इति हिदं आयस्मतो कोण्डञ्ञस्स 'अञ्ञाकोण्डञ्ञो'[5] त्वेव नामं अहोसि ।

१८. अथ खो आयस्मा अञ्ञाकोण्डञ्ञो दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – "लभेय्याहं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्यं उपसम्पदं" ति । "एहि भिक्खू" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चर ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तस्स आयस्मतो उपसम्पदा अहोसि ।

१९. अथ खो भगवा तदवसेसे भिक्खू धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि । अथ खो आयस्मतो च वप्पस्स आयस्मतो च भद्दियस्स भगवता धम्मिया कथाय ओवदियमानानं अनुसासियमानानं विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि - यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति ।

ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथ- B. 18
ङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं – "लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं" ति । "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच –

---

[1] एवं–रो० । [2] चातुमहाराजिका–म०, रो० । [3] तेन लयेना ति पदद्वयं सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । [4] अब्भुग्गञ्छि–सी० । [5] अञ्ञासि कोण्डञ्ञो–म०; अञ्ञातकोण्डञ्ञो-रो० ।

R. 13 “स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया” ति । सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि ।

अथ खो भगवा तदवसेसे भिक्खू नीहारभत्तो धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि । यं तयो भिक्खू पिण्डाय चरित्वा आहरन्ति, तेन छब्बग्गो यापेति । अथ खो आयस्मतो च महानामस्स आयस्मतो च अस्सजिस्स भगवता धम्मिया कथाय ओवदियमानानं अनुसासियमानानं विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति । ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं – “लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं” ति । “एथ भिक्खवो” ति भगवा अवोच – “स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया” ति । सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि ।

§ ८. अनत्तपरियायो

२०. अथ खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू आमन्तेसि – “रूपं, भिक्खवे, अनत्ता । रूपं च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिदं रूपं आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च रूपे – एवं मे रूपं होतु, एवं मे रूपं मा अहोसी ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, रूपं अनत्ता, तस्मा रूपं आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति रूपे – एवं मे रूपं होतु, एवं मे रूपं मा अहोसी ति । वेदना, भिक्खवे, अनत्ता । वेदना च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिदं वेदना आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च वेदनाय – एवं मे वेदना होतु, एवं मे वेदना मा अहोसी ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, वेदना अनत्ता, तस्मा वेदना आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति वेदनाय – एवं मे वेदना होतु, एवं मे वेदना मा अहोसी ति । सञ्ञा, भिक्खवे, अनत्ता । सञ्ञा च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिदं सञ्ञा आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च सञ्ञाय – एवं मे सञ्ञा होतु, B. 19 एवं मे सञ्ञा मा अहोसी ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सञ्ञा अनत्ता, तस्मा सञ्ञा आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति सञ्ञाय – एवं मे सञ्ञा होतु, एवं मे सञ्ञा मा अहोसी ति । सङ्खारा, भिक्खवे, अनत्ता । सङ्खारा च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्संसु[1], नयिदं सङ्खारा आबाधाय संवत्तेय्युं, लब्भेथ च सङ्खारेसु – एवं मे सङ्खारा होन्तु, एवं मे सङ्खारा मा अहेसुं ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सङ्खारा अनत्ता, तस्मा सङ्खारा आबाधाय संवत्तन्ति, न च लब्भति सङ्खारेसु – एवं मे सङ्खारा होन्तु, एवं मे सङ्खारा मा अहेसुं ति । विञ्ञाणं, भिक्खवे, अनत्ता । R. 14 विञ्ञाणं च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिदं विञ्ञाणं आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च विञ्ञाणे – एवं मे विञ्ञाणं होतु, एवं मे विञ्ञाणं मा अहोसी ति । यस्मा च खो

---

[1] अभविस्सिंसु–सी० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

भिक्खवे, विञ्ञाणं अनत्ता, तस्मा विञ्ञाणं आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति विञ्ञाणे – एवं मे विञ्ञाणं होतु, एवं मे विञ्ञाणं मा अहोसी ति ।

२१. तं किं मञ्ञथ, भिक्खवे, रूपं निच्चं वा अनिच्चं वा ति ? अनिच्चं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा ति ? दुक्खं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेतं भन्ते । वेदना निच्चा वा अनिच्चा वा ति ? अनिच्चा भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा ति ? दुक्खं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेतं भन्ते । सञ्ञा निच्चा वा अनिच्चा वा ति ? अनिच्चा भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा ति ? दुक्खं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेतं भन्ते । सङ्खारा निच्चा वा अनिच्चा वा ति ? अनिच्चा भन्ते । यं पनानिच्चं, दुक्खं वा तं सुखं वा ति ? दुक्खं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेतं भन्ते । विञ्ञाणं निच्चं वा अनिच्चं वा ति ? अनिच्चं भन्ते । यं पनानिच्चं, दुक्खं वा तं सुखं वा ति ? दुक्खं भन्ते । यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेतं भन्ते ।

२२. तस्मातिह, भिक्खवे, यं किञ्चि रूपं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा बहिद्धा B. 20 वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे वा सन्तिके वा, सब्बं रूपं – नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति – एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्बं । या काचि वेदना अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता[1] वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके वा, सब्बा वेदना – नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति – एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्बं । या काचि सञ्ञा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके वा, सब्बा सञ्ञा – नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति – एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्बं । ये केचि सङ्खारा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा ये दूरे सन्तिके वा, सब्बे सङ्खारा – नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति – एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्बं । यं किञ्चि विञ्ञाणं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा बहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, सब्बं विञ्ञाणं – नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति – एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्बं ।

२३. एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको रूपस्मिं पि निब्बिन्दति, वेदनाय पि

---

[1] अज्झत्तं-म० ।

निब्बिन्दति, सञ्ञाय पि निब्बिन्दति, सङ्खारेसु पि निब्बिन्दति, विञ्ञाणस्मिं पि निब्बिन्दति; निब्बिन्दं विरज्जति; विरागा विमुच्चति; विमुत्तस्मिं विमुत्तम्ही ति[1] ञाणं होति, खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानाती ति।

२४. इदमवोच भगवा। अत्तमना पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवतो भासितं अभिनन्दुं।

इमस्मिं च पन वेय्याकरणस्मिं भञ्ञमाने पञ्चवग्गियानं भिक्खूनं अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिंसु।

तेन खो पन समयेन छ लोके अरहन्तो होन्ति।

पञ्चवग्गियकथा निट्ठिता।

पठमभाणवारं[2]

§ ९. पब्बज्जाकथा

B. 21, R. 15 २५. तेन खो पन समयेन बाराणसियं यसो नाम कुलपुत्तो सेट्ठिपुत्तो सुखुमालो होति। तस्स तयो पासादा होन्ति – एको हेमन्तिको, एको गिम्हिको, एको वस्सिको। सो वस्सिके पासादे वस्सिके चत्तारो मासे निप्पुरिसेहि तुरियेहि परिचारियमानो न हेट्ठापासादं[3] ओरोहति। अथ खो यसस्स कुलपुत्तस्स पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितस्स समङ्गीभूतस्स[4] परिचारियमानस्स[5] पटिगच्चेव[6] निद्दा ओक्कमि, परिजनस्सा पि पच्छा निद्दा ओक्कमि, सब्बरत्तियो च तेलप्पदीपो झायति। अथ खो यसो कुलपुत्तो पटिगच्चेव पबुज्झित्वा[7] अद्दस सकं परिजनं सुपन्तं – अञ्ञिस्सा कच्छे वीणं, अञ्ञिस्सा कण्ठे मुदिङ्गं[8], अञ्ञिस्सा कच्छे[9] आळम्बरं[10], अञ्ञं विकेसिकं, अञ्ञं विक्खेळिकं, अञ्ञा विप्पलपन्तियो, हत्थप्पत्तं सुसानं मञ्ञे। दिस्वानस्स आदीनवो पातुरहोसि, निब्बिदाय चित्तं सण्ठासि। अथ खो यसो कुलपुत्तो उदानं उदानेसि – "उपद्दुतं वत भो, उपस्सट्ठं वत भो" ति।

अथ खो यसो कुलपुत्तो सुवण्णपादुकायो आरोहित्वा येन निवेसनद्वारं तेनुपसङ्कमि। अमनुस्सा द्वारं विवरिंसु – मा यसस्स कुलपुत्तस्स कोचि अन्तरायं अकासि अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया ति। अथ खो यसो कुलपुत्तो येन नगरद्वारं तेनुपसङ्कमि। अमनुस्सा द्वारं विवरिंसु – मा यसस्स कुलपुत्तस्स कोचि अन्तरायं अकासि अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया ति। अथ खो यसो कुलपुत्तो येन इसिपतनं मिगदायो तेनुपसङ्कमि।

२६. तेन खो पन समयेन भगवा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय अज्झोकासे चङ्कमति। अद्दसा खो भगवा यसं कुलपुत्तं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान चङ्कमा ओरोहित्वा पञ्ञत्ते

---

[1] विमुत्तमिति–सी०, स्या०, म०। [2] पठमभाणवारो–म०; पठमकभाणवारं–सी०। [3] हेट्ठा पासादा–रो०। [4] समङ्गिभूतस्स–सी०, स्या०, रो०। [5] परिचारयमानस्स–सी०, स्या०, म०। [6] पटिकच्चेव–स्या०, म०। [7] पटिबुज्झित्वा–रो०। [8] मुतिङ्गं–रो०। [9] उरे–स्या०। [10] आलम्बरं–स्या०, रो०।

आसने निसीदि। अथ खो यसो कुलपुत्तो भगवतो अविदूरे उदानं उदानेसि – "उपद्दुतं वत भो, उपस्सट्ठं वत भो" ति। अथ खो भगवा यसं कुलपुत्तं एतदवोच – "इदं खो, यस, अनुपद्दुतं, इदं अनुपस्सट्ठं। एहि यस, निसीद, धम्मं ते देसेस्सामी" ति। अथ खो यसो कुलपुत्तो – इदं किर अनुपद्दुतं, इदं अनुपस्सट्ठं ति हट्ठो उदग्गो सुवण्णपादुकाहि ओरोहित्वा B. 22 येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नस्स खो यसस्स कुलपुत्तस्स भगवा अनुपुब्बिं[1] कथं कथेसि, सेय्यथीदं – दानकथं सीलकथं सग्गकथं, कामानं आदीनवं ओकारं सङ्किलेसं, नेक्खम्मे आनिसंसं पकासेसि। यदा भगवा अञ्ञासि यसं कुलपुत्तं कल्लचित्तं, मुदुचित्तं, विनीवरणचित्तं, उदग्गचित्तं, पसन्नचित्तं, R. 16 अथ या बुद्धानं सामुक्कंसिका धम्मदेसना तं पकासेसि – दुक्खं, समुदयं, निरोधं, मग्गं। सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थं अपगतकाळकं सम्मदेव रजनं पटिग्गण्हेय्य, एवमेव यसस्स कुलपुत्तस्स तस्मिं येव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति।

२७. अथ खो यसस्स कुलपुत्तस्स माता पासादं अभिरुहित्वा[2] यसं कुलपुत्तं अपस्सन्ती येन सेट्ठी[3] गहपति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिं गहपतिं एतदवोच – "पुत्तो ते, गहपति, यसो न दिस्सती" ति। अथ खो सेट्ठी गहपति चतुद्दिसा अस्सदूते उय्योजेत्वा सामं येव येन इसिपतनं मिगदायो तेनुपसङ्कमि। अद्दसा खो सेट्ठी गहपति सुवण्णपादुकानं निक्खेपं, दिस्वान तं येव[4] अनुगमासि[5]। अद्दसा खो भगवा सेट्ठिं गहपतिं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान भगवतो एतदहोसि – "यन्नूनाहं तथारूपं इद्धाभिसङ्खारं अभिसङ्खरेय्यं[6] यथा सेट्ठी गहपति इध निसिन्नो इध निसिन्नं यसं कुलपुत्तं न पस्सेय्या" ति। अथ खो भगवा तथारूपं इद्धाभिसङ्खारं अभिसङ्खरेसि[7]। अथ खो सेट्ठी गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "अपि, भन्ते, भगवा यसं कुलपुत्तं पस्सेय्या" ति?

तेन हि, गहपति, निसीद, अप्पेव नाम इध निसिन्नो इध निसिन्नं यसं कुलपुत्तं पस्सेय्यासी ति। अथ खो सेट्ठी गहपति – इधेव किराहं निसिन्नो इध निसिन्नं यसं कुलपुत्तं पस्सिस्सामी ति हट्ठो उदग्गो भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नस्स खो सेट्ठिस्स गहपतिस्स भगवा अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथीदं – दानकथं सीलकथं सग्गकथं, कामानं आदीनवं ओकारं सङ्किलेसं, नेक्खम्मे आनिसंसं पकासेसि। यदा भगवा B. 23 अञ्ञासि सेट्ठिं गहपतिं कल्लचित्तं, मुदुचित्तं, विनीवरणचित्तं, उदग्गचित्तं, पसन्नचित्तं, अथ या बुद्धानं सामुक्कंसिका धम्मदेसना, तं पकासेसि – दुक्खं, समुदयं, निरोधं, मग्गं। सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थं अपगतकाळकं सम्मदेव रजनं पटिग्गण्हेय्य एवमेव सेट्ठिस्स गहपतिस्स

---

[1] आनुपुब्बीकथं–सी०; अनुपुब्बिकथं–रो०। [2] अभिरूहित्वा–रो०। [3] सेट्ठि–सी०, रो०, म०। [4] तञ्ञेव–सी०, स्या०। [5] अनुगमा–सी०, स्या०। [6] अभिसङ्खारेय्यं–रो०। [7] अभिसङ्खासि–सी०; अभिसङ्खारेसि–रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

तस्मिं येव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति । अथ खो सेट्ठी गहपति दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – “अभिक्कन्तं, भन्ते, अभिक्कन्तं, भन्ते, सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य – चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती[1] ति – एवमेव भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छामि, धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे R. 17 पाणुपेतं सरणं गतं” ति । सो व लोके पठमं उपासको अहोसि तेवाचिको ।

२८. अथ खो यसस्स कुलपुत्तस्स पितुनो धम्मे देसियमाने यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चि । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “यसस्स खो कुलपुत्तस्स पितुनो धम्मे देसियमाने यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । अभब्बो खो यसो कुलपुत्तो हीनायावत्तित्वा कामे परिभुञ्जितुं, सेय्यथापि पुब्बे आगारिकभूतो[2]; यन्नूनाहं तं इद्धाभिसङ्खारं पटिप्पस्सम्भेय्यं” ति । अथ खो भगवा तं इद्धाभिसङ्खारं पटिप्पस्सम्भेसि । अद्दसा खो सेट्ठी गहपति यसं कुलपुत्तं निसिन्नं, दिस्वान यसं कुलपुत्तं एतदवोच – “माता ते तात, यस, परिदेवसोकसमापन्ना[3], देहि मातुया जीवितं” ति ।

अथ खो यसो कुलपुत्तो भगवन्तं उल्लोकेसि । अथ खो भगवा सेट्ठिं गहपतिं एतदवोच – “तं किं मञ्ञसि, गहपति, यसस्स[4] कुलपुत्तस्स[5] सेखेन[6] ञाणेन सेखेन दस्सनेन धम्मो B. 24 दिट्ठो विदितो[7] सेय्यथापि तया ? तस्स यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । भब्बो नु खो यसो[8], गहपति, हीनायावत्तित्वा कामे परिभुञ्जितुं सेय्यथापि पुब्बे आगारिकभूतो” ति ? नो हेतं भन्ते । यसस्स खो, गहपति, कुलपुत्तस्स सेखेन ञाणेन सेखेन दस्सनेन धम्मो दिट्ठो विदितो सेय्यथापि तया । तस्स यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । अभब्बो खो, गहपति, यसो कुलपुत्तो हीनायावत्तित्वा कामे परिभुञ्जितुं सेय्यथापि पुब्बे आगारिकभूतो ति । लाभा, भन्ते, यसस्स कुलपुत्तस्स, सुलद्धं, भन्ते, यसस्स कुलपुत्तस्स, यथा यसस्स कुलपुत्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा अज्जतनाय भत्तं यसेन कुलपुत्तेन पच्छासमणेना ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[9] । अथ खो सेट्ठी गहपति भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो यसो

---

[1] दक्खन्ती ति–स्या०, म० । [2] अगारिकभूतो–सी०, रो०, म० । [3] परिदेवि सोकसमापन्ना–स्या०; परिदेवसोकसम्पन्ना–रो० । [4] यस्स–म० । [5] सी०, म०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [6] सेक्खेन–म० । [7] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [8] सो–म०, सी० । [9] तुण्हिभावेन–रो० ।

कुलपुत्तो अचिरपक्कन्ते[1] सेट्ठिम्हि गहपतिम्हि भगवन्तं एतदवोच – "लभेय्याहं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्यं उपसम्पदं" ति । "एहि भिक्खू" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो R. 18 धम्मो, चर ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तस्स आयस्मतो उपसम्पदा अहोसि । तेन खो पन समयेन सत्त लोके अरहन्तो होन्ति ।

यसपब्बज्जा निट्ठिता ।

२९. अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय आयस्मता यसेन पच्छासमणेन येन सेट्ठिस्स गहपतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो आयस्मतो यसस्स माता च पुराणदुतियिका च येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । तासं भगवा अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथीदं – दानकथं सीलकथं सग्गकथं, कामानं आदीनवं ओकारं सङ्किलेसं, नेक्खम्मे आनिसंसं पकासेसि । यदा ता भगवा अञ्ञासि कल्लचित्ता, मुदुचित्ता, विनीवरणचित्ता, उदग्गचित्ता, पसन्नचित्ता, अथ या बुद्धानं सामुक्कंसिका धम्मदेसना तं पकासेसि – दुक्खं, समुदयं, निरोधं, मग्गं । सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थं अपगतकाळकं सम्मदेव रजनं पटिग्गण्हेय्य, B. 25 एवमेव तासं तस्मिं येव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति । ता दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं – "अभिक्कन्तं, भन्ते, अभिक्कन्तं, भन्ते,···पे०···धम्मो पकासितो । एता मयं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छाम, धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च । उपासिकायो नो भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेता सरणं गता" ति । ता व लोके पठमं उपासिका अहेसुं तेवाचिका ।

अथ खो आयस्मतो यसस्स माता च पिता च पुराणदुतियिका च भगवन्तं च आयस्मन्तं च यसं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन[2] सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा, भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं, एकमन्तं निसीदिंसु । अथ खो भगवा आयस्मतो यसस्स मातरं च पितरं च पुराणदुतियिकं च धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

३०. अस्सोसुं खो आयस्मतो यसस्स चत्तारो गिहिसहायका बाराणसियं सेट्ठानुसेट्ठीनं कुलानं पुत्ता – विमलो, सुबाहु, पुण्णजि, गवम्पति – यसो किर कुलपुत्तो केसमस्सुं ओहारेत्वा R. 19 कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो ति । सुत्वान नेसं एतदहोसि – "न हि नून सो ओरको धम्मविनयो, न सा ओरका पब्बज्जा, यत्थ यसो कुलपुत्तो केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो" ति । ते चत्तारो जना[3] येनायस्मा यसो तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं यसं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु ।

---

[1] अचिरप्पक्कन्ते–रो०, स्या० । [2] खादनियेन भोजनियेन–रो० । [3] सी०, स्या०, म० पोत्थकेसु नत्थि ।

अथ खो आयस्मा यसो ते चत्तारो गिहिसहायके आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा यसो भगवन्तं एतदवोच – "इमे मे, भन्ते, चत्तारो गिहिसहायका बाराणसियं सेट्ठानुसेट्ठीनं कुलानं B. 26 पुत्ता – विमलो, सुबाहु, पुण्णजि, गवम्पति। इमे चत्तारो भगवा ओवदतु अनुसासतू" ति। तेसं भगवा अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथीदं – दानकथं सीलकथं···पे०···यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति। ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं – "लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं" ति। "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति। सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि। अथ खो भगवा ते भिक्खू धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि। तेसं भगवता धम्मिया कथाय ओवदियमानानं अनुसासियमानानं अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिंसु। तेन खो पन समयेन एकादस लोके अरहन्तो होन्ति।

चतुगिहिसहायकपब्बज्जा निट्ठिता।

R. 20 ३१. अस्सोसुं खो आयस्मतो यसस्स पञ्ञासमत्ता गिहिसहायका जानपदा[१] पुब्बानुपुब्बकानं कुलानं पुत्ता – यसो किर कुलपुत्तो केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो ति। सुत्वान नेसं एतदहोसि – "न हि[२] नून सो ओरको धम्मविनयो, न सा ओरका पब्बज्जा, यत्थ यसो कुलपुत्तो केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो" ति। ते येनायस्मा यसो तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं यसं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु। अथ खो आयस्मा B. 27 यसो ते पञ्ञासमत्ते गिहिसहायके आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा यसो भगवन्तं एतदवोच – "इमे मे, भन्ते, पञ्ञासमत्ता गिहिसहायका जानपदा पुब्बानुपुब्बकानं कुलानं पुत्ता। इमे भगवा ओवदतु अनुसासतू" ति। तेसं भगवा अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथीदं – दानकथं ···पे०···यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति। ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं – "लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं" ति। "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति। सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि। अथ खो भगवा ते भिक्खू धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि। तेसं भगवता धम्मिया

---

[१] जनपदा–रो०। [२] नह–सी०।

कथाय ओवदियमानानं अनुसासियमानानं अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिंसु । तेन खो पन समयेन एकसट्ठि लोके अरहन्तो होन्ति ।

पञ्ञासगिहिसहायकपब्बज्जा निट्ठिता ।

§ १०. मारकथा

३२. अथ खो भगवा ते भिक्खू आमन्तेसि – "मुत्ताहं, भिक्खवे, सब्बपासेहि, ये दिब्बा ये च मानुसा । तुम्हे पि, भिक्खवे, मुत्ता सब्बपासेहि, ये दिब्बा ये च मानुसा । R. 21 चरथ, भिक्खवे, चारिकं बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । मा एकेन द्वे अगमित्थ । देसेथ, भिक्खवे, धम्मं आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ । सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो । B. 28 अहं पि, भिक्खवे, येन उरुवेला सेनानिगमो[1] तेनुपसङ्कमिस्सामि धम्मदेसनाया" ति ।

३३. अथ खो मारो पापिमा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं गाथाय अज्झभासि—

"बद्धोसि सब्बपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा ।
महाबन्धनबद्धोसि न मे समणमोक्खसी" ति ॥
मुत्ताहं[2] सब्बपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा ।
महाबन्धनमुत्तोम्हि निहतो त्वमसि अन्तका ति ॥
अन्तलिक्खचरो[3] पासो य्वायं चरति मानसो ।
तेन तं बाधयिस्सामि[4] न मे समण मोक्खसी ति ॥
रूपा सद्दा रसा गन्धा फोट्ठब्बा च मनोरमा ।
एत्थ मे विगतो छन्दो निहतो त्वमसि अन्तका ति ॥

अथ खो मारो पापिमा – जानाति मं भगवा, जानाति मं सुगतो ति दुक्खी दुम्मनो तत्थेवन्तरधायी ति ।

मारकथा निट्ठिता ।

§ ११. पब्बज्जूपसम्पदाकथा

३४. तेन खो पन समयेन भिक्खू नानादिसा नानाजनपदा पब्बज्जापेक्खे[5] च उपसम्पदापेक्खे च आनेन्ति – भगवा ने पब्बाजेस्सति उपसम्पादेस्सती ति । तत्थ भिक्खू चेव किलमन्ति पब्बज्जापेक्खा च उपसम्पदापेक्खा च । अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स

---

[1] सेनानिनिगमो–सी० । [2] मुत्तोहं–सी०, स्या० । [3] अन्तळिक्खचरो–सी० । [4] बन्धयिस्सामि–स्या० । [5] पब्बज्जापेखे–सी० ।

एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – "एतरहि खो भिक्खू नानादिसा नानाजनपदा पब्बज्जापेक्खे
B. 29 च उपसम्पदापेक्खे च आनेन्ति – भगवा ने पब्बाजेस्सति उपसम्पादेस्सती ति । तत्थ भिक्खू
चेव किलमन्ति पब्बज्जापेक्खा च उपसम्पदापेक्खा च । यन्नूनाहं भिक्खूनं अनुजानेय्यं –
तुम्हे व दानि, भिक्खवे, तासु तासु दिसासु तेसु तेसु जनपदेसु पब्बाजेथ उपसम्पादेथा" ति ।
अथ खो भगवा सायण्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं
R. 22 सन्निपातापेत्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इध मय्हं, भिक्खवे, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स
एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – 'एतरहि खो भिक्खू...पे०...तुम्हे व दानि,
भिक्खवे, तासु तासु दिसासु तेसु तेसु जनपदेसु पब्बाजेथ उपसम्पादेथा' ति ।

"अनुजानामि, भिक्खवे, तुम्हे व दानि तासु तासु दिसासु तेसु तेसु जनपदेसु पब्बाजेथ उपसम्पादेथा ति । एवं च पन, भिक्खवे, पब्बाजेतब्बो उपसम्पादेतब्बो – पठमं केसमस्सुं ओहारापेत्वा, कासायानि वत्थानि अच्छादापेत्वा, एकंसं उत्तरासङ्गं कारापेत्वा, भिक्खूनं पादे वन्दापेत्वा, उक्कुटिकं निसीदापेत्वा, अञ्जलिं पग्गण्हापेत्वा, एवं वदेही ति वत्तब्बो – बुद्धं सरणं गच्छामि, धम्मं सरणं गच्छामि, सङ्घं सरणं गच्छामि; दुतियं पि बुद्धं सरणं गच्छामि, दुतियं पि धम्मं सरणं गच्छामि, दुतियं पि सङ्घं सरणं गच्छामि; ततियं पि बुद्धं सरणं गच्छामि, ततियं पि धम्मं सरणं गच्छामि, ततियं पि सङ्घं सरणं गच्छामी" ति ।

"अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि तीहि सरणगमनेहि[1] पब्बज्जं उपसम्पदं" ति ।

तीहि सरणगमनेहि उपसम्पदाकथा निट्ठिता ।

§ १२. दुतियमारकथा

३५. अथ खो भगवा वस्संवुट्ठो[2] भिक्खू आमन्तेसि – "मय्हं खो, भिक्खवे, योनिसो
मनसिकारा योनिसो सम्मप्पधाना अनुत्तरा विमुत्ति अनुप्पत्ता, अनुत्तरा विमुत्ति सच्छिकता ।
B. 30 तुम्हे पि, भिक्खवे, योनिसो मनसिकारा योनिसो सम्मप्पधाना अनुत्तरं विमुत्तिं अनुपापुणाथ,
अनुत्तरं विमुत्तिं सच्छिकरोथा" ति । अथ खो मारो पापिमा येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं गाथाय अज्झभासि—

"बद्धोसि मारपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा ।
महाबन्धनबद्धोसि[3] न मे समण मोक्खसी" ति ॥
मुत्ताहं मारपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा ।
महाबन्धनमुत्तोम्हि निहतो त्वमसि अन्तका ति ॥

अथ खो मारो पापिमा – जानाति मं भगवा, जानाति मं सुगतो ति दुक्खी दुम्मनो तत्थेवन्तरधायि ।

दुतियमारकथा निट्ठिता ।

---

१. सरणागमनेहि–सी० । २. वस्सं वुत्थो–सी०, स्या०, रो० । ३. मारबन्धनबद्धोसि–सी०, स्या० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

§ १३. भद्दवग्गियवत्थु

३६. अथ खो भगवा बाराणसियं यथाभिरन्तं[1] विहरित्वा येन उरुवेला तेन चारिकं R. 23
पक्कामि । अथ खो भगवा मग्गा ओक्कम्म येन अञ्ञतरो वनसण्डो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
तं वनसण्डं अज्झोगाहेत्वा अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले निसीदि । तेन खो पन समयेन तिंसमत्ता
भद्दवग्गिया सहायका सपजापतिका तस्मिं येव वनसण्डे परिचारेन्ति। एकस्स पजापति
नाहोसि; तस्सत्थाय वेसी आनीता अहोसि। अथ खो सा वेसी तेसु पमत्तेसु परिचारेन्तेसु
भण्डं आदाय पलायित्थ। अथ खो ते सहायका सहायकस्स वेय्यावच्चं करोन्ता, तं इत्थिं
गवेसन्ता, तं वनसण्डं आहिण्डन्ता अद्दसंसु भगवन्तं अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले निसिन्नं। दिस्वान
येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोचुं–"अपि, भन्ते, भगवा एकं इत्थिं
पस्सेय्या" ति ? किं पन वो, कुमारा, इत्थिया ति ? इध मयं, भन्ते, तिंसमत्ता भद्दवग्गिया
सहायका सपजापतिका इमस्मिं वनसण्डे परिचारिम्हा[2] । एकस्स पजापति नाहोसि; तस्सत्थाय
वेसी आनीता अहोसि। अथ खो सा, भन्ते, वेसी अम्हेसु पमत्तेसु परिचारेन्तेसु भण्डं B. 31
आदाय पलायित्थ। ते[3] मयं, भन्ते, सहायका सहायकस्स वेय्यावच्चं करोन्ता, तं इत्थिं
गवेसन्ता, इमं वनसण्डं आहिण्डामा ति। तं किं मञ्ञथ वो, कुमारा, कतमं नु खो तुम्हाकं
वरं–यं वा तुम्हे इत्थिं गवेसेय्याथ, यं वा अत्तानं गवेसेय्याथा ति ? एतदेव, भन्ते, अम्हाकं
वरं यं मयं अत्तानं गवेसेय्यामा ति। तेन हि वो, कुमारा, निसीदथ, धम्मं वो देसेस्सामी[4]
ति। एवं भन्ते ति खो ते भद्दवग्गिया सहायका भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु।
तेसं भगवा अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथीदं–दानकथं सीलकथं···पे०···यं किञ्चि
समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति । ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा
तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एत- R. 24
दवोचुं–"लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं" ति । "एथ
भिक्खवो" ति भगवा अवोच–"स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्त-
किरियाया" ति । सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि ।

भद्दवग्गियसहायकानं वत्थु निट्ठितं ।

दुतियभाणवारं[5]

§ १४. उरुवेलपाटिहारियकथा

३७. अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन उरुवेला तदवसरि । तेन
खो पन समयेन उरुवेलायं तयो जटिला पटिवसन्ति–उरुवेलकस्सपो, नदीकस्सपो, गया-

---

[1] यथाभिरत्तं–सी० । [2] परिचारयिम्हा–स्या०, रो० । [3] तेन–स्या०, रो० । [4] देसिस्सामी ति–सी० । [5] दुतियकभाणवारं–रो०, सी० ।

B. 32 कस्सपो ति । तेसु उरुवेलकस्सपो जटिलो पञ्चन्नं जटिलसतानं नायको होति, विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो । नदीकस्सपो जटिलो तिण्णं जटिलसतानं नायको होति, विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो । गयाकस्सपो जटिलो द्विन्नं जटिलसतानं नायको होति, विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो । अथ खो भगवा येन उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स अस्समो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "सचे ते, कस्सप, अगरु, वसेय्याम एकरत्तं[1] अग्यागारे" ति ? न खो मे, महासमण, गरु, अपि च खो[2] चण्डेत्थ नागराजा इद्धिमा आसिविसो[3] घोरविसो, सो तं मा विहेठेसी ति । दुतियं पि खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "सचे ते, कस्सप, अगरु, वसेय्याम एकरत्तं अग्यागारे" ति ? न खो मे, महासमण, गरु…पे०…विहेठेसी ति । ततियं पि खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "सचे ते, कस्सप, अगरु…पे०… अग्यागारे" ति ? न खो मे, महासमण, गरु…पे० …विहेठेसी ति । अप्पेव मं न विहेठेय्य, इङ्घ त्वं, कस्सप, अनुजानाहि अग्यागारं ति । विहर, महासमण, यथासुखं ति । अथ खो भगवा अग्यागारं पविसित्वा तिणसन्थरकं पञ्ञापेत्वा निसीदि पल्लङ्कं आभुजित्वा उजुं कायं पणिधाय परिमुखं सतिं उपट्ठपेत्वा[4] । अद्दसा खो सो नागो भगवन्तं पविट्ठं, दिस्वान दुक्खी दुम्मनो पधूपासि[5] ।

R. 25 ३८. अथ खो भगवतो एतदहोसि – "यन्नूनाहं इमस्स नागस्स अनुपहच्च छविं च चम्मं च मंसं च न्हारुं[6] च अट्ठिं च अट्ठिमिञ्जं च तेजसा तेजं परियादियेय्यं[7]" ति । अथ खो भगवा तथारूपं इद्धाभिसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा पधूपासि । अथ खो सो नागो मक्खं असहमानो पज्जलि । भगवा पि तेजोधातुं समापज्जित्वा पज्जलि । उभिन्नं सजोतिभूतानं अग्यागारं आदित्तं विय होति सम्पज्जलितं सजोतिभूतं । अथ खो ते जटिला अग्यागारं परिवारेत्वा एवं आहंसु – "अभिरूपो वत भो महासमणो नागेन विहेठियती[8]" ति । अथ खो B. 33 भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन तस्स नागस्स अनुपहच्च छविं च चम्मं च मंसं च न्हारुं च अट्ठिं च अट्ठिमिञ्जं च तेजसा तेजं परियादियित्वा पत्ते पक्खिपित्वा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स दस्सेसि – अयं ते, कस्सप, नागो परियादिन्नो अस्स तेजसा तेजो ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम चण्डस्स नागराजस्स इद्धिमतो आसिविसस्स घोरविसस्स तेजसा तेजं परियादियिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

३९. नेरञ्जरायं भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं अवोच ।
सचे ते कस्सप अगरु विहरेमु अज्जुण्हो[9] अग्गिसालम्ही[10] ति ॥

---

[1] एकरत्तिं–सी०, स्या० । [2] म०, सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [3] आसीविसो–स्या० । [4] उपट्ठापेत्वा–रो० । [5] पधूपायि–सी०, म० । [6] नहारुं–सी० । [7] परियादेय्यं–स्या० । [8] विहेठिस्सती ति–रो० । [9] अज्जण्हो–म० । [10] अग्गिसरणम्ही ति–सी०, स्या० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

न खो मे महासमण गरु फासुकामो व तं निवारेमि।
चण्डेत्थ नागराजा इद्धिमा आसिविसो घोरविसो सो तं मा विहेठेसी ति॥
अप्पेव मं न विहेठेय्य इङ्घ त्वं कस्सप अनुजानाहि अग्यागारं ति।
दिन्नं ति नं विदित्वा अभीतो[1] पाविसि भयमतीतो॥
दिस्वा इसिं पविट्ठं अहिनागो दुम्मनो पधूपासि।
सुमनमनसो[2] अधिमनो[3] मनुस्सनागो पि तत्थ पधूपासि॥
मक्खं च असहमानो अहिनागो पावको व पज्जलि।
तेजोधातुसु कुसलो[4] मनुस्सनागो पि तत्थ पज्जलि॥
उभिन्नं सजोतिभूतानं[5] अग्यागारं[6] उदिच्चरे[7] जटिला।
अभिरूपो वत भो महासमणो नागेन विहेठियती ति[8] भणन्ति॥
अथ रत्तिया[9] अच्चयेन अहिनागस्स अच्चियो न होन्ति[10]। B. 34
इद्धिमतो पन ठिता[11] अनेकवण्णा अच्चियो होन्ति॥
नीला[12] अथ लोहितिका[13] मञ्जेट्ठा[14] पीतका[15] फलिकवण्णायो।
अङ्गीरसस्स[16] काये अनेकवण्णा अच्चियो होन्ति॥
पत्तम्हि ओदहित्वा अहिनागं ब्राह्मणस्स दस्सेसि।
अयं ते कस्सप नागो परियादिन्नो[17] अस्स तेजसा तेजो ति॥

अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवतो इमिना इद्धिपाटिहारियेन अभिप्पसन्नो R. 26 भगवन्तं एतदवोच – "इधेव, महासमण, विहर, अहं ते उपट्ठामि धुवभत्तेना" ति।

पठमं पाटिहारियं।

४०. अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स अस्समस्स अविदूरे अञ्ञतरस्मिं वनसण्डे विहासि। अथ खो चत्तारो महाराजानो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा चतुद्दिसा अट्ठंसु सेय्यथापि महन्ता अग्गिक्खन्धा। अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं। के नु खो ते, महासमण, अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन त्वं तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा तं अभिवादेत्वा चतुद्दिसा B. 35

---

[1] असम्भीतो-सी०, रो०। [2] सुमनमानसो-स्या०; सुमानसो-रो०। [3] न विमनो-स्या०; अविमनो-रो०। [4] तेजोधातुकुसलो-स्या०। [5] सज्ञोतिभूतानं-स्या०। [6] अग्यागारं आदित्तं होति सम्पज्जलितं सजोतिभूतं-म०। [7] उदिच्छरे—म०। [8] नागे न विहेठिस्सती ति-रो०। [9] अथ खो तस्सा रत्तिया-रो०; अथ तस्सा रत्तिया-म०। [10] हता नागस्स अच्चियो होन्ति-रो०, म०। [11] पनुट्ठिता-सी०। [12] नीलंका-सी०। [13] लोहितका-स्या०। [14] मञ्जिट्ठा-म०। [15] पीतिका-सी०। [16] अङ्गिरसस्स-स्या०, रो०। [17] परियादिण्णो-सी०।

अद्दंसु सेय्यथापि महन्ता अग्गिक्खन्धा” ति? एते खो, कस्सप, चत्तारो महाराजानो येनाहं तेनुपसङ्कमिंसु धम्मस्सवनाया[1] ति। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम चत्तारो पि महाराजानो उपसङ्कमिस्सन्ति धम्मस्सवनाय, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति। अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि।

दुतियं पाटिहारियं[2]।

४१. अथ खो सक्को देवानमिन्दो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो[3] केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च। अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – “कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं। को नु खो सो, महासमण, अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन त्वं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा” ति? एसो खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो येनाहं तेनुपसङ्कमि धम्मस्सवनाया ति। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “महिद्धिको खो
R. 27 महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम सक्को पि देवानमिन्दो उपसङ्कमिस्सति धम्मस्सवनाय, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति। अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि।

ततियं पाटिहारियं[4]।

४२. अथ खो ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं
B. 36 वनसण्डं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च। अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – “कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं। को नु खो सो, महासमण, अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन त्वं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा” ति? एसो खो, कस्सप, ब्रह्मा सहम्पति येनाहं तेनुपसङ्कमि धम्मस्सवनाया ति। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम ब्रह्मा पि सहम्पति उपसङ्कमिस्सति धम्मस्सवनाय,

---

[1] धम्मसवनाया-सी०, रो०। [2] दुतियकपाटिहारियं-रो०। [3] अभिक्कन्तवण्णा-सी०, रो०।
[4] ततियकपाटिहारियं-रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

चतुत्थं पाटिहारियं ।

४३. तेन खो पन समयेन उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स महायञ्ञो पच्चुपट्ठितो होति, केवलकप्पा च अङ्गमगधा पहूतं खादनीयं भोजनीयं[1] आदाय अभिक्कमितुकामा होन्ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “एतरहि खो मे महायञ्ञो पच्चुपट्ठितो, केवलकप्पा च अङ्गमगधा पहूतं खादनीयं भोजनीयं आदाय अभिक्कमिस्सन्ति । सचे महासमणो महाजनकाये इद्धिपाटिहारियं करिस्सति, महासमणस्स लाभसक्कारो अभिवड्ढिस्सति, मम लाभसक्कारो परिहायिस्सति । अहो नून महासमणो स्वातनाय नागच्छेय्या” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय उत्तरकुरुं गन्त्वा ततो R. 28 पिण्डपातं आहरित्वा अनोतत्तदहे परिभुञ्जित्वा तत्थेव दिवाविहारं अकासि । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं B. 37 एतदवोच – “कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं । किं नु खो, महासमण, हिय्यो[2] नागमासि ? अपि च मयं तं सराम – किं नु खो महासमणो नागच्छती ति ? खादनीयस्स च भोजनीयस्स च ते पटिविंसो[3] ठपितो” ति । ननु ते, कस्सप, एतदहोसि – “एतरहि खो मे महायञ्ञो पच्चुपट्ठितो···पे०···स्वातनाय नागच्छेय्या” ति । सो खो अहं, कस्सप, तव चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय उत्तरकुरुं गन्त्वा ततो पिण्डपातं आहरित्वा अनोतत्तदहे परिभुञ्जित्वा तत्थेव दिवाविहारं अकासिं ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम चेतसा पि चित्तं पजानिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा[4] तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

पञ्चमं पाटिहारियं ।

४४. तेन खो पन समयेन भगवतो पंसुकूलं उप्पन्नं होति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “कत्थ नु खो अहं पंसुकूलं धोवेय्यं” ति ? अथ खो सक्को देवानमिन्दो भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय पाणिना पोक्खरणिं खनित्वा[5] भगवन्तं एतदवोच – “इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं धोवतू” ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं परिमद्देय्यं” ति ? अथ खो सक्को देवानमिन्दो भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं परिमद्दतू ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “किम्हि नु खो अहं आलम्बित्वा उत्तरेय्यं” ति ? अथ खो ककुधे अधिवत्था

---

[1] खादनियं भोजनियं-रो० । [2] हीय्यो-सी० । [3] पटिविसो-स्या०, रो०; पटिवीसो-म० ।
[4] परिभुञ्जित्वा-रो० । [5] खणित्वा-म० ।

B. 38 देवता भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय साखं ओनामेसि – इध, भन्ते, भगवा R. 29 आलम्बित्वा उत्तरतू ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं विस्सज्जेय्यं" ति ? अथ खो सक्को देवानमिन्दो भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं विस्सज्जेतू ति । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं । किं नु खो, महासमण, नायं पुब्बे इध पोक्खरणी, सायं इध पोक्खरणी । नयिमा सिला पुब्बे उपनिक्खित्ता । केनिमा सिला उपनिक्खित्ता ? नयिमस्स ककुधस्स पुब्बे साखा ओनता, सायं साखा ओनता" ति । इध मे, कस्सप, पंसुकूलं उप्पन्नं अहोसि । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि – "कत्थ नु खो अहं पंसुकूलं धोवेय्यं" ति ? अथ खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं···पे०··· पंसुकूलं धोवतू ति । सायं अमनुस्सेन पाणिना खनिता[1] पोक्खरणी । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि – "किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं परिमद्देय्यं" ति ? अथ खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं परिमद्दतू ति । सायं अमनुस्सेन उपनिक्खित्ता[2] सिला । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि – "किम्हि नु खो अहं आलम्बित्वा उत्तरेय्यं" तिं ? अथ खो, कस्सप, ककुधे अधिवत्था देवता मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय साखं ओनामेसि – इध, भन्ते, भगवा आलम्बित्वा उत्तरतू ति । स्वायं आहरहत्थो ककुधो । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि – "किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं विस्सज्जेय्यं" ति ? अथ खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं विस्सज्जेतू ति । सायं अमनुस्सेन उपनिक्खित्ता सिला ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम सक्को पि देवानमिन्दो वेय्यावच्चं करिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

B. 39 अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, R. 30 उपसङ्कमित्वा भगवतो कालं आरोचेसि – "कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं" ति । गच्छ त्वं, कस्सप, आयामहं ति उरुवेलकस्सपं जटिलं उय्योजेत्वा याय जम्बुया 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, ततो फलं गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसीदि । अद्दसा खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवन्तं अग्यागारे निसिन्नं, दिस्वान भगवन्तं एतदवोच – "कतमेन त्वं, महासमण, मग्गेन आगतो ? अहं तया पठमतरं पक्कन्तो, सो त्वं पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो" ति । इधाहं, कस्सप, तं उय्योजेत्वा याय जम्बुया[3] 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, ततो फलं गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो । इदं खो, कस्सप, जम्बुफलं वण्णसम्पन्नं गन्धसम्पन्नं

---

१. खणिता-म०; खता-सी० । २. निक्खित्ता-स्या०, रो० । ३. जम्बुयायं-रो० ।

रससम्पन्नं । सचे आकङ्खसि परिभुञ्जा ति । अलं, महासमण, त्वं येवेतं अरहसि[1], त्वं येवेतं परिभुञ्जाही ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम मं पठमतरं उय्योजेत्वा याय जम्बुया 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, ततो फलं गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसीदिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति । अथो खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

४५. अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवतो कालं आरोचेसि – "कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं" ति । गच्छ त्वं, कस्सप, आयामहं ति उरुवेलकस्सपं जटिलं उय्योजेत्वा याय जम्बुया 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, तस्सा अविदूरे अम्बो…पे०…तस्सा अविदूरे आमलकी…पे०…तस्सा अविदूरे हरीतकी[2] …पे०…तावतिंसं गन्त्वा पारिच्छत्तकपुप्फं गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसीदि । अद्दसा खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवन्तं अग्यागारे निसिन्नं, दिस्वान भगवन्तं एतदवोच – "कतमेन त्वं, महासमण, मग्गेन आगतो? अहं तया पठमतरं पक्कन्तो, सो त्वं पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो" ति । इधाहं, कस्सप, तं उय्योजेत्वा तावतिंसं गन्त्वा पारिच्छत्तकपुप्फं B. 40 गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो । इदं खो, कस्सप, पारिच्छत्तकपुप्फं वण्णसम्पन्नं गन्धसम्पन्नं ति । सचे आकङ्खसि गण्हा ति । अलं, महासमण, त्वं येवेतं अरहसि, त्वं येवेतं गण्हा ति[3] । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो R. 31 महानुभावो, यत्र हि नाम मं पठमतरं उय्योजेत्वा तावतिंसं गन्त्वा पारिच्छत्तकपुप्फं गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसीदिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

४६. तेन खो पन समयेन ते जटिला अग्गिं परिचरितुकामा न सक्कोन्ति कट्ठानि फालेतुं[4] । अथ खो तेसं जटिलानं एतदहोसि – "निस्संसयं खो महासमणस्स इद्धानुभावो, यथा मयं न सक्कोम कट्ठानि फालेतुं" ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "फालियन्तु, कस्सप, कट्ठानी" ति । फालियन्तु, महासमणा ति । सकिदेव पञ्चकट्ठसतानि फालियिंसु । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम कट्ठानि पि फालियिस्सन्ति[5], न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

४७. तेन खो पन समयेन ते जटिला अग्गिं परिचरितुकामा न सक्कोन्ति अग्गिं उज्जलेतुं[6] । अथ खो तेसं जटिलानं एतदहोसि – "निस्संसयं खो महासमणस्स इद्धानुभावो, यथा मयं न सक्कोम अग्गिं उज्जलेतुं" ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "उज्जलियन्तु[7], कस्सप, अग्गी" ति । उज्जलियन्तु, महासमणा ति । सकिदेव पञ्च अग्गिसतानि

---

[1] आहरसि–सी०, स्या०; त्वं येव तं अरहसि–म० । [2] हरीटकी–सी० । [3] 'सचे आकङ्खसि …येवेतं गण्हा' ति पाठो सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । [4] फाळेतुं–सी० । [5] न फालियिस्सन्ति–सी० । [6] जालेतुं–सी० । [7] उज्जालीयन्तु–सी० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

उज्जलिंसु[1]। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो
महानुभावो, यत्र हि नाम अग्गी पि उज्जलियिस्सन्ति[2], न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति।

४८. तेन खो पन समयेन ते जटिला अग्गिं परिचरित्वा न सक्कोन्ति अग्गिं विज्झापेतुं
। अथ खो तेसं जटिलानं एतदहोसि – "निस्संसयं खो महासमणस्स इद्धानुभावो, यथा
B. 41 मयं न सक्कोम अग्गिं विज्झापेतुं" ति। अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच –
"विज्झायन्तु, कस्सप, अग्गी" ति। विज्झायन्तु, महासमणा ति। सकिदेव पञ्च अग्गिसतानि
विज्झायिंसु। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो
महानुभावो, यत्र हि नाम अग्गी पि विज्झायिस्सन्ति[3], न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति।

४९. तेन खो पन समयेन ते जटिला सीतासु हेमन्तिकासु रत्तीसु अन्तरट्ठकासु
हिमपातसमये नज्जा नेरञ्जरायं उम्मुज्जन्ति पि, निम्मुज्जन्ति पि, उम्मुज्जननिम्मुज्जनं[4] पि करोन्ति।
अथ खो भगवा पञ्चमत्तानि मन्दामुखिसतानि अभिनिम्मिनि, यत्थ ते जटिला उत्तरित्वा
R. 32 विसीवेसुं[5]। अथ खो तेसं जटिलानं एतदहोसि – "निस्संसयं खो महासमणस्स इद्धानुभावो,
यथयिमा[6] मन्दामुखियो निम्मिता" ति। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि –
'महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम ताव बहू मन्दामुखियो पि अभिनिम्मिनिस्सति,
न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति।

५०. तेन खो पन समयेन महाअकालमेघो पावस्सि, महाउदकवाहको सञ्जायि। यस्मिं
पदेसे भगवा विहरति, सो पदेसो उदकेन ओत्थटो[7] होति। अथ खो भगवतो एतदहोसि –
"यन्नूनाहं समन्ता उदकं उस्सारेत्वा[8] मज्झे रेणुहताय भूमिया चङ्कमेय्यं" ति। अथ खो
भगवा समन्ता उदकं उस्सारेत्वा मज्झे रेणुहताय भूमिया चङ्कमि। अथ खो उरुवेलकस्सपो
जटिलो – मा हेव खो महासमणो उदकेन वूळ्हो[9] अहोसी ति नावाय सम्बहुलेहि जटिलेहि
सद्धिं यस्मिं पदेसे भगवा विहरति तं पदेसं अगमासि। अद्दसा खो उरुवेलकस्सपो जटिलो
भगवन्तं समन्ता उदकं उस्सारेत्वा मज्झे रेणुहताय भूमिया चङ्कमन्तं, दिस्वान भगवन्तं एतदवोच
– "इदं[10] नु त्वं, महासमणा" ति? अयमहमस्मि[11], कस्सपा ति भगवा वेहासं अब्भुग्गन्त्वा
नावाय पच्चुट्ठासि। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको
खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम उदकं पि न पवाहिस्सति[12], न त्वेव च खो अरहा
यथा अहं" ति।

B. 42 ५१. अथ खो भगवतो एतदहोसि – "चिरं पि खो इमस्स मोघपुरिसस्स एवं

---

१. उज्जलिंसु–म०। २. न उज्जलियिस्सन्ति–सी०। ३. न विज्झायिस्सन्ति–सी०। ४. उम्मुज्जनिमुज्जं पि-सी०, स्या०, रो०। ५. विसिब्बेसुं–स्या०, रो०, म०। ६. यथा यिमा–सी०; यथा हिमा-रो०। ७. न ओत्थटो–म०; ओत्थतो–स्या०; अनुओत्थटो–रो०। ८. उस्सादेत्वा–स्या०, सी०। ९. वुळ्हो–स्या०, रो०। १०. इध–स्या०, रो०। ११. आम अहमस्मि–स्या०। १२. नप्पवाहिस्सति–स्या०; न पवहिस्सति–रो०; नप्पसहिस्सति–सी०।

भविस्सति – 'महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं' ति; यन्नूनाहं इमं जटिलं संवेजेय्यं" ति। अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "नेव च खो त्वं, कस्सप, अरहा, ना पि अरहत्तमग्गसमापन्नो। सा पि ते पटिपदा नत्थि, याय त्वं अरहा वा अस्ससि, अरहत्तमग्गं वा समापन्नो" ति। अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच – "लभेय्याहं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्यं उपसम्पदं" ति। त्वं खोसि, कस्सप, पञ्चन्नं जटिलसतानं नायको विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो। ते पि ताव अपलोकेहि, यथा ते मञ्ञिस्सन्ति तथा करिस्सन्ती ति। अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो येन ते जटिला तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते जटिले एतदवोच – "इच्छामहं, भो, महासमणे ब्रह्मचरियं चरितुं, यथा भवन्तो मञ्ञन्ति तथा करोन्तू" ति। R. 33 चिरपटिका मयं, भो, महासमणे अभिप्पसन्ना, सचे भवं महासमणे ब्रह्मचरियं चरिस्सति, सब्बेव मयं महासमणे ब्रह्मचरियं चरिस्सामा ति। अथ खो ते जटिला केसमिस्सं जटामिस्सं खारिकाजमिस्सं अग्गिहुत्तमिस्सं[1] उदके पवाहेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोचुं – "लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं" ति। "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति। सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि।

५२. अद्दसा खो नदीकस्सपो जटिलो केसमिस्सं जटामिस्सं खारिकाजमिस्सं अग्गिहुत्तमिस्सं उदके वुय्हमाने, दिस्वानस्स एतदहोसि – "मा हेव मे भातुनो उपसग्गो[2] अहोसी" ति। जटिले पाहेसि–गच्छथ मे भातरं जानाथा ति। सामं च तीहि जटिलसतेहि सद्धिं येनायस्मा उरुवेलकस्सपो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उरुवेलकस्सपं एतदवोच – "इदं नु खो, कस्सप, सेय्यो" ति? आमावुसो, इदं सेय्यो ति। अथ खो ते जटिला केसमिस्सं जटामिस्सं खारिकाजमिस्सं अग्गिहुत्तमिस्सं उदके पवाहेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, B. 43 उपसङ्कमित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोचुं – "लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं" ति। "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति। सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि।

५३. अद्दसा खो गयाकस्सपो जटिलो केसमिस्सं जटामिस्सं खारिकाजमिस्सं अग्गिहुत्तमिस्सं उदके वुय्हमाने, दिस्वानस्स एतदहोसि – "मा हेव मे भातूनं उपसग्गो अहोसी" ति। जटिले पाहेसि – गच्छथ मे भातरो जानाथा ति। सामं च द्वीहि जटिलसतेहि सद्धिं येनायस्मा उरुवेलकस्सपो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उरुवेलकस्सपं एतदवोच –

---

[1] अग्गिहुतमिस्सं—म०। [2] उपस्सग्गो-सी०।

“इदं नु खो, कस्सप, सेय्यो” ति? आमावुसो, इदं सेय्यो ति । अथ खो ते जटिला केस-
R. 34 मिस्सं···पे०··· सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि ।

भगवतो अधिट्ठानेन पञ्च कट्ठसतानि न फालियिंसु, फालियिंसु; अग्गी न उज्जलिंसु, उज्जलिंसु; न विज्झायिंसु, विज्झायिंसु; पञ्चमन्दामुखिसतानि अभिनिम्मिनि । एतेन नयेन अड्ढुड्ढपाटिहारियसहस्सानि होन्ति ।

§ १५. आदित्तपरियायो

५४. अथ खो भगवा उरुवेलायं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन गयासीसं तेन चारिकं[1] पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं भिक्खुसहस्सेन सब्बेहेव पुराणजटिलेहि । तत्र सुदं भगवा
B. 44 गयायं विहरति गयासीसे सद्धिं भिक्खुसहस्सेन । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – “सब्बं, भिक्खवे, आदित्तं । किं च, भिक्खवे, सब्बं आदित्तं? चक्खु आदित्तं, रूपा आदित्ता, चक्खुविञ्ञाणं आदित्तं, चक्खुसम्फस्सो आदित्तो, यदिदं[2] चक्खुसम्फस्सपच्चया उप्पज्जति वेदयितं सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा तं पि आदित्तं । केन आदित्तं? रागग्गिना दोसग्गिना मोहग्गिना आदित्तं, जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि आदित्तं ति वदामि । सोतं आदित्तं, सद्दा आदित्ता, सोतविञ्ञाणं आदित्तं···पे०··· उपायासेहि आदित्तं ति वदामि । घानं आदित्तं, गन्धा आदित्ता, घानविञ्ञाणं आदित्तं ···पे०··· उपायासेहि आदित्तं ति वदामि । जिव्हा आदित्ता, रसा आदित्ता, जिव्हाविञ्ञाणं आदित्तं ···पे०··· उपायासेहि आदित्तं ति वदामि । कायो आदित्तो, फोट्ठब्बा आदित्ता, कायविञ्ञाणं आदित्तं···पे०···उपायासेहि आदित्तं ति वदामि । मनो आदित्तो, धम्मा आदित्ता, मनोविञ्ञाणं आदित्तं ···पे०··· उपायासेहि आदित्तं ति वदामि ।

B. 45 एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको चक्खुस्मिं पि निब्बिन्दति, रूपेसु पि निब्बिन्दति, चक्खुविञ्ञाणे पि निब्बिन्दति, चक्खुसम्फस्से पि निब्बिन्दति, यदिदं चक्खुसम्फस्सपच्चया उप्पज्जति वेदयितं सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा, तस्मिं पि निब्बिन्दति ।
R. 35 सोतस्मिं पि निब्बिन्दति, सद्देसु पि निब्बिन्दति ···पे०··· घानस्मिं पि निब्बिन्दति, गन्धेसु पि निब्बिन्दति ···पे०··· जिव्हाय पि निब्बिन्दति, रसेसु पि निब्बिन्दति ···पे०··· कायस्मिं पि निब्बिन्दति, फोट्ठब्बेसु पि निब्बिन्दति ···पे०··· मनस्मिं पि निब्बिन्दति, धम्मेसु पि निब्बिन्दति, मनोविञ्ञाणे पि निब्बिन्दति, मनोसम्फस्से पि निब्बिन्दति, यदिदं मनोसम्फस्सपच्चया उप्पज्जति वेदयितं सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा तस्मिं पि निब्बिन्दति, निब्बिन्दं विरज्जति, विरागा विमुच्चति, विमुत्तस्मिं विमुत्तम्ही[3] ति ञाणं होति । खीणा

---

[1] सी०, म० पोत्थकेसु नत्थि । [2] यम्पिदं–सी०, स्या०; यमिदं–म० । [3] विमुत्तमिति–सी०, स्या०, म० ।

जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानाती ति । इमस्मिं च पन वेय्याकरणस्मिं भञ्ञमाने तस्स भिक्खुसहस्सस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिंसु ।

आदित्तपरियायो निट्ठितो ।

उरुवेलपाटिहारियं, ततियभाणवारं[1] निट्ठितं ।

§ १६. बिम्बिसारसमागमकथा

५५. अथ खो भगवा गयासीसे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन राजगहं तेन चारिकं पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं भिक्खुसहस्सेन सब्बेहेव पुराणजटिलेहि । अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन राजगहं तदवसरि । तत्र सुदं भगवा राजगहे विहरति लट्ठिवनुय्याने[2] सुप्पतिट्ठे चेतिये । अस्सोसि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो – समणो खलु भो गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो राजगहं अनुप्पत्तो राजगहे विहरति लट्ठिवनुय्याने सुप्पतिट्ठे चेतिये । तं खो पन भगवन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो–

इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि[3] सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा ति ।

सो इमं लोकं सदेवकं समारकं सब्रह्मकं सस्समणब्राह्मणिं पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्ञा B. 46
सच्छिकत्वा पवेदेति । सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं[4] केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । साधु खो पन तथारूपानं अरहतं दस्सनं होती ति ।

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो द्वादसनहुतेहि मागधिकेहि ब्राह्मणगहपतिकेहि परिवुतो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । ते पि खो द्वादसनहुता मागधिका ब्राह्मणगहपतिका अप्पेकच्चे भगवन्तं अभिवादेत्वा R. 36
एकमन्तं निसीदिंसु, अप्पेकच्चे भगवता सद्धिं सम्मोदिंसु, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं[5] वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु, अप्पेकच्चे येन भगवा तेनञ्जलिं पणामेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु, अप्पेकच्चे भगवतो सन्तिके नामगोत्तं सावेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु, अप्पेकच्चे तुण्हीभूता[6] एकमन्तं निसीदिंसु । अथ खो तेसं द्वादसनहुतानं मागधिकानं ब्राह्मणगहपतिकानं एतदहोसि – "किं नु खो महासमणो उरुवेलकस्सपे ब्रह्मचरियं चरति, उदाहु उरुवेलकस्सपो महासमणे ब्रह्मचरियं चरती" ति ? अथ खो भगवा तेसं द्वादसनहुतानं मागधिकानं ब्राह्मणगहपतिकानं चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय आयस्मन्तं उरुवेलकस्सपं गाथाय अज्झभासि–

---

[1] ततियकभाणवारं–रो०, सी० । [2] लट्ठिवने–म०, सी० । [3] पुरिसदम्मसारथी–सी० । [4] सव्यञ्जनं–रो०, सी० । [5] साराणीयं–सी०, स्या० । [6] तुण्हिभूता–रो० ।

“किमेव दिस्वा उरुवेलवासि[1]
पहासि अग्गिं किसको वदानो ।
पुच्छामि तं, कस्सप, एतमत्थं
कथं पहीनं तव अग्गिहुत्तं ति ?” ॥
रूपे च सद्दे च अथो रसे च
कामित्थियो चाभिवदन्ति यञ्ञा ।
एतं मलं ति उपधीसु ञत्वा
तस्मा न यिट्ठे न हुते अरञ्जिं ति ॥
एत्थेव[2] ते मनो न रमित्थ (कस्सपा ति – भगवा)
रूपेसु सद्देसु अथो रसेसु ।
अथ को चरहि देवमनुस्सलोके
रतो मनो, कस्सप, ब्रूहि मेतं ति ॥
B. 47 दिस्वा पदं सन्तमनूपधीकं
अकिञ्चनं कामभवे असत्तं ।
अनञ्ञथाभाविमनञ्ञनेय्यं
तस्मा न यिट्ठे न हुते अरञ्जिं ति ॥

५६. अथ खो आयस्मा उरुवेलकस्सपो उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच – “सत्था मे, भन्ते, भगवा, सावकोहमस्मि; सत्था मे, भन्ते, भगवा, सावकोहमस्मी” ति । अथ खो तेसं द्वादसनहुतानं मागधिकानं ब्राह्मणगहपतिकानं एतदहोसि – “उरुवेलकस्सपो महासमणे ब्रह्मचरियं चरती” ति । अथ खो
R. 37 भगवा तेसं द्वादसनहुतानं मागधिकानं ब्राह्मणगहपतिकानं चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथीदं[3] – दानकथं सीलकथं सग्गकथं ···पे०··· सामुक्कंसिका धम्मदेसना, तं पकासेसि – दुक्खं, समुदयं, निरोधं, मग्गं । सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थं अपगतकाळकं सम्मदेव रजनं पटिग्गण्हेय्य, एवमेव एकादसनहुतानं मागधिकानं ब्राह्मणगहपतिकानं बिम्बिसारप्पमुखानं तस्मिं येव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति । एकनहुतं उपासकत्तं पटिवेदेसि ।

५७. अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – “पुब्बे मे, भन्ते, कुमारस्स सतो पञ्च अस्सासका अहेसुं, ते मे एतरहि समिद्धा । पुब्बे मे, भन्ते, कुमारस्स सतो एतदहोसि – ‘अहो वत मं रज्जे अभिसिञ्चेय्युं’ ति,

---

१. उरुवेलवासी–सी० । २. एत्थच–सी०, स्या०, रो० । ३. सेय्यथिदं–म० ।

अयं खो मे, भन्ते, पठमो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो । 'तस्स च मे विजितं अरहं सम्मासम्बुद्धो ओक्कमेय्या' ति, अयं खो मे, भन्ते, दुतियो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो । 'तं चाहं भगवन्तं पयिरुपासेय्यं' ति, अयं खो मे, भन्ते, ततियो अस्सासको B. 48 अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो । 'सो च मे भगवा धम्मं देसेय्या' ति, अयं खो मे, भन्ते, चतुत्थो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो । 'तस्स चाहं भगवतो धम्मं आजानेय्यं' ति, अयं खो मे, भन्ते, पञ्चमो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो । पुब्बे मे, भन्ते, कुमारस्स सतो इमे पञ्च अस्सासका अहेसुं, ते मे एतरहि समिद्धा । अभिक्कन्तं, भन्ते, अभिक्कन्तं, भन्ते, सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती ति[१] – एवमेवं भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छामि, धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु···पे०···स्वातनाय भत्तं R. 38 सद्धिं भिक्खुसङ्घेना ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं[२] भोजनीयं[३] पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति ।

५८. अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पाविसि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं भिक्खुसहस्सेन सब्बेहेव पुराणजटिलेहि । तेन खो पन समयेन सक्को देवानमिन्दो माणवकवण्णं अभिनिम्मिनित्वा बुद्धप्पमुखस्स[४] भिक्खुसङ्घस्स पुरतो पुरतो गच्छति इमा गाथायो गायमानो[५]—

दन्तो दन्तेहि सह पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि ।
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो[६] राजगहं पाविसि भगवा ॥
मुत्तो मुत्तेहि सह[७] पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि ।
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो राजगहं पाविसि भगवा ॥
तिण्णो तिण्णेहि[८] सह पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि । B. 49
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो राजगहं पाविसि भगवा ॥
सन्तो सन्तेहि[९] सह पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि ।
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो राजगहं पाविसि भगवा[१०] ॥

---

१. दक्खन्ती ति–स्या०, म० । २. खादनियं–रो० । ३. भोजनियं–रो० । ४. बुद्धपमुखस्स–सी०, रो० । ५. गीयमानो–रो० । ६. सिङ्गिनिक्खसवण्णो–म०, सी० । ७. सन्तो सन्तेहि सह–सी० । ८. मुत्तो मुत्तेहि–सी० । ९. तिण्णो तिण्णेहि–सी० । १०. 'सन्तो···पाविसि भगवा' ति पाठो रो० पोत्थके नत्थि ।

दसवासो दसबलो दसधम्मविदू दसभि चुपेतो ।
सो दससतपरिवारो राजगहं पाविसि भगवा ति ॥

मनुस्सा सक्कं देवानमिन्दं पस्सित्वा एवं आहंसु – "अभिरूपो वतायं माणवको, दस्सनीयो वतायं माणवको, पासादिको वतायं माणवको । कस्स नु खो अयं माणवको" ति ? एवं वुत्ते सक्को देवानमिन्दो ते मनुस्से गाथाय अज्झभासि —

"यो धीरो सब्बधि दन्तो सुद्धो[1] अप्पटिपुग्गलो ।
अरहं सुगतो लोके तस्साहं परिचारको" ति ॥

५९. अथ खो भगवा येन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा R. 39 सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नस्स खो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतदहोसि – "कत्थ नु खो भगवा विहरेय्य ? यं अस्स गामतो नेव अविदूरे[2] न च अच्चासन्ने, गमनागमनसम्पन्नं, अत्थिकानं[3] अत्थिकानं मनुस्सानं अभिक्कमनीयं, दिवा अप्पाकिण्णं[4], रत्तिं अप्पसद्दं अप्पनिग्घोसं विजनवातं, मनुस्सराहसेय्यकं, पटिसल्लानसारुप्पं" ति । अथ खो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतद- B. 50 होसि – "इदं खो अम्हाकं वेळुवनं उय्यानं गामतो नेव अविदूरे···पे०···पटिसल्लानसारुप्पं । यन्नूनाहं वेळुवनं उय्यानं बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स ददेय्यं" ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो सोवण्णमयं भिङ्कारं[5] गहेत्वा भगवतो ओणोजेसि[6] – "एताहं, भन्ते, वेळुवनं उय्यानं बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दम्मी" ति । पटिग्गहेसि भगवा आरामं । अथ खो भगवा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, आरामं" ति ।

बिम्बिसारसमागमकथा निट्ठिता ।

§ १७. सारिपुत्तमोग्गल्लानपब्बज्जाकथा

६०. तेन खो पन समयेन सञ्चयो[7] परिब्बाजको राजगहे पटिवसति महतिया परिब्बाजकपरिसाय सद्धिं अड्ढतेय्येहि परिब्बाजकसतेहि । तेन खो पन समयेन सारिपुत्तमोग्गल्लाना सञ्चये परिब्बाजके ब्रह्मचरियं चरन्ति । तेहि कतिका कता होति – यो पठमं अमतं अधिगच्छति, सो इतरस्स[8] आरोचेतू ति । अथ खो आयस्मा अस्सजि पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय पाविसि पासादिकेन अभिक्कन्तेन पटिक्कन्तेन आलोकितेन

---

[1] बुद्धो–रो० । [2] अतिदूरे–सी०, स्या०, म० । [3] अट्ठिकानं–सी० । [4] अप्पकिण्णं–सी०, स्या० । [5] भिङ्गारं–स्या० । [6] ओनोजेसि–रो० । [7] सञ्जयो–म० । [8] रो० पोत्थके नत्थि ।

विलोकितेन सम्मिञ्जितेन[1] पसारितेन, ओक्खित्तचक्खु इरियापथसम्पन्नो । अद्दसा खो सारिपुत्तो परिब्बाजको आयस्मन्तं अस्सजिं राजगहे पिण्डाय चरन्तं पासादिकेन अभिक्कन्तेन···पे०··· ओक्खित्तचक्खुं इरियापथसम्पन्नं । दिस्वानस्स एतदहोसि – "ये वत लोके अरहन्तो वा अरहत्तमग्गं वा समापन्ना, अयं तेसं भिक्खु[2] अञ्ञतरो । यन्नूनाहं इमं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्यं – R. 40, 'कंसि त्वं, आवुसो, उद्दिस्स पब्बजितो, को वा ते सत्था, कस्स वा त्वं धम्मं रोचेसी' " ति ? B. 51 अथ खो सारिपुत्तस्स परिब्बाजकस्स एतदहोसि – "अकालो खो इमं भिक्खुं पुच्छितुं, अन्तरघरं पविट्ठो पिण्डाय चरति । यन्नूनाहं इमं भिक्खुं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धेय्यं, अत्थिकेहि उपञ्ञातं मग्गं" ति । अथ खो आयस्मा अस्सजि राजगहे पिण्डाय चरित्वा पिण्डपातं आदाय पटिक्कमि । अथ खो सारिपुत्तो पि परिब्बाजको येनायस्मा अस्सजि तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मता अस्सजिना सद्धिं सम्मोदि, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो सारिपुत्तो परिब्बाजको आयस्मन्तं अस्सजिं एतदवोच – "विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कंसि त्वं, आवुसो, उद्दिस्स पब्बजितो, को वा ते सत्था, कस्स वा त्वं धम्मं रोचेसी" ति ? अत्थावुसो, महासमणो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो, ताहं भगवन्तं उद्दिस्स पब्बजितो, सो च मे भगवा सत्था, तस्स चाहं भगवतो धम्मं रोचेमी ति । किंवादी पनायस्मतो सत्था, किमक्खायी ति ? अहं खो, आवुसो, नवो अचिरपब्बजितो, अधुनागतो इमं धम्मविनयं, न ताहं सक्कोमि वित्थारेन धम्मं देसेतुं, अपि च ते सङ्खित्तेन अत्थं वक्खामी ति । अथ खो सारिपुत्तो परिब्बाजको आयस्मन्तं अस्सजिं एतदवोच – "होतु आवुसो—

"अप्पं वा बहुं वा भासस्सु अत्थं येव मे ब्रूहि ।
अत्थेनेव मे अत्थो किं काहसि ब्यञ्जनं[3] बहुं" ति ॥

अथ खो आयस्मा अस्सजि सारिपुत्तस्स परिब्बाजकस्स इमं धम्मपरियायं अभासि –

"ये धम्मा हेतुप्पभवा तेसं हेतुं तथागतो आह ।
तेसं च यो निरोधो एवंवादी[4] महासमणो" ति ॥

अथ खो सारिपुत्तस्स परिब्बाजकस्स इमं धम्मपरियायं सुत्वा विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति ।

एसेव धम्मो यदि तावदेव पच्चब्यत्थ[5] पदमसोकं । B. 52
अदिट्ठं अब्भतीतं[6] बहुकेहि कप्पनहुतेही ति ॥

६१. अथ खो सारिपुत्तो परिब्बाजको येन मोग्गल्लानो परिब्बाजको तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो मोग्गल्लानो परिब्बाजको सारिपुत्तं परिब्बाजकं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान

---

[1] समिञ्जितेन-म० । [2] भिक्खूनं-रो० । [3] व्यञ्जनं-सी०, रो० । [4] एवं वादी-सी० ।
[5] पच्चव्यथा-रो०; पच्चब्यथा-सी०, स्या० । [6] अब्भतितं-रो० ।

R. 41 सारिपुत्तं परिब्बाजकं एतदवोच – "विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कच्चि नु[1] त्वं, आवुसो, अमतं अधिगतो" ति ? आमावुसो, अमतं अधिगतो ति । यथा कथं पन त्वं, आवुसो, अमतं अधिगतो ति ? इधाहं, आवुसो, अद्दसं अस्सजिं भिक्खुं राजगहे पिण्डाय चरन्तं पासादिकेन अभिक्कन्तेन···पे०···इरियापथसम्पन्नं । दिस्वान मे एतदहोसि – "ये वत लोके अरहन्तो वा अरहत्तमग्गं वा समापन्ना, अयं तेसं भिक्खु अञ्ञतरो । यन्नूनाहं इमं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्यं – 'कंसि त्वं, आवुसो···पे०···धम्मं रोचेसी'" ति । तस्स मय्हं, आवुसो, एतदहोसि – "अकालो खो इमं भिक्खुं पुच्छितुं···पे०···अत्थिकेहि उपञ्ञातं मग्गं" ति । अथ खो, आवुसो, अस्सजि भिक्खु राजगहे पिण्डाय चरित्वा पिण्डपातं आदाय पटिक्कमि । अथ ख्वाहं, आवुसो, येन अस्सजि भिक्खु तेनुपसङ्कमिं, उपसङ्कमित्वा अस्सजिना भिक्खुना सद्धिं सम्मोदिं, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं अट्ठासिं । एकमन्तं ठितो खो अहं, आवुसो, अस्सजिं भिक्खुं एतदवोचं – "विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कंसि त्वं, आवुसो, ···पे०··· धम्मं रोचेसी'" ति ? अत्थावुसो, महासमणो B. 53 सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो, ताहं भगवन्तं उद्दिस्स पब्बजितो···पे०···किं काहसि ब्यञ्जनं बहुं ति । अथ खो, आवुसो, अस्सजि भिक्खु इमं धम्मपरियायं अभासि —

"ये धम्मा हेतुप्पभवा तेसं हेतुं तथागतो आह ।
तेसं च यो निरोधो एवंवादी महासमणो" ति ॥

R. 42 अथ खो मोग्गल्लानस्स परिब्बाजकस्स इमं धम्मपरियायं सुत्वा विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि–यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति ।

एसेव धम्मो यदि तावदेव पच्चब्यत्थ पदमसोकं ।
अदिट्ठं अब्भतीतं बहुकेहि कप्पनहुतेही ति ॥

६२. अथ खो मोग्गल्लानो परिब्बाजको सारिपुत्तं परिब्बाजकं एतदवोच – "गच्छाम मयं, आवुसो, भगवतो सन्तिके, सो नो भगवा सत्था" ति । इमानि खो, आवुसो, अड्ढतेय्यानि परिब्बाजकसतानि अम्हे निस्साय अम्हे सम्पस्सन्ता इध विहरन्ति, ते पि ताव अपलोकेम[2] । यथा ते मञ्ञिस्सन्ति, तथा करिस्सन्ती ति । अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना येन ते परिब्बाजका तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा ते परिब्बाजके एतदवोचुं – "गच्छाम मयं, आवुसो, भगवतो सन्तिके, सो नो भगवा सत्था" ति । मयं आयस्मन्ते निस्साय आयस्मन्ते सम्पस्सन्ता इध विहराम, सचे आयस्मन्ता महासमणे ब्रह्मचरियं चरिस्सन्ति, सब्बेव मयं महासमणे ब्रह्मचरियं चरिस्सामा ति । अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना येन सञ्चयो परिब्बाजको तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा सञ्चयं परिब्बाजकं एतदवोचुं – "गच्छाम मयं, आवुसो, भगवतो सन्तिके, सो नो भगवा

---

[1] नो–सी०, म० । [2] अपलोकाम–रो० ।

सत्था” ति । अलं, आवुसो, मा अगमित्थ, सब्बेव तयो इमं गणं परिहरिस्सामा ति । दुतियं पि खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना…पे०…परिहरिस्सामा ति । ततियं पि खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना B. 54 सञ्जयं परिब्बाजकं एतदवोचुं – “गच्छाम मयं, आवुसो…पे०…सब्बेव तयो इमं गणं परिहरिस्सामा” ति । अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना तानि अड्ढतेय्यानि परिब्बाजकसतानि आदाय येन वेळुवनं तेनुपसङ्कमिंसु । सञ्जयस्स पन परिब्बाजकस्स तत्थेव उण्हं लोहितं मुखतो उग्गञ्छि[1] ।

अद्दसा खो भगवा सारिपुत्तमोग्गल्लाने दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – “एते, भिक्खवे, द्वे सहायका[2] आगच्छन्ति, कोलितो उपतिस्सो च । एतं मे सावकयुगं भविस्सति अग्गं भद्दयुगं” ति ।

गम्भीरे ञाणविसये अनुत्तरे उपधिसङ्खये ।
विमुत्ते अप्पत्ते[3] वेळुवनं अथ ने सत्था ब्याकासि ॥
एते द्वे सहायका आगच्छन्ति कोलितो उपतिस्सो च ।
एतं मे सावकयुगं भविस्सति अग्गं भद्दयुगं ति ॥

अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवतो R. 43 पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोचुं – “लभेय्याम मयं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम उपसम्पदं” ति । “एथ भिक्खवो” ति भगवा अवोच – “स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया” ति । सा व तेसं आयस्मन्तानं उपसम्पदा अहोसि ।

अभिञ्ञातानं पब्बज्जा

६३. तेन खो पन समयेन अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता मागधिका[4] कुलपुत्ता भगवति ब्रह्मचरियं चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[5] विपाचेन्ति – अपुत्तकताय पटिपन्नो समणो गोतमो, वेधब्याय[6] पटिपन्नो समणो गोतमो, कुलुपच्छेदाय[7] पटिपन्नो समणो गोतमो, इदानि अनेन[8] जटिलसहस्सं पब्बाजितं, इमानि च अड्ढतेय्यानि परिब्बाजकसतानि सञ्जेय्यानि[9] पब्बाजितानि । इमे च अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता मागधिका कुलपुत्ता समणे गोतमे ब्रह्म- B. 55 चरियं चरन्ती ति । अपिस्सु भिक्खू दिस्वा इमाय गाथाय चोदेन्ति—

“आगतो खो महासमणो मागधानं[10] गिरिब्बजं ।
सब्बे सञ्जये[11] नेत्वान कंसु दानि नयिस्सती” ति ॥

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सो सद्दो चिरं भविस्सति, सत्ताह-

---

[1] उग्गच्छि-स्या०, रो० । [2] सहाया-सी०, स्या० । [3] अनुप्पत्ते-रो० । [4] मागधका-सी० ।
[5] खीयन्ति—सी०, स्या०, रो० । [6] वेधव्याय-रो० । [7] कुलूपच्छेदाय-सी० । [8] तेन-सी०, स्या० ।
[9] सञ्जयानि—स्या०, रो०; सञ्चयानि-म० । [10] मगधानं-रो० । [11] सञ्जेय्यके नेत्वा-सी० ।

मेव भविस्सति, सत्ताहस्स अच्चयेन अन्तरधायिस्सति । तेन हि, भिक्खवे, ये तुम्हे इमाय गाथाय चोदेन्ति—

“आगतो खो महासमणो मागधानं गिरिब्बजं ।
सब्बे सञ्जये नेत्वान कंसु दानि नयिस्सती” ति ॥

ते तुम्हे इमाय गाथाय पटिचोदेथ—

“नयन्ति वे महावीरा सद्धम्मेन तथागता ।
धम्मेन नीयमानानं[1] का उसूया[2] विजानतं” ति ॥

तेन खो पन समयेन मनुस्सा भिक्खू दिस्वा इमाय गाथाय चोदेन्ति—

“आगतो खो महासमणो मागधानं गिरिब्बजं ।
सब्बे सञ्जये नेत्वान कंसु दानि नयिस्सती” ति ॥

भिक्खू ते मनुस्से इमाय गाथाय पटिचोदेन्ति—

“नयन्ति वे महावीरा सद्धम्मेन तथागता ।
धम्मेन नीयमानानं का उसूया विजानतं” ति ॥

R. 44 मनुस्सा[3] धम्मेन किर समणा सक्यपुत्तिया नेन्ति नो अधम्मेना ति सत्ताहमेव सो सद्दो अहोसि, सत्ताहस्स अच्चयेन अन्तरधायि ।

सारिपुत्तमोग्गल्लानपब्बज्जाकथा निट्ठिता ।

चतुत्थभाणवारं[4] निट्ठितं ।

§ १८. उपज्झायवत्तकथा

B. 56 **६४.** तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुपज्झायका अनाचरियका[5] अनोवदियमाना अननुसासियमाना दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरन्ति; मनुस्सानं[6] भुञ्जमानानं, उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, उपरिखादनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, उपरिसायनीये[7] पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, उपरिपानीये[8] पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति; सामं सूपं पि ओदनं पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जन्ति; भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरिस्सन्ति; मनुस्सानं भुञ्जमानानं, उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिखादनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिसायनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति,

---

१. नयमानानं—सी०, रो०, म० । २. उसुय्या–सी०, स्या०, रो० । ३. मनुस्सा एवमाहंसु–स्या० । ४. चतुत्थकभाणवारं–रो०, सी०; चतुत्थभाणवारो–म० । ५. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ६. ते मनुस्सानं–रो० । ७. उपरि सायनिये–रो० । ८. उपरि पानिये–रो० ।

उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति; सामं सूपं पि ओदनं पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जिस्सन्ति; भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ति सेय्यथापि ब्राह्मणा ब्राह्मणभोजने ति ।

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथं हि नाम भिक्खू दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरिस्सन्ति; मनुस्सानं भुञ्जमानानं, उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिखादनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिसायनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति; सामं सूपं पि ओदनं पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जिस्सन्ति; भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ती ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू दुन्निवत्था···पे०···उच्चासद्दा महासद्दा विहरन्ती" R. 45,
ति ? सच्चं भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[1], भिक्खवे, तेसं मोघपुरिसानं B. 57
अननुलोमिकं अप्पटिरूपं[2] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा दुन्निवत्था···पे०···उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ति । नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय, पसन्नानं वा भिय्योभावाय । अथ ख्वेतं,[3] भिक्खवे, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय, पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति । अथ खो भगवा ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय[4] दुप्पोसताय महिच्छताय असन्तुट्ठिताय[5] सङ्गणिकाय कोसज्जस्स अवण्णं भासित्वा अनेकपरियायेन सुभरताय सुपोसताय[6] अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स[7] पासादिकस्स अपचयस्स[8] वीरियारम्भस्स वण्णं भासित्वा भिक्खूनं तदनुच्छविकं तदनुलोमिकं धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि—

६५ "अनुजानामि, भिक्खवे, उपज्झायं । उपज्झायो, भिक्खवे, सद्धिविहारिकम्हि पुत्तचित्तं उपट्ठपेस्सति,[9] सद्धिविहारिको उपज्झायम्हि पितुचित्तं उपट्ठपेस्सति । एवं ते अञ्ञमञ्ञं सगारवा सप्पतिस्सा[10] सभागवुत्तिनो[11] विहरन्ता इमस्मिं धम्मविनये वुड्ढिं[12] विरुळ्हिं[13] वेपुल्लं आपज्जिस्सन्ति । एवं च पन, भिक्खवे, उपज्झायो गहेतब्बो – एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – 'उपज्झायो मे, भन्ते, होहि; उपज्झायो मे, भन्ते, होहि; उपज्झायो मे, भन्ते, होही' ति । साहू ति वा लहू ति वा ओपायिकं ति वा पतिरूपं[14] ति वा पासादिकेन सम्पादेही ति वा कायेन विञ्ञापेति, वाचाय

---

१. अननुच्छवियं-रो०, सी० । २. अप्पतिरूपं-सी०, म० । ३. खो तं-रो० । ४. दुभरताय-सी० । ५. असन्तुट्ठिया-सी०, रो०; असन्तुट्ठताय-स्या० । ६. सुप्पोसताय-सी० । ७. धूतस्स-स्या० । ८. अप्पच्चयस्स-स्या० । ९. उपट्ठापेस्सति-सी०, रो० । १०. सप्पतिस्सवा-सी० । ११. सभागवुत्तिका-स्या० । १२. वुद्धिं-सी० । १३. विरुळ्हिं-स्या०, सी०, रो० । १४. पटिरूपं-रो०, स्या० ।

विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, गहितो होति उपज्झायो; न कायेन विञ्ञापेति, R. 46, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न गहितो होति उपज्झायो।

B. 58 ६६. "सद्धिविहारिकेन, भिक्खवे, उपज्झायम्हि सम्मा वत्तितब्बं। तत्रायं सम्मावत्तना–

"कालस्सेव वुट्ठाय[१] उपाहना ओमुञ्चित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा दन्तकट्ठं दातब्बं, मुखोदकं दातब्बं, आसनं पञ्ञापेतब्बं[२]। सचे यागु होति, भाजनं धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा। यागुं पीतस्स[३] उदकं दत्वा भाजनं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन[४] धोवित्वा पटिसामेतब्बं। उपज्झायम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे उपज्झायो गामं पविसितुकामो होति, निवासनं दातब्बं, पटिनिवासनं पटिग्गहेतब्बं, कायबन्धनं दातब्बं, सगुणं कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको दातब्बो। सचे उपज्झायो पच्छासमणं आकङ्खति, तिमण्डलं पटिच्छादेन्तेन परिमण्डलं निवासेत्वा कायबन्धनं बन्धित्वा सगुणं कत्वा सङ्घाटियो पारुपित्वा गण्ठिकं पटिमुञ्चित्वा धोवित्वा पत्तं गहेत्वा उपज्झायस्स पच्छासमणेन होतब्बं। नातिदूरे गन्तब्बं, नाच्चासन्ने गन्तब्बं, पत्तपरियापन्नं पटिग्गहेतब्बं। न उपज्झायस्स भणमानस्स अन्तरन्तरा कथा ओपातेतब्बा। उपज्झायो आपत्तिसामन्ता भणमानो निवारेतब्बो।

"निवत्तन्तेन पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं[५] उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पटिनिवासनं दातब्बं, निवासनं पटिग्गहेतब्बं। सचे चीवरं सिन्नं होति, मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बं, न च उण्हे चीवरं निदहितब्बं[६]; चीवरं सङ्घरितब्बं,[७] चीवरं सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुलं कण्णं उस्सादेत्वा[८] चीवरं सङ्घरितब्बं – मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धनं कातब्बं।

"सचे पिण्डपातो होति, उपज्झायो च भुञ्जितुकामो होति, उदकं दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। उपज्झायो पानीयेन[९] पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदकं दत्वा पत्तं पटिग्गहेत्वा B. 59 नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा वोदकं कत्वा मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं R. 47 गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं

---

[१] उट्ठाय- स्या०, रो०। [२] पञ्ञपेतब्बं–म०। [३] यागुपीतस्स–सी०। [४] अपरिघंसन्तेन–सी०, स्या०, रो०। [५] पादकठलिकं–सी०। [६] निट्ठहितब्बं–सी०। [७] संहरितब्बं–स्या०, रो०। [८] उस्सारेत्वा–रो०, म०। [९] पानियेन–रो०।

निक्खिपितब्बं। उपज्झायम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेतब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे उपज्झायो नहायितुकामो[१] होति, नहानं पटियादेतब्बं। सचे सीतेन अत्थो होति, सीतं पटियादेतब्बं। सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्हं पटियादेतब्बं।

"सचे उपज्झायो जन्ताघरं पविसितुकामो होति, चुण्णं सन्नेतब्बं, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय उपज्झायस्स पिट्ठितो पिट्ठितो गन्त्वा जन्ताघरपीठं दत्वा चीवरं पटिग्गहेत्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, चुण्णं दातब्बं, मत्तिका दातब्बा। सचे उस्सहति, जन्ताघरं पविसितब्बं। जन्ताघरं पविसन्तेन मत्तिकाय मुखं मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरं पविसितब्बं। न थेरे भिक्खू अनुपखज्ज निसीदितब्बं। न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा[२]। जन्ताघरे उपज्झायस्स परिकम्मं कातब्बं। जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठं आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्बं।

"उदके पि उपज्झायस्स परिकम्मं कातब्बं। नहातेन पठमतरं उत्तरित्वा अत्तनो गत्तं वोदकं कत्वा निवासेत्वा उपज्झायस्स गत्ततो उदकं पमज्जितब्बं, निवासनं दातब्बं, सङ्घाटि दातब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञापेतब्बं[३], पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं, उपज्झायो पानीयेन पुच्छितब्बो। सचे उद्दिसापेतुकामो होति, उद्दिसापेतब्बो[४]। सचे परिपुच्छितुकामो होति, परिपुच्छितब्बो।

"यस्मिं विहारे उपज्झायो विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो। विहारं सोधेन्तेन पठमं पत्तचीवरं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। निसीदनपच्चत्थरणं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। भिसिबिम्बोहनं[५] नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। मञ्चो नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असंघट्टन्तेन[६] कवाटपिट्ठं[७], नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो। पीठं नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असंघट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बा। खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो। अपस्सेनफलकं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। भुम्मत्थरणं[८] यथापञ्ञत्तं सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। सचे विहारे सन्तानकं होति, उल्लोका पठमं ओहारेतब्बं, आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा। सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा[९] सम्मज्जितब्बा—मा विहारो रजेन ऊहञ्ञी[१०]ति। सङ्कारं विचिनित्वा एकमन्तं छड्डेतब्बं।

B. 60

R. 48

---

१. नहायितूकामो–रो०। २. पटिबाहितब्बा–म०। ३. पञ्ञपेतब्बं–म०। ४. उद्दिसितब्बो–म०। ५. भिसिबिब्बोहनं–म०। ६. असंघट्टेन्तेन–म०। ७. कवाटपीठं–सी०। ८. भूमत्थरणं–म०। ९. परिप्फोसेत्वा–स्या०, सी०; परिप्पोसित्वा–रो०। १०. उहञ्ञी–म०।

“भुम्मत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा[1] अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं । मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने[2] ठपेतब्बा । मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असंघट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बो । पीठं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असंघट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं । भिसिबिम्बोहनं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं । निसीदनपच्चत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं । खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो । अपस्सेनफलकं ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बं । पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं । पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो । न च अनन्तरहिताय भूमिया B. 61 पत्तो निक्खिपितब्बो । चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं ।

“सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा । सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा । सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति, R. 49 उत्तरा वातपाना थकेतब्बा । सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा । सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्तिं थकेतब्बा । सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्तिं विवरितब्बा ।

“सचे परिवेणं उक्लापं होति, परिवेणं सम्मज्जितब्बं । सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो । सचे उपट्ठानसाला उक्लापा होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा । सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा । सचे वच्चकुटी[3] उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा । सचे पानीयं न होति, पानीयं उपट्ठापेतब्बं । सचे परिभोजनीयं न होति, परिभोजनीयं उपट्ठापेतब्बं । सचे आचमनकुम्भिया उदकं न होति, आचमनकुम्भिया उदकं आसिञ्चितब्बं ।

“सचे उपज्झायस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, सद्धिविहारिकेन वूपकासेतब्बा[4], वूपकासापेतब्बा[5], धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे उपज्झायस्स कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति, सद्धिविहारिकेन विनोदेतब्बं, विनोदापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे उपज्झायस्स दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति, सद्धिविहारिकेन विवेचेतब्बं, विवेचापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे उपज्झायो गरुधम्मं अज्झापन्नो होति परिवासारहो, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्कं कातब्बं –

---

[1] पप्पोटेत्वा–स्या०; पप्पोठेत्वा–रो० । [2] यथाट्ठाने–रो० । [3] वच्चकुटि–सी०, म० । [4] वूपकासेतब्बो–सी०, स्या०, म० । [5] वूपकासापेतब्बो–सी०, स्या०, म० ।

किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायस्स परिवासं ददेय्या ति । सचे उपज्झायो मूलाय पटिकस्सनारहो होति, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायं मूलाय पटिकस्सेय्या ति । सचे उपज्झायो मानत्तारहो होति, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायस्स मानत्तं ददेय्या ति । सचे उपज्झायो अब्भानारहो होति, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायं अब्भेय्या ति । सचे सङ्घो उपज्झायस्स कम्मं कत्तुकामो होति तज्जनीयं वा नियस्सं[१] वा पब्बाजनीयं वा B. 62 पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायस्स कम्मं न करेय्य लहुकाय वा परिणामेय्या ति । कतं वा पनस्स होति सङ्घेन कम्मं तज्जनीयं वा नियस्सं वा पब्बाजनीयं वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो उपज्झायो सम्मा वत्तेय्य, लोमं पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो तं कम्मं पटिप्पस्सम्भेय्या ति ।

“सचे उपज्झायस्स चीवरं धोवितब्बं होति, सद्धिविहारिकेन धोवितब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो उपज्झायस्स चीवरं धोवियेथा[२] ति । सचे उपज्झायस्स चीवरं R. 50 कातब्बं होति, सद्धिविहारिकेन कातब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो उपज्झायस्स चीवरं करियेथा[३] ति । सचे उपज्झायस्स रजनं पचितब्बं होति, सद्धिविहारिकेन पचितब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो उपज्झायस्स रजनं पचियेथा[४] ति । सचे उपज्झायस्स चीवरं रजितब्बं[५] होति, सद्धिविहारिकेन रजितब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो उपज्झायस्स चीवरं रजियेथा[६] ति । चीवरं रजन्तेन[७] साधुकं सम्परिवत्तकं सम्परिवत्तकं रजितब्बं, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्बं ।

“न उपज्झायं अनापुच्छा एकच्चस्स पत्तो दातब्बो, न एकच्चस्स पत्तो पटिग्गहेतब्बो; न एकच्चस्स चीवरं दातब्बं, न एकच्चस्स चीवरं पटिग्गहेतब्बं; न एकच्चस्स परिक्खारो दातब्बो, न एकच्चस्स परिक्खारो पटिग्गहेतब्बो; न एकच्चस्स केसा छेदेतब्बा[८], न एकच्चेन केसा छेदापेतब्बा; न एकच्चस्स परिकम्मं कातब्बं, न एकच्चेन परिकम्मं कारापेतब्बं; न एकच्चस्स वेय्यावच्चो कातब्बो, न एकच्चेन वेय्यावच्चो कारापेतब्बो; न एकच्चस्स पच्छासमणेन होतब्बं, न एकच्चो पच्छासमणो आदातब्बो; न एकच्चस्स पिण्डपातो नीहरितब्बो, न एकच्चेन पिण्डपातो नीहरापेतब्बो; न उपज्झायं अनापुच्छा गामो पविसितब्बो; न सुसानं गन्तब्बं; B. 63 न दिसा पक्कमितब्बा । सचे उपज्झायो गिलानो होति, यावजीवं उपट्ठातब्बो; वुट्ठानमस्स[९] आगमेतब्बं ति ।

उपज्झायवत्तं निट्ठितं ।

---

[१] निस्सयं–रो० । [२] धोवीयेथा–सी० । [३] करीयेथा–सी० । [४] पचीयेथा–सी० । [५] रजेतब्बं–सी०, स्या० । [६] रजीयेथा–सी० । [७] रजेन्तेन–सी०, स्या० । [८] छेदातब्बा–रो०; छेत्तब्बा–सी० । [९] वुट्ठानस्स–रो०, स्या० ।

§ १९. सद्धिविहारिकवत्तकथा

६७. "उपज्झायेन, भिक्खवे, सद्धिविहारिकम्हि सम्मा वत्तितब्बं। तत्रायं सम्मावत्तना –

"उपज्झायेन, भिक्खवे, सद्धिविहारिको सङ्गहेतब्बो अनुग्गहेतब्बो उद्देसेन परिपुच्छाय ओवादेन अनुसासनिया। सचे उपज्झायस्स पत्तो होति, सद्धिविहारिकस्स पत्तो न होति, उपज्झायेन सद्धिविहारिकस्स पत्तो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स पत्तो उप्पज्जियेथा[1] ति। सचे उपज्झायस्स चीवरं होति, सद्धिविहारिकस्स चीवरं न होति, उपज्झायेन सद्धिविहारिकस्स चीवरं दातब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवरं उप्पज्जियेथा ति। सचे उपज्झायस्स परिक्खारो होति, सद्धिविहारिकस्स R. 51 परिक्खारो न होति, उपज्झायेन सद्धिविहारिकस्स परिक्खारो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स परिक्खारो उप्पज्जियेथा ति।

"सचे सद्धिविहारिको गिलानो होति, कालस्सेव उट्ठाय[2] दन्तकट्ठं दातब्बं, मुखोदकं दातब्बं, आसनं पञ्ञापेतब्बं। सचे यागु होति, भाजनं धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा। यागुं पीतस्स उदकं दत्वा भाजनं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा पटिसामेतब्बं। सद्धिविहारकम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे सद्धिविहारिको गामं पविसितुकामो होति, निवासनं दातब्बं, पटिनिवासनं पटिग्गहेतब्बं, कायबन्धनं दातब्बं, सगुणं कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको B. 64 दातब्बो। एत्तावता निवत्तिस्सती ति आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पटिनिवासनं दातब्बं, निवासनं पटिग्गहेतब्बं। सचे चीवरं सिन्नं होति, मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बं, न च उण्हे चीवरं निदहितब्बं; चीवरं सङ्घरितब्बं, चीवरं सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुलं कण्णं उस्सादेत्वा चीवरं सङ्घरितब्बं – मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धनं कातब्बं।

"सचे पिण्डपातो होति, सद्धिविहारिको च भुञ्जितुकामो होति, उदकं दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। सद्धिविहारिको पानीयेन पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदकं दत्वा पत्तं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा वोदकं कत्वा मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खि-

---

[1] उप्पज्जीयेथा-सी०। [2] वुट्ठाय-सी०।

पितब्बं । सद्धिविहारिकम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेतब्बं । सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो ।

“सचे सद्धिविहारिको नहायितुकामो होति, नहानं पटियादेतब्बं । सचे सीतेन अत्थो होति, सीतं पटियादेतब्बं । सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्हं पटियादेतब्बं । R. 52

“सचे सद्धिविहारिको जन्ताघरं पविसितुकामो होति, चुण्णं सन्नेतब्बं, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय गन्त्वा जन्ताघरपीठं दत्वा चीवरं पटिग्गहेत्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, चुण्णं दातब्बं, मत्तिका दातब्बा । सचे उस्सहति, जन्ताघरं पविसितब्बं । जन्ताघरं पविसन्तेन मत्तिकाय मुखं मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरं पविसितब्बं । न थेरे भिक्खू अनुपखज्ज निसीदितब्बं । न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा[1] । जन्ताघरे सद्धिविहारिकस्स परिकम्मं कातब्बं । जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठं आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्बं ।

“उदके पि सद्धिविहारिकस्स परिकम्मं कातब्बं । नहातेन पठमतरं उत्तरित्वा अत्तनो B. 65 गत्तं वोदकं कत्वा निवासेत्वा सद्धिविहारिकस्स गत्ततो उदकं पमज्जितब्बं, निवासनं दातब्बं, सङ्घाटि दातब्बा । जन्ताघरपीठं आदाय पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं । सद्धिविहारिको पानीयेन पुच्छितब्बो ।

“यस्मिं विहारे सद्धिविहारिको विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो । विहारं सोधेन्तेन पठमं पत्तचीवरं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; निसीदनपच्चत्थरणं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; भिसिबिम्बोहनं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; मञ्चो नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बा; खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो; अपस्सेनफलकं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; भुम्मत्थरणं यथापञ्ञत्तं सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं । सचे विहारे सन्तानकं होति, उल्लोका पठमं ओहारेतब्बं, आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा । सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा सम्मज्जितब्बा – मा विहारो रजेन ऊहञ्ञी ति । सङ्कारं विचिनित्वा एकमन्तं छड्डेतब्बं ।

“भुम्मत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं । मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बा । मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अति-

---

[1] पटिबाहितब्बा-म० ।

हरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बो। पीठं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टेन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। B. 66 भिसिबिम्बोहनं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। निसीदनपच्चत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो। अपस्सेनफलकं ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बं। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं।

“सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति, उत्तरा वातपाना थकेतब्बा। सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा। सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्तिं थकेतब्बा। सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्तिं विवरितब्बा।

“सचे परिवेणं उक्लापं होति, परिवेणं सम्मज्जितब्बं। सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो। सचे उपट्ठानसाला उक्लापा होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा। सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा। सचे वच्चकुटी उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा। सचे पानीयं न होति, पानीयं उपट्ठापेतब्बं। सचे परिभोजनीयं न होति, परिभोजनीयं उपट्ठापेतब्बं। सचे आचमनकुम्भिया उदकं न होति, आचमनकुम्भिया उदकं आसिञ्चितब्बं।

“सचे सद्धिविहारिकस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, उपज्झायेन वूपकासेतब्बा,[१] वूपकासापेतब्बा, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे सद्धिविहारिकस्स कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति, उपज्झायेन विनोदेतब्बं, विनोदापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे सद्धिविहारिकस्स दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति, उपज्झायेन विवेचेतब्बं, विवेचापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे सद्धिविहारिको गरुधम्मं अज्झापन्नो होति परिवासारहो, उपज्झायेन उस्सुक्कं कातब्बं—B. 67 किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकस्स परिवासं ददेय्या ति। सचे सद्धिविहारिको मूलाय पटिकस्सनारहो होति, उपज्झायेन उस्सुक्कं कातब्बं—किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकं मूलाय पटिकस्सेय्या ति। सचे सद्धिविहारिको मानत्तारहो होति, उपज्झायेन उस्सुक्कं कातब्बं—किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकस्स मानत्तं ददेय्या ति। सचे सद्धिविहारिको

---

[१] वूपकासेतब्बो–सी०, स्या०, म०।

R. 53 अब्भानारहो होति, उपज्झायेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकं अब्भेय्या ति। सचे सङ्घो सद्धिविहारिकस्स कम्मं कत्तुकामो होति, तज्जनीयं वा नियस्सं[१] वा पब्बाजनीयं[२] वा पटिसारणीयं[३] वा उक्खेपनीयं[४] वा, उपज्झायेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकस्स कम्मं न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति। कतं वा पनस्स होति सङ्घेन कम्मं, तज्जनीयं वा नियस्सं वा पब्बाजनीयं वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा, उपज्झायेन उस्सुक्कं कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिको सम्मा वत्तेय्य, लोमं पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो तं कम्मं पटिप्पस्सम्भेय्या ति।

"सचे सद्धिविहारिकस्स चीवरं धोवितब्बं होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्बं एवं धोवेय्यासी ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवरं धोवियेथा ति। सचे सद्धिविहारिकस्स चीवरं कातब्बं होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्बं एवं करेय्यासी ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवरं करियेथा[५] ति। सचे सद्धिविहारिकस्स रजनं पचितब्बं होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्बं एवं पचेय्यासी ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स रजनं पचियेथा[६] ति। सचे सद्धिविहारिकस्स चीवरं रजितब्बं[७] होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्बं, एवं रजेय्यासी ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवरं रजियेथा ति। चीवरं रजन्तेन[८] साधुकं सम्परिवत्तकं सम्परिवत्तकं रजितब्बं। न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्बं। सचे सद्धिविहारिको गिलानो होति, यावजीवं उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स[९] आगमेतब्बं" ति।

सद्धिविहारिकवत्तं निट्ठितं।

§ २०. पणामितकथा

B. 68 ६८. तेन खो पन समयेन सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तन्ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा···पे०··· ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथं हि नाम सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तिस्सन्ती ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ···पे०·· सच्चं किर, भिक्खवे, सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तन्ती ति? सच्चं भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा···पे०···कथं हि नाम, भिक्खवे, सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तिस्सन्ती ति। विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सद्धिविहारिकेन उपज्झायम्हि न सम्मा वत्तितब्बं। यो न सम्मा R. 54 वत्तेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति। नेव सम्मा वत्तन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, असम्मावत्तन्तं पणामेतुं। एवं च पन, भिक्खवे, पणामेतब्बो – पणामेमि

---

[१] निस्सयं–रो०। [२] पब्बाजनियं–रो०। [३] पटिसारणियं–रो०। [४] उक्खेपनियं–रो०। [५] करीयेथा–सी०। [६] पचीयेथा–सी०। [७] रजेतब्बं–सी०, स्या०। [८] रजेन्तेन–स्या०। [९] वुट्ठानस्स–स्या०, रो०।

तं ति वा, मायिध पटिक्कमी ति वा, नीहर ते पत्तचीवरं ति वा, नाहं तया उपट्ठातब्बो ति वा, कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, पणामितो होति सद्धिविहारिको; न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न पणामितो होति सद्धिविहारिको ति ।

तेन खो पन समयेन सद्धिविहारिका पणामिता न खमापेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, खमापेतुं ति । नेव खमापेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, पणामितेन न खमापेतब्बो । यो न खमापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन उपज्झाया खमापियमाना न खमन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, खमितुं ति । नेव खमन्ति । सद्धिविहारिका पक्कमन्ति पि विब्भमन्ति पि तित्थियेसु पि सङ्कमन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, खमापियमानेन न खमितब्बं । यो न खमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन उपज्झाया सम्मावत्तन्तं पणामेन्ति, असम्मावत्तन्तं न पणामेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सम्मावत्तन्तो पणामेतब्बो । यो पणामेय्य, B. 69 आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, असम्मावत्तन्तो न पणामेतब्बो । यो न पणामेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको पणामेतब्बो । उपज्झायम्हि नाधिमत्तं पेमं होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी[1] होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति—इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको पणामेतब्बो ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको न पणामेतब्बो । उपज्झायम्हि अधिमत्तं पेमं होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति—इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको न पणामेतब्बो ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको अलं पणामेतुं । उपज्झायम्हि R. 55 नाधिमत्तं पेमं होति···पे०··· नाधिमत्ता भावना होति—इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको अलं पणामेतुं ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको नालं पणामेतुं । उपज्झायम्हि अधिमत्तं पेमं होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति—इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको नालं पणामेतुं ।

---

[1] हिरि–सी० ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं सद्धिविहारिकं अप्पणामेन्तो[1] उपज्झायो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति । उपज्झायम्हि नाधिमत्तं पेमं होति…पे०… नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं सद्धिविहारिकं अप्पणामेन्तो B. 70 उपज्झायो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं सद्धिविहारिकं पणामेन्तो उपज्झायो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होति । उपज्झायम्हि अधिमत्तं पेमं होति…पे०… अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं सद्धिविहारिकं पणामेन्तो उपज्झायो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होती ति ।

§ २१. ञत्तिचतुत्थकम्मउपसम्पदा

६९. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो ब्राह्मणो (राधो नाम)[2] भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचि । तं भिक्खू न इच्छिंसु पब्बाजेतुं । सो भिक्खूसु पब्बज्जं अलभमानो किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । अद्दसा[3] खो भगवा तं ब्राह्मणं किसं लूखं दुब्बण्णं उप्पण्डुप्पण्डुकजातं धमनिसन्थतगत्तं, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – "किं नु खो सो, भिक्खवे, ब्राह्मणो किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो" ति ? एसो, भन्ते, ब्राह्मणो भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचि । तं भिक्खू न इच्छिंसु पब्बाजेतुं । सो भिक्खूसु पब्बज्जं अलभमानो किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो ति । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "को नु खो, भिक्खवे, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकारं सरती" ति ? एवं वुत्ते आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच – "अहं खो, भन्ते, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकारं सरामी" ति । किं पन त्वं, सारिपुत्त, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकारं सरसी ति ? इध मे, भन्ते, सो ब्राह्मणो राजगहे पिण्डाय चरन्तस्स कटच्छुभिक्खं[4] दापेसि । इमं[5] खो अहं, भन्ते, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकारं सरामी R. 56 ति । साधु साधु, सारिपुत्त, कतञ्ञुनो हि, सारिपुत्त, सप्पुरिसा कतवेदिनो । तेन हि त्वं, सारिपुत्त, तं ब्राह्मणं पब्बाजेहि उपसम्पादेही ति । कथाहं, भन्ते, तं ब्राह्मणं पब्बाजेमि उपसम्पादेमी ति ? अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "या सा, भिक्खवे, मया तीहि सरणगमनेहि उपसम्पदा अनुञ्ञाता, ताहं अज्जतग्गे पटिक्खिपामि । अनुजानामि, भिक्खवे, ञत्तिचतुत्थेन कम्मेन उपसम्पादेतुं[6] । एवं B. 71 च पन, भिक्खवे, उपसम्पादेतब्बो । ब्यत्तेन[7] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

७०. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उप-

---

[1] अपणामेन्तो-सी०, रो० । [2] सी० पोत्थके येव अत्थि । [3] अद्दस-रो० । [4] एकं कटच्छुभिक्खं-स्या० । [5] इदं-स्या० । [6] उपसम्पदं-सी०, स्या० । [7] व्यत्तेन-सी०, रो० ।

सम्पदापेक्खो[1] । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेय्य इत्थन्नामेन उपज्झायेन । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दुतियं पि एतमत्थं वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"ततियं पि एतमत्थं वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"उपसम्पन्नो सङ्घेन इत्थन्नामो इत्थन्नामेन उपज्झायेन । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

७१. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उपसम्पन्नसमनन्तरा अनाचारं आचरति । भिक्खू एवमाहंसु – "मा, आवुसो, एवरूपं अकासि, नेतं कप्पती" ति । सो एवं आह – "नेवाहं आयस्मन्ते याचिं उपसम्पादेथ मं ति । किस्स मं तुम्हे अयाचिता उपसम्पादित्था" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अयाचितेन उपसम्पादेतब्बो । B. 72, R. 57 यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, याचितेन उपसम्पादेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, याचितब्बो । तेन उपसम्पदापेक्खेन सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "सङ्घं, भन्ते, उपसम्पदं याचामि, उल्लुम्पतु मं, भन्ते, सङ्घो अनुकम्पं उपादाया" ति । दुतियं पि याचितब्बो । ततियं पि याचितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

७२. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । इत्थन्नामो सङ्घं उपसम्पदं याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेय्य इत्थन्नामेन उपज्झायेन । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । इत्थन्नामो सङ्घं उपसम्पदं याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेति

---

[1] उपसम्पदापेखो–सी० ।

इत्थन्नामेन उपज्झायेन। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। दुतियं पि एतमत्थं वदामि ···पे०··· ततियं पि एतमत्थं वदामि···पे०··· ।

"उपसम्पन्नो सङ्घेन इत्थन्नामो इत्थन्नामेन उपज्झायेन। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

§ २२. चत्तारो निस्सया

७३. तेन खो पन समयेन राजगहे पणीतानं भत्तानं भत्तपटिपाटि अट्ठिता[1] होति। अथ खो अञ्ञतरस्स ब्राह्मणस्स एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु[2] सयनेसु सयन्ति। यन्नूनाहं समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्यं" ति। अथ खो सो ब्राह्मणो भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचि। तं भिक्खू पब्बाजेसुं उपसम्पादेसुं। तस्मिं पब्बजिते भत्तपटिपाटि खीयित्थ। भिक्खू एवं आहंसु – "एहि दानि, आवुसो, पिण्डाय चरिस्सामा" ति। सो एवं आह – "नाहं, आवुसो, एतङ्कारणा पब्बजितो पिण्डाय चरिस्सामी ति। सचे मे दस्सथ भुञ्जिस्सामि, नो चे मे दस्सथ B. 73 विब्भमिस्सामी" ति। किं पन त्वं, आवुसो, उदरस्स कारणा पब्बजितो ति? एवं, आवुसो, R. 58 ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथं हि नाम भिक्खु एवं स्वाक्खाते धम्मविनये उदरस्स कारणा पब्बजिस्सती ति। ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। सच्चं किर त्वं, भिक्खु, उदरस्स कारणा पब्बजितो ति? सच्चं भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, एवं स्वाक्खाते धम्मविनये उदरस्स कारणा पब्बजिस्ससि। नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय पसन्नानं वा भिय्योभावाय" ···पे०···विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, उपसम्पादेन्तेन चत्तारो निस्सये आचिक्खितुं – पिण्डियालोपभोजनं निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो; अतिरेकलाभो – सङ्घभत्तं, उद्देसभत्तं, निमन्तनं, सलाकभत्तं, पक्खिकं, उपोसथिकं, पाटिपदिकं। पंसुकूलचीवरं निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो; अतिरेकलाभो – खोमं, कप्पासिकं, कोसेय्यं, कम्बलं, साणं, भङ्गं। रुक्खमूलसेनासनं निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो; अतिरेकलाभो – विहारो, अड्ढयोगो, पासादो, हम्मियं, गुहा। पूतिमुत्तभेसज्जं निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो; अतिरेकलाभो – सप्पि, नवनीतं, तेलं, मधु, फाणितं ति।

उपज्झायवत्तभाणवारं निट्ठितं पञ्चमं।

---

[1] अधिट्ठिता–रो०। [2] नीवातेसु–स्या०।

§ २३. आचरियवत्तकथा

७४. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो माणवको भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचि। तस्स भिक्खू पटिकच्चेव[1] निस्सये आचिक्खिंसु। सो एवं आह – "सचे मे, भन्ते, पब्बजिते निस्सये आचिक्खेय्याथ, अभिरमेय्यामहं[2]। न दानाहं, भन्ते, पब्बजिस्सामि; जेगुच्छा मे B. 74 निस्सया पटिकूला" ति। भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, पटिकच्चेव निस्सया आचिक्खितब्बा। यो आचिक्खेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, उपसम्पन्नसमनन्तरा निस्सये आचिक्खितुं ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू दुवग्गेन पि तिवग्गेन पि[3] गणेन उपसम्पादेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, ऊनदसवग्गेन गणेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, दसवग्गेन वा अतिरेकदसवग्गेन वा R. 59 गणेन उपसम्पादेतुं ति।

७५. तेन खो पन समयेन भिक्खू एकवस्सा पि दुवस्सा पि सद्धिविहारिकं उपसम्पादेन्ति। आयस्मा पि उपसेनो वङ्गन्तपुत्तो एकवस्सो सद्धिविहारिकं उपसम्पादेसि[4]। सो वस्संवुट्ठो[5] दुवस्सो एकवस्सं सद्धिविहारिकं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं। अथ खो भगवा आयस्मन्तं उपसेनं वङ्गन्तपुत्तं एतदवोच – "कच्चि, भिक्खु[6], खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि त्वं[7] अप्पकिलमथेन अद्धानं आगतो" ति? खमनीयं, भगवा, यापनीयं, भगवा। अप्पकिलमथेन मयं, भन्ते, अद्धानं आगता ति। जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि न पुच्छन्ति, कालं विदित्वा पुच्छन्ति, कालं विदित्वा न पुच्छन्ति; अत्थसंहितं तथागता पुच्छन्ति; नो अनत्थसंहितं। अनत्थसंहिते सेतुघातो तथागतानं। द्वीहि आकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति – धम्मं वा देसेस्साम, सावकानं वा सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामा ति। अथ खो भगवा आयस्मन्तं उपसेनं वङ्गन्तपुत्तं एतदवोच – "कति वस्सोसि त्वं, भिक्खू" ति? दुवस्सोहं, भगवा, ति। अयं पन भिक्खु कतिवस्सो ति? एकवस्सो, भगवा, ति। किं तायं भिक्खु होती ति? सद्धिविहारिको मे, भगवा, ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[8], मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं[9] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, अञ्ञेहि ओवदियो अनुसासियो अञ्ञं ओवदितुं अनुसासितुं मञ्ञिस्ससि। अतिलहुं खो त्वं, मोघपुरिस, बाहु- B. 75 ल्लाय आवत्तो, यदिदं गणबन्धिकं। नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय पसन्नानं वा

---

[1] पटिगच्चेव–सी०, रो०। [2] अभिरमेय्यं स्वाहं–रो०; अभिरमेय्यञ्चाहं–सी०। [3] तिवग्गेन पि चतुवग्गेन पि–स्या०। [4] उपसम्पादेति–म०। [5] वस्सं वुत्थो–सी०, स्या०, रो०। [6] भिक्खवे–स्या०। [7] कच्चित्थ–सी०, स्या०, रो०। [8] अननुच्छवियं–सी०, रो०। [9] अप्पतिरूपं–सी०, स्या०, म०।

भिय्योभावाय"···पे०···विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, ऊनदसवस्सेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, दसवस्सेन वा अतिरेकदसवस्सेन वा उपसम्पादेतुं" ति।

७६. तेन खो पन समयेन भिक्खू – दसवस्सम्ह[1] दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेन्ति। दिस्सन्ति उपज्झाया बाला, सद्धिविहारिका पण्डिता। दिस्सन्ति उपज्झाया अब्यत्ता, सद्धिविहारिका ब्यत्ता। दिस्सन्ति उपज्झाया अप्पस्सुता, सद्धिविहारिका बहुस्सुता। दिस्सन्ति उपज्झाया दुप्पञ्ञा, सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो। R. 60 अञ्ञतरो पि अञ्ञतित्थियपुब्बो उपज्झायेन सहधम्मिकं वुच्चमानो उपज्झायस्स वादं आरोपेत्वा तं येव तित्थायतनं सङ्कमि। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ···पे०··· ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथं हि नाम भिक्खू – दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेस्सन्ति[2]। दिस्सन्ति उपज्झाया बाला ···पे०··· सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू – दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेन्ति। दिस्सन्ति उपज्झाया बाला ···पे०··· सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो ति? सच्चं भगवा। विगरहि बुद्धो भगवा···पे०··· कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा – दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेस्सन्ति। दिस्सन्ति उपज्झाया बाला ···पे०··· सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो। नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, बालेन अब्यत्तेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन दसवस्सेन वा अतिरेकदसवस्सेन वा उपसम्पादेतुं" ति।

७७. तेन खो पन समयेन भिक्खू उपज्झायेसु पक्कन्तेसु पि विब्भन्तेसु पि[3] B. 76 कालङ्कतेसु[4] पि पक्खसङ्कन्तेसु पि अनाचरियका अनोवदियमाना अननुसासियमाना दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरन्ति; मनुस्सानं भुञ्जमानानं उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, उपरिखादनीये पि – उपरिसायनीये पि – उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति; सामं सूपं पि ओदनं पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जन्ति; भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरिस्सन्ति; मनुस्सानं भुञ्जमानानं उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिखादनीये पि – उपरिसायनीये पि – उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति; सामं सूपं पि ओदनं पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जिस्सन्ति; भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ति, सेय्यथापि ब्राह्मणा ब्राह्मणभोजने ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं

---

[1] दसवस्सम्हा–म०, रो०। [2] उपसम्पादेन्ति–स्या०। [3] पक्कमन्तेसु पि विब्भमन्तेसु पि–स्या०। [4] कालकतेसु–सी०, स्या०।

मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं[1] विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । सच्चं किर, भिक्खवे ···पे०··· सच्चं, भगवा, ति ···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

"अनुजानामि, भिक्खवे, आचरियं । आचरियो, भिक्खवे, अन्तेवासिकम्हि पुत्तचित्तं उपट्ठापेस्सति, अन्तेवासिको आचरियम्हि पितुचित्तं उपट्ठापेस्सति । एवं ते अञ्ञमञ्ञं सगारवा सप्पतिस्सा[2] सभागवुत्तिनो[3] विहरन्ता इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुळ्हिं वेपुल्लं आपज्जिस्सन्ति । अनुजानामि, भिक्खवे, दसवस्सानि[4] निस्साय वत्थुं, दसवस्सेन निस्सयं दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, आचरियो गहेतब्बो । एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – 'आचरियो मे, भन्ते, होहि, आयस्मतो निस्साय वच्छामि; आचरियो मे, भन्ते, होहि, आयस्मतो निस्साय वच्छामि; आचरियो R. 61 मे, भन्ते, होहि, आयस्मतो निस्साय वच्छामी' ति । साहू ति वा लहू ति वा ओपायिकं ति वा पतिरूपं ति वा पासादिकेन सम्पादेही ति वा कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, गहितो होति आचरियो; न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न गहितो होति आचरियो ।

B. 77 ७८. "अन्तेवासिकेन, भिक्खवे, आचरियम्हि सम्मा वत्तितब्बं । तत्रायं सम्मावत्तना–

"कालस्सेव वुट्ठाय उपाहना[5] ओमुञ्चित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा दन्तकट्ठं दातब्बं, मुखोदकं दातब्बं, आसनं पञ्ञापेतब्बं । सचे यागु होति, भाजनं धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा । यागुं पीतस्स उदकं दत्वा भाजनं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा पटिसामेतब्बं । आचरियम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं । सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो ।

"सचे आचरियो गामं पविसितुकामो होति, निवासनं दातब्बं, पटिनिवासनं पटिग्गहेतब्बं, कायबन्धनं दातब्बं, सगुणं कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको दातब्बो । सचे आचरियो पच्छासमणं आकङ्खति, तिमण्डलं पटिच्छादेन्तेन परिमण्डलं निवासेत्वा कायबन्धनं बन्धित्वा सगुणं कत्वा सङ्घाटियो पारुपित्वा गण्ठिकं पटिमुञ्चित्वा धोवित्वा पत्तं गहेत्वा आचरियस्स पच्छासमणेन होतब्बं । नातिदूरे गन्तब्बं, नाच्चासन्ने गन्तब्बं, पत्तपरियापन्नं पटिग्गहेतब्बं । न आचरियस्स भणमानस्स अन्तरन्तरा कथा ओपातेतब्बा । आचरियो आपत्तिसामन्ता भणमानो निवारेतब्बो ।

"निवत्तन्तेन पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं[6] उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पटिनिवासनं दातब्बं, निवासनं

---

[1] खीयन्तानं–सी०, स्या०, रो० । [2] सप्पतिस्सवा–सी० । [3] सभागवुत्तिका–स्या० । [4] दसवस्सं–सी०, स्या०, म० । [5] उपाहनं–म० । [6] पादकठलिकं–सी० ।

पटिग्गहेतब्बं। सचे चीवरं सिन्नं होति, मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बं, न च उण्हे चीवरं निदहितब्बं[१]। चीवरं सङ्घरितब्बं[२]। चीवरं सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुलं कण्णं उस्सादेत्वा चीवरं सङ्घरितब्बं – मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धनं कातब्बं।

"सचे पिण्डपातो होति, आचरियो च भुञ्जितुकामो होति, उदकं दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। आचरियो पानीयेन पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदकं दत्वा पत्तं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा वोदकं कत्वा मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा B. 78 एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं। आचरियम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेतब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे आचरियो नहायितुकामो होति, नहानं पटियादेतब्बं। सचे सीतेन अत्थो होति, सीतं पटियादेतब्बं। सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्हं पटियादेतब्बं।

"सचे आचरियो जन्ताघरं पविसितुकामो होति, चुण्णं सन्नेतब्बं, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय आचरियस्स पिट्ठितो पिट्ठितो गन्त्वा जन्ताघरपीठं दत्वा चीवरं पटिग्गहेत्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, चुण्णं दातब्बं, मत्तिका दातब्बा। सचे उस्सहति, जन्ताघरं पविसितब्बं। जन्ताघरं पविसन्तेन मत्तिकाय मुखं मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरं पविसितब्बं। न थेरे भिक्खू अनुपखज्ज[३] निसीदितब्बं। न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा[४]। जन्ताघरे आचरियस्स परिकम्मं कातब्बं। जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठं आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्बं।

"उदके पि आचरियस्स परिकम्मं कातब्बं। नहातेन पठमतरं उत्तरित्वा अत्तनो गत्तं वोदकं कत्वा निवासेत्वा आचरियस्स गत्ततो उदकं पमज्जितब्बं, निवासनं दातब्बं, सङ्घाटि दातब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं। आचरियो पानीयेन पुच्छितब्बो। सचे उद्दिसापेतुकामो होति, उद्दिसापेतब्बो। सचे परिपुच्छितुकामो होति, परिपुच्छितब्बो।

"यस्मिं विहारे आचरियो विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो। विहारं सोधेन्तेन पठमं पत्तचीवरं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; निसीदनपच्चत्थरणं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; भिसिबिम्बोहनं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; मञ्चो नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा

---

[१] निद्दहितब्बं–सी०। [२] संहरितब्बं–स्या०, रो०। [३] अनूपखज्ज–स्या०। [४] पटिबाहितब्बा–म०।

B. 79 एकमन्तं निक्खिपितब्बो; पीठं नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बा; खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो; अपस्सेनफलकं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; भुम्मत्थरणं यथापञ्ञत्तं सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। सचे विहारे सन्तानकं होति, उल्लोका पठमं ओहारेतब्बं, आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा। सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा सम्मज्जितब्बा—मा विहारो रजेन ऊहञ्ञी ति। सङ्कारं विचिनित्वा एकमन्तं छड्डेतब्बं।

“भुम्मत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बा। मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बो। पीठं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। भिसिबिम्बोहनं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। निसीदनपच्चत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो। अपस्सेनफलकं ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बं। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं।

“सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति, B. 80 उत्तरा वातपाना थकेतब्बा। सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा। सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्तिं थकेतब्बा। सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्तिं विवरितब्बा।

“सचे परिवेणं उक्लापं होति, परिवेणं सम्मज्जितब्बं। सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो। सचे उपट्ठानसाला उक्लापा होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा। सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा। सचे वच्चकुटी उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा। सचे पानीयं न होति, पानीय उपट्ठापेतब्बं। सचे परिभोजनीयं न होति,

परिभोजनीयं उपट्ठापेतब्बं । सचे आचमनकुम्भिया उदकं न होति, आचमनकुम्भिया उदकं आसिञ्चितब्बं ।

“सचे आचरियस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, अन्तेवासिकेन वूपकासेतब्बा, वूपकासापेतब्बा, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे आचरियस्स कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति, अन्तेवासिकेन विनोदेतब्बं, विनोदापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे आचरियस्स दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति, अन्तेवासिकेन विवेचेतब्बं, विवेचापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे आचरियो गरुधम्मं अज्झापन्नो होति परिवासारहो, अन्तेवासिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो आचरियस्स परिवासं ददेय्या ति । सचे आचरियो मूलाय पटिकस्सनारहो होति, अन्तेवासिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो आचरियं मूलाय पटिकस्सेय्या ति । सचे आचरियो मानत्तारहो होति, अन्तेवासिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो आचरियस्स मानत्तं ददेय्या ति । सचे आचरियो अब्भानारहो होति, अन्तेवासिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो आचरियं अब्भेय्या ति । सचे सङ्घो आचरियस्स कम्मं कत्तुकामो होति, तज्जनीयं वा नियस्सं वा पब्बाजनीयं वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा, अन्तेवासिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो आचरियस्स कम्मं न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । कतं वा पनस्स होति सङ्घेन कम्मं, तज्जनीयं वा नियस्सं वा पब्बाजनीयं वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा, अन्तेवासिकेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो B. 81 आचरियो सम्मा वत्तेय्य, लोमं पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो तं कम्मं पटिप्पस्सम्भेय्या ति ।

“सचे आचरियस्स चीवरं धोवितब्बं होति, अन्तेवासिकेन धोवितब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो आचरियस्स चीवरं धोवियेथा ति । सचे आचरियस्स चीवरं कातब्बं होति, अन्तेवासिकेन कातब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो आचरियस्स चीवरं करियेथा[१] ति । सचे आचरियस्स रजनं पचितब्बं होति, अन्तेवासिकेन पचितब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो आचरियस्स रजनं पचियेथा ति । सचे आचरियस्स चीवरं रजितब्बं[२] होति, अन्तेवासिकेन रजितब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो आचरियस्स चीवरं रजियेथा ति । चीवरं रजन्तेन[३] साधुकं सम्परिवत्तकं सम्परिवत्तकं रजितब्बं, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्बं ।

“न आचरियं अनापुच्छा एकच्चस्स पत्तो दातब्बो, न एकच्चस्स पत्तो पटिग्गहेतब्बो; न एकच्चस्स चीवरं दातब्बं; न एकच्चस्स चीवरं पटिग्गहेतब्बं; न एकच्चस्स परिक्खारो दातब्बो; न एकच्चस्स परिक्खारो पटिग्गहेतब्बो; न एकच्चस्स केसा छेदेतब्बा[४]; न एकच्चेन केसा छेदापेतब्बा; न एकच्चस्स परिकम्मं कातब्बं; न एकच्चेन परिकम्मं कारापेतब्बं; न एकच्चस्स वेय्यावच्चो कातब्बो; न एकच्चेन वेय्यावच्चो कारापेतब्बो; न एकच्चस्स पच्छासमणेन

---

[१] करीयेथा–सी० । [२] रजेतब्बं–स्या०, सी० । [३] रजेन्तेन–स्या० । [४] छेत्तब्बा–सी० ।

होतब्बं; न एकच्चो पच्छासमणो आदातब्बो; न एकच्चस्स पिण्डपातो नीहरितब्बो; न एकच्चेन पिण्डपातो नीहरापेतब्बो। न आचरियं अनापुच्छा गामो पविसितब्बो, न सुसानं गन्तब्बं, न दिसा पक्कमितब्बा। सचे आचरियो गिलानो होति, यावजीवं उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं ति।

आचरियवत्तं निट्ठितं।

§ २४. अन्तेवासिकवत्तकथा

७९. "आचरियेन, भिक्खवे, अन्तेवासिकम्हि सम्मा वत्तितब्बं। तत्रायं सम्मावत्तना—

B. 82 "आचरियेन, भिक्खवे, अन्तेवासिको सङ्गहेतब्बो अनुग्गहेतब्बो उद्देसेन परिपुच्छाय ओवादेन अनुसासनिया। सचे आचरियस्स पत्तो होति, अन्तेवासिकस्स पत्तो न होति, आचरियेन अन्तेवासिकस्स पत्तो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं — किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स पत्तो उप्पज्जियेथा ति। सचे आचरियस्स चीवरं होति, अन्तेवासिकस्स चीवरं न होति, आचरियेन अन्तेवासिकस्स चीवरं दातब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं — किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवरं उप्पज्जियेथा ति। सचे आचरियस्स परिक्खारो होति, अन्तेवासिकस्स परिक्खारो न होति, आचरियेन अन्तेवासिकस्स परिक्खारो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं — किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स परिक्खारो उप्पज्जियेथा ति।

"सचे अन्तेवासिको गिलानो होति, कालस्सेव वुट्ठाय दन्तकट्ठं दातब्बं, मुखोदकं दातब्बं, आसनं पञ्ञापेतब्बं। सचे यागु होति, भाजनं धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा। यागुं पीतस्स उदकं दत्वा भाजनं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा पटिसामेतब्बं। अन्तेवासिकम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे अन्तेवासिको गामं पविसितुकामो होति, निवासनं दातब्बं, पटिनिवासनं पटिग्गहेतब्बं, कायबन्धनं दातब्बं, सगुणं कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको दातब्बो। एत्तावता निवत्तिस्सती ति आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पटिनिवासनं दातब्बं, निवासनं पटिग्गहेतब्बं। सचे चीवरं सिन्नं होति, मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बं, न च उण्हे चीवरं निदहितब्बं। चीवरं सङ्घरितब्बं। चीवरं सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुलं कण्णं उस्सादेत्वा चीवरं सङ्घरितब्बं — मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धनं कातब्बं।

"सचे पिण्डपातो होति, अन्तेवासिको च भुञ्जितुकामो होति, उदकं दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। अन्तेवासिको पानीयेन पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदकं दत्वा पत्तं पटिग्गहेत्वा
B. 83 नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा वोदकं कत्वा मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो । न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो । चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं । अन्तेवासिकम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेतब्बं । सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो ।

“सचे अन्तेवासिको नहायितुकामो होति, नहानं पटियादेतब्बं । सचे सीतेन अत्थो होति, सीतं पटियादेतब्बं । सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्हं पटियादेतब्बं ।

“सचे अन्तेवासिको जन्ताघरं पविसितुकामो होति, चुण्णं सन्नेतब्बं, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय गन्त्वा जन्ताघरपीठं दत्वा चीवरं पटिग्गहेत्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, चुण्णं दातब्बं, मत्तिका दातब्बा । सचे उस्सहति, जन्ताघरं पविसितब्बं । जन्ताघरं पविसन्तेन मत्तिकाय मुखं मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरं पविसितब्बं । न च थेरे भिक्खू अनुपखज्ज निसीदितब्बं, न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा । जन्ताघरे अन्तेवासिकस्स परिकम्मं कातब्बं । जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठं आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्बं ।

“उदके पि अन्तेवासिकस्स परिकम्मं कातब्बं । नहातेन पठमतरं उत्तरित्वा अत्तनो गत्तं वोदकं कत्वा निवासेत्वा अन्तेवासिकस्स गत्ततो उदकं पमज्जितब्बं, निवासनं दातब्बं, सङ्घाटि दातब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं । अन्तेवासिको पानीयेन पुच्छितब्बो ।

“यस्मिं विहारे अन्तेवासिको विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो । विहारं सोधेन्तेन पठमं पत्तचीवरं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; निसीदनपच्चत्थरणं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; भिसिबिम्बोहनं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; B. 84 मञ्चो नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो; पीठं नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बा; खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो; अपस्सेनफलकं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं; भुम्मत्थरणं यथापञ्ञत्तं सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं । सचे विहारे सन्तानकं होति, उल्लोका पठमं ओहारेतब्बं[1], आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा । सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा सम्मज्जितब्बा — मा विहारो रजेन ऊहञ्ञी[2] ति । सङ्कारं विचिनित्वा एकमन्तं छड्डेतब्बं ।

---

१. ओतारेतब्बं–म० । २. उहञ्ञी–म० ।

“भुम्मत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बा। मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बो। पीठं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। भिसिबिम्बोहनं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। निसीदनपच्चत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो। अपस्सेनफलकं ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बं। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं।

B. 85 “सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति, उत्तरा वातपाना थकेतब्बा। सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा। सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्तिं थकेतब्बा। सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्तिं विवरितब्बा।

“सचे परिवेणं उक्लापं होति, परिवेणं सम्मज्जितब्बं। सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो। सचे उपट्ठानसाला उक्लापो होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा। सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा। सचे वच्चकुटी उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा। सचे पानीयं न होति, पानीयं उपट्ठापेतब्बं। सचे परिभोजनीयं न होति, परिभोजनीयं उपट्ठापेतब्बं। सचे आचमनकुम्भिया उदकं न होति, आचमनकुम्भिया उदकं आसिञ्चितब्बं।

“सचे अन्तेवासिकस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, आचरियेन वूपकासेतब्बा, वूपकासापेतब्बा, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे अन्तेवासिकस्स कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति, आचरियेन विनोदेतब्बं, विनोदापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे अन्तेवासिकस्स दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति, आचरियेन विवेचेतब्बं, विवेचापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे अन्तेवासिको गरुधम्मं अज्झापन्नो होति परिवासारहो, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो, अन्तेवासिकस्स परिवासं ददेय्या ति। सचे अन्तेवासिको मूलाय पटिकस्सनारहो होति, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिकं मूलाय पटि-

कस्सेय्या ति । सचे अन्तेवासिको मानत्तारहो होति, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिकस्स मानत्तं ददेय्या ति । सचे अन्तेवासिको अब्भानारहो होति, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिकं अब्भेय्या ति । सचे सङ्घो अन्तेवासिकस्स कम्मं कत्तुकामो होति, तज्जनीयं वा नियस्सं वा पब्बाजनीयं वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिकस्स B. 86 कम्मं न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । कतं वा पनस्स होति सङ्घेन कम्मं, तज्जनीयं वा नियस्सं वा पब्बाजनीयं वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो अन्तेवासिको सम्मा वत्तेय्य, लोमं पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो तं कम्मं पटिप्पस्सम्भेय्या ति ।

"सचे अन्तेवासिकस्स चीवरं धोवितब्बं होति, आचरियेन आचिक्खितब्बं – 'एवं धोवेय्यासी' ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवरं धोवियेथा ति । सचे अन्तेवासिकस्स चीवरं कातब्बं होति, आचरियेन आचिक्खितब्बं – 'एवं करेय्यासी' ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवरं करियेथा ति । सचे अन्तेवासिकस्स रजनं पचितब्बं होति, आचरियेन आचिक्खितब्बं – 'एवं पचेय्यासी' ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स रजनं पचियेथा[1] ति । सचे अन्तेवासिकस्स चीवरं रजितब्बं[2] होति, आचरियेन आचिक्खितब्बं – 'एवं रजेय्यासी' ति, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवरं रजियेथा ति । चीवरं रजन्तेन[3] साधुकं सम्परिवत्तकं सम्परिवत्तकं रजितब्बं, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्बं । सचे अन्तेवासिको गिलानो होति, यावजीवं उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं" ति ।

अन्तेवासिकवत्तं निट्ठितं ।

छट्ठभाणवारं ।

---

§ २९. पणामना – खमापना

८०. तेन खो पन समयेन अन्तेवासिका आचरियेसु न सम्मा वत्तन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ···पे०··· न, भिक्खवे, अन्तेवासिकेन आचरियम्हि न सम्मा वत्तितब्बं । यो न सम्मा वत्तेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । नेव सम्मा वत्तन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ···पे०··· अनुजानामि, भिक्खवे, असम्मावत्तन्तं पणामेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, पणामेतब्बो – पणामेमि तं ति वा, मायिध पटिक्कमी ति वा, नीहर ते पत्तचीवरं ति वा, नाहं B. 87 तया उपट्ठातब्बो ति वा । कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, पणामितो होति अन्तेवासिको; न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न पणामितो होति अन्तेवासिको ति ।

---

[1] पचीयेथा–सी० । [2] रजेतब्बं–सी०, स्या० । [3] रजेन्तेन–स्या० ।

तेन खो पन समयेन अन्तेवासिका पणामिता न खमापेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, खमापेतुं ति । नेव खमापेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, पणामितेन न खमापेतब्बो । यो न खमापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन आचरिया खमापियमाना न खमन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, खमितुं ति । नेव खमन्ति । अन्तेवासिका पक्कमन्ति पि विब्भमन्ति पि तित्थियेसु पि सङ्कमन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, खमापियमानेन न खमितब्बं । यो न खमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन आचरिया सम्मावत्तन्तं पणामेन्ति, असम्मावत्तन्तं न पणामेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सम्मावत्तन्तो पणामेतब्बो । यो पणामेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, असम्मावत्तन्तो न पणामेतब्बो । यो न पणामेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

८१. पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको पणामेतब्बो । आचरियम्हि नाधिमत्तं पेमं होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी[1] होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको पणामेतब्बो ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको न पणामेतब्बो । आचरियम्हि अधिमत्तं पेमं होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको न पणामेतब्बो ।

B. 88 पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको अलं पणामेतुं । आचरियम्हि नाधिमत्तं पेमं होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको अलं पणामेतुं ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको नालं पणामेतुं । आचरियम्हि अधिमत्तं पेमं होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको नालं पणामेतुं ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं अन्तेवासिकं अप्पणामेन्तो[2] आचरियो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति । आचरियम्हि नाधिमत्तं पेमं होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं अन्तेवासिकं अप्पणामेन्तो आचरियो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति ।

---

[1] हिरि–सी० । [2] अपणामेन्तो–सी० ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं अन्तेवासिकं पणामेन्तो आचरियो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होति। आचरियम्हि अधिमत्तं पेमं होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं अन्तेवासिकं पणामेन्तो आचरियो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होती ति।

§ २६. बालअब्यत्तवत्थु

८२. तेन खो पन समयेन भिक्खू, दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति, बाला अब्यत्ता
निस्सयं देन्ति। दिस्सन्ति आचरिया बाला, अन्तेवासिका पण्डिता। दिस्सन्ति आचरिया B. 89
अब्यत्ता, अन्तेवासिका ब्यत्ता। दिस्सन्ति आचरिया अप्पस्सुता, अन्तेवासिका बहुस्सुता।
दिस्सन्ति आचरिया दुप्पञ्ञा, अन्तेवासिका पञ्ञवन्तो। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति R. 62
खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खू, दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति, बाला अब्यत्ता निस्सयं दस्सन्ति। दिस्सन्ति आचरिया बाला…पे०…अन्तेवासिका पञ्ञवन्तो" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू, दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति, बाला अब्यत्ता निस्सयं देन्ति…पे०…पञ्ञवन्तो ति? सच्चं भगवा। विगरहि बुद्धो भगवा…पे०…विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, बालेन अब्यत्तेन निस्सयो दातब्बो। यो ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन दसवस्सेन वा अतिरेकदसवस्सेन वा निस्सयं दातुं" ति।

§ २७. निस्सयपटिप्पस्सद्धिकथा

८३. तेन खो पन समयेन भिक्खू आचरियुपज्झायेसु पक्कन्तेसु पि विब्भन्तेसु[1] पि कालङ्कतेसु[2] पि पक्खसङ्कन्तेसु पि निस्सयपटिप्पस्सद्धियो न जानन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

पञ्चिमा, भिक्खवे, निस्सयपटिप्पस्सद्धियो उपज्झायम्हा – उपज्झायो पक्कन्तो वा होति, विब्भन्तो वा, कालङ्कतो वा, पक्खसङ्कन्तो वा, आणत्ति येव पञ्चमी। इमा खो, भिक्खवे, पञ्च निस्सयपटिप्पस्सद्धियो उपज्झायम्हा। छयिमा, भिक्खवे, निस्सयपटिप्पस्सद्धियो आचरियम्हा – आचरियो पक्कन्तो वा होति, विब्भन्तो वा, कालङ्कतो वा, पक्खसङ्कन्तो वा, आणत्ति येव पञ्चमी, उपज्झायेन वा समोधानगतो[3] होति। इमा खो, भिक्खवे, छ निस्सयपटिप्पस्सद्धियो आचरियम्हा।

§ २८. उपसम्पादेतब्बपञ्चकं

८४. (१) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न B. 90
निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न असेखेन[4] सीलक्खन्धेन समन्नागतो

---

[1] विब्भमन्तेसु–रो०। [2] कालकतेसु–स्या०। [3] समोधानं गतो–रो०। [4] असेक्खेन–म०।

होति, न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(२) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति – R. 63 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(३) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अत्तना न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे सीलक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे समाधिक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे पञ्ञाक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

B. 91 (४) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अत्तना असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे सीलक्खन्धे समादपेता; अत्तना असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे समाधिक्खन्धे समादपेता; अत्तना असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे पञ्ञाक्खन्धे समादपेता; अत्तना असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे विमुत्तिक्खन्धे समादपेता; अत्तना असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(५) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी[1] होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

---

[1] अनोत्तापी–सी०, स्या० ।

(६) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, उपट्ठितसति होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(७) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(८) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो R. 64,
दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचार- B. 92
विपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(९) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा, उप्पन्नं अनभिरतिं वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा, उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं वा विनोदापेतुं वा, आपत्तिं न जानाति, आपत्तिया वुट्ठानं न जानाति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(१०) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा, उप्पन्नं अनभिरतिं वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा, उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं वा विनोदापेतुं वा, आपत्तिं जानाति, आपत्तिया वुट्ठानं जानाति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(११) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा अभिसमाचारिकाय[1] सिक्खाय सिक्खापेतुं, आदिब्रह्मचरियकाय[2] सिक्खाय विनेतुं, अभिधम्मे विनेतुं, अभिविनये विनेतुं, उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं[3] – इमेहि खो,

---

[1] आभिसमाचारिकाय–सी०। [2] आदिब्रह्मचरियिकाय–रो०, सी०। [3] विवेचेतुं विवेचापेतुं–स्या०, रो०।

भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

B. 93 (१२) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा अभिसमाचारिकाय सिक्खाय सिक्खापेतुं, आदिब्रह्मचरियकाय सिक्खाय विनेतुं, अभिधम्मे विनेतुं, R. 65 अभिविनये विनेतुं, उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१३) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्तिं न जानाति, अनापत्तिं न जानाति, लहुकं आपत्तिं न जानाति, गरुकं आपत्तिं न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१४) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुकं आपत्तिं जानाति, गरुकं आपत्तिं जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१५) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्तिं न जानाति, अनापत्तिं न जानाति, लहुकं आपत्तिं न जानाति, गरुकं आपत्तिं न जानाति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१६) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो B. 94 दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुकं आपत्तिं जानाति, गरुकं आपत्तिं जानाति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ति ।

उपसम्पादेतब्बपञ्चकसोळसवारं निट्ठितं ।

§ २९. उपसम्पादेतब्बछक्कं

८५. (१) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, R. 66 न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(२) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(३) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अत्तना न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे सीलक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो B. 95 होति, न परं असेखे समाधिक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे पञ्ञाक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिक्खन्धे समादपेता; अत्तना न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता; ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(४) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अत्तना असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे सीलक्खन्धे समादपेता···पे०···परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता; दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(५) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

R. 67 (६) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो
दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्ध-
B. 96 विरियो होति, उपट्ठितस्सति[1] होति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि
खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो
उपट्ठापेतब्बो ।

(७) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(८) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(९) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । न पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा, उप्पन्नं अनभिरतिं वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा, उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं,[2] आपत्तिं न जानाति, आपत्तिया वुट्ठानं न जानाति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१०) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो
दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा गिलानं
उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा, उप्पन्नं अनभिरतिं वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा, उप्पन्नं
B. 97 कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं, आपत्तिं जानाति, आपत्तिया वुट्ठानं जानाति, दसवस्सो वा होति
अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं,
निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

R. 68 (११) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । न पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा अभिसमाचारिकाय सिक्खाय सिक्खापेतुं, आदिब्रह्मचरियकाय सिक्खाय विनेतुं, अभिधम्मे

---

[1] उपट्ठित सति–सी०, रो० । [2] विनोदापेतुं–इति पि सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु लब्भति ।

विनेतुं, अभिविनये विनेतुं, उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१२) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । पटिबलो होति अन्तेवासिं वा सद्धिविहारिं वा अभिसमाचारिकाय सिक्खाय सिक्खापेतुं…पे०… उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१३) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्तिं न जानाति, अनापत्तिं न जानाति, लहुकं आपत्तिं न जानाति, गरुकं आपत्तिं न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो[1] अनुब्यञ्जनसो[2], ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१४) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुकं आपत्तिं B. 98 जानाति, गरुकं आपत्तिं जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ति ।

उपसम्पादेतब्बछक्कचुद्दसवारं निट्ठितं ।

§ ३०. अञ्ञतित्थियपुब्बकथा

R. 69 ८६. तेन खो पन समयेन यो सो अञ्ञतित्थियपुब्बो उपज्झायेन सहधम्मिकं वुच्चमानो उपज्झायस्स वादं आरोपेत्वा तं येव तित्थायतनं सङ्कमि । सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पदं याचि । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । यो सो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो उपज्झायेन सहधम्मिकं वुच्चमानो उपज्झायस्स वादं आरोपेत्वा तं येव तित्थायतनं सङ्कन्तो, सो आगतो न उपसम्पादेतब्बो । यो, भिक्खवे, अञ्ञो पि अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मिं धम्मविनये आकङ्खति पब्बज्जं, आकङ्खति उपसम्पदं, तस्स चत्तारो मासे परिवासो दातब्बो । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बो – पठमं केसमस्सुं ओहारापेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादापेत्वा एकंसं उत्तरासङ्गं कारापेत्वा भिक्खूनं पादे वन्दापेत्वा

---

[1] सुत्ततो–रो० । [2] अनुव्यञ्जनसो–रो० ।

उक्कुटिकं निसीदापेत्वा अञ्जलिं पग्गण्हापेत्वा एवं वदेही ति वत्तब्बो – "बुद्धं सरणं गच्छामि, धम्मं सरणं गच्छामि, सङ्घं सरणं गच्छामि; दुतियं पि बुद्धं सरणं गच्छामि, दुतियं पि धम्मं सरणं गच्छामि, दुतियं पि सङ्घं सरणं गच्छामि; ततियं पि बुद्धं सरणं गच्छामि, ततियं पि धम्मं सरणं गच्छामि, ततियं पि सङ्घं सरणं गच्छामी" ति ।

तेन, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बेन सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अहं, B. 99 भन्ते, इत्थन्नामो अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मिं धम्मविनये आकङ्खामि उपसम्पदं । सोहं, भन्ते, सङ्घं चत्तारो मासे परिवासं याचामी" ति । दुतियं पि याचितब्बो । ततियं पि याचितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मिं धम्मविनये आकङ्खति उपसम्पदं । सो सङ्घं चत्तारो मासे परिवासं याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं सङ्घो इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवासं ददेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मिं धम्मविनये आकङ्खति उपसम्पदं । सो सङ्घं चत्तारो मासे परिवासं याचति । सङ्घो इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवासं देति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवासस्स दानं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

R. 70 "दिन्नो सङ्घेन इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवासो । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

८७. एवं खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति, एवं अनाराधको । कथं च, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ? इध, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अतिकालेन गामं पविसति, अतिदिवा पटिक्कमति । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ।

पुन च परं; भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो वेसियागोचरो[१] वा होति, विधवागोचरो[२] वा होति, थुल्लकुमारिकागोचरो[३] वा होति, पण्डकगोचरो वा होति, भिक्खुनीगोचरो वा होति । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ।

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यानि तानि सब्रह्मचारीनं उच्चावचानि करणीयानि[४], तत्थ न दक्खो होति, न अनलसो, न तत्रुपायाय वीमंसाय समन्नागतो, न अलं कातुं, न अलं संविधातुं । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ।

B. 100 पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो न तिब्बच्छन्दो होति उद्देसे, परि-

---

[१] वेसियगोचरो–स्या० । [२] विधवगोचरो–सी०, स्या० । [३] थुल्लकुमारिकगोचरो–सी०, स्या०, रो० । [४] किङ्करणीयानि–सी०, स्या० ।

पुच्छाय, अधिसीले, अधिचित्ते, अधिपञ्ञाय । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ।

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यस्स तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स अवण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा अवण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो । यस्स वा पन तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स वण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा वण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो । इदं, भिक्खवे, सङ्घातनिकं अञ्ञतित्थियपुब्बस्स अनाराधनीयस्मिं । एवं पि खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति । एवं अनाराधको खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आगतो न उपसम्पादेतब्बो ।

कथं च, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति? इध, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो नातिकालेन गामं पविसति नातिदिवा पटिक्कमति । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति ।

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो न वेसियागोचरो होति, न विधवागोचरो होति, न थुल्लकुमारिकागोचरो होति, न पण्डकगोचरो होति, न भिक्खुनीगोचरो होति । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति । R. 71

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यानि तानि सब्रह्मचारीनं उच्चावचानि करणीयानि, तत्थ दक्खो होति, अनलसो, तत्रुपायाय वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं, अलं संविधातुं । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति ।

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो तिब्बच्छन्दो होति उद्देसे, परिपुच्छाय, अधिसीले, अधिचित्ते, अधिपञ्ञाय । एवं पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति ।

B. 101 पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यस्स तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स अवण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा अवण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो । यस्स वा पन तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स वण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा वण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो । इदं, भिक्खवे, सङ्घातनिकं अञ्ञतित्थियपुब्बस्स आराधनीयस्मिं । एवं खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति । एवं आराधको खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आगतो

उपसम्पादेतब्बो। सचे, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो नग्गो आगच्छति, उपज्झायमूलकं चीवरं परियेसितब्बं। सचे अच्छिन्नकेसो आगच्छति, सङ्घो अपलोकेतब्बो भण्डुकम्माय। ये ते, भिक्खवे, अग्गिका जटिलका, ते आगता उपसम्पादेतब्बा, न तेसं परिवासो दातब्बो। तं किस्स हेतु? कम्मवादिनो एते, भिक्खवे, किरियवादिनो। सचे, भिक्खवे, जातिया साकियो अञ्ञतित्थियपुब्बो आगच्छति, सो आगतो उपसम्पादेतब्बो, न तस्स परिवासो दातब्बो। इमाहं, भिक्खवे, ञातीनं आवेणिकं[1] परिहारं दम्मी ति।

अञ्ञतित्थियपुब्बकथा निट्ठिता।

सत्तमभाणवारं।

§ ३१. पञ्चाबाधवत्थु

८८. तेन खो पन समयेन मगधेसु पञ्च आबाधा उस्सन्ना होन्ति – कुट्ठं, गण्डो, किलासो, सोसो, अपमारो। मनुस्सा पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठा जीवकं कोमारभच्चं उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति – "साधु नो, आचरिय, तिकिच्छाही" ति। अहं ख्वय्या[2], बहुकिच्चो बहुकरणीयो; R. 72, राजा च मे मागधो सेनियो बिम्बिसारो उपट्ठातब्बो इत्थागारञ्च बुद्धपमुखो च भिक्खुसङ्घो; B. 102 नाहं सक्कोमि तिकिच्छितुं ति। सब्बं सापतेय्यञ्च ते, आचरिय, होतु, मयञ्च ते दासा; साधु, नो, आचरिय, तिकिच्छाही ति। अहं ख्वय्या, बहुकिच्चो बहुकरणीयो…पे०…भिक्खुसङ्घो; नाहं सक्कोमि तिकिच्छितुं ति। अथ खो तेसं मनुस्सानं एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु[3] सयनेसु सयन्ति। यन्नून मयं समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्याम। तत्थ भिक्खू चेव उपट्ठहिस्सन्ति, जीवको च कोमारभच्चो तिकिच्छिस्सती ति। अथ खो ते मनुस्सा भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचिंसु। ते भिक्खू पब्बाजेसुं, उपसम्पादेसुं। ते भिक्खू चेव उपट्ठहिंसु जीवको च कोमारभच्चो तिकिच्छि। तेन खो पन समयेन भिक्खू बहू गिलाने भिक्खू उपट्ठहन्ता याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरन्ति – गिलानभत्तं देथ, गिलानुपट्ठाकभत्तं देथ, गिलानभेसज्जं देथा ति। जीवको पि कोमारभच्चो बहू गिलाने भिक्खू तिकिच्छन्तो अञ्ञतरं राजकिच्चं परिहापेसि।

८९. अञ्ञतरो पि पुरिसो पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठो जीवकं कोमारभच्चं उपसङ्कमित्वा एतदवोच – "साधु मं, आचरिय, तिकिच्छाही" ति। अहं ख्वय्य[4], बहुकिच्चो…पे०…भिक्खुसङ्घो; नाहं सक्कोमि तिकिच्छितुं ति। सब्बं सापतेय्यञ्च ते, आचरिय, होतु, अहं च ते दासो; साधु मं, आचरिय, तिकिच्छाही ति। अहं ख्वय्य, बहुकिच्चो…पे०…नाहं सक्कोमि तिकिच्छितुं ति। अथ खो तस्स पुरिसस्स एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया

---

[1] आवेणियं–रो०। [2] ख्वय्यो–म०; खोय्यो–रो०। [3] नीवातेसु–स्या०। [4] ख्वय्यो–म०, सी०, रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु सयनेसु सयन्ति । यन्नूनाहं समणेसु
सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्यं । तत्थ भिक्खू चेव उपट्ठहिस्सन्ति, जीवको च कोमारभच्चो तिकिच्छिस्सति ।
सोहं अरोगो विब्भमिस्सामी" ति । अथ खो सो पुरिसो भिक्खू उपसङ्कमित्वा B. 103
पब्बज्जं याचि । तं भिक्खू पब्बाजेसुं, उपसम्पादेसुं । तं भिक्खू चेव उपट्ठहिंसु, जीवको च
कोमारभच्चो तिकिच्छि । सो अरोगो विब्भमि । अद्दसा खो जीवको कोमारभच्चो तं पुरिसं R. 73
विब्भन्तं[1], दिस्वान तं पुरिसं एतदवोच – "ननु त्वं, अय्य, भिक्खूसु पब्बजितो अहोसी"
ति ? एवं, आचरिया, ति । किस्स पन त्वं, अय्य, एवरूपं अकासी ति ? अथ खो सो
जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतमत्थं आरोचेसि । जीवको कोमारभच्चो उज्झायति खिय्यति
विपाचेति – "कथं हि नाम भदन्ता[2] पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठं पब्बाजेस्सन्ती" ति । अथ खो
जीवको कोमारभच्चो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्तं एतदवोच – "साधु, भन्ते,
अय्या पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठं न पब्बाजेय्युं" ति । अथ खो भगवा जीवकं कोमारभच्चं धम्मिया
कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवता
धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं
अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे
धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठो पब्बाजेतब्बो ।
यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ ३२. राजभटवत्थु

९०. तेन खो पन समयेन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चन्तो कुपितो
होति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो सेनानायके महामत्ते आणापेसि –
"गच्छथ, भणे, पच्चन्तं उच्चिनथा" ति । एवं, देवा, ति खो सेनानायका महामत्ता रञ्ञो मागधस्स
सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसुं । अथ खो अभिञ्ञातानं अभिञ्ञातानं योधानं एतदहोसि
– "मयं खो युद्धाभिनन्दिनो गच्छन्ता पापं च कम्मं करोम, बहुं च अपुञ्ञं पसवाम ।
केन नु खो मयं उपायेन पापा च विरमेय्याम कल्याणं च करेय्यामा" ति ? अथ खो तेसं
योधानं एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो B. 104
सीलवन्तो कल्याणधम्मा । सचे खो मयं समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्याम, एवं मयं
पापा च विरमेय्याम कल्याणं च करेय्यामा" ति । अथ खो ते योधा भिक्खू उपसङ्कमित्वा
पब्बज्जं याचिंसु । ते भिक्खू पब्बाजेसुं, उपसम्पादेसुं । सेनानायका महामत्ता राजभटे पुच्छिंसु –
"किं नु खो, भणे, इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च योधा न दिस्सन्ती" ति ? इत्थन्नामो च इत्थन्नामो R. 74
च, सामि, योधा भिक्खूसु पब्बजिता ति । सेनानायका महामत्ता उज्झायन्ति खिय्यन्ति

---

[1] विब्भमन्तं–रो० । [2] भद्दन्ता–रो० ।

विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया राजभटं पब्बाजेस्सन्ती" ति । सेनानायका महामत्ता रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो वोहारिके महामत्ते पुच्छि – "यो, भणे, राजभटं पब्बाजेति, किं सो पसवती" ति ? उपज्झायस्स, देव, सीसं छेत्तब्बं, अनुस्सावकस्स[1] जिव्हा उद्धरितब्बा, गणस्स उपड्ढफासुका भञ्जितब्बा ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवन्तं एतदवोच – "सन्ति, भन्ते, राजानो अस्सद्धा अप्पसन्ना । ते अप्पमत्तकेन पि भिक्खू विहेठेय्युं । साधु, भन्ते, अय्या राजभटं न पब्बाजेय्युं" ति । अथ खो भगवा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, राजभटो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ ३३. अङ्गुलिमालचोरवत्थु

९१. तेन खो पन समयेन चोरो अङ्गुलिमालो भिक्खूसु पब्बजितो होति । मनुस्सा पस्सित्वा उब्बिज्जन्ति पि, उत्तसन्ति पि, पलायन्ति पि, अञ्ञेन पि गच्छन्ति, अञ्ञेन पि मुखं B. 105 करोन्ति, द्वारं पि थकेन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया धजबन्धं[2] चोरं पब्बाजेस्सन्ती" ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, धजबन्धो चोरो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ३४. कारभेदकचोरवत्थु

R. 75 ९२. तेन खो पन समयेन रञ्ञा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेन अनुञ्ञातं होति – "ये समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजन्ति, न ते लब्भा किञ्चि कातुं; स्वाक्खातो धम्मो, चरन्तु ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो चोरिकं कत्वा काराय बद्धो होति । सो कारं भिन्दित्वा पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति । मनुस्सा पस्सित्वा एवं आहंसु – "अयं सो कारभेदको चोरो । हन्द, नं नेमा" ति । एकच्चे एवं आहंसु – "माय्या[3], एवं अवचुत्थ । अनुञ्ञातं रञ्ञा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेन – ये समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजन्ति, न ते लब्भा किञ्चि कातुं; स्वाक्खातो धम्मो, चरन्तु ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया, न यिमे लब्भा किञ्चि कातुं । कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया कार-

---

[1] अनुसासकस्स–सी० । [2] धजबद्धं–रो० । [3] माय्यो–रो०, म० ।

भेदकं चोरं पब्बाजेस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, कारभेदको चोरो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ३५. लिखितकचोरवत्थु

९३. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो चोरिकं कत्वा पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति । सो च रञ्ञो अन्तेपुरे लिखितो होति – यत्थ पस्सितब्बो[1] तत्थ हन्तब्बो ति । मनुस्सा पस्सित्वा एवं आहंसु – “अयं सो लिखितको चोरो । हन्द, नं हनामा” ति । एकच्चे एवं आहंसु – “माय्या, एवं अवचुत्थ । अनुञ्ञातं रञ्ञा…पे०…अन्तकिरियाया” ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया, न यिमे B. 106 लब्भा किञ्चि कातुं । कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया लिखितकं चोरं पब्बाजेस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, लिखितको चोरो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ३६. कसाहतवत्थु

९४. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो कसाहतो कतदण्डकम्मो भिक्खूसु पब्बजितो होति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया कसाहतं कतदण्डकम्मं पब्बाजेस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, कसाहतो कतदण्डकम्मो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ३७. लक्खणाहतवत्थु

९५. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो लक्खणाहतो कतदण्डकम्मो भिक्खूसु R. 76 पब्बजितो होति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया लक्खणाहतं कतदण्डकम्मं पब्बाजेस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, लक्खणाहतो कतदण्डकम्मो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ३८. इणायिकवत्थु

९६. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो इणायिको पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति । धनिया पस्सित्वा एवं आहंसु – “अयं सो अम्हाकं इणायिको । हन्द, नं नेमा” ति । एकच्चे एवं आहंसु – “माय्या, एवं अवचुत्थ । अनुञ्ञातं रञ्ञा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेन – ये समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजन्ति, न ते लब्भा किञ्चि कातुं; स्वाक्खातो धम्मो, चरन्तु ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया । न यिमे लब्भा किञ्चि कातुं । कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया इणायिकं पब्बाजेस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, B 107 इणायिको पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

---

[1] पस्सति–म० ।

§ ३९. दासवत्थु

९७. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो दासो पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति। अय्यका[1] पस्सित्वा एवं आहंसु – “अयं सो अम्हाकं दासो। हन्द, नं नेमा” ति। एकच्चे एवं आहंसु – “माय्या, एवं…पे०…अन्तकिरियाया” ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया, न यिमे लब्भा किञ्चि कातुं। कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया दासं पब्बाजेस्सन्ती” ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, दासो पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ४०. कम्मारभण्डुवत्थु

९८. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो कम्मारभण्डु मातापितूहि सद्धिं भण्डित्वा आरामं गन्त्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति। अथ खो तस्स कम्मारभण्डुस्स मातापितरो तं कम्मारभण्डुं विचिनन्ता आरामं गन्त्वा भिक्खू पुच्छिंसु – “अपि, भन्ते, एवरूपं दारकं पस्सेय्याथा” ति? भिक्खू अजानन्ता येव[2] आहंसु – “न जानामा” ति, अपस्सन्ता येव आहंसु – “न पस्सामा” ति। R. 77 अथ खो तस्स कम्मारभण्डुस्स मातापितरो तं कम्मारभण्डुं विचिनन्ता भिक्खूसु पब्बजितं दिस्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया, दुस्सीला मुसावादिनो। जानन्ता येव[3] आहंसु – न जानामा ति, पस्सन्ता येव[4] आहंसु – न पस्सामा ति। अयं दारको भिक्खूसु पब्बजितो” ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तस्स कम्मारभण्डुस्स मातापितुन्नं[5] उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घं अपलोकेतुं भण्डुकम्माया ति।

§ ४१. उपालिदारकवत्थु

B. 108 ९९. तेन खो पन समयेन राजगहे सत्तरसवग्गिया दारका सहायका होन्ति। उपालि दारको तेसं पामोक्खो होति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्नं एतदहोसि – “केन नु खो उपायेन उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखं च जीवेय्य, न च किलमेय्या” ति? अथ खो उपालिस्स मातापितुन्नं एतदहोसि – “सचे खो उपालि लेखं सिक्खेय्य, एवं खो उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखं च जीवेय्य, न च किलमेय्या” ति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्नं एतदहोसि – “सचे खो उपालि लेखं सिक्खिस्सति, अङ्गुलियो दुक्खा भविस्सन्ति। सचे खो उपालि गणनं सिक्खेय्य, एवं खो उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखं च जीवेय्य, न च किलमेय्या” ति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्नं एतदहोसि – “सचे खो उपालि गणनं सिक्खिस्सति, उरस्स दुक्खो भविस्सति। सचे खो उपालि रूपं सिक्खेय्य, एवं खो उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखं च जीवेय्य, न च किलमेय्या” ति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्नं एतद-

---

[1] अय्यिका–रो०, स्या०; अयिरका–सी०। [2] अजानंयेव–सी०, रो०, म०। [3] जानंयेव–सी०, रो०, म०। [4] पस्संयेव–सी०, रो०, म०। [5] मातापितूनं–म०, स्या०।

होसि – "सचे खो उपालि रूपं सिक्खिस्सति, अक्खीनि दुक्खानि[1] भविस्सन्ति । इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु सयनेसु सयन्ति। सचे खो उपालि समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्य, एवं खो उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखं च जीवेय्य, न च किलमेय्या"ति ।

अस्सोसि खो उपालि दारको मातापितुन्नं इमं कथासल्लापं । अथ खो उपालि दारको येन ते दारका तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते दारके एतदवोच – "एथ मयं, अय्या, समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजिस्सामा" ति । सचे खो त्वं, अय्य, पब्बजिस्ससि, एवं मयं पि पब्बजिस्सामा ति । अथ खो ते दारका एकमेकस्स मातापितरो उपसङ्कमित्वा एतदवोचुं – "अनुजानाथ मं अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति ।

अथ खो तेसं दारकानं मातपितरो – सब्बे पिमे दारका समानच्छन्दा कल्याणाधि- R. 78
प्पाया ति – अनुजानिंसु । ते भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचिंसु । ते भिक्खू पब्बाजेसुं
उपसम्पादेसुं । ते रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय रोदन्ति – "यागुं देथ, भत्तं देथ, खादनीयं देथा"
ति । भिक्खू एवं आहंसु – "आगमेथ, आवुसो, याव रत्ति[2] विभायति । सचे यागु भविस्सति
पिविस्सथ, सचे भत्तं भविस्सति भुञ्जिस्सथ, सचे खादनीयं भविस्सति खादिस्सथ; नो चे B. 109
भविस्सति यागु[3] वा भत्तं वा खादनीयं वा, पिण्डाय चरित्वा भुञ्जिस्सथा" ति । एवं पि खो
ते भिक्खू भिक्खूहि वुच्चमाना रोदन्तेव[4] "यागुं देथ, भत्तं देथ, खादनीयं देथा" ति;
सेनासनं ऊहदन्ति पि[5] उम्मिहन्ति पि ।

अस्सोसि खो भगवा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय दारकसद्दं । सुत्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "किं नु खो सो, आनन्द, दारकस्स सद्दो" ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू जानं ऊनवीसतिवस्सं पुग्गलं उपसम्पादेन्ती तिं ? सच्चं, भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा जानं ऊनवीसतिवस्सं पुग्गलं उपसम्पादेस्सन्ति । ऊनवीसतिवस्सो, भिक्खवे, पुग्गलो अक्खमो होति सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय डंसमकसवातातपसिरिंसपसम्फस्सानं[6] दुरुत्तानं दुरागतानं वचनपथानं उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं खरानं कटुकानं असातानं अमनापानं पाणहरानं अनधिवासकजातिको होति । वीसतिवस्सो व[7] खो, भिक्खवे, पुग्गलो खमो होति सीतस्स उण्हस्स···पे०···पाणहरानं अधिवासकजातिको होति । नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय, पसन्नानं वा भिय्योभावाय···पे०···विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, जानं ऊनवीसतिवस्सो पुग्गलो उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति ।

---

[1] दुक्खा–सी०, म०, रो० । [2] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [3] यागुं–म० ।
[4] रोदन्तियेव–म० । [5] ऊहनन्ति पि–रो० । [6] °सरीसप°–म० । [7] च–स्या०; रो० पोत्थके नत्थि ।

§ ४२. अहिवातकरोगवत्थु

१००. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं कुलं अहिवातकरोगेन कालङ्कतं होति। तस्स पितापुत्तका सेसा होन्ति। ते भिक्खूसु पब्बजित्वा एकतो व पिण्डाय चरन्ति। अथ खो सो दारको पितुनो भिक्खाय दिन्नाय उपधावित्वा एतदवोच – “मय्हं पि, तात, देहि; मय्हं पि, R. 79 तात, देही” ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “अब्रह्मचारिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया। अयं पि दारको भिक्खुनिया जातो” ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं B. 110 उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, ऊनपन्नरसवस्सो दारको पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स उपट्ठाककुलं सद्धं पसन्नं अहिवातकरोगेन कालङ्कतं होति, द्वे च दारका सेसा होन्ति। ते पोराणकेन आचिण्णकप्पेन भिक्खू पस्सित्वा उपधावन्ति। भिक्खू अपसादेन्ति। ते भिक्खूहि अपसादियमाना रोदन्ति। अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि – “भगवता पञ्ञत्तं ‘न ऊनपन्नरसवस्सो दारको पब्बाजेतब्बो’ ति। इमे च दारका ऊनपन्नरसवस्सा। केन नु खो उपायेन इमे दारका न विनस्सेय्युं” ति? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। उस्सहन्ति पन ते, आनन्द, दारका काके उड्डापेतुं ति[1]? उस्सहन्ति, भगवा ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, ऊनपन्नरसवस्सं दारकं काकुड्डेपकं[2] पब्बाजेतुं” ति।

§ ४३. कण्डकवत्थु

१०१. तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स द्वे सामणेरा होन्ति – कण्डको च महको च। ते अञ्ञमञ्ञं दूसेसुं। भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम सामणेरा एवरूपं अनाचारं आचरिस्सन्ती” ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, एकेन द्वे सामणेरा उपट्ठापेतब्बा। यो उपट्ठापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ४४. आहुन्दरिकवत्थु

१०२. तेन खो पन समयेन भगवा तत्थेव राजगहे वस्सं वसि, तत्थ हेमन्तं, तत्थ गिम्हं। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “आहुन्दरिका समणानं सक्यपुत्तियानं दिसा अन्धकारा, न इमेसं दिसा पक्खायन्ती” ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। B. 111 अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – “गच्छानन्द, अवापुरणं[3] आदाय अनुपरिवेणियं भिक्खूनं आरोचेहि – “इच्छतावुसो भगवा दक्खिणागिरिं चारिकं पक्कमितुं। यस्साय-

---

[1] उड्डेपेतुन्ति–स्या०; उट्टेपेतुन्ति–रो०। [2] काकुट्टेपकं–रो०। [3] अपापुरणं–रो०।

स्सतो अत्थो, सो आगच्छतू" ति । एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुत्वा[1] अवापुरणं आदाय अनुपरिवेणियं भिक्खूनं आरोचेसि – "इच्छतावुसो भगवा दक्खिणागिरिं R. 80 चारिकं पक्कमितुं । यस्सायस्मतो अत्थो, सो आगच्छतू" ति । भिक्खू एवं आहंसु – "भगवता, आवुसो आनन्द, पञ्ञत्तं दस वस्सानि निस्साय वत्थुं, दसवस्सेन निस्सयं दातुं । तत्थ च नो गन्तब्बं भविस्सति, निस्सयो च गहेतब्बो भविस्सति, इत्तरो च वासो भविस्सति, पुन च पच्चागन्तब्बं भविस्सति, पुन च निस्सयो गहेतब्बो भविस्सति । सचे अम्हाकं आचरियुपज्झाया गमिस्सन्ति, मयं पि गमिस्साम; नो चे अम्हाकं आचरियुपज्झाया गमिस्सन्ति, मयं पि न गमिस्साम । लहुचित्तकता नो, आवुसो आनन्द, पञ्ञायिस्सती" ति । अथ खो भगवा ओगणेन भिक्खुसङ्घेन दक्खिणागिरिं चारिकं पक्कामि ।

§ ४६. निस्सयमुच्चनककथा

१०३. अथ खो भगवा दक्खिणागिरिस्मिं यथाभिरन्तं विहरित्वा पुनदेव राजगहं पच्चागच्छि । अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "किं नु खो, आनन्द, तथागतो ओगणेन भिक्खुसङ्घेन दक्खिणागिरिं चारिकं पक्कन्तो" ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन पञ्च वस्सानि निस्साय वत्थुं, अब्यत्तेन यावजीवं ।

(१) "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं । न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति …पे०… न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(२) "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । B. 112 असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति …पे०… असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(३) "अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं । अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी[2] होति, कुसीतो होति; मुट्ठस्सति होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(४) "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धवीरियो होति, उपट्ठितस्सति होति – R. 81 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

---

[1] पटिस्सुणित्वा–म० । [2] अनोत्तापी–स्या०, सी० ।

(५) “अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं। अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं।

(६) “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं। न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं।

(७) “अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं। आपत्तिं न जानाति, अनापत्तिं न जानाति, लहुकं आपत्तिं न जानाति, गरुकं आपत्तिं न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं।

B. 113 (८) “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं। आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुकं आपत्तिं जानाति, गरुकं आपत्तिं जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं।

(९) “अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं। आपत्तिं न जानाति, अनापत्तिं न जानाति, लहुकं आपत्तिं न जानाति, गरुकं आपत्तिं न जानाति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं।

(१०) “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं। आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुकं आपत्तिं जानाति, गरुकं आपत्तिं जानाति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं।

पञ्चकदसवारं निट्ठितं।

१०४ (१) “छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं। न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन समाधिक्खन्धेन, न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन, न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन, न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन

समन्नागतो होति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(२) “छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन, असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन, असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(३) “अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन B. 114 वत्थब्बं । अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(४) “छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धवीरियो होति, उपट्ठितस्सति होति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(५) “अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं । अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(६) “छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(७) “अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं । आपत्तिं न जानाति, अनापत्तिं न जानाति, लहुकं आपत्तिं न जानाति, गरुकं आपत्तिं न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(८) “छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । आपत्तिं जानाति, अनापत्तिं जानाति, लहुकं आपत्तिं जानाति, गरुकं आपत्तिं जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि

B. 115 सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं" ति ।

अभयूवरभाणवारं निट्ठितं अट्ठमं ।

---

§ ४६. राहुलवत्थु

R. 82 १०५. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन कपिलवत्थु तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन कपिलवत्थु तदवसरि । तत्र सुदं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय येन सुद्धोदनस्स सक्कस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो राहुलमाता देवी राहुलं कुमारं एतदवोच – "एसो ते, राहुल, पिता । गच्छस्सु[1], दायज्जं याचाही" ति । अथ खो राहुलो कुमारो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवतो पुरतो अट्ठासि – सुखा ते, समण, छाया ति । अथ खो भगवा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो राहुलो कुमारो भगवन्तं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि – दायज्जं मे, समण, देहि; दायज्जं मे, समण, देही ति । अथ खो भगवा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि – "तेन हि त्वं, सारिपुत्त, राहुलं कुमारं पब्बाजेही" ति । कथाहं, भन्ते, राहुलं कुमारं पब्बाजेमी ति ? अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, तीहि सरणगमनेहि सामणेरपब्बज्जं । एवं च पन, भिक्खवे, पब्बाजेतब्बो —

पठमं केसमस्सुं ओहारापेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादापेत्वा एकंसं उत्तरासङ्गं कारापेत्वा भिक्खूनं पादे वन्दापेत्वा उक्कुटिकं निसीदापेत्वा अञ्जलिं पग्गण्हापेत्वा एवं वदेही ति वत्तब्बो – बुद्धं सरणं गच्छामि, धम्मं सरणं गच्छामि, सङ्घं सरणं गच्छामि; दुतियं पि बुद्धं सरणं गच्छामि, दुतियं पि धम्मं सरणं गच्छामि, दुतियं पि सङ्घं सरणं गच्छामि; B. 116 ततियं पि बुद्धं सरणं गच्छामि, ततियं पि धम्मं सरणं गच्छामि, ततियं पि सङ्घं सरणं गच्छामी ति । अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि तीहि सरणगमनेहि सामणेरपब्बज्जं ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो राहुलं कुमारं पब्बाजेसि ।

अथ खो सुद्धोदनो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सुद्धोदनो सक्को भगवन्तं एतदवोच – "एकाहं, भन्ते, भगवन्तं वरं याचामी" ति । अतिक्कन्तवरा खो, गोतम, तथागता ति । यं च, भन्ते, कप्पति, यं च अनवज्जं ति । तं वदेहि, गोतमा, ति । भगवति मे, भन्ते, पब्बजिते R. 83 अनप्पकं दुक्खं अहोसि, तथा नन्दे, अधिमत्तं राहुले । पुत्तपेमं, भन्ते, छविं छिन्दति, छविं छेत्वा चम्मं छिन्दति, चम्मं छेत्वा मंसं छिन्दति, मंसं छेत्वा न्हारुं छिन्दति, न्हारुं छेत्वा

---

[1] १. गच्छस्स–स्या० ।

अट्ठिं छिन्दति, अट्ठिं छेत्वा अट्ठिमिञ्जं आहच्च तिट्ठति । साधु, भन्ते, अय्या अननुञ्ञातं मातापितूहि पुत्तं न पब्बाजेय्युं ति । अथ खो भगवा सुद्धोदनं सक्कं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो सुद्धोदनो सक्को भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अननुञ्ञातो मातापितूहि पुत्तो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

अथ खो भगवा कपिलवत्थुस्मिं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन सावत्थि[1] तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुदं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो सारिपुत्तस्स उपट्ठाककुलं आयस्मतो सारिपुत्तस्स सन्तिके दारकं पाहेसि – इमं दारकं थेरो पब्बाजेतू ति । अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न एकेन द्वे सामणेरा उपट्ठापेतब्बा' ति । अयं च मे राहुलो सामणेरो । कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन एकेन द्वे सामणेरे उपट्ठापेतुं, यावतके वा पन उस्सहति ओवदितुं अनुसासितुं तावतके उपट्ठापेतुं ति । B. 117

§ ४७. सिक्खापदकथा

१०६. अथ खो सामणेरानं एतदहोसि – "कति नु खो अम्हाकं सिक्खापदानि, कत्थ च अम्हेहि सिक्खितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सामणेरानं दस सिक्खापदानि, तेसु च सामणेरेहि सिक्खितुं –

पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, अब्रह्मचरिया वेरमणी, मुसावादा वेरमणी, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणी, विकालभोजना वेरमणी, नच्चगीतवादितविसूकदस्सना वेरमणी, मालागन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसनट्ठाना वेरमणी, उच्चासयनमहासयना वेरमणी, R. 84 जातरूपरजतपटिग्गहणा वेरमणी । अनुजानामि, भिक्खवे, सामणेरानं इमानि दस सिक्खापदानि, इमेसु च सामणेरेहि सिक्खितुं ति ।

§ ४८. दण्डकम्मवत्थु

१०७. तेन खो पन समयेन सामणेरा भिक्खूसु अगारवा अप्पतिस्सा[2] असभागवुत्तिका[3] विहरन्ति । भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम सामणेरा भिक्खूसु अगारवा अप्पतिस्सा असभागवुत्तिका[3] विहरिस्सन्ती" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स सामणेरस्स दण्डकम्मं कातुं । भिक्खूनं

---

[1] सावत्थी–स्या० । [2] अप्पतिस्सवा–सी० । [3] असभागवुत्तिनो–रो० ।

अलाभाय परिसक्कति, भिक्खूनं अनत्थाय परिसक्कति, भिक्खूनं अनावासाय[1] परिसक्कति, भिक्खू अक्कोसति परिभासति, भिक्खू भिक्खूहि भेदेति – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स सामणेरस्स दण्डकम्मं कातुं ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – “किं नु खो दण्डकम्मं कातब्बं” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, आवरणं कातुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सामणेरानं सब्बं सङ्घारामं आवरणं करोन्ति । सामणेरा B. 118 आरामं पविसितुं अलभमाना पक्कमन्ति पि, विब्भमन्ति पि, तित्थियेसु पि सङ्कमन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सब्बो सङ्घारामो आवरणं कातब्बो । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, यत्थ वा वसति, यत्थ वा पटिक्कमति, तत्थ आवरणं कातुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सामणेरानं मुखद्वारिकं[2] आहारं आवरणं करोन्ति । मनुस्सा यागुपानं पि सङ्घभत्तं पि करोन्ता सामणेरे एवं वदेन्ति – “एथ, भन्ते, यागुं पिवथ; एथ, भन्ते, भत्तं भुञ्जथा” ति । सामणेरा एवं वदेन्ति[3] – “नावुसो, लब्भा । भिक्खूहि आवरणं कतं” ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम भदन्ता[4] सामणेरानं मुखद्वारिकं आहारं आवरणं करिस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, मुखद्वारिको आहारो आवरणं कातब्बो । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

दण्डकम्मवत्थु निट्ठितं ।

§ ४९. अनापुच्छावरणवत्थु

R. 85 १०८. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उपज्झाये अनापुच्छा सामणेरानं आवरणं करोन्ति । उपज्झाया गवेसन्ति – कथं नु खो अम्हाकं सामणेरा न दिस्सन्ती ति । भिक्खू एवमाहंसु – “छब्बग्गियेहि, आवुसो, भिक्खूहि आवरणं कतं” ति । उपज्झाया उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अम्हे अनापुच्छा अम्हाकं सामणेरानं आवरणं करिस्सन्ती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, उपज्झाये अनापुच्छा आवरणं कातब्बं । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ५०. अपलाळनवत्थु

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू थेरानं भिक्खूनं सामणेरे अपलाळेन्ति । थेरा B. 119 सामं दन्तकट्ठं पि मुखोदकं पि गण्हन्ता किलमन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अञ्ञस्स परिसा अपलाळेतब्बा । यो अपलाळेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

---

[1] अवासाय–म०, सी०, रो० । [2] मुखद्वारकं–रो० । [3] वदन्ति–रो० । [4] भद्दन्ता–रो० ।

§ ५१. कण्डकसामणेरवत्थु

तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स कण्डको नाम सामणेरो कण्डकिं नाम भिक्खुनिं दूसेसि। भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम सामणेरो एवरूपं अनाचारं आचरिस्सती” ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, दसहङ्गेहि समन्नागतं सामणेरं नासेतुं। पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, अब्रह्मचारी होति, मुसावादी होति, मज्जपायी होति, बुद्धस्स अवण्णं भासति, धम्मस्स अवण्णं भासति, सङ्घस्स अवण्णं भासति, मिच्छादिट्ठिको होति, भिक्खूनीदूसको[1] होति – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि दसहङ्गेहि समन्नागतं सामणेरं नासेतुं ति।

§ ५२. पण्डकवत्थु

१०९. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पण्डको भिक्खूसु पब्बजितो होति। सो दहरे दहरे भिक्खू उपसङ्कमित्वा एवं वदेति – “एथ, मं आयस्मन्तो दूसेथा” ति। भिक्खू अपसादेन्ति – “नस्स, पण्डक, विनस्स, पण्डक, को तया अत्थो” ति। सो भिक्खूहि अपसादितो महन्ते महन्ते मोळिगल्ले[2] सामणेरे उपसङ्कमित्वा एवं वदेति – “एथ, मं आयस्मन्तो[3] दूसेथा” ति। सामणेरा अपसादेन्ति – “नस्स, पण्डक, विनस्स, पण्डक, को तया अत्थो” ति। सो सामणेरेहि अपसादितो हत्थिभण्डे अस्सभण्डे उपसङ्कमित्वा एवं वदेति – “एथ, मं, आवुसो, R. 86 दूसेथा” ति। हत्थिभण्डा अस्सभण्डा दूसेसुं। ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “पण्डका इमे समणा सक्यपुत्तिया। ये पि इमेसं न पण्डका, ते पि इमे पण्डके दूसेन्ति। एवं इमे सब्बे व अब्रह्मचारिनो” ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं हत्थिभण्डानं अस्सभण्डानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। पण्डको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं १)

§ ५३. थेय्यसंवासकवत्थु

११०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुराणकुलपुत्तो खीणकोलञ्ञो सुखुमालो B. 120 होति। अथ खो तस्स पुराणकुलपुत्तस्स खीणकोलञ्ञस्स एतदहोसि – “अहं खो सुखुमालो, न पटिबलो अनधिगतं वा भोगं अधिगन्तुं, अधिगतं वा भोगं फातिं कातुं[4]। केन नु खो अहं उपायेन सुखं च जीवेय्यं, न च किलमेय्यं” ति? अथ खो तस्स पुराणकुलपुत्तस्स खीणकोलञ्ञस्स एतदहोसि – “इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु सयनेसु सयन्ति। यन्नूनाहं सामं पत्तचीवरं पटियादेत्वा केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा आरामं गन्त्वा भिक्खूहि सद्धिं संवसेय्यं” ति। अथ

---

[1] भिक्खुनिदूसको–म०। [2] मोळिगल्ले–स्या०, रो०; मुनिगल्ले–सी०। [3] आवुसो–म०, रो०।
[4] फातिकातुं–सी०, रो०; धातिं कातुं–स्या०।

खो सो पुराणकुलपुत्तो खीणकोलञ्ञो सामं पत्तचीवरं पटियादेत्वा केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा आरामं गन्त्वा भिक्खू अभिवादेति। भिक्खू एवमाहंसु – "कतिवस्सो सि त्वं, आवुसो" ति? किं एतं, आवुसो, कतिवस्सो नामा ति? को पन ते, आवुसो, उपज्झायो ति? किं एतं, आवुसो, उपज्झायो नामा ति? भिक्खू आयस्मन्तं उपालिं एतदवोचुं – "इङ्घावुसो उपालि, इमं पब्बजितं अनुयुञ्जाही" ति। अथ खो सो पुराणकुलपुत्तो खीणकोलञ्ञो आयस्मता उपालिना अनुयुञ्जियमानो[1] एतमत्थं आरोचेसि। आयस्मा उपालि भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि। भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। थेय्यसंवासको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति। तित्थियपक्कन्तको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं २-३)

§ ५४. तिरच्छानगतवत्थु

R. 87 १११. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो नागो नागयोनिया अट्टीयति[2] हरायति जिगुच्छति। अथ खो तस्स नागस्स एतदहोसि – "केन नु खो अहं उपायेन नागयोनिया च परिमुच्चेय्यं खिप्पं च मनुस्सत्तं पटिलभेय्यं" ति। अथ खो तस्स नागस्स एतदहोसि – "इमे B. 121 खो समणा सक्यपुत्तिया धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा। सचे खो अहं समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्यं, एवाहं नागयोनिया च परिमुच्चेय्यं, खिप्पं च मनुस्सत्तं पटिलभेय्यं" ति। अथ खो सो नागो माणवकवण्णेन भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचि। तं भिक्खू पब्बाजेसुं, उपसम्पादेसुं।

तेन खो पन समयेन सो नागो अञ्ञतरेन भिक्खुना सद्धिं पच्चन्तिमे विहारे पटिवसति। अथ खो सो भिक्खु रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय अज्झोकासे चङ्कमति। अथ खो सो नागो तस्स भिक्खुनो निक्खन्ते विस्सट्ठो निद्दं ओक्कमि। सब्बो विहारो अहिना पुण्णो, वातपानेहि भोगा निक्खन्ता होन्ति। अथ खो सो भिक्खु विहारं पविसिस्सामी ति कवाटं पणामेन्तो अद्दस सब्बं विहारं अहिना पुण्णं, वातपानेहि भोगे निक्खन्ते; दिस्वान भीतो विस्सरं अकासि। भिक्खू उपधावित्वा तं भिक्खुं एतदवोचुं – "किस्स त्वं, आवुसो, विस्सरं अकासी" ति? अयं, आवुसो, सब्बो विहारो अहिना पुण्णो, वातपानेहि भोगा निक्खन्ता ति। अथ खो सो नागो तेन सद्देन पटिबुज्झित्वा सके आसने निसीदि। भिक्खू एवं आहंसु – "कोसि त्वं, आवुसो" ति? अहं, भन्ते, नागो ति। किस्स पन त्वं, आवुसो, एवरूपं अकासी ति? अथ खो सो नागो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि। भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा तं नागं एतदवोच – "तुम्हे ख्वत्थ नागा अविरुळ्हिधम्मा इमस्मिं धम्मविनये। गच्छ त्वं, नाग, तत्थेव चातुद्दसे

---

[1] अनुयुञ्जीयमानो–म०। [2] अट्टियति–स्या०; रो०।

पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स उपोसथं उपवस, एवं त्वं नागयोनिया च परिमुच्चिस्ससि, खिप्पं च मनुस्सत्तं पटिलभिस्ससी” ति । अथ खो सो नागो अविरुळ्हिधम्मो किराहं इमस्मिं धम्मविनये ति दुक्खी दुम्मनो अस्सूनि पवत्तयमानो विस्सरं करित्वा[१] पक्कामि । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – “द्वेमे, भिक्खवे, पच्चया नागस्स सभावपातुकम्माय । यदा च सजातिया मेथुनं धम्मं पटिसेवति, यदा च विस्सट्ठो निद्दं ओक्कमति – इमे खो, भिक्खवे, द्वे पच्चया नागस्स सभावपातुकम्माय । तिरच्छानगतो, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, R. 88 उपसम्पन्नो नासेतब्बो” ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं ४)

§ ५५. मातुघातकवत्थु

११२. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो माणवको मातरं जीविता वोरोपेसि । सो तेन पापकेन कम्मेन अट्टीयति हरायति जिगुच्छति । अथ खो तस्स माणवकस्स एतदहोसि – B. 122 “केन नु खो अहं उपायेन इमस्स पापकस्स कम्मस्स निक्खन्तिं करेय्यं” ति ? अथ खो तस्स माणवकस्स एतदहोसि – “इमे खो समणा सक्यपुत्तिया धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा । सचे खो अहं समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्यं, एवाहं इमस्स पापकस्स कम्मस्स निक्खन्तिं करेय्यं” ति । अथ खो सो माणवको भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचि । भिक्खू आयस्मन्तं उपालिं एतदवोचुं – “पुब्बे पि खो, आवुसो उपालि, नागो माणवकवण्णेन भिक्खूसु पब्बजितो । इङ्घावुसो उपालि, इमं माणवकं अनुयुञ्जाही” ति । अथ खो सो माणवको आयस्मता उपालिना अनुयुञ्जियमानो एतमत्थं आरोचेसि । आयस्मा उपालि भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । मातुघातको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं ५)

§ ५६. पितुघातकवत्थु

११३. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो माणवको पितरं जीविता वोरोपेसि । सो तेन पापकेन कम्मेन अट्टीयति हरायति जिगुच्छति ···पे०··· भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । पितुघातको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न उपसम्पादेतब्ब-वारं ६)

§ ५७. अरहन्तघातकवत्थु

११४. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू साकेता सावत्थिं अद्धानमग्गपटिपन्ना B. 123 होन्ति । अन्तरामग्गे चोरा निक्खमित्वा एकच्चे भिक्खू अच्छिन्दिंसु, एकच्चे भिक्खू हनिंसु ।

---

१. कत्वा–म० ।

सावत्थिया राजभटा निक्खमित्वा एकच्चे चोरे अग्गहेसुं, एकच्चे चोरा पलायिंसु । ये ते पलायिंसु ते भिक्खूसु पब्बाजिंसु, ये ते गहिता ते वधाय ओनीयन्ति[1] । अद्दसंसु खो ते पब्बजिता[2] ते चोरे वधाय ओनीयमाने, दिस्वान एवमाहंसु – “साधु खो मयं पलायिम्हा, सचज्ज[3]
R. 89 मयं गहेय्याम[4], मयं पि एवमेव हञ्ञेय्यामा” ति । भिक्खू एवमाहंसु – “किं पन तुम्हे, आवुसो, अकत्था” ति ? अथ खो ते पब्बजिता भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अरहन्तो एते, भिक्खवे, भिक्खू । अरहन्तघातको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं ७)

§ ५८. भिक्खुनीदूसकादिवत्थूनि

११५. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खुनियो साकेता सावत्थिं अद्धानमग्गपटिपन्ना होन्ति । अन्तरामग्गे चोरा निक्खमित्वा एकच्चा भिक्खुनियो अच्छिन्दिंसु, एकच्चा भिक्खुनियो दूसेसुं । सावत्थिया राजभटा निक्खमित्वा एकच्चे चोरे अग्गहेसुं ···पे०··· भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । भिक्खुनीदूसको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

सङ्घभेदको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति । लोहितुप्पादको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं ८-१०)

§ ५९. उभतोब्यञ्जनकवत्थु

B. 124 ११६. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो उभतोब्यञ्जनको भिक्खूसु पब्बजितो होति । सो करोति पि कारापेति पि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । उभतोब्यञ्जनको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं ११)

§ ६०. अनुपज्झायकादिवत्थूनि

११७. तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुपज्झायकं उपसम्पादेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अनुपज्झायको उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सङ्घेन उपज्झायेन उपसम्पादेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सङ्घेन उपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

---

[1] ओनिय्यन्ति–म० । [2] पलायित्वा पब्बजिता–म० । [3] सचा च–रो० । [4] गण्हेय्याम–सी०; गय्हेय्याम–म० ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू गणेन उपज्झायेन उपसम्पादेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, गणेन उपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू पण्डकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· थेय्यसंवासकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· तित्थियपक्कन्तकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· तिरच्छानगतुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· मातुघातकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· पितुघातकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· अरहन्तघातकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· भिक्खुनीदूसकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· सङ्घभेदकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· लोहितुप्पादकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· उभतोब्यञ्जनकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति ···पे०··· भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, पण्डकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, थेय्यसंवासकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, तित्थियपक्कन्तकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, तिरच्छानगतुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, मातुघातकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो R. 90 ···पे०··· न, भिक्खवे, पितुघातकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, अरहन्तघातकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, भिक्खुनीदूसकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, सङ्घभेदकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो B. 125 ···पे०··· न, भिक्खवे, लोहितुप्पादकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, उभतोब्यञ्जनकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं १२-१५)

§ ६१. अपत्तकादिवत्थु

११८. तेन खो पन समयेन भिक्खू अपत्तकं उपसम्पादेन्ति। हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि तित्थिया ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अपत्तको उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अचीवरकं उपसम्पादेन्ति । नग्गा पिण्डाय चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि तित्थिया ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अचीवरको उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्साति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अपत्तचीवरकं उपसम्पादेन्ति । नग्गा हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि तित्थिया ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अपत्तचीवरको उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू याचितकेन पत्तेन उपसम्पादेन्ति । उपसम्पन्ने पत्तं पटि-

हरन्ति । हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि तित्थिया ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, याचितकेन पत्तेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू याचितकेन चीवरेन उपसम्पादेन्ति । उपसम्पन्ने चीवरं पटिहरन्ति । नग्गा पिण्डाय चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि तित्थिया ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, याचितकेन चीवरेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

B. 126 तेन खो पन समयेन भिक्खू याचितकेन पत्तचीवरेन उपसम्पादेन्ति । उपसम्पन्ने पत्त-
R. 91 चीवरं पटिहरन्ति । नग्गा हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि तित्थिया ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, याचितकेन पत्तचीवरेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं १६-२१)

न-उपसम्पादेतब्बेकवीसति-वारं निट्ठितं ।

§ ६२. न-पब्बाजेतब्ब-द्वत्तिंसवारं

११९. तेन खो पन समयेन भिक्खू हत्थच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· पादच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· हत्थपादच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· कण्णच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· नासच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· कण्णनासच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· अङ्गुलिच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· अळच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· कण्डरच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ···पे०··· फणहत्थकं पब्बाजेन्ति ···पे०··· खुज्जं पब्बाजेन्ति ···पे०··· वामनं पब्बाजेन्ति ···पे०··· गलगण्डिं पब्बाजेन्ति ···पे०··· लक्खणाहतं पब्बाजेन्ति ···पे०··· कसाहतं पब्बाजेन्ति ···पे०··· लिखितकं पब्बाजेन्ति ···पे०··· सीपदिं पब्बाजेन्ति ···पे०··· पापरोगिं पब्बाजेन्ति ···पे०··· परिसदूसकं पब्बाजेन्ति ···पे०··· काणं पब्बाजेन्ति ···पे०··· कुणिं पब्बाजेन्ति ···पे०··· खञ्जं पब्बाजेन्ति ···पे०··· पक्खहतं पब्बाजेन्ति ···पे०··· छिन्निरियापथं पब्बाजेन्ति ···पे०··· जरादुब्बलं पब्बाजेन्ति ···पे०··· अन्धं पब्बाजेन्ति ···पे०··· मूगं पब्बाजेन्ति ···पे०··· बधिरं पब्बाजेन्ति ···पे०··· अन्धमूगं पब्बाजेन्ति ···पे०··· अन्धबधिरं पब्बाजेन्ति ···पे०··· मूगबधिरं पब्बाजेन्ति ···पे०··· अन्धमूगबधिरं पब्बाजेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, हत्थच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, पादच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, हत्थपादच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, कण्णच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, नासच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न,

भिक्खवे, कण्णनासच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, अङ्गुलिच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो
···पे०··· न, भिक्खवे, अळच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, कण्डरच्छिन्नो
पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, फणहत्थको पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे,
खुज्जो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, वामनो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे,
गलगण्डी पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, लक्खणाहतो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· B. 127
न, भिक्खवे, कसाहतो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, लिखितको पब्बाजेतब्बो
···पे०··· न, भिक्खवे, सीपदी पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, पापरोगी पब्बाजेतब्बो
···पे०··· न, भिक्खवे, परिसदूसको पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, काणो
पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, कुणी पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, खञ्जो
पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, पक्खहतो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे,
छिन्निरियापथो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, जरादुब्बलो पब्बाजेतब्बो ···पे०···
न, भिक्खवे, अन्धो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, मूगो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न,
भिक्खवे, बधिरो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, अन्धमूगो पब्बाजेतब्बो ···पे०···
न, भिक्खवे, अन्धबधिरो पब्बाजेतब्बो ···पे०··· न, भिक्खवे, मूगबधिरो पब्बाजेतब्बो
···पे०··· न, भिक्खवे, अन्धमूगबधिरो पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

न-पब्बाजेतब्ब-द्वत्तिंसवारं निट्ठितं ।

दायज्जभाणवारं निट्ठितं नवमं ।

---

§ ६३. अलज्जीनिस्सयवत्थूनि

१२०. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू अलज्जीनं निस्सयं देन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अलज्जीनं निस्सयो दातब्बो। यो ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अलज्जीनं[1] निस्साय वसन्ति। ते पि न चिरस्सेव अलज्जिनो होन्ति पापभिक्खू[2]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अलज्जीनं निस्साय वत्थब्बं। यो वसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि– "भगवता पञ्ञत्तं 'न अलज्जीनं निस्सयो दातब्बो, न अलज्जीनं निस्साय वत्थब्बं' ति। कथं नु खो मयं जानेय्याम लज्जिं वा अलज्जिं वा" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, चतूहपञ्चाहं आगमेतुं याव भिक्खुसभागतं जानामी ति।

---

[1] अलज्जिनं–सी०। [2] पापका भिक्खू–म०।

§ ६४. गमिकादिनिस्सयवत्थूनि

B. 128, R. 92 १२१. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कोसलेसु जनपदे[1] अद्धानमग्गपटिपन्नो होति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्बं' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो अद्धानमग्गपटिपन्नो, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अद्धानमग्गपटिपन्नेन भिक्खुना निस्सयं अलभमानेन अनिस्सितेन वत्थुं ति।

तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू कोसलेसु जनपदे अद्धानमग्गपटिपन्ना होन्ति। ते अञ्ञतरं आवासं उपगच्छिंसु। तत्थ एको भिक्खु गिलानो होति। अथ खो तस्स गिलानस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्बं' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो गिलानो, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना निस्सयं अलभमानेन अनिस्सितेन वत्थुं ति।

अथ खो तस्स गिलानुपट्ठाकस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्बं' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो, अयं च भिक्खु गिलानो, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकेन भिक्खुना निस्सयं अलभमानेन याचियमानेन अनिस्सितेन वत्थुं ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अरञ्ञे विहरति। तस्स च तस्मिं सेनासने फासु होति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्बं' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो अरञ्ञे विहरामि, मय्हं च इमस्मिं सेनासने फासु होति, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, आरञ्ञिकेन भिक्खुना फासुविहारं सल्लक्खेन्तेन निस्सयं अलभमानेन अनिस्सितेन वत्थुं – यदा पटिरूपो[2] निस्सयदायको आगच्छिस्सति, तदा तस्स निस्साय वसिस्सामी ति।

§ ६५. गोत्तेन अनुस्सावनानुजानना

B. 129 १२२. तेन खो पन समयेन आयस्मतो महाकस्सपस्स उपसम्पदापेक्खो होति। अथ खो आयस्मा महाकस्सपो आयस्मतो आनन्दस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – आगच्छतु आनन्दो इमं अनुस्सावेस्सतू ति[3]। आयस्मा आनन्दो एवमाह – "नाहं उस्सहामि थेरस्स नामं गहेतुं, R. 93 गरु मे थेरो" ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गोत्तेन पि अनुस्सावेतुं ति।

§ ६६. द्वेउपसम्पदापेक्खादिवत्थु

१२३. तेन खो पन समयेन आयस्मतो महाकस्सपस्स द्वे उपसम्पदापेक्खा होन्ति।

---

[1] जनपदेसु–सी०, स्या०, रो०। [2] पतिरूपो–म०, सी०। [3] अनुस्सावेस्सती ति–स्या०, रो०।

ते विवदन्ति – अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामि, अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामी ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे एकानुस्सावने कातुं ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुलानं थेरानं उपसम्पदापेक्खा होन्ति । ते विवदन्ति – अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामि, अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामी ति । थेरा एवं आहंसु – "हन्द, मयं, आवुसो, सब्बेव एकानुस्सावने करोमा" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे तयो एकानुस्सावने कातुं, तं च खो एकेन उपज्झायेन, न त्वेव नानुपज्झायेना ति ।

§ ६७. गब्भवीसूपसम्पदानुजानना

१२४. तेन खो पन समयेन आयस्मा कुमारकस्सपो गब्भवीसो उपसम्पन्नो अहोसि । अथ खो आयस्मतो कुमारकस्सपस्स एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न ऊनवीसतिवस्सो पुग्गलो उपसम्पादेतब्बो' ति । अहं चम्हि गब्भवीसो उपसम्पन्नो । उपसम्पन्नो नु खोम्हि, ननु खो उपसम्पन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । यं, भिक्खवे, मातुकुच्छिस्मिं पठमं चित्तं उप्पन्नं, पठमं विञ्ञाणं पातुभूतं, तदुपादाय सा वस्स जाति । अनुजानामि, भिक्खवे, गब्भवीसं उपसम्पादेतुं ति ।

§ ६८. उपसम्पदाविधि

१२५. तेन खो पन समयेन उपसम्पन्ना दिस्सन्ति कुट्ठिका पि गण्डिका पि किलासिका पि B. 130 सोसिका पि अपमारिका पि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उपसम्पादेन्तेन तेरस[1] अन्तरायिके धम्मे पुच्छितुं । एवं च पन, भिक्खवे, पुच्छितब्बो –

"सन्ति ते एवरूपा आबाधा – कुट्ठं, गण्डो, किलासो, सोसो, अपमारो ? मनुस्सोसि ? पुरिसोसि ? भुजिस्सोसि ? अनणोसि[2] ? नसि राजभटो ? अनुञ्ञातोसि मातापितूहि ? परिपुण्णवीसतिवस्सोसि ? परिपुण्णं ते पत्तचीवरं ? किन्नामोसि ? कोनामो ते उपज्झायो" ति ?

तेन खो पन समयेन भिक्खू अननुसिट्ठे उपसम्पदापेक्खे अन्तरायिके धम्मे पुच्छन्ति । उपसम्पदापेक्खा वित्थायन्ति, मङ्कू होन्ति, न सक्कोन्ति विस्सज्जेतुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पठमं अनुसासित्वा पच्छा अन्तरायिके धम्मे पुच्छितुं ति । R. 94

तत्थेव सङ्घमज्झे अनुसासन्ति । उपसम्पदापेक्खा तथेव वित्थायन्ति, मङ्कू होन्ति, न सक्कोन्ति विस्सज्जेतुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, एकमन्तं अनुसासित्वा सङ्घमज्झे अन्तरायिके धम्मे पुच्छितुं । एवं च पन, भिक्खवे, अनुसासितब्बो –

१२६. पठमं उपज्झं गाहापेतब्बो । उपज्झं गाहापेत्वा पत्तचीवरं आचिक्खितब्बं –

---

[1] तस्स–रो० । [2] अणणोसि–म० ।

अयं ते पत्तो, अयं सङ्घाटि, अयं उत्तरासङ्गो, अयं अन्तरवासको । गच्छ, अमुम्हि ओकासे तिट्ठाही ति ।

बाल अब्यत्ता[1] अनुसासन्ति । दुरनुसिट्ठा[2] उपसम्पदापेक्खा वित्थायन्ति, मङ्कू होन्ति, न सक्कोन्ति विस्सज्जेतुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, बालेन अब्यत्तेन अनुसासितब्बो । यो अनुसासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन अनुसासितुं ति ।

असम्मता अनुसासन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, असम्मतेन B. 131 अनुसासितब्बो । यो अनुसासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मतेन अनुसासितुं । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो – अत्तना व[3] अत्तानं सम्मन्नितब्बं, परेन वा परो सम्मन्नितब्बो ।

कथं च अत्तना व अत्तानं सम्मन्नितब्बं ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, अहं इत्थन्नामं अनुसासेय्यं” ति । एवं अत्तना व अत्तानं सम्मन्नितब्बं ।

कथं च पन परेन परो सम्मन्नितब्बो ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, इत्थन्नामो इत्थन्नामं अनुसासेय्या” ति । एवं परेन परो सम्मन्नितब्बो ।

तेन सम्मतेन भिक्खुना उपसम्पदापेक्खो उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – “सुणसि, इत्थन्नाम, अयं ते सच्चकालो भूतकालो । यं जातं तं सङ्घमज्झे पुच्छन्ते सन्तं अत्थीति वत्तब्बं, असन्तं नत्थीति वत्तब्बं । मा खो वित्थासि[4], मा खो मङ्कू अहोसि । एवं तं पुच्छिस्सन्ति –

“सन्ति ते एवरूपा आबाधा – कुट्ठं, गण्डो, किलासो, सोसो, अपमारो ? मनुस्सोसि ? पुरिसोसि ? भुजिस्सोसि ? अनणोसि ? नसि राजभटो ? अनुञ्ञातोसि मातापितूहि ? परिपुण्णवीसतिवस्सोसि ? परिपुण्णं ते पत्तचीवरं ? किन्नामोसि ? कोनामो ते उपज्झायो” ति ?

एकतो आगच्छन्ति । न, भिक्खवे, एकतो आगन्तब्बं । अनुसासकेन पठमतरं आगन्त्वा सङ्घो ञापेतब्बो – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो R. 95 उपसम्पदापेक्खो । अनुसिट्ठो सो मया । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, इत्थन्नामो आगच्छेय्या” ति । आगच्छाही ति वत्तब्बो ।

एकंसं उत्तरासङ्गं कारापेत्वा भिक्खूनं पादे वन्दापेत्वा उक्कुटिकं निसीदापेत्वा अञ्जलिं पग्गण्हापेत्वा उपसम्पदं याचापेतब्बो – “सङ्घं, भन्ते, उपसम्पदं याचामि । उल्लुम्पतु मं, भन्ते, सङ्घो अनुकम्पं उपादाय । दुतियं पि, भन्ते, सङ्घं उपसम्पदं याचामि । उल्लुम्पतु मं, भन्ते, सङ्घो

---

१. अव्यत्ता–रो० । २. अनुसिट्ठा–रो० । ३. अत्तना वा–सी०, म० । ४. वित्थायि–म० ।

अनुकम्पं उपादाय । ततियं पि, भन्ते, सङ्घं उपसम्पदं याचामि । उल्लुम्पतु मं, भन्ते, सङ्घो B. 132
अनुकम्पं उपादाया" ति । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, अहं इत्थन्नामं अन्तरायिके धम्मे पुच्छेय्यं" ति ? सुणसि, इत्थन्नाम, अयं ते सच्चकालो भूतकालो । यं जातं तं पुच्छामि । सन्तं अत्थीति वत्तब्बं, असन्तं नत्थी ति वत्तब्बं । सन्ति ते एवरूपा आबाधा – कुट्ठं, गण्डो, ···पे०··· कोनामो ते उपज्झायो ति ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१२७. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवरं । इत्थन्नामो सङ्घं उपसम्पदं याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेय्य इत्थन्नामेन उपज्झायेन । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवरं । इत्थन्नामो सङ्घं उपसम्पदं याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दुतियं पि एतमत्थं वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवरं । इत्थन्नामो सङ्घं उपसम्पदं याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"ततियं पि एतमत्थं वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स B. 133
आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवरं । इत्थन्नामो सङ्घं उपसम्पदं याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नामं उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"उपसम्पन्नो सङ्घेन इत्थन्नामो इत्थन्नामेन उपज्झायेन । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

उपसम्पदाकम्मं निट्ठितं ।

§ ६९. चत्तारो निस्सया

१२८. तावदेव छाया मेतब्बा, उतुपमाणं आचिक्खितब्बं, दिवसभागो आचिक्खितब्बो, R. 96 सङ्गीति आचिक्खितब्बा, चत्तारो निस्सया आचिक्खितब्बा –

“पिण्डियालोपभोजनं निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – सङ्घभत्तं, उद्देसभत्तं, निमन्तनं, सलाकभत्तं, पक्खिकं, उपोसथिकं, पाटिपदिकं ।

“पंसुकूलचीवरं निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – खोमं, कप्पासिकं, कोसेय्यं, कम्बलं, साणं, भङ्गं ।

“रुक्खमूलसेनासनं निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – विहारो, अड्ढयोगो, पासादो, हम्मियं, गुहा ।

“पूतिमुत्तभेसज्जं निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीवं उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – सप्पि[1], नवनीतं, तेलं, मधु, फाणितं” ति ।

चत्तारो निस्सया निट्ठिता ।

§ ७०. चत्तारि अकरणीयानि

B. 134 १२९. तेन खो पन समयेन भिक्खू अञ्ञतरं भिक्खुं उपसम्पादेत्वा एककं ओहाय पक्कमिंसु । सो पच्छा एकको व आगच्छन्तो अन्तरामग्गे पुराणदुतियिकाय समागच्छि[2] । सा एवं आह – “किं दानि पब्बजितोसी” ति ? आम, पब्बजितोम्ही ति । दुल्लभो खो पब्बजितानं मेथुनो धम्मो; एहि, मेथुनं धम्मं पटिसेवा ति । सो तस्सा मेथुनं धम्मं पटिसेवित्वा चिरेन अगमासि[3] । भिक्खू एवं आहंसु – “किस्स त्वं, आवुसो, एवं चिरं अकासी” ति ? अथ खो सो भिक्खु भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उपसम्पादेत्वा दुतियं दातुं, चत्तारि च अकरणीयानि आचिक्खितुं –

“उपसम्पन्नेन भिक्खुना मेथुनो धम्मो न पटिसेवितब्बो, अन्तमसो तिरच्छानगताय पि । यो भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवति, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । सेय्यथापि नाम पुरिसो सीसच्छिन्नो अभब्बो तेन सरीरबन्धनेन जीवितुं, एवमेव भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवित्वा अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । तं ते यावजीवं अकरणीयं ।

“उपसम्पन्नेन भिक्खुना अदिन्नं थेय्यसङ्खातं न आदातब्बं, अन्तमसो तिणसलाकं उपादाय । यो भिक्खु पादं वा पादारहं वा अतिरेकपादं वा अदिन्नं थेय्यसङ्खातं आदियति, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । सेय्यथापि नाम पण्डुपलासो बन्धना पमुत्तो[4] अभब्बो हरितत्ताय, एवमेव भिक्खु पादं वा पादारहं वा अतिरेकपादं वा अदिन्नं थेय्यसङ्खातं आदियित्वा R. 97 अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । तं ते यावजीवं अकरणीयं ।

---

[1] सप्पी–स्या० । [2] समागञ्छि–सी०, म० । [3] आगमासि–रो० । [4] पवुत्तो–म० ।

“उपसम्पन्नेन भिक्खुना सञ्चिच्च पाणो जीविता न वोरोपेतब्बो, अन्तमसो कुन्थकिपिल्लिकं उपादाय । यो भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गहं जीविता वोरोपेति, अन्तमसो गब्भपातनं उपादाय, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । सेय्यथापि नाम पुथुसिला द्वेधा भिन्ना अप्पटिसन्धिका होति, एवमेव भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गहं जीविता वोरोपेत्वा अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । तं ते यावजीवं अकरणीयं ।

B. 135 “उपसम्पन्नेन भिक्खुना उत्तरिमनुस्सधम्मो न उल्लपितब्बो, अन्तमसो ‘सुञ्ञागारे अभिरमामी’ ति । यो भिक्खु पापिच्छो इच्छापकतो असन्तं अभूतं उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपति झानं वा विमोक्खं वा समाधिं वा समापत्तिं वा मग्गं वा फलं वा, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । सेय्यथापि नाम तालो मत्थकच्छिन्नो अभब्बो पुन विरुळ्हिया[1], एवमेव भिक्खु पापिच्छो इच्छापकतो असन्तं अभूतं उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपित्वा अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । तं ते यावजीवं अकरणीयं” ति ।

चत्तारि अकरणीयानि निट्ठितानि ।

§ ७१. आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकवत्थूनि

१३०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको विब्भमि । सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पदं याचि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको विब्भमति । सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पदं याचति । सो एवमस्स वचनीयो – “पस्सिस्ससि तं आपत्तिं” ति ? सचाहं पस्सिस्सामी ति, पब्बाजेतब्बो । सचाहं न पस्सिस्सामी ति, न पब्बाजेतब्बो । पब्बाजेत्वा वत्तब्बो – “पस्सिस्ससि तं आपत्तिं” ति ? सचाहं पस्सिस्सामी ति, उपसम्पादेतब्बो । सचाहं न पस्सिस्सामी ति, न उपसम्पादेतब्बो । उपसम्पादेत्वा वत्तब्बो – “पस्सिस्ससि तं आपत्तिं” ति ? सचाहं पस्सिस्सामी ति, ओसारेतब्बो । सचाहं न पस्सिस्सामी ति, न ओसारेतब्बो । ओसारेत्वा वत्तब्बो – “पस्ससि तं आपत्तिं” ति ? सचे पस्सति, इच्चेतं कुसलं । नो चे पस्सति, लब्भमानाय सामग्गिया पुन उक्खिपितब्बो । अलब्भमानाय सामग्गिया अनापत्ति सम्भोगे संवासे ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको विब्भमति । सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पदं याचति । सो एवमस्स वचनीयो – “पटिकरिस्ससि तं आपत्तिं” ति ? सचाहं पटिकरिस्सामी ति, पब्बाजेतब्बो । सचाहं न पटिकरिस्सामी ति, न पब्बाजेतब्बो । R. 98 पब्बाजेत्वा वत्तब्बो – “पटिकरिस्ससि तं आपत्तिं” ति ? सचाहं पटिकरिस्सामी ति, उपसम्पादेतब्बो । B. 136 सचाहं न पटिकरिस्सामी ति, न उपसम्पादेतब्बो । उपसम्पादेत्वा वत्तब्बो – “पटिकरिस्ससि तं आपत्तिं” ति ? सचाहं पटिकरिस्सामी ति, ओसारेतब्बो । सचाहं न पटिकरिस्सामी ति, न ओसारेतब्बो । ओसारेत्वा वत्तब्बो – “पटिकरोही तं आपत्तिं” ति । सचे पटिकरोति,

---

[1] विरुळ्हिया-रो० ।

इच्चेतं कुसलं। नो चे पटिकरोति लब्भमानाय सामग्गिया पुन उक्खिपितब्बो। अलब्भमानाय सामग्गिया अनापत्ति सम्भोगे संवासे।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको विब्भमति। सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पदं याचति। सो एवमस्स वचनीयो – “पटिनिस्सज्जिस्ससि तं पापिकं दिट्ठिं” ति? सचाहं पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, पब्बाजेतब्बो। सचाहं न पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, न पब्बाजेतब्बो। पब्बाजेत्वा वत्तब्बो – “पटिनिस्सज्जिस्ससि तं पापिकं दिट्ठिं” ति? सचाहं पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, उपसम्पादेतब्बो। सचाहं न पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, न उपसम्पादेतब्बो। उपसम्पादेत्वा वत्तब्बो – “पटिनिस्सज्जिस्ससि तं पापिकं दिट्ठिं” ति? सचाहं पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, ओसारेतब्बो। सचाहं न पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, न ओसारेतब्बो। ओसारेत्वा वत्तब्बो – “पटिनिस्सज्जेहि[1] तं पापिकं दिट्ठिं” ति। सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेतं कुसलं। नो चे पटिनिस्सज्जति, लब्भमानाय सामग्गिया पुन उक्खिपितब्बो। अलब्भमानाय सामग्गिया अनापत्ति सम्भोगे संवासे ति।

महाखन्धको पठमो।

§ ७२. तस्सुद्दानं

१३१. विनयम्हि महत्थेसु पेसलानं सुखावहे।
निग्गहानं च पापिच्छे[2] लज्जीनं पग्गहेसु च॥

सासनाधारणे चेव सब्बञ्ञुजिनगोचरे।
अनञ्ञविसये खेमे सुपञ्ञत्ते असंसये॥

खन्धके विनये चेव परिवारे च मातिके।
यथत्थकारी[3] कुसलो पटिपज्जति योनिसो॥

B. 137 यो गवं न विजानाति न सो रक्खति गोगणं।
एवं सीलं अजानन्तो किं सो रक्खेय्य संवरं॥

R. 99 पमुट्ठम्हि च सुत्तन्ते अभिधम्मे च तावदे।
विनये अविनट्ठम्हि पुन तिट्ठति सासनं॥

तस्मा सङ्गाहणाहेतुं[4] उद्दानं अनुपुब्बसो।
पवक्खामि यथाञायं[5] सुणाथ मम भासतो॥

वत्थु निदानं आपत्ति नया पेय्यालमेव च।
दुक्करं तं असेसेतुं नयतो तं विजानथा ति[6]॥

---

१. पटिनिस्सज्जाहि–रो०, स्या०। २. निग्गहे च पापिच्छानं–रो०। ३. यथात्थकारी–सी०, म०, स्या०। ४. सङ्गहणहेतु–रो०। ५. यथाञाणं–रो०, स्या०। ६. विजानाथाति–रो०।

बोधि राजायतनं च अजपालो सहम्पति ।
ब्रह्मा आळारो उदको[1] भिक्खु च उपको इसि ॥
कोण्डञ्ञो वप्पो भद्दियो महानामो च अस्सजि ।
यसो चत्तारो[2] पञ्ञास[3] सब्बे पेसेसि सो दिसा ॥
वत्थु[4] मारेहि तिंसा च उरुवेलं तयो जटी ।
अग्यागारं महाराजा सक्को ब्रह्मा च केवला ॥
पंसुकूलं पोक्खरणी सिला च ककुधो सिला ।
जम्बु अम्बो च आमलो[5] पारिपुप्फं च[6] आहरि ॥
फालियन्तु उज्जलन्तु विज्झायन्तु च कस्सप ।
निमुज्जन्ति मुखी मेघो गया लट्ठि च मागधो ॥
उपतिस्सो कोलितो च अभिञ्ञाता च पब्बजुं ।
दुन्निवत्था पणामना किसो लूखो च ब्राह्मणो ॥
अनाचारं आचरति उदरं माणवो गणो ।
वस्सं बालेहि पक्कन्तो दस वस्सानि निस्सयो ॥
न वत्तन्ति पणामेतुं बाला पस्सद्धि पञ्च छ ।
यो सो अञ्ञो च नग्गो च अच्छिन्नजटिलसाकियो[7] ॥
मगधेसु पञ्चाबाधा एको राजा[8] च अङ्गुलि ।
मागधो च अनुञ्ञासि कारा लिखि कसाहतो ॥
लक्खणा इणा दासो च भण्डुको उपालि अहि । B. 138
सद्धं कुलं कण्डको च आहुन्दरिकमेव च ॥
वत्थुम्हि दारको सिक्खा विहरन्ति च किं नु खो ।
सब्बं मुखं उपज्झाये अपलाळन कण्डको ॥
पण्डको थेय्यपक्कन्तो अहि च मातरी पिता ।
अरहन्तभिक्खुनीभेदा रुहिरेन च ब्यञ्जनं ॥
अनुपज्झाय सङ्घेन गणपण्डकपत्तको[9] ।
अचीवरं तदुभयं याचितेन पि ये तयो ॥
हत्था पादा हत्थपादा कण्णा नासा तदूभयं ।
अङ्गुलि अळकण्डरं फणं खुज्जं च वामनं ॥

---

[1] उद्दको–रो०, स्या०; उद्दो–सी० । [2] चत्तारि–सी०, स्या० । [3] पञ्ञासं–रो० । [4] वत्थुं–रो० । [5] आमलको–रो०; आमण्डो–स्या० । [6] पारिच्छत्तपुप्फं–रो० । [7] अच्छिन्नं, जटि, साकियो–रो०, स्या० । [8] चोरो–रो०, स्या० । [9] गणपण्डकापत्तको–रो० ।

गलगण्डी[१] लक्खणा चेव कसा लिखितसीपदी[२] ।
पापपरिसदूसी[३] च काणं कुणि[४] तथेव च ॥
R. 100 खञ्जं पक्खहतं चेव सच्छिन्नइरियापथं ।
जरान्धमूगबधिरं अन्धमूगं च यं तहिं ॥
अन्धबधिरं यं वुत्तं मूगबधिरमेव च ।
अन्धमूगबधिरं च अलज्जीनं च निस्सयं ॥
वत्थब्बं च तथाद्धानं[५] याचमानेन पेक्खना[६] ।
आगच्छतु[७] विवदन्ति[८] एकुपज्झायेन कस्सपो ॥
दिस्सन्ति उपसम्पन्ना आबाधेहि च पीळिता ।
अननुसिट्ठा वित्थेन्ति[९] तत्थेव अनुसासना ॥
सङ्घे पि च अथो बाला[१०] असम्मता[११] च एकतो ।
उल्लुम्पतुपसम्पदा निस्सयो एकको[१२] तयो ति ॥
इमम्हि खन्धके वत्थूनि[१३] एकसतं च द्वासत्तति ।[१४]

महाखन्धकं निट्ठितं ।[१५]

---

१. गलगण्डि–रो० । २. सीपदि–रो० । ३. पापपरिसदूसञ्च–रो० । ४. कुणिं–रो०, स्या० । ५. कतद्धानं–रो० । ६. लक्खणा–म० । ७. आगच्छन्तं–रो० । ८. विवदेन्ति–रो०; विवादेन्ति–सी०, स्या० । ९. वित्थन्ति–सी०, स्या०; वित्थायन्ति–रो० । १०. बालो–सी०, स्या०, रो० । ११. असम्मतो–सी०, स्या०, रो० । १२. एकतो–सी०, स्या० । १३. वत्थू–रो०, सी०, स्या० । १४. एकसतं वासत्तति–रो० । १५. महाक्खन्धके उद्दानं निट्ठितं पठमं–रो०; महाक्खन्धके उद्दानं निट्ठितं–सी० ।

२. उपोसथक्खन्धकं

§ १. सन्निपातानुजानना

१. तेन खो पन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पब्बते । तेन B. 139,
खो पन समयेन अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका चातुद्दसे पन्नरसे[1] अट्ठमिया च पक्खस्स सन्नि- R. 101
पतित्वा धम्मं भासन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते लभन्ति अञ्ञतित्थियेसु परिब्बाजकेसु पेमं, लभन्ति पसादं, लभन्ति अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका पक्खं ।

अथ खो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – “एतरहि खो अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा धम्मं भासन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते लभन्ति अञ्ञतित्थियेसु परिब्बाजकेसु पेमं, लभन्ति पसादं, लभन्ति अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका पक्खं । यन्नून अय्या पि चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतेय्युं” ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवन्तं एतदवोच – “इध मय्हं, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि ‘एतरहि खो अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा धम्मं भासन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते लभन्ति अञ्ञतित्थियेसु परिब्बाजकेसु पेमं, लभन्ति पसादं, लभन्ति अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका पक्खं । यन्नून अय्या पि चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतेय्युं’ ति । साधु, भन्ते, अय्या पि चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतेय्युं” ति ।

अथ खो भगवा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समाद-
पेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवता धम्मिया
कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा R. 102
पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं
कत्वा भिक्खू आमन्तेसि–“अनुजानामि, भिक्खवे, चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स B. 140
सन्निपतितुं” ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू–भगवता अनुञ्ञातं[2] चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतितुं ति–चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा तुण्ही निसीदन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति– “कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा तुण्ही

---

[1] पण्णरसे–सी०, स्या० । [2] अनुञ्ञाता–म० ।

निसीदिस्सन्ति, सेय्यथापि मूगसूकरा । ननु नाम सन्निपतितेहि धम्मो भासितब्बो” ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि–“अनुजानामि, भिक्खवे, चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा धम्मं भासितुं” ति ।

§ २. पातिमोक्खुद्देसानुजानना

२. अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – “यन्नूनाहं यानि मया भिक्खूनं पञ्ञत्तानि सिक्खापदानि, तानि नेसं पातिमोक्खुद्देसं अनुजानेय्यं । सो नेसं भविस्सति उपोसथकम्मं” ति । अथ खो भगवा सायण्हसमयं[1] पटिसल्लाना वुट्ठितो एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “इध मय्हं, भिक्खवे, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि ‘यन्नूनाहं यानि मया भिक्खूनं पञ्ञत्तानि सिक्खापदानि, तानि नेसं पातिमोक्खुद्देसं अनुजानेय्यं । सो नेसं भविस्सति उपोसथकम्मं’ ति । अनुजानामि, भिक्खवे, पातिमोक्खं उद्दिसितुं । एवं च पन, भिक्खवे, उद्दिसितब्बं ।

३. “ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो[2] । यदि R. 103 सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो उपोसथं करेय्य, पातिमोक्खं उद्दिसेय्य । किं सङ्घस्स पुब्बकिच्चं? B. 141 पारिसुद्धिं आयस्मन्तो आरोचेथ । पातिमोक्खं उद्दिसिस्सामि । तं सब्बेव सन्ता साधुकं सुणोम मनसि करोम । यस्स सिया आपत्ति, सो आविकरेय्य । असन्तिया आपत्तिया तुण्ही भवितब्बं । तुण्हीभावेन खो पनायस्मन्ते परिसुद्धा ति वेदिस्सामि । यथा खो पन पच्चेकपुट्ठस्स वेय्याकरणं होति, एवमेव एवरूपाय परिसाय यावततियं अनुस्सावितं होति । यो पन भिक्खु यावततियं अनुस्सावियमाने सरमानो सन्तिं आपत्तिं नाविकरेय्य, सम्पजानमुसावादस्स होति । सम्पजानमुसावादो खो पनायस्मन्तो अन्तरायिको धम्मो वुत्तो भगवता । तस्मा, सरमानेन भिक्खुना आपन्नेन विसुद्धापेक्खेन सन्ती आपत्ति आविकातब्बा; आविकता हिस्स फासु होती” ति ।

४. **पातिमोक्खं** ति आदिमेतं मुखमेतं पमुखमेतं कुसलानं धम्मानं । तेन वुच्चति पातिमोक्खं ति । **आयस्मन्तो** ति पियवचनमेतं गरुवचनमेतं सगारवसप्पतिस्साधिवचनमेतं आयस्मन्तो ति । **उद्दिसिस्सामी** ति आचिक्खिस्सामि देसेस्सामि पञ्ञापेस्सामि पट्ठपेस्सामि विवरिस्सामि विभजिस्सामि उत्तानीकरिस्सामि[3] पकासेस्सामि । तं ति पातिमोक्खं वुच्चति । **सब्बेव सन्ता** ति यावतिका तस्सा परिसाय थेरा च नवा च मज्झिमा च, एते वुच्चन्ति सब्बेव सन्ता ति । **साधुकं सुणोमा** ति अट्ठिं कत्वा मनसिकत्वा सब्बं चेतसा समन्नाहराम ।

---

[1] सायन्हसमयं–म० । [2] अज्जुपोसथो पन्नरसो ति–रो० पोत्थके दिस्सति । [3] उत्तानिकरिस्सामी–रो०, म० ।

मनसिकरोमा ति एकग्गचित्ता अविक्खित्तचित्ता अविसाहटचित्ता निसामेम । **यस्स सिया आपत्ती** ति थेरस्स वा नवस्स वा मज्झिमस्स वा, पञ्चन्नं वा आपत्तिक्खन्धानं अञ्ञतरा आपत्ति, सत्तन्नं वा आपत्तिक्खन्धानं अञ्ञतरा आपत्ति । **सो आविकरेय्या** ति सो देसेय्य, सो विवरेय्य, सो उत्तानीकरेय्य, सो पकासेय्य सङ्घमज्झे वा गणमज्झे वा एकपुग्गले वा । **असन्ती** नाम **आपत्ति** अनज्झापन्ना वा होति, आपज्जित्वा वा वुट्ठिता । **तुण्ही भवितब्बं** ति अधिवासेतब्बं न ब्याहरितब्बं[1] । **परिसुद्धा ति वेदिस्सामी** ति जानिस्सामि धारेस्सामि । **यथा खो पन पच्चेकपुट्ठस्स वेय्याकरणं होती** ति यथा एकेन एको पुट्ठो ब्याकरेय्य, एवमेव तस्सा परिसाय जानितब्बं मं पुच्छती ति । **एवरूपा** नाम **परिसा** भिक्खुपरिसा वुच्चति । **यावततियं अनुस्सावितं होती** ति सकिं पि अनुस्सावितं होति, दुतियं पि अनुस्सावितं होति, ततियं पि अनुस्सावितं होति । **सरमानो** ति जानमानो सञ्जानमानो । **सन्ती** नाम B. 142 **आपत्ति** अज्झापन्ना वा होति, आपज्जित्वा वा अवुट्ठिता । **नाविकरेय्या** ति न देसेय्य, न विवरेय्य, न उत्तानीकरेय्य, न पकासेय्य सङ्घमज्झे वा गणमज्झे वा एकपुग्गले वा । R. 104 **सम्पजानमुसावादस्स होती** ति । सम्पजानमुसावादे[2] किं होति ? दुक्कटं होति । **अन्तरायिको धम्मो वुत्तो भगवता** ति । किस्स अन्तरायिको ? पठमस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, दुतियस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, ततियस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, चतुत्थस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, झानानं विमोक्खानं समाधीनं समापत्तीनं नेक्खम्मानं निस्सरणानं पविवेकानं कुसलानं धम्मानं अधिगमाय अन्तरायिको । **तस्मा** ति तङ्कारणा । **सरमानेना** ति जानमानेन सञ्जानमानेन । **विसुद्धापेक्खेना** ति वुट्ठातुकामेन विसुज्झितुकामेन । **सन्ती** नाम **आपत्ति** अज्झापन्ना वा होति, आपज्जित्वा वा अवुट्ठिता । **आविकातब्बा** ति आविकातब्बा सङ्घमज्झे वा गणमज्झे वा एकपुग्गले वा । **आविकता हिस्स फासु होती** ति । किस्स फासु होति ? पठमस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, दुतियस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, ततियस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, चतुत्थस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, झानानं विमोक्खानं समाधीनं समापत्तीनं नेक्खम्मानं निस्सरणानं पविवेकानं कुसलानं धम्मानं अधिगमाय फासु होती ति ।

५. तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता पातिमोक्खुद्देसो अनुञ्ञातो ति – देवसिकं पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, देवसिकं पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथे पातिमोक्खं उद्दिसितुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता उपोसथे पातिमोक्खुद्देसो अनुञ्ञातो ति – पक्खस्स तिक्खत्तुं पातिमोक्खं उद्दिसन्ति, चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स । भगवतो

---

[1] ब्याहातब्बं–रो० । [2] सम्पजानमुसावादो–रो० ।

एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, पक्खस्स तिक्खत्तुं पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सकिं पक्खस्स चातुद्दसे वा पन्नरसे वा पातिमोक्खं उद्दिसितुं ति ।

B. 143 तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू यथापरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसन्ति सकाय
R. 105 सकाय परिसाय । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, यथापरिसाय पातिमोक्खं
उद्दिसितब्बं सकाय सकाय परिसाय । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि,
भिक्खवे, समग्गानं उपोसथकम्मं ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि—"भगवता पञ्ञत्तं 'समग्गानं उपोसथकम्मं' ति । कित्तावता नु खो सामग्गी होति, यावता एकावासो, उदाहु सब्बा पठवी[1]" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, एत्तावता सामग्गी यावता एकावासो ति ।

§ ३. महाकप्पिनवत्थु

६. तेन खो पन समयेन आयस्मा महाकप्पिनो राजगहे विहरति मद्दकुच्छिम्हि[2] मिगदाये । अथ खो आयस्मतो महाकप्पिनस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि—"गच्छेय्यं वाहं उपोसथं न वा गच्छेय्यं, गच्छेय्यं वाहं सङ्घकम्मं न वा गच्छेय्यं, अथ ख्वाहं विसुद्धो परमाय विसुद्धिया"ति ?

अथ खो भगवा आयस्मतो महाकप्पिनस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो समिञ्जितं[3] वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं समिञ्जेय्य, एवमेव – गिज्झकूटे पब्बते अन्तरहितो मद्दकुच्छिम्हि मिगदाये आयस्मतो महाकप्पिनस्स पमुखे[4] पातुरहोसि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने । आयस्मा पि खो महाकप्पिनो भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं महाकप्पिनं भगवा एतदवोच – "ननु ते, कप्पिन, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – गच्छेय्यं वाहं उपोसथं न वा गच्छेय्यं, गच्छेय्यं वाहं सङ्घकम्मं न वा गच्छेय्यं, अथ ख्वाहं विसुद्धो परमाय विसुद्धिया"ति ? एवं, भन्ते । तुम्हे चे ब्राह्मणा उपोसथं न सक्करिस्सथ न गरुकरिस्सथ न मानेस्सथ न पूजेस्सथ, अथ को चरहि उपोसथं सक्करिस्सति गरुकरिस्सति मानेस्सति पूजेस्सति ? गच्छ त्वं, ब्राह्मण, उपोसथं, मा नो अगमासि । गच्छेव[5] सङ्घकम्मं, मा नो अग-
B. 144 मासी ति । एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा महाकप्पिनो भगवतो पच्चस्सोसि ।

अथ खो भगवा आयस्मन्तं महाकप्पिनं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो समिञ्जितं वा बाहं पसारेय्य, पसारितं

---

[1] पुथुवी–सी० । [2] मद्दकुच्छिस्मिं–स्या०, रो०, सी० । [3] सम्मिञ्जितं–सी०, स्या०, रो० । [4] सम्मुखे–म० । [5] गच्छ त्वं–म० ।

वा बाहं समिञ्जेय्य, एवमेव — मद्दकुच्छिम्हि मिगदाये आयस्मतो महाकप्पिनस्स पमुखे अन्तरहितो गिज्झकूटे पब्बते पातुरहोसि ।

§ ४. सीमानुजानना

७. अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि — "भगवता पञ्ञत्तं 'एत्तावता सामग्गी यावता R. 106 एकावासो' ति, कित्तावता नु खो एकावासो होती" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सीमं सम्मन्नितुं । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा—

पठमं निमित्ता कित्तेतब्बा — पब्बतनिमित्तं, पासाणनिमित्तं, वननिमित्तं, रुक्खनिमित्तं, मग्गनिमित्तं, वम्मिकनिमित्तं, नदीनिमित्तं, उदकनिमित्तं । निमित्ते कित्तेत्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

८. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो एतेहि निमित्तेहि सीमं सम्मन्नेय्य समानसंवासं एकुपोसथं । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । सङ्घो एतेहि निमित्तेहि सीमं सम्मन्नति समानसंवासं एकुपोसथं । यस्सायस्मतो खमति एतेहि निमित्तेहि सीमाय सम्मुति[1] समानसंवासाय एकुपोसथाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मता सीमा सङ्घेन एतेहि निमित्तेहि समानसंवासा एकुपोसथा । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी"ति ।

९. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू — भगवता सीमासम्मुति अनुञ्ञाता ति — अतिमहतियो सीमायो सम्मन्नन्ति, चतुयोजनिका पि पञ्चयोजनिका पि छयोजनिका पि । भिक्खू उपोसथं आगच्छन्ता उद्दिस्समाने पि पातिमोक्खे आगच्छन्ति, उद्दिट्ठमत्ते पि आगच्छन्ति, अन्तरा पि परिवसन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अति महती B. 145 सीमा सम्मन्नितब्बा, चतुयोजनिका वा पञ्चयोजनिका वा छयोजनिका वा । यो सम्मन्नेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, तियोजनपरमं सीमं सम्मन्नितुं ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू नदीपारं सीमं सम्मन्नन्ति । उपोसथं आगच्छन्ता भिक्खू पि वुय्हन्ति, पत्ता पि वुय्हन्ति, चीवरानि पि वुय्हन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, नदीपारसीमा सम्मन्नितब्बा । यो सम्मन्नेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, यत्थस्स धुवनावा वा धुवसेतु वा, एवरूपं नदीपारं सीमं सम्मन्नितुं ति ।

§ ५. उपोसथागारकथा

१०. तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुपरिवेणियं पातिमोक्खं उद्दिसन्ति असङ्केतेन । R. 107

---

[1] सम्मति-स्या० ।

आगन्तुका भिक्खू न जानन्ति कत्थ वा अज्जुपोसथो करीयिस्सती ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अनुपरिवेणियं पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं असङ्केतेन। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागारं सम्मन्नित्वा उपोसथं कातुं, यं सङ्घो आकङ्खति विहारं वा अड्ढयोगं वा पासादं वा हम्मियं वा गुहं वा। एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बं। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं विहारं उपोसथागारं सम्मन्नेय्य। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। सङ्घो इत्थन्नामं विहारं उपोसथागारं सम्मन्नति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स विहारस्स उपोसथागारस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो विहारो उपोसथागारं। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे द्वे उपोसथागारानि सम्मतानि होन्ति। भिक्खू उभयत्थ सन्निपतन्ति – इध उपोसथो करीयिस्सति, इध उपोसथो करीयिस्सती ति। B. 146 भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, एकस्मिं आवासे द्वे उपोसथागारानि सम्मन्नितब्बानि। यो सम्मन्नेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, एकं समूहनित्वा एकत्थ उपोसथं कातुं। एवं च पन, भिक्खवे, समूहन्तब्बं। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं उपोसथागारं समूहनेय्य। एसा ञत्ति। सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। सङ्घो इत्थन्नामं उपोसथागारं समूहनति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपोसथागारस्स समुग्घातो, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। समूहतं सङ्घेन इत्थन्नामं उपोसथागारं। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

§ ६. उपोसथप्पमुखानुजानना

११. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे अतिखुद्दकं उपोसथागारं सम्मतं होति। तदहुपोसथे महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो होति। भिक्खु असम्मताय भूमिया निसिन्ना पातिमोक्खं अस्सोसुं। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'उपोसथागारं R. 108 सम्मन्नित्वा उपोसथो कातब्बो' ति। मयं चम्हा असम्मताय भूमिया निसिन्ना पातिमोक्खं अस्सुम्हा। कतो नु खो अम्हाकं उपोसथो, अकतो नु खो" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। सम्मताय वा, भिक्खवे, भूमिया निसिन्नो[1] असम्मताय वा, यतो पातिमोक्खं सुणाति कतो वस्स उपोसथो। तेन हि, भिक्खवे, सङ्घो यावमहन्तं[2] उपोसथप्पमुखं[3] आकङ्खति तावमहन्तं[4]

---

[1] निसिन्ना–म०, रो०। [2] याव महन्तं–म०, सी०। [3] उपोसथमुखं–स्या०। [4] ताव महन्तं–म०, सी०।

उपोसथप्पमुखं सम्मन्नतु । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बं । पठमं निमित्ता कित्तेतब्बा । निमित्ते कित्तेत्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुखं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । सङ्घो एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुखं सम्मन्नति । B. 147 यस्सायस्मतो खमति एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुखस्स सम्मुत्ति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतं सङ्घेन एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुखं । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी”ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे नवका भिक्खू पठमतरं सन्निपतित्वा – न ताव थेरा आगच्छन्ती ति – पक्कमिंसु । उपोसथो विकाले[1] अहोसि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपोसथे थेरेहि भिक्खूहि पठमतरं सन्निपतितुं ति ।

तेन खो पन समयेन राजगहे सम्बहुला आवासा समानसीमा होन्ति । तत्थ भिक्खू विवदन्ति – अम्हाकं आवासे उपोसथो करीयतु[2], अम्हाकं आवासे उपोसथो करीयतू ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला आवासा समानसीमा होन्ति । तत्थ भिक्खू विवदन्ति – अम्हाकं आवासे उपोसथो करीयतु, अम्हाकं आवासे उपोसथो करीयतू ति । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सब्बेहेव एकज्झं सन्निपतित्वा उपोसथो कातब्बो । यत्थ वा पन थेरो भिक्खु विहरति, तत्थ सन्निपतित्वा उपोसथो कातब्बो, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ७. अविप्पवाससीमानुजानना

१२. तेन खो पन समयेन आयस्मा महाकस्सपो अन्धकविन्दा राजगहं उपोसथं R. 109 आगच्छन्तो अन्तरामग्गे नदिं तरन्तो मनं वूळ्हो[3] अहोसि, चीवरानिस्स अल्लानि । भिक्खू आयस्मन्तं महाकस्सपं एतदवोचुं – “किस्स ते, आवुसो, चीवरानि अल्लानी”ति ? इधाहं, आवुसो, अन्धकविन्दा राजगहं उपोसथं आगच्छन्तो अन्तरामग्गे नदिं तरन्तो मनम्हि वूळ्हो । तेन मे चीवरानि अल्लानी ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । या सा, भिक्खवे, सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा एकुपोसथा, सङ्घो तं सीमं तिचीवरेन अविप्पवासं सम्मन्नतु । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा एकुपोसथा, B. 148 यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं सङ्घो तं सीमं तिचीवरेन अविप्पवासं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा एकुपोसथा, सङ्घो तं सीमं

---

[1] विकालो–सी०, स्या० । [2] करियतु–स्या०, रो० । [3] वुळ्हो–स्या०, रो० ।

तिचीवरेन अविप्पवासं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति एतिस्सा सीमाय तिचीवरेन अविप्पवासाय[1] सम्मुति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मता सा सीमा सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासा[2] । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी”ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू भगवता तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुति अनुञ्ञाता ति अन्तरघरे चीवरानि निक्खिपन्ति । तानि चीवरानि नस्सन्ति पि डय्हन्ति पि[3] उन्दुरेहि पि खज्जन्ति । भिक्खू दुच्चोळा होन्ति लूखचीवरा । भिक्खू एवमाहंसु – “किस्स तुम्हे, आवुसो, दुच्चोळा लूखचीवरा”ति ? इध मयं, आवुसो, भगवता तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुति अनुञ्ञाता ति अन्तरघरे चीवरानि निक्खिपिम्हा । तानि चीवरानि नट्ठानि पि दड्ढानि पि, उन्दुरेहि पि खायितानि, तेन मयं दुच्चोळा लूखचीवरा ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । या सा, भिक्खवे, सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा एकुपोसथा, सङ्घो तं सीमं तिचीवरेन अविप्पवासं सम्मन्नतु, ठपेत्वा गामं च गामूपचारं च । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१३. “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा एकुपोसथा, यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो तं सीमं तिचीवरेन अविप्पवासं सम्मन्नेय्य, ठपेत्वा R. 110 गामं च गामूपचारं च । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा एकुपोसथा, सङ्घो तं सीमं तिचीवरेन अविप्पवासं सम्मन्नति, ठपेत्वा गामं च गामूपचारं च । यस्सायस्मतो खमति एतिस्सा सीमाय तिचीवरेन अविप्पवासाय सम्मुति, B. 149 ठपेत्वा गामं च गामूपचारं च, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मता सा सीमा सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासा, ठपेत्वा गामं च गामूपचारं च । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

§ ८. सीमासमूहननं

१४. सीमं, भिक्खवे, सम्मन्नन्तेन पठमं समानसंवाससीमा सम्मन्नितब्बा, पच्छा तिचीवरेन अविप्पवासो सम्मन्नितब्बो । सीमं, भिक्खवे, समूहनन्तेन पठमं तिचीवरेन अविप्पवासो समूहन्तब्बो, पच्छा समानसंवाससीमा समूहन्तब्बा । एवं च पन, भिक्खवे, तिचीवरेन अविप्पवासो समूहन्तब्बो ।

ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यो सो सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासो सम्मतो, यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो तं तिचीवरेन अविप्पवासं समूहनेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यो सो सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासो सम्मतो, सङ्घो तं तिचीवरेन अविप्पवासं समूहनति[4] । यस्सायस्मतो खमति एतस्स तिचीवरेन अविप्पवासस्स समुग्घातो, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । समूहतो सो सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासो । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

---

[1] अविप्पवासस्स–स्या० । [2] अविप्पवासो–स्या० । [3] दय्हन्ति पि–स्या० । [4] समूहन्ति–सी० ।

१५. एवं च पन, भिक्खवे, सीमा समूहन्तब्बा ।

ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा[1] एकुपोसथा, यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो तं सीमं समूहनेय्य समानसंवासं एकुपोसथं । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसंवासा एकुपोसथा, सङ्घो तं सीमं समूहनति समानसंवासं एकुपोसथं । यस्सायस्मतो खमति एतिस्सा सीमाय समानसंवासाय एकुपोसथाय समुग्घातो, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । समूहता सा सीमा सङ्घेन समानसंवासा एकुपोसथा । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

§ ९. गामसीमादि

१६. असम्मताय, भिक्खवे, सीमाय अट्ठपिताय, यं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय B. 150
विहरति, या तस्स वा गामस्स गामसीमा, निगमस्स वा निगमसीमा, अयं तत्थ समानसंवासा R. 111
एकुपोसथा । अगामके चे, भिक्खवे, अरञ्ञे समन्ता सत्तब्भन्तरा, अयं तत्थ समानसंवासा एकुपोसथा । सब्बा, भिक्खवे, नदी असीमा; सब्बो समुद्दो असीमो; सब्बो जातस्सरो असीमो । नदिया वा, भिक्खवे, समुद्दे वा जातस्सरे वा यं मज्झिमस्स पुरिसस्स समन्ता उदकुक्खेपा, अयं तत्थ समानसंवासा एकुपोसथा ति ।

१७. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सीमाय सीमं सम्भिन्दन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । येसं, भिक्खवे, सीमा पठमं सम्मता तेसं तं कम्मं धम्मिकं अकुप्पं ठानारहं । येसं, भिक्खवे, सीमा पच्छा सम्मता तेसं तं कम्मं अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं । न, भिक्खवे, सीमाय सीमा सम्भिन्दितब्बा । यो सम्भिन्देय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सीमाय सीमं अज्झोत्थरन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । येसं, भिक्खवे, सीमा पठमं सम्मता तेसं तं कम्मं धम्मिकं अकुप्पं ठानारहं । येसं, भिक्खवे, सीमा पच्छा सम्मता तेसं तं कम्मं अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं । न, भिक्खवे, सीमाय सीमा अज्झोत्थरितब्बा । यो अज्झोत्थरेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । अनुजानामि, भिक्खवे, सीमं सम्मन्नन्तेन सीमन्तरिकं ठपेत्वा सीमं सम्मन्नितुं ति ।

§ १०. उपोसथभेदादि

१८. अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कति नु खो उपोसथा" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । द्वेमे, भिक्खवे, उपोसथा – चातुद्दसिको च पन्नरसिको च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे उपोसथा ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कति नु खो उपोसथकम्मानी" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । चत्तारिमानि, भिक्खवे, उपोसथकम्मानि – अधम्मेन वग्गं उपोसथकम्मं,

---

[1] समानसंवासा सीमा–सी०, स्या० ।

अधम्मेन समग्गं उपोसथकम्मं, धम्मेन वग्गं उपोसथकम्मं, धम्मेन समग्गं उपोसथकम्मं ति। B. 151 तत्र, भिक्खवे, यदिदं[1] अधम्मेन वग्गं उपोसथकम्मं, न, भिक्खवे, एवरूपं उपोसथकम्मं कातब्बं। न च मया एवरूपं उपोसथकम्मं अनुञ्ञातं। तत्र, भिक्खवे, यदिदं अधम्मेन R. 112 समग्गं उपोसथकम्मं, न, भिक्खवे, एवरूपं उपोसथकम्मं कातब्बं। न च मया एवरूपं उपोसथकम्मं अनुञ्ञातं। तत्र, भिक्खवे, यदिदं धम्मेन वग्गं उपोसथकम्मं, न, भिक्खवे, एवरूपं उपोसथकम्मं कातब्बं। न च मया एवरूपं उपोसथकम्मं अनुञ्ञातं। तत्र, भिक्खवे, यदिदं धम्मेन समग्गं उपोसथकम्मं, एवरूपं, भिक्खवे, उपोसथकम्मं कातब्बं, एवरूपं च मया उपोसथकम्मं अनुञ्ञातं। तस्मातिह, भिक्खवे, एवरूपं उपोसथकम्मं करिस्साम यदिदं धम्मेन समग्गं ति–एवञ्हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं ति।

§ ११. संखित्तेन पातिमोक्खुद्देसादि

१९. अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि–"कति नु खो पातिमोक्खुद्देसा" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। पञ्चिमे, भिक्खवे, पातिमोक्खुद्देसा–निदानं उद्दिसित्वा अवसेसं सुतेन सावेतब्बं। अयं पठमो पातिमोक्खुद्देसो। निदानं उद्दिसित्वा चत्तारि पाराजिकानि उद्दिसित्वा अवसेसं सुतेन सावेतब्बं। अयं दुतियो पातिमोक्खुद्देसो। निदानं उद्दिसित्वा चत्तारि पाराजिकानि उद्दिसित्वा तेरस सङ्घादिसेसे उद्दिसित्वा अवसेसं सुतेन सावेतब्बं। अयं ततियो पातिमोक्खुद्देसो। निदानं उद्दिसित्वा चत्तारि पाराजिकानि उद्दिसित्वा तेरस सङ्घादिसेसे उद्दिसित्वा द्वे अनियते उद्दिसित्वा अवसेसं सुतेन सावेतब्बं। अयं चतुत्थो पातिमोक्खुद्देसो। वित्थारेनेव पञ्चमो। इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पातिमोक्खुद्देसा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू–भगवता सङ्खित्तेन पातिमोक्खुद्देसो अनुञ्ञातो ति–सब्बकालं सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

B. 152 तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे[2] अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सवरभयं[3] अहोसि। भिक्खू नासक्खिंसु वित्थारेन पातिमोक्खं उद्दिसितुं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सति अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसितुं ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू असति पि अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, असति अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, सति अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसितुं। तत्रिमे अन्तराया–राजन्तरायो, चोरन्तरायो, अग्यन्तरायो, R. 113 उदकन्तरायो, मनुस्सन्तरायो, अमनुस्सन्तरायो, वाळन्तरायो, सरीसपन्तरायो, जीवितन्तरायो,

---

[1] यमिदं–सी०, रो०। [2] जनपदेसु–सी०, स्या०, रो०। [3] सञ्चरभयं–स्या०।

ब्रह्मचरियन्तरायो ति । अनुजानामि, भिक्खवे, एवरूपेसु अन्तरायेसु सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसितुं, असति अन्तराये वित्थारेना ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठा धम्मं भासन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठेन धम्मो भासितब्बो । यो भासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना सामं वा धम्मं भासितुं परं वा अज्झेसितुं ति ।

§ १२. विनयपुच्छनकथा

२०. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे असम्मता विनयं पुच्छन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे असम्मतेन विनयो पुच्छितब्बो । यो पुच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन विनयं पुच्छितुं । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो – अत्तना व[1] अत्तानं सम्मन्नितब्बं, परेन वा परो सम्मन्नितब्बो ।

कथं च अत्तना व अत्तानं सम्मन्नितब्बं ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, अहं इत्थन्नामं विनयं पुच्छेय्यं” B. 153 ति । एवं अत्तना व अत्तानं सम्मन्नितब्बं ।

कथं च परेन परो[2] सम्मन्नितब्बो ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –
“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, इत्थन्नामो इत्थन्नामं विनयं पुच्छेय्या” ति । एवं परेन परो सम्मन्नितब्बो ति ।

तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू सङ्घमज्झे सम्मता विनयं पुच्छन्ति । छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघातं, लभन्ति अप्पच्चयं, वधेन तज्जेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन पि परिसं ओलोकेत्वा पुग्गलं तुलयित्वा विनयं पुच्छितुं ति ।

§ १३. विनयविस्सज्जनकथा

२१. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे असम्मता विनयं विस्सज्जेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे असम्मतेन विनयो विस्सज्जेतब्बो । यो विस्सज्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन विनयं विस्सज्जेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो[3] । अत्तना व अत्तानं सम्मन्नितब्बं, परेन वा परो सम्मन्नितब्बो ।

R. 114 कथं च अत्तना व अत्तानं सम्मन्नितब्बं ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, अहं इत्थन्नामेन विनयं पुट्ठो विस्सज्जेय्यं” ति । एवं अत्तना व अत्तानं सम्मन्नितब्बं ।

---

[1] अत्तना वा–म० । [2] परेन वा परो–सी० । [3] सम्मन्नितब्बं–म० ।

कथं च परेन परो सम्मन्नितब्बो? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, इत्थन्नामो इत्थन्नामेन विनयं पुट्ठो विस्सज्जेय्या"ति। एवं परेन परो सम्मन्नितब्बो ति।

B. 154 तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू सङ्घमज्झे सम्मता विनयं विस्सज्जेन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघातं, लभन्ति अप्पच्चयं, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन पि परिसं ओलोकेत्वा पुग्गलं तुलयित्वा विनयं विस्सज्जेतुं ति।

§ १४. चोदनाकथा

२२. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू अनोकासकतं भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अनोकासकतो भिक्खु आपत्तिया चोदेतब्बो। यो चोदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, ओकासं कारापेत्वा आपत्तिया चोदेतुं–करोतु आयस्मा ओकासं, अहं तं वत्तुकामो ति।

तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू ओकासं कारापेत्वा आपत्तिया चोदेन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघातं, लभन्ति अप्पच्चयं, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कते पि ओकासे पुग्गलं तुलयित्वा आपत्तिया चोदेतुं ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू–पुरम्हाकं पेसला भिक्खू ओकासं कारापेन्ती ति–पटिकच्चेव[1] सुद्धानं भिक्खूनं अनापत्तिकानं अवत्थुस्मिं अकारणे ओकासं कारापेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सुद्धानं भिक्खूनं अनापत्तिकानं अवत्थुस्मिं अकारणे ओकासो कारापेतब्बो। यो कारापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, पुग्गलं तुलयित्वा ओकासं कारापेतुं ति[2]।

§ १५. अधम्मकम्मपटिक्कोसनादि

२३. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे अधम्मकम्मं करोन्ति।
भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे[3] अधम्मकम्मं कातब्बं। यो करेय्य,
R. 115 आपत्ति दुक्कटस्सा ति। करोन्ति येव अधम्मकम्मं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि,
भिक्खवे, अधम्मकम्मे कयिरमाने पटिक्कोसितुं ति।

B. 155 तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू छब्बग्गियेहि भिक्खूहि अधम्मकम्मे कयिरमाने पटिक्कोसन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघातं, लभन्ति अप्पच्चयं, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, दिट्ठिं पि आविकातुं ति। तेसं येव

---

[1] पटिगच्चेव–सी०, रो०। [2] कातुं ति–सी०, म०। [3] म० पोत्थके न दिस्सति।

सन्तिके दिट्ठिं आविकरोन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघातं, लभन्ति अप्पच्चयं, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, चतूहि पञ्चहि पटिक्कोसितुं, द्वीहि तीहि दिट्ठिं आविकातुं, एकेन अधिट्ठातुं – 'न मेतं खमती' ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे पातिमोक्खं उद्दिसमाना सञ्चिच्च न सावेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, पातिमोक्खुद्देसकेन सञ्चिच्च न सावेतब्बं। यो न सावेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी सङ्घस्स पातिमोक्खुद्देसको होति काकस्सरको। अथ खो आयस्मतो उदायिस्स एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'पातिमोक्खुद्देसकेन सावेतब्बं' ति, अहं चम्हि काकस्सरको, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं"ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, पातिमोक्खुद्देसकेन वायमितुं – 'कथं सावेय्यं' ति। वायमन्तस्स अनापत्ती ति।

तेन खो पन समयेन देवदत्तो सगहट्ठाय परिसाय पातिमोक्खं उद्दिसति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सगहट्ठाय परिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठा पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठेन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, थेराधिकं पातिमोक्खं ति।

अञ्ञतितिथिय(एकादसम)भाणवारं निट्ठितं।

---

§ १६. पातिमोक्खुद्देसकअज्झेसनादि

२४. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन चोदनावत्थु तेन चारिकं B. 156
पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन चोदनावत्थु तदवसरि। तेन खो पन समयेन
अञ्ञतरस्मिं आवासे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति। तत्थ थेरो भिक्खु बालो होति अब्यत्तो। R. 116
सो न जानाति उपोसथं वा उपोसथकम्मं वा, पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'थेराधिकं पातिमोक्खं' ति, अयं च अम्हाकं थेरो बालो अब्यत्तो, न जानाति उपोसथं वा उपोसथकम्मं वा, पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं"ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, यो तत्थ भिक्खु ब्यत्तो पटिबलो तस्साधेय्यं पातिमोक्खं ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता। ते न जानन्ति उपोसथं वा उपोसथकम्मं वा, पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा। ते थेरं अज्झेसिंसु – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्खं"ति। सो एवमाह – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति। दुतियं थेरं अज्झेसिंसु – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्खं"ति।

सो पि एवमाह – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । ततियं थेरं अज्झेसिंसु – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्खं"ति । सो पि एवमाह – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । एतेनेव उपायेन याव सङ्घनवकं अज्झेसिंसु – "उद्दिसतु आयस्मा पातिमोक्खं"ति । सो पि एवमाह – "न मे, भन्ते, वत्तती"ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता । ते न जानन्ति उपोसथं वा उपोसथकम्मं वा, पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा । ते थेरं अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्खं"ति । सो एवं वदेति – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । दुतियं थेरं अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्खं" ति । B. 157 सो पि एवं वदेति – "न मे, आवुसो, वत्तती" ति । ततियं थेरं अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्खं"ति । सो पि एवं वदेति – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । एतेनेव उपायेन याव सङ्घनवकं अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु आयस्मा पातिमोक्खं"ति । सो पि एवं वदेति – "न मे, भन्ते, वत्तती" ति । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्खं परियापुणित्वान आगच्छाही ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो पाहेतब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नवं[1] भिक्खुं आणापेतुं ति । थेरेन R. 117 आणत्ता नवा भिक्खू न गच्छन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न गन्तब्बं । यो न गच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ १७. पक्खगणनादिउग्गहणानुजानना

२५. अथ खो भगवा चोदनावत्थुस्मिं यथाभिरन्तं विहरित्वा पुनदेव राजगहं पच्चागञ्छि ।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा भिक्खू पिण्डाय चरन्ते पुच्छन्ति – "कतिमी, भन्ते, पक्खस्सा" ति ? भिक्खू एवमाहंसु – "न खो मयं, आवुसो, जानामा" ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "पक्खगणनमत्तमपिमे समणा सक्यपुत्तिया न जानन्ति, किं पनिमे अञ्ञं किञ्चि कल्याणं जानिस्सन्ती" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पक्खगणनं उग्गहेतुं ति । अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो पक्खगणना उग्गहेतब्बा" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बेहेव पक्खगणनं उग्गहेतुं ति ।

२६. तेन खो पन समयेन मनुस्सा भिक्खू पिण्डाय चरन्ते पुच्छन्ति – "कीवतिका, भन्ते, भिक्खू" ति ? भिक्खू एवमाहंसु – "न खो मयं, आवुसो, जानामा" ति । मनुस्सा

---

[1] नवकं-सी०, स्या० ।

उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अञ्ञमञ्ञं पिमे समणा सक्यपुत्तिया न जानन्ति, किं पनिमे अञ्ञं किञ्चि कल्याणं जानिस्सन्ती" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, भिक्खू गणेतुं ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कदा नु खो भिक्खू गणेतब्बा" ति ? भगवतो B. 158 एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपोसथे नामग्गेन[1] वा गणेतुं, सलाकं वा गाहेतुं ति ।

२७. तेन खो पन समयेन भिक्खू अजानन्ता अज्जुपोसथो ति दूरं गामं पिण्डाय चरन्ति । ते उद्दिस्समाने पि पातिमोक्खे आगच्छन्ति, उद्दिट्ठमत्ते पि आगच्छन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, आरोचेतुं 'अज्जुपोसथो' ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो आरोचेतब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना कालवतो आरोचेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो थेरो कालवतो नस्सरति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, भत्तकाले पि आरोचेतुं ।

भत्तकाले पि नस्सरति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, यं कालं सरति, तं कालं आरोचेतुं ति ।

§ १८. पुब्बकरणानुजानना

२८. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे उपोसथागारं उक्लापं होति । R. 118 आगन्तुका भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खू उपोसथागारं न सम्मज्जिस्सन्ती" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागारं सम्मज्जितुं ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो उपोसथागारं सम्मज्जितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नवं भिक्खुं आणापेतुं ति ।

थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न सम्मज्जन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न सम्मज्जितब्बं । यो न सम्मज्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

२९. तेन खो पन समयेन उपोसथागारे आसनं अपञ्ञत्तं होति । भिक्खू छमायं B. 159 निसीदन्ति, गत्तानि पि चीवरानि पि पंसुकितानि होन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागारे आसनं पञ्ञापेतुं ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो उपोसथागारे आसनं पञ्ञापेतब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नवं भिक्खुं आणापेतुं ति ।

---

[1] नाममग्गेन-स्या०; गणमग्गेन-रो० ।

थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न आसनं पञ्ञापेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न पञ्ञापेतब्बं। यो न पञ्ञापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

३०. तेन खो पन समयेन उपोसथागारे पदीपो न होति। भिक्खू अन्धकारे कायं पि चीवरं पि अक्कमन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागारे पदीपं कातुं ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो उपोसथागारे पदीपो कातब्बो" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नवं भिक्खुं आणापेतुं ति।

थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न पदीपेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न पदीपेतब्बो। यो न पदीपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

३१. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे आवासिका भिक्खू नेव पानीयं उपट्ठापेन्ति, न परिभोजनीयं उपट्ठापेन्ति। आगुन्तका भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आवासिका भिक्खू नेव पानीयं उपट्ठापेस्सन्ति, न परिभोजनीयं
R. 119 उपट्ठापेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेतुं ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेतब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नवं भिक्खुं आणापेतुं ति।

B. 160 थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न उपट्ठापेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न उपट्ठापेतब्बं। यो न उपट्ठापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ १९. दिसङ्गमिकादिवत्थु

३२. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू बाला अब्यत्ता दिसङ्गमिका आचरियुपज्झाये न आपुच्छिंसु। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला भिक्खू बाला अब्यत्ता दिसङ्गमिका आचरियुपज्झाये न आपुच्छन्ति। तेहि, भिक्खवे, आचरियुपज्झायेहि पुच्छितब्बा – "कहं गमिस्सथ, केन सद्धिं गमिस्सथा" ति? ते चे, भिक्खवे, बाला अब्यत्ता अञ्ञे बाले अब्यत्ते अपदिसेय्युं, न, भिक्खवे, आचरियुपज्झायेहि अनुजानितब्बा। अनुजानेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्स। ते च, भिक्खवे, बाला अब्यत्ता अननुञ्ञाता आचरियुपज्झायेहि गच्छेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्स।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता। ते न जानन्ति उपोसथं वा उपोसथकम्मं वा, पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा। तत्थ अञ्ञो भिक्खु आगच्छति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सो भिक्खु सङ्गहेतब्बो

अनुग्गहेतब्बो उपलापेतब्बो उपट्ठापेतब्बो चुण्णेन मत्तिकाय दन्तकट्ठेन मुखोदकेन । नो चे सङ्गण्हेय्युं अनुगण्हेय्युं उपलापेय्युं उपट्ठापेय्युं चुण्णेन मत्तिकाय दन्तकट्ठेन मुखोदकेन, आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता । ते न जानन्ति उपोसथं वा उपोसथकम्मं वा, पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्खं परियापुणित्वा आगच्छा ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सब्बेहेव यत्थ जानन्ति उपोसथं वा B. 161 उपोसथकम्मं वा पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा, सो आवासो गन्तब्बो । नो चे R. 120 गच्छेय्युं, आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे सम्बहुला भिक्खू वस्सं वसन्ति बाला अब्यत्ता । ते न जानन्ति उपोसथं वा उपोसथकम्मं वा पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देसं वा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्खं परियापुणित्वा आगच्छा ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, एको भिक्खु सत्ताहकालिकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्खं परियापुणित्वा आगच्छा ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, न, भिक्खवे, तेहि भिक्खूहि तस्मिं आवासे वस्सं वसितब्बं । वसेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ २०. पारिसुद्धिदानकथा

३३. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – “सन्निपतथ, भिक्खवे, सङ्घो उपोसथं करिस्सती”ति । एवं वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – “अत्थि, भन्ते, भिक्खु गिलानो, सो अनागतो” ति । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना पारिसुद्धिं दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बा – तेन गिलानेन भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – “पारिसुद्धिं दम्मि, पारिसुद्धिं मे हर, पारिसुद्धिं मे आरोचेही” ति । कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, दिन्ना होति पारिसुद्धि । न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न दिन्ना होति पारिसुद्धि । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, सो, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु मञ्चेन वा पीठेन वा सङ्घमज्झे आनेत्वा उपोसथो कातब्बो । सचे, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकानं भिक्खूनं एवं होति – “सचे खो मयं गिलानं ठाना चावेस्साम, आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति कालङ्किरिया[1] वा भविस्सती” ति,

---

[1] कालकिरिया-सी०, स्या० ।

B. 162 न, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु ठाना चावेतब्बो । सङ्घेन तत्थ गन्त्वा उपोसथो कातब्बो । न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया तत्थेव पक्कमति, अञ्ञस्स दातब्बा पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया तत्थेव विब्भमति,···पे०··· R. 121 कालं करोति – सामणेरो पटिजानाति – सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति – अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति – उम्मत्तको पटिजानाति – खित्तचित्तो पटिजानाति – वेदनट्टो पटिजानाति – आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति – आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति – पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति – पण्डको पटिजानाति – थेय्यसंवासको पटिजानाति – तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति – तिरच्छानगतो पटिजानाति – मातुघातको पटिजानाति – पितुघातको पटिजानाति – अरहन्तघातको पटिजानाति – भिक्खुनीदूसको पटिजानाति – सङ्घभेदको पटिजानाति – लोहितुप्पादको पटिजानाति – उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अञ्ञस्स दातब्बा पारिसुद्धि ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया अन्तरामग्गे पक्कमति, अनाहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया अन्तरामग्गे विब्भमति, ···पे०··· उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अनाहटा होति पारिसुद्धि ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो पक्कमति, आहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो विब्भमति,···पे०··· उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, आहटा होति पारिसुद्धि ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो सुत्तो न आरोचेति, पमत्तो न आरोचेति, समापन्नो न आरोचेति, आहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारकस्स अनापत्ति ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो सञ्चिच्च न आरोचेति, आहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारकस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ २१. छन्ददानकथा

B. 163 ३४. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – “सन्निपतथ, भिक्खवे, सङ्घो कम्मं करिस्सती” ति । एवं वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – “अत्थि, भन्ते, भिक्खु गिलानो, सो अनागतो” ति । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना छन्दं दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बो । तेन गिलानेन भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – “छन्दं दम्मि, छन्दं मे हर, छन्दं मे आरोचेही” ति । कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, दिन्नो होति छन्दो । न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न

कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न दिन्नो होति छन्दो। एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं। नो चे लभेथ, सो, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु मञ्चेन वा पीठेन वा सङ्घमज्झे आनेत्वा कम्मं कातब्बं। R. 122 सचे, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकानं भिक्खूनं एवं होति – "सचे खो मयं गिलानं ठाना चावेस्साम, आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति कालङ्किरिया वा भविस्सती" ति, न, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु ठाना चावेतब्बो। सङ्घेन तत्थ गन्त्वा कम्मं कातब्बं। न त्वेव वग्गेन सङ्घेन कम्मं कातब्बं। करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे तत्थेव पक्कमति, अञ्ञस्स दातब्बो छन्दो। छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे तत्थेव विब्भमति,···पे०···कालं करोति – सामणेरो पटिजानाति – सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति – अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति – उम्मत्तको पटिजानाति – खित्तचित्तो पटिजानाति – वेदनट्टो पटिजानाति – आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति – आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति – पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति – पण्डको पटिजानाति – थेय्यसंवासको पटिजानाति – तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति – तिरच्छानगतो पटिजानाति – मातुघातको पटिजानाति – पितुघातको पटिजानाति – अरहन्तघातको पटिजानाति – भिक्खुनीदूसको पटिजानाति – सङ्घभेदको पटिजानाति – लोहितुप्पादको पटिजानाति – उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अञ्ञस्स दातब्बो छन्दो।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे अन्तरामग्गे पक्कमति, अनाहटो होति छन्दो। B. 164 छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे अन्तरामग्गे विब्भमति···पे०···उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अनाहटो होति छन्दो।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो पक्कमति, आहटो होति छन्दो। छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो विब्भमति···पे०···उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, आहटो होति छन्दो।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो सुत्तो न आरोचेति, पमत्तो न आरोचेति, समापन्नो न आरोचेति, आहटो होति छन्दो। छन्दहारकस्स अनापत्ति।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो सञ्चिच्च न आरोचेति, आहटो होति छन्दो। छन्दहारकस्स आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपोसथे पारिसुद्धिं देन्तेन छन्दं पि दातुं, सन्ति सङ्घस्स करणीयं ति।

§ २२. ञातकादिग्गहणकथा

३५. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं भिक्खुं तदहुपोसथे ञातका गण्हिंसु। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुं तदहुपोसथे ञातका गण्हन्ति । ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं मुञ्चथ, यावायं भिक्खु उपोसथं करोती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्तं एकमन्तं होथ, यावायं भिक्खु पारिसुद्धिं देती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं निस्सीमं नेथ, याव सङ्घो उपोसथं करोती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स ।

B. 165 इध पन, भिक्खवे, भिक्खुं तदहुपोसथे राजानो गण्हन्ति, ···पे०··· चोरा गण्हन्ति – धुत्ता गण्हन्ति – भिक्खुपच्चत्थिका गण्हन्ति, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं मुञ्चथ, यावायं भिक्खु उपोसथं करोती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्तं एकमन्तं होथ, यावायं भिक्खु पारिसुद्धिं देती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं निस्सीमं नेथ, याव सङ्घो उपोसथं करोती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

[1]§ २३. उम्मत्तकसम्मुति

R. 123 ३६. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्निपतथ, भिक्खवे, अत्थि सङ्घस्स करणीयं" ति । एवं वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – "अत्थि, भन्ते, गग्गो नाम भिक्खु उम्मत्तको, सो अनागतो" ति ।

द्वेमे, भिक्खवे, उम्मत्तका – अत्थि, भिक्खवे, भिक्खु उम्मत्तको सरति पि उपोसथं न पि सरति, सरति पि सङ्घकम्मं न पि सरति, अत्थि नेव सरति; आगच्छति पि उपोसथं न पि आगच्छति, आगच्छति पि सङ्घकम्मं न पि आगच्छति, अत्थि नेव आगच्छति । तत्र, भिक्खवे, य्वायं उम्मत्तको सरति पि उपोसथं न पि सरति, सरति पि सङ्घकम्मं न पि सरति, आगच्छति पि उपोसथं न पि आगच्छति, आगच्छति पि सङ्घकम्मं न पि आगच्छति, अनुजानामि, भिक्खवे, एवरूपस्स उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुतिं दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । गग्गो भिक्खु उम्मत्तको – सरति पि उपोसथं न पि सरति, सरति पि सङ्घकम्मं ···पे०··· सङ्घकम्मं न पि आगच्छति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, B. 166 सङ्घो गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुतिं ददेय्य । सरेय्य वा गग्गो भिक्खु उपोसथं

न वा सरेय्य, सरेय्य वा सङ्घकम्मं न वा सरेय्य, आगच्छेय्य वा उपोसथं न वा आगच्छेय्य, आगच्छेय्य वा सङ्घकम्मं न वा आगच्छेय्य, सङ्घो सह वा गग्गेन विना वा गग्गेन, उपोसथं करेय्य, सङ्घकम्मं करेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । गग्गो भिक्खु उम्मत्तको – सरति पि उपोसथं…पे०…ना पि आगच्छति । सङ्घो गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुतिं देति । सरेय्य वा गग्गो…पे०…सङ्घो सह वा गग्गेन, विना वा गग्गेन उपोसथं करिस्सति, सङ्घकम्मं करिस्सति । यस्सायस्मतो खमति गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुतिया दानं – सरेय्य वा गग्गो भिक्खु…पे०…सङ्घो सह वा गग्गेन, विना वा गग्गेन उपोसथं करिस्सति, सङ्घकम्मं करिस्सति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । दिन्ना सङ्घेन गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुति । सरेय्य वा गग्गो भिक्खु उपोसथं न वा सरेय्य, सरेय्य वा सङ्घकम्मं…पे०…सङ्घकम्मं करिस्सति । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

§ २४. सङ्घुपोसथादिप्पभेदो

३७. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे चत्तारो भिक्खू R. 124
विहरन्ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “भगवता पञ्ञत्तं ‘उपोसथो कातब्बो’ ति,
मयं चम्हा[1] चत्तारो जना, कथं नु खो अम्हेहि उपोसथो कातब्बो” ति ? भगवतो एतमत्थं B. 167
आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, चतुन्नं पातिमोक्खं उद्दिसितुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे तयो भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “भगवता अनुञ्ञातं चतुन्नं पातिमोक्खं उद्दिसितुं, मयं चम्हा तयो जना, कथं नु खो अम्हेहि उपोसथो कातब्बो” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तिण्णं[2] अञ्ञमञ्ञं[3] पारिसुद्धिउपोसथं कातुं । एवं च पन, भिक्खवे, कातब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन ते भिक्खू ञापेतब्बा —

“सुणन्तु मे आयस्मन्ता । अज्जुपोसथो पन्नरसो । यदायस्मन्तानं पत्तकल्लं, मयं अञ्ञमञ्ञं पारिसुद्धिउपोसथं करेय्यामा” ति ।

थेरेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – “परिसुद्धो अहं, आवुसो; परिसुद्धो ति मं धारेथ । परिसुद्धो अहं, आवुसो; परिसुद्धो ति मं धारेथ । परिसुद्धो अहं, आवुसो; परिसुद्धो ति मं धारेथा” ति ।

नवकेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – “परिसुद्धो अहं, भन्ते; परिसुद्धो ति मं धारेथ । परिसुद्धो अहं, भन्ते; परिसुद्धो ति मं धारेथ । परिसुद्धो अहं, भन्ते; परिसुद्धो ति मं धारेथा” ति ।

---

[1] मयञ्चम्ह–सी०, स्या० । [2] तिण्णन्नं–स्या० । [3] सी०, म०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे द्वे भिक्खू विहरन्ति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “भगवता अनुञ्ञातं चतुन्नं पातिमोक्खं उद्दिसितुं, तिण्णन्नं अञ्ञमञ्ञं पारिसुद्धिउपोसथं कातुं। मयं चम्हा द्वे जना। कथं नु खो अम्हेहि उपोसथो कातब्बो” ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, द्विन्नं पारिसुद्धिउपोसथं कातुं। एवं च पन, भिक्खवे, कातब्बो। थेरेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा नवो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – “परिसुद्धो अहं, आवुसो; R. 125 परिसुद्धो ति मं धारेहि। परिसुद्धो अहं, आवुसो; परिसुद्धो ति मं धारेहि। परिसुद्धो अहं, आवुसो; परिसुद्धो ति मं धारेही” ति।

B. 168 नवकेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा थेरो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – “परिसुद्धो अहं, भन्ते; परिसुद्धो ति मं धारेथ। परिसुद्धो अहं, भन्ते; परिसुद्धो ति मं धारेथ। परिसुद्धो अहं, भन्ते; परिसुद्धो ति मं धारेथा” ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे एको भिक्खु विहरति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – “भगवता अनुञ्ञातं चतुन्नं पातिमोक्खं उद्दिसितुं, तिण्णन्नं अञ्ञमञ्ञं पारिसुद्धिउपोसथं कातुं, द्विन्नं पारिसुद्धिउपोसथं कातुं। अहं चम्हि एकको। कथं नु खो मया उपोसथो कातब्बो” ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे एको भिक्खु विहरति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना यत्थ भिक्खू पटिक्कमन्ति उपट्ठानसालाय वा, मण्डपे वा, रुक्खमूले वा, सो देसो सम्मज्जित्वा पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेत्वा आसनं पञ्ञापेत्वा पदीपं कत्वा निसीदितब्बं। सचे अञ्ञे भिक्खू आगच्छन्ति, तेहि सद्धिं उपोसथो कातब्बो। नो चे आगच्छन्ति, अज्ज मे उपोसथो ति अधिट्ठातब्बं[1]। नो चे अधिट्ठहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

तत्र, भिक्खवे, यत्थ चत्तारो भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पारिसुद्धिं आहरित्वा तीहि पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्दिसेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्स। तत्र, भिक्खवे, यत्थ तयो भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पारिसुद्धिं आहरित्वा द्वीहि पारिसुद्धिउपोसथो कातब्बो। करेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्स। तत्र, भिक्खवे, यत्थ द्वे भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पारिसुद्धिं आहरित्वा एकेन अधिट्ठातब्बं। अधिट्ठहेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २५. आपत्तिपटिकम्मविधि

३८. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तदहुपोसथे आपत्तिं आपन्नो होति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – “भगवता पञ्ञत्तं ‘न सापत्तिकेन उपोसथो कातब्बो’ ति। अहं चम्हि आपत्तिं आपन्नो। कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं” ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपोसथे आपत्तिं आपन्नो होति। तेन, भिक्खवे,

---

[1] अधिट्ठातब्बो–सी॰, स्या॰, म॰।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं R. 126 पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामं आपत्तिं आपन्नो, तं पटिदेसेमी" B. 169 ति। तेन वत्तब्बो – "पस्ससी" ति। आम पस्सामी ति। आयतिं संवरेय्यासी ति।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपोसथे आपत्तिया वेमतिको होति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामाय आपत्तिया वेमतिको; यदा निब्बेमतिको भविस्सामि, तदा तं आपत्तिं पटिकरिस्सामी" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्खं सोतब्बं, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सभागं आपत्तिं देसेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सभागा आपत्ति देसेतब्बा। यो देसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सभागं आपत्तिं पटिग्गण्हन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सभागा आपत्ति पटिग्गहेतब्बा। यो पटिग्गण्हेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २६. आपत्तिआविकरणविधि

३९. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पातिमोक्खे उद्दिस्समाने आपत्तिं सरति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न सापत्तिकेन उपोसथो कातब्बो' ति। अहं चम्हि आपत्तिं आपन्नो। कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पातिमोक्खे उद्दिस्समाने आपत्तिं सरति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामं आपत्तिं आपन्नो। इतो वुट्ठहित्वा तं आपत्तिं पटिकरिस्सामी" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्खं सोतब्बं, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पातिमोक्खे उद्दिस्समाने आपत्तिया वेमतिको होति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामाय B. 170 आपत्तिया वेमतिको। यदा निब्बेमतिको भविस्सामि, तदा तं आपत्तिं पटिकरिस्सामी" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्खं सोतब्बं; न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो ति।

§ २७. सभागापत्तिपटिकम्मविधि

४०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो होति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न सभागा आपत्ति देसेतब्बा, न सभागा आपत्ति पटिग्गहेतब्बा' ति। अयं च सब्बो सङ्घो सभागं R. 127 आपत्तिं आपन्नो। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो होति । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, तं आपत्तिं पटिकरित्वा आगच्छ; मयं ते सन्तिके आपत्तिं पटिकरिस्सामा ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो । यदा अञ्ञं भिक्खुं सुद्धं अनापत्तिकं पस्सिस्सति, तदा तस्स सन्तिके तं आपत्तिं पटिकरिस्सती” ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको होति । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको । यदा निब्बेमतिको भविस्सति, तदा तं आपत्तिं पटिकरिस्सती” ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं; न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो ।

B. 171 इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सूपगतो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो होति । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, तं आपत्तिं पटिकरित्वा आगच्छ; मयं ते सन्तिके तं आपत्तिं पटिकरिस्सामा ति ।

एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, एको भिक्खु सत्ताहकालिकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, तं आपत्तिं पटिकरित्वा आगच्छ; मयं ते सन्तिके तं आपत्तिं पटिकरिस्सामा ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो होति । सो न जानाति तस्सा आपत्तिया नामगोत्तं । तत्थ अञ्ञो भिक्खु आगच्छति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो । तमेनं अञ्ञतरो भिक्खु येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं एतदवोच – “यो नु खो, आवुसो, एवं चेवं च करोति, किं नाम सो आपत्तिं आपज्जती” ति ? सो एवं आह – “यो खो, आवुसो, एवं चेवं च करोति, इमं नाम सो आपत्तिं आपज्जति । इमं नाम त्वं, आवुसो, आपत्तिं आपन्नो; पटिकरोहि तं आपत्तिं” ति । सो एवं
R. 128 आह – “न खो अहं, आवुसो, एको व इमं आपत्तिं आपन्नो; अयं सब्बो सङ्घो इमं आपत्तिं आपन्नो” ति । सो एवं आह – “किं ते, आवुसो, करिस्सति परो आपन्नो वा अनापन्नो वा । इङ्घ, त्वं, आवुसो, सकाय आपत्तिया वुट्ठाही” ति[1] । अथ खो सो भिक्खु तस्स भिक्खुनो वचनेन तं आपत्तिं पटिकरित्वा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – “यो किर, आवुसो, एवं चेवं च करोति, इमं नाम सो आपत्तिं आपज्जति ।

---

[1] वुट्ठाहाति-स्या०, सी०, रो० ।

इमं नाम तुम्हे, आवुसो, आपत्तिं आपन्ना; पटिकरोथ तं आपत्तिं" ति। अथ खो ते भिक्खू न इच्छिंसु तस्स भिक्खुनो वचनेन तं आपत्तिं पटिकातुं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो होति। सो न जानाति तस्सा आपत्तिया नामगोत्तं। तत्थ अञ्ञो भिक्खु आगच्छति बहुस्सुतो ···पे०··· सिक्खाकामो। तमेनं अञ्ञतरो भिक्खु येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा B. 172 तं भिक्खुं एवं वदेति – "यो नु खो, आवुसो, एवं चेवं च करोति, किं नाम सो आपत्तिं आपज्जती" ति? सो एवं वदेति – "यो खो, आवुसो, एवं चेवं च करोति, इमं नाम सो आपत्तिं आपज्जति। इमं नाम त्वं, आवुसो, आपत्तिं आपन्नो; पटिकरोहि तं आपत्तिं" ति। सो एवं वदेति – "न खो अहं, आवुसो, एको व इमं आपत्तिं आपन्नो। अयं सब्बो सङ्घो इमं आपत्तिं आपन्नो" ति। सो एवं वदेति – "किं ते, आवुसो, करिस्सति परो आपन्नो वा अनापन्नो वा। इङ्घ, त्वं, आवुसो, सकाय आपत्तिया वुट्ठाही" ति। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु तस्स भिक्खुनो वचनेन तं आपत्तिं पटिकरित्वा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एवं वदेति – "यो किर, आवुसो, एवं चेवं च करोति ···पे०··· पटिकरोथ तं आपत्तिं" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू तस्स भिक्खुनो वचनेन तं आपत्तिं पटिकरेय्युं, इच्चेतं कुसलं। नो चे पटिकरेय्युं, न ते, भिक्खवे, भिक्खू तेन भिक्खुना अकामा वचनीया ति।

चोदनावत्थु(बारसम)भाणवारं निट्ठितं।

§ २८. अनापत्तिपन्नरसकं

४१. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतिंसु चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानिंसु अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू R. 129 अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो उपोसथं अकंसु, पातिमोक्खं उद्दिसिंसु। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छिंसु बहुतरा। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू B. 173 अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्देसकानं अनापत्ति।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो उपोसथं करोन्ति, पाति-

मोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं,[१] अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं अनापत्ति।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं अनापत्ति।

(४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्देसकानं अनापत्ति।

(५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। B. 174 तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

(६) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

(७) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्देसकानं अनापत्ति।

(८) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं R. 130 उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

(९) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति।

---

[१] सुद्दिट्ठं–रो०।

B. 175 तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्देसकानं अनापत्ति।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

(१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्देसकानं अनापत्ति।

B. 176 (१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बायं वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं अनापत्ति।

अनापत्तिपन्नरसकं निट्ठितं।

§ २९. वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं[1]

४२. (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो[2] उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । B. 177 तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं । उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं । उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(४ – १५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे···पे०···अवुट्ठिताय परिसाय···पे०··· R. 131 एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय···पे०···सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा···पे०···समसमा···पे०···थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं निट्ठितं ।

§ ३० वेमतिकपन्नरसकं

४३. (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते, कप्पति नु खो अम्हाकं उपोसथो कातुं ननु खो कप्पती ति, वेमतिका उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

---

[1] वग्गावग्गसञ्ञीपन्नरसकं–म० ; वग्गावग्गसञ्ञिनोपन्नरसकं–रो० । [2] समग्गसञ्ञिनो–स्या० ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति…पे०…पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स। B. 178

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति…पे०…पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

(४ – १५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पति नु खो अम्हाकं उपोसथो कातुं ननु खो कप्पती ति, वेमतिका उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे,…पे०… अवुट्ठिताय परिसाय …पे०…एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय…पे०…सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा…पे०…समसमा…पे०… थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

वेमतिकपन्नरसकं[1] निट्ठितं।

§ ३१. कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं

४४. (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पतेव अम्हाकं उपोसथो कातुं नाम्हाकं न कप्पती ति, B. 179 कुक्कुच्चपकता उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पतेव अम्हाकं उपोसथो कातुं नाम्हाकं न कप्पती ति, कुक्कुच्चपकता उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

---

[1] वेमतिकापन्नरसकं-रो०।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति···पे०···पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं । उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(४–१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते, कप्पतेव अम्हाकं उपोसथो कातुं नाम्हाकं न कप्पती ति, कुक्कुच्चपकता उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे,···पे०··· अवुट्ठिताय परिसाय···पे०···एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय···पे०···सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा···पे०···समसमा···पे०··· थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं[1] *निट्ठितं* ।

§ ३२. भेदपुरेक्खारपन्नरसकं

B. 180 ४५. (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । R. 132 उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

---

[1] कुकुच्चपकतापन्नरसकं–रो० ।

(४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B. 181
भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति···पे०···भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(६) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(७) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(८) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(९) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B. 182
भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू

अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, B. 183 अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं

करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

भेदपुरेक्खारपन्नरसकं[1] निट्ठितं। पञ्चवीसतिका[2] निट्ठिता।

§ ३३. सीमोक्कन्तिकपेय्यालं

४६. इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B. 184
भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति[3] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कमन्ती ति…पे०…ते न जानन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कन्ता ति…पे०…ते न पस्सन्ति[4] अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कमन्ते …पे०… ते न पस्सन्ति अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कन्ते …पे०… ते न सुणन्ति[5] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कमन्ती ति…पे०… ते न सुणन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कन्ता ति…पे०…।

आवासिकेन आवासिका एकसतपञ्चसत्तति तिकनयतो, आवासिकेन आगन्तुका, आगन्तुकेन आवासिका, आगन्तुकेन आगन्तुका पेय्यालमुखेन सत्ततिकसतानि होन्ति।

४७. इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं चातुद्दसो होति, आगन्तुकानं पन्नरसो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं अनुवत्तितब्बं।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पन्नरसो होति, आगन्तुकानं चातुद्दसो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं अनुवत्तितब्बं।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पाटिपदो होति, आगन्तुकानं पन्नरसो।

---

[1] भेदपुरेक्खारापन्नरसकं–रो०। [2] पञ्चवीसतितिकं–स्या०; पञ्चसत्ततिकं–रो०। [3] ते जानन्ति–रो०। [4] ते पस्सन्ति–रो०। [5] ते सुणन्ति–रो०।

सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी। आगन्तुकेहि निस्सीमं गन्त्वा उपोसथो कातब्बो। सचे समसमा होन्ति, आवासिकेहि B. 185 आगन्तुकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी। आगन्तुकेहि निस्सीमं गन्त्वा उपोसथो कातब्बो। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं सामग्गी वा दातब्बा निस्सीमं वा गन्तब्बं।

R. 133 इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पन्नरसो होति, आगन्तुकानं पाटिपदो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं सामग्गी वा दातब्बा निस्सीमं वा गन्तब्बं। सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं सामग्गी वा दातब्बा निस्सीमं वा गन्तब्बं। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी। आवासिकेहि निस्सीमं गन्त्वा उपोसथो कातब्बो।

§ ३४. लिङ्गादिदस्सनं

४८. इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिकानं भिक्खूनं आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्गं, आवासिकनिमित्तं, आवासिकुद्देसं, सुपञ्ञत्तं मञ्चपीठं, भिसिबिम्बोहनं, पानीयं परिभोजनीयं सुपट्ठितं, परिवेणं सुसम्मट्ठं; पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति; अविचिनित्वा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा न पस्सन्ति; अपस्सित्वा उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू सुणन्ति आवासिकानं भिक्खूनं आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्गं, आवासिकनिमित्तं, आवासिकुद्देसं, चङ्कमन्तानं पदसद्दं, सज्झायसद्दं, उक्कासितसद्दं, खिपितसद्दं; सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति; अविचिनित्वा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका B. 186 विचिनन्ति; विचिनित्वा न पस्सन्ति; अपस्सित्वा उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुकानं भिक्खूनं आगन्तुका-

कारं, आगन्तुकलिङ्गं, आगन्तुकनिमित्तं, आगन्तुकुद्देसं, अञ्ञातकं पत्तं, अञ्ञातकं चीवरं, अञ्ञातकं निसीदनं, पादानं धोतं, उदकनिस्सेकं; पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू नत्थि नु खो ति । ते वेमतिका न विचिनन्ति; अविचिनित्वा उपोसथं करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा न पस्सन्ति; अपस्सित्वा उपोसथं करोन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू सुणन्ति आगन्तुकानं भिक्खूनं आगन्तुकाकारं, आगन्तुकलिङ्गं, आगन्तुकनिमित्तं, आगन्तुकुद्देसं, आगच्छन्तानं पदसद्दं, उपाहनपप्फोटनसद्दं, उक्कासितसद्दं, खिपितसद्दं; सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू नत्थि नु खो ति । ते वेमतिका न विचिनन्ति; अविचिनित्वा उपोसथं करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा न पस्सन्ति; अपस्सित्वा उपोसथं करोन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति; विचिनित्वा पस्सन्ति; पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स । R. 134

§ ३५. नानासंवासकादीहि उपोसथकरणं

B. 187 ४९. इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू नानासंवासके । ते समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति; समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति; अपुच्छित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति । अनापत्ति । ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति; अनभिवितरित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति; अनभिवितरित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति । अनापत्ति ।

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू समानसंवासके । ते नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति; नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति; अपुच्छित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा अभिवितरन्ति; अभिवितरित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा अभिवितरन्ति; अभिवितरित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति । अनापत्ति ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू नानासंवासके । ते समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति; समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति; अपुच्छित्वा

एकतो उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति; अनभिवितरित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति; अनभिवितरित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू समानसंवासके। ते नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति; नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति; अपुच्छित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा अभिवितरन्ति; अभिवितरित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति; पुच्छित्वा अभिवितरन्ति; अभिवितरित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति।

§ ३६. नगन्तब्बवारं

५०. न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो B. 188 गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो R. 135 गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो,

यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको B. 189 आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा आनावासा वा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

§ ३७. गन्तब्बवारं

५१. गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति। गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो…पे०…सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो…पे०… सभिक्खुको अनावासो…पे०…सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो…पे०…सभिक्खुको अनावासो…पे०…सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति।

§ ३८. वज्जनीयपुग्गलसन्दस्सना

५२. न, भिक्खवे, भिक्खुनिया निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न सिक्खमानाय…पे०…न सामणेरस्स…पे०…न B. 190 सामणेरिया…पे०…न सिक्खापच्चक्खातकस्स[1]…पे०…न अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

न आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो। न आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय

---

[1] सिक्खंपच्चखातकस्स–सी०, स्या०, रो०।

···पे०···न पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो।

न पण्डकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति R. 136 दुक्कटस्स। न थेय्यसंवासकस्स···पे०···न तित्थियपक्कन्तकस्स···पे०···न तिरच्छानगतस्स···पे०···न मातुघातकस्स···पे०···न पितुघातकस्स···पे०··· न अरहन्तघातकस्स ···पे०···न भिक्खूनीदूसकस्स[१]···पे०···न सङ्घभेदकस्स···पे०···न लोहितुप्पादकस्स ···पे०···न उभतोब्यञ्जनकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

न, भिक्खवे, पारिवासिकपारिसुद्धिदानेन उपोसथो कातब्बो, अञ्ञत्र अवुट्ठिताय परिसाय।

न च, भिक्खवे, अनुपोसथे उपोसथो कातब्बो, अञ्ञत्र सङ्घसामग्गिया ति।

ततियभाणवारं निट्ठितं।

उपोसथक्खन्धकं दुतियं।

§ ३९. तस्सुद्दानं

तित्थिया बिम्बिसारो च सन्निपतितुं[२] तुण्हिका।
धम्मं रहो पातिमोक्खं देवसिकं तदा सकिं॥
यथापरिसा[३] समग्गं[४] सामग्गी मद्दकुच्छि च।
सीमा महती नदिया अनु द्वे खुद्दकानि च॥
नवा राजगहे चेव सीमा अविप्पवासना।
सम्मन्ने पठमं सीमं पच्छा सीमं समूहने॥
B. 191 असम्मता गामसीमा नदिया समुद्दे सरे।
उदकुक्खेपो भिन्दन्ति तथेवज्झोत्थरन्ति च॥
कति कम्मानि उद्देसो सवरा[५] असती पि च।
धम्मं विनयं तज्जेन्ति पुन विनयतज्जना॥
चोदना कते ओकासे अधम्मपटिक्कोसना।
चतुपञ्चपरा आवि[६] सञ्चिच्च चे पि वायमे[७]॥
सगहट्ठा अनज्झिट्ठा चोदनम्हि न जानति।
सम्बहुला न जानन्ति सज्जुकं न च गच्छरे॥

---

[१] भिक्खुनिदूसकस्स–म०। [२] सन्निपतितु–स्या०; सन्निपतन्ति–रो०। [३] यथा परिसाय–स्या०; यथापरिसाय–रो०। [४] सामग्गं–सी०। [५] सञ्चरा–स्या०। [६] चतुपञ्चपराआवि–स्या०। [७] सञ्चिचापि च वायमे–स्या०।

कतिमी कीवतिका दूरे आरोचेतुञ्च नस्सरि ।
उक्कापं आसनं दीपो[१] दिसा अञ्ञो बहुस्सुतो ॥
सज्जुकं वस्सुपोसथो सुद्धिकम्मञ्च ञातका ।
गग्गो चतुतयो द्वेको आपत्तिसभागा सरि[२] ॥
सब्बो सङ्घो वेमतिको न जानन्ति बहुस्सुतो ।
बहू समसमा थोका परिसा अवुट्ठिताय च[३] ॥
एकच्चा वुट्ठिता सब्बा जानन्ति च वेमतिका[४] ।
कप्पतेवा ति कुक्कुच्चा जानं पस्सं सुणन्ति च ॥
आवासिकेन आगन्तु[५] चातुपन्नरसो पुन ।
पाटिपदो पन्नरसो लिङ्गसंवासका उभो ॥
पारिवासानुपोसथो अञ्ञत्र सङ्घसामग्गिया ।
एते विभत्ता उद्दाना वत्थुविभूतकारणा ति ॥

इमस्मिं खन्धके वत्थूनि छ असीति ।

उपोसथक्खन्धकं निट्ठितं ।

---

[१] पदीपो–रो० । [२] आपत्ति सभागा सरि–सी०, स्या०, रो० । [३] परिसावुट्ठिताय च–स्या०; परिसाय अवुट्ठिताय च–रो० । [४] विमतिका–स्या० । [५] आगन्तुका–स्या० ।

३. वस्सूपनायिकक्खन्धकं

§ १. वस्सूपनायिकानुजानना

B. 192, R. 137 १. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो पन समयेन भगवता भिक्खूनं वस्सावासो अपञ्ञत्तो होति। ते इध[1] भिक्खू हेमन्तं पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[2] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया हेमन्तं पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरिस्सन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रियं जीवं विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घातं आपादेन्ता। इमे हि नाम अञ्ञतित्थिया[3] दुरक्खातधम्मा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति[4] सङ्कसायिस्सन्ति[5]। इमे हि नाम सकुन्तका रुक्खग्गेसु कुलावकानि करित्वा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति सङ्कसायिस्सन्ति। इमे पन समणा सक्यपुत्तिया हेमन्तं पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रियं जीवं विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घातं आपादेन्ता" ति।

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, वस्सं उपगन्तुं" ति। अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कदा नु खो वस्सं उपगन्तब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, वस्साने वस्सं उपगन्तुं ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कति नु खो वस्सूपनायिका"ति[6]? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। द्वेमा, भिक्खवे, वस्सूपनायिका – पुरिमिका, पच्छिमिका ति। अपरज्जुगताय आसाळ्हिया पुरिमिका उपगन्तब्बा, मासगताय आसाळ्हिया पच्छिमिका उपगन्तब्बा – इमा खो, भिक्खवे, द्वे वस्सूपनायिका ति।

§ २. वस्साने चारिकापटिक्खेपादि

२. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू वस्सं उपगन्त्वा अन्तरावस्सं चारिकं चरन्ति। मनुस्सा तथेव उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया हेमन्तं पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरिस्सन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रियं जीवं विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घातं आपादेन्ता। इमे हि नाम अञ्ञतित्थिया दुरक्खातधम्मा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति सङ्कसायिस्सन्ति। इमे हि नाम सकुन्तका रुक्खग्गेसु कुलावकानि करित्वा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति सङ्कसायिस्सन्ति। इमे पन समणा सक्यपुत्तिया

---

[1] तेध–सी०, स्या०, रो०। [2] खीयन्ति–सी०, स्या०, रो०। [3] अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका–स्या०। [4] अल्लियिस्सन्ति–स्या०, रो०। [5] सङ्कासयिस्सन्ति–स्या०, सी०; सङ्कापयिस्सन्ति–रो०। [6] वस्सुपनायिकाति–रो०।

हेमन्तं पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रियं जीवं विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घातं आपादेन्ता” ति।

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू वस्सं उपगन्त्वा अन्तरावस्सं[१] चारिकं चरिस्सन्ती” ति? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, वस्सं उपगन्त्वा पुरिमं वा तेमासं पच्छिमं वा तेमासं अवसित्वा चारिका पक्कमितब्बा। यो पक्कमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति।

३. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू न इच्छन्ति वस्सं उपगन्तुं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, वस्सं न उपगन्तब्बं। यो न उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू तदहुवस्सूपनायिकाय[२] वस्सं अनुपगन्तुकामा सञ्चिच्च आवासं अतिक्कमन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, तदहुवस्सूपनायिकाय वस्सं अनुपगन्तुकामेन सञ्चिच्च आवासो अतिक्कमितब्बो। यो अतिक्कमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो वस्सं उक्कड्ढितुकामो भिक्खूनं सन्तिके दूतं पाहेसि – यदि पनाय्या[३] आगमे जुण्हे वस्सं उपगच्छेय्युं ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, राजूनं अनुवत्तितुं ति।

§ ३. सत्ताहकरणीयानुजानना

४. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन सावत्थि[४] तेन चारिकं R. 139
पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि। तत्र सुदं भगवा सावत्थियं B. 194
विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे।

तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे उदेनेन उपासकेन सङ्घं उद्दिस्स विहारो कारापितो होति। सो भिक्खूनं सन्तिके दूतं पाहेसि – आगच्छन्तु भदन्ता,[५] इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति। भिक्खू एवमाहंसु – “भगवता, आवुसो, पञ्ञत्तं ‘न वस्सं उपगन्त्वा पुरिमं वा तेमासं पच्छिमं वा तेमासं अवसित्वा चारिका पक्कमितब्बा’ ति। आगमेतु उदेनो उपासको, याव भिक्खू वस्सं वसन्ति। वस्सं वुत्था आगमिस्सन्ति। सचे पनस्स अच्चायिकं करणीयं, तत्थेव आवासिकानं भिक्खूनं सन्तिके विहारं पतिट्ठापेतू” ति। उदेनो उपासको उज्झायति खिय्यति विपाचेति – “कथं हि नाम भदन्ता मया पहिते न आगच्छिस्सन्ति। अहं हि दायको कारको सङ्घुपट्ठाको” ति। अस्सोसुं खो भिक्खू उदेनस्स उपासकस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स। अथ खो ते भिक्खू

---

१. अन्तरा वस्सं–रो०। २. तदहु वस्सुपनायिकाय–रो०; तदहु वस्सूपनायिकाय–सी०। ३. पनय्या–सी०; स्या०; रो०। ४. सावत्थी–स्या०। ५. भद्दन्ता–रो०।

भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे[1] धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तुं, न त्वेव अप्पहिते । भिक्खुस्स, भिक्खुनिया, सिक्खमानाय, सामणेरस्स, सामणेरिया, उपासकस्स, उपासिकाय – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेसं सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तुं, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो” ।

५. इध पन, भिक्खवे, उपासकेन सङ्घं उद्दिस्स विहारो कारापितो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो[2] कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासकेन सङ्घं उद्दिस्स अड्ढयोगो कारापितो होति । ···पे०··· पासादो कारापितो होति··· हम्मियं कारापितं होति··· गुहा कारापिता होति··· परिवेणं कारापितं होति··· कोट्ठको कारापितो होति··· उपट्ठानसाला कारापिता होति··· अग्गिसाला कारापिता होति··· कप्पियकुटि कारापिता होति··· वच्चकुटि कारापिता होति··· चङ्कमो कारापितो B. 195 होति··· चङ्कमनसाला कारापिता होति··· उदपानो कारापितो होति··· उदपानसाला R. 140 कारापिता होति··· जन्ताघरं कारापितं होति··· जन्ताघरसाला कारापिता होति··· पोक्खरणी कारापिता होति··· मण्डपो कारापितो होति··· आरामो कारापितो होति··· आरामवत्थु[3] कारापितं होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दानं च दातुं; धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासकेन सम्बहुले भिक्खू उद्दिस्स···पे०··· एकं भिक्खुं उद्दिस्स विहारो कारापितो होति··· अड्ढयोगो करापितो होति··· पासादो कारापितो होति··· हम्मियं कारापितं होति··· गुहा कारापिता होति··· परिवेणं कारापितं होति··· कोट्ठको कारापितो होति··· उपट्ठानसाला कारापिता होति··· अग्गिसाला कारापिता होति··· कप्पियकुटि कारापिता होति··· वच्चकुटि कारापिता होति··· चङ्कमो कारापितो होति··· चङ्कमनसाला कारापिता होति··· उदपानो कारापितो होति··· उदपानसाला कारापिता होति··· जन्ताघरं कारापितं होति··· जन्ताघरसाला कारापिता होति··· पोक्खरणी कारापिता होति··· मण्डपो कारापितो होति··· आरामो कारापितो होति··· आरामवत्थु कारापितं होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

---

[1] एतस्मिं पकरणे सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [2] सन्निवट्टो-स्या०, रो० । [3] आरामवत्थुं-स्या०, रो० ।

इध पन, भिक्खवे, उपासकेन भिक्खुनीसङ्घं[1] उद्दिस्स[2]···पे०··· सम्बहुला भिक्खुनियो उद्दिस्स···पे०··· एकं भिक्खुनिं उद्दिस्स···पे०··· सम्बहुला सिक्खमानायो उद्दिस्स···पे०···एकं सिक्खमानं उद्दिस्स···पे०···सम्बहुले सामणेरे उद्दिस्स···पे०··· एकं सामणेरं उद्दिस्स···पे०··· सम्बहुला सामणेरियो उद्दिस्स···पे०··· एकं सामणेरिं उद्दिस्स विहारो कारापितो होति ···पे०···अड्ढयोगो कारापितो होति···पासादो कारापितो होति···हम्मियं कारापितं होति···गुहा कारापिता होति···परिवेणं कारापितं होति··· B. 196 कोट्ठको कारापितो होति···उपट्ठानसाला कारापिता होति···अग्गिसाला कारापिता होति··· कप्पियकुटि कारापिता होति[3]···चङ्कमो कारापितो होति···चङ्कमनसाला कारापिता होति··· उदपानो कारापितो होति···उदपानसाला कारापिता होति···पोक्खरणी कारापिता होति··· मण्डपो कारापितो होति···आरामो कारापितो होति···आरामवत्थु कारापितं होति। सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य—आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

६. इध पन, भिक्खवे, उपासकेन अत्तनो अत्थाय निवेसनं कारापितं होति ···पे०··· सयनिघरं कारापितं होति···उदोसितो[4] कारापितो होति···अट्टो कारापितो होति···माळो कारापितो होति···आपणो कारापितो होति···आपणसाला कारापिता होति··· पासादो कारापितो होति···हम्मियं कारापितं होति···गुहा कारापिता होति···परिवेणं कारापितं होति···कोट्ठको कारापितो होति···उपट्ठानसाला कारापिता होति···अग्गिसाला कारापिता होति···रसवती कारापिता होति[5]···चङ्कमो कारापितो होति···चङ्कमनसाला कारापिता होति···उदपानो कारापितो होति···उदपानसाला कारापिता होति[6]···पोक्खरणी कारापिता होति···मण्डपो कारापितो होति···आरामो कारापितो होति···आरामवत्थु कारापितं होति··· पुत्तस्स वा वारेय्यं होति···धीतुया वा वारेय्यं होति···गिलानो वा होति···अभिञ्ञातं वा सुत्तन्तं भणति। सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य—आगच्छन्तु भदन्ता, इमं सुत्तन्तं परियापुणिस्सन्ति, पुरायं सुत्तन्तो न पलुज्जती ति[7]। अञ्ञतरं वा पनस्स किच्चं होति—करणीयं R. 141 वा, सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य—आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

---

[1] भिक्खुनिसङ्घं–म०। [2] सत्ताहकरणीयेसु- भिक्खुणीसङ्घं उद्दिस्सा ति इतो पट्ठाय वच्चकुटी जन्ताघरं जन्ताघरसाला ति इमानि तीणि परिहीनानी ति समन्तपासादिकाय दिस्सति। [3] एत्थ स्या० पोत्थके 'वच्चकुटी कारापिता होती'ति पाठो दिस्सति। [4] उद्दोसितो–सी०, स्या० रो०। [5] एत्थ स्या०, सी०, रो० पोत्थकेसु 'वच्चकुटी कारापिता होती' ति पाठो दिस्सति। [6] एत्थ स्या०, सी०, रो० पोत्थकेसु 'जन्ताघरं कारापितं होति जन्ताघरसाला कारापिता होती' ति पाठो दिस्सति। [7] पलुज्जती ति–सी०, म०, रो०।

B. 197 ७. इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय सङ्घं उद्दिस्स विहारो कारापितो होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय सङ्घं उद्दिस्स अड्ढयोगो कारापितो होति ···पे०··· पासादो कारापितो होति···हम्मियं कारापितं होति···गुहा कारापिता होति···परिवेणं कारापितं होति···कोट्ठको कारापितो होति···उपट्ठानसाला कारापिता होति···अग्गिसाला कारापिता होति···कप्पियकुटि कारापिता होति···वच्चकुटि कारापिता होति···चङ्कमो कारापितो होति···चङ्कमनसाला कारापिता होति···उदपानो कारापितो होति···उदपानसाला कारापिता होति···जन्ताघरं कारापितं होति···जन्ताघरसाला कारापिता होति···पोक्खरणी कारापिता होति···मण्डपो कारापितो होति···आरामो कारापितो होति···आरामवत्थु कारापितं होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय सम्बहुले भिक्खू उद्दिस्स···पे०··· एकं भिक्खुं उद्दिस्स···पे०··· भिक्खुनीसङ्घं उद्दिस्स···पे०··· सम्बहुला भिक्खुनियो उद्दिस्स ···पे०··· एकं भिक्खुनिं उद्दिस्स···पे०··· सम्बहुला सिक्खमानायो उद्दिस्स ···पे०··· एकं सिक्खमानं उद्दिस्स···पे०··· सम्बहुले सामणेरे उद्दिस्स···पे०··· एकं सामणेरं उद्दिस्स···पे०···सम्बहुला सामणेरियो उद्दिस्स···पे०···एकं सामणेरिं उद्दिस्स···पे०···।

८. इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय अत्तनो अत्थाय निवेसनं कारापितं होति···पे०··· सयनिघरं कारापितं होति···उदोसितो कारापितो होति···अट्टो कारापितो होति···माळो कारापितो होति···आपणो कारापितो होति···आपणसाला कारापिता होति···पासादो कारापितो होति··· B. 198 हम्मियं कारापितं होति···गुहा कारापिता होति···परिवेणं कारापितं होति···कोट्ठको कारापितो होति···उपट्ठानसाला कारापिता होति···अग्गिसाला कारापिता होति···रसवती कारापिता होति[१]···चङ्कमो कारापितो होति···चङ्कमनसाला कारापिता होति···उदपानो कारापितो होति···उदपानसाला कारापिता होति[२]···पोक्खरणी कारापिता होति···मण्डपो कारापितो होति···आरामो कारापितो होति···आरामवत्थु कारापितं होति···पुत्तस्स वा वारेय्यं होति···धीतुया वा वारेय्यं होति···गिलाना वा होति···अभिञ्ञातं वा सुत्तन्तं भणति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इमं सुत्तन्तं

---

[१] एत्थ स्या०, सी०, पोत्थकेसु 'वच्चकुटी कारापिता होती ति पाठो दिस्सति । [२] एत्थ सी० पोत्थके 'जन्ताघरं कारापितं होति जन्ताघरसाला कारापिता होती' ति पाठो दिस्सति ।

परियापुणिस्सन्ति, पुरायं सुत्तन्तो न पलुज्जती ति । अञ्ञतरं वा पनस्सा किच्चं होति करणीयं वा, सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

९. इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना सङ्घं उद्दिस्स···पे०···भिक्खुनिया सङ्घं उद्दिस्स···सिक्खमानाय सङ्घं उद्दिस्स···सामणेरेन सङ्घं उद्दिस्स···सामणेरिया सङ्घं उद्दिस्स···सम्बहुले भिक्खू उद्दिस्स···एकं भिक्खुं उद्दिस्स···भिक्खुनीसङ्घं उद्दिस्स···सम्बहुला भिक्खुनियो उद्दिस्स···एकं भिक्खुनिं उद्दिस्स···सम्बहुला सिक्खमानायो उद्दिस्स···एकं सिक्खमानं उद्दिस्स···सम्बहुले सामणेरे उद्दिस्स···एकं सामणेरं उद्दिस्स··· R. 142 सम्बहुला सामणेरियो उद्दिस्स···एकं सामणेरिं उद्दिस्स···अत्तनो अत्थाय विहारो कारापितो होति···पे०···अड्ढयोगो कारापितो होति···पासादो कारापितो होति···हम्मियं कारापितं होति···गुहा कारापिता होति···परिवेणं कारापितं होति···कोट्ठको कारापितो होति···उपट्ठानसाला कारापिता होति···अग्गिसाला कारापिता होति···कप्पियकुटि कारापिता होति[1]···चङ्कमो कारापितो होति···चङ्कमनसाला कारापिता होति···उदपानो कारापितो होति···उदपानसाला कारापिता होति···पोक्खरणी कारापिता होति···मण्डपो कारापितो होति···आरामो कारापितो होति···आरामवत्थु कारापितं होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य···आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं B. 199 च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ति ।

§ ४. पञ्चन्नं अप्पहिते पि अनुजानना

१०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । सो भिक्खूनं सन्तिके दूतं पाहेसि – अहं हि गिलानो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते । भिक्खुस्स, भिक्खुनिया, सिक्खमानाय, सामणेरस्स, सामणेरिया – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेसं पञ्चन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गिलानो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

---

[1] एत्थ स्या० पोत्थके 'वच्चकुटी कारापिता होतीति' पाठो दिस्सति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स अनभिरति उप्पन्ना होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अनभिरति मे उप्पन्ना, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अनभिरतं वूपकासेस्सामि वा, वूपकासापेस्सामि वा, धम्मकथं वास्स करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – कुक्कुच्चं मे उप्पन्नं, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – कुक्कुच्चं विनोदेस्सामि वा, B. 200, विनोदापेस्सामि वा, धम्मकथं वास्स करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

R. 143 इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – दिट्ठिगतं मे उप्पन्नं, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – दिट्ठिगतं विवेचेस्सामि वा, विवेचापेस्सामि वा, धम्मकथं वास्स करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गरुधम्मं अज्झापन्नो होति परिवासारहो । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गरुधम्मं अज्झापन्नो परिवासारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – परिवासदानं उस्सुक्कं करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु मूलाय पटिकस्सनारहो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि मूलाय पटिकस्सनारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मूलाय पटिकस्सनं उस्सुक्कं करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु मानत्तारहो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि मानत्तारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मानत्तदानं उस्सुक्कं करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु अब्भानारहो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि अब्भानारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अब्भानं उस्सुक्कं करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

B. 201 इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स सङ्घो कम्मं कत्तुकामो होति तज्जनीयं वा, नियस्सं वा,

पब्बाजनीयं वा, पटिसारणीयं वा, उक्खेपनीयं वा । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्मं कत्तुकामो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – किं ति नु खो सङ्घो कम्मं न R. 144 करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

कतं वा पनस्स होति सङ्घेन कम्मं तज्जनीयं वा नियस्सं[1] वा पब्बाजनीयं वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीयं वा । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्मं अकासि, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – किं ति नु खो सम्मा वत्तेय्य, लोमं पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो तं कम्मं पटिप्पस्सम्भेय्या ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

११. इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी गिलाना होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलाना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया अनभिरति उप्पन्ना होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अनभिरति मे उप्पन्ना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अनभिरतं वूपकासेस्सामि वा, वूपकासापेस्सामि वा, धम्मकथं वास्सा करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – कुक्कुच्चं मे उप्पन्नं, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – कुक्कुच्चं विनोदेस्सामि वा, विनोदा- B. 202 पेस्सामि वा, धम्मकथं वास्सा करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – दिट्ठिगतं मे उप्पन्नं, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – दिट्ठिगतं विवेचेस्सामि वा, विवेचापेस्सामि वा, धम्मकथं वास्सा करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी गरुधम्मं अज्झापन्ना होति मानत्तारहा । सा चे भिक्खूनं R. 145 सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गरुधम्मं अज्झापन्ना मानत्तारहा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मानत्तदानं उस्सुक्कं करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

---

[1] निस्सयं- रो० ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी मूलाय पटिकस्सनारहा होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि मूलाय पटिकस्सनारहा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मूलाय पटिकस्सनं उस्सुक्कं करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी अब्भानारहा होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि अब्भानारहा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अब्भानं उस्सुक्कं करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया सङ्घो कम्मं कत्तुकामो होति – तज्जनीयं वा, नियस्सं वा, पब्बाजनीयं वा, पटिसारणीयं वा, उक्खेपनीयं वा । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्मं कत्तुकामो, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – किं ति नु खो सङ्घो कम्मं न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

B. 203 कतं वा पनस्सा होति सङ्घेन कम्मं – तज्जनीयं वा, नियस्सं वा, पब्बाजनीयं वा, पटिसारणीयं वा, उक्खेपनीयं वा । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्मं अकासि, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – किं ति नु खो सम्मा वत्तेय्य, लोमं पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो तं कम्मं पटिप्पस्सम्भेय्या ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

१२. इध पन, भिक्खवे, सिक्खमाना गिलाना होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलाना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति – गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

R. 146 इध पन, भिक्खवे, सिक्खमानाय अनभिरति उप्पन्ना होति …पे०… सिक्खमानाय कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति… सिक्खमानाय दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति… सिक्खमानाय सिक्खा कुपिता होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – सिक्खा मे कुपिता, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – सिक्खासमादानं उस्सुक्कं करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, सिक्खमाना उपसम्पज्जितुकामा होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि उपसम्पज्जितुकामा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं

ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – उपसम्पदं उस्सुक्कं करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

१३. इध पन, भिक्खवे, सामणेरो गिलानो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, B. 204 भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरस्स अनभिरति उप्पन्ना होति ···पे०··· सामणेरस्स कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति···सामणेरस्स दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति···सामणेरो वस्सं पुच्छितुकामो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि वस्सं पुच्छितुकामो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – पुच्छिस्सामि वा, आचिक्खिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरो उपसम्पज्जितुकामो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि उपसम्पज्जितुकामो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खूनं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – उपसम्पदं उस्सुक्कं करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

१४. इध पन, भिक्खवे, सामणेरी[1] गिलाना होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलाना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, R. 147 भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरिया[2] अनभिरति उप्पन्ना होति ···पे०··· सामणेरिया कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति···सामणेरिया दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति···सामणेरी वस्सं पुच्छितुकामा होति । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि वस्सं पुच्छितुकामा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – पुच्छिस्सामि वा, आचिक्खिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरी सिक्खं समादियितुकामा होति । सा चे भिक्खूनं B. 205 सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि सिक्खं समादियितुकामा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – सिक्खासमादानं उस्सुक्कं करिस्सामी ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ति ।

---

[1] सामणेरा–सी० । [2] सामणेराय–सी० ।

§ ५. सत्तन्नं अप्पहिते पि अनुजानना

१५. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो माता गिलाना होति । सा पुत्तस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – अहं हि गिलाना, आगच्छतु मे पुत्तो, इच्छामि पुत्तस्स आगतं ति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तुं, न त्वेव अप्पहिते; पञ्चन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते ति । अयं च मे माता गिलाना, सा च अनुपासिका, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते । भिक्खुस्स, भिक्खुनिया, सिक्खमानाय, सामणेरस्स, सामणेरिया, मातुया च पितुस्स च – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेसं सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स माता गिलाना होति । सा चे पुत्तस्स सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलाना, आगच्छतु मे पुत्तो, इच्छामि पुत्तस्स आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

R. 148 इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स पिता गिलानो होति । सो चे पुत्तस्स सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छतु मे पुत्तो, इच्छामि पुत्तस्स आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

§ ६. पहितेयेव अनुजानना

B. 206 १६. इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स भाता गिलानो होति । सो चे भातुनो सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छतु मे भाता, इच्छामि भातुनो आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स भगिनी गिलाना होति । सा चे भातुनो सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलाना, आगच्छतु मे भाता, इच्छामि भातुनो आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स ञातको गिलानो होति । सो चे भिक्खुस्स सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छतु भदन्तो, इच्छामि भदन्तस्स आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुगतिको[1] गिलानो होति । सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि भदन्तानं आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स विहारो[2] उन्द्रियति[3] । अञ्ञतरेन उपासकेन अरञ्ञे भण्डं छेदापितं होति । सो भिक्खूनं सन्तिके दूतं पाहेसि – सचे भदन्ता तं भण्डं आवहापेय्युं[4], दज्जाहं तं भण्डं ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घकरणीयेन गन्तुं । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ति ।

वस्सावासभाणवारं निट्ठितं ।

§ ७. अन्तराये अनापत्तिवस्सच्छेदवारं

१७. तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सूपगता भिक्खू वाळेहि उब्बाळ्हा होन्ति । गण्हिंसु पि परिपातिंसु पि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू वाळेहि उब्बाळ्हा होन्ति । गण्हन्ति पि B. 207
परिपातेन्ति पि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । आनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू सरीसपेहि उब्बाळ्हा होन्ति । डंसन्ति पि परिपातेन्ति पि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू चोरेहि उब्बाळ्हा होन्ति । विलुम्पन्ति पि R. 149
आकोटेन्ति पि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू पिसाचेहि उब्बाळ्हा होन्ति । आविसन्ति पि हनन्ति पि[5] । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतानं भिक्खूनं गामो अग्गिना दड्ढो होति । भिक्खू पिण्डकेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतानं भिक्खूनं सेनासनं अग्गिना दड्ढं होति । भिक्खू सेनासनेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतानं भिक्खूनं गामो उदकेन वुळ्हो होति । भिक्खू पिण्डकेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतानं भिक्खूनं सेनासनं उदकेन वुळ्हं होति । भिक्खू सेनासनेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति ।

---

[1] भिक्खुमतिको-सी०, स्या० । [2] महाविहारो-सी०, स्या० । [3] उद्रीयति-सी०; उद्रियति-स्या०, रो० । [4] अवहापेय्युं-सी०, स्या०; अवहरेय्युं-रो० । [5] ओजं पि हरन्ति-सी०, रो०; हरन्ति पि-स्या० ।

१८. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सूपगतानं भिक्खूनं गामो चोरेहि वुट्ठासि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, येन गामो तेन गन्तुं ति ।

B. 208 गामो द्वेधा भिज्जित्थ । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, येन[1] बहुतरा तेन गन्तुं ति ।

बहुतरा अस्सद्धा होन्ति अप्पसन्ना । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, येन सद्धा पसन्ना तेन गन्तुं ति ।

तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सूपगता भिक्खू न लभिंसु लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूरिं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू न लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूरिं । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूरिं, न लभन्ति सप्पायानि भोजनानि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूरिं, लभन्ति सप्पायानि भोजनानि, न लभन्ति सप्पायानि भेसज्जानि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । आनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स
R. 150 यावदत्थं पारिपूरिं, लभन्ति सप्पायानि भोजनानि, लभन्ति सप्पायानि भेसज्जानि, न लभन्ति
पतिरूपं उपट्ठाकं । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतं भिक्खुं इत्थी[2] निमन्तेति – "एहि, भन्ते, हिरञ्ञं वा ते देमि, सुवण्णं वा ते देमि, खेत्तं वा ते देमि, वत्थुं वा ते देमि, गावुं वा ते देमि, गाविं वा ते देमि, दासं वा ते देमि, दासिं वा ते देमि, धीतरं वा ते देमि भरियत्थाय, अहं वा ते भरिया होमि, अञ्ञं वा ते भरियं आनेमी" ति । तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'लहुपरिवत्तं खो चित्तं वुत्तं भगवता, सिया पि मे ब्रह्मचरियस्स अन्तरायो' ति, पक्कमितब्बं । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

B. 209 इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतं भिक्खुं वेसी निमन्तेति…पे०… थुल्लकुमारी निमन्तेति…पण्डको निमन्तेति…ञातका निमन्तेन्ति…राजानो निमन्तेन्ति…चोरा निमन्तेन्ति…धुत्ता निमन्तेन्ति – "एहि, भन्ते, हिरञ्ञं वा ते देम, सुवण्णं वा ते देम, खेत्तं वा ते देम, वत्थुं वा ते देम, गावुं वा ते देम, गाविं वा ते देम, दासं वा ते देम, दासिं वा

---

[1] येन गामा–स्या० । [2] इत्थि–रो० ।

ते देम, धीतरं वा ते देम भरियत्थाय, अञ्ञं वा ते भरियं आनेमा" ति[1]। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'लहुपरिवत्तं खो चित्तं वुत्तं भगवता, सिया पि मे ब्रह्मचरियस्स अन्तरायो' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु अस्सामिकं निधिं पस्सति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'लहुपरिवत्तं खो चित्तं वुत्तं भगवता, सिया पि मे ब्रह्मचरियस्स अन्तरायो' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

§ ८. सङ्घभेदे अनापत्तिवस्सच्छेदवारं

१९. इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु पस्सति सम्बहुले भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ते। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'गरुको खो सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मा मयि सम्मुखीभूते सङ्घो भिज्जी' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – "असुकस्मिं किर आवासे[2] सम्बहुला भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ती" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'गरुको खो सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मा मयि सम्मुखीभूते सङ्घो भिज्जी' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – "असुकस्मिं[3] किर आवासे सम्बहुला भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ती" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – "ते खो मे भिक्खू मित्ता। त्याहं वक्खामि 'गरुको खो, आवुसो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मायसन्तानं सङ्घभेदो रुच्चित्था' ति। करिस्सन्ति मे वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती" ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

B. 210
R. 151

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – "असुकस्मिं किर आवासे सम्बहुला भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ती" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – "ते खो मे भिक्खू न मित्ता; अपि च ये तेसं मित्ता, ते मे मित्ता। त्याहं वक्खामि। ते वुत्ता ते वक्खन्ति 'गरुको खो, आवुसो; सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मायसन्तानं सङ्घभेदो रुच्चित्था' ति। करिस्सन्ति तेसं[1] वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती"ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – "असुकस्मिं किर आवासे सम्बहुलेहि भिक्खूहि सङ्घो भिन्नो" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – "ते खो मे[4] भिक्खू मित्ता। त्याहं वक्खामि 'गरुको खो, आवुसो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मायसन्तानं सङ्घभेदो रुच्चित्था' ति। करिस्सन्ति मे वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती" ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – "असुकस्मिं किर आवासे सम्बहुलेहि

---

[1] आनेस्सामा ति–रो०। [2] असुकस्मिं किर आवासे ति पाठो रो० स्या० पोत्थकेसु न दिस्सति। [3] अमुकस्मिं–स्या०, रो०। [4] मे–सी०, स्या०।

भिक्खूहि सङ्घो भिन्नो” ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – “ते खो मे भिक्खू न मित्ता; अपि च, ये तेसं मित्ता ते मे मित्ता। त्याहं वक्खामि। ते वुत्ता ते वक्खन्ति ‘गरुको खो, आवुसो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मायसन्तानं सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति तेसं वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मिं किर आवासे सम्बहुला भिक्खुनियो सङ्घभेदाय परक्कमन्ती” ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – “ता खो मे भिक्खुनियो मित्ता। ताहं वक्खामि ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मा भगिनीनं सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति मे वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मिं किर आवासे सम्बहुला भिक्खुनियो सङ्घभेदाय परक्कमन्ती” ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – “ता खो मे भिक्खुनियो न मित्ता। अपि च, या तासं मित्ता, ता मे मित्ता। ताहं वक्खामि। ता वुत्ता ता वक्खन्ति P. 211 ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता। मा भगिनीनं सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति तासं[1] वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मिं किर आवासे सम्बहुलाहि भिक्खुनीहि सङ्घो भिन्नो” ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – “ता खो मे भिक्खुनियो मित्ता। ताहं वक्खामि ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता। मा भगिनीनं सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति मे वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मिं किर आवासे सम्बहुलाहि भिक्खुनीहि सङ्घो भिन्नो” ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति – “ता खो मे भिक्खुनियो न मित्ता। अपि च, या तासं मित्ता ता मे मित्ता। ताहं वक्खामि। ता वुत्ता ता वक्खन्ति ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता; मा भगिनीनं सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति तासं वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति।

§ ९. वजादीसु वस्सूपगमनं

R. 152 २०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वजे वस्सं उपगन्तुकामो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, वजे वस्सं उपगन्तुं ति। वजो वुट्ठासि। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, येन वजो तेन गन्तुं ति।

---

[1] मे–सी०, स्या०।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय सत्थेन गन्तुकामो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सत्थे वस्सं उपगन्तुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय नावाय गन्तुकामो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, नावाय वस्सं उपगन्तुं ति ।

§ १०. वस्सं अनुपगन्तब्बट्ठानानि

२१. तेन खो पन समयेन भिक्खू रुक्खसुसिरे वस्सं उपगच्छन्ति । मनुस्सा B. 212 उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि पिसाचिल्लिका ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, रुक्खसुसिरे वस्सं उपगन्तब्बं । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू रुक्खविटभिया वस्सं उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि मिगलुद्दका ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, रुक्खविटभिया वस्सं उपगन्तब्बं । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अज्झोकासे वस्सं उपगच्छन्ति । देवे वस्सन्ते रुक्खमूलं पि निब्बकोसं पि उपधावन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अज्झोकासे वस्सं उपगन्तब्बं । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू असेनासनिका वस्सं उपगच्छन्ति । सीतेन पि किलमन्ति, उण्हेन पि किलमन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, असेनासनिकेन वस्सं उपगन्तब्बं । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू छवकुटिकाय वस्सं उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि छवडाहका[1] ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, छवकुटिकाय वस्सं उपगन्तब्बं । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू छत्ते वस्सं उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति R. 153 विपाचेन्ति – सेय्यथापि गोपालका ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, छत्ते वस्सं उपगन्तब्बं । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू चाटिया वस्सं उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि तित्थिया ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, चाटिया वस्सं उपगन्तब्बं । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ११. अधम्मिककतिका

२२. तेन खो पन समयेन सावत्थिया सङ्घेन एवरूपा कतिका कता होति – B. 213 अन्तरावस्सं न पब्बाजेतब्बं ति । विसाखाय मिगारमातुया नत्ता भिक्खू उपसङ्कमित्वा

---

[1] छवदाहका–स्या० ।

पब्बज्जं याचि । भिक्खू एवमाहंसु – "सङ्घेन खो, आवुसो, एवरूपा कतिका कता 'अन्तरावस्सं न पब्बाजेतब्बं' ति । आगमेहि, आवुसो, याव भिक्खू वस्सं वसन्ति । वस्संवुट्ठा[1] पब्बाजेस्सन्ती" ति । अथ खो ते भिक्खू वस्संवुट्ठा विसाखाय मिगारमातुया नत्तारं एतदवोचुं – "एहि, दानि, आवुसो, पब्बजाही" ति । सो एवमाह – "सचाहं, भन्ते, पब्बजितो अस्सं, अभिरमेय्यामहं । न दानाहं, भन्ते, पब्बजिस्सामी" ति । विसाखा मिगारमाता उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथं हि नाम अय्या एवरूपं कतिकं करिस्सन्ति 'न अन्तरावस्सं पब्बाजेतब्बं' ति । कं कालं धम्मो न चरितब्बो" ति ? अस्सोसुं खो भिक्खू विसाखाय मिगारमातुया उज्झायन्तिया खिय्यन्तिया विपाचेन्तिया । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, एवरूपा कतिका कातब्बा – 'न अन्तरावस्सं पब्बाजेतब्बं' ति । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ १२. पटिस्सवदुक्कटापत्ति

२३. तेन खो पन समयेन आयस्मता उपनन्देन सक्यपुत्तेन रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो अद्दस अन्तरामग्गे द्वे आवासे बहुचीवरके । तस्स एतदहोसि – "यन्नूनाहं इमेसु द्वीसु आवासेसु वस्सं वसेय्यं । एवं मे बहुचीवरं उप्पज्जिस्सती" ति । सो तेसु द्वीसु आवासेसु वस्सं वसि । राजा पसेनदि कोसलो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथं हि नाम अय्यो उपनन्दो सक्यपुत्तो अम्हाकं वस्सावासं पटिस्सुणित्वा विसंवादेस्सति । ननु भगवता अनेकपरियायेन मुसावादो गरहितो, मुसावादा वेरमणी पसत्था" ति । अस्सोसुं खो भिक्खु रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति R. 154, खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो रञ्ञो पसेनदिस्स B. 214 कोसलस्स वस्सावासं पटिस्सुणित्वा विसंवादेस्सति । ननु भगवता अनेकपरियायेन मुसावादो गरहितो, मुसावादा वेरमणी पसत्था" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स वस्सावासं पटिस्सुणित्वा विसंवादेसी" ति ? सच्चं भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा ···पे०··· कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स वस्सावासं पटिस्सुणित्वा विसंवादेस्ससि । ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन मुसावादो गरहितो, मुसावादा वेरमणी पसत्था । नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि—

२४. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो

---

[1] वस्सं वुत्था–सी०, स्या०, रो० ।

तं आवासं गच्छन्तो पस्सति अन्तरामग्गे द्वे आवासे बहुचीवरके । तस्स एवं होति – "यन्नूनाहं इमेसु द्वीसु आवासेसु वस्सं वसेय्यं । एवं मे बहुं चीवरं उप्पज्जिस्सती" ति । सो तेसु द्वीसु आवासेसु वस्सं वसति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे B. 215 च आपत्ति दुक्कटस्स ।

(अ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति[1], पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा सकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन B. 216 पक्कमति । सो तं सत्ताहं बहिद्धा वीतिनामेति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो तं सत्ताहं अन्तो सन्निवत्तं[2] करोति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुना पुरिमिका च R. 155 पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

---

[1] पञ्ञपेति–म० । [2] सन्निवट्टं–स्या०, रो० ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय। सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति। सो सत्ताहं अनागताय पवारणाय सकरणीयो पक्कमति। आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु तं आवासं न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति।

(आ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय। सो तं आवासं गन्त्वा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति। सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति। तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय। सो तं आवासं गन्त्वा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति। सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति ···पे०··· सो द्वीहतीहं वसित्वा अकरणीयो पक्कमति ···पे०··· सो द्वीहतीहं वसित्वा सकरणीयो पक्कमति ···पे०··· सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति। सो तं सत्ताहं बहिद्धा वीतिनामेति। तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ···पे०··· सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति। सो तं सत्ताहं अन्तो सन्निवत्तं करोति। तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ···पे०··· सो सत्ताहं अनागताय पवारणाय सकरणीयो पक्कमति। आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु तं आवासं न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति।

२५. इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय। सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे[1] विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति। सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति। तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स।

B. 217 (अ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय। सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति। सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति। तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय। सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं

---

[1] पाटिपदेन-रो०।

परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा सकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो तं सत्ताहं बहिद्धा वीतिनामेति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो तं आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो तं सत्ताहं अन्तो सन्निवत्तं करोति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो तं B. 218
आवासं गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो सत्ताहं अनागताय कोमुदिया चातुमासिनिया सकरणीयो पक्कमति । आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु तं आवासं न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

(आ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो तं आवासं गन्त्वा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो तं आवासं गन्त्वा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति । सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति …पे०… सो द्वीहतीहं वसित्वा अकरणीयो पक्कमति …पे०… सो द्वीहतीहं वसित्वा सकरणीयो पक्कमति …पे०… सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो तं सत्ताहं बहिद्धा वीतिनामेति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स …पे०… सो द्वीहतीहं वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो तं सत्ताहं अन्तो सन्निवत्तं करोति । तस्स भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय। सो तं आवासं गन्त्वा उपोसथं करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासनं पञ्ञापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, परिवेणं सम्मज्जति। सो सत्ताहं अनागताय कोमुदिया चातुमासिनिया सकरणीयो पक्कमति। आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु तं आवासं न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ती ति।

वस्सूपनायिकक्खन्धकं ततियं।

§ १३. तस्सुद्दानं

B. 219 उपगन्तुं कदा चेव कति अन्तरावस्स[1] च।
न इच्छन्ति च सञ्चिच्च उक्कड्ढितुं उपासको॥
R. 156 गिलानो माता च पिता भाता च अथ ञातको।
भिक्खुगतिको[2] विहारो वाळा चापि सरीसपा॥
चोरो चेव पिसाचो च दड्ढा तदुभयेन च।
वुळ्होदकेन[3] वुट्ठासि बहुतरा च दायका॥
लूखप्पणीतसप्पायभेसज्जुपट्ठकेन च।
इत्थी वेसी कुमारी च पण्डको ञातकेन च॥
राजा चोरा धुत्ता निधि भेदअट्ठविधेन च।
वजसत्था च नावा च सुसिरे विटभिया[4] च॥
अज्झोकासे वस्सावासो असेनासनिकेन च।
छवकुटिका छत्ते च चाटिया च उपेन्ति ते॥
कतिका पटिस्सुणित्वा बहिद्धा च उपोसथा।
पुरिमिका पच्छिमिका यथाञायेन[5] योजये॥
अकरणी[6] पक्कमति सकरणी[7] तथेव च।
द्वीहतीहा च पुन च[8] सत्ताहकरणीयेन च॥
सत्ताहनागता चेव आगच्छेय्य न एय्य वा[9]।
वत्थुद्दाने अन्तरिका तन्तिमग्गं निसामये ति॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि[10] द्वेपण्णास।

वस्सूपनायिकक्खन्धकं निट्ठितं।

---

१. अन्तरवस्स–सी०, स्या०। २. भतिको–सी०, स्या०। ३. वूळ्होदकेन–सी०। ४. विटभाय च–सी०, स्या०, रो०। ५. यथानयेन–रो०। ६. अकरणीयो–सी०, स्या०, रो०। ७. सकरणीयो–सी०, स्या०, रो०। ८. द्वीहतीहं वसित्वान–सी०। ९. आगच्छेय्य एय्य वा–स्या०। १०. वत्थु–सी०, स्या०, रो०।

४. पवारणाक्खन्धकं

§ १. अफासुकविहारो

१. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स B. 220,
आरामे। तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे[1] R. 157
अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिंसु। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो
मयं उपायेन समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन
किलमेय्यामा" ति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "सचे खो मयं अञ्ञमञ्ञं नेव
आलपेय्याम न सल्लपेय्याम – यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य सो आसनं पञ्ञापेय्य[2],
पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं[3] उपनिक्खिपेय्य, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेय्य, पानीयं[4]
परिभोजनीयं[5] उपट्ठापेय्य; यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य, सचस्स भुत्तावसेसो,
सचे आकङ्खेय्य भुञ्जेय्य, नो चे आकङ्खेय्य अपहरिते[6] वा छड्डेय्य, अप्पाणके वा
उदके ओपिलापेय्य; सो आसनं उद्धरेय्य, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेय्य,
अवक्कारपातिं धोवित्वा पटिसामेय्य, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेय्य, भत्तग्गं सम्मज्जेय्य;
यो पस्सेय्य पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेय्य; सचस्स
होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेय्य; न त्वेव
तप्पच्चया वाचं भिन्देय्य – एवं खो मयं समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं
वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा" ति। अथ खो ते भिक्खू अञ्ञमञ्ञं नेव आलपिंसु,
न सल्लपिंसु। यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सो आसनं पञ्ञापेति, पादोदकं
पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपति, अवक्कारपात्तिं धोवित्वा उपट्ठापेति, पानीयं परिभोजनीयं
उपट्ठापेति। यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सचे होति भुत्तावसेसो, सचे R. 158
आकङ्खति भुञ्जति, नो चे आकङ्खति अपहरिते वा छड्डेति, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेति;
सो आसनं उद्धरति, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेति, अवक्कारपातिं
धोवित्वा पटिसामेति, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेति, भत्तग्गं सम्मज्जति। यो पस्सति B. 221
पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेति। सचस्स होति
अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेति, न त्वेव तप्पच्चया
वाचं भिन्दति।

२. आचिण्णं खो पनेतं वस्संवुट्ठानं[7] भिक्खूनं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमितुं। अथ खो ते भिक्खू वस्संवुट्ठा तेमासच्चयेन सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि[8] तेन

---

[1] जनपदेसु–सी०, स्या०, रो०। [2] पञ्ञपेय्य–म०। [3] पादकठलिकं–सी०। [4] पानियं–रो०। [5] परिभोजनियं–रो०। [6] अप्पहरिते–सी०, रो०, म०। [7] वस्सं वुट्ठानं–स्या०, रो० सी०। [8] सावत्थी–स्या०, रो०।

पक्कमिंसु। अनुपुब्बेन येन सावत्थि जेतवनं अनाथपिण्डिकस्स आरामो येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं। अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – “कच्चि, भिक्खवे, खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसित्थ, न च पिण्डकेन किलमित्था”ति? खमनीयं भगवा, यापनीयं भगवा। समग्गा च मयं, भन्ते, सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा ति। जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि न पुच्छन्ति। कालं विदित्वा पुच्छन्ति, कालं विदित्वा न पुच्छन्ति। अत्थसंहितं तथागता पुच्छन्ति, नो अनत्थसंहितं। अनत्थसंहिते सेतुघातो तथागतानं। द्वीहाकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति – धम्मं वा देसेस्साम, सावकानं वा सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामा[1] ति। अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – “यथाकथं पन तुम्हे, भिक्खवे, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसित्थ, न च पिण्डकेन किलमित्था” ति।

३. इध मयं, भन्ते, सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिम्हा। तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि – “केन नु खो मयं R. 159 उपायेन समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा” ति। तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि – “सचे खो मयं अञ्ञमञ्ञं नेव आलपेय्याम न सल्लपेय्याम – यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य सो आसनं पञ्ञापेय्य, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपेय्य, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेय्य, पानीयं B. 222 परिभोजनीयं उपट्ठापेय्य; यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य, सचस्स भुत्तावसेसो, सचे आकङ्खेय्य भुञ्जेय्य, नो चे आकङ्खेय्य अपहरिते वा छड्डेय्य, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेय्य; सो आसनं उद्धरेय्य, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेय्य, अवक्कारपातिं धोवित्वा पटिसामेय्य, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेय्य, भत्तग्गं सम्मज्जेय्य; यो पस्सेय्य पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेय्य; सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेय्य; न त्वेव तप्पच्चया वाचं भिन्देय्य – एवं खो मयं समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा” ति। अथ खो मयं, भन्ते, अञ्ञमञ्ञं नेव आलपिम्हा न सल्लपिम्हा। यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमति सो आसनं पञ्ञापेति, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपति, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति। यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सचे होति भुत्तावसेसो, सचे आकङ्खति भुञ्जति, नो चे आकङ्खति अपहरिते वा छड्डेति, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेति, सो

---

[1] पञ्ञपेस्सामा–म०।

आसनं उद्धरति, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेति, अवक्कारपातिं धोवित्वा पटिसामेति, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेति, भत्तग्गं सम्मज्जति । यो पस्सति पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेति । सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेति, न त्वेव तप्पच्चया वाचं भिन्दति । एवं खो मयं, भन्ते, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा ति ।

४. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "अफासुञ्ञेव[1] किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा[2] समाना फासुम्हा[3] वुट्ठा ति पटिजानन्ति । पसुसंवासञ्ञेव किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा समाना फासुम्हा वुट्ठा ति पटिजानन्ति । एळकसंवासञ्ञेव किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा समाना फासुम्हा वुट्ठा ति पटिजानन्ति । सपत्तसंवासञ्ञेव[4] किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा समाना फासुम्हा वुट्ठा ति पटिजानन्ति । कथं हि नाम[5], भिक्खवे, मोघपुरिसा मूगब्बतं[6] तित्थियसमादानं समादियिस्सन्ति । नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय, पसन्नानं वा भिय्योभावाय; अथ ख्वेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय, पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति । अथ खो भगवा ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, मूगब्बतं तित्थियसमादानं समादियितब्बं । B. 223 यो समादियेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं तीहि ठानेहि पवारेतुं – दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । सा वो भविस्सति अञ्ञमञ्ञानुलोमता आपत्तिवुट्ठानता[7] विनयपुरेक्खारता । एवं च पन, भिक्खवे, पवारेतब्बं । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

५. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अज्ज पवारणा । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो पवारेय्या" ति ।

थेरेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "सङ्घं, आवुसो, पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं पि, आवुसो, सङ्घं पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । ततियं पि, आवुसो, सङ्घं पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति ।

नवकेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा

---

[1] अफासुकञ्ञेव–सी० । [2] वुत्था–सी०, स्या०, रो० । [3] फासुकम्ह–सी०; फासुम्ह–स्या०, रो० । [4] पमत्तसंवासञ्ञेव–स्या०, रो० । [5] नामिमे–सी०, स्या०, रो० । [6] मूगब्बत्तं–स्या० । [7] आपत्तिवुत्थानता–सी० ।

एवमस्स वचनीयो – “सङ्घं, भन्ते, पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं पि, भन्ते, सङ्घं ···पे०··· R. 160 ततियं पि, भन्ते, सङ्घं पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी” ति ।

६. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिकं निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[1] विपाचेन्ति – “कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिकं निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छिस्सन्ती” ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं···पे०···सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिकं B. 224 निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छन्ती ति ? सच्चं भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा ···पे०···कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिकं निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छिस्सन्ति । नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय, पसन्नानं वा भिय्योभावाय···पे०···विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिकं निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छितब्बं । यो अच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बेहेव उक्कुटिकं निसिन्नेहि पवारेतुं” ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो थेरो जरादुब्बलो याव सब्बे पवारेन्ती ति उक्कुटिकं निसिन्नो आगमयमानो मुच्छितो पपति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तदमन्तरा[2] उक्कुटिकं निसीदितुं याव पवारेति, पवारेत्वा आसने निसीदितुं ति ।

§ २. पवारणाभेदा

७. अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – “कति नु खो पवारणा” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । द्वेमा, भिक्खवे, पवारणा – चातुद्दसिका च पन्नरसिका[3] च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे पवारणा ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – “कति नु खो पवारणकम्मानी[4]” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । चत्तारिमानि, भिक्खवे, पवारणकम्मानि – अधम्मेन वग्गं पवारणकम्मं, अधम्मेन समग्गं पवारणकम्मं, धम्मेन वग्गं पवारणकम्मं, धम्मेन समग्गं पवारणकम्मं । तत्र, भिक्खवे, यदिदं अधम्मेन वग्गं पवारणकम्मं, न, भिक्खवे, एवरूपं पवारणकम्मं कातब्बं; न च मया एवरूपं पवारणकम्मं अनुञ्ञातं । तत्र, भिक्खवे, यदिदं अधम्मेन समग्गं पवारणकम्मं, न, भिक्खवे, एवरूपं पवारणकम्मं कातब्बं; न च मया एवरूपं पवारणकम्मं अनुञ्ञातं । तत्र, भिक्खवे, यदिदं धम्मेन वग्गं पवारणकम्मं, न, भिक्खवे, एवरूपं पवारणकम्मं कातब्बं;

---

[1] खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० । [2] तदन्तरा–रो०; तदनन्तरा–सी०, स्या० । [3] पण्णरसिका–सी० । [4] पवारणाकम्मानी–स्या० ।

न च मया एवरूपं पवारणकम्मं अनुञ्ञातं । तत्र, भिक्खवे, यदिदं धम्मेन समग्गं पवारणकम्मं, एवरूपं, भिक्खवे, पवारणकम्मं कातब्बं; एवरूपं च मया पवारणकम्मं अनुञ्ञातं । तस्मातिह, भिक्खवे, एवरूपं पवारणकम्मं करिस्साम यदिदं धम्मेन समग्गं ति, एवञ्हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं ति ।

§ ३. पवारणादानानुजानना

८. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्निपतथ, भिक्खवे । सङ्घो पवारेस्सती" B. 225
ति । एवं वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – "अत्थि, भन्ते, भिक्खु गिलानो, सो अनागतो" ति । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना पवारणं दातुं । एवं च
पन, भिक्खवे, दातब्बा – तेन गिलानेन भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं R. 161
उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "पवारणं दम्मि, पवारणं मे हर, पवारणं मे आरोचेहि[1], ममत्थाय पवारेही" ति कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, दिन्ना होति पवारणा; न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न दिन्ना होति पवारणा । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, सो, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु मञ्चेन वा पीठेन वा सङ्घमज्झे आनेत्वा पवारेतब्बं । सचे, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकानं भिक्खूनं एवं होति[2] – "सचे खो मयं गिलानं ठाना चावेस्साम, आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति, कालकिरिया[3] वा भविस्सती" ति न, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु ठाना चावेतब्बो । सङ्घेन तत्थ गन्त्वा पवारेतब्बं; न त्वेव वग्गेन सङ्घेन पवारेतब्बं । पवारेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पवारणाहारको[4] चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय तत्थेव पक्कमति, अञ्ञस्स दातब्बा पवारणा । पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय तत्थेव विब्भमति ···पे०··· कालं करोति···सामणेरो पटिजानाति···सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति···अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति···उम्मत्तको पटिजानाति···खित्तचित्तो पटिजानाति···वेदनट्टो[5] पटिजानाति···आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति···आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति···पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति···पण्डको पटिजानाति···थेय्यसंवासको पटिजानाति···तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति···तिरच्छानगतो पटिजानाति···मातुघातको पटिजानाति···पितुघातको पटिजानाति···
अरहन्तघातको पटिजानाति···भिक्खुनिदूसको[6] पटिजानाति···सङ्घभेदको पटिजानाति··· B. 226
लोहितुप्पादको पटिजानाति···उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अञ्ञस्स दातब्बा पवारणा ।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय अन्तरामग्गे पक्कमति, अनाहटा होति

---

[1] 'पवारणं मे आरोचेहि' इति पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [2] एतदहोसि–म० ।
[3] कालंकिरिया–म०, रो० । [4] पवारणहारको–म० । [5] वेदनाट्टो–म० । [6] भिक्खुनीदूसको–सी० ।

पवारणा। पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय अन्तरामग्गे विब्भमति···पे०···कालं करोति···सामणेरो पटिजानाति···सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति···अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति···उम्मत्तको पटिजानाति···खित्तचित्तो पटिजानाति···वेदनट्टो पटिजानाति···आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति···आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति···पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति···पण्डको पटिजानाति···थेय्यसंवासको पटिजानाति···तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति···तिरच्छानगतो पटिजानाति···मातुघातको पटिजानाति···पितुघातको पटिजानाति···अरहन्तघातको पटिजानाति···भिक्खुनिदूसको पटिजानाति···सङ्घभेदको पटिजानाति···लोहितुप्पादको पटिजानाति···उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अनाहटा होति पवारणा।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो पक्कमति, आहटा होति पवारणा। पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो विब्भमति···पे०···कालं करोति···सामणेरो पटिजानाति···सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति···अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति···उम्मत्तको पटिजानाति···खित्तचित्तो पटिजानाति···वेदनट्टो पटिजानाति···आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति···आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति···पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति···पण्डको पटिजानाति···थेय्यसंवासको पटिजानाति···तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति···तिरच्छानगतो पटिजानाति···मातुघातको पटिजानाति···पितुघातको पटिजानाति···अरहन्तघातको पटिजानाति···भिक्खुनिदूसको पटिजानाति···सङ्घभेदको पटिजानाति···लोहितुप्पादको पटिजानाति···उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, आहटा होति पवारणा।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो सुत्तो नारोचेति, आहटा
B. 227 होति पवारणा। पवारणाहारकस्स अनापत्ति। पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो पमत्तो नारोचेति···पे०···समापन्नो नारोचेति, आहटा होति पवारणा। पवारणाहारकस्स अनापत्ति।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो सञ्चिच्च नारोचेति, आहटा होति पवारणा। पवारणाहारकस्स आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपवारणाय पवारणं देन्तेन छन्दं पि दातुं, सन्ति सङ्घस्स करणीयं ति।

§ ४. ञातकादिग्गहणकथा

९. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं भिक्खुं तदहुपवारणाय ञातका गण्हिंसु। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। इध पन, भिक्खवे, भिक्खुं तदहुपवारणाय ञातका गण्हन्ति। ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – “इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं मुञ्चथ, यावायं भिक्खु पवारेती” ति। एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं। नो चे लभेथ, ते ञातका

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयसन्तो मुहुत्तं एकमन्तं होथ, यावायं भिक्खु पवारणं देती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयसन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं निस्सीमं नेथ, याव सङ्घो पवारेती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन पवारेतब्बं । पवारेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुं तदहुपवारणाय राजानो गण्हन्ति…पे०…चोरा गण्हन्ति…धुत्ता गण्हन्ति…भिक्खुपच्चत्थिका गण्हन्ति । ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि R. 162 एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयसन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं मुञ्चथ, यावायं भिक्खु पवारेती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयसन्तो मुहुत्तं एकमन्तं होथ, यावायं भिक्खु पवारणं देती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयसन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्तं निस्सीमं नेथ, याव सङ्घो पवारेती" ति । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन B. 228 पवारेतब्बं । पवारेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ५. सङ्घपवारणादिप्पभेदा

१०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय पञ्च भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'सङ्घेन पवारेतब्बं' ति । मयञ्चम्हा[1] पञ्च जना । कथं नु खो अम्हेहि पवारेतब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चन्नं सङ्घे पवारेतुं ति ।

११. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय चत्तारो भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "भगवता अनुञ्ञातं पञ्चन्नं सङ्घे पवारेतुं ति । मयञ्चम्हा चत्तारो जना । कथं नु खो अम्हेहि पवारेतब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, चतुन्नं अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, पवारेतब्बं । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन ते भिक्खू ञापेतब्बा —

"सुणन्तु मे आयसन्तो । अज्ज पवारणा । यदायसन्तानं पत्तकल्लं, मयं अञ्ञमञ्ञं पवारेय्यामा" ति ।

थेरेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – "अहं, आवुसो, आयसन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयसन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं

---

[1] मयञ्चम्ह–सी०, स्या० ।

पि···पे०···ततियं पि अहं, आवुसो, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी” ति ।

नवकेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – “अहं, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा B. 229 परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं पि ···पे०··· ततियं पि अहं, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी”ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय तयो भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “भगवता अनुञ्ञातं पञ्चन्नं सङ्घे पवारेतुं, चतुन्नं अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं । मयञ्चम्हा तयो जना । कथं नु खो अम्हेहि पवारेतब्बं” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तिण्णं अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, पवारेतब्बं । R. 163 ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन ते भिक्खू ञापेतब्बा —

“सुणन्तु मे आयस्मन्ता । अज्ज पवारणा । यदायस्मन्तानं पत्तकल्लं, मयं अञ्ञमञ्ञं पवारेय्यामा” ति ।

थेरेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – “अहं, आवुसो, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्ता अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं पि ···पे०··· ततियं पि अहं, आवुसो, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्ता अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी” ति ।

नवकेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – “अहं, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्ता अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं पि ···पे०··· ततियं पि अहं, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु मं आयस्मन्ता अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी” ति ।

१२. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय द्वे भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “भगवता अनुञ्ञातं पञ्चन्नं सङ्घे पवारेतुं, चतुन्नं B. 230 अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं, तिण्णं अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं । मयञ्चम्हा द्वे जना । कथं नु खो अम्हेहि पवारेतब्बं” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्विन्नं अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, पवारेतब्बं । थेरेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा नवो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – “अहं, आवुसो, आयस्मन्तं पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु मं आयस्मा अनुकम्पं

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं पि ···पे०··· ततियं पि अहं, आवुसो, आयस्मन्तं पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु मं आयस्मा अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी” ति ।

नवकेन भिक्खुना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा थेरो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – “अहं, भन्ते, आयस्मन्तं पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु मं आयस्मा अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतियं पि ···पे०··· ततियं पि अहं, भन्ते, आयस्मन्तं पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु मं आयस्मा अनुकम्पं उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी” ति ।

१३. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय एको भिक्खु विहरति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – “भगवता अनुञ्ञातं पञ्चन्नं सङ्घे पवारेतुं, चतुन्नं अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं, तिण्णं[1] अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं, द्विन्नं अञ्ञमञ्ञं पवारेतुं । अहं चम्हि एकको । कथं नु खो मया पवारेतब्बं” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय एको भिक्खु विहरति । तेन, भिक्खवे, भिक्खुना यत्थ भिक्खू पटिक्कमन्ति उपट्ठानसालाय वा मण्डपे वा रुक्खमूले वा, सो देसो सम्मज्जित्वा पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेत्वा आसनं पञ्ञापेत्वा[2] पदीपं कत्वा निसीदितब्बं । सचे अञ्ञे भिक्खू आगच्छन्ति, तेहि सद्धिं पवारेतब्बं; नो चे आगच्छन्ति, ‘अज्ज मे पवारणा’ ति अधिट्ठातब्बं । नो चे अधिट्ठेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

तत्र, भिक्खवे, यत्थ पञ्च भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पवारणं आहरित्वा चतूहि B. 231
सङ्घे पवारेतब्बं । पवारेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्र, भिक्खवे, यत्थ चत्तारो भिक्खू
विहरन्ति, न एकस्स पवारणं आहरित्वा तीहि अञ्ञमञ्ञं पवारेतब्बं । पवारेय्युं चे, आपत्ति
दुक्कटस्स । तत्र, भिक्खवे, यत्थ तयो भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पवारणं आहरित्वा R. 164
द्वीहि अञ्ञमञ्ञं पवारेतब्बं । पवारेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्र, भिक्खवे, यत्थ द्वे
भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पवारणं आहरित्वा एकेन अधिट्ठातब्बं । अधिट्ठेय्य[3] चे,
आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ६. आपत्तिपटिकम्मविधि

१४. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तदहुपवारणाय आपत्तिं आपन्नो होति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – “भगवता पञ्ञत्तं ‘न सापत्तिकेन पवारेतब्बं’ ति । अहं चम्हि आपत्तिं आपन्नो । कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय आपत्तिं आपन्नो होति । तेन भिक्खुना

---

[1] तिण्णन्नं–सी० । [2] पञ्ञपेत्वा–म० । [3] अधिट्ठहेय्य–सी० ।

एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामं आपत्तिं आपन्नो, तं पटिदेसेमी" ति। तेन वत्तब्बो – "पस्ससी" ति। आम पस्सामी ति। आयतिं संवरेय्यासी ति।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय आपत्तिया वेमतिको होति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामाय आपत्तिया वेमतिको; यदा निब्बेमतिको भविस्सामि तदा तं आपत्तिं पटिकरिस्सामी" ति वत्वा पवारेतब्बं; न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो ति।

§ ७. आपत्तिआविकरणविधि

B. 232 १५. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पवारयमानो आपत्तिं सरति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न सापत्तिकेन पवारेतब्बं' ति। अहं चम्हि आपत्तिं आपन्नो। कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पवारयमानो आपत्तिं सरति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामं आपत्तिं आपन्नो। इतो वुट्ठहित्वा तं आपत्तिं पटिकरिस्सामी" ति वत्वा पवारेतब्बं; न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पवारयमानो आपत्तिया वेमतिको होति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अहं, आवुसो, इत्थन्नामाय आपत्तिया वेमतिको; यदा निब्बेमतिको भविस्सामि तदा तं आपत्तिं पटिकरिस्सामी" ति वत्वा पवारेतब्बं; न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो ति।

§ ८. सभागापत्तिपटिकम्मविधि

१६. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो होति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न सभागा आपत्ति देसेतब्बा, न सभागा आपत्ति पटिग्गहेतब्बा' ति। अयं च सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो होति। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुकं पाहेतब्बो – गच्छावुसो, तं आपत्तिं पटिकरित्वा आगच्छ, मयं ते सन्तिके तं आपत्तिं पटिकरिस्सामा ति। एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं। नो चे लभेथ, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

B. 233 "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं सब्बो सङ्घो सभागं आपत्तिं आपन्नो। यदा अञ्ञं

भिक्खुं सुद्धं अनापत्तिकं पस्सिस्सति तदा तस्स सन्तिके तं आपत्तिं पटिकरिस्सती" ति वत्वा पवारेतब्बं; न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको होति। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो—

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको। यदा निब्बेमतिको भविस्सति तदा तं आपत्तिं पटिकरिस्सती" ति वत्वा पवारेतब्बं, न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो ति।

पठमभाणवारं निट्ठितं।

§ ९. अनापत्तिपन्नरसकं

१७. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहु पवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतिंसु, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानिंसु अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेसुं। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छिंसु बहुतरा। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका R. 165 भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। B. 234 तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू

अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं । पवारितानं अनापत्ति ।

(५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं । पवारितानं अनापत्ति ।

(६) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं । पवारितानं अनापत्ति ।

(७) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू
B. 235 अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं । पवारितानं अनापत्ति ।

(८) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं । पवारितानं अनापत्ति ।

(९) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं । पवारितानं अनापत्ति ।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि

पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका B. 236
भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

अनापत्तिपन्नरसकं निट्ठितं।

§ १०. वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं

१८ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला B. 237
आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका

भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि R. 166 पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(४–१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, ···पे०··· पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय ···पे०··· पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय ···पे०··· पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा ···पे०··· समसमा ···पे०··· थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं[1] निट्ठितं ।

§ ११. वेमतिकपन्नरसकं

B. 238 १९. (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पति नु खो अम्हाकं पवारेतुं, न नु खो कप्पती ति – वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू

---

[1] वग्गावग्गसञ्ञिनोपन्नरसकं–रो०; वग्गासमग्गसञ्ञिपण्णरसकं–स्या०; वग्गावग्गसञ्ञीपण्णरसकं–सी० ।

अनागता ति । ते – कप्पति नु खो अम्हाकं पवारेतुं, न नु खो कप्पती ति – वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पति नु खो अम्हाकं पवारेतुं, न नु खो कप्पती ति – वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(४ – १५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पति नु खो अम्हाकं पवारेतुं, न नु खो कप्पती ति – वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, ···पे०··· पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय ···पे०··· पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय ···पे०··· पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, B. 239 अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा ···पे०··· समसमा ···पे०··· थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

वेमतिकपन्नरसकं[1] निट्ठितं ।

§ १२. कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं

२०. (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पतेव अम्हाकं पवारेतुं, नम्हाकं[2] न कप्पती ति – कुक्कुच्चपकता पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पतेव अम्हाकं पवारेतुं, नम्हाकं न कप्पती ति – कुक्कुच्चपकता पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पतेव अम्हाकं पवारेतुं, नम्हाकं न कप्पती ति – कुक्कुच्चपकता

---

[1] वेमतिकापन्नरसकं-रो० । [2] नाम्हाकं-म०, सी० ।

पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

B. 240 (४–१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पतेव अम्हाकं पवारेतुं, नम्हाकं न कप्पती ति – कुक्कुच्चपकता पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते,···पे०··· पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय···पे०··· पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय ···पे०··· पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा···पे०··· समसमा···पे०··· थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति दुक्कटस्स ।

कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं[1] निट्ठितं ।

§ १३. भेदपुरेक्खारपन्नरसकं

R. 167 २१. (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू B. 241 अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं । पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति ।

---

[1] कुक्कुचपकतापन्नरसकं-रो० ।

तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(६) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे अवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(७) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। B. 242 तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(८) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं[१]। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(९) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति।

---

[१] एत्थ 'अवसेसेहि पवारेतब्बं' इति पाठो सी॰ पोत्थके दिस्सति (?)

तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

B. 243 (१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितानं आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

भेदपुरेक्खारपन्नरसकं[1] निट्ठितं।

पञ्चवीसत्तिका[2] निट्ठिता।

---

[1] भेदपुरेक्खारापन्नरसकं–रो०; भेदपुरेक्खारपण्णरसकं–सी०, स्या०। [2] पञ्चवीसतिकं–सी०; पञ्चसततिकं–रो०।

§ १४. सीमोक्कन्तिकपेय्यालं

२२. इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका B. 244 भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति[1] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कमन्ती ति ···पे०··· ते न जानन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कन्ता ति ···पे०··· ते न पस्सन्ति[2] अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कमन्ते ···पे०··· ते न पस्सन्ति अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कन्ते ···पे०··· ते न सुणन्ति[3] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कमन्ती ति ···पे०··· ते न सुणन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीमं ओक्कन्ता ति ···पे०··· ।

आवासिकेन आवासिका एकसतपञ्चसत्तति तिकनयतो[4], आवासिकेन आगन्तुका, आगन्तुकेन आवासिका, आगन्तुकेन आगन्तुका, पेय्यालमुखेन सत्त तिकसतानि[5] होन्ति ।

§ १५. दिवसनानत्तं

२३. इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं चातुद्दसो होति, आगन्तुकानं पन्नरसो । सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं । सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं । सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं अनुवत्तितब्बं ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पन्नरसो होति, आगन्तुकानं चातुद्दसो । सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं । सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं । सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं अनुवत्तितब्बं ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पाटिपदो होति, आगन्तुकानं पन्नरसो । सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी; आगन्तुकेहि निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं । सचे समसमा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी; आगन्तुकेहि निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं । सचे आगन्तुका B. 245 बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं सामग्गी वा दातब्बा, निस्सीमं वा गन्तब्बं ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पन्नरसो होति, आगन्तुकानं पाटिपदो । सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं सामग्गी वा दातब्बा, निस्सीमं वा गन्तब्बं । सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं सामग्गी वा दातब्बा, निस्सीमं वा गन्तब्बं । सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी; आवासिकेहि निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं ।

---

[1] ते जानन्ति–रो० । [2] ते पस्सन्ति–रो० । [3] ते सुणन्ति–रो० । [4] एकसतपञ्चसत्ततिका नयतो–सी०; एकसतपञ्चसत्ततितिकनयतो–स्या० । [5] सत्ततिकसतानि–सी० ।

§ १६. लिङ्गादिदस्सनं

२४. इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिकानं भिक्खूनं आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्गं, आवासिकनिमित्तं, आवासिकुद्देसं, सुप्पञ्ञत्तं मञ्चपीठं भिसिबिम्बोहनं[1], पानीयं परिभोजनीयं सुपट्ठितं[2], परिवेणं सुसम्मट्ठं; पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू, नत्थि नु खो ति । ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू सुणन्ति आवासिकानं भिक्खूनं आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्गं, आवासिकनिमित्तं, आवासिकुद्देसं, चङ्कमन्तानं पदसद्दं, सज्झायसद्दं, उक्कासितसद्दं, खिपितसद्दं; सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू, नत्थि नु खो ति । ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, B. 246 विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुकानं भिक्खूनं आगन्तुकाकारं, आगन्तुकलिङ्गं, आगन्तुकनिमित्तं, आगन्तुकुद्देसं, अञ्ञातकं पत्तं, अञ्ञातकं चीवरं, अञ्ञातकं निसीदनं, पादानं धोतं, उदकनिस्सेकं; पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू, नत्थि नु खो ति । ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इध पन, भिक्खवे, अवासिका भिक्खू सुणन्ति आगन्तुकानं भिक्खूनं आगन्तुकाकारं,

---

[1] भिसिबिब्बोहनं–म० । [2] सूपट्ठितं–म०, सी०; सुपतिट्ठितं–रो० ।

आगन्तुकलिङ्गं, आगन्तुकनिमित्तं, आगन्तुकुद्देसं, आगच्छन्तानं पदसद्दं, उपाहनपप्फोटनसद्दं, उक्कासितसद्दं, खिपितसद्दं; सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू, नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

§ १७. नानासंवासकादीहि पवारणा

२५. इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू नानासंवासके। ते समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न B. 247 पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू समानसंवासके। ते नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू नानासंवासके। ते समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू समानसंवासके। ते नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति।

§ १८. न-गन्तब्बवारं

२६. न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो

गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया।

B. 248 न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया।

B. 249 न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया।

§ १९. गन्तब्बवारं

२७. गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति। गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो ···पे०··· सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो ···पे०···सभिक्खुको अनावासो···पे०···सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो···पे०···सभिक्खुको अनावासो···पे०···सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसंवासका, यं जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तुं ति।

§ २०. वज्जनीयपुग्गलसन्दस्सना

२८. न, भिक्खवे, भिक्खुनिया निसिन्नपरिसाय पवारेतब्बं। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न, भिक्खवे, सिक्खमानाय ···पे०··· न सामणेरस्स ···पे०··· न सामणेरिया[1] ···पे०··· न सिक्खं पच्चक्खातकस्स ···पे०··· न अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्बं। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। R. 168

न आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्बं। यो पवारेय्य, यथाधम्मो B. 250 कारेतब्बो। न आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकस्स···पे०···न पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्बं। यो पवारेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो।

न पण्डकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्बं। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न थेय्यसंवासकस्स ···पे०··· न तित्थियपक्कन्तकस्स ···पे०··· न तिरच्छानगतस्स ···पे०··· न मातुघातकस्स ···पे०··· न पितुघातकस्स ···पे०··· न अरहन्तघातकस्स ···पे०··· न भिक्खुनीदूसकस्स[2] ···पे०··· न सङ्घभेदकस्स ···पे०··· न लोहितुप्पादकस्स ···पे०··· न उभतोब्यञ्जनकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्बं। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

न, भिक्खवे, पारिवासिकपवारणादानेन पवारेतब्बं, अञ्ञत्र अवुट्ठिताय परिसाय। न च, भिक्खवे, अप्पवारणाय पवारेतब्बं, अञ्ञत्र सङ्घसामग्गिया ति।

दुतियभाणवारं निट्ठितं[3]।

---

[1] सामणेराय–सी०। [2] भिक्खुनिदूसकस्स–म०। [3] रो० पोत्थके न दिस्सति।

§ २१. द्वेवाचिकादिपवारणा

२९. तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे[1] अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सवरभयं[2] अहोसि । भिक्खू नासक्खिंसु तेवाचिकं पवारेतुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वेवाचिकं पवारेतुं ति ।

बाळ्हतरं सवरभयं अहोसि । भिक्खू नासक्खिंसु द्वेवाचिकं पवारेतुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, एकवाचिकं पवारेतुं ति ।

बाळ्हतरं सवरभयं अहोसि । भिक्खू नासक्खिंसु एकवाचिकं पवारेतुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, समानवस्सिकं पवारेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय मनुस्सेहि दानं देन्तेहि B. 251 येभुय्येन रत्ति खेपिता होति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता । सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सति । कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता होति । तत्र चे, भिक्खवे, भिक्खूनं एवं होति – "मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता । सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सती" ति, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

R. 169 "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता । सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो द्वेवाचिकं, एकवाचिकं, समानवस्सिकं पवारेय्या" ति ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय भिक्खूहि धम्मं भणन्तेहि ···पे०··· सुत्तन्तिकेहि सुत्तन्तं सङ्गायन्तेहि ···विनयधरेहि विनयं विनिच्छिनन्तेहि ···धम्मकथिकेहि धम्मं साकच्छन्तेहि ···भिक्खूहि कलहं करोन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता होति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "भिक्खूहि कलहं करोन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता । सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सती" ति, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो—

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । भिक्खूहि कलहं करोन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता । सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो द्वेवाचिकं, एकवाचिकं, समानवस्सिकं पवारेय्या" ति ।

तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय B. 252 महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो होति, परित्तं च अनोवस्सिकं होति, महा च मेघो उग्गतो

---

[1] जनपदेसु-सी०, स्या०, रो० । [2] सवरभयकं-रो०; सब्बरभयं-स्या०; सवरकभयं-सी० ।

होति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "अयं खो महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो, परित्तं च अनोवस्सिकं, महा च मेघो उग्गतो। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं मेघो पवस्सिस्सति। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो होति, परित्तं च अनोवस्सिकं होति, महा च मेघो उग्गतो होति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो, परित्तं च अनोवस्सिकं, महा च मेघो उग्गतो। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं मेघो पवस्सिस्सती" ति। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो—

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो, परित्तं च अनोवस्सिकं, महा च मेघो उग्गतो। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं मेघो पवस्सिस्सति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो द्वेवाचिकं, एकवाचिकं, समानवस्सिकं पवारेय्या" ति।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय राजन्तरायो होति ···पे०··· चोरन्तरायो होति···अग्यन्तरायो होति···उदकन्तरायो होति···मनुस्सन्तरायो होति···अमनुस्सन्तरायो होति···वाळन्तरायो होति···सरीसपन्तरायो[1] होति···जीवितन्तरायो होति···ब्रह्मचरियन्तरायो होति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, ब्रह्मचरियन्तरायो। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, B. 170 अथायं ब्रह्मचरियन्तरायो भविस्सती" ति, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं ब्रह्मचरियन्तरायो। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं ब्रह्मचरियन्तरायो भविस्सति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो द्वेवाचिकं, एकवाचिकं, समानवस्सिकं पवारेय्या" ति। B. 253

§ २२. पवारणाठपनं

३०. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सापत्तिका पवारेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सापत्तिकेन पवारेतब्बं। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, यो सापत्तिको पवारेति, तस्स ओकासं कारापेत्वा आपत्तिया चोदेतुं ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू ओकासं कारापियमाना न इच्छन्ति ओकासं कातुं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, ओकासं अकरोन्तस्स पवारणं ठपेतुं। एवं च पन, भिक्खवे, ठपेतब्बा। तदहुपवारणाय चातुद्दसे वा पन्नरसे वा तस्मिं पुग्गले सम्मुखीभूते सङ्घमज्झे उदाहरितब्बं – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इत्थन्नामो पुग्गलो सापत्तिको। तस्स पवारणं ठपेमि। न तस्मिं सम्मुखीभूते पवारेतब्बं" ति। ठपिता होति पवारणा ति।

---

[1] सिरिंसपअन्तरायो–सी०।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – पुरम्हाकं पेसला भिक्खू पवारणं ठपेन्ती ति – पटिकच्चेव[1] सुद्धानं भिक्खूनं अनापत्तिकानं अवत्थुस्मिं अकारणे पवारणं ठपेन्ति, पवारितानं पि पवारणं ठपेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सुद्धानं भिक्खूनं अनापत्तिकानं अवत्थुस्मिं अकारणे पवारणा ठपेतब्बा । यो ठपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न, भिक्खवे, पवारितानं पि पवारणा ठपेतब्बा । यो ठपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

३१. एवं खो, भिक्खवे, ठपिता होति पवारणा, एवं अट्ठपिता । कथं च, भिक्खवे, अट्ठपिता होति पवारणा? तेवाचिकाय चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय परियोसिताय पवारणं ठपेति, अट्ठपिता होति पवारणा । द्वेवाचिकाय चे, भिक्खवे, ··· एकवाचिकाय चे, भिक्खवे, ··· समानवस्सिकाय चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय परियोसिताय B. 254, R. 171 पवारणं ठपेति, अट्ठपिता होति पवारणा । एवं खो, भिक्खवे, अट्ठपिता होति पवारणा ।

कथं च, भिक्खवे, ठपिता होति पवारणा? तेवाचिकाय, चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय अपरियोसिताय पवारणं ठपेति, ठपिता होति पवारणा । द्वेवाचिकाय चे, भिक्खवे, ··· एकवाचिकाय चे, भिक्खवे, ··· समानवस्सिकाय चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय अपरियोसिताय पवारणं ठपेति, ठपिता होति पवारणा । एवं खो, भिक्खवे, ठपिता होति पवारणा ।

३२. इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारणं ठपेति । तं चे भिक्खुं अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा अपरिसुद्धकायसमाचारो, अपरिसुद्धवचीसमाचारो, अपरिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो,[2] न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोगं दातुं ति – 'अलं, भिक्खु, मा भण्डनं, मा कलहं, मा विग्गहं, मा विवादं' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्बं ।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारणं ठपेति । तं चे भिक्खुं अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, अपरिसुद्धवचीसमाचारो, अपरिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो, न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोगं दातुं ति – 'अलं, भिक्खु, मा भण्डनं, मा कलहं, मा विग्गहं, मा विवादं' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्बं ।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारणं ठपेति । तं चे भिक्खुं अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, परिसुद्धवचीसमाचारो, अपरिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो, न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोगं दातुं ति – 'अलं, भिक्खु, मा भण्डनं, मा कलहं, मा विग्गहं, मा विवादं' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्बं ।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारणं ठपेति । तं चे भिक्खुं

---

[1] पटिगच्चेव–सी० । [2] अव्यत्तो–रो०, सी० ।

अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, परिसुद्धवचीसमाचारो, परिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो, न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोगं दातुं ति – 'अलं, B. 255 भिक्खु, मा भण्डनं, मा कलहं, मा विग्गहं, मा विवादं' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्बं ।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारणं ठपेति । तं चे भिक्खुं अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, परिसुद्धवचीसमाचारो, परिसुद्धाजीवो, पण्डितो, ब्यत्तो,[1] पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोगं दातुं ति – सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेसि, किम्हि नं ठपेसि, सीलविपत्तिया वा[2] ठपेसि, आचारविपत्तिया वा ठपेसि, दिट्ठिविपत्तिया वा ठपेसी" ति ? R. 172 सो चे एवं वदेय्य – "सीलविपत्तिया वा ठपेमि, आचारविपत्तिया वा ठपेमि, दिट्ठिविपत्तिया वा ठपेमी" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "जानाति[3] पनायस्मा सीलविपत्तिं, जानाति आचारविपत्तिं, जानाति दिट्ठिविपत्तिं" ति ? सो चे एवं वदेय्य – "जानामि खो अहं, आवुसो, सीलविपत्तिं, जानामि आचारविपत्तिं, जानामि दिट्ठिविपत्तिं" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "कतमा पनावुसो, सीलविपत्ति, कतमा आचारविपत्ति, कतमा दिट्ठिविपत्ती" ति ? सो चे एवं वदेय्य – "चत्तारि[4] पाराजिकानि, तेरस सङ्घादिसेसा, अयं सीलविपत्ति; थुल्लच्चयं, पाचित्तियं, पाटिदेसनीयं, दुक्कटं, दुब्भासितं, अयं आचारविपत्ति; मिच्छादिट्ठि, अन्तग्गाहिकादिट्ठि, अयं दिट्ठिविपत्ती" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेसि, दिट्ठेन वा[5] ठपेसि, सुतेन वा ठपेसि, परिसङ्काय वा ठपेसी" ति ? सो चे एवं वदेय्य – "दिट्ठेन वा ठपेमि, सुतेन वा ठपेमि, परिसङ्काय वा ठपेमी" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो दिट्ठेन पवारणं ठपेसि, किन्ते दिट्ठं, किन्ति ते दिट्ठं, कदा ते दिट्ठं, कत्थ ते दिट्ठं, पाराजिकं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो, सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो, थुल्लच्चयं··· पाचित्तियं··· पाटिदेसनीयं··· दुक्कटं··· दुब्भासितं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो, कत्थ च त्वं अहोसि, कत्थ चायं भिक्खु अहोसि, किं च त्वं करोसि, किञ्चायं भिक्खु करोती" ति ? सो चे एवं वदेय्य – "न खो अहं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो दिट्ठेन पवारणं ठपेमि, अपि च सुतेन पवारणं ठपेमी" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो सुतेन पवारणं ठपेसि, किं ते सुतं, किं ति ते सुतं, कदा ते सुतं, B. 256 कत्थ ते सुतं, पाराजिकं अज्झापन्नो ति सुतं, सङ्घादिसेसं अज्झापन्नो ति सुतं, थुल्लच्चयं··· पाचित्तियं··· पाटिदेसनीयं··· दुक्कटं··· दुब्भासितं अज्झापन्नो ति सुतं, भिक्खुस्स सुतं, भिक्खुनिया सुतं, सिक्खमानाय सुतं, सामणेरस्स सुतं, सामणेरिया सुतं, उपासकस्स सुतं, उपासिकाय सुतं, राजूनं सुतं, राजमहामत्तानं सुतं, तित्थियानं सुतं, तित्थियसावकानं सुतं"

---

[1] ब्यत्तो मेधावी – स्या० । [2] 'वा' इति पाठो स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [3] जानासि – म० । [4] चत्तारि च–रो० । [5] 'वा' इति पाठो सी०, स्या०, रो०, पोत्थकेसु नत्थि ।

ति? सो चे एवं वदेय्य – "न खो अहं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो सुतेन पवारणं ठपेमि, अपि च परिसङ्काय पवारणं ठपेमी" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो परिसङ्काय पवारणं ठपेसि, किं परिसङ्कसि, किं ति परिसङ्कसि, कदा परिसङ्कसि, R. 173 कत्थ परिसङ्कसि, पाराजिकं अज्झापन्नो ति परिसङ्कसि, सङ्घादिसेसं अज्झापन्नो ति परिसङ्कसि, थुल्लच्चयं··· पाचित्तियं··· पाटिदेसनीयं··· दुक्कटं··· दुब्भासितं अज्झापन्नो ति परिसङ्कसि, भिक्खुस्स सुत्वा परिसङ्कसि, भिक्खुनिया सुत्वा परिसङ्कसि, सिक्खमानाय सुत्वा परिसङ्कसि, सामणेरस्स सुत्वा परिसङ्कसि, सामणेरिया सुत्वा परिसङ्कसि, उपासकस्स सुत्वा परिसङ्कसि, उपासिकाय सुत्वा परिसङ्कसि, राजूनं सुत्वा परिसङ्कसि, राजमहामत्तानं सुत्वा परिसङ्कसि, तित्थियानं सुत्वा परिसङ्कसि, तित्थियसावकानं सुत्वा परिसङ्कसी" ति? सो चे एवं वदेय्य – "न खो अहं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो परिसङ्काय पवारणं ठपेमि, अपि च अहं पि[1] न जानामि केन पनाहं[2] इमस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेमी" ति । सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अनुयोगेन विञ्ञूनं सब्रह्मचारीनं चित्तं न आराधेति, अननुवादो चुदितो भिक्खू ति अलं वचनाय । सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अनुयोगेन विञ्ञूनं सब्रह्मचारीनं चित्तं आराधेति, सानुवादो चुदितो भिक्खू ति अलं वचनाय । सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अमूलकेन पाराजिकेन अनुद्धंसितं पटिजानाति, सङ्घादिसेसं आरोपेत्वा[3] सङ्घेन पवारेतब्बं । सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अमूलकेन सङ्घादिसेसेन अनुद्धंसितं पटिजानाति, यथाधम्मं B. 257 कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं । सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अमूलकेन थुल्लच्चयेन··· पाचित्तियेन··· पाटिदेसनीयेन··· दुक्कटेन··· दुब्भासितेन अनुद्धंसितं पटिजानाति, यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं । सो चे, भिक्खवे, चुदितो भिक्खु पाराजिकं अज्झापन्नो ति पटिजानाति, नासेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं । सो चे, भिक्खवे, चुदितो भिक्खु सङ्घादिसेसं अज्झापन्नो ति पटिजानाति, सङ्घादिसेसं आरोपेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं । सो चे, भिक्खवे, चुदितो भिक्खु थुल्लच्चयं··· पाचित्तियं··· पाटिदेसनीयं··· दुक्कटं··· दुब्भासितं अज्झापन्नो ति पटिजानाति, यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं ।

§ २३. थुल्लच्चयवत्थुकादि

३३. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय थुल्लच्चयं अज्झापन्नो होति । एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू सङ्घादिसेसदिट्ठिनो होन्ति । ये ते, भिक्खवे, भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्तं अपनेत्वा यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घं उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "यं खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो, सास्स यथाधम्मं पटिकता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो पवारेय्या" ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय थुल्लच्चयं अज्झापन्नो होति । एकच्चे

---

[1] 'पि' इति पाठो रो०, सी० पोत्थकेसु नत्थि । [2] अहं–रो०, सी०; पाहं–स्या० । [3] रोपेत्वा–रो० ।

भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाचित्तियदिट्ठिनो होन्ति···पे०···एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाटिदेसनीयदिट्ठिनो होन्ति···एकच्चे भिक्खू R. 174 थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू दुक्कटदिट्ठिनो होन्ति···एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति। ये ते, भिक्खवे, भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्तं अपनेत्वा यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घं उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – “यं खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो, सास्स यथाधम्मं पटिकता। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो पवारेय्या” ति।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय पाचित्तियं अज्झापन्नो होति···पे०··· पाटिदेसनीयं अज्झापन्नो होति···दुक्कटं अज्झापन्नो होति···दुब्भासितं अज्झापन्नो होति। एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू सङ्घादिसेसदिट्ठिनो होन्ति। ये ते, भिक्खवे, भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्तं अपनेत्वा B. 258 यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घं उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – “यं खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो, सास्स यथाधम्मं पटिकता। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो पवारेय्या” ति।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय दुब्भासितं अज्झापन्नो होति। एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति ···पे०··· एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाचित्तियदिट्ठिनो होन्ति···एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाटिदेसनीयदिट्ठिनो होन्ति···एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू दुक्कटदिट्ठिनो होन्ति। ये ते, भिक्खवे, भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्तं अपनेत्वा यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घं उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – “यं खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो, सास्स यथाधम्मं पटिकता। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो पवारेय्या” ति।

§ २४. वत्थुठपनादि

३४. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय सङ्घमज्झे उदाहरेय्य – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इदं वत्थु[1] पञ्ञायति, न पुग्गलो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, वत्थुं ठपेत्वा सङ्घो पवारेय्या” ति। सो एवमस्स वचनीयो – “भगवता खो, आवुसो, विसुद्धानं पवारणा पञ्ञत्ता। सचे वत्थु पञ्ञायति, न पुग्गलो, इदानेव नं वदेही” ति।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय सङ्घमज्झे उदाहरेय्य – “सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं पुग्गलो पञ्ञायति, न वत्थु। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, पुग्गलं ठपेत्वा सङ्घो पवारेय्या” ति। सो एवमस्स वचनीयो – “भगवता खो, आवुसो, समग्गानं[2] पवारणा पञ्ञत्ता। सचे पुग्गलो पञ्ञायति, न वत्थु, इदानेव नं वदेही” ति।

---

[1] वत्थुं–स्या०, रो०। [2] विसुद्धानं च समग्गानं च–सी०।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय सङ्घमज्झे उदाहरेय्य – "सुणातु मे, भन्ते,
B. 259 सङ्घो। इदं वत्थु च पुग्गलो च पञ्ञायति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, वत्थुं च पुग्गलं च ठपेत्वा सङ्घो पवारेय्या" ति। सो एवमस्स वचनीयो – "भगवता खो, आवुसो, विसुद्धानं च समग्गानं च पवारणा पञ्ञत्ता। सचे वत्थु च पुग्गलो च पञ्ञायति, इदानेव नं वदेही" ति।

पुब्बे चे, भिक्खवे, पवारणाय वत्थु पञ्ञायति, पच्छा पुग्गलो, कल्लं वचनाय।
R. 175 पुब्बे चे, भिक्खवे, पवारणाय पुग्गलो पञ्ञायति, पच्छा वत्थु, कल्लं वचनाय। पुब्बे चे, भिक्खवे, पवारणाय वत्थु च पुग्गलो च पञ्ञायति, तं चे कताय पवारणाय उक्कोटेति, उक्कोटनकं पाचित्तियं ति।

§ २८. भण्डनकारकवत्थु

३५. तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिंसु। तेसं सामन्ता[1] अञ्ञे भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका वस्सं उपगच्छिंसु – मयं तेसं भिक्खूनं वस्संवुट्ठानं[2] पवारणाय पवारणं ठपेस्सामा ति। अस्सोसुं खो ते भिक्खू – "अम्हाकं किर सामन्ता अञ्ञे भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका वस्सं उपगता – मयं तेसं भिक्खूनं वस्संवुट्ठानं पवारणाय पवारणं ठपेस्सामा" ति। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छन्ति। तेसं सामन्ता अञ्ञे भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका वस्सं उपगच्छन्ति – मयं तेसं भिक्खूनं वस्संवुट्ठानं पवारणाय पवारणं ठपेस्सामा ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तेहि भिक्खूहि द्वे तयो उपोसथे चातुद्दसिके कातुं – कथं मयं तेहि भिक्खूहि पठमतरं पवारेय्यामा ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका तं[3] आवासं आगच्छन्ति, तेहि, भिक्खवे, आवासिकेहि भिक्खूहि लहुं लहुं सन्निपतित्वा पवारेतब्बं,
B. 260 पवारेत्वा वत्तब्बा – "पवारिता खो मयं, आवुसो; यथायस्मन्ता[4] मञ्ञन्ति तथा करोन्तू" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका असंविहिता तं आवासं आगच्छन्ति, तेहि, भिक्खवे, आवासिकेहि भिक्खूहि आसनं पञ्ञापेतब्बं,[5] पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं[6] उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पानीयेन परिपुच्छितब्बा;[7] ते संविक्खित्वा निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं, पवारेत्वा

---

[1] समन्ता–स्या०। [2] वस्सं वुत्थानं–स्या०, सी०, रो०। [3] स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [4] यथा आयस्मन्तो–स्या०। [5] पञ्ञपेतब्बं–म०। [6] पादकठलिकं–सी०। [7] पुच्छितब्बा–स्या०, रो०, सी०।

वत्तब्बा – "पवारिता खो मयं, आवुसो; यथायस्मन्ता मञ्ञन्ति तथा करोन्तू" ति। एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं। नो चे लभेथ, आवासिकेन भिक्खुना ब्यत्तेन पटिबलेन आवासिका भिक्खू ञापेतब्बा —

"सुणन्तु मे, आयस्मन्तो,[१] आवासिका। यदायस्मन्तानं पत्तकल्लं, इदानि उपोसथं करेय्याम, पातिमोक्खं उद्दिसेय्याम, आगमे काळे पवारेय्यामा" ति। ते चे, भिक्खवे, R. 176 भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका ते भिक्खू एवं वदेय्युं – "साधावुसो, इदानेव नो पवारेथा" ति, ते एवमस्सु वचनीया – "अनिस्सरा खो तुम्हे, आवुसो, अम्हाकं पवारणाय; न ताव मयं पवारेय्यामा" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका तं काळं अनुवसेय्युं, आवासिकेन, भिक्खवे, भिक्खुना ब्यत्तेन पटिबलेन आवासिका भिक्खू ञापेतब्बा –

"सुणन्तु मे, आयस्मन्तो, आवासिका। यदायस्मन्तानं पत्तकल्लं, इदानि उपोसथं करेय्याम, पातिमोक्खं उद्दिसेय्याम, आगमे जुण्हे पवारेय्यामा" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका ते भिक्खू एवं वदेय्युं – "साधावुसो, इदानेव नो पवारेय्याथा[२]" ति, ते एवमस्सु वचनीया – "अनिस्सरा खो तुम्हे, आवुसो, अम्हाकं पवारणाय, न ताव मयं पवारेय्यामा" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका B. 261 तं पि जुण्हं अनुवसेय्युं, तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सब्बेहेव आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया अकामा पवारेतब्बं।

तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने गिलानो अगिलानस्स पवारणं ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "आयस्मा खो गिलानो। गिलानो च अननुयोगक्खमो वुत्तो भगवता। आगमेहि, आवुसो, याव अरोगो होसि। अरोगो आकङ्खमानो चोदेस्ससी" ति। एवं चे वुच्चमानो चोदेति, अनादरिये पाचित्तियं। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने अगिलानो गिलानस्स पवारणं ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु गिलानो। गिलानो च अननुयोगक्खमो वुत्तो भगवता। आगमेहि, आवुसो, यावायं भिक्खु अरोगो होति। अरोगं आकङ्खमानो चोदेस्ससी" ति। एवं चे वुच्चमानो चोदेति, अनादरिये पाचित्तियं। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने गिलानो गिलानस्स पवारणं ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "आयस्मन्ता खो गिलाना। गिलानो च अननुयोगक्खमो वुत्तो भगवता। आगमेहि, आवुसो, याव अरोगा होथ। अरोगो अरोगं आकङ्खमानो चोदेस्ससी" ति। एवं चे वुच्चमानो चोदेति, अनादरिये पाचित्तियं। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने

---

[१] आयस्मन्ता-सी०। [२] पवारेथा-सी०, स्या०, रो०।

अगिलानो अगिलानस्स पवारणं ठपेति, उभो सङ्घेन समनुयुञ्जित्वा समनुगाहित्वा[1] यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं ति ।

§ २६. पवारणासङ्गहो

R. 177 ३६. तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिंसु । तेसं समग्गानं सम्मोदमानानं अविवदमानानं विहरतं अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो होति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "अम्हाकं खो समग्गानं सम्मोदमानानं अविवदमानानं विहरतं अञ्ञतरो फासुविहारो B. 262 अधिगतो । सचे मयं इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिकं पक्कमेय्युं । एवं मयं इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्साम । कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छन्ति । तेसं समग्गानं सम्मोदमानानं अविवदमानानं विहरतं अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो होति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अम्हाकं खो समग्गानं सम्मोदमानानं अविवदमानानं विहरतं अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो । सचे मयं इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिकं पक्कमेय्युं । एवं मयं इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्सामा" ति, अनुजानामि, भिक्खवे, तेहि भिक्खूहि पवारणासङ्गहं कातुं । एवं च पन, भिक्खवे, कातब्बो । सब्बेहेव एकज्झं सन्निपतितब्बं – सन्निपतित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अम्हाकं समग्गानं सम्मोदमानानं अविवदमानानं विहरतं अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो । सचे मयं इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिकं पक्कमेय्युं । एवं मयं इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्साम । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो पवारणासङ्गहं करेय्य, इदानि उपोसथं करेय्य, पातिमोक्खं उद्दिसेय्य, आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अम्हाकं समग्गानं सम्मोदमानानं अविवदमानानं विहरतं अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो । सचे मयं इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिकं पक्कमेय्युं । एवं मयं इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्साम । सङ्घो पवारणासङ्गहं करोति, इदानि उपोसथं करिस्सति, पातिमोक्खं उद्दिसिस्सति, आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेस्सति । यस्सायस्मतो खमति पवारणासङ्गहस्स करणं, इदानि उपोसथं करिस्सति, पातिमोक्खं उद्दिसिस्सति, आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेस्सति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

---

[1] समनुगाहित्वा समनुभासित्वा–सी० ।

“कतो सङ्घेन पवारणासङ्गहो, इदानि उपोसथं करिस्सति, पातिमोक्खं उद्दिसिस्सति, B. 263 आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेस्सति। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति।

तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि कते पवारणासङ्गहे अञ्ञतरो भिक्खु एवं वदेय्य – “इच्छामहं, आवुसो, जनपदचारिकं पक्कमितुं; अत्थि मे जनपदे करणीयं” ति, सो एवमस्स वचनीयो – “साधावुसो, पवारेत्वा गच्छाही” ति। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु पवारयमानो R. 178 अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – “अनिस्सरो खो मे त्वं, आवुसो, पवारणाय, न तावाहं पवारेस्सामी” ति। तस्स चे, भिक्खवे, भिक्खुनो पवारयमानस्स अञ्ञतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेति, उभो सङ्घेन समनुयुञ्जित्वा समनुगाहित्वा[1] यथाधम्मं कारापेतब्बा। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु जनपदे तं करणीयं तीरेत्वा पुनदेव अन्तो कोमुदिया चातुमासिनिया तं आवासं आगच्छति, तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने अञ्ञतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – “अनिस्सरो खो मे त्वं, आवुसो, पवारणाय; पवारितो अहं” ति। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने सो भिक्खु अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेति, उभो सङ्घेन समनुयुञ्जित्वा समनुगाहित्वा यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं ति।

पवारणाक्खन्धकं निट्ठितं[2] चतुत्थं।

§ २७. तस्सुद्दानं

वस्संवुट्ठा[3] कोसलेसु अगमुं[4] सत्थुदस्सनं।
अफासुं पसुसंवासं[5] अञ्ञमञ्ञानुलोमता॥
पवारेन्ता पणामञ्च[6] कम्मं गिलानञातका[7]।
राजा चोरा च धुत्ता च भिक्खुपच्चत्थिका तथा॥
पञ्च चतुतयो द्वेको आपन्नो वेमती[8] सरि[9]।
सब्बो सङ्घो वेमतिको बहू समा[10] च थोकिका॥
आवासिका चातुद्दस[11] लिङ्गसंवासका उभो। B. 264
गन्तब्बं न निसिन्नाय छन्ददाने पवारणा॥

---

१. समनुग्गाहित्वा-रो०, स्या०; समनुगाहित्वा समनुभासित्वा-सी०। २. पवारणक्खन्धकं निट्ठितं-सी०; पवारणक्खन्धकं-रो०; पवारणाक्खन्धको चतुत्थो-म०। ३. वस्सं-वुत्था-सी०, स्या०, रो०। ४. आगम्म-सी०, स्या०। ५. अफासुपसुसंवास-रो०, स्या०, सी०। ६. पवारेन्तासने द्वे च-स्या०, सी०; पवारेन्तापना द्वे च-रो०। ७. कम्मगिलानञातका-स्या०। ८. वेमति-सी०, रो०। ९. सरी-सी०, स्या०। १०. बहुसमा-स्या०। ११. चातुद्दसो-सी०; चतुद्दसा-स्या०; चातुद्दसा-रो०।

सवरेहि[1] खेपिता मेघो अन्तरा च पवारणा ।
न इच्छन्ति[2] पुरम्हाकं अट्ठपिता च भिक्खुनो ॥
किम्हि वा ति[3] कतमं च दिट्ठेन सुतसङ्काय[4] ।
चोदको चुदितको च थुल्लच्चयं वत्थु भण्डनं[5] ।
पवारणासङ्गहो च[6] अनिस्सरो पवारये ति ॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि छचत्तारींसा ति ।

पवारणाक्खन्धकं निट्ठितं ।

* * *

---

[1] सब्बरेहि-स्या० । [2] न करोन्ति-सी०, स्या०, रो० । [3] चा ति-सी०, स्या० । [4] सुतसङ्कया-सी० । [5] थुल्लच्चयवत्थुभण्डनं-सी०, रो०; थुल्लवत्थु च भण्डनं-स्या० । [6] पवारणस्स सङ्गहो-स्या० ।

५. चम्मक्खन्धकं

§ १. सोणकोळिविसवत्थु

१. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पब्बते । तेन खो B. 265 पन समयेन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो असीतिया गामसहस्सेसु इस्सरियाधिपच्चं रज्जं R. 179 कारेति । तेन खो पन समयेन चम्पायं सोणो नाम कोळिविसो[1] सेट्ठिपुत्तो सुखुमालो[2] होति । तस्स पादतलेसु लोमानि जातानि होन्ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तानि असीतिं[3] गामिकसहस्सानि सन्निपातापेत्वा केनचिदेव करणीयेन सोणस्स कोळिविसस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – आगच्छतु सोणो, इच्छामि सोणस्स आगतं ति । अथ खो सोणस्स कोळिविसस्स मातापितरो सोणं कोळिविसं एतदवोचुं – "राजा ते, तात सोण, पादे दक्खितुकामो । मा खो त्वं, तात सोण, येन राजा तेन पादे अभिप्पसारेय्यासि । रञ्ञो पुरतो पल्लङ्केन निसीद । निसिन्नस्स ते राजा पादे दक्खिस्सती" ति । अथ खो सोणं कोळिविसं सिविकाय आनेसुं । अथ खो सोणो कोळिविसो येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं अभिवादेत्वा रञ्ञो पुरतो पल्लङ्केन निसीदि । अद्दसा खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो सोणस्स कोळिविसस्स पादतलेसु लोमानि जातानि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तानि असीतिं गामिकसहस्सानि दिट्ठधम्मिके अत्थे अनुसासित्वा उय्योजेसि – "तुम्हे ख्वत्थ, भणे, मया दिट्ठधम्मिके अत्थे अनुसासिता;[4] गच्छथ, तं भगवन्तं पयिरुपासथ; सो नो भगवा सम्परायिके अत्थे अनुसासिस्सती" ति ।

२. अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि येन गिज्झकूटो पब्बतो तेनुपसङ्कमिंसु । तेन खो पन समयेन आयस्मा सागतो भगवतो उपट्ठाको होति । अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि येनायस्मा सागतो तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं सागतं B. 266 एतदवोचुं – "इमानि, भन्ते, असीति गामिकसहस्सानि इधूपसङ्कन्तानि भगवन्तं दस्सनाय; R. 180 साधु मयं, भन्ते, लभेय्याम भगवन्तं दस्सनाया"ति । तेन हि तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्तं इधेव ताव होथ, यावाहं भगवन्तं पटिवेदेमी ति । अथ खो आयस्मा सागतो तेसं असीतिया गामिकसहस्सानं पुरतो पेक्खमानानं पाटिकाय निमुज्जित्वा भगवतो पुरतो उम्मुज्जित्वा भगवन्तं एतदवोच – "इमानि, भन्ते, असीति गामिकसहस्सानि इधूपसङ्कन्तानि भगवन्तं दस्सनाय; यस्स दानि, भन्ते, भगवा कालं मञ्ञती"ति । तेन हि त्वं, सागत, विहारपच्छायायं[5] आसनं पञ्ञापेही[6] ति । एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा सागतो भगवतो पटिस्सुणित्वा पीठं गहेत्वा भगवतो पुरतो निमुज्जित्वा तेसं असीतिया गामिकसहस्सानं पुरतो पेक्खमानानं पाटिकाय उम्मुज्जित्वा विहारपच्छायायं आसनं पञ्ञापेसि । अथ खो भगवा विहारा निक्खमित्वा

---

१. कोळिवीसो–सी०, स्या० । २. सुखुमाळो–सी० । ३. असीति–सी०, म०, रो० । ४. अनुसिट्ठा–सी० । ५. विहारप्पच्छायायं–स्या० । ६. पञ्ञपेही–म० ।

विहारपच्छायायं पञ्ञत्ते आसने निसीदि। अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि आयस्मन्तं येव सागतं समन्नाहरन्ति, नो तथा भगवन्तं। अथ खो भगवा तेसं असीतिया गामिकसहस्सानं चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय आयस्मन्तं सागतं आमन्तेसि – "तेन हि त्वं, सागत, भिय्योसोमत्ताय[1] उत्तरिमनुस्सधम्मं[2] इद्धिपाटिहारियं दस्सेही" ति। एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा सागतो भगवतो पटिस्सुणित्वा[3] वेहासं अब्भुग्गन्त्वा आकासे अन्तलिक्खे चङ्कमति पि, तिट्ठति पि, निसीदति पि, सेय्यं पि कप्पेति, धूमायति[4] पि, पज्जलति पि, अन्तरधायति पि। अथ खो आयस्मा सागतो आकासे अन्तलिक्खे अनेकविहितं उत्तरिमनुस्सधम्मं इद्धिपाटिहारियं दस्सेत्वा भगवतो पादेसु[5] सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच – "सत्था मे, भन्ते, भगवा; सावकोहमस्मि। सत्था मे, भन्ते, भगवा; सावकोहमस्मी" ति। अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि – अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो, सावको पि[6] नाम एवं महिद्धिको भविस्सति, एवं महानुभावो, अहो नून सत्था ति – भगवन्तं येव समन्नाहरन्ति, नो तथा आयस्मन्तं सागतं।

B. 267 ३. अथ खो भगवा तेसं असीतिया गामिकसहस्सानं चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय
R. 181 अनुपुब्बिं कथं[7] कथेसि, सेय्यथीदं[8] – दानकथं सीलकथं सग्गकथं, कामानं आदीनवं ओकारं सङ्किलेसं, नेक्खम्मे आनिसंसं पकासेसि। यदा ते भगवा अञ्ञासि कल्लचित्ते, मुदुचित्ते, विनीवरणचित्ते, उदग्गचित्ते, पसन्नचित्ते, अथ या बुद्धानं सामुक्कंसिका धम्मदेसना, तं पकासेसि – दुक्खं, समुदयं, निरोधं, मग्गं। सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थं अपगतकाळकं सम्मदेव रजनं पटिग्गण्हेय्य,[9] एवमेव तेसं असीतिया गामिकसहस्सानं तस्मिं येव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति। ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं – "अभिक्कन्तं, भन्ते, अभिक्कन्तं, भन्ते। सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य – चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती ति,[10] एवमेव भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो। एते मयं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छाम। धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च। उपासके नो भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेते सरणं गते" ति।

§ २. सोणस्स पब्बज्जा

४. अथ खो सोणस्स कोळिविसस्स एतदहोसि – "यथा यथा खो अहं भगवता

---

[1] भीय्योसोमत्ताय–सी०। [2] उत्तरिमनुस्सधम्मा–सी०। [3] पटिसुणित्वा–रो०। [4] धूपायति–सी०, रो०; पधूपायति–स्या०। [5] पादे–स्या०। [6] सावको हि–सी०, स्या०। [7] आनुपुब्बीकथं–सी०; अनुपुब्बिकथं–स्या०। [8] सेय्यधिदं–म०। [9] पतिगण्हेय्य–सी०, रो०। [10] दक्खन्ती ति–म०, स्या०।

धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं; यन्नूनाहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजेय्यं” ति। अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कमिंसु। अथ खो सोणो कोळिविसो अचिरप्पक्कन्तेसु तेसु असीतिया गामिकसहस्सेसु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो सोणो कोळिविसो भगवन्तं एतदवोच – “यथा यथाहं, भन्ते, भगवता धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं। इच्छामहं, भन्ते, केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि B. 268 अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितुं। पब्बाजेतु मं, भन्ते, भगवा” ति। अलत्थ खो सोणो कोळिविसो भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, अलत्थ उपसम्पदं। अचिरुपसम्पन्नो[1] च R. 182 पनायस्मा सोणो सीतवने विहरति। तस्स अच्चारद्धवीरियस्स[2] चङ्कमतो पादा भिज्जिंसु। चङ्कमो लोहितेन फुटो[3] होति, सेय्यथापि गवाघातनं। अथ खो आयस्मतो सोणस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – “ये खो केचि भगवतो सावका आरद्धवीरिया विहरन्ति, अहं तेसं अञ्ञतरो। अथ च पन मे नानुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चति। संविज्जन्ति खो पन मे कुले भोगा; सक्का भोगे च भुञ्जितुं, पुञ्ञानि च कातुं। यन्नूनाहं हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जेय्यं, पुञ्ञानि च करेय्यं” ति। अथ खो भगवा आयस्मतो सोणस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं[4] वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य[5] एवमेव[6] – गिज्झकूटे पब्बते अन्तरहितो सीतवने पातुरहोसि। अथ खो भगवा सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धिं सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो येनायस्मतो सोणस्स चङ्कमो तेनुपसङ्कमि। अद्दसा खो भगवा आयस्मतो सोणस्स चङ्कमं लोहितेन फुटं, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – “कस्स न्वायं,[7] भिक्खवे, चङ्कमो लोहितेन फुटो, सेय्यथापि गवाघातनं” ति? आयस्मतो, भन्ते, सोणस्स अच्चारद्धवीरियस्स चङ्कमतो पादा भिज्जिंसु। तस्सायं चङ्कमो लोहितेन फुटो, सेय्यथापि गवाघातनं ति।

५. अथ खो भगवा येनायस्मतो सोणस्स विहारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि। आयस्मा पि खो सोणो भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सोणं भगवा एतदवोच – “ननु ते, सोण, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – “ये खो केचि भगवतो सावका आरद्धवीरिया विहरन्ति, अहं तेसं अञ्ञतरो। अथ च पन मे नानुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चति। संविज्जन्ति खो पन मे कुले भोगा; सक्का भोगे च भुञ्जितुं, पुञ्ञानि च कातुं। यन्नूनाहं हीनायावत्तित्वा

---

[1] अचिरूपसम्पन्नो–सी०, रो०। [2] अच्चारद्धविरियस्स–स्या०, रो०, सी०। [3] फुट्ठो–सी०, स्या०। [4] समिञ्जितं–म०। [5] समिञ्जेय्य–म०। [6] एवमेवं–सी०। [7] ख्वायं–सी०।

B. 269 भोगे च भुञ्जेय्यं, पुञ्ञानि च करेय्यं" ति ? एवं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि, सोण, कुसलो त्वं पुब्बे अगारिकभूतो वीणाय तन्तिस्सरे ति ? एवं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि, सोण, यदा ते वीणाय तन्तियो अच्चायता होन्ति, अपि नु ते वीणा तस्मिं समये सरवती वा होति, कम्मञ्ञा वा ति ? नो हेतं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि, सोण, यदा ते वीणाय तन्तियो अतिसिथिला होन्ति, अपि नु ते वीणा तस्मिं समये सरवती वा होति, कम्मञ्ञा वा ति ? नो हेतं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि, सोण, यदा ते वीणाय तन्तियो नेव अच्चायता होन्ति नातिसिथिला, समे गुणे पतिट्ठिता, अपि नु ते वीणा तस्मिं समये सरवती वा होति, कम्मञ्ञा वा ति ? एवं, भन्ते, ति । एवमेव खो, सोण, अच्चारद्धवीरियं उद्धच्चाय संवत्तति, R. 183 अतिलीनवीरियं कोसज्जाय संवत्तति । तस्मातिह त्वं, सोण, वीरियसमतं अधिट्ठह, इन्द्रियानं च समतं पटिविज्झ, तत्थ च निमित्तं गण्हाही ति । "एवं, भन्ते" ति खो आयस्मा सोणो भगवतो पच्चस्सोसि । अथ खो भगवा आयस्मन्तं सोणं इमिना ओवादेन ओवदित्वा – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य एवमेव – सीतवने आयस्मतो सोणस्स सम्मुखे[1] अन्तरहितो गिज्झकूटे पब्बते पातुरहोसि । अथ खो आयस्मा सोणो अपरेन समयेन वीरियसमतं अधिट्ठासि, इन्द्रियानं च समतं पटिविज्झि, तत्थ च निमित्तं अग्गहेसि । अथ खो आयस्मा सोणो, एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरन्तो, न चिरस्सेव – यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बजन्ति – तदनुत्तरं ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहासि । 'खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया' ति अभिञ्ञासि[2] । अञ्ञतरो च पनायस्मा सोणो अरहतं अहोसि ।

६. अथ खो आयस्मतो सोणस्स अरहत्तप्पत्तस्स[3] एतदहोसि – "यन्नूनाहं भगवतो सन्तिके अञ्ञं ब्याकरेय्यं" ति । अथ खो आयस्मा सोणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सोणो भगवन्तं एतदवोच – "यो सो, भन्ते, भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो B. 270 ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिक्खीणभवसंयोजनो[4] सम्मदञ्ञा-विमुत्तो, सो छ ठानानि अधिमुत्तो होति – नेक्खम्माधिमुत्तो होति, पविवेकाधिमुत्तो होति, अब्यापज्जाधिमुत्तो होति, उपादानक्खयाधिमुत्तो होति, तण्हक्खयाधिमुत्तो होति, असम्मोहाधिमुत्तो होति ।

"सिया खो पन, भन्ते, इधेकच्चस्स आयस्मतो एवमस्स – 'केवलं सद्धामत्तकं नून अयं आयस्मा निस्साय नेक्खम्माधिमुत्तो' ति, न खो पनेतं, भन्ते, एवं दट्ठब्बं । खीणासवो, भन्ते, भिक्खु, वुसितवा, कतकरणीयो, करणीयमत्तानं असमनुपस्सन्तो कतस्स वा पटिचयं[5]

---

[1] पमुखे-सी०, स्या० । [2] अब्भञ्ञासि–सी०, स्या०, रो० । [3] अरहत्तं पत्तस्स–सी०, स्या०, रो० । [4] परिक्खीणभवसञ्ञोजनो–म०, सी० । [5] पतिचयं–सी० ।

खया रागस्स वीतरागत्ता नेक्खम्माधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता नेक्खम्माधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता नेक्खम्माधिमुत्तो होति ।

“सिया खो पन, भन्ते, इधेकच्चस्स आयस्मतो एवमस्स – ‘लाभसक्कारसिलोकं नून अयमायस्मा निकामयमानो पविवेकाधिमुत्तो’ ति । न खो पनेतं, भन्ते, एवं दट्ठब्बं । R. 184 खीणासवो, भन्ते, भिक्खु, वुसितवा, कतकरणीयो, करणीयमत्तानं असमनुपस्सन्तो कतस्स वा पटिच्चयं, खया रागस्स वीतरागत्ता पविवेकाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता पविवेकाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता पविवेकाधिमुत्तो होति ।

“सिया खो पन, भन्ते, इधेकच्चस्स आयस्मतो एवमस्स – ‘सीलब्बतपरामासं नून अयमायस्मा सारतो पच्चागच्छन्तो अब्यापज्जाधिमुत्तो[1]’ ति । न खो पनेतं, भन्ते, एवं दट्ठब्बं । खीणासवो, भन्ते, भिक्खु, वुसितवा, कतकरणीयो, करणीयमत्तानं असमनुपस्सन्तो कतस्स वा पटिच्चयं, खया रागस्स वीतरागत्ता अब्यापज्जाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता अब्यापज्जाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता अब्यापज्जाधिमुत्तो होति ।

“खया रागस्स वीतरागत्ता उपादानक्खयाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता B. 271 उपादानक्खयाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता उपादानक्खयाधिमुत्तो होति ।

“खया रागस्स वीतरागत्ता तण्हक्खयाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता तण्हक्खयाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता तण्हक्खयाधिमुत्तो होति ।

“खया रागस्स वीतरागत्ता असम्मोहाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता असम्मोहाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता असम्मोहाधिमुत्तो होति ।

“एवं सम्माविमुत्तचित्तस्स, भन्ते, भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्ञेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति । अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति, ठितं, आनेञ्जप्पत्तं,[2] वयं चस्सानुपस्सति । भुसा चे पि सोतविञ्ञेय्या सद्दा···पे०··· घानविञ्ञेय्या गन्धा···जिव्हाविञ्ञेय्या रसा···कायविञ्ञेय्या फोट्ठब्बा···मनोविञ्ञेय्या धम्मा मनस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति, ठितं, आनेञ्जप्पत्तं, वयं चस्सानुपस्सति । सेय्यथापि, भन्ते, सेलो पब्बतो अच्छिद्दो असुसिरो एकग्घनो, पुरत्थिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं सङ्कम्पेय्य न सम्पकम्पेय्य न सम्पवेधेय्य; पच्छिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि···पे०··· उत्तराय चे पि दिसाय···पे०···दक्खिणाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं सङ्कम्पेय्य न सम्पकम्पेय्य न सम्पवेधेय्य, एवमेव खो, भन्ते, एवं सम्माविमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्ञेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति, ठितं, आनेञ्जप्पत्तं, वयं चस्सानुपस्सति ।

---

[1] अब्यापज्झाधिमुत्तो–रो०; अब्यापज्झाधिमुत्तो–सी०, स्या० । [2] आनेज्जप्पत्तं– सी०, रो० ।

भुसा चे पि सोतविञ्ञेय्या सद्दा…पे०…घानविञ्ञेय्या गन्धा…जिव्हाविञ्ञेय्या रसा… कायविञ्ञेय्या फोट्ठब्बा…मनोविञ्ञेय्या धम्मा मनस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति, ठितं, आनेञ्जप्पत्तं, वयं चस्सानुपस्सती" ति।

नेक्खम्मं अधिमुत्तस्स पविवेकं च चेतसो।
अब्यापज्जाधिमुत्तस्स उपादानक्खयस्स च॥
R. 185 तण्हक्खयाधिमुत्तस्स असम्मोहं च चेतसो।
दिस्वा आयतनुप्पादं सम्मा चित्तं विमुच्चति॥
B. 272 तस्स सम्मा-विमुत्तस्स सन्तचित्तस्स भिक्खुनो।
कतस्स पटिचयो नत्थि करणीयं न विज्जति॥
सेलो यथा एकग्घनो वातेन न समीरति।
एवं रूपा रसा सद्दा गन्धा फस्सा च केवला॥
इट्ठा धम्मा अनिट्ठा च न पवेधेन्ति तादिनो।
ठितं चित्तं विप्पमुत्तं वयं चस्सानुपस्सती ति॥

§ ३. दिगुणादिउपाहनपटिक्खेपो

७. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि—"एवं खो, भिक्खवे, कुलपुत्ता अञ्ञं ब्याकरोन्ति, अत्थो च वुत्तो, अत्ता च अनुपनीतो। अथ च, पनिधेकच्चे मोघपुरिसा हसमानका[1], मञ्ञे, अञ्ञं ब्याकरोन्ति, ते पच्छा विघातं आपज्जन्ती" ति। अथ खो भगवा आयस्मन्तं सोणं आमन्तेसि—"त्वं खोसि, सोण, सुखुमालो[2]। अनुजानामि ते, सोण, एकपलासिकं उपाहनं" ति। अहं खो, भन्ते, असीतिसकटवाहे हिरञ्ञं[3] ओहाय अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो, सत्तहत्थिकं च अनीकं[4]। अथाहं भन्ते एकपलासिकं चे परिहरिस्सामि, तस्स मे भविस्सन्ति वत्तारो 'सोणो कोळिविसो असीतिसकटवाहे हिरञ्ञं ओहाय अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो, सत्तहत्थिकं च अनीकं। सो दानायं एकपलासिकासु उपाहनासु सत्तो' ति। सचे भगवा भिक्खुसङ्घस्स अनुजानिस्सति अहं पि परिभुञ्जिस्सामि; नो चे भगवा भिक्खुसङ्घस्स अनुजानिस्सति, अहं पि न परिभुञ्जिस्सामी ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि—"अनुजानामि, भिक्खवे, एकपलासिकं उपाहनं। न, भिक्खवे, दिगुणा उपाहना धारेतब्बा। न तिगुणा उपाहना धारेतब्बा। न गणङ्गणुपाहना[5] धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

§ ४. सब्बनीलिकादिपटिक्खेपो

८. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सब्बनीलिका उपाहनायो धारेन्ति

---

[1] हसमानकं-स्या०, रो०, म०। [2] सुखुमाळो-सी०। [3] असीतिसकटवाहेहि रञ्ञं-रो०। [4] अणीकं-सी०। [5] गणङ्गणूपाहना-सी०, रो०; गुणङ्गुणूपाहना-म०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

…पे०… सब्बपीतिका उपाहनायो धारेन्ति…सब्बलोहितिका उपाहनायो धारेन्ति… सब्बमञ्जिट्ठिका[1] उपाहनायो धारेन्ति…सब्बकण्हा उपाहनायो धारेन्ति…सब्बमहारङ्गरत्ता B. 273 उपाहनायो धारेन्ति…सब्बमहानामरत्ता उपाहनायो धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सब्बनीलिका उपाहना धारेतब्बा, न सब्बपीतिका उपाहना धारेतब्बा, न सब्बलोहितिका उपाहना धारेतब्बा, न सबमञ्जिट्ठिका उपाहना धारेतब्बा, न सब्बकण्हा उपाहना धारेतब्बा, न सब्बमहारङ्गरत्ता उपाहना धारेतब्बा, न सब्बमहानामरत्ता उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

९. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू नीलकवद्धिका[2] उपाहनायो धारेन्ति, R. 186 पीतकवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, लोहितकवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, मञ्जिट्ठिकवद्धिका[3] उपाहनायो धारेन्ति, कण्हवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, महारङ्गरत्तवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, महानामरत्तवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, नीलकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न पीतकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न लोहितकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न मञ्जिट्ठिकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न कण्हवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न महारङ्गरत्तवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न महानामरत्तवद्धिका उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

१०. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू खल्लकबद्धा[4] उपाहनायो धारेन्ति, पुटबद्धा[5] उपाहनायो धारेन्ति, पालिगुण्ठिमा उपाहनायो धारेन्ति, तूलपुण्णिका उपाहनायो धारेन्ति, तित्तिरपत्तिका उपाहनायो धारेन्ति, मेण्डविसाणवद्धिका[6] उपाहनायो धारेन्ति, अजविसाणवद्धिका[7] उपाहनायो धारेन्ति, विच्छिकाळिका[8] उपाहनायो धारेन्ति, मोरपिञ्छ[9]-परिसिब्बिता उपाहनायो धारेन्ति, चित्रा उपाहनायो धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, खल्लकबद्धा उपाहना धारेतब्बा, न पुटबद्धा उपाहना धारेतब्बा, न पालिगुण्ठिमा B. 274 उपाहना धारेतब्बा, न तूलपुण्णिका उपाहना धारेतब्बा, न तित्तिरपत्तिका उपाहना धारेतब्बा, न मेण्डविसाणवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न अजविसाणवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न विच्छिकाळिका उपाहना धारेतब्बा, न मोरपिञ्छपरिसिब्बिता उपाहना धारेतब्बा, न चित्रा उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

११. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सीहचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति,

---

[1] मञ्जेट्ठिका-स्या०, रो०। [2] नीलकवट्टिका-सी०, रो०। [3] मञ्जेट्ठिकवट्टिका-सी०; मञ्जेट्ठकवट्टिका-रो०। [4] खल्लकबन्धा-म०। [5] पुटबन्धा-म०। [6] मेण्डविसाणबन्धिका-रो०। [7] अजविसाणबन्धिका-रो०। [8] विच्छिकातिका-सी०, रो०। [9] मोरपिच्छ-रो०; मोरपिञ्ज-स्या०।

ब्यग्घचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, दीपिचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, अजिनचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, उद्दचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, मज्जारचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, काळकचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, उलूकचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सीहचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा ···पे०··· न ब्यग्घचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न दीपिचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न अजिनचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न उद्दचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न मज्जारचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न काळकचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न उलूकचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ५. ओमुक्कगणङ्गणुपाहनानुजानना

१२. अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय
पाविसि, अञ्ञतरेन भिक्खुना पच्छासमणेन । अथ खो सो भिक्खु खञ्जमानो भगवन्तं पिट्ठितो
पिट्ठितो अनुबन्धि । अद्दसा खो अञ्ञतरो उपासको गणङ्गणुपाहनं[1] आरोहित्वा भगवन्तं
दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान[2] उपाहना ओरोहित्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
भगवन्तं अभिवादेत्वा येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं अभिवादेत्वा
B. 275 एतदवोच – "किस्स, भन्ते, अय्यो खञ्जती" ति? पादा मे, आवुसो, फालिता[3] ति । गण्ह,[4]
R. 187 भन्ते, उपाहनायो ति । अलं, आवुसो, पटिक्खित्ता भगवता गणङ्गणुपाहना ति । गण्हाहेता,
भिक्खु, उपाहनायो ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा
भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, ओमुक्कं गणङ्गणुपाहनं । न, भिक्खवे, नवा
गणङ्गणूपाहना धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ ६ अज्झारामे उपाहनपटिक्खेपो

१३. तेन खो पन समयेन भगवा अज्झोकासे अनुपाहनो चङ्कमति । सत्था अनुपाहनो चङ्कमती ति, थेरा पि भिक्खू अनुपाहना चङ्कमन्ति । छब्बग्गिया भिक्खू, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा,···पे०···ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमिस्सन्ती" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।···पे०··· सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमन्ती ति? सच्चं भगवा ति । विगरहि बुद्धो

---

[1] गुणङ्गणूपाहना–म० । [2] दिस्वा–रो०, म० । [3] फलिता–म० । [4] हन्द–सी०, रो०, म० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

भगवा…पे०…कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमिस्सन्ति। इमे हि नाम, भिक्खवे, गिही[१] ओदातवसना[२] अभिजीवनिकस्स सिप्पस्स कारणा आचरियेसु सगारवा सप्पतिस्सा[३] सभागवुत्तिका विहरिस्सन्ति । इध खो तं, भिक्खवे, सोभेथ, यं तुम्हे एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजिता समाना आचरियेसु आचरियमत्तेसु उपज्झायेसु उपज्झायमत्तेसु सगारवा[४] सप्पतिस्सा[५] सभागवुत्तिका[६] विहरेय्याथ । नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय …पे०… विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, आचरियेसु आचरियमत्तेसु उपज्झायेसु उपज्झायमत्तेसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु सउपाहनेन चङ्कमितब्बं। यो चङ्कमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, अज्झारामे उपाहना धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

१४. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पादखीलाबाधो[७] होति । भिक्खू B. 276
तं भिक्खुं[८] परिग्गहेत्वा उच्चारं पि[९] पस्सावं पि निक्खामेन्ति । अद्दसा[१०] खो भगवा सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो ते भिक्खू तं भिक्खुं परिग्गहेत्वा उच्चारं पि पस्सावं पि निक्खामेन्ते, R. 188
दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – "किं इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो" ति? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो पादखीलाबाधो; इमं मयं परिग्गहेत्वा उच्चारं पि पस्सावं पि निक्खामेमा ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे[११] धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, यस्स पादा वा दुक्खा, पादा वा फालिता,[१२] पादखीलाबाधो वा,[१३] उपाहनं धारेतुं" ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अधोतेहि पादेहि मञ्चं पि पीठं पि अभिरुहन्ति;[१४] चीवरं पि सेनासनं पि दुस्सति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, 'इदानि मञ्चं वा पीठं वा अभिरुहिस्सामी' ति उपाहनं धारेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू रत्तिया उपोसथग्गं पि सन्निसज्जं पि गच्छन्ता अन्धकारे खाणुं[१५] पि कण्टकं पि अक्कमन्ति; पादा दुक्खा होन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अज्झारामे उपाहनं धारेतुं, उक्कं, पदीपं, कत्तरदण्डं ति ।

§ ७. कट्ठपादुकादिपटिक्खेपो

१५. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय कट्ठपादुकायो अभिरुहित्वा अज्झोकासे चङ्कमन्ति, उच्चासद्दा महासद्दा खटखटसद्दा, अनेकविहितं

---

१. गिहिनो–स्या० । २. ओदातवत्थवसनका–म० । ३. सप्पतिस्सवा–सी० । ४. अगारवा–सी०, म० । ५. अप्पतिस्सवा–सी०; अप्पतिस्सा–म० । ६. असभागवुत्तिका–म०, सी० । ७. पादखिलाबाधो–म० । ८. तं भिक्खुं–रो०; तं भिक्खू–म० । ९. उच्चारम्पि–सी०, रो०, म० । १०. अद्दस–रो० । ११. 'एतस्मिं पकरणे' ति पाठो रो० पोत्थके नत्थि । १२. फलिता–म० । १३. पादखीला वा आबाधो–रो०; पादखीलो वा आबाधो–सी० । १४. अभिरुहन्ति–स्या०, रो० । १५. खानुं–सी०, रो० ।

तिरच्छानकथं कथेन्ता, सेय्यथिदं[१] – राजकथं, चोरकथं, महामत्तकथं, सेनाकथं, भयकथं,
युद्धकथं, अन्नकथं, पानकथं, वत्थकथं, सयनकथं, मालाकथं, गन्धकथं, ञातिकथं, यानकथं,
गामकथं, निगमकथं, नगरकथं, जनपदकथं, इत्थिकथं, पुरिसकथं, सूरकथं, विसिखाकथं,
कुम्भट्ठानकथं, पुब्बपेतकथं, नानत्तकथं, लोकक्खायिकं, समुद्दक्खायिकं, इति भवाभवकथं
B. 277 इति वा; कीटकं पि अक्कमित्वा मारेन्ति, भिक्खू पि समाधिम्हा चावेन्ति। ये ते भिक्खू
अप्पिच्छा ···पे०··· ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[२] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया
भिक्खू रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय कट्ठपादुकायो अभिरुहित्वा अज्झोकासे चङ्कमिस्सन्ति,
उच्चासद्दा महासद्दा खटखटसद्दा अनेकविहितं तिरच्छानकथं कथेन्ता, सेय्यथिदं – राजकथं,
चोरकथं ···पे०··· इति भवाभवकथं इति वा, कीटकं पि अक्कमित्वा मारेस्सन्ति, भिक्खू
पि समाधिम्हा चावेस्सन्ती" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।
···पे०··· सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय कट्ठपादुकायो
अभिरुहित्वा अज्झोकासे चङ्कमन्ति, उच्चासद्दा महासद्दा खटखटसद्दा, अनेकविहितं
तिरच्छानकथं कथेन्ता, सेय्यथिदं, – राजकथं, चोरकथं ···पे०··· इति भवाभवकथं
R. 189 इति वा, कीटकं पि अक्कमित्वा मारेन्ति, भिक्खू पि समाधिम्हा चावेन्ती ति? सच्चं भगवा ति
···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, कट्ठपादुका
धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

१६. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं[३] विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिकं
पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन बाराणसी तदवसरि। तत्र सुदं भगवा बाराणसियं
विहरति इसिपतने मिगदाये। तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता
कट्ठपादुका पटिक्खित्ता ति – तालतरुणे छेदापेत्वा तालपत्तपादुकायो धारेन्ति; तानि तालतरुणानि
छिन्नानि मिलायन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा
सक्यपुत्तिया तालतरुणे छेदापेत्वा तालपत्तपादुकायो धारेस्सन्ति; तानि तालतरुणानि छिन्नानि
मिलायन्ति; एकिन्द्रियं समणा सक्यपुत्तिया जीवं विहेठेन्ती" ति। अस्सोसुं खो भिक्खू
तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपचेन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं
आरोचेसुं। ···पे०··· सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू तालतरुणे छेदापेत्वा
तालपत्तपादुकायो धारेन्ति; तानि तालतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ती ति? सच्चं भगवा ति।
विगरहि बुद्धो भगवा ···पे०··· कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा तालतरुणे
छेदापेत्वा तालपत्तपादुकायो धारेस्सन्ति; तानि तालतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति।
B. 278 जीवसञ्ञिनो हि, भिक्खवे, मनुस्सा रुक्खस्मिं। नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा
पसादाय ···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे,
तालपत्तपादुका धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

---

१. सेय्यथीदं–सी०, स्या०, रो०। २. खीयन्ति–सी०, स्या०, रो०। ३. यथाभिरत्तं–सी०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू 'भगवता तालपत्तपादुका पटिक्खित्ता' ति वेळुतरुणे छेदापेत्वा वेळुपत्तपादुकायो धारेन्ति । तानि वेळुतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–"कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया वेळुतरुणे छेदापेत्वा वेळुपत्तपादुकायो धारेस्सन्ति । तानि वेळुतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति । एकिन्द्रियं समणा सक्यपुत्तिया जीवं विहेठेन्ती" ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । ···पे०··· जीवसञ्ञिनो हि, भिक्खवे, मनुस्सा रुक्खस्मिं ···पे०··· न, भिक्खवे, वेळुपत्तपादुका धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

१७. अथ खो भगवा बाराणसियं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन भद्दियं तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन भद्दियं तदवसरि । तत्र सुदं भगवा भद्दिये विहरति जातिया वने । तेन खो पन समयेन भद्दिया भिक्खू अनेकविहितं पादुकमण्डनानुयोगमनुयुत्ता R. 190 विहरन्ति, तिणपादुकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, मुञ्जपादुकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, बब्बजपादुकं[1] करोन्ति पि कारापेन्ति पि, हिन्तालपादुकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, कमलपादुकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, कम्बलपादुकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, रिञ्चन्ति उद्देसं परिपुच्छं अधिसीलं अधिचित्तं अधिपञ्ञं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ···पे०··· ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–"कथं हि नाम भद्दिया भिक्खू अनेकविहितं पादुकमण्डनानुयोगमनुयुत्ता विहरिस्सन्ति, तिणपादुकं करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, मुञ्जपादुकं करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, बब्बजपादुकं करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, हिन्तालपादुकं करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, कमलपादुकं करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, कम्बलपादुकं करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, रिञ्चिस्सन्ति उद्देसं परिपुच्छं अधिसीलं अधिचित्तं अधिपञ्ञं" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं···पे०···सच्चं किर, भिक्खवे, भद्दिया भिक्खू अनेकविहितं पादुकमण्डनानुयोगमनुयुत्ता विहरन्ति, तिणपादुकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि ···पे०··· रिञ्चन्ति उद्देसं परिपुच्छं अधिसीलं अधिचित्तं अधिपञ्ञं" ति ? सच्चं भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा B. 279 ···पे०···कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा अनेकविहितं पादुकमण्डनानुयोगमनुयुत्ता विहरिस्सन्ति, तिणपादुकं करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि ···पे०··· रिञ्चिस्सन्ति उद्देसं परिपुच्छं अधिसीलं अधिचित्तं अधिपञ्ञं । नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि–"न, भिक्खवे, तिणपादुका धारेतब्बा, न मुञ्जपादुका धारेतब्बा, न बब्बजपादुका धारेतब्बा, न हिन्तालपादुका धारेतब्बा, न कमलपादुका धारेतब्बा, न कम्बलपादुका धारेतब्बा, न सोवण्णमया पादुका धारेतब्बा, न रूपियमया[2]

---

[1] पब्बजपादुकं–म०, स्या० । [2] रूपिमया–सी० ।

पादुका धारेतब्बा, न मणिमया पादुका धारेतब्बा, न वेळुरियमया पादुका धारेतब्बा, न फलिकमया पादुका धारेतब्बा, न कंसमया पादुका धारेतब्बा, न काचमया पादुका धारेतब्बा, न तिपुमया पादुका धारेतब्बा, न सीसमया पादुका धारेतब्बा, न तम्बलोहमया पादुका धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, काचि सङ्कमनिया पादुका धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, तिस्सो पादुका[1] धुवट्ठानिया असङ्कमनियायो – वच्चपादुकं, पस्सावपादुकं, आचमनपादुकं" ति ।

१८. अथ खो भगवा भद्दिये यथाभिरन्तं विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुदं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू R. 191 अचिरवतिया नदिया गावीनं तरन्तीनं विसाणेसु पि गण्हन्ति, कण्णेसु पि गण्हन्ति, गीवाय पि गण्हन्ति, छेप्पाय पि[2] गण्हन्ति, पिट्ठिं पि अभिरुहन्ति, रत्तचित्ता पि अङ्गजातं छुपन्ति, वच्छतरिं पि[3] ओगाहेत्वा मारेन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया गावीनं तरन्तीनं विसाणेसु पि गहेस्सन्ति...पे०...सेय्यथापि गिही कामभोगिनो" ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं...पे०...सच्चं किर, भिक्खवे,...पे०...सच्चं भगवा ति...पे०...विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, गावीनं विसाणेसु गहेतब्बं, न कण्णेसु गहेतब्बं, न गीवाय B. 280 गहेतब्बं, न छेप्पाय गहेतब्बं, न पिट्ठि अभिरुहितब्बा । यो अभिरुहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, रत्तचित्तेन अङ्गजातं छुपितब्बं । यो छुपेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । न वच्छतरी मारेतब्बा । यो मारेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति ।

§ ८. यानादिपटिक्खेपो

१९. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू यानेन यायन्ति, इत्थियुत्तेन पि पुरिसन्तरेन, पुरिसयुत्तेन पि इत्थन्तरेन । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गङ्गामहियाया ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, यानेन यायितब्बं । यो यायेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कोसलेसु जनपदे सावत्थिं गच्छन्तो भगवन्तं दस्सनाय अन्तरामग्गे गिलानो होति । अथ खो सो भिक्खु मग्गा ओक्कम्म अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले निसीदि । मनुस्सा तं भिक्खुं दिस्वा[4] एतदवोचुं – "कहं, भन्ते, अय्यो गमिस्सती" ति ? सावत्थिं खो अहं, आवुसो, गमिस्सामि भगवन्तं दस्सनाया ति । एहि, भन्ते, गमिस्सामा ति । नाहं, आवुसो, सक्कोमि, गिलानोम्ही ति । एहि, भन्ते, यानं

---

[1] पादुकायो–सी०, स्या०, रो० । [2] छेप्पा पि–म० । [3] वच्छतरी पि–रो०, स्या० ।
[4] पस्सित्वा–सी०, स्या० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

अभिरुहा ति । 'अलं, आवुसो, पटिक्खित्तं भगवता यानं' ति कुक्कुच्चायन्तो यानं नाभिरुहि । अथ खो सो भिक्खु सावत्थिं गन्त्वा भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स यानं ति । अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "इत्थियुत्तं नु खो पुरिसयुत्तं नु खो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, R. 192 भिक्खवे, पुरिसयुत्तं हत्थवट्टकं ति । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो यानुग्घातेन बाळ्हतरं अफासु अहोसि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सिविकं पाटङ्किं ति ।

§ ९. उच्चासयनमहासयनपटिक्खेपो

२०. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चासयनमहासयनानि धारेन्ति, सेय्यथिदं – आसन्दिं, पल्लङ्कं, गोनकं, चित्तकं, पटिकं, पटलिकं, तूलिकं, विकतिकं, उद्धलोमिं, एकन्तलोमिं, कट्टिस्सं, कोसेय्यं, कुत्तकं, हत्थत्थरं, अस्सत्थरं, रथत्थरं, अजिनप्पवेणिं, B. 281 कदलिमिगपवरपच्चत्थरणं, सउत्तरच्छदं, उभतोलोहितकूपधानं ति । मनुस्सा विहारचारिकं आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, उच्चासयनमहासयनानि धारेतब्बानि, सेय्यथिदं – आसन्दि, पल्लङ्को, गोनको, चित्तको, पटिका, पटलिका, तूलिका, विकतिका, उद्धलोमि, एकन्तलोमि, कट्टिस्सं, कोसेय्यं, कुत्तकं, हत्थत्थरं, अस्सत्थरं, रथत्थरं, अजिनप्पवेणि,[1] कदलिमिगपवरपच्चत्थरणं, सउत्तरच्छदं, उभतोलोहितकूपधानं । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ १०. सब्बचम्मपटिक्खेपो

२१. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता उच्चासयनमहासयनानि पटिक्खित्तानी ति – महाचम्मानि धारेन्ति, सीहचम्मं ब्यग्घचम्मं दीपिचम्मं । तानि मञ्चप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, पीठप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, अन्तो पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, अन्तो पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति । मनुस्सा विहारचारिकं आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, महाचम्मानि धारेतब्बानि, सीहचम्मं ब्यग्घचम्मं दीपिचम्मं । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता महाचम्मानि पटिक्खित्तानी ति – गोचम्मानि धारेन्ति । तानि मञ्चप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, पीठप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, अन्तो पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, अन्तो पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति ।

अञ्ञतरो पि पापभिक्खु अञ्ञतरस्स पापुपासकस्स[2] कुलूपको होति । अथ खो सो

---

[1] अजिनपवेणिं–म० । [2] पापूपासकस्स–सी० ।

पापभिक्खु पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स पापुपासकस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि,
R. 193 उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो सो पापुपासको येन सो पापभिक्खु
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं पापभिक्खुं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । तेन खो पन
B. 282 समयेन तस्स पापुपासकस्स वच्छको होति तरुणको[1] अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको चित्रो, सेय्यथापि दीपिच्छापो । अथ खो सो पापभिक्खु तं वच्छकं सक्कच्चं उपनिज्झायति । अथ खो सो पापुपासको तं पापभिक्खुं एतदवोच – "किस्स, भन्ते, अय्यो इमं वच्छकं सक्कच्चं उपनिज्झायती" ति? अत्थो मे, आवुसो, इमस्स वच्छकस्स चम्मेना ति । अथ खो सो पापुपासको तं वच्छकं वधित्वा चम्मं विधुनित्वा तस्स पापभिक्खुनो पादासि । अथ खो सो पापभिक्खु तं चम्मं सङ्घाटिया पटिच्छादेत्वा अगमासि । अथ खो सा गावी वच्छगिद्धिनी तं पापभिक्खुं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि । भिक्खू एवमाहंसु – "किस्स त्यायं, आवुसो, गावी पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबद्धा[2]" ति? अहं पि खो, आवुसो, न जानामि केन म्यायं गावी पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबद्धा ति । तेन खो पन समयेन तस्स पापभिक्खुनो सङ्घाटि लोहितेन मक्खिता होति । भिक्खू एवमाहंसु – "अयं पन ते, आवुसो, सङ्घाटि किं कता" ति? अथ खो सो पापभिक्खु भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । किं पन त्वं, आवुसो, पाणातिपाते समादपेसी ति? एवमावुसो ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खु पाणातिपाते समादपेस्सति, ननु भगवता अनेकपरियायेन पाणातिपातो गरहितो, पाणातिपाता वेरमणी पसत्था" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा तं पापभिक्खुं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, भिक्खु, पाणातिपाते समादपेसी" ति? सच्चं भगवा ति ...पे०...कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, पाणातिपाते समादपेस्ससि, ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन पाणातिपातो गरहितो, पाणातिपाता वेरमणी पसत्था । नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय...पे०...विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, पाणातिपाते समादपेतब्बं । यो समादपेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो । न, भिक्खवे, गोचम्मं धारेतब्बं । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, किञ्चि चम्मं धारेतब्बं । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ ११. गिहिविकतानुञ्ञातादि

B. 283, २२. तेन खो पन समयेन मनुस्सानं मञ्चं पि पीठं पि चम्मोनद्धानि होन्ति,
R. 194 चम्मविनद्धानि । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता नाभिनिसीदन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गिहिविकतं अभिनिसीदितुं, न त्वेव अभिनिपज्जितुं ति ।

तेन खो पन समयेन विहारा चम्मबन्धेहि[3] ओगुम्फियन्ति[4] । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता

---

[1] तरुणो–स्या० । [2] अनुबन्धा–सी०; अनुबन्धी–म० । [3] चम्मबद्धेहि–म०; चम्मवद्धेहि–सी० । [4] ओगुम्बियन्ति–सी०, स्या० ।

नाभिनिसीदन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, बन्धनमत्तं अभिनिसीदितुं ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सउपाहना गामं पविसन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सउपाहनेन गामो पविसितब्बो । यो पविसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति, न सक्कोति विना उपाहनेन गामं पविसितुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना सउपाहनेन गामं पविसितुं ति ।

§ १२. सोणकुटिकण्णवत्थु

२३. तेन खो पन समयेन आयस्मा महाकच्चानो[1] अवन्तीसु विहरति कुरूरघरे[2] पपाते[3] पब्बते । तेन खो पन समयेन सोणो उपासको कुटिकण्णो आयस्मतो महाकच्चानस्स उपट्ठाको होति । अथ खो सोणो उपासको कुटिकण्णो येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सोणो उपासको कुटिकण्णो आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोच—"यथा यथाहं, भन्ते, अय्येन महाकच्चानेन धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकदं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं । इच्छामहं, भन्ते, केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितुं । पब्बाजेतु मं, भन्ते, B. 284
अय्यो महाकच्चानो" ति[4] । दुक्करं खो, सोण, यावजीवं एकसेय्यं एकभत्तं ब्रह्मचरियं चरितुं[5] । इङ्घ, त्वं, सोण, तत्थेव अगारिकभूतो बुद्धानं सासनं अनुयुञ्ज, कालयुत्तं एकसेय्यं एकभत्तं ब्रह्मचरियं ति । अथ खो सोणस्स उपासकस्स कुटिकण्णस्स यो अहोसि पब्बज्जाभिसङ्खारो सो पटिप्पस्सम्भि । दुतियं पि खो सोणो उपासको कुटिकण्णो ...पे०...ततियं पि खो सोणो R. 195
उपासको कुटिकण्णो येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सोणो उपासको कुटिकण्णो आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोच—"यथा यथाहं, भन्ते, अय्येन महाकच्चानेन धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं । इच्छामहं, भन्ते, केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितुं । पब्बाजेतु मं, भन्ते, अय्यो महाकच्चानो" ति । अथ खो

---

[1] महाकच्चायनो–सी० । [2] कुररघरे–सी०, स्या०, रो० । [3] पपतके–म० । [4] एवं वुत्ते आयस्मा महाकच्चानो सोणं उपासकं कुटिकण्णं एतदवोच' इति अधिको पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति । [5] 'चरितुं' ति सी० रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

आयस्मा महाकच्चानो सोणं उपासकं कुटिकण्णं पब्बाजेसि । तेन खो पन समयेन अवन्तिदक्खिणापथो अप्पभिक्खुको होति । अथ खो आयस्मा महाकच्चानो तिण्णं वस्सानं अच्चयेन किच्छेन कसिरेन ततो ततो दसवग्गं भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं सोणं उपसम्पादेसि ।

§ १३. महाकच्चानस्स पञ्चवरपरिदस्सना

२४. अथ खो आयस्मतो सोणस्स वस्संवुट्ठस्स[1] रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – "सुतो येव[2] खो मे सो भगवा एदिसो च एदिसो चा ति, न च मया सम्मुखा दिट्ठो, गच्छेय्याहं तं भगवन्तं दस्सनाय अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं, सचे मं उपज्झायो अनुजानेय्या" ति । अथ खो आयस्मा सोणो सायण्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येनायस्मा महाकच्चानो[3] तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सोणो आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोच – "इध P. 285 मय्हं, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[4] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – 'सुतो येव खो मे सो भगवा एदिसो च एदिसो चा ति, न च मया सम्मुखा दिट्ठो, गच्छेय्याहं तं भगवन्तं दस्सनाय अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं, सचे मं उपज्झायो अनुजानेय्या' ति; गच्छेय्याहं, भन्ते, तं भगवन्तं दस्सनाय अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं, सचे मं उपज्झायो अनुजानाती" ति । साधु, साधु, सोण । गच्छ त्वं, सोण, तं भगवन्तं दस्सनाय अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं । दक्खिस्ससि त्वं, सोण, तं भगवन्तं पासादिकं पसादनीयं सन्तिन्द्रियं सन्तमानसं उत्तमदमथसमथमनुप्पत्तं दन्तं गुत्तं यतिन्द्रियं नागं । तेन हि त्वं, सोण, मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्द – उपज्झायो मे, भन्ते, आयस्मा महाकच्चानो भगवतो पादे सिरसा वन्दती ति । एवं च वदेहि – "अवन्तिदक्खिणापथो, भन्ते, अप्पभिक्खुको, तिण्णं मे वस्सानं अच्चयेन किच्छेन कसिरेन ततो ततो दसवग्गं भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा उपसम्पदं अलत्थं; अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे अप्पतरेन गणेन उपसम्पदं अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, R. 196 कण्हुत्तरा भूमि खरा गोकण्टकहता; अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे गणङ्गणुपाहनं[5] अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, नहानगरुका मनुस्सा उदकसुद्धिका; अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे धुवनहानं अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं अजचम्मं मिगचम्मं । सेय्यथापि, भन्ते, मज्झिमेसु जनपदेसु एरगु[6] मोरगु[7] मज्जारु[8] जन्तु,[9] एवमेव खो, भन्ते, अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं अजचम्मं मिगचम्मं; अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि अनुजानेय्य, एळकचम्मं अजचम्मं मिगचम्मं । एतरहि, भन्ते, मनुस्सा निस्सीमगतानं भिक्खूनं चीवरं देन्ति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स देमा ति ।

---

[1] वस्संवुत्थस्स–सी०, स्या०, रो० । [2] मेव–सी० रो० । [3] महाकच्चायनो–सी० । [4] पतिसल्लीनस्स–सी० । [5] गुणङ्गुणूपाहनं–म०; गणङ्गणूपाहनं–रो० । [6] एरगू–म० । [7] मोरगू–म० । [8] मज्झारु–रो०; मजारु–म० । [9] जन्तू–म० ।

ते आगन्त्वा आरोचेन्ति – "इत्थन्नामेहि ते, आवुसो, मनुस्सेहि चीवरं दिन्नं" ति ते कुक्कुच्चायन्ता न सादियन्ति – मा नो निस्सग्गियं अहोसी ति; अप्पेवनाम भगवा चीवरे परियायं आचिक्खेय्या" ति । एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा सोणो आयस्मतो महाकच्चानस्स[1] पटिस्सुत्वा[2] उट्ठायासना आयस्मन्तं महाकच्चानं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन सावत्थि जेतवनं अनाथपिण्डिकस्स B. 286 आरामो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "इमस्स, आनन्द, आगन्तुकस्स भिक्खुनो सेनासनं पञ्ञापेही" ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो – यस्स खो मं भगवा आणापेति, इमस्स, आनन्द, आगन्तुकस्स भिक्खुनो सेनासनं पञ्ञापेही ति, इच्छति भगवा तेन भिक्खुना सद्धिं एकविहारे वत्थुं, इच्छति भगवा आयस्मता सोणेन सद्धिं एकविहारे वत्थुं ति – यस्मिं विहारे भगवा विहरति तस्मिं विहारे आयस्मतो सोणस्स सेनासनं पञ्ञापेसि ।

२५. अथ खो भगवा बहुदेव रत्तिं अज्झोकासे वीतिनामेत्वा विहारं पाविसि । आयस्मा पि खो सोणो बहुदेव रत्तिं अज्झोकासे वीतिनामेत्वा विहारं पाविसि । अथ खो भगवा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय आयस्मन्तं सोणं अज्झेसि – "पटिभातु तं, भिक्खु, धम्मो भासितुं" ति । एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा सोणो भगवतो पटिस्सुत्वा सब्बानेव अट्ठकवग्गिकानि सरेन अभासि । अथ खो भगवा आयस्मतो सोणस्स सरभञ्ञपरियोसाने अब्भनुमोदि[3] – "साधु, साधु, भिक्खु । सुग्गहितानि[4] खो ते, भिक्खु, अट्ठकवग्गिकानि, R. 197 सुमनसिकतानि सूपधारितानि । कल्याणियासि[5] वाचाय समन्नागतो, विस्सट्ठाय, अनेळगलाय[6]; अत्थस्स विञ्ञापनिया । कतिवस्सोसि त्वं, भिक्खू" ति ? एकवस्सोहं, भगवा ति । किस्स पन त्वं, भिक्खु, एवं चिरं अकासी ति ? चिरं दिट्ठो[7] मे, भन्ते, कामेसु आदीनवो, अपि च सम्बाधा[8] घरावासा[9] बहुकिच्चा[10] बहुकरणीया ति[11] । अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि —

"दिस्वा आदीनवं लोके ञत्वा धम्मं निरूपधिं ।
अरियो न रमती पापे पापे न[12] रमती सुची" ति ॥

अथ खो आयस्मा सोणो – पटिसम्मोदति खो मं भगवा, अयं ख्वस्स कालो यं मे उपज्झायो परिदस्सी ति – उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच – "उपज्झायो मे, भन्ते, आयस्मा महाकच्चानो[13] भगवतो पादे B. 287

---

१. महाकच्चायनस्स–सी० । २. पटिस्सुणित्वा–स्या० म०; पटिसुणित्वा–रो० । ३. अब्भानुमोदि–म०, स्या० । ४. सुग्गहीतानि–सी० । ५. कल्याणिया पि–म०; कल्याणिया पि सि–स्या० । ६. अनेलगलाय–म० । ७. चिरदिट्ठो–सी० । ८. सम्बाधो–सी० । ९. घरावासो–सी० । १०. बहुकिच्चो–सी० । ११. बहुकरणीयो–सी० । १२. सासने–रो० । १३. महाकच्चायनो–सी० ।

सिरसा वन्दति, एवं च वदेति[1] 'अवन्तिदक्खिणापथो, भन्ते, अप्पभिक्खुको । तिण्णं मे
वस्सानं अच्चयेन किच्छेन कसिरेन ततो ततो दसवग्गं भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा उपसम्पदं
अलत्थं, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे अप्पतरेन गणेन उपसम्पदं अनुजानेय्य ।
अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, कण्हुत्तरा भूमि खरा गोकण्टकहता; अप्पेव नाम भगवा
अवन्तिदक्खिणापथे गणङ्गणुपाहनं अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, नहानगरुका
मनुस्सा उदकसुद्धिका, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे धुवनहानं अनुजानेय्य ।
अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं अजचम्मं मिगचम्मं ।
सेय्यथापि, भन्ते, मज्झिमेसु जनपदेसु एरगु मोरगु मज्जारु जन्तु, एवमेव खो, भन्ते,
अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं अजचम्मं मिगचम्मं; अप्पेव नाम भगवा
अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि अनुजानेय्य, एळकचम्मं अजचम्मं मिगचम्मं ।
एतरहि, भन्ते, मनुस्सा निस्सीमगतानं भिक्खूनं चीवरं देन्ति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स देमा
ति । ते आगन्त्वा आरोचेन्ति – इत्थन्नामेहि ते, आवुसो, मनुस्सेहि चीवरं दिन्नं ति । ते
कुक्कुच्चायन्ता न सादियन्ति – मा नो निस्सग्गियं अहोसी' ति; अप्पेव नाम भगवा चीवरे
परियायं आचिक्खेय्या ति ।

२६. अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं[2] कत्वा भिक्खू
आमन्तेसि – "अवन्तिदक्खिणापथो, भिक्खवे, अप्पभिक्खुको । अनुजानामि, भिक्खवे,
सब्बपच्चन्तिमेसु जनपदेसु विनयधरपञ्चमेन गणेन उपसम्पदं । तत्रिमे पच्चन्तिमा जनपदा –
पुरत्थिमाय दिसाय कजङ्गलं[3] नाम निगमो, तस्स परेन[4] महासाला, ततो परा पच्चन्तिमा
जनपदा, ओरतो मज्झे; पुरत्थिमदक्खिणाय दिसाय सल्लवती[5] नाम नदी, ततो परा पच्चन्तिमा
जनपदा, ओरतो मज्झे; दक्खिणाय दिसाय सेतकण्णिकं नाम निगमो, ततो परा पच्चन्तिमा
जनपदा, ओरतो मज्झे; पच्छिमाय दिसाय थूणं नाम ब्राह्मणगामो, ततो परा पच्चन्तिमा
B. 288 जनपदा, ओरतो मज्झे; उत्तराय दिसाय उसीरद्धजो नाम पब्बतो, ततो परा पच्चन्तिमा
जनपदा, ओरतो मज्झे । अनुजानामि, भिक्खवे, एवरूपेसु पच्चन्तिमेसु जनपदेसु विनयधरपञ्चमेन गणेन उपसम्पदं । अवन्तिदक्खिणापथे, भिक्खवे, कण्हुत्तरा भूमि खरा गोकण्टकहता ।
अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बपच्चन्तिमेसु जनपदेसु गणङ्गणुपाहनं । अवन्तिदक्खिणापथे,
भिक्खवे, नहानगरुका मनुस्सा उदकसुद्धिका । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बपच्चन्तिमेसु
जनपदेसु धुवनहानं । अवन्तिदक्खिणापथे, भिक्खवे, चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं
R. 198 अजचम्मं मिगचम्मं । सेय्यथापि, भिक्खवे, मज्झिमेसु जनपदेसु एरगु मोरगु मज्जारु जन्तु,
एवमेव खो, भिक्खवे, अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं अजचम्मं
मिगचम्मं । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बपच्चन्तिमेसु जनपदेसु चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं
अजचम्मं मिगचम्मं । इध पन, भिक्खवे, मनुस्सा निस्सीमगतानं भिक्खूनं चीवरं देन्ति –

---

[1] वदति-रो० । [2] धम्मिकथं-रो० । [3] गजङ्गलं-म० । [4] तस्सापरेन-सी० । [5] सललवती-सी० ।

इमं चीवरं इत्थन्नामस्स देमा ति। अनुजानामि, भिक्खवे, सादियितुं,[१] न ताव तं गणनूपगं[२] याव न हत्थं गच्छती" ति।

चम्मक्खन्धकं[३] पञ्चमं[४]।

§ १४. तस्सुद्दानं

राजा च मागधो सोणो असीतिसहस्सिस्सरो।
सागतो गिज्झकूटस्मिं बहुं दस्सेसि[५] उत्तरिं॥
पब्बज्जारद्ध भिज्जिंसु वीणं एकपलासिकं।
नीला पीता लोहितिका मञ्जिट्ठा[६] कण्हमेव च॥
महारङ्गमहानामा[७] वड्ढिका[८] च पटिक्खिपि।
खल्लका[९] पुटपालि[१०] च तूलतित्तिरमेण्डजा॥
विच्छिका मोरचित्रा च[११] सीहब्यग्घा च दीपिका।
अजिनुद्दा मज्जारी च काळोलूकपरिक्खटा[१२]।
फालितुपाहना खीला[१३] धोतखाणुखटखटा[१४]।
तालवेळुतिणं चेव मुञ्जबब्बजहिन्तला[१५]॥
कमलकम्बलसोवण्णा रूपिका मणि वेळुरिया[१६]। B. 289
फलिका कंसकाचा च तिपुसीसं च तम्बका॥
गावी यानं गिलानो च पुरिसायुत्तसिविका[१७]।
सयनानि महाचम्मा गोचम्मेहि च पापको॥
गिहीनं चम्मवद्धेहि पविसन्ति गिलायनो[१८]।
महाकच्चायनो सोणो सरेन अट्ठकवग्गिकं।
उपसम्पदं पञ्चहि[१९] गणङ्गणा[२०] धुवसिनापना[२१]
चम्मत्थरणानुञ्ञासि न ताव गणनूपगं।
अदासि[२२] मे वरे पञ्च सोणत्थेरस्स नायको ति।

इमम्हि खन्धके वत्थूनि तेसट्ठि।
चम्मक्खन्धकं निट्ठितं।[२३]

---

१. सादितुं–म०, स्या, रो०। २. गणनुपगं–स्या०। ३. चम्मक्खन्धको-म०। ४. पञ्चमो–म०। ५. दस्सेति-म०। ६. मञ्जेट्ठा–सी०, स्या०, रो०। ७. महारङ्गा महानामा–सी०, स्या०। ८. वड्ढिका–सी०, रो०। ९. खल्लिका–सी०। १०. पुटपाली–सी०, रो०; पूटपाली–स्या०। ११. मोरच्चित्रञ्च–स्या०। १२. काळलुवकपरिक्खटा–म०; काळलुवपरिक्खटा। १३. फलितुपाहना खिला–म०। १४. धोतखानुखटखटा-रो०; धोतखानुखटंखटा-सी०। १५. मुञ्जपब्बजहिन्ताला–म०। १६. वेळुरी–सी०, स्या०। १७. पुरिसयुत्तसिविका–सी०, स्या०, रो०। १८. गिलानका–सी०। १९. पञ्चगणं–रो०। २०. गुणङ्गुणा–म०। २१. धुवसिना–रो०, म०। २२. अदासी–स्या०। २३. चम्मक्खन्धको निट्ठितो–म०।

६. भेसज्जक्खन्धकं

§ १. पञ्चभेसज्जकथा

B. 290, R. 199 १. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन भिक्खूनं सारदिकेन आबाधेन फुट्ठानं यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्तं पि भुत्तं उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता। अद्दसा[१] खो भगवा ते भिक्खू किसे लूखे दुब्बण्णे उप्पण्डुप्पण्डुकजाते धमनिसन्थतगत्ते, दिस्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "किं नु खो, आनन्द, एतरहि भिक्खू किसा, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता" ति? एतरहि, भन्ते, भिक्खूनं सारदिकेन आबाधेन फुट्ठानं यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्तं पि भुत्तं उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति[२], लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता ति। अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[३] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – "एतरहि खो भिक्खूनं सारदिकेन आबाधेन फुट्ठानं यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्तं पि भुत्तं उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति[४], लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता। किं नु खो अहं भिक्खूनं भेसज्जं अनुजानेय्यं, यं भेसज्जञ्चेव अस्स भेसज्जसम्मतञ्च लोकस्स, आहारत्थञ्च[५] फरेय्य, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायेय्या" ति? अथ खो भगवतो एतदहोसि – "इमानि खो पञ्च भेसज्जानि, सेय्यथीदं[६] – सप्पि, नवनीतं, तेलं, मधु, फाणितं; भेसज्जानि चेव भेसज्जसम्मतानि च लोकस्स, आहारत्थञ्च फरन्ति, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायति। यन्नूनाहं[७] भिक्खूनं इमानि पञ्च भेसज्जानि अनुजानेय्यं, काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जितुं" ति। अथ खो भगवा सायण्हसमयं[८] पटिसल्लाना वुट्ठितो एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इध मय्हं, भिक्खवे, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[९] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – 'एतरहि खो भिक्खूनं सारदिकेन आबाधेन फुट्ठानं यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्तं पि भुत्तं उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति[१०], लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता। किं नु खो अहं भिक्खूनं भेसज्जं अनुजानेय्यं, यं भेसज्जञ्चेव अस्स भेसज्जसम्मतञ्च लोकस्स, B. 291, R. 200 आहारत्थञ्च फरेय्य, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायेय्या' ति। तस्स मय्हं, भिक्खवे, एतदहोसि 'इमानि खो पञ्च भेसज्जानि, सेय्यथीदं – सप्पि, नवनीतं, तेलं, मधु, फाणितं; भेसज्जानि चेव भेसज्जसम्मतानि च लोकस्स, आहारत्थञ्च फरन्ति, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायति। यन्नूनाहं भिक्खूनं इमानि पञ्च भेसज्जानि अनुजानेय्यं, काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जितुं' ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तानि पञ्च भेसज्जानि काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जितुं" ति।

---

[१] अद्दस–रो०। [२] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [३] पतिसल्लीनस्स- सी०। [४] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [५] आहारत्तञ्च–रो०। [६] सेय्यथिदं–म०। [७] यंनूनाहं–म०, रो०। [८] सायन्हसमयं। [९] पतिसल्लीनस्स–सी०। [१०] 'होन्ति' ति सी० स्या० रो० पोत्थकेसु नत्थि।

२. तेन खो पन समयेन भिक्खू तानि पञ्च भेसज्जानि काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जन्ति । तेसं यानि पि तानि पाकतिकानि लूखानि भोजनानि तानि पि नच्छादेन्ति, पगेव सेनेसिकानि[1] । ते तेन चेव सारदिकेन आबाधेन फुट्ठा, इमिना च भत्ताच्छादकेन,[2] तदुभयेन भिय्योसोमत्ताय[3] किसा होन्ति, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता । अद्दसा[4] खो भगवा ते भिक्खू भिय्योसोमत्ताय किसे लूखे दुब्बण्णे उप्पण्डुप्पण्डुकजाते धमनिसन्थतगत्ते, दिस्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "किं नु खो, आनन्द, एतरहि भिक्खू भिय्योसोमत्ताय किसा, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता" ति? एतरहि, भन्ते, भिक्खू तानि च[5] पञ्च भेसज्जानि काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जन्ति । तेसं यानि पि तानि पाकतिकानि लूखानि भोजनानि तानि पि नच्छादेन्ति, पगेव सेनेसिकानि । ते तेन चेव सारदिकेन आबाधेन फुट्ठा, इमिना च भत्ताच्छादकेन, तदुभयेन भिय्योसोमत्ताय किसा, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, तानि पञ्च भेसज्जानि पटिग्गहेत्वा काले पि विकाले पि परिभुञ्जितुं" ति ।

३. तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं वसेहि भेसज्जेहि अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, वसानि भेसज्जानि – अच्छवसं, मच्छवसं, B. 292 सुसुकावसं, सूकरवसं, गद्रभवसं – काले पटिग्गहितं काले निप्पक्कं[6] काले संसट्ठं[7] तेलपरिभोगेन परिभुञ्जितुं । विकाले चे, भिक्खवे, पटिग्गहितं विकाले निप्पक्कं विकाले संसट्ठं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति तिण्णं दुक्कटानं । काले चे, भिक्खवे, पटिग्गहितं विकाले निप्पक्कं विकाले संसट्ठं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं । काले चे, भिक्खवे, पटिग्गहितं काले निप्पक्कं विकाले संसट्ठं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । काले चे, भिक्खवे, पटिग्गहितं काले निप्पक्कं काले संसट्ठं, तं चे परिभुञ्जेय्य, अनापत्ती ति ।

§ २. मूलादिभेसज्जकथा

४. तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं मूलेहि भेसज्जेहि अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, मूलानि भेसज्जानि – हलिद्दिं,[8] सिङ्गिवेरं, R. 201 वचं, वचत्थं,[9] अतिविसं, कटुकरोहिणिं, उसीरं, भद्दमुत्तकं, यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि मूलानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थं[10] फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थं[11] फरन्ति, तानि – पटिग्गहेत्वा यावजीवं परिहरितुं; सति पच्चये परिभुञ्जितुं । असति पच्चये परिभुञ्जन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

---

[1] सेनेसितानि–म० । [2] भत्ताच्छन्दकेन–रो० । [3] भिय्योसो मत्ताय–म०, स्या०; भीयोसोमत्ताय–सी० । [4] अद्दस–रो० । [5] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [6] निपक्कं–स्या०, रो० । [7] संसत्तं–सी० । [8] हलिद्दं–स्या०, रो० । [9] वचत्तं–म० । [10] खादनियत्तं रो० । [11] भोजनियत्तं–रो० ।

तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं मूलेहि भेसज्जेहि पिट्ठेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, निसदं निसदपोतकं[1] ति।

तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं कसावेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कसावानि भेसज्जानि – निम्बकसावं, कुटजकसावं, पटोलकसावं,[2] पग्गवकसावं,[3] नत्तमालकसावं, यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि कसावभेसज्जानि[4] नेव खादनीये[5] खादनीयत्थं फरन्ति, न भोजनीये[6] भोजनीयत्थं फरन्ति, तानि – पटिग्गहेत्वा यावजीवं परिहरितुं; सति पच्चये परिभुञ्जितुं। असति पच्चये परिभुञ्जन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं पण्णेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो B. 293 एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, पण्णानि भेसज्जानि – निम्बपण्णं, कुटजपण्णं, पटोलपण्णं, सुलसिपण्णं, कप्पासपण्णं,[7] यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि पण्णानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थं फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थं फरन्ति…पे०… ।

तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं फलेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, फलानि भेसज्जानि – विलङ्गं, पिप्पलिं,[8] मरिचं, हरीतकं,[9] विभीतकं,[10] आमलकं, गोट्ठफलं,[11] यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि फलानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थं फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थं फरन्ति…पे०… ।

तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं जतूहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, जतूनि भेसज्जानि – हिङ्गुं,[12] हिङ्गुजतुं,[13] हिङ्गुसिपाटिकं, तकं, तकपत्तिं, तकपण्णिं, सज्जुलसं, यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि जतूनि भेसज्जानि, R. 202 नेव खादनीये खादनीयत्थं फरन्ति…पे०…।

तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं लोणेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, लोणानि भेसज्जानि – सामुद्दं, काळलोणं, सिन्धवं, उब्भिदं, बिलं,[14] यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि लोणानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थं फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थं फरन्ति, तानि – पटिग्गहेत्वा यावजीवं परिहरितुं; सति पच्चये परिभुञ्जितुं। असति पच्चये परिभुञ्जन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

५. तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स उपज्झायस्स आयस्मतो बेलट्ठसीसस्स[15] थुल्लकच्छाबाधो होति। तस्स लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति, तानि भिक्खू उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ति। अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिकं

---

[1] निसदपोतं–स्या, रो०। [2] रो० पोत्थके न दिस्सति। [3] पक्कवकसावं–रो०; फग्गवकसावं–म०। [4] कसावानि भेसज्जानि–सी०, स्या०। [5] खादनियै–रो०। [6] भोजनियै–रो०। [7] कप्पासिकपण्णं–रो०; कप्पासिपण्णं–सी०, स्या०। [8] पिप्पलं–रो०; पिप्फलिं–सी०, स्या०। [9] हरीटकं–सी०। [10] विभीटकं–सी०। [11] गोठफलं–स्या०। [12] हिङ्गु–सी०, रो०। [13] हिङ्गुजतु–सी०, रो०। [14] बिळालं–सी०। [15] बेलट्ठिसीसस्स–सी०; वेलट्ठसीसस्स–स्या०।

आहिण्डन्तो ते भिक्खू तानि चीवरानि उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ते, दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – “किं इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो” ति? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो थुल्लकच्छाबाधो, लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति, तानि मयं उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढामा ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं B. 294 पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, यस्स कण्डु वा, पिळका वा, अस्सावो वा, थुल्लकच्छु[1] वा आबाधो, कायो वा दुग्गन्धो, चुण्णानि भेसज्जानि; अगिलानस्स छकणं मत्तिकं रजननिप्पक्कं[2]। अनुजानामि, भिक्खवे, उदुक्खलं मुसलं” ति।

तेन खो पन समयेन गिलानानं भिक्खूनं चुण्णेहि भेसज्जेहि चालितेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे; चुण्णचालिनिं[3] ति। सण्हेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, दुस्सचालिनिं ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अमनुस्सिकाबाधो होति। तं आचरियुपज्झाया उपट्ठहन्ता नासक्खिंसु अरोगं कातुं। सो सूकरसूनं गन्त्वा आमकमंसं खादि, आमकलोहितं पिवि। तस्स सो अमनुस्सिकाबाधो पटिप्पस्सम्भि। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, R. 203 भिक्खवे, अमनुस्सिकाबाधे आमकमंसं आमकलोहितं ति।

६. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो चक्खुरोगाबाधो होति। तं भिक्खू परिग्गहेत्वा उच्चारं पि पस्सावं पि निक्खामेन्ति। अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो ते भिक्खू तं भिक्खुं परिग्गहेत्वा उच्चारं पि पस्सावं पि निक्खामेन्ते, दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – “किं इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो” ति? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो चक्खुरोगाबाधो। इमं मयं परिग्गहेत्वा उच्चारं पि पस्सावं पि निक्खामेमा ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जनं – काळञ्जनं, रसञ्जनं, सोतञ्जनं, गेरुकं, कपल्लं”[4] ति। अञ्जनूपपिंसनेहि[5] अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, चन्दनं, तगरं, काळानुसारियं, तालीसं, भद्दमुत्तकं ति। तेन खो पन समयेन भिक्खू पिट्ठानि अञ्जनानि थालकेसु[6] पि सरावकेसु पि निक्खिपन्ति; तिणचुण्णेहि पि पंसुकेहि पि ओकिरियन्ति[7]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जनिं ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचा अञ्जनियो[8] धारेन्ति – सोवण्णमयं, B. 295 रूपियमयं। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[9] विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, उच्चावचा अञ्जनियो[8] धारेतब्बा। यो

---

[1] थुल्लकच्छा–स्या०, रो०। [2] रजननिपक्कं–स्या०, रो०। [3] चालनिं–स्या०, रो०। [4] कपल्लकं–सी०। [5] अञ्जनुपसिसनेहि–रो०; अञ्जनूपपिसनेहि–म०। [6] चस्केसु–म०; थालिकेसु–रो०। [7] ओकीरियन्ति–सी०। [8] अञ्जनी–म०। रो०, स्या०। [9] खीयन्ति–सी०, स्या०, रो०।

धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमयं, दन्तमयं, विसाणमयं, नळमयं, वेळुमयं, कट्ठमयं, जतुमयं, फलमयं, लोहमयं, सङ्खनाभिमयं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्जनियो अपारुता होन्ति, तिणचुण्णेहि पि पंसुकेहि पि ओकिरियन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अपिधानं ति । अपिधानं निपतति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सुत्तकेन बन्धित्वा अञ्जनिया बन्धितुं ति । अञ्जनी फलति[1] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सुत्तकेन सिब्बेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अङ्गुलिया अञ्जन्ति, अक्खीनि दुक्खानि होन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जनिसलाकं ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचा अञ्जनिसलाकायो[2] धारेन्ति–
R. 204 सोवण्णमयं रूपियमयं । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, उच्चावचा अञ्जनिसलाका धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमयं···पे०··· सङ्खनाभिमयं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्जनिसलाका भूमियं पतिता[3] फरुसा होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सलाकोधानियं[4] ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अञ्जनिं पि अञ्जनिसलाकं पि हत्थेन परिहरन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जनित्थविकं ति । अंसबन्धको[5] न होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अंसबन्धकं बन्धनसुत्तकं[6] ति ।

B. 296 ७. तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स[7] सीसाभितापो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, मुद्धनि तेलकं ति । नक्खमनीयो[8] होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, नत्थुकम्मं ति । नत्थु गलति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, नत्थुकरणिं ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचा नत्थुकरणियो धारेन्ति–सोवण्णमयं रूपियमयं । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, उच्चावचा नत्थुकरणी धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमयं···पे०··· सङ्खनाभिमयं ति । नत्थुं विसमं आसिञ्चन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि,

---

[1] निपतति–रो० । [2] अञ्जनीसलाकायो–स्या० । [3] पतति–स्या० । [4] सलाकठानियं–म० । [5] अंसबद्धको–म०; अंसवट्टको–सी० । [6] बन्धनसुत्तं–सी० । [7] पिलिन्दिवच्छस्स–सी० । [8] नक्खमनियो–म० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

भिक्खवे, यमकनत्थुकरणिं ति। नक्खमनीयो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, धूमं पातुं ति। तञ्ञेव वट्टिं आलिम्पेत्वा पिवन्ति, कण्ठो[1] दहति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, धूमनेत्तं ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचानि धूमनेत्तानि धारेन्ति – सोवण्णमयं रूपियमयं। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, उच्चावचानि धूमनेत्तानि धारेतब्बानि। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमयं ···पे०··· सङ्खनाभिमयं ति।

तेन खो पन समयेन धूमनेत्तानि अपारुतानि होन्ति, पाणका पविसन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अपिधानं ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू धूमनेत्तानि हत्थेन परिहरन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, धूमनेत्तथविकं ति। एकतो घंसियन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, यमकथविकं ति। अंसबन्धको न होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अंसबन्धकं बन्धनसुत्तकं ति।

८. तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स वाताबाधो होति। वेज्जा B. 297, R. 205 एवमाहंसु – "तेलं पचितब्बं" ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, तेलपाकं ति। तस्मिं खो पन तेलपाके मज्जं पक्खिपितब्बं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, तेलपाके मज्जं पक्खिपितुं ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू अतिपक्खित्तमज्जानि तेलानि पचन्ति, तानि पिवित्वा मज्जन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अतिपक्खित्तमज्जं तेलं पातब्बं। यो पिवेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो। अनुजानामि, भिक्खवे, यस्मिं तेलपाके मज्जस्स न[2] वण्णो न गन्धो न रसो पञ्ञायति, एवरूपं मज्जपक्खित्तं तेलं पातुं ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खूनं बहुं अतिपक्खित्तमज्जं तेलं पक्कं होति। अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो अतिपक्खित्तमज्जे तेले पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अब्भञ्जनं अधिट्ठातुं ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स बहुतरं[3] तेलं पक्कं होति, तेलभाजनं न विज्जति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, तीणि तुम्बानि – लोहतुम्बं, कट्ठतुम्बं, फलतुम्बं ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स अङ्गवातो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सेदकम्मं ति। नक्खमनीयो होति। भगवतो एतमत्थं

---

[1] १. कण्ठं–रो०।

[2] २. इमस्मिं ठाने सीहळपोत्थके 'न च वण्णो न च गन्धो न च रसो' ति पाठो दिस्सति।

[3] ३. बहुं–सी०, स्या०।

आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सम्भारसेदं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, महासेदं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, भङ्गोदकं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उदककोट्ठकं ति ।

B. 298 तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पब्बवातो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, लोहितं मोचेतुं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, लोहितं मोचेत्वा विसाणेन गहेतुं[1] ति ।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पादा फालिता[2] होन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पादब्भञ्जनं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पज्जं अभिसङ्खरितुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो गण्डाबाधो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सत्थकम्मं ति । कसावोदकेन अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, कसावोदकं ति । तिलकक्केन अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तिलकक्कं ति । कबळिकाय अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, कबळिकं ति । वणबन्धनचोलेन[3] अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, वणबन्धनचोलं ति । वणो कण्डुवति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सासपकुड्डेन[4] फोसितुं R. 206 ति । वणो किलिज्जित्थ । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, धूमं कातुं ति । वणमंसं[5] वुट्ठाति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, लोणसक्खरिकाय छिन्दितुं ति । वणो न रुहति[6] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, वणतेलं ति । तेलं गलति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, विकासिकं सब्बं वणपटिकम्मं ति ।

९. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अहिना दट्ठो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, चत्तारि महाविकटानि दातुं – गूथं, मुत्तं, छारिकं, मत्तिकं ति । अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – “अप्पटिग्गहितानि नु खो उदाहु पटिग्गहेतब्बानी” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सति कप्पियकारके पटिग्गहापेतुं, असति कप्पियकारके सामं गहेत्वा परिभुञ्जितुं ति ।

B. 299 तेन खो पन समयेन अञ्ञतरेन भिक्खुना विसं पीतं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गूथं पायेतुं ति । अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि –

---

[1] गाहेतुं–म० । [2] फलिता०–म० । [3] वणबन्धनचोलकेन–सी०; वणबन्धनचोळेन–म० । [4] सासपकुट्टेन–रो०, म० । [5] वड्ढमंसं–सी०, स्या०, म० । [6] रूहति–स्या०, रो० ।

“अप्पटिग्गहितं[1] नु खो उदाहु पटिग्गहेतब्बो[2]” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, यं करोन्तो पटिग्गण्हाति, स्वेव पटिग्गहो कतो, न पुन पुटिग्गहेतब्बो ति ।

१०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो घरदिन्नकाबाधो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सीतालोळिं पायेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दुट्ठगहणिको होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, आमिसखारं पायेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पण्डुरोगाबाधो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, मुत्तहरीतकं[3] पायेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो छविदोसाबाधो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गन्धालेपं कातुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अभिसन्नकायो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, विरेचनं पातुं ति । अच्छकञ्जिया अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अच्छकञ्जिं[4] ति । अकटयूसेन अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अकटयूसं ति । कटाकटेन अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, कटाकटं ति । पटिच्छादनीयेन अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पटिच्छादनीयं ति ।

§ ३. पिलिन्दवच्छवत्थु

११. तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो[5] राजगहे पब्भारं सोधापेति लेणं कत्तुकामो । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो B. 300 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयसन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । R. 207 एकमन्तं निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं एतदवोच — “किं, भन्ते, थेरो कारापेती” ति ? पब्भारं, महाराज, सोधापेमि, लेणं कत्तुकामो ति । अत्थो, भन्ते, अय्यस्स आरामिकेना ति ? न खो, महाराज, भगवता आरामिको अनुञ्ञातो ति । तेन हि, भन्ते, भगवन्तं पटिपुच्छित्वा मम आरोचेय्याथा ति । ‘एवं, महाराजा’ ति खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसि ।

अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि, समादपेसि, समुत्तेजेसि, सम्पहंसेसि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मता पिलिन्दवच्छेन धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना आयसन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो भगवतो सन्तिके दूतं पाहेसि — “राजा, भन्ते, मागधो सेनियो

---

[1] अप्पटिग्गहितो–सी०, स्या०, रो० । [2] पटिग्गहापेतब्बो–रो० । [3] मुत्तहरीटकं–सी० । [4] अत्थकञ्जिकं–स्या०, रो० । [5] पिलिन्दिवच्छो–सी० ।

बिम्बिसारो आरामिकं दातुकामो । कथं नु खो, भन्ते, मया[1] पटिपज्जितब्बं" ति ? अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, आरामिकं" ति ।

दुतियं पि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं एतदवोच – "अनुञ्ञातो, भन्ते, भगवता आरामिको" ति ? एवं, महाराजा ति । तेन हि, भन्ते, अय्यस्स आरामिकं दम्मी ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स आरामिकं पटिस्सुत्वा,[2] विस्सरित्वा, चिरेन सतिं पटिलभित्वा, अञ्ञतरं सब्बत्थकं महामत्तं आमन्तेसि – "यो मया, भणे, अय्यस्स आरामिको पटिस्सुतो, दिन्नो सो आरामिको" ति ? न खो, देव, अय्यस्स आरामिको दिन्नो ति । कीव चिरं नु खो, भणे, इतो हि तं[3] होती ति ? अथ खो B. 301 सो महामत्तो रत्तियो विगणेत्वा[4] राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच – "पञ्च, देव, रत्तिसतानी" ति । तेन हि, भणे, अय्यस्स पञ्च आरामिकसतानि देही ति । "एवं, देवा" ति खो सो महामत्तो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पञ्च आरामिकसतानि पादासि,[5] पाटियेक्को गामो निविसि । आरामिकगामो[6] ति पि नं R. 208 आहंसु, पिलिन्दगामो[7] ति पि नं आहंसु ।

१२. तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो तस्मिं गामके कुलूपको होति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय पिलिन्दगामं पिण्डाय पाविसि । तेन खो पन समयेन तस्मिं गामके उस्सवो होति । दारका[8] अलङ्कता[9] मालाकिता कीळन्ति[10] । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पिलिन्दगामके सपदानं पिण्डाय चरमानो येन अञ्ञतरस्स आरामिकस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । तेन खो पन समयेन तस्सा आरामिकिनिया धीता अञ्ञे दारके अलङ्कते[11] मालाकिते पस्सित्वा रोदति – 'मालं मे देथ, अलङ्कारं मे देथा' ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो तं आरामिकिनिं एतदवोच – "किस्सायं दारिका रोदती" ति ? अयं, भन्ते, दारिका अञ्ञे दारके अलङ्कते मालाकिते पस्सित्वा रोदति – 'मालं मे देथ, अलङ्कारं मे देथा' ति । कुतो अम्हाकं दुग्गतानं माला, कुतो अलङ्कारो ति ? अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो अञ्ञतरं तिणण्डुपकं[12] गहेत्वा तं आरामिकिनिं एतदवोच – "हन्दिमं

---

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २. पटिस्सुणित्वा-स्या०; पटिसुणित्वा-रो० । ३. हितं-रो०; रत्ति-स्या०; इतोहि तं-सी० । ४. गणेत्वा-स्या०, म० । ५. अदासि-स्या० । ६. आरामिकगामको-स्या०, म० । ७. पिलिन्दगामको-म०; पिलिन्दवच्छगामको-स्या० । ८. दारिका-रो० । ९. अलङ्किता-सी० । १०. कीलन्ति-सी० । ११. अलङ्किते-सी० । १२ तिणण्डूपकं-सी०, स्या० ।

तिणण्डुपकं तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चा[1]" ति । अथ खो सा आरामिकिनी तं तिणण्डुपकं गहेत्वा तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चि । सा अहोसि सुवण्णमाला अभिरूपा, दस्सनीया, पासादिका; नत्थि तादिसा रञ्ञो पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । मनुस्सा रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स आरोचेसुं – "अमुकस्स, देव, आरामिकस्स घरे सुवण्णमाला अभिरूपा, दस्सनीया, पासादिका; नत्थि तादिसा देवस्स पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला; कुतो तस्स दुग्गतस्स ? निस्संसयं चोरिकाय आभता" ति ।

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तं आरामिककुलं बन्धापेसि । दुतियं B. 302 पि खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय पिलिन्दगामं[2] पिण्डाय पाविसि । पिलिन्दगामके सपदानं पिण्डाय चरमानो येन तस्स आरमिकस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पटिविस्सके पुच्छि – "कहं इमं[3] आरामिककुलं गतं" ति ? एतिस्सा, भन्ते, सुवण्णमालाय कारणा रञ्ञा बन्धापितं ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो येन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं आयस्मा पिलिन्दवच्छो एतदवोच – "किस्स, R. 209 महाराज, आरामिककुलं बन्धापितं" ति ? तस्स, भन्ते, आरामिकस्स घरे सुवण्णमाला अभिरूपा, दस्सनीया, पासादिका; नत्थि तादिसा अम्हाकं पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला; कुतो तस्स दुग्गतस्स ? निस्संसयं चोरिकाय आभता ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पासादं सुवण्णं ति अधिमुच्चि; सो अहोसि सब्बसोवण्णमयो[4] । इदं पन ते, महाराज, ताव बहुं सुवण्णं कुतो ति ? 'अञ्ञातं, भन्ते, अय्यस्सेवेसो[5] इद्धानुभावो' ति तं आरामिककुलं मुञ्चापेसि ।

मनुस्सा – अय्येन किर पिलिन्दवच्छेन सराजिकाय परिसाय उत्तरिमनुस्सधम्मं इद्धिपाटिहारियं दस्सितं ति – अत्तमना अभिप्पसन्ना आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पञ्च भेसज्जानि अभिहरिंसु, सेय्यथिदं – सप्पिं, नवनीतं, तेलं, मधुं, फाणितं । पकतिया पि च आयस्मा पिलिन्दवच्छो लाभी होति पञ्चन्नं भेसज्जानं; लद्धं लद्धं परिसाय विस्सज्जेति[6] । परिसा चस्स होति बाहुल्लिका[7]; लद्धं लद्धं कोलम्बे पि, घटे पि, पूरेत्वा पटिसामेति; परिस्सावनानि पि, थविकायो पि, पूरेत्वा वातपानेसु लग्गेति[8] । तानि ओलीनविलीनानि तिट्ठन्ति । उन्दूरेहि[9] पि विहारा ओकिण्णविकिण्णा होन्ति । मनुस्सा विहारचारिकं आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[10] विपाचेन्ति – "अन्तो-कोट्ठागारिका इमे समणा सक्यपुत्तिया, सेय्यथापि राजा B. 303

---

१. पटिमुञ्चाही–स्या० । २. पिलिन्दवच्छगामं–स्या० । ३. इदं–स्या० । ४. सब्बो सोवण्णमयो–रो० । ५. अय्यस्स एसो–सी०, रो० । ६. विस्सज्जेसि–रो० । ७. बाहुलिका–सी० । ८. लग्गन्ति–रो० । ९. उन्दुरेहि–स्या०, रो० । १०. खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० ।

मागधो सेनियो बिम्बिसारो" ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं[1] विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति– "कथं हि नाम भिक्खू एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेस्सन्ती" ति।

अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं…पे०…सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेन्ती[2] ति? सच्चं भगवा ति…पे०…विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि–"यानि खो पन तानि गिलानानं भिक्खूनं पटिसायनीयानि भेसज्जानि, सेय्यथिदं–सप्पि, नवनीतं, तेलं, मधु, फाणितं, तानि पटिग्गहेत्वा सत्ताहपरमं सन्निधिकारकं परिभुञ्जितब्बानि। तं अतिक्कामयतो यथाधम्मो कारेतब्बो" ति।

भेसज्जानुञ्ञातभाणवारं पठमं निट्ठितं।

§४. गुळादिअनुजानना

R. 210 १३. अथ खो भगवा सावत्थियं यथाभिरन्तं[3] विहरित्वा येन राजगहं तेन चारिकं पक्कामि। अद्दसा खो आयस्मा कङ्खारेवतो अन्तरामग्गे गुळकरणं, ओक्कमित्वा गुळे पिट्ठं पि छारिकं पि पक्खिपन्ते, दिस्वान–अकप्पियो गुळो सामिसो, न कप्पति गुळो विकाले परिभुञ्जितुं ति–कुक्कुच्चायन्तो सपरिसो गुळं न परिभुञ्जति। ये पिस्स सोतब्बं मञ्ञन्ति, ते पि गुळं न परिभुञ्जन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। किमत्थाय,[4] भिक्खवे, गुळे पिट्ठं[5] पि छारिकं पि पक्खिपन्ती ति? थद्धत्थाय[6] भगवा ति। सचे, भिक्खवे, थद्धत्थाय गुळे पिट्ठं पि छारिकं पि पक्खिपन्ति, सो च गुळो त्वेव सङ्खं[7] गच्छति। अनुजानामि, भिक्खवे, यथासुखं गुळं परिभुञ्जितुं ति।

अद्दसा खो आयस्मा कङ्खारेवतो अन्तरामग्गे वच्चे मुग्गं जातं, पस्सित्वा–अकप्पिया मुग्गा; पक्का पि मुग्गा जायन्ती ति–कुक्कुच्चायन्तो सपरिसो मुग्गं न परिभुञ्जति। ये पिस्स सोतब्बं मञ्ञन्ति, ते पि मुग्गं न परिभुञ्जन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। सचे, भिक्खवे, पक्का पि मुग्गा जायन्ति, अनुजानामि, भिक्खवे, यथासुखं मुग्गं परिभुञ्जितुं ति।

B. 304 १४. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उदरवाताबाधो होति। सो लोणसोवीरकं[8] अपायि। तस्स सो उदरवाताबाधो पटिप्पस्सम्भि। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स[9] लोणसोवीरकं; अगिलानस्स उदकसम्भिन्नं पानपरिभोगेन परिभुञ्जितुं ति।

---

१. खीयन्तानं-सी०, स्या०, रो०। २. चेतेस्सन्ती-सी०, स्या०। ३. यथाभिरत्तं-सी०। ४. किमत्थिया-रो०। ५. पिट्ठकं-सी०। ६. थद्धनत्थाय-रो०; वन्धनत्थाय-सी०, स्या०। ७. सङ्ख्यं-स्या०। ८. लोणसोचिरकं-स्या०। ९. 'यथासुखं गिलानस्स' ति पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति।

§ ५. अन्तोवुत्थादिपटिक्खेपकथा

१५. अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन राजगहं तदवसरि । तत्र सुदं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन भगवतो उदरवाताबाधो होति । अथ खो आयस्मा आनन्दो – पुब्बे पि भगवतो उदरवाताबाधो तेकटुलयागुया[1] फासु होती ति – सामं तिलं पि, तण्डुलं पि, मुग्गं पि विञ्ञापेत्वा[2], अन्तो वासेत्वा, अन्तो सामं पचित्वा भगवतो उपनामेसि – "पिवतु भगवा तेकटुलयागुं" ति । जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि न पुच्छन्ति; कालं विदित्वा पुच्छन्ति, कालं विदित्वा न पुच्छन्ति; अत्थसंहितं तथागता पुच्छन्ति, नो अनत्थसंहितं । अनत्थसंहिते सेतुघातो तथागतानं । द्वीहि आकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति – धम्मं वा देसेस्साम, सावकानं वा सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामा[3] ति । अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – R. 211 "कुतायं, आनन्द, यागू" ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[4], आनन्द, अननुलोमिकं, अप्पतिरूपं[5], अस्सामणकं, अकप्पियं, अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, आनन्द, एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेस्ससि । यदपि, आनन्द, अन्तो वुत्थं तदपि अकप्पियं; यदपि अन्तो पक्कं तदपि अकप्पियं; यदपि सामं पक्कं, तदपि अकप्पियं । नेतं, आनन्द, अप्पसन्नानं वा पसादाय…पे०… विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अन्तो वुत्थं[6], अन्तो पक्कं, सामं पक्कं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय, आपत्ति दुक्कटस्स । अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थं, अन्तो पक्कं, सामं पक्कं तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति तिण्णं दुक्कटानं । अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थं, अन्तो पक्कं, अञ्ञेहि पक्कं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं । अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थं, बहि पक्कं, सामं पक्कं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं । बहि चे, भिक्खवे, वुत्थं, अन्तो पक्कं, सामं पक्कं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं । अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थं, बहि पक्कं, अञ्ञेहि पक्कं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । बहि चे, भिक्खवे, वुत्थं, अन्तो B. 305 पक्कं, अञ्ञेहि पक्कं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । बहि चे, भिक्खवे, वुत्थं, बहि पक्कं, सामं पक्कं, तं चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । बहि चे, भिक्खवे, वुत्थं, बहि पक्कं, अञ्ञेहि पक्कं, तं चे परिभुञ्जेय्य, अनापत्ती" ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता सामं पाको[7] पटिक्खित्तो ति – पुन पाके कुक्कुच्चायन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पुन पाकं पचितुं ति ।

तेन खो पन समयेन राजगहं दुब्भिक्खं होति । मनुस्सा लोणं पि, तेलं पि, तण्डुलं पि, खादनीयं पि आरामं आहरन्ति । तानि भिक्खू बहि वासेन्ति; उक्कपिण्डका पि खादन्ति,

---

[1] तेकटुलाय यागुया-सी०, स्या०, रो० । [2] पञ्ञापेत्वा-रो० । [3] पञ्ञपेस्सामा-म० । [4] अननुच्छवियं-सी०, रो० । [5] अप्पटिरूपं-स्या०, रो० । [6] वुट्ठं-म० । [7] सामंपाको-म०, रो०; सामपाको-स्या० ।

चोरा पि हरन्ति[1] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्तो वासेतुं ति । अन्तो वासेत्वा बहि पाचेन्ति । दमका परिवारेन्ति । भिक्खू अविस्सट्ठा[2] परिभुञ्जन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्तो पचितुं ति । दुब्भिक्खे कप्पियकारका
R. 212 बहुतरं हरन्ति, अप्पतरं भिक्खूनं देन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सामं पचितुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्तो वुत्थं, अन्तो पक्कं, सामं पक्कं ति ।

§ ६. उग्गहितपटिग्गहणा

१६. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कासीसु वस्सं वुत्था[3] राजगहं गच्छन्ता भगवन्तं दस्सनाय अन्तरामग्गे न लभिंसु लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूरिं; बहुं च फलखादनीयं अहोसि; कप्पियकारको च न अहोसि । अथ खो ते भिक्खू किलन्तरूपा येन राजगहं वेळुवनं कलन्दकनिवापो, येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं । अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच –
B. 306 “कच्चि, भिक्खवे, खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चित्थ अप्पकिलमथेन अद्धानं आगता; कुतो च तुम्हे, भिक्खवे, आगच्छथा” ति ? खमनीयं भगवा, यापनीयं भगवा । इध मयं, भन्ते, कासीसु वस्सं वुत्था राजगहं आगच्छन्ता भगवन्तं दस्सनाय अन्तरामग्गे न लभिम्हा लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूरिं; बहुं च फलखादनीयं अहोसि; कप्पियकारको च न अहोसि; तेन मयं किलन्तरूपा अद्धानं आगता ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, यत्थ फलखादनीयं पस्सति, कप्पियकारको च न होति, सामं गहेत्वा, हरित्वा, कप्पियकारकं[4] पस्सित्वा, भूमियं निक्खिपित्वा, पटिग्गहापेत्वा परिभुञ्जितुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उग्गहितपटिग्गहितं”[5] ति ।

१७. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स ब्राह्मणस्स नवा च तिला नवं च मधु[6] उप्पन्ना होन्ति । अथ खो तस्स ब्राह्मणस्स एतदहोसि – “यन्नूनाहं नवे च तिले नवं च मधुं बुद्धप्पमुखस्स[7] भिक्खुसङ्घस्स ददेय्यं” ति । अथ खो सो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि[8], सम्मोदनीयं कथं सारणीयं[9] वीतिसारेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच – “अधिवासेतु मे
R. 213 भवं[10] गोतमो स्वातनाय भत्तं, सद्धिं भिक्खुसङ्घेना” ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो सो ब्राह्मणो भगवतो अधिवासनं विदित्वा पक्कामि । अथ खो सो ब्राह्मणो तस्सा

---

[1] ‘दमका पि हरन्ती ति’ पाठो एत्थ सीहलपोत्थके दिस्सति ।
[2] अविस्सत्था–सी०, स्या०, रो० ।
[3] वस्सं वुट्ठा–म० ।
[4] कप्पियकारके–म० ।
[5] पटिग्गहेतुं–स्या० ।
[6] मधुं–रो० ।
[7] बुद्धपमुखस्स–सी०, रो० ।
[8] पटिसम्मोदि–म० ।
[9] साराणीयं–सी०, स्या० ।
[10] भन्ते भवं–स्या०, रो० ।

रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – “कालो, भो गोतम, निट्ठितं भत्तं” ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स ब्राह्मणस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो सो ब्राह्मणो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो तं ब्राह्मणं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा, समादपेत्वा, समुत्तेजेत्वा, सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

अथ खो तस्स ब्राह्मणस्स अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि – “येसं खो मया B. 307 अत्थाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो, ‘नवे च तिले नवं च मधुं दस्सामी’ ति, ते मया पमुट्ठा[1] दातुं । यन्नूनाहं नवे च तिले नवं च मधुं कोलम्बेहि च घटेहि च आरामं हारापेय्यं[2]” ति । अथ खो सो ब्राह्मणो नवे च तिले नवं च मधुं कोलम्बेहि च घटेहि च आरामं हरापेत्वा[3] येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच – “येसं खो मया, भो गोतम, अत्थाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो, ‘नवे च तिले नवं च मधुं दस्सामी’ ति, ते मया पमुट्ठा दातुं । पटिग्गण्हातु[4] मे भवं गोतमो नवे च तिले नवं च मधुं” ति । तेन हि, ब्राह्मण, भिक्खूनं देही ति । तेन खो पन समयेन भिक्खू दुब्भिक्खे अप्पमत्तके पि पवारेन्ति, पटिसङ्खा पि पटिक्खिपन्ति, सब्बो च सङ्घो पवारितो होति । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति । पटिग्गण्हथ, भिक्खवे, परिभुञ्जथ । अनुजानामि, भिक्खवे, ततो नीहटं भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्तं परिभुञ्जितुं ति ।

§ ७. पटिग्गहितादिअनुजानना

१८. तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स उपट्ठाककुलं सङ्घस्सत्थाय खादनीयं पाहेसि – अय्यस्स[5] उपनन्दस्स दस्सेत्वा सङ्घस्स दातब्बं ति । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो गामं पिण्डाय पविट्ठो होति । अथ खो ते R. 214 मनुस्सा आरामं गन्त्वा भिक्खू पुच्छिंसु – “कहं, भन्ते, अय्यो उपनन्दो” ति ? एसावुसो, आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो गामं पिण्डाय पविट्ठो ति । इदं, भन्ते, खादनीयं[6] अय्यस्स उपनन्दस्स दस्सेत्वा सङ्घस्स दातब्बं ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । तेन हि, भिक्खवे, पटिग्गहेत्वा निक्खिपथ याव उपनन्दो आगच्छती ति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पुरेभत्तं कुलानि पयिरुपासित्वा दिवा आगच्छति । तेन खो पन समयेन भिक्खू दुब्भिक्खे अप्पमत्तके पि पवारेन्ति, पटिसङ्खा पि पटिक्खिपन्ति, सब्बो च सङ्घो पवारितो होति, भिक्खू

---

[1] पम्मुट्ठा–सी० । [2] आहरापेय्यं–सी० । [3] आहरापेत्वा–सी०, रो० । [4] पतिगण्हातु–सी०; पटिगण्हातु–रो० । [5] ‘इदं खादनीयं अय्यस्सा’ ति पाठो सी० पोत्थके दिस्सति । [6] खादनियं–रो० ।

कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति[1] । पटिग्गण्हथ[2], भिक्खवे, परिभुञ्जथ । अनुजानामि, भिक्खवे, पुरेभत्तं पटिग्गहितं भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्तं परिभुञ्जितुं ति ।

B. 308 १९. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं[3] विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिकं
पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुदं भगवा सावत्थियं
विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो सारिपुत्तस्स
कायडाहाबाधो[4] होति । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच – "पुब्बे ते, आवुसो सारिपुत्त, कायडाहाबाधो
केन फासु होती" ति ? भिसेहि च मे, आवुसो, मुळालिकाहि[5] चा ति । अथ खो आयस्मा
महामोग्गल्लानो – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं[6] वा बाहं पसारेय्य, पसारितं
वा बाहं सम्मिञ्जेय्य[7], एवमेव[8] – जेतवने अन्तरहितो मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे
पातुरहोसि । अद्दसा खो अञ्ञतरो नागो आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं दूरतो व आगच्छन्तं,
दिस्वान आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच – "एतु खो, भन्ते, अय्यो महामोग्गल्लानो ।
स्वागतं, भन्ते, अय्यस्स महामोग्गल्लानस्स । केन, भन्ते, अय्यस्स अत्थो; किं दम्मी" ति ?
भिसेहि च मे, आवुसो, अत्थो, मुळालिकाहि चा ति । अथ खो सो नागो अञ्ञतरं नागं
आणापेसि – "तेन हि, भणे, अय्यस्स भिसे च मुळालिकायो च यावदत्थं देही" ति । अथ
खो सो नागो मन्दाकिनिं पोक्खरणिं ओगाहेत्वा, सोण्डाय भिसं च मुळालिकं च[9] अब्बाहित्वा,
R. 215 सुविक्खालितं विक्खालेत्वा, भण्डितं बन्धित्वा येनायस्मा महामोग्गल्लानो तेनुपसङ्कमि । अथ खो
आयस्मा महामोग्गल्लानो – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं वा बाहं पसारेय्य, पसारितं
वा बाहं सम्मिञ्जेय्य, एवमेव – मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे अन्तरहितो जेतवने पातुरहोसि ।
सो पि खो नागो मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे अन्तरहितो जेतवने पातुरहोसि । अथ
खो सो नागो आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स भिसे च मुळालिकायो च पटिग्गहापेत्वा जेतवने
अन्तरहितो मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे पातुरहोसि । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो
आयस्मतो सारिपुत्तस्स भिसे च मुळालिकायो च उपनामेसि । अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स
B. 309 भिसे च मुळालिकायो च परिभुत्तस्स[10] कायडाहाबाधो पटिप्पस्सम्भि । बहू भिसा च
मुळालिकायो च अवसिट्ठा होन्ति । तेन खो पन समयेन भिक्खू दुब्भिक्खे अप्पमत्तके पि
पवारेन्ति, पटिसङ्खा पि पटिक्खिपन्ति, सब्बो च सङ्घो पवारितो होति । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता
न पटिग्गण्हन्ति[11] । पटिग्गण्हथ, भिक्खवे, परिभुञ्जथ । अनुजानामि, भिक्खवे, वनट्ठं पोक्खरट्ठं
भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्तं परिभुञ्जितुं ति ।

---

[1] पटिग्गण्हाथ–सी०, स्या० । [2] पटिग्गण्हथ–रो० । [3] यथाभिरत्तं–सी० । [4] कायदाहाबाधो–स्या० । [5] मूलालिकाहि–स्या० । [6] समिञ्जितं–म० । [7] समिञ्जेय्य–म० । [8] एवमेवं–सी० । [9] भिसमूलालिकायो–स्या०; भिसमुळालिं–सी०; भिसञ्च मुळालिञ्च–रो० । [10] भुत्तस्स–म० । [11] पतिगण्हन्ति–सी०; पटिग्गण्हन्ति–रो० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

तेन खो पन समयेन सावत्थियं बहुं फलखादनीयं उस्सन्नं[1] होति, कप्पियकारको च न होति । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता फलं न परिभुञ्जन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अबीजं निब्बत्तबीजं[2] अकतकप्पं फलं परिभुञ्जितुं ति ।

§ ८. सत्थकम्मपटिक्खेपकथा

२०. अथ खो भगवा सावत्थियं यथाभिरन्तं[3] विहरित्वा येन राजगहं तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन राजगहं तदवसरि । तत्र सुदं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो भगन्दलाबाधो होति । आकासगोत्तो वेज्जो सत्थकम्मं करोति । अथ खो भगवा सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो येन तस्स भिक्खुनो विहारो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो आकासगोत्तो वेज्जो भगवन्तं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान भगवन्तं एतदवोच – "आगच्छतु भवं गोतमो, इमस्स भिक्खुनो वच्चमग्गं पस्सतु, सेय्यथापि गोधामुखं" ति । अथ खो भगवा – ममं[4] ख्वायं R. 216 मोघपुरिसो उप्पण्डेती ति – ततो व[5] पटिनिवत्तित्वा, एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा, भिक्खू पटिपुच्छि – "अत्थि किर,[6] भिक्खवे, अमुकस्मिं विहारे भिक्खु गिलानो" ति? अत्थि भगवा ति । किं तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो ति? तस्स, भन्ते, आयस्मतो भगन्दलाबाधो, आकासगोत्तो वेज्जो सत्थकम्मं करोती ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[7], भिक्खवे, तस्स मोघपुरिसस्स, अननुलोमिकं, अप्पतिरूपं,[8] अस्सामणकं, अकप्पियं, अकरणीयं । कथं हि नाम सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो सम्बाधे सत्थकम्मं कारापेस्सति । सम्बाधे, भिक्खवे, सुखुमा छवि, दुरोपयो वणो, दुप्परिहारं सत्थं । नेतं, भिक्खवे, B. 310 अप्पसन्नानं वा पसादाय ···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सम्बाधे सत्थकम्मं कारापेतब्बं । यो कारापेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता सत्थकम्मं पटिक्खित्तं ति – वत्थिकम्मं कारापेन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[9] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू वत्थिकम्मं कारापेस्सन्ती" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू वत्थिकम्मं कारापेन्ती ति? सच्चं भगवा ति ···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सम्बाधस्स सामन्ता द्वङ्गुला सत्थकम्मं वा वत्थिकम्मं वा कारापेतब्बं । यो कारापेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

§ ९. मनुस्समंसपटिक्खेपकथा

२१. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिकं

---

[1] उप्पन्नं–म० । [2] निब्बट्टबीजं–सी०; निब्बटबीजं–स्या० । [3] यथाभिरत्तं–सी० । [4] सो मं–म० । [5] तुण्हिभुतो व–रो० । [6] सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । [7] अननुच्छवियं–स्या०, रो० । [8] अप्पटिरूपं–स्या०, रो० । [9] खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० ।

पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन बाराणसी तदवसरि । तत्र सुदं भगवा बाराणसियं विहरति इसिपत्तने मिगदाये । तेन खो पन समयेन बाराणसियं सुप्पियो च उपासको सुप्पिया च उपासिका उभतोपसन्ना[1] होन्ति, दायका, कारका, सङ्घुपट्ठाका । अथ खो सुप्पिया उपासिका आरामं गन्त्वा विहारेन विहारं परिवेणेन परिवेणं उपसङ्कमित्वा भिक्खू पुच्छति – "को, भन्ते, गिलानो, कस्स किं आहरीयतू[2]" ति ? तेन खो पन समयेन अञ्ञतरेन भिक्खुना R. 217 विरेचनं पीतं होति । अथ खो सो भिक्खु सुप्पियं उपासिकं एतदवोच – "मया खो, भगिनि, विरेचनं पीतं । अत्थो मे पटिच्छादनीयेना[3]" ति । सुट्ठु, अय्य, आहरियिस्सती ति घरं गन्त्वा अन्तेवासिं आणापेसि – "गच्छ, भणे, पवत्तमंसं जानाही" ति । एवं, अय्ये, ति खो सो पुरिसो सुप्पियाय उपासिकाय पटिस्सुणित्वा[4] केवलकप्पं बाराणसिं आहिण्डन्तो न अद्दस पवत्तमंसं । अथ खो सो पुरिसो येन सुप्पिया उपासिका तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सुप्पियं उपासिकं एतदवोच – "नत्थय्ये पवत्तमंसं । मा-घातो[5] अज्जा" ति । अथ खो B. 311 सुप्पियाय उपासिकाय एतदहोसि – "तस्स खो गिलानस्स भिक्खुनो पटिच्छादनीयं[6] अलभन्तस्स आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया[7] वा भविस्सति । न खो मेतं पतिरूपं[8] याहं पटिस्सुणित्वा न हरापेय्यं" ति । पोत्थनिकं गहेत्वा ऊरुमंसं उक्कन्तित्वा दासिया अदासि – "हन्द, जे, इमं मंसं सम्पादेत्वा अमुकस्मिं विहारे भिक्खु गिलानो, तस्स दज्जाहि[9] । यो च मं पुच्छति, 'गिलाना' ति पटिवेदेही" ति । उत्तरासङ्गेन ऊरुं वेठेत्वा[10] ओवरकं पविसित्वा मञ्चके निपज्जि । अथ खो सुप्पियो उपासको घरं गन्त्वा दासिं पुच्छि – "कहं सुप्पिया" ति ? एसाय्य ओवरके निपन्ना ति । अथ खो सुप्पियो उपासको येन सुप्पिया उपासिका तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सुप्पियं उपासिकं एतदवोच – "किस्स निपन्नासी" ति ? गिलानाम्ही ति । किं ते आबाधो ति ? अथ खो सुप्पिया उपासिका सुप्पियस्स उपासकस्स एतमत्थं आरोचेसि । अथ खो सुप्पियो उपासको – अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो, याव सद्धायं सुप्पिया पसन्ना, यत्र हि नाम अत्तनो पि मंसानि परिच्चत्तानि, किं पनिमाय[11] अञ्ञं किञ्चि अदेय्यं भविस्सती ति – हट्ठो उदग्गो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सुप्पियो उपासको भगवन्तं एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्तं, सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[12] । अथ खो सुप्पियो उपासको भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो सुप्पियो उपासको तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं[13] भोजनीयं[14] पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भन्ते,

---

१. उभो पसन्ना–सी०, स्या० । २. आहरिय्यतू–रो०; आहरियतू–स्या०, म० । ३. पटिच्छादनियेना–रो० । ४. पटिस्सुत्वा–सी०; पटिसुणित्वा–रो० । ५. माघातो–स्या०, रो०, म० । ६. पटिच्छादनियं–रो० । ७. कालकिरिया–सी०, स्या० । ८. पटिरूपं–स्या०, रो० । ९. दज्जेहि–सी०, स्या०, रो० । १०. पवेठेत्वा–सी० । ११. किं पिमाय–म० । १२. तुण्हिभावेन–सी०, रो० । १३. खादनियं–रो० । १४. भोजनियं–रो० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सुप्पियस्स R. 218 उपासकस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो सुप्पियो उपासको येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितं खो सुप्पियं उपासकं भगवा एतदवोच – "कहं सुप्पिया" ति ? गिलाना भगवा ति । तेन हि आगच्छतू ति । न भगवा उस्सहती ति । तेन हि परिग्गहेत्वा पि आनेथा ति । अथ खो सुप्पियो उपासको सुप्पियं उपासिकं परिग्गहेत्वा B. 312 आनेसि । तस्सा, सह दस्सनेन भगवतो, ताव महावणो[1] रुळ्हो[2] अहोसि, सुच्छवि लोमजातो[3] । अथ खो सुप्पियो च उपासको सुप्पिया च उपासिका – अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो, तथागतस्स महिद्धिकता महानुभावता, यत्र हि नाम सह दस्सनेन भगवतो ताव महावणो रुळ्हो भविस्सति, सुच्छवि लोमजातो ति – हट्ठा उदग्गा बुद्धप्पमुखं[4] भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्taviं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदिंसु । अथ खो भगवा सुप्पियं च उपासकं सुप्पियं च उपासिकं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "को, भिक्खवे, सुप्पियं उपासिकं मंसं विञ्ञापेसी" ति ? एवं वुत्ते सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – "अहं खो, भन्ते, सुप्पियं उपासिकं मंसं विञ्ञापेसिं" ति । आहरियित्थ भिक्खू ति ? आहरियित्थ भगवा ति । परिभुञ्जि त्वं भिक्खू ति ? परिभुञ्जाहं[5] भगवा ति । पटिवेक्खि त्वं भिक्खू ति ? नाहं भगवा पटिवेक्खिं ति । विगरहि बुद्धो भगवा···पे०···कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, अप्पटिवेक्खित्वा मंसं परिभुञ्जिस्ससि । मनुस्समंसं[6] खो तया, मोघपुरिस, परिभुत्तं । नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ···पे०···विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्ति, भिक्खवे, मनुस्सा सद्धा पसन्ना, तेहि अत्तनो पि मंसानि परिच्चत्तानि । न, भिक्खवे, मनुस्समंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । न च, भिक्खवे, अप्पटिवेक्खित्वा मंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ १०. हत्थिमंसादिपटिक्खेपकथा

२२. तेन खो पन समयेन रञ्ञो हत्थी मरन्ति । मनुस्सा दुब्भिक्खे हत्थिमंसं परि- R. 219 भुञ्जन्ति, भिक्खूनं पिण्डाय चरन्तानं हत्थिमंसं देन्ति । भिक्खू हत्थिमंसं परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया हत्थिमंसं परिभुञ्जिस्सन्ति । राजङ्गं हत्थी । सचे राजा जानेय्य, न नेसं[7] अत्तमनो अस्सा" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, हत्थिमंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । B. 313

---

१. तावमहा वणो-स्या०, रो० । २. रुळ्हो-सी०, स्या०, रो० । ३. सुच्छविलोमजातो-म० ।
४. बुद्धपमुखं-सी०, रो० । ५. परिभुञ्जामहं-म० । ६. मनुस्स मंसं-सी० । ७. तेसं-सी०, स्या० ।

तेन खो पन समयेन रञ्ञो अस्सा मरन्ति । मनुस्सा दुब्भिक्खे अस्समंसं परिभुञ्जन्ति, भिक्खूनं पिण्डाय चरन्तानं अस्समंसं देन्ति । भिक्खू अस्समंसं परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया अस्समंसं परिभुञ्जिस्सन्ति । राजङ्गं अस्सा । सचे राजा जानेय्य, न नेसं अत्तमनो अस्सा" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अस्समंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा दुब्भिक्खे सुनखमंसं परिभुञ्जन्ति, भिक्खूनं पिण्डाय चरन्तानं सुनखमंसं देन्ति । भिक्खू सुनखमंसं परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया सुनखमंसं परिभुञ्जिस्सन्ति, जेगुच्छो सुनखो पटिक्कूलो"[1] ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सुनखमंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा दुब्भिक्खे अहिमंसं परिभुञ्जन्ति, भिक्खूनं पिण्डाय चरन्तानं अहिमंसं देन्ति । भिक्खू अहिमंसं परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया अहिमंसं परिभुञ्जिस्सन्ति, जेगुच्छो अहि पटिक्कूलो" ति । सुपस्सो[2] पि नागराजा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो सुपस्सो नागराजा भगवन्तं एतदवोच – "सन्ति, भन्ते, नागा अस्सद्धा अप्पसन्ना । ते अप्पमत्तकेहि[3] पि भिक्खू विहेठेय्युं । साधु, भन्ते, अय्या अहिमंसं न परिभुञ्जेय्युं" ति । अथ खो भगवा सुपस्सं नागराजानं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि···पे०···पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने R. 220 एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अहिमंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

B. 314 तेन खो पन समयेन लुद्दका[4] सीहं हन्त्वा सीहमंसं[5] परिभुञ्जन्ति, भिक्खूनं पिण्डाय चरन्तानं सीहमंसं देन्ति । भिक्खू सीहमंसं परिभुञ्जित्वा अरञ्ञे विहरन्ति । सीहा सीहमंसगन्धेन भिक्खू परिपातेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सीहमंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन लुद्दका ब्यग्घं हन्त्वा···पे०··· दीपिं हन्त्वा ···पे०··· अच्छं हन्त्वा···पे०··· तरच्छं हन्त्वा तरच्छमंसं परिभुञ्जन्ति, भिक्खूनं पिण्डाय चरन्तानं तरच्छमंसं देन्ति । भिक्खू तरच्छमंसं परिभुञ्जित्वा अरञ्ञे विहरन्ति । तरच्छा तरच्छमंसगन्धेन भिक्खू परिपातेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, तरच्छमंसं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

सुप्पियभाणवारं निट्ठितं दुतियं ।[6]

* * *

---

[1] पटिकूलो–म० । [2] सुफस्सो–सी० । [3] अपमत्तके–स्या०, रो० । [4] लुद्धका–स्या० । [5] मंसं–रो० । [6] सुप्पिय भाणवारो निट्ठितो दुतियो–म० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

§ ११. यागुमधुगोळकानुजानना

२३. अथ खो भगवा बाराणसियं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन अन्धकविन्दं तेन चारिकं पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं, अड्ढतेळसेहि भिक्खुसतेहि। तेन खो पन समयेन जनपदा मनुस्सा बहुं लोणं पि, तेलं पि, तण्डुलं पि, खादनीयं पि सकटेसु आरोपेत्वा बुद्धप्पमुखस्स[१] भिक्खुसङ्घस्स पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धा[२] होन्ति – यदा पटिपाटिं लभिस्साम तदा भत्तं करिस्सामा ति, पञ्चमत्तानि च विघासादसतानि। अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन अन्धकविन्दं तदवसरि। अथ खो अञ्ञतरस्स ब्राह्मणस्स पटिपाटिं अलभन्तस्स एतदहोसि – "अतीतानि[३] खो मे द्वे मासानि बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं अनुबन्धन्तस्स[४] 'यदापटिपाटिं लभिस्सामि तदा भत्तं करिस्सामी' ति, न च मे पटिपाटि लब्भति, अहं चम्हि एकको,[५] बहु च मे घरावासत्थो हायति। यन्नूनाहं भत्तग्गं ओलोकेय्यं; यं भत्तग्गे नास्स,[६] तं पटियादेय्यं" ति। अथ खो सो ब्राह्मणो भत्तग्गं ओलोकेन्तो द्वे नाद्दस – यागुं च मधुगोळकं च। B. 315 अथ खो सो ब्राह्मणो येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच — "इध मे, भो आनन्द, पटिपाटिं अलभन्तस्स एतदहोसि 'अतीतानि खो मे R. 221 द्वे मासानि बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं अनुबन्धन्तस्स, यदा पटिपाटिं लभिस्सामि तदा भत्तं करिस्सामी ति। न च मे पटिपाटि लब्भति, अहं चम्हि एकको, बहु च मे घरावासत्थो हायति। यन्नूनाहं भत्तग्गं ओलोकेय्यं; यं भत्तग्गे नास्स, तं पटियादेय्यं' ति। सो खो अहं, भो आनन्द, भत्तग्गं ओलोकेन्तो द्वे नाद्दसं – यागुं च मधुगोळकं च। सचाहं, भो आनन्द, पटियादेय्यं यागुं च मधुगोळकं च, पटिग्गण्हेय्य[७] मे भवं गोतमो" ति? तेन हि, ब्राह्मण, भगवन्तं पटिपुच्छिस्सामी ति। अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। तेन हानन्द, पटियादेतू ति। तेन हि, ब्राह्मण, पटियादेही ति। अथ खो सो ब्राह्मणो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूतं यागुं च मधुगोळकं च पटियादापेत्वा भगवतो उपनामेसि – पटिग्गण्हातु मे भवं गोतमो यागुं च मधुगोळकं चा ति। तेन हि, ब्राह्मण, भिक्खूनं देही ति। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति। पटिग्गण्हथ,[८] भिक्खवे, परिभुञ्जथा ति। अथ खो सो ब्राह्मणो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पहूताय यागुया च मधुगोळकेन च सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं धोतहत्थं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो तं ब्राह्मणं भगवा एतदवोच —

"दसयिमे, ब्राह्मण, आनिसंसा यागुया। कतमे दस? यागुं देन्तो आयुं देति, वण्णं देति, सुखं देति, बलं देति, पटिभानं देति, यागु पीता खुदं[९] पटिहनति,[१०] पिपासं

---

[१] बुद्धपमुखस्स–सी०, रो०। [२] अनुबद्धा–स्या०, रो०। [३] अधिकानि–सी०, स्या०। [४] अनुबद्धस्स–स्या०, रो०। [५] एकत्तको–म०। [६] न अद्दसं–रो०। [७] पतिगण्हेय्य–सी०, पटिगण्हेय्य–रो०। [८] पटिग्गण्हाथ–स्या०, पटिगण्हथ–रो०। [९] खुद्दं–म०। [१०] पटिहन्ति–सी०।

विनेति[1], वातं अनुलोमेति, वत्थिं सोधेति, आमावसेसं पाचेति – इमे खो, ब्राह्मण, दसानिसंसा यागुया" ति ।

यो सञ्ञतानं परदत्तभोजिनं
कालेन सक्कच्च[2] ददाति यागुं ।
दसस्स ठानानि अनुप्पवेच्छति
आयुं च वण्णं च सुखं बलं च ॥
B. 316 पटिभानमस्स उपजायते[3] ततो
खुदं पिपासं च[4] ब्यपनेति वातं ।
सोधेति वत्थिं परिणामेति भुत्तं[5]
भेसज्जमेतं सुगतेन वण्णितं ॥
तस्मा हि यागुं अलमेव दातुं
निच्चं मनुस्सेन सुखत्थिकेन ।
दिब्बानि वा पत्थयता सुखानि
मनुस्ससोभग्यतमिच्छता[6] वा ति ॥

R. 222 अथ खो भगवा तं ब्राह्मणं इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, यागुं च मधुगोळकं चा" ति ।

§ १२. तरुणपसन्नमहामत्तवत्थु

२४. अस्सोसुं खो मनुस्सा भगवता किर यागु अनुञ्ञाता मधुगोळकं चा ति । ते कालस्सेव भोज्जयागुं पटियादेन्ति मधुगोळकं च । भिक्खू[7] कालस्सेव भोज्जयागुया धाता मधुगोळकेन च भत्तग्गे न चित्तरूपं परिभुञ्जन्ति[8] । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरेन तरुणप्पसन्नेन[9] महामत्तेन स्वातनाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो होति । अथ खो तस्स तरुणप्पसन्नस्स महामत्तस्स एतदहोसि – "यन्नूनाहं अड्ढतेलसन्नं भिक्खुसतानं अड्ढतेलसानि मंसपातिसतानि[10] पटियादेय्यं, एकमेकस्स भिक्खुनो एकमेकं मंसपातिं उपनामेय्यं" ति । अथ खो तरुणप्पसन्नो महामत्तो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा अड्ढतेलसानि च मंसपातिसतानि, भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स तरुणप्पसन्नस्स महामत्तस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, सद्धिं भिक्खुसङ्घेन ।

---

[1] विनोदेति–रो०; पटिविनोदेति–स्या०; पटिविनेति–सी० । [2] सक्कच्चं–रो० । [3] 'उपाजयति–' रो० । [4] पिपासं–सी० स्या० । [5] भत्तं–स्या०, रो०, म० । [6] सोभागयतं इच्छता–रो० । [7] भिक्खूनं ति पाठो एत्थ सी०, स्या० पोत्थकेसु दिस्सति । [8] भुञ्जन्ति–सी०, स्या०, रो० । [9] तरुणपसन्नेन–रो०, म० । [10] मंसपातीसतानि–सी०, स्या०, रो० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो भत्तग्गे भिक्खू परिविसति । भिक्खू एवमाहंसु – "थोकं, आवुसो, देहि; थोकं, आवुसो, देही" ति । मा खो तुम्हे, भन्ते, – अयं तरुणप्पसन्नो महामत्तो ति – थोकं थोकं पटिग्गण्हथ[1] । बहुं मे खादनीयं भोजनीयं पटियत्तं, अड्ढतेलसानि B. 317 च मंसपातिसतानि । एकमेकस्स भिक्खुनो एकमेकं मंसपातिं उपनामेस्सामी ति । पटिग्गण्हथ,[2] भन्ते, यावदत्थं ति । न खो मयं, आवुसो, एतङ्कारणा[3] थोकं थोकं पटिग्गण्हाम, अपि च मयं कालस्सेव भोज्जयागुया धाता मधुगोळकेन च । तेन मयं थोकं थोकं पटिग्गण्हामा ति । अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो उज्झायति खिय्यति[4] विपाचेति – "कथं हि नाम भदन्ता[5] मया निमन्तिता अञ्ञस्स भोज्जयागुं परिभुञ्जिस्सन्ति, न चाहं पटिबलो यावदत्थं दातुं" ति कुपितो अनत्तमनो आसादनापेक्खो भिक्खूनं पत्ते पूरेन्तो अगमासि – भुञ्जथ वा हरथ वा ति । अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन R. 223 सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो तं तरुणप्पसन्नं महामत्तं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

अथ खो तस्स तरुणप्पसन्नस्स महामत्तस्स अचिरपक्कन्तस्स भगवतो अहुदेव कुक्कुच्चं, अहु विप्पटिसारो – "अलाभा वत मे, न वत मे लाभा; दुल्लद्धं वत मे, न वत मे सुलद्धं; योहं कुपितो अनत्तमनो आसादनापेक्खो भिक्खूनं पत्ते पूरेन्तो अगमासिं – 'भुञ्जथ वा हरथ वा' ति । किं नु खो मया बहुं पसुतं[6] पुञ्ञं वा अपुञ्ञं वा" ति ? अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो भगवन्तं एतदवोच – "इध मय्हं, भन्ते, अचिरपक्कन्तस्स भगवतो अहुदेव कुक्कुच्चं, अहु विप्पटिसारो 'अलाभा वत मे, न वत मे लाभा; दुल्लद्धं वत मे, न वत मे सुलद्धं; योहं कुपितो अनत्तमनो आसादनापेक्खो भिक्खूनं पत्ते पूरेन्तो अगमासिं – भुञ्जथ वा हरथ वा ति । किं नु खो मया बहुं पसुतं, पुञ्ञं वा अपुञ्ञं वा' ति । किं नु खो मया, भन्ते, बहुं पसुतं, पुञ्ञं वा अपुञ्ञं वा" ति ? यदग्गेन तया, आवुसो, स्वातनाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो तदग्गेन ते बहुं पुञ्ञं B. 318 पसुतं । यदग्गेन ते एकमेकेन भिक्खुना एकमेकं सित्थं पटिग्गहितं तदग्गेन ते बहुं पुञ्ञं पसुतं, सग्गा ते आरद्धा ति । अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो – लाभा किर मे, सुलद्धं किर मे, बहुं किर मया पुञ्ञं पसुतं, सग्गा किर मे आरद्धा ति – हट्ठो उदग्गो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू

---

[1] पतिगण्हित्थ-सी०; पटिग्गण्हाथ-स्या०; पटिग्गण्हथ-रो० । [2] पतिगण्हाथ-सी०; पटिग्गण्हाथ-स्या०; पटिग्गण्हथ-रो० । [3] एतं कारणा-सी० । [4] खीयति-सी०, स्या०, रो० । [5] भद्दन्ता-स्या०, रो० । [6] पसूतं-रो० ।

अञ्ञत्र निमन्तिता अञ्ञस्स भोज्जयागुं परिभुञ्जन्ती" ति? सच्चं भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा ...पे०... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा अञ्ञत्र निमन्तिता अञ्ञस्स भोज्जयागुं परिभुञ्जिस्सन्ति। नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे०... विगरहित्वा R. 224 धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अञ्ञत्र निमन्तितेन अञ्ञस्स भोज्जयागु परिभुञ्जितब्बा। यो परिभुञ्जेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति।

§ १३. बेलट्ठकच्चानवत्थु

२५. अथ खो भगवा अन्धकविन्दे यथाभिरन्तं[1] विहरित्वा येन राजगहं तेन चारिकं पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं, अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि। तेन खो पन समयेन बेलट्ठो कच्चानो राजगहा अन्धकविन्दं अद्धानमग्गपटिपन्नो[2] होति, पञ्चमत्तेहि सकटसतेहि, सब्बेहेव गुळकुम्भपूरेहि। अद्दसा[3] खो भगवा बेलट्ठं कच्चानं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान मग्गा ओक्कम्म अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले निसीदि। अथ खो बेलट्ठो कच्चानो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि। एकमन्तं ठितो खो बेलट्ठो कच्चानो भगवन्तं एतदवोच – "इच्छामहं, भन्ते, एकमेकस्स भिक्खुनो एकमेकं गुळकुम्भं दातुं" ति। तेन हि त्वं, कच्चान, एकं येव गुळकुम्भं आहरा ति। एवं, भन्ते, ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा[4] एकं येव गुळकुम्भं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "आभतो,[5] भन्ते, गुळकुम्भो; कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, कच्चान, भिक्खूनं गुळं देही ति। "एवं, भन्ते" ति B. 319 खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा भिक्खूनं गुळं दत्वा भगवन्तं एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, भिक्खूनं गुळो, बहु चायं गुळो अवसिट्ठो। कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, कच्चान, भिक्खूनं गुळं यावदत्थं देही ति। "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा भिक्खूनं गुळं यावदत्थं दत्वा भगवन्तं एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, भिक्खूनं गुळो यावदत्थो, बहु चायं गुळो अवसिट्ठो। कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, कच्चान, भिक्खू गुळेहि सन्तप्पेही ति। "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा भिक्खू गुळेहि सन्तप्पेसि। एकच्चे भिक्खू पत्ते पि पूरेसुं परिस्सावनानि पि थविकायो पि पूरेसुं। अथ खो बेलट्ठो कच्चानो भिक्खू गुळेहि सन्तप्पेत्वा भगवन्तं एतदवोच – "सन्तप्पिता, भन्ते, भिक्खू गुळेहि, बहु चायं गुळो R. 225 अवसिट्ठो। कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, कच्चान, विघासादानं गुळं देही ति। "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा विघासादानं गुळं दत्वा भगवन्तं एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, विघासादानं गुळो, बहु चायं गुळो अवसिट्ठो।

---

[1] यथाभिरत्तं–सी०। [2] अद्धानमग्गप्पटिपन्नो–म०। [3] अद्दस–रो०। [4] पटिस्सुत्वा–सी०; पटिसुणित्वा–रो०। [5] आहटो–सी०, स्या०, रो०।

कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, कच्चान, विघासादानं गुळं यावदत्थं देही ति। "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा विघासादानं गुळं यावदत्थं दत्वा भगवन्तं एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, विघासादानं गुळो यावदत्थो, बहु चायं गुळो अवसिट्ठो। कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, कच्चान, विघासादे गुळेहि सन्तप्पेही ति। "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा विघासादे गुळेहि सन्तप्पेसि। एकच्चे विघासादा कोलम्बे पि घटे पि पूरेसुं, पिटकानि पि उच्छङ्गे पि पूरेसुं। अथ खो बेलट्ठो कच्चानो विघासादे गुळेहि सन्तप्पेत्वा भगवन्तं एतदवोच – "सन्तप्पिता, भन्ते, विघासादा गुळेहि, बहु चायं गुळो अवसिट्ठो। कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति? नाहं तं, कच्चान, पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय यस्स सो[1] गुळो परिभुत्तो सम्मा परिणामं गच्छेय्य, अञ्ञत्र तथागतस्स वा तथागतसावकस्स वा। तेन हि त्वं, कच्चान, तं गुळं अपहरिते[2] वा छड्डेहि, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेही ति। "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा तं गुळं अप्पाणके उदके ओपिलापेसि[3]। अथ खो सो गुळो उदके पक्खित्तो चिच्चिटायति B. 320 चिटिचिटायति सन्धूपायति[4] सम्पधूपायति। सेय्यथापि नाम फालो दिवससन्तत्तो[5] उदके पक्खित्तो चिच्चिटायति चिटिचिटायति सन्धूपायति सम्पधूपायति, एवमेव सो गुळो उदके पक्खित्तो चिच्चिटायति चिटिचिटायति सन्धूपायति सम्पधूपायति।

अथ खो बेलट्ठो कच्चानो संविग्गो लोमहट्ठजातो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नस्स खो बेलट्ठस्स कच्चानस्स भगवा अनुपुब्बिं कथं[6] कथेसि, सेय्यथिदं[7] – "दानकथं सीलकथं सग्गकथं, कामानं आदीनवं ओकारं संकिलेसं, नेक्खम्मे आनिसंसं पकासेसि। यदा भगवा अञ्ञासि बेलट्ठं कच्चानं कल्लचित्तं, मुदुचित्तं, विनीवरणचित्तं, उदग्गचित्तं, पसन्नचित्तं, अथ या बुद्धानं सामुक्कंसिका धम्मदेसना, तं पकासेसि···पे०···एवमेव बेलट्ठस्स कच्चानस्स तस्मिं येव आसने विरजं R. 226 वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं सब्बं तं निरोधधम्मं ति। अथ खो बेलट्ठो कच्चानो दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – "अभिक्कन्तं, भन्ते। अभिक्कन्तं, भन्ते। सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य, चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती[8] ति, एवमेवं खो भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो। एसाहं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छामि, धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च। उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणगतं" ति।

---

[1] यस्सेसो–सी०। [2] अप्पहरिते–सी०, म०, रो०। [3] ओपिलापेति–म०। [4] पधूपायति–म०। [5] दिवसं सन्तत्तो–स्या०, रो०; दिवसंसन्तत्तो–म०। [6] अनुपुब्बि कथं–स्या०, रो०; आनुपुब्बिकथं–सी०। [7] सेय्यथीदं–सी०, स्या०, रो०। [8] दक्खन्ती ति–स्या०।

अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन राजगहं तदवसरि। तत्र सुदं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो पन समयेन राजगहे गुळो उस्सन्नो होति। भिक्खू – गिलानस्सेव भगवता गुळो अनुञ्ञातो, न अगिलानस्सा ति – कुक्कुच्चायन्ता गुळं न भुञ्जन्ति[1]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स गुळं, अगिलानस्स गुळोदकं ति।

§ १४. पाटलिगामवत्थु

B. 321 २६. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं[2] विहरित्वा येन पाटलिगामो तेन चारिकं पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं, अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि। अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन पाटलिगामो तदवसरि। अस्सोसुं खो पाटलिगामिका उपासका – "भगवा किर पाटलिगामं अनुप्पत्तो" ति। अथ खो पाटलिगामिका उपासका येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। एकमन्तं निसिन्ने खो पाटलिगामिके उपासके भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि, समादपेसि, समुत्तेजेसि, सम्पहंसेसि। अथ खो पाटलिगामिका उपासका भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता भगवन्तं एतदवोचुं – "अधिवासेतु नो, भन्ते, भगवा आवसथागारं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[3]। अथ खो पाटलिगामिका उपासका भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा R. 227 पदक्खिणं कत्वा येन आवसथागारं तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा सब्बसन्थरिं आवसथागारं सन्थरित्वा, आसनानि पञ्ञापेत्वा,[4] उदकमणिकं पतिट्ठापेत्वा, तेलपदीपं[5] आरोपेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु। एकमन्तं ठिता खो पाटलिगामिका उपासका भगवन्तं एतदवोचुं – "सब्बसन्थरिसन्थतं[6], भन्ते, आवसथागारं। आसनानि पञ्ञत्तानि। उदकमणिको पतिट्ठापितो। तेलपदीपो आरोपितो। यस्स दानि, भन्ते, भगवा कालं मञ्ञती" ति।

अथ खो भगवा निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय सद्धिं भिक्खुसङ्घेन येनावसथागारं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पादे पक्खालेत्वा आवसथागारं पविसित्वा मज्झिमं थम्भं निस्साय पुरत्थाभिमुखो[7] निसीदि। भिक्खुसङ्घो पि खो पादे पक्खालेत्वा आवसथागारं पविसित्वा पच्छिमं भित्तिं निस्साय पुरत्थाभिमुखो निसीदि, भगवन्तं येव पुरक्खत्वा। पाटलिगामिका पि खो उपासका पादे पक्खालेत्वा आवसथागारं पविसित्वा पुरत्थिमं भित्तिं निस्साय पच्छिमाभिमुखा[8] निसीदिंसु, भगवन्तं येव पुरक्खत्वा। अथ खो भगवा पाटलिगामिके उपासके आमन्तेसि —

---

[1] परिभुञ्जन्ति–सी०, स्या०।
[2] यथाभिरत्तं–सी०।
[3] तुण्हिभावेन–रो०।
[4] पञ्ञपेत्वा–म०।
[5] तेलप्पदीपं–सी०, स्या०।
[6] सब्बसन्थरिं सन्थतं–सी०, स्या०, रो०।
[7] एत्थ 'पुरत्थिमाभिमुखो' ति पाठो रो० पोत्थके दिस्सति।
[8] म० पोत्थके नत्थि।

“पञ्चिमे, गहपतयो, आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । कतमे पञ्च? इध, B. 322 गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो पमादाधिकरणं महतिं भोगजानिं निगच्छति । अयं पठमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च परं, गहपतयो, दुस्सीलस्स पापको कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति । अयं दुतियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च परं, गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो यञ्ञदेव परिसं उपसङ्कमति, यदि खत्तियपरिसं, यदि ब्राह्मणपरिसं, यदि गहपतिपरिसं, यदि समणपरिसं, अविसारदो उपसङ्कमति मङ्कुभूतो । अयं ततियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च परं, गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो सम्मूळ्हो कालं करोति । अयं चतुत्थो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च परं, गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो कायस्स भेदा परं मरणा[1] अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति । अयं पञ्चमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । इमे खो, गहपतयो, पञ्च आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

पञ्चिमे, गहपतयो, आनिसंसा सीलवतो सीलसम्पदाय । कतमे पञ्च? इध, गहपतयो, R. 228 सीलवा सीलसम्पन्नो अप्पमादाधिकरणं महन्तं भोगक्खन्धं अधिगच्छति । अयं पठमो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च परं, गहपतयो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति । अयं दुतियो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च परं, गहपतयो, सीलवा सीलसम्पन्नो यञ्ञदेव परिसं उपसङ्कमति, यदि खत्तियपरिसं, यदि ब्राह्मणपरिसं, यदि गहपतिपरिसं, यदि समणपरिसं, विसारदो उपसङ्कमति अमङ्कुभूतो । अयं ततियो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च परं, गहपतयो, सीलवा सीलसम्पन्नो असम्मूळ्हो कालं करोति । अयं चतुत्थो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च परं, गहपतयो, सीलवा सीलसम्पन्नो कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जति । अयं पञ्चमो आनिसंसो सीलवतो सीलसम्पदाय । इमे खो, गहपतयो, पञ्च आनिसंसा सीलवतो सीलसम्पदाया ति ।

अथ खो भगवा पाटलिगामिके उपासके बहुदेव रत्तिं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उय्योजेसि – “अभिक्कन्ता खो, गहपतयो, रत्ति । B. 323 यस्सदानि तुम्हे[2] कालं मञ्ञथा” ति । “एवं, भन्ते”, ति, खो पाटलिगामिका उपासका भगवतो पटिस्सुणित्वा[3] उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कमिंसु । अथ खो भगवा अचिरपक्कन्तेसु पाटलिगामिकेसु उपासकेसु सुञ्ञागारं पाविसि ।

§ १५. सुनीधवस्सकारवत्थु

२७. तेन खो पन समयेन सुनीधवस्सकारा[4] मगधमहामत्ता पाटलिगामे नगरं मापेन्ति वज्जीनं पटिबाहाय । अद्दसा खो भगवा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय दिब्बेन चक्खुना

---

[1] परंमरणा–म०; परम्मरणा–सी०, स्या० । [2] रो० पोत्थके नत्थि । [3] पटिस्सुत्वा–सी०; पटिसुणित्वा–रो० । [4] सुनिधवस्सकारा–म०, रो० ।

विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सम्बहुला देवतायो पाटलिगामे वत्थूनि परिग्गण्हन्तियो[1] ।
यस्सिं पदेसे महेसक्खा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, महेसक्खानं तत्थ राजूनं राजमहामत्तानं
चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतुं । यस्सिं पदेसे मज्झिमा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति,
मज्झिमानं तत्थ राजूनं राजमहामत्तानं चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतुं । यस्सिं पदेसे
नीचा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, नीचानं तत्थ राजूनं राजमहामहत्तानं चित्तानि नमन्ति
निवेसनानि मापेतुं । अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "के नु खो ते,
R. 229 आनन्द, पाटलिगामे नगरं मापेन्ती" ति ? सुनीधवस्सकारा, भन्ते, मगधमहामत्ता पाटलिगामे
नगरं मापेन्ति वज्जीनं पटिबाहाया ति । सेय्यथापि, आनन्द,[2] देवेहि तावतिंसेहि सद्धिं
मन्तेत्वा, एवमेव खो, आनन्द, सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता पाटलिगामे नगरं मापेन्ति
वज्जीनं पटिबाहाय । इधाहं, आनन्द, रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय अद्दसं दिब्बेन चक्खुना
विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सम्बहुला देवतायो पाटलिगामे वत्थूनि परिग्गण्हन्तियो । यस्सिं
पदेसे महेसक्खा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, महेसक्खानं तत्थ राजूनं राजमहामत्तानं
चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतुं । यस्सिं पदेसे मज्झिमा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति,
मज्झिमानं तत्थ राजूनं राजमहामत्तानं चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतुं । यस्सिं पदेसे
नीचा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, नीचानं तत्थ राजूनं राजमहामत्तानं चित्तानि नमन्ति
निवेसनानि मापेतुं । यावता, आनन्द, अरियं[3] आयतनं, यावता वणिप्पथो[4], इदं अग्गनगरं
B. 324 भविस्सति पाटलिपुत्तं पुटभेदनं । पाटलिपुत्तस्स खो, आनन्द, तयो अन्तराया भविस्सन्ति–
अग्गितो वा उदकतो वा अब्भन्तरतो वा मिथुभेदा ति ।

अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदिंसु, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं[5] वीतिसारेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु । एकमन्तं ठिता खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता भगवन्तं एतदवोचुं – "अधिवासेतु नो भवं गोतमो अज्जतनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता भगवतो अधिवासनं विदित्वा[6] पक्कमिंसु । अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसुं – "कालो, भो गोतम, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सुनीधवस्सकारानं मगधमहामत्तानं परिवेसना तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता बुद्धप्पमुखं[7] भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा

---

१. परिग्गण्हन्तियो–सी०, रो० । २. नाम आनन्द–स्या० । ३. अरियानं–स्या० । ४. वणिज्जपथो–स्या० । ५. साराणीयं–सी०, स्या० । ६. 'विदित्वा उट्ठायासना' ति पाठो एत्थ स्या० पोत्थके दिस्सति । ७. बुद्धपमुखं–सी०, रो० ।

सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदिंसु। एकमन्तं निसिन्ने खो सुनीधवस्सकारे मगधमहामत्ते भगवा इमाहि गाथाहि अनुमोदि —

"यस्मिं पदेसे कप्पेति वासं पण्डितजातियो।
सीलवन्तेत्थ भोजेत्वा सञ्ञते ब्रह्मचारयो[1]॥
या तत्थ देवता आसुं तासं दक्खिणमादिसे।
ता पूजिता पूजयन्ति मानिता मानयन्ति नं॥
ततो नं अनुकम्पन्ति माता पुत्तं व ओरसं। R. 230
देवतानुकम्पितो पोसो सदा भद्रानि पस्सती" ति॥

अथ खो भगवा सुनीधवस्सकारे मगधमहामत्ते इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि। तेन खो पन समयेन सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता भगवन्तं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धा[2] होन्ति – येनज्ज समणो गोतमो द्वारेन निक्खमिस्सति, तं गोतमद्वारं नाम भविस्सति; येन तित्थेन गङ्गं नदिं उत्तरिस्सति, तं गोतमतित्थं नाम भविस्सती ति। अथ B. 325 खो भगवा येन द्वारेन निक्खमि, तं गोतमद्वारं नाम अहोसि।

अथ खो भगवा येन गङ्गा नदी तेनुपसङ्कमि। तेन खो पन समयेन गङ्गा नदी पूरा होति समतित्थिका[3] काकपेय्या। मनुस्सा अञ्ञे नावं परियेसन्ति, अञ्ञे उळुम्पं परियेसन्ति, अञ्ञे कुळ्लं बन्धन्ति ओरा पारं गन्तुकामा। अद्दसा खो भगवा ते मनुस्से अञ्ञे नावं परियेसन्ते, अञ्ञे उळुम्पं परियेसन्ते, अञ्ञे कुळ्लं बन्धन्ते ओरा पारं गन्तुकामे, दिस्वान – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य, एवमेव[4] – गङ्गाय नदिया ओरिमतीरे[5] अन्तरहितो पारिमतीरे[6] पच्चुट्ठासि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन। अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि —

"ये तरन्ति अण्णवं सरं
सेतुं कत्वान विसज्ज पल्ललानि।
कुळ्लं हि जनो पबन्धति[7]
तिण्णा मेधाविनो जना" ति॥

§ १६. कोटिगामे सच्चकथा

२८. अथ खो भगवा येन कोटिगामो तेनुपसङ्कमि। तत्र सुदं भगवा कोटिगामे विहरति। तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "चतुन्नं, भिक्खवे, अरियसच्चानं अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिदं दीघमद्धानं सन्धावितं संसरितं ममं चेव तुम्हाकं च। कतमेसं चतुन्नं?

---

[1] ब्रह्मचारिनो-स्या०; ब्रह्मचरिये-रो०। [2] अनुबद्धा-स्या०, रो०। [3] समतित्तिका-सी०, स्या०, म०। [4] एवमेवं भगवा-सी०; एवमेव भगवा-स्या०; एवमेव खो-म०। [5] ओरिमे तीरे-स्या०। [6] पारिमे तीरे-स्या०। [7] बन्धति-म०, रो०।

दुक्खस्स, भिक्खवे, अरियसच्चस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिदं दीघमद्धानं सन्धावितं संसरितं ममं चेव तुम्हाकं च। दुक्खसमुदयस्स अरियसच्चस्स…पे०…दुक्खनिरोधस्स अरियसच्चस्स…पे०… दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय अरियसच्चस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिदं दीघमद्धानं सन्धावितं संसरितं ममं चेव तुम्हाकं च। तयिदं, भिक्खवे, दुक्खं R. 231 अरियसच्चं अनुबुद्धं पटिविद्धं, दुक्खसमुदयं[1] अरियसच्चं अनुबुद्धं पटिविद्धं, दुक्खनिरोधं[2] अरियसच्चं अनुबुद्धं पटिविद्धं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं अनुबुद्धं पटिविद्धं, उच्छिन्ना भवतण्हा, खीणा भवनेत्ति, नत्थिदानि पुनब्भवो" ति।

B. 326 चतुन्नं अरियसच्चानं यथाभूतं अदस्सना।
संसितं दीघमद्धानं तासु तास्वेव जातिसु॥
तानि एतानि दिट्ठानि भवनेत्ति समूहता।
उच्छिन्नं मूलं दुक्खस्स नत्थिदानि पुनब्भवो ति॥

§ १७. अम्बपालीवत्थु

२९. अस्सोसि खो अम्बपाली गणिका – भगवा किर कोटिगामं अनुप्पत्तो ति। अथ खो अम्बपाली गणिका भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा भद्रं भद्रं यानं अभिरुहित्वा[3] भद्रेहि भद्रेहि यानेहि वेसालिया निय्यासि भगवन्तं दस्सनाय। यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा, याना पच्चोरोहित्वा, पत्तिका व येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो अम्बपालिं गणिकं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि। अथ खो अम्बपाली गणिका भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता भगवन्तं एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[4]। अथ खो अम्बपाली गणिका भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि।

§ १८. लिच्छवीवत्थु

३०. अस्सोसुं खो वेसालिका लिच्छवी – भगवा किर कोटिगामं अनुप्पत्तो ति। अथ खो वेसालिका लिच्छवी भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा भद्रं भद्रं यानं अभिरुहित्वा भद्रेहि भद्रेहि यानेहि वेसालिया निय्यासुं[5] भगवन्तं दस्सनाय। अप्पेकच्चे लिच्छवी नीला होन्ति नीलवण्णा नीलवत्था नीलालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी पीता होन्ति पीतवण्णा पीतवत्था पीतालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी लोहितका होन्ति लोहितवण्णा[6] लोहितवत्था[7]

---

[1] दुक्खसमुदयो–स्या०। [2] दुक्खनिरोधो–स्या०। [3] अभिरूहित्वा–स्या०, रो०। [4] तुण्हिभावेन–रो०। [5] नीयिंसु–सी०, स्या०। [6] लोहितकवण्णा–सी०, स्या०। [7] लोहितकवत्था–सी०, स्या०।

लोहितालङ्कारा[1], अप्पेकच्चे लिच्छवी ओदाता होन्ति ओदातवण्णा ओदातवत्था ओदातालङ्कारा। अथ खो अम्बपाली गणिका दहरानं दहरानं लिच्छवीनं ईसाय ईसं युगेन युगं चक्केन चक्कं अक्खेन अक्खं पटिवत्तेसि[2]। अथ खो ते लिच्छवी अम्बपालिं गणिकं एतदवोचुं – B. 327, "किस्स, जे अम्बपालि, दहरानं दहरानं[3] लिच्छवीनं ईसाय ईसं युगेन युगं चक्केन चक्कं R. 232 अक्खेन अक्खं पटिवत्तेसी" ति? तथा हि पन मया, अय्यपुत्ता, स्वातनाय बुद्धप्पमुखो[4] भिक्खुसङ्घो निमन्तितो ति। देहि, जे अम्बपालि, अम्हाकं एतं भत्तं सतसहस्सेना ति। सचे पि मे[5], अय्यपुत्ता, वेसालिं साहारं दज्जेय्याथ, नेव दज्जाहं तं भत्तं ति। अथ खो ते लिच्छवी अङ्गुलिं[6] पोठेसुं[7] – जितम्हा[8] वत, भो, अम्बकाय, पराजितम्हा वत, भो, अम्बकाया ति। अथ खो ते लिच्छवी येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु। अद्दसा[9] खो भगवा ते लिच्छवी दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – "येहि, भिक्खवे, भिक्खूहि देवा तावतिंसा अदिट्ठपुब्बा, ओलोकेथ, भिक्खवे, लिच्छविपरिसं[10]; अपलोकेथ, भिक्खवे, लिच्छविपरिसं; उपसंहरथ, भिक्खवे, लिच्छविपरिसं तावतिंसपरिसं" ति। अथ खो ते लिच्छवी यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिका व येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। एकमन्तं निसिन्ने खो ते लिच्छवी भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि। अथ खो ते लिच्छवी, भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता भगवन्तं एतदवोचुं – "अधिवासेतु नो, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवुत्थोम्हि, लिच्छवी, स्वातनाय अम्बपालिया गणिकाय भत्तं ति। अथ खो ते लिच्छवी अङ्गुलिं पोठेसुं – जितम्हा वत, भो, अम्बकाय, पराजितम्हा वत, भो, अम्बकाया ति। अथ खो ते लिच्छवी भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कमिंसु।

अथ खो भगवा कोटिगामे यथाभिरन्तं[11] विहरित्वा येन नातिका[12] तेनुपसङ्कमि। तत्र सुदं भगवा नातिके विहरति गिञ्जकावसथे। अथ खो अम्बपाली गणिका तस्सा रत्तिया अच्चयेन सके आरामे पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति। अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय P. 328 येन अम्बपालिया गणिकाय परिवेसना तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन। अथ खो अम्बपाली गणिका बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन R. 233 भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं

---

[1] लोहितकालङ्कारा–सी०, स्या०। [2] पतिवट्टेसि–सी०; पटिवट्टेसि–रो०। [3] अम्हाकं दहरानं दहरानं लिच्छवीनं–सी०, स्या०। [4] बुद्धपमुखो–सी०, रो०। [5] रो० पोत्थके नत्थि। [6] अङ्गुली–रो०। [7] फोटेसुं–म०। [8] जितम्ह–म०; पराजितम्ह–सी०, स्या०। [9] अद्दस–रो०। [10] लिच्छवीपरिसं–म०। [11] यथाभिरत्तं–सी०। [12] नादिका–सी०, स्या०; ञातिका–रो०।

निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो अम्बपाली गणिका भगवन्तं एतदवोच – “इमाहं, भन्ते, अम्बवनं[1] बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दम्मी” ति । पटिग्गहेसि भगवा आरामं । अथ खो भगवा अम्बपालिं गणिकं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना येन महावनं तेनुपसङ्कमि । तत्र सुदं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागारसालायं ।

लिच्छविभाणवारं निट्ठितं ततियं ।

§ १९. सीहसेनापतिवत्थु

३१. तेन खो पन समयेन अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे[2] सन्निसिन्ना
सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं
भासन्ति । तेन खो पन समयेन सीहो सेनापति निगण्ठसावको तस्सं परिसायं निसिन्नो
होति । अथ खो सीहस्स सेनापतिस्स एतदहोसि – “निस्संसयं खो सो भगवा अरहं
सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, तथा हिमे अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना
सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं
भासन्ति । यन्नूनाहं तं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमेय्यं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं” ति । अथ
खो सीहो सेनापति येन निगण्ठो नातपुत्तो[3] तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा निगण्ठं नातपुत्तं[4]
एतदवोच – “इच्छामहं, भन्ते, समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमितुं” ति । किं पन त्वं,
सीह, किरियवादो समानो अकिरियवादं समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमिस्ससि ? समणो
हि, सीह, गोतमो अकिरियवादो अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति ।
B. 329 अथ खो सीहस्स सेनापतिस्स यो अहोसि गमिकाभिसङ्खारो भगवन्तं दस्सनाय, सो
पटिप्पस्सम्भि । दुतियं पि खो अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना
सन्निपतिता अनेकपरियानेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं
भासन्ति । दुतियं पि खो सीहस्स सेनापतिस्स एतदहोसि – “निस्संसयं खो सो भगवा अरहं
सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, तथा हिमे अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना
सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं
भासन्ति । यन्नूनाहं तं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमेय्यं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं” ति । दुतियं पि
R. 234 खो सीहो सेनापति येन निगण्ठो नातपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा निगण्ठं नातपुत्तं
एतदवोच – “इच्छामहं, भन्ते, समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमितुं” ति । किं पन त्वं, सीह,
किरियवादो समानो अकिरियवादं समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमिस्ससि ? समणो हि,
सीह, गोतमो अकिरियवादो अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेति । दुतियं पि

---

[1] अम्बपालिवनं–स्या०, रो० । [2] सन्धागारे–म० । [3] नाथपुत्तो–सी०; नाटपुत्तो–स्या०, म० । [4] ‘अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सीहो सेनापति निगण्ठं नाथपुत्तं (=नाटपुत्तं–स्या० ।)’ ति पाठो एत्थ सी०, स्या० पोत्थकेसु दिस्सति ।

खो सीहस्स सेनापतिस्स यो अहोसि गमिकाभिसङ्खारो भगवन्तं दस्सनाय, सो पटिप्पस्सम्भि। ततियं पि खो अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं भासन्ति। ततियं पि खो सीहस्स सेनापतिस्स एतदहोसि – "निस्संसयं खो सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, तथा हिमे अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं भासन्ति। किं हि मे करिस्सन्ति निगण्ठा अपलोकिता वा अनपलोकिता वा ? यन्नूनाहं अनपलोकेत्वा व निगण्ठे तं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमेय्यं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं" ति।

अथ खो सीहो सेनापत्ति पञ्चहि रथसतेहि दिवा दिवस्स वेसालिया निय्यासि भगवन्तं दस्सनाय। यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो सीहो सेनापति भगवन्तं एतदवोच – "सुतं मेतं, भन्ते, 'अकिरियवादो समणो गोतमो अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती' ति। ये ते, भन्ते, एवमाहंसु 'अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती' B. 330 ति। कच्चि ते, भन्ते, भगवतो वुत्तवादिनो, न च भगवन्तं अभूतेन अब्भाचिक्खन्ति, धम्मस्स च अनुधम्मं ब्याकरोन्ति, न च कोचि सहधम्मिको वादानुवादो[1] गारय्हं ठानं आगच्छति ? अनब्भक्खातुकामा हि मयं, भन्ते, भगवन्तं" ति।

३२. अत्थि, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य–अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – किरियवादो समणो गोतमो किरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – उच्छेदवादो समणो गोतमो उच्छेदाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – जेगुच्छी समणो गोतमो, जेगुच्छिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – वेनयिको समणो गोतमो, विनयाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – तपस्सी समणो गोतमो, तपस्सिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अपगब्भो समणो गोतमो, अपगब्भताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य– अस्सत्थो समणो गोतमो, अस्सासाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

---

[1] वादानुपातो–सी०।

३३. कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – R. 235 अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, अकिरियं वदामि कायदुच्चरितस्स वचीदुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स; अनेकविहितानं B. 331 पापकानं अकुसलानं धम्मानं अकिरियं वदामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – किरियवादो समणो गोतमो, किरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, किरियं वदामि कायसुचरितस्स वचीसुचरितस्स मनोसुचरितस्स, अनेकविहितानं कुसलानं धम्मानं किरियं वदामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – किरियवादो समणो गोतमो, किरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – उच्छेदवादो समणो गोतमो, उच्छेदाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, उच्छेदं वदामि रागस्स दोसस्स मोहस्स; अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं उच्छेदं वदामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – उच्छेदवादो समणो गोतमो उच्छेदाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – जेगुच्छी समणो गोतमो, जेगुच्छिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, जिगुच्छामि कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन; अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया जिगुच्छामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – जेगुच्छी समणो गोतमो, जेगुच्छिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – वेनयिको समणो गोतमो, विनयाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, विनयाय B. 332 धम्मं देसेमि रागस्स दोसस्स मोहस्स; अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं विनयाय धम्मं देसेमि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – वेनयिको समणो गोतमो, विनयाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – तपस्सी समणो गोतमो, तपस्सिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? तपनीयाहं, सीह, पापके अकुसले धम्मे वदामि – कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं। यस्स खो, सीह, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता[1] आयतिं

---

[1] अनभावंकता–म०; अनभावकता–सी०।

अनुप्पादधम्मा, तमहं तपस्सी ति वदामि। तथागतस्स खो, सीह, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – तपस्सी समणो गोतमो तपस्सिताय R 236 धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अपगब्भो समणो गोतमो अपगब्भताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? यस्स खो, सीह, आयतिं गब्भसेय्या पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा, तमहं अपगब्भो ति वदामि। तथागतस्स खो, सीह, आयतिं गब्भसेय्या पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य–अपगब्भो समणो गोतमो, अपगब्भताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अस्सत्थो समणो गोतमो अस्सासाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, अस्सत्थो परमेन अस्सासेन, अस्सासाय च[1] धम्मं देसेमि, तेन च सावके विनेमि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अस्सत्थो समणो गोतमो अस्सासाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

३४. एवं वुत्ते सीहो सेनापति भगवन्तं एतदवोच – अभिक्कन्तं, भन्ते, …पे०… B. 333 उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं[2] ति। अनुविच्चकारं[3] खो, सीह, करोहि; अनुविच्चकारो तुम्हादिसानं ञातमनुस्सानं साधु होती ति। इमिनापाहं, भन्ते, भगवतो वचनेन[4] भिय्योसोमत्ताय[5] अत्तमनो अभिरद्धो, यं मं भगवा एवमाह – "अनुविच्चकारं खो, सीह, करोहि; अनुविच्चकारो तुम्हादिसानं ञातमनुस्सानं साधु होती" ति। ममं[6] हि, भन्ते, अञ्ञतित्थिया सावकं लभित्वा केवलकप्पं वेसालिं पटाकं[7] परिहरेय्युं – सीहो खो[8] अम्हाकं सेनापति सावकत्तं उपगतो ति। अथ च पन मं भगवा एवमाह – "अनुविच्चकारं खो, सीह, करोहि; अनुविच्चकारो तुम्हादिसानं ञातमनुस्सानं साधु होती" ति। एसाहं, भन्ते, दुतियं पि भगवन्तं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्घं च। उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं ति। दीघरत्तं खो ते, सीह, निगण्ठानं ओपानभूतं कुलं, येन नेसं उपगतानं पिण्डकं दातब्बं मञ्ञेय्यासी ति। इमिनापाहं, भन्ते, भगवतो वचनेन भिय्योसोमत्ताय अत्तमनो अभिरद्धो, यं मं भगवा एवमाह – "दीघरत्तं खो ते, सीह, निगण्ठानं ओपानभूतं कुलं, येन नेसं उपगतानं पिण्डकं दातब्बं मञ्ञेय्यासी" ति।

---

[1] म० पोत्थके नत्थि। [2] सरणगतं–म०। [3] अनुविज्जकारं–रो०। [4] रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि। [5] भिय्योसो मत्ताय–म०। [6] मं–स्या०। [7] पताकं–रो०। [8] सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

सुतं मेतं,[1] भन्ते, समणो गोतमो एवमाह – "मय्हमेव दानं दातब्बं, न अञ्ञेसं दानं R. 237 दातब्बं; मय्हमेव सावकानं दानं दातब्बं, न अञ्ञेसं सावकानं दानं दातब्बं; मय्हमेव दिन्नं महप्फलं, न अञ्ञेसं दिन्नं महप्फलं; मय्हमेव सावकानं दिन्नं महप्फलं, न अञ्ञेसं सावकानं दिन्नं महप्फलं" ति । अथ च पन मं भगवा निगण्ठेसु पि दाने समादपेति । अपि च, भन्ते, मयमेत्थ कालं जानिस्साम । एसाहं, भन्ते, ततियं पि भगवन्तं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं ति ।

अथ खो भगवा सीहस्स सेनापतिस्स अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथिदं[2] – दानकथं ···पे०··· अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा B. 334 स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[3] । अथ खो सीहो सेनापति भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

३५. अथ खो सीहो सेनापति अञ्ञतरं पुरिसं आणापेसि – "गच्छ, भणे, पवत्तमंसं जानाही" ति । अथ खो सीहो सेनापति तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सीहस्स सेनापतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला निगण्ठा वेसालियं रथिकाय[4] रथिकं[5] सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं बाहा पग्गय्ह कन्दन्ति – "अज्ज सीहेन सेनापतिना थूलं[6] पसुं वधित्वा समणस्स गोतमस्स भत्तं कतं, तं समणो गोतमो जानं उद्दिस्स-कतं[7] मंसं परिभुञ्जति पटिच्चकम्मं" ति । अथ खो अञ्ञतरो पुरिसो येन सीहो सेनापति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सीहस्स सेनापतिस्स उपकण्णके आरोचेसि – यग्घे, भन्ते, जानेय्यासि, एते सम्बहुला निगण्ठा वेसालियं रथिकाय रथिकं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं बाहा पग्गय्ह कन्दन्ति – "अज्ज सीहेन सेनापतिना थूलं पसुं वधित्वा समणस्स गोतमस्स भत्तं कतं, तं समणो गोतमो जानं उद्दिस्स-कतं मंसं परिभुञ्जति पटिच्चकम्मं" ति । अलं अय्यो[8], दीघरत्तं पि ते आयस्मन्ता अवण्णकामा बुद्धस्स, अवण्णकामा धम्मस्स, अवण्णकामा सङ्घस्स; न च पन ते आयस्मन्ता जीरन्ति[9] तं भगवन्तं असता तुच्छा मुसा अभूतेन अब्भाचिक्खन्ता; न च मयं जीवितहेतु पि सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेय्यामा ति । अथ खो सीहो सेनापति बुद्धप्पमुखं[10] भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन R. 238 सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि ।

---

[1] सुतम्मेतं–स्या० । [2] सेय्यथीदं–सी०, स्या०, रो० । [3] तुण्हिभावेन–रो० । [4] रथियाय–स्या०, रो०; रथिया–सी० । [5] रथियं–सी०, स्या०, रो० । [6] थुल्लं–सी०, स्या०, रो० । [7] उद्दिस्स-कटं–सी० । [8] अय्य–स्या० । [9] जिरिदन्ति–म०; कीरन्ति–स्या० । [10] बुद्धपमुखं–रो०, सी० ।

एकमन्तं निसिन्नं खो सीहं सेनापतिं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, जानं उद्दिस्स-कतं मंसं परिभुञ्जितब्बं । यो B. 335
परिभुञ्जेय्य आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, तिकोटिपरिसुद्धं मच्छमंसं – अदिट्ठं असुतं अपरिसङ्कितं” ति ।

§ २०. कप्पियभूमिअनुजानना

३६. तेन खो पन समयेन वेसाली सुभिक्खा होति सुसस्सा सुलभपिण्डा, सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं । अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[1] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – “यानि तानि मया भिक्खूनं अनुञ्ञातानि दुब्भिक्खे दुस्सस्से दुल्लभपिण्डे अन्तो वुत्थं[2] अन्तो पक्कं सामं पक्कं उग्गहितपटिग्गहितकं ततो नीहटं पुरेभत्तं पटिग्गहितं वनट्ठं पोक्खरट्ठं, अज्जा पि नु खो तानि भिक्खू परिभुञ्जन्ती” ति । अथ खो भगवा सायण्हसमयं पटिसल्लाना[3] वुट्ठितो आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – “यानि तानि, आनन्द, मया भिक्खूनं अनुञ्ञातानि दुब्भिक्खे दुस्सस्से दुल्लभपिण्डे अन्तो वुत्थं अन्तो पक्कं सामं पक्कं उग्गहितपटिग्गहितकं ततो नीहटं पुरेभत्तं पटिग्गहितं वनट्ठं पोक्खरट्ठं, अज्जा पि नु खो तानि भिक्खू परिभुञ्जन्ती” ति ? परिभुञ्जन्ति भगवा ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “यानि तानि, भिक्खवे, मया भिक्खूनं अनुञ्ञातानि दुब्भिक्खे दुस्सस्से दुल्लभपिण्डे अन्तो वुत्थं अन्तो पक्कं सामं पक्कं उग्गहितपटिग्गहितकं ततो नीहटं पुरेभत्तं पटिग्गहितं वनट्ठं पोक्खरट्ठं, तानाहं अज्जतग्गे पटिक्खिपामि । न, भिक्खवे, अन्तो वुत्थं अन्तो पक्कं सामं पक्कं उग्गहितपटिग्गहितकं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, ततो नीहटं पुरेभत्तं पटिग्गहितं वनट्ठं पोक्खरट्ठं भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्तं परिभुञ्जितब्बं । यो परिभुञ्जेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो” ति ।

तेन खो पन समयेन जानपदा मनुस्सा बहुं लोणं पि, तेलं पि, तण्डुलं पि, खादनीयं पि सकटेसु आरोपेत्वा बहारामकोट्ठके सकटपरिवट्टं[4] करित्वा अच्छन्ति – यदा पटिपाटिं लभिस्साम, तदा भत्तं करिस्सामा ति । महा च मेघो उग्गतो होति । अथ खो ते मनुस्सा R. 239
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोचुं – “इध, भन्ते आनन्द, बहुं लोणं पि, तेलं पि, तण्डुलं पि, खादनीयं पि सकटेसु आरोपिता[5] तिट्ठन्ति, महा च मेघो उग्गतो; कथं नु खो, भन्ते, पटिपज्जितब्बं” ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो B. 336
भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । तेन हानन्द, सङ्घो पच्चन्तिमं विहारं कप्पियभूमिं सम्मन्नित्वा तत्थ वासेतु, यं सङ्घो आकङ्खति विहारं वा अड्ढयोगं वा पासादं वा हम्मियं वा गुहं वा । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा[6] । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

---

[1] पतिसल्लीनस्स–सी० । [2] वुट्ठं–म० । [3] पतिसल्लाना–सी० । [4] सकटपरिवत्तं–सी०, स्या० । [5] आरोपेत्वा–सी०, रो० । [6] सम्मन्नितब्बो–सी०, स्या०, रो० ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं विहारं कप्पियभूमिं सम्मन्नेय्य, एसा ञत्ति।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। सङ्घो इत्थन्नामं विहारं कप्पियभूमिं सम्मन्नति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स विहारस्स कप्पियभूमिया सम्मुति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

“सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो विहारो कप्पियभूमि। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा तत्थेव सम्मुतिया[१] कप्पियभूमिया यागुयो पचन्ति, भत्तानि पचन्ति, सूपानि सम्पादेन्ति, मंसानि कोट्टेन्ति, कट्ठानि फालेन्ति[२]। अस्सोसि खो भगवा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय उच्चासद्दं महासद्दं काकोरवसद्दं, सुत्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – “किं नु खो सो, आनन्द, उच्चासद्दो महासद्दो काकोरवसद्दो” ति? एतरहि, भन्ते, मनुस्सा तत्थेव सम्मुतिया कप्पियभूमिया यागुयो पचन्ति, भत्तानि पचन्ति, सूपानि सम्पादेन्ति, मंसानि कोट्टेन्ति, कट्ठानि फालेन्ति। सो एसो, भगवा, उच्चासद्दो महासद्दो काकोरवसद्दो ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, सम्मुति[३] कप्पियभूमि परिभुञ्जितब्बा। यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तिस्सो कप्पियभूमियो – उस्सावनन्तिकं गोनिसादिकं गहपतिं[४]” ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मा यसोजो गिलानो होति। तस्सत्थाय भेसज्जानि आहरीयन्ति[५]। तानि भिक्खू बहि वासेन्ति[६]। उक्कपिण्डका पि खादन्ति, चोरा पि हरन्ति। B. 337, भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मुतिं कप्पियभूमिं परिभुञ्जितुं। R. 240 अनुजानामि, भिक्खवे, चतस्सो कप्पियभूमियो – उस्सावनन्तिकं गोनिसादिकं गहपतिं सम्मुतिं ति।

सीहभाणवारं निट्ठितं चतुत्थं[७]।

---

§ २१. मेण्डकगहपतिवत्थु

३७. तेन खो पन समयेन भद्दियनगरे[८] मेण्डको गहपति पटिवसति। तस्स एवरूपो इद्धानुभावो होति – सीसं नहायित्वा धञ्ञागारं सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदति, अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेति। भरियाय एवरूपो इद्धानुभावो होति – एकञ्ञेव[९]

---

[१] सम्मतिकाय-स्या०। [२] एत्थ ‘उच्चासद्दं महासद्दं करोन्ती’ ति अधिको पाठो स्या० पोत्थके अत्थि। [३] सम्मतिका-स्या०; सम्मुती-रो०। [४] गहपतिकं-स्या०। [५] आहरिय्यन्ति-रो०; आहरियन्ति-स्या०, म०। [६] ठपेन्ति-रो०। उक्कपिण्डका-म०। [७] सीहभाणवारो निट्ठितो चतुत्थो-म०; चतुवीसतिभाणवारं निट्ठितं-रो०। [८] भद्दिये नगरे-स्या०। [९] एकं येव-स्या०, म०।

आळ्हकथालिकं उपनिसीदित्वा एकं च सूपव्यञ्जनकं[1] दासकम्मकरपोरिसं भत्तेन परिविसति, न ताव तं खिय्यति[2] याव सा न वुट्ठाति । पुत्तस्स एवरूपो इद्धानुभावो होति – एकं येव सहस्सथविकं गहेत्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिकं[3] वेतनं देति, न ताव तं खिय्यति यावस्स हत्थगता । सुणिसाय एवरूपो इद्धानुभावो होति – एकं येव चतुदोणिकं पिटकं उपनिसीदित्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिकं भत्तं देति, न ताव तं खिय्यति याव सा न वुट्ठाति । दासस्स एवरूपो इद्धानुभावो होति – एकेन नङ्गलेन कसन्तस्स सत्त सीतायो गच्छन्ति ।

३८. अस्सोसि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो – "अम्हाकं किर विजिते भद्दियनगरे मेण्डको गहपति पटिवसति । तस्स एवरूपो इद्धानुभावो – सीसं नहायित्वा धञ्ञागारं सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदति, अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेति । भरियाय एवरूपो इद्धानुभावो – एकं येव आळ्हकथालिकं उपनिसीदित्वा एकं च सूपव्यञ्जनकं दासकम्मकरपोरिसं भत्तेन परिविसति, न ताव तं खिय्यति याव सा न वुट्ठाति । पुत्तस्स एवरूपो इद्धानुभावो – एकं येव सहस्सथविकं गहेत्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिकं वेतनं देति, न ताव तं खिय्यति यावस्स हत्थगता । सुणिसाय एवरूपो इद्धानुभावो – एकं येव B. 338 चतुदोणिकं पिटकं उपनिसीदित्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिकं भत्तं देति, न ताव तं खिय्यति याव सा न वुट्ठाति । दासस्स एवरूपो इद्धानुभावो – एकेन नङ्गलेन कसन्तस्स सत्त सीतायो गच्छन्ती" ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो अञ्ञतरं सब्बत्थकं महामत्तं आमन्तेसि – "अम्हाकं किर, भणे, विजिते भद्दियनगरे मेण्डको गहपति पटिवसति । तस्स एवरूपो इद्धानुभावो – सीसं नहायित्वा धञ्ञागारं सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदति, R. 241 अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेति । भरियाय···पे०··· पुत्तस्स ···पे०··· सुणिसाय···पे०··· दासस्स···पे०··· गच्छ, भणे, जानाहि । यथा मया सामं दिट्ठो, एवं तव दिट्ठो भविस्सती" ति ।

३९. एवं, देवा, ति खो सो महामत्तो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुणित्वा चतुरङ्गिनिया सेनाय येन भद्दियं तेन पायासि । अनुपुब्बेन येन भद्दियं येन मेण्डको गहपति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मेण्डकं गहपतिं एतदवोच – "अहं हि, गहपति, रञ्ञा आणत्तो 'अम्हाकं किर, भणे, विजिते भद्दियनगरे मेण्डको गहपति पटिवसति, तस्स एवरूपो इद्धानुभावो···पे०··· भरियाय···पे०··· पुत्तस्स···पे०··· सुणिसाय ···पे०···दासस्स···पे०··· गच्छ, भणे, जानाहि । यथा मया सामं दिट्ठो, एवं तव दिट्ठो भविस्सती' ति । पस्साम ते, गहपति, इद्धानुभावं" ति । अथ खो मेण्डको गहपति सीसं नहायित्वा धञ्ञागारं सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदि, अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा

---

[1] सूपभिञ्जनकं-म०; सूपगिञ्जरकं-स्या०; सूपभिञ्जरकं-सी० । [2] खीयति-सी०, स्या०, रो० । [3] छमासिकं-म० ।

ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेसि। दिट्ठो ते, गहपति, इद्धानुभावो। भरियाय ते इद्धानुभावं पस्सिस्सामा[1] ति। अथ खो मेण्डको गहपति भरियं आणापेसि – "तेन हि चतुरङ्गिनिं सेनं भत्तेन परिविसा" ति। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स भरिया एकं येव आळ्हकथालिकं उपनिसीदित्वा एकं च सूपव्यञ्जनकं चतुरङ्गिनिं सेनं भत्तेन परिविसि, न ताव तं खीयि[2] याव सा न वुट्ठासि[3]। दिट्ठो ते, गहपति, भरियाय पि इद्धानुभावो। पुत्तस्स ते इद्धानुभावं पस्सिस्सामा ति। अथ खो मेण्डको गहपति पुत्तं आणापेसि – "तेन हि चतुरङ्गिनिया सेनाय B. 339 छम्मासिकं वेतनं देही" ति। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स पुत्तो एकं येव सहस्सथविकं गहेत्वा चतुरङ्गिनिया सेनाय छम्मासिकं वेतनं अदासि, न ताव तं खीयि यावस्स हत्थगता। दिट्ठो ते, गहपति, पुत्तस्स पि इद्धानुभावो। सुणिसाय ते इद्धानुभावं पस्सिस्सामा ति। अथ खो मेण्डको गहपति सुणिसं आणापेसि – "तेन हि चतुरङ्गिनिया सेनाय छम्मासिकं भत्तं देही" ति। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स सुणिसा एकं येव चतुदोणिकं पिटकं उपनिसीदित्वा चतुरङ्गिनिया सेनाय छम्मासिकं भत्तं अदासि, न ताव तं खीयि याव सा न वुट्ठासि। दिट्ठो ते, गहपति, सुणिसाय पि इद्धानुभावो। दासस्स ते इद्धानुभावं पस्सिस्सामा ति। मय्हं खो, सामि, दासस्स इद्धानुभावो खेत्ते पस्सितब्बो ति। अलं, गहपति, दिट्ठो ते दासस्स पि इद्धानुभावो ति। अथ खो सो महामत्तो चतुरङ्गिनिया सेनाय पुनदेव राजगहं पच्चागञ्छि[4]। येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतमत्थं आरोचेसि।

R. 242 ४०. अथ खो भगवा वेसालियं यथाभिरन्तं[5] विहरित्वा येन भद्दियं तेन चारिकं पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि। अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन भद्दियं तदवसरि। तत्र सुदं भगवा भद्दिये विहरति जातिया वने। अस्सोसि खो मेण्डको गहपति – "समणो खलु भो गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो भद्दियं अनुप्पत्तो भद्दिये विहरति जातिया वने। तं खो पन भगवन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो – 'इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथी[6] सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' ति। सो इमं लोकं सदेवकं समारकं सब्रह्मकं सस्समणब्राह्मणिं पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा पवेदेति। सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं[7] सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति। साधु खो पन तथारूपानं अरहतं दस्सनं होती" ति। अथ खो मेण्डको गहपति भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा भद्रं B. 340 भद्रं यानं अभिरुहित्वा[8] भद्रेहि भद्रेहि यानेहि भद्दिया निय्यासि भगवन्तं दस्सनाय।

---

१. पस्सामा ति–सी०, स्या०। २. खिय्यति–म०; खीयति–स्या०, रो०। ३. वुट्ठाति–स्या०, रो०, म०। ४. पच्चागच्छि–स्या०, रो०। ५. यथाभिरन्तं–सी०। ६. पुरिसदम्मसारथि–स्या०, रो०, म०। ७. सत्थं–रो०। ८. अभिरुहित्वा–स्या०, रो०।

अद्दसंसु खो सम्बहुला तित्थिया मेण्डकं गहपतिं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान मेण्डकं गहपतिं एतदवोचुं – "कहं त्वं, गहपति, गच्छसी" ति ? गच्छामहं, भन्ते, समणं गोतमं दस्सनाया ति । किं पन त्वं, गहपति, किरियवादो समानो अकिरियवादं समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमिस्ससि ? समणो हि, गहपति, गोतमो अकिरियवादो अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति । अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स एतदहोसि – "निस्संसयं, खो सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, यथयिमे[१] तित्थिया उसूयन्ती" ति । यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नस्स खो मेण्डकस्स गहपतिस्स भगवा अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथिदं – दानकथं…पे०… अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – "अभिक्कन्तं, भन्ते…पे०…उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं ति । अधिवासेतु च मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्तं R. 243 सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो मेण्डको गहपति भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

अथ खो मेण्डको गहपति तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन मेण्डकस्स गहपतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स भरिया च पुत्तो च सुणिसा च दासो च येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । तेसं भगवा अनुपुब्बिं कथं कथेसि, सेय्यथिदं – दानकथं …पे०… अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं – "अभिक्कन्तं, भन्ते…पे०… एते मयं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छाम धम्मं च भिक्खुसङ्घं च । उपासके नो भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेते सरणं गते" ति । अथ खो मेण्डको गहपति बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं B. 341 पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो मेण्डको गहपति भगवन्तं एतदवोच – "याव, भन्ते, भगवा भद्दिये विहरति ताव[२] अहं बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स धुवभत्तेना" ति । अथ खो भगवा मेण्डकं गहपतिं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

§ २२. पञ्चगोरसादिअनुजानना

४१. अथ खो भगवा भद्दिये यथाभिरन्तं विहरित्वा मेण्डकं गहपतिं अनापुच्छा येन अङ्गुत्तरापो तेन चारिकं पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि ।

---

[१] यथायिमे–स्या०; यथापि मे–सी०; यथा यिमे–रो० । [२] सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि ।

अस्सोसि खो मेण्डको गहपति – "भगवा किर येन अङ्गुत्तरापो तेन चारिकं पक्कन्तो महता
भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेही" ति । अथ खो मेण्डको गहपति दासे च
कम्मकरे च आणापेसि – "तेन हि, भणे, बहुं लोणं पि, तेलं पि,[1] तण्डुलं पि, खादनीयं पि
सकटेसु आरोपेत्वा आगच्छथ, अड्ढतेलसानि च गोपालकसतानि अड्ढतेलसानि च[2] धेनुसतानि
आदाय आगच्छन्तु, यत्थ भगवन्तं पस्सिस्साम तत्थ धारुण्हेन[3] खीरेन भोजेस्सामा" ति ।
R. 244 अथ खो मेण्डको गहपति भगवन्तं अन्तरामग्गे कन्तारे सम्भावेसि । अथ खो मेण्डको गहपति
येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं
ठितो खो मेण्डको गहपति भगवन्तं एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय
भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो मेण्डको गहपति
भगवतो अधिवासनं विदित्वा[4] भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

अथ खो मेण्डको गहपति तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं भोजनीयं
पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो
भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन मेण्डकस्स गहपतिस्स परिवेसना
B. 342 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो मेण्डको
गहपति अड्ढतेलसानि गोपालकसतानि आणापेसि – "तेन हि, भणे, एकमेकं धेनुं गहेत्वा
एकमेकस्स भिक्खुनो उपतिट्ठथ धारुण्हेन खीरेन भोजेस्सामा" ति । अथ खो मेण्डको गहपति
बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेसि सम्पवारेसि,
धारुण्हेन च खीरेन । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता खीरं न पटिग्गण्हन्ति । पटिग्गण्हथ, भिक्खवे,
परिभुञ्जथा ति । अथ खो मेण्डको गहपति बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन
भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा धारुण्हेन च खीरेन भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं
एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो मेण्डको गहपति भगवन्तं एतदवोच – "सन्ति,
भन्ते, मग्गा कन्तारा, अप्पोदका अप्पभक्खा, न सुकरा अपाथेय्येन गन्तुं । साधु, भन्ते,
भगवा भिक्खूनं पाथेय्यं अनुजानातू" ति । अथ खो भगवा मेण्डकं गहपतिं धम्मिया कथाय
सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं
निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं[5] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे,
पञ्च गोरसे – खीरं, दधिं, तक्कं, नवनीतं, सप्पिं । सन्ति, भिक्खवे, मग्गा कन्तारा अप्पोदका
अप्पभक्खा, न सुकरा अपाथेय्येन गन्तुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पाथेय्यं परियेसितुं तण्डुलो
R. 245 तण्डुलत्थिकेन, मुग्गो मुग्गत्थिकेन, मासो मासत्थिकेन, लोणं लोणत्थिकेन, गुळो गुळत्थिकेन,
तेलं तेलत्थिकेन, सप्पि सप्पित्थिकेन । सन्ति, भिक्खवे, मनुस्सा, सद्धा पसन्ना, ते कप्पिय-

---

१. 'मधुं पि' ति अधिको पाठो एत्थ सी० पोत्थके अत्थि । २. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।
३. तरुणेन-म०, रो० । ४. 'उट्ठायासना' ति अधिको पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति । ५. धम्मिकथं-रो० ।

कारकानं हत्थे हिरञ्ञं[1] उपनिक्खिपन्ति – 'इमिना अय्यस्स यं कप्पियं तं देथा' ति। अनुजानामि, भिक्खवे, यं ततो कप्पियं तं सादितुं;[2] न त्वेवाहं, भिक्खवे, केनचि परियायेन जातरूपरजतं सादितब्बं[3] परियेसितब्बं ति वदामी" ति।

§ २३. केणियजटिलवत्थु

४२. अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन आपणं तदवसरि। अस्सोसि खो केणियो[4] जटिलो – "समणो खलु भो गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो आपणं अनुप्पत्तो[5], तं खो पन भवन्तं[6] गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो…पे०… साधु खो पन तथारूपानं अरहतं दस्सनं होती" ति। अथ खो केणियस्स जटिलस्स B. 343 एतदहोसि – "किं नु खो अहं समणस्स गोतमस्स हरापेय्यं" ति। अथ खो केणियस्स जटिलस्स एतदहोसि – "ये पि खो ते ब्राह्मणानं पुब्बका इसयो मन्तानं कत्तारो मन्तानं पवत्तारो, येसमिदं एतरहि ब्राह्मणा पोराणं मन्तपदं गीतं पवुत्तं समिहितं, तदनुगायन्ति तदनुभासन्ति, भासितमनुभासन्ति, वाचितमनुवाचेन्ति, सेय्यथिदं – अट्ठको[7] वामको वामदेवो वेस्सामित्तो यमतग्गि अङ्गीरसो[8] भारद्वाजो वासेट्ठो कस्सपो भगु, रत्तूपरता विरता विकालभोजना, ते एवरूपानि पानानि सादियिंसु। समणो पि गोतमो रत्तूपरतो विरतो विकालभोजना, अरहति समणो पि गोतमो एवरूपानि पानानि सादियितुं" ति पहूतं पानं पटियादापेत्वा काजेहि गाहापेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं[9] वीतिसारेत्वा एकमन्तं अट्ठासि। एकमन्तं ठितो खो केणियो जटिलो भगवन्तं एतदवोच – "पटिग्गण्हातु[10] मे भवं गोतमो पानं" ति। तेन हि, केणिय, भिक्खूनं देही ति। अथ खो केणियो जटिलो भिक्खूनं देति[11]। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति। पटिग्गण्हथ,[12] भिक्खवे, परिभुञ्जथा ति। अथ खो केणियो जटिलो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पहूतेहि पानेहि सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं धोतहत्थं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो केणियं जटिलं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि। अथ R. 246 खो केणियो जटिलो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो भगवन्तं एतदवोच – "अधिवासेतु मे भवं गोतमो स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति। महा खो, केणिय, भिक्खुसङ्घो अड्ढतेलसानि भिक्खुसतानि, त्वं च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो ति। दुतियं पि खो केणियो जटिलो भगवन्तं एतदवोच – "किञ्चा पि खो, भो गोतम, महा

---

[1] हिरञ्ञसुवण्णं-स्या०। [2] सादियितुं-सी०। [3] सादियितब्बं-सी०। [4] केनियो-सी०, रो०। [5] एत्थ 'आपणे विहरती' ति पाठो सी०, रो० पोत्थकेसु अत्थि। [6] भगवन्तं-सी०, रो०। [7] अट्ठको-सी०। [8] अङ्गिरसो-स्या०, रो०। [9] साराणीयं-सी०, स्या०। [10] पटिग्गण्हातु-रो०; पतिगण्हातु-सी०। [11] इदं वाक्यं सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [12] पटिग्गण्हाथ-स्या०; पतिगण्हाथ-सी०; पटिगण्हथ-रो०।

B. 344 भिक्खुसङ्घो अड्ढतेलसानि भिक्खुसतानि, अहं च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो, अधिवासेतु मे भवं गोतमो स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । महा खो, केणिय, भिक्खुसङ्घो अड्ढतेलसानि भिक्खुसतानि, त्वं च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो ति । ततियं पि खो केणियो जटिलो भगवन्तं एतदवोच – "किञ्चा पि खो, भो गोतम, महा भिक्खुसङ्घो अड्ढतेलसानि भिक्खुसतानि, अहं च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो, अधिवासेतु भवं गोतमो स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो केणियो जटिलो भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठ पानानि – अम्बपानं जम्बुपानं चोचपानं मोचपानं मधुपानं[1] मुद्दिकपानं[2] सालुकपानं[3] फारुसकपानं । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं फलरसं ठपेत्वा धञ्ञफलरसं । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं पत्तरसं ठपेत्वा डाकरसं[4] । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं पुप्फरसं ठपेत्वा मधुकपुप्फरसं[5] । अनुजानामि, भिक्खवे, उच्छुरसं" ति ।

अथ खो केणियो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन सके अस्समे पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भो गोतम, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन केणियस्स जटिलस्स अस्समो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो केणियो जटिलो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो केणियं जटिलं भगवा इमाहि गाथाहि अनुमोदि —

"अग्गिहुत्तमुखा यञ्ञा सावित्ती[6] छन्दसो मुखं ।
राजा मुखं मनुस्सानं नदीनं सागरो मुखं ॥
नक्खत्तानं मुखं चन्दो आदिच्चो तपतं मुखं ।
R. 247 पुञ्ञं आकङ्खमानानं सङ्घो वे यजतं[7] मुखं ति ॥

अथ खो भगवा केणियं जटिलं इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

§ २४. रोजमल्लवत्थु

B. 345 ४३. अथ खो भगवा आपणे यथाभिरन्तं[8] विहरित्वा येन कुसिनारा तेन चारिकं पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि । अस्सोसुं खो कोसिनारका मल्ला – "भगवा किर कुसिनारं आगच्छति महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेही" ति । ते सङ्गरं अकंसु – "यो भगवतो पच्चुग्गमनं न करिस्सति, पञ्चसतानिस्स[9] दण्डो" ति । तेन खो पन समयेन रोजो मल्लो आयस्मतो आनन्दस्स सहायो होति । अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन कुसिनारा तदवसरि । अथ खो कोसिनारका

---

[1] मधूकपानं–म० । [2] मुद्दकापानं–रो० । [3] सालूकपानं–म० । [4] पक्कडाकरसं–स्या० । [5] मधूकपुप्फरसं–म० । [6] सावित्थी–रो० । [7] जयतं–रो० । [8] यथाभिरत्तं–सी० । [9] पञ्चसतानि–स्या०, रो० ।

मल्ला भगवतो पच्चुग्गमनं अकंसु । अथ खो रोजो मल्लो भगवतो पच्चुग्गमनं करित्वा येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितं खो रोजं मल्लं आयस्मा आनन्दो एतदवोच – "उळारं खो ते इदं,[1] आवुसो रोज, यं त्वं भगवतो पच्चुग्गमनं अकासी" ति । नाहं, भन्ते आनन्द, बहुकतो बुद्धेन वा धम्मेन वा सङ्घेन[2] वा; अपि च ञातीहि सङ्करो कतो – "यो भगवतो पच्चुग्गमनं न करिस्सति, पञ्चसतानिस्स दण्डो" ति; सो खो अहं, भन्ते आनन्द, ञातीनं दण्डभया एवाहं भगवतो पच्चुग्गमनं अकासिं ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो अनत्तमनो अहोसि – कथं हि नाम रोजो मल्लो एवं वक्खती ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच – "अयं, भन्ते, रोजो मल्लो अभिञ्ञातो ञातमनुस्सो । महत्थिको[3] खो पन एवरूपानं ञातमनुस्सानं इमस्मिं धम्मविनये पसादो । साधु, भन्ते, भगवा तथा करोतु, यथा रोजो मल्लो इमस्मिं धम्मविनये पसीदेय्या" ति । न खो तं, आनन्द, दुक्करं तथागतेन, यथा रोजो मल्लो इमस्मिं धम्मविनये पसीदेय्या ति ।

अथ खो भगवा रोजं मल्लं मेत्तेन चित्तेन फरित्वा उट्ठायासना विहारं पाविसि । अथ खो रोजो मल्लो भगवता[4] मेत्तेन चित्तेन फुट्ठो, सेय्यथापि नाम गावी तरुणवच्छा,[5] एवमेव,
विहारेन विहारं परिवेणेन परिवेणं उपसङ्कमित्वा भिक्खू पुच्छति – "कहं नु खो, भन्ते, B. 346
एतरहि सो भगवा विहरति अरहं सम्मासम्बुद्धो, दस्सनकामा हि मयं तं भगवन्तं अरहन्तं
सम्मासम्बुद्धं" ति । एसावुसो रोज, विहारो संवुतद्वारो, तेन अप्पसद्दो उपसङ्कमित्वा R. 248
अतरमानो आलिन्दं[6] पविसित्वा उक्कासित्वा अग्गळं आकोटेहि, विवरिस्सति ते भगवा द्वारं ति । अथ खो रोजो मल्लो येन सो विहारो संवुतद्वारो, तेन अप्पसद्दो उपसङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्दं पविसित्वा उक्कासित्वा अग्गळं आकोटेसि । विवरि भगवा द्वारं । अथ खो रोजो मल्लो विहारं पविसित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नस्स खो रोजस्स मल्लस्स भगवा अनुपुब्बिं कथं[7] कथेसि, सेय्यथिदं – दानकथं ···पे०··· अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – "साधु, भन्ते, अय्या ममं येव पटिग्गण्हेय्युं चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं, नो अञ्ञेसं" ति । येसं खो, रोज, सेखेन[8] ञाणेन सेखेन दस्सनेन धम्मो दिट्ठो सेय्यथापि तया, तेसं पि एवं होति – "अहो नून अय्या अम्हाकं येव पटिग्गण्हेय्युं चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं, नो अञ्ञेसं" ति । तेन हि, रोज, तव चेव पटिग्गहिस्सन्ति[9] अञ्ञेसं चा ति ।

---

[1] इमं–सी० । [2] बुद्धे वा धम्मे वा सङ्घे वा–म० । [3] महिद्धियो–सी०, रो०; महिद्धिको–स्या० । [4] भगवतो–म०, स्या० । [5] गाविं तरुणवच्छो–म० । [6] आळिन्दं–म० । [7] आनुपुब्बीकथं–सी०; अनुपुब्बिकथं–स्या०, रो० । [8] सेक्खेन–स्या०, म० । [9] पटिग्गण्हिस्सन्ति–स्या०; पटिग्गण्हिस्सन्ति–रो० ।

४४. तेन खो पन समयेन कुसिनारायं पणीतानं भत्तानं भत्तपटिपाटि अधिट्ठिता[1] होति । अथ खो रोजस्स मल्लस्स पटिपाटिं अलभन्तस्स एतदहोसि – "यन्नूनाहं भत्तग्गं ओलोकेय्यं, यं भत्तग्गे नास्स[2], तं पटियादेय्यं" ति । अथ खो रोजो मल्लो भत्तग्गं ओलोकेन्तो द्वे नाद्दस – डाकं च पिट्ठखादनीयं च । अथ खो रोजो मल्लो येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच – "इध मे, भन्ते आनन्द, पटिपाटिं अलभन्तस्स एतदहोसि – 'यन्नूनाहं भत्तग्गं ओलोकेय्यं, यं भत्तग्गे नास्स, तं पटियादेय्यं' ति । सो खो अहं, भन्ते आनन्द, भत्तग्गं ओलोकेन्तो द्वे नाद्दसं – डाकं च पिट्ठखादनीयं च । सचाहं, भन्ते आनन्द, पटियादेय्यं डाकं च पिट्ठखादनीयं च, पटिग्गण्हेय्य मे भगवा" ति ? तेन हि, रोज, भगवन्तं पटिपुच्छिस्सामी ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । तेन हानन्द, पटियादेतू ति । तेन हि, रोज, पटियादेही ति । अथ खो रोजो B. 347 मल्लो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूतं डाकं च पिट्ठखादनीयं च पटियादापेत्वा भगवतो उपनामेसि – पटिग्गण्हातु मे, भन्ते, भगवा डाकं च पिट्ठखादनीयं चा ति । तेन हि, रोज, भिक्खूनं देही ति । अथ खो रोजो मल्लो भिक्खूनं देति । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न R. 249 पटिग्गण्हन्ति । पटिग्गण्हथ, भिक्खवे, परिभुञ्जथा ति । अथ खो रोजो मल्लो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पहूतेहि डाकेहि च पिट्ठखादनीयेहि च सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं धोतहत्थं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो रोजं मल्लं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं च डाकं सब्बं च पिट्ठखादनीयं" ति ।

§ २५. वुड्ढपब्बजितवत्थु

४५. अथ खो भगवा कुसिनारायं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन आतुमा तेन चारिकं पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो[3] वुड्ढपब्बजितो[4] आतुमायं पटिवसति नहापितपुब्बो । तस्स द्वे दारका होन्ति, मञ्जुका पटिभानेय्यका,[5] दक्खा परियोदातसिप्पा सके आचरियके नहापितकम्मे । अस्सोसि खो सो वुड्ढपब्बजितो – "भगवा किर आतुमं आगच्छति महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेही" ति । अथ खो सो वुड्ढपब्बजितो ते दारके एतदवोच – "भगवा किर, ताता,[6] आतुमं आगच्छति महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि । गच्छथ तुम्हे, ताता, खुरभण्डं आदाय नाळियावापकेन अनुघरकं अनुघरकं आहिण्डथ, लोणं पि, तेलं पि, तण्डुलं पि, खादनीयं पि संहरथ, भगवतो आगतस्स यागुपानं[7] करिस्सामा" ति ।

---

[1] अट्ठिता–स्या०, रो०, म० । [2] नाद्दसं–रो० । [3] अञ्ञतरो नहापितपुब्बो–स्या० । [4] बुड्ढपब्बजितो–सी० । [5] पटिभाणेय्यका–सी०, स्या० । [6] तातं–रो० । [7] यागुदानं–सी० ।

“एवं, ताता” ति खो ते दारका तस्स वुड्ढपब्बजितस्स पटिस्सुणित्वा[1] खुरभण्डं आदाय नाळियावापकेन अनुघरकं अनुघरकं आहिण्डन्ति, लोणं पि, तेलं पि, तण्डुलं पि, खादनीयं पि संहरन्ता। मनुस्सा ते दारके मञ्जुके पटिभानेय्यके पस्सित्वा ये पि न कारापेतुकामा ते पि कारापेन्ति, कारापेत्वा पि बहुं देन्ति। अथ खो ते दारका बहुं लोणं पि, तेलं पि, तण्डुलं पि, खादनीयं पि संहरिंसु।

अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन आतुमा तदवसरि। तत्र B. 348 सुदं भगवा आतुमायं विहरति भुसागारे[2]। अथ खो सो वुड्ढपब्बजितो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूतं यागुं पटियादापेत्वा भगवतो उपनामेसि – “पटिग्गण्हातु मे, भन्ते, भगवा यागुं” ति। जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति…पे०… सावकानं वा सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामा R. 250 ति[3]। अथ खो भगवा तं वुड्ढपब्बजितं एतदवोच – “कुतायं, भिक्खु यागू” ति? अथ खो सो वुड्ढपब्बजितो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। विगरहि बुद्धो भगवा, अननुच्छविकं,[4] मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं[5] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, पब्बजितो[6] अकप्पिये समादपेसि[7]। नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय …पे०… विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, पब्बजितेन[8] अकप्पिये समादपेतब्बं,[9] यो समादपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, नहापितपुब्बेन खुरभण्डं परिहरितब्बं। यो परिहरेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २६. फलखादनीयानुजानना

४६. अथ खो भगवा आतुमायं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिकं पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि। तत्र सुदं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन सावत्थियं बहुं फलखादनीयं उप्पन्नं[10] होति। अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – “किं नु खो भगवता फलखादनीयं अनुञ्ञातं, किं अननुञ्ञातं” ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं फलखादनीयं ति।

§ २७. सङ्घिकबीजानि

४७. तेन खो पन समयेन सङ्घिकानि बीजानि पुग्गलिकाय भूमिया रोपियन्ति, पुग्गलिकानि बीजानि सङ्घिकाय भूमिया रोपियन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। सङ्घिकानि, भिक्खवे, बीजानि पुग्गलिकाय भूमिया रोपितानि भागं दत्वा परिभुञ्जितब्बानि। पुग्गलिकानि बीजानि सङ्घिकाय भूमिया रोपितानि भागं दत्वा परिभुञ्जितब्बानी ति।

§ २८. चतुमहापदेसकथा

४८. तेन खो पन समयेन भिक्खूनं किस्मिं चि किस्मिं चि ठाने कुक्कुच्चं उप्पज्जति –

---

[1] पटिस्सुत्वा–सी०; पटिसुणित्वा–रो०। [2] भूसागारे–स्या०, रो०। [3] पञ्ञपेस्सामा ति-म०। [4] अननुच्छवियं–सी०, रो०। [5] अप्पटिरूपं–स्या०। [6] पब्बजिते–सी०। [7] समादपेससि-सी०, स्या०, रो०। [8] पब्बजिते–सी०। [9] समादपेतब्बा–सी०। [10] उस्सन्नं–सी०, स्या०, रो०।

किं नु खो भगवता अनुञ्ञातं, किं अननुञ्ञातं ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । यं, R. 251, भिक्खवे, मया 'इदं न कप्पती' ति अप्पटिक्खित्तं[1] तं चे अकप्पियं अनुलोमेति, कप्पियं B. 349 पटिबाहति, तं वो न कप्पति । यं, भिक्खवे, मया 'इदं न कप्पती' ति अप्पटिक्खित्तं तं चे कप्पियं अनुलोमेति, अकप्पियं पटिबाहति, तं वो कप्पति । यं,[2] भिक्खवे, मया 'इदं कप्पती' ति अननुञ्ञातं तं चे अकप्पियं अनुलोमेति, कप्पियं पटिबाहति, तं वो न कप्पति । यं, भिक्खवे, मया 'इदं कप्पती' ति अननुञ्ञातं, तं चे कप्पियं अनुलोमेति, अकप्पियं पटिबाहति, तं वो कप्पती" ति ।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कप्पति नु खो यावकालिकेन यामकालिकं" न नु[3] खो कप्पति? कप्पति नु खो यावकालिकेन सत्ताहकालिकं, न नु खो कप्पति? कप्पति नु खो यावकालिकेन यावजीविकं, न नु खो कप्पति? कप्पति नु खो यामकालिकेन सत्ताहकालिकं, न नु खो कप्पति? कप्पति नु खो यामकालिकेन यावजीविकं, न नु खो कप्पति? कप्पति नु खो सत्ताहकालिकेन यावजीविकं, न नु खो कप्पती" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । यावकालिकेन, भिक्खवे, यामकालिकं, तदहु पटिग्गहितं काले कप्पति, विकाले न कप्पति । यावकालिकेन, भिक्खवे, सत्ताहकालिकं, तदहु पटिग्गहितं काले कप्पति, विकाले न कप्पति । यावकालिकेन, भिक्खवे, यावजीविकं, तदहु पटिग्गहितं काले कप्पति, विकाले न कप्पति । यामकालिकेन, भिक्खवे, सत्ताहकालिकं, तदहु पटिग्गहितं यामे कप्पति, यामातिक्कन्ते न कप्पति । यामकालिकेन, भिक्खवे, यावजीविकं, तदहु पटिग्गहितं यामे कप्पति, यामातिक्कन्ते न कप्पति । सत्ताहकालिकेन, भिक्खवे, यावजीविकं पटिग्गहितं[4], सत्ताहं कप्पति, सत्ताहातिक्कन्ते न कप्पती" ति ।

भेसज्जक्खन्धकं छट्ठं[5] ।

§ २९. तस्सुद्दानं

सारदिके विकाले पि वसं मूले पिट्ठेहि च ।
कसावेहि पण्णं फलं जतु लोणं छकणं च ॥
चुण्णं चालिनि[6] मंसं च अञ्जनं[7] उपपिसनी[8] ।
अञ्जनी उच्चा पारुता[9] सलाका सलाकठानिं[10] ॥
B. 350 थविकं सम्बद्धकं सुत्तं मुद्धनि तेलनत्थु च ।
नत्थुकरणी धूमं च नेत्तञ्चापिधनत्थवि[11] ॥

---

[1] अपटिक्खित्तं-सी० । [2] यं च-रो० । [3] यमकालिकं ननु-सी० । [4] एत्थ 'तदहु पटिग्गहितं' ति पाठो सी०, स्या० पोत्थकेसु दिस्सति । [5] भेसज्जक्खन्धको छट्ठो-म० । [6] चालिनी-सी०, स्या०, रो० । [7] अञ्जनी-सी० । [8] उपपिंसनि-सी०; उपपिंसनं-स्या०, रो० । [9] उच्चपारुता-सी०, रो० । [10] सलाकोधनी-सी०, स्या०, रो० । [11] नेत्तञ्च पिधानंयमकत्थवि-सी०, नेत्तं चापिधानं थवि-रो० ।

तेल पाकेसु मज्जं च अतिक्खित्तं अब्भञ्जनं ।
तुम्बं सेदं सम्भारं च महाभङ्गोदकं तथा ॥
दककोट्ठं लोहितं च विसाणं पादब्भञ्जनं ।
पज्जं सत्थं कसावं च तिलकक्कं कबळिकं ॥ R. 252
चोळं सासपकुट्टं च[1] धूमसक्खरिकाय च ।
वणतेलं विकासिकं[2] विकटं च पटिग्गहं ॥
गूथं करोन्तो लोळिं च खारं मुत्तहरीतकं ।
गन्धा विरेचनं चेव अच्छाकटं कटाकटं ॥
पटिच्छादनि पब्भारा आराम[3] सत्ताहेन च[4] ।
गुळं मुग्गं सोवीरं च सामंपाका पुनापचे ॥
पुनानुञ्ञासि दुब्भिक्खे फलं च तिलखादनी[5] ।
पुरेभत्तं कायडाहो निब्बत्तं च भगन्दलं ॥
वत्थिकम्मं च सुप्पिं च[6] मनुस्समंसमेव च ।
हत्थि अस्सा सुनखो च[7] अहि सीहब्यग्घ दीपिकं[8] ॥
अच्छतरच्छमंसं च पटिपाटि च यागु च ।
तरुणं अञ्ञत्र गुळं सुनिधावसथागारं ॥
गङ्गा कोटिसच्चकथा अम्बपाली च लिच्छवी ।
उद्दिस्स कतं[9] सुभिक्खं पुनदेव पटिक्खिपि ॥
मेघो यसो यो[10] मेण्डको च गोरसं पाथेय्यकेन च ।
केणि[11] अम्बो जम्बु चोच मोचमधुमुद्दिकसालुकं ॥
फारुसका डाकपिट्ठं आतुमायं नहापितो ।
सावत्थियं फलं बीजं[12] किस्मिं ठाने च कालिके ति[13] ॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि एकसतं छवत्थु ।

भेसज्जक्खन्धकं निट्ठितं ।

---

[1] सासपकुड्डञ्च-सी०, स्या० । [2] विकासायं-स्या० । [3] आरामि-रो०; आरामी-स्या०; आरामा-सी० । [4] सत्तहेन च-स्या०, रो०; सता पञ्चहि-सी० । [5] तिलखादनि-रो० । [6] सुप्पि च-स्या०, सी०, रो० । [7] सुनखाहि-सी० । [8] सीहच्छदीपकं-म० । [9] कटं-सी० । [10] सी०, स्या०, म० पोत्थकेसु नत्थि । [11] केनी-स्या०, रो० । [12] फलबीजं-रो० । [13] कालिको ति-रो० ।

७. कठिनक्खन्धकं

§ १. कठिनानुजानना

B. 351, R. 253 १. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन तिंसमत्ता पावेय्यका[१] भिक्खू, सब्बे आरञ्ञका[२] सब्बे पिण्डपातिका सब्बे पंसुकूलिका सब्बे तेचीवरिका सावत्थिं गच्छन्ता[३] भगवन्तं दस्सनाय उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय नासक्खिंसु सावत्थियं वस्सूपनायिकं सम्भावेतुं; अन्तरा मग्गे साकेते वस्सं उपगच्छिंसु। ते उक्कण्ठितरूपा वस्सं वसिंसु – आसन्नेव नो भगवा विहरति इतो छसु योजनेसु, न च मयं लभाम भगवन्तं दस्सनाया ति। अथ खो ते भिक्खू वस्संवुट्ठा,[४] तेमासच्चयेन कताय पवारणाय, देवे वस्सन्ते, उदकसङ्गहे उदकचिक्खल्ले ओकपुण्णेहि चीवरेहि किलन्तरूपा येन सावत्थि[५] जेतवनं अनाथपिण्डिकस्स आरामो, येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु।

आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं। अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – "कच्चि, भिक्खवे, खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसित्थ, न च पिण्डकेन किलमित्था" ति? खमनीयं, भगवा; यापनीयं, भगवा; समग्गा च मयं, भन्ते, सम्मोदमाना अविवदमाना वस्सं वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा। इध मयं, भन्ते, तिंसमत्ता पावेय्यका भिक्खू सावत्थिं आगच्छन्ता भगवन्तं दस्सनाय उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय नासक्खिम्हा सावत्थियं वस्सूपनायिकं सम्भावेतुं, अन्तरामग्गे साकेते वस्सं उपगच्छिम्हा। ते मयं, भन्ते, उक्कण्ठितरूपा R. 254 वस्सं वसिम्हा – आसन्नेव नो भगवा विहरति इतो छसु योजनेसु, न च मयं लभाम भगवन्तं दस्सनाया" ति। अथ खो मयं, भन्ते, वस्संवुट्ठा, तेमासच्चयेन कताय पवारणाय, देवे वस्सन्ते, उदकसङ्गहे उदकचिक्खल्ले ओकपुण्णेहि चीवरेहि किलन्तरूपा अद्धानं आगता ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं[६] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – B. 352 "अनुजानामि, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं कठिनं[७] अत्थरितुं। अत्थतकठिनानं वो, भिक्खवे, पञ्च कप्पिस्सन्ति – अनामन्तचारो, असमादानचारो, गणभोजनं, यावदत्थचीवरं, यो च तत्थ चीवरुप्पादो सो नेसं भविस्सती ति। अत्थतकठिनानं वो, भिक्खवे, इमानि पञ्च कप्पिस्सन्ति।

२. एवं च पन, भिक्खवे, कठिनं अत्थरितब्बं। ब्यत्तेन[८] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इदं सङ्घस्स कठिनदुस्सं उप्पन्नं। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इमं कठिनदुस्सं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्य कठिनं अत्थरितुं। एसा ञत्ति।

---

[१] पाठेय्यका-स्या०, रो०। [२] आरञ्ञिका-म०। [३] आगच्छन्ता-म०। [४] वस्सं वुत्था-सी०, स्या०, रो०। [५] सावत्थी-स्या०। [६] धम्मिकथं-रो०। [७] कथिनं-म०। [८] व्यत्तेन-सी०, रो०।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इदं सङ्घस्स कठिनदुस्सं उप्पन्नं। सङ्घो इमं कठिनदुस्सं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो देति कठिनं अत्थरितुं। यस्सायस्मतो खमति इमस्स कठिनदुस्सस्स इत्थन्नामस्स भिक्खुनो दानं कठिनं अत्थरितुं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"दिन्नं इदं सङ्घेन कठिनदुस्सं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कठिनं अत्थरितुं। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

३. एवं खो, भिक्खवे, अत्थतं होति कठिनं, एवं अनत्थतं। कथं च पन[1], भिक्खवे, अनत्थतं होति कठिनं? न उल्लिखितमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न धोवनमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न चीवरविचारणमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न छेदनमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न बन्धनमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न ओवट्टिकरणमत्तेन[2] अत्थतं होति कठिनं, न कण्डुसकरणमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न दळ्हिकम्मकरणमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न अनुवातकरणमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न परिभण्डकरणमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न ओवद्धेय्यकरणमत्तेन[3] अत्थतं होति कठिनं, न कम्बलमद्दनमत्तेन अत्थतं होति कठिनं, न निमित्तकतेन अत्थतं होति कठिनं, न परिकथाकतेन अत्थतं होति कठिनं, न कुक्कुकतेन अत्थतं होति कठिनं, न सन्निधिकतेन अत्थतं होति कठिनं, न निस्सग्गियेन अत्थतं होति कठिनं, न अकप्पकतेन अत्थतं होति कठिनं, न अञ्ञत्र सङ्घाटिया अत्थतं होति कठिनं, न अञ्ञत्र B. 353, R. 255 उत्तरासङ्गेन अत्थतं होति कठिनं, न अञ्ञत्र अन्तरवासकेन अत्थतं होति कठिनं, न अञ्ञत्र पञ्चकेन वा अतिरेकपञ्चकेन वा तदहेव सञ्छिन्नेन समण्डलीकतेन अत्थतं होति कठिनं, न अञ्ञत्र पुग्गलस्स अत्थारा अत्थतं होति कठिनं; सम्मा चेव[4] अत्थतं होति कठिनं, तं चे निस्सीमट्ठो अनुमोदति, एवं पि अनत्थतं होति कठिनं। एवं खो, भिक्खवे, अनत्थतं होति कठिनं।

४. कथं च, भिक्खवे, अत्थतं होति कठिनं? अहतेन अत्थतं होति कठिनं, अहतकप्पेन अत्थतं होति कठिनं, पिलोतिकाय अत्थतं होति कठिनं, पंसुकूलेन अत्थतं होति कठिनं, पापणिकेन अत्थतं होति कठिनं, अनिमित्तकतेन अत्थतं होति कठिनं, अपरिकथाकतेन अत्थतं होति कठिनं, अकुक्कुकतेन अत्थतं होति कठिनं, असन्निधिकतेन अत्थतं होति कठिनं, अनिस्सग्गियेन अत्थतं होति कठिनं, कप्पकतेन अत्थतं होति कठिनं, सङ्घाटिया अत्थतं होति कठिनं, उत्तरासङ्गेन अत्थतं होति कठिनं, अन्तरवासकेन अत्थतं होति कठिनं, पञ्चकेन वा अतिरेकपञ्चकेन वा तदहेव सञ्छिन्नेन समण्डलीकतेन अत्थतं होति कठिनं, पुग्गलस्स अत्थारा अत्थतं होति कठिनं; सम्मा चेव अत्थतं होति कठिनं, तं चे सीमट्ठो अनुमोदति, एवं पि अत्थतं होति कठिनं। एवं खो, भिक्खवे, अत्थतं होति कठिनं।

५. कथं च, भिक्खवे, उब्भतं होति कठिनं? अट्ठिमा, भिक्खवे, मातिका कठिनस्स

---

[1] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [2] ओवट्टियकरणमत्तेन–म०; ओवट्टिककरेण-मत्तेन–स्या०, रो०। [3] ओवट्टेय्यकरणमत्तेन–सी०, स्या०। [4] चे–म०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

उब्भाराय—पक्कमनन्तिका, निट्ठानन्तिका, सन्निट्ठानन्तिका, नासनन्तिका, सवनन्तिका, आसावच्छेदिका, सीमातिक्कन्तिका, सहुब्भारा ति ।

§ २. आदायसत्तकं

६. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो कतचीवरं आदाय पक्कमति—न पच्चेस्सं ति । तस्स भिक्खुनो पक्कमनन्तिको कठिनुद्धारो ।

B. 354 (२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति—“इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति—“नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति—“इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति—पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो
R. 256 तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति—उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं ति । तस्स
भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति—पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो—पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति—बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति—पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कत चीवरो—पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति—सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

आदायसत्तकं निट्ठितं ।

§ ३. समादायसत्तकं

७. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो कतचीवरं समादाय पक्कमति—न पच्चेस्सं ति । तस्स भिक्खुनो पक्कमनन्तिको कठिनुद्धारो ।

B. 355 (२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति—“इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति—“नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स[1] तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – “उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं” ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

समादायसत्तकं दुतियं निट्ठितं[2] ।

§ ४. आदायछक्कं

८. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो । R. 257

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – “नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो । B. 356

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – “उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं” ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

---

[1] तस्स भिक्खुनो–स्या० । [2] समादायसत्तकं निट्ठितं दुतियं–स्या०; समादाय सत्तकं निट्ठितं–सी०, रो० ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

आदायछक्कं निट्ठितं[1] ।

§ ५. समादायछक्कं

९. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

B. 357 (३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

समादाय छक्कं[2] ।

§ ६. आदायपन्नरसकं

१०. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

---

[1] आदायछक्कं निट्ठितं ततियं–स्या० । [2] समादायछक्कं निट्ठितं चतुत्थं–स्या०; समादाय छक्कं निट्ठितं–सी० ।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति– "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं
होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं B. 358
कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

तिकं ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स
बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स R. 258
तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

तिकं ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

तिकं ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स B. 359
एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति ।
तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो
R. 259 तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

छक्कं आदायपन्नरसकं ।

§ ७. समादायपन्नरसकादि

B. 360 ११. भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति…पे०… ।

(आदायवारसदिसं[1] एवं वित्थारेतब्बं ।)

भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो…पे०… ।

(समादायवारसदिसं[2] एवं वित्थारेतब्बं ।)

§ ८. विप्पकतसमादायपन्नरसकं

१२. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति –"इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

---

[1] आदायपक्कमनवारसदिसं–सी०, रो० । [2] समादायपक्कमनवारसदिसं–रो० ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

तिकं।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति। B. 361
तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

तिकं।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

तिकं।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति।

तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । B. 362 तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

छक्कं ।

समादाय पन्नरसकं

आदाय भाणवारं निट्ठितं[1] ।

§ ९. अनासादोळसकं

१३. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

B. 363 (३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

---

[1] आदायभाणवारो-म० ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स
बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं" ति । सो तं चीवरासं R. 260
पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको
कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति –
पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति ।
अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न B. 364
पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

अनासादोळसकं[1] निट्ठितं ।

§ १०. आसादोळसकं

१४. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

B. 365 (२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो R. 261 सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स एवं होति – "यतो तस्मिं आवासे उब्भतं कठिनं, इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स एवं होति – "यतो तस्मिं आवासे उब्भतं कठिनं, इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

---

[1] अनासाद्वादसकं-सी० ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो सुणाति – “उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं” ति । तस्स एवं होति – “यतो तस्मिं आवासे उब्भतं कठिनं, इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं” ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । B. 366 आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो सुणाति – “उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं” ति । तस्स एवं होति – “यतो तस्मिं आवासे उब्भतं कठिनं, इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । सो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – “उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं” ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । सो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । सो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

आसादोळसकं[1] निट्ठितं ।

§ ११. करणीयदोळसकं

१५. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स B. 367, R. 262 चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति ।

---

[1] आसाद्वादसकं–सी० ।

तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति। सो तं चीवरासं पयिरुपासति। अनासाय लभति, आसाय न लभति। तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति। सो तं चीवरासं पयिरुपासति। अनासाय लभति, आसाय न लभति। तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति। तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरासं पयिरुपासति। तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति। तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति। सो तं चीवरासं पयिरुपासति। अनासाय लभति, आसाय न लभति। तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति। सो तं चीवरासं पयिरुपासति। अनासाय लभति,
B. 368 आसाय न लभति। तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति। सो तं चीवरासं पयिरुपासति। अनासाय लभति, आसाय न लभति। तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति। तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं" ति। सो तं चीवरासं पयिरुपासति। तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति। तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति . अनधिट्ठितेन; नेवस्स

होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो । R. 263

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं B. 369 नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति अनधिट्ठितेन; नेवस्स होति – पच्चेस्सं ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

करणीयदोळसकं[1] निट्ठितं ।

§ १२. अ-पविलायननवकं

१६. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीसं[2] अ-पविलायमानो[3] । तमेनं दिसङ्गतं भिक्खू पुच्छन्ति – “कहं त्वं, आवुसो, वस्सं वुट्ठो,[4] कत्थ च ते चीवरपटिवीसो” ति ? सो एवं वदेति – “अमुकस्मिं आवासे वस्सं वुट्ठोम्हि । तत्थ च मे चीवरपटिवीसो” ति । ते एवं वदन्ति[5] – “गच्छावुसो, तं चीवरं आहर, मयं ते इध चीवरं करिस्सामा” ति । सो तं आवासं गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – “कहं मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो” ति ? ते एवं वदन्ति – “अयं ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो; कहं[6] गमिस्ससी” ति ? सो एवं वदेति – “अमुकं नाम[7] आवासं गमिस्सामि, तत्थ मे भिक्खू चीवरं करिस्सन्ती” ति । ते एवं वदन्ति – “अलं, आवुसो, मा अगमासि । मयं ते इध चीवरं करिस्सामा” ति । तस्स

---

१. करणीयद्वादसकं–सी० । २. चीवरपटिविंसं–सी०; चीवरपटिविसं–स्या०, रो० । ३. अपविनयमानो–सी०; अपच्चिनयमानो–रो० । ४. वुत्थो–सी०, स्या०, रो० । ५. वदेन्ति–स्या० । ६. कहं त्वं–सी० । ७. अमुकञ्च–म० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति···पे०···"नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

B. 370 (३) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति···पे०···"इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

१७. (४) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीसं अपविलायमानो। तमेनं दिसङ्गतं भिक्खू पुच्छन्ति – "कहं त्वं, आवुसो, वस्सं वुट्ठो, कत्थ च ते चीवरपटिवीसो" ति? सो एवं वदेति – अमुकस्मिं आवासे वस्सं वुट्ठोम्हि, तत्थ च मे चीवरपटिवीसो" ति। ते एवं वदन्ति – "गच्छावुसो, तं चीवरं आहर, मयं ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। सो तं आवासं गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – "कहं मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति? ते एवं वदन्ति – "अयं ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति। सो तं चीवरं आदाय तं आवासं गच्छति। तमेनं अन्तरामग्गे भिक्खू पुच्छन्ति – "आवुसो, कहं गमिस्ससी" ति? सो एवं वदेति – अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि, तत्थ मे भिक्खू चीवरं करिस्सन्ती" ति। ते एवं वदन्ति – "अलं, आवुसो, मा अगमासि, मयं ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं न पच्चेस्सं" ति। सो तं
R. 264 चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीसं अ-पविलायमानो। तमेनं दिसङ्गतं भिक्खू पुच्छन्ति – "कहं त्वं, आवुसो, वस्सं वुट्ठो, कत्थ च ते चीवरपटिवीसो" ति? सो एवं वदेति – "अमुकस्मिं आवासे वस्सं वुट्ठोम्हि, तत्थ च मे चीवरपटिवीसो" ति। ते एवं वदन्ति – "गच्छावुसो, तं चीवरं आहर, मयं ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। सो तं आवासं गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – "कहं मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति? ते एवं वदन्ति – "अयं ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति। सो तं चीवरं आदाय तं आवासं गच्छति। तमेनं अन्तरामग्गे भिक्खू पुच्छन्ति – "आवुसो, कहं गमिस्ससी" ति? सो एवं वदेति – "अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि, तत्थ मे भिक्खू चीवरं करिस्सन्ती" ति। ते एवं वदन्ति – "अलं, आवुसो, मा अगमासि, मयं ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। तस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

B. 371 (६) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति···पे०···"इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

१८. (७) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीसं अ-पविलायमानो । तमेनं दिसङ्गतं भिक्खू पुच्छन्ति – “कहं त्वं, आवुसो, वस्सं वुट्ठो, कत्थ च ते चीवरपटिवीसो” ति ? सो एवं वदेति – “अमुकस्मिं आवासे वस्सं वुट्ठोम्हि, तत्थ च मे चीवरपटिवीसो” ति । ते एवं वदन्ति – “गच्छावुसो, तं चीवरं आहर, मयं ते इध चीवरं करिस्सामा” ति । सो तं आवासं गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – “कहं मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो” ति ? ते एवं वदन्ति – “अयं ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो” ति । सो तं चीवरं आदाय तं आवासं गच्छति । तस्स तं आवासं गतस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति…पे०…“नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति…पे०…“इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

अ-पविलायननवकं[1] निट्ठितं ।

§ १३. फासुविहारपञ्चकं

१९. (१) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ[2] मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे B. 372 मे फासु भविस्सति, पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(२) भिक्खु अत्थत्तकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – “नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु

---

[1] अपविनयनवकं-सी०; अपच्चिनयनवकं-रो० । [2] तत्थ चे-स्या०; तत्थ च-सी० ।

भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्सं ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सासि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्सं ति। सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति। सो कतचीवरो – R. 265 पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति। तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो।

B. 373 (५) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुकं नाम आवासं गमिस्सामि; तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्सं ति। सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं। तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो।

फासुविहारपञ्चकं निट्ठितं।

§ १४. पलिबोधापलिबोधकथा

२०. द्वेमे, भिक्खवे, कठिनस्स पलिबोधा, द्वे अपलिबोधा। कतमे च, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स पलिबोधा? आवासपलिबोधो च चीवरपलिबोधो च। कथं च, भिक्खवे, आवासपलिबोधो होति? इध, भिक्खवे, भिक्खु वसति[1] वा तस्मिं आवासे, सापेक्खो वा पक्कमति – पच्चेस्सं ति। एवं खो, भिक्खवे, आवासपलिबोधो होति। कथं च, भिक्खवे, चीवरपलिबोधो होति? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो चीवरं अकतं वा होति विप्पकतं वा, चीवरासा वा अनुपच्छिन्ना। एवं खो, भिक्खवे, चीवरपलिबोधो होति। इमे खो, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स पलिबोधा।

कतमे च, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स अपलिबोधा? आवासअपलिबोधो च चीवरअपलिबोधो च। कथं च, भिक्खवे, आवासअपलिबोधो होति? इध, भिक्खवे, भिक्खु पक्कमति तम्हा आवासा चत्तेन वन्तेन मुत्तेन अनपेक्खो[2] – न पच्चेस्सं ति। एवं खो, भिक्खवे, आवासअपलिबोधो होति। कथं च, भिक्खवे, चीवरअपलिबोधो होति? इध, भिक्खवे,

---

[1] वस्सति–रो०। [2] अनपेक्खेन–स्या०, रो०।

भिक्खुनो चीवरं कतं वा होति, नट्ठं वा विनट्ठं वा दड्ढं वा, चीवरासा वा उपच्छिन्ना । एवं B. 374
खो, भिक्खवे, चीवरअपलिबोधो होति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स अपलिबोधा ति ।

कठिनक्खन्धकं निट्ठितं सत्तमं ।

§ १५. तस्सुद्दानं

तिंस पाठेय्यका[1] भिक्खू साकेतुक्कण्ठिता वसुं ।
वस्संवुट्ठोकपुण्णेहि अगमुं[2] जिनदस्सनं ॥
इदं वत्थु कठिनस्स कप्पिस्सन्ति[3] च पञ्चका ।
अनामन्ता असमाचारा[4] तथेव गणभोजनं ॥
यावदत्थं च उप्पादो अत्थतानं भविस्सति ।
ञत्ति एवत्थतं चेव एवं चेव अनत्थतं ॥
उल्लिखि[5] धोवना चेव विचारणं च छेदनं ।
बन्धनो वट्टि कण्डूस[6] दळ्हीकम्मानुवातिका[7] ॥
परिभण्डं ओवद्धेय्यं[8] मद्दना निमित्तं कथा । R. 266
कुक्कु सन्निधि निस्सग्गि न कप्पञ्ञत्र ते तयो ॥
अञ्ञत्र पञ्चातिरेके सञ्छिन्नेन समण्डली ।
नाञ्ञत्र पुग्गला सम्मा निस्सीमट्ठोनुमोदति ॥
कठिनानत्थतं होति एवं बुद्धेन देसितं ।
अहताकप्पपिलोति[9] पंसु पापणिकाय च ॥
अनिमित्ता परिकथा तथा अकुक्कु च असन्निधि ।
अनिस्सग्गि कप्पकते[10] तिचीवरेन च ॥
पञ्चके वातिरेके वा छिन्ने समण्डलीकते ।
पुग्गलस्सत्थारा सम्मा सीमट्ठो अनुमोदति ॥
एवं कठिनत्थरणं उब्भारस्सट्ठमातिका ।
पक्कमनन्ति निट्ठानं सन्निट्ठानं च नासनं ॥
सवनं आसावच्छेदि सीमा सहुब्भारट्ठमी[11] । B. 375
कतचीवरमादाय "न पच्चेस्सं" ति गच्छति ॥
तस्स तं कठिनुद्धारो होति पक्कमनन्तिको ।
आदाय चीवरं याति निस्सीमे इदं[12] चिन्तयि ॥

---

[1] पावेय्यका–म०, सी० । [2] आगमुं-सी०, स्या० । [3] कप्पियन्ति–रो० । [4] समादानं-सी० । [5] उल्लिखा–सी० । [6] कण्डु च–रो०; कण्डुस–म० । [7] दळिहकम्मानुवातिका–स्या०, रो०; दळही-कम्मानुवातका–सी० । [8] ओवट्टेय्यं–सी०, स्या० । [9] अहतकप्पपिलोति–स्या० । [10] कप्पकतो–सी० । [11] सउब्भारट्ठमी–सी०, स्या०, रो० । [12] इध–स्या०, रो० ।

“कारेस्सं न पच्चेस्सं” ति निट्ठाने कठिनुद्धारो[१] ।
आदाय निस्सीमं “नेव न पच्चेस्सं” ति मानसो ॥
तस्स तं कठिनुद्धारो सन्निट्ठानन्तिको भवे ।
आदाय चीवरं याति निस्सीमे इदं चिन्तयि ॥
“कारेस्सं न पच्चेस्सं” ति कयिरं तस्स नस्सति ।
तस्स तं कठिनुद्धारो भवति नासनन्तिको ॥
आदाय याति “पच्चेस्सं” बहि कारेति चीवरं ।
कतचीवरो[२] सुणाति उब्भतं कठिनं तहिं ॥
तस्स तं कठिनुद्धारो भवति सवनन्तिको ।
आदाय याति “पच्चेस्सं” बहि कारेति चीवरं ॥
कतचीवरो बहिद्धा नामेति कठिनुद्धारं[३] ।
तस्स तं कठिनुद्धारो सीमातिक्कन्तिको भवे ॥
आदाय याति “पच्चेस्सं” बहि कारेति चीवरं ।
कतचीवरो पच्चेस्सं सम्भोति कठिनुद्धारं ॥
तस्स तं कठिनुद्धारो सह भिक्खूहि जायति ।
आदाय च समादाय सत्त-सत्तविधा[४] गति ॥
पक्कमनन्तिका नत्थि छक्के विप्पकते[५] गति ।
आदाय निस्सीमगतं “कारेस्सं” इति जायति ॥
निट्ठानं सन्निट्ठानं च नासनं च इमे तयो ।
आदाय “न पच्चेस्सं” ति बहिसीमे करोमि ति ॥
निट्ठानं सन्निट्ठानं पि नासनं पि इदं तयो ।
अनधिट्ठितेन नेवस्स हेट्ठा तीणि[६] नयाविधि ॥
B. 376, R. 267 आदाय याति “पच्चेस्सं” बहिसीमे करोमि ति ।
“न पच्चेस्सं” ति कारेति निट्ठाने कठिनुद्धारो ॥
सन्निट्ठानं नासनं च सवनसीमातिक्कमा ।
सह भिक्खूहि जायेथ एवं पन्नरसं[७] गति ॥
समादाय विप्पकता समादाय पुना तथा ।
इमे ते चतुरो वारा सब्बे पन्नरस विधि ॥

---

१. कठिनुद्धरो-सी०, स्या० । २. चीवरकतो-रो० । ३. कठिनुद्धरं-सी०, स्या० । ४. विधी-सी०, स्या०; सत्तसत्तविधि-रो० । ५. छट्ठे विप्पकता-सी०; छचा विप्पकता-रो० । ६. तिणि-रो० । ७. पण्णरसा-सी० ।

अनासाय च आसाय करणीयो च ते तयो ।
नयतो तं विजानेय्य तयो द्वादस द्वादस ॥
अ-पविलाना नवेत्थ[1] फासु पञ्चविधा तहिं ।
पलिबोधापलिबोधा उद्दानं नयतो कतं ति ॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि दोळसकपेय्यालमुखानि[2] एकसतं अट्ठारस । ८

कठिनक्खन्धकं निट्ठितं ।

* * *

---

[1] अपविलायमानेव-स्या०; अपविना नव चेत्थ-सी०; अपच्चिनना नवेत्थ-रो० । [2] द्वादस पेय्यालमुखानि-सी०; दोळस पेय्यालमुखानि-स्या०, रो० ।

८. चीवरक्खन्धकं

§ १. जीवकवत्थु

B. 377, १. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो R. 268 पन समयेन वेसाली इद्धा चेव होति फीता[१] च बहुजना च आकिण्णमनुस्सा च सुभिक्खा च; सत्त च पासादसहस्सानि सत्त च पासादसतानि सत्त च पासादा; सत्त च कूटागारसहस्सानि सत्त च कूटागारसतानि सत्त च कूटागारानि; सत्त च आरामसहस्सानि सत्त च आरामसतानि सत्त च आरामा; सत्त च पोक्खरणीसहस्सानि सत्त च पोक्खरणीसतानि सत्त च पोक्खरणियो; अम्बपाली[२] च गणिका अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता, पदक्खा[३] नच्चे च गीते च वादिते च, अभिसटा अत्थिकानं[४] अत्थिकानं मनुस्सानं पञ्ञासाय च रत्तिं गच्छति; ताय च वेसाली भिय्योसोमत्ताय उपसोभति । अथ खो राजगहको[५] नेगमो वेसालिं अगमासि केनचिदेव करणीयेन । अद्दसा खो राजगहको नेगमो वेसालिं इद्धं चेव फीतं च बहुजनं च आकिण्णमनुस्सं च सुभिक्खं च; सत्त च पासादसहस्सानि सत्त च पासादसतानि सत्त च पासादे; सत्त च कूटागारसहस्सानि सत्त च कूटागारसतानि सत्त च कूटागारानि; सत्त च आरामसहस्सानि सत्त च आरामसतानि सत्त च आरामे; सत्त च पोक्खरणीसहस्सानि सत्त च पोक्खरणीसतानि सत्त च पोक्खरणियो; अम्बपालिं च गणिकं अभिरूपं दस्सनीयं पासादिकं परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतं, पदक्खं नच्चे च गीते च वादिते च, अभिसटं अत्थिकानं अत्थिकानं मनुस्सानं पञ्ञासाय च रत्तिं गच्छन्तिं, ताय च वेसालिं भिय्योसोमत्ताय उपसोभन्तिं[६] ।

२. अथ खो राजगहको नेगमो वेसालियं तं करणीयं तीरेत्वा पुनदेव राजगहं पच्चागच्छि[७] । येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजानं B. 378 मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच— “वेसाली, देव, इद्धा चेव फीता च बहुजना च आकिण्णमनुस्सा च सुभिक्खा च; सत्त च पासादसहस्सानि···पे०···ताय च वेसाली भिय्योसोमत्ताय उपसोभति । साधु, देव, मयं पि गणिकं वुट्ठापेय्यामा”[८] ति । तेन हि, भणे, तादिसिं कुमारिं जानाथ[९] यं तुम्हे गणिकं[१०] वुट्ठापेय्याथा ति । तेन खो पन समयेन राजगहे सालवती नाम कुमारी[११] अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय R. 269 समन्नागता । अथ खो राजगहको नेगमो सालवतिं कुमारिं गणिकं वुट्ठापेसि । अथ खो सालवती गणिका नचिरस्सेव पदक्खा[१२] अहोसि नच्चे च गीते च वादिते च, अभिसटा

---

१. फिता—म० । २. अम्बपालिका—रो० । ३. पदक्खिणा—सी०, म०, रो० । ४. अड्ढिकानं—सी० । ५. राजगहिको—सी० । ६. उपसोभितं—सी०; उपसोभितं ति—रो० । ७. पच्चागच्छि—स्या०, रो० । ८. वुट्ठापेस्साम—म० । ९. जानाही—रो० । १०. गणिकं तादिसं—सी० । ११. कुमारिका—सी० । १२. पदक्खिणा—म०, सी०, रो० ।

अत्थिकानं अत्थिकानं मनुस्सानं पटिसतेन च रत्तिं गच्छति । अथ खो सालवती गणिका नचिरस्सेव गब्भिनी अहोसि । अथ खो सालवतिया गणिकाय एतदहोसि – "इत्थी खो गब्भिनी पुरिसानं अमनापा[1] । सचे मं कोचि जानिस्सति सालवती गणिका गब्भिनी ति, सब्बो मे सक्कारो परिहायिस्सति[2] । यन्नूनाहं गिलानं[3] पटिवेदेय्यं ति । अथ खो सालवती गणिका दोवारिकं आणापेसि – "मा, भणे दोवारिक, कोचि पुरिसो पाविसि । यो च मं पुच्छति, 'गिलाना' ति पटिवेदेही" ति । एवं, अय्ये, ति खो सो दोवारिको सालवतिया गणिकाय पच्चस्सोसि । अथ खो सालवती गणिका तस्स गब्भस्स परिपाकमन्वाय पुत्तं विजायि । अथ खो सालवती गणिका दासिं आणापेसि – "हन्द, जे, इमं दारकं कत्तरसुप्पे पक्खिपित्वा नीहरित्वा सङ्कारकूटे छड्डेही" ति । एवं, अय्ये, ति खो सा दासी सालवतिया गणिकाय पटिस्सुत्वा तं दारकं कत्तरसुप्पे पक्खिपित्वा नीहरित्वा सङ्कारकूटे छड्डेसि ।

३. तेन खो पन समयेन अभयो नाम[4] राजकुमारो कालस्सेव राजुपट्ठानं गच्छन्तो अद्दस तं दारकं काकेहि सम्परिकिण्णं, दिस्वान मनुस्से पुच्छि – "किं एतं, भणे, काकेहि सम्परिकिण्णं" ति ? दारको, देवा ति । जीवति, भणे, ति ? जीवति, देवा ति । तेन हि, भणे, तं दारकं अम्हाकं अन्तेपुरं नेत्वा धातीनं देथ पोसेतुं ति । एवं, देवा, ति खो ते मनुस्सा अभयस्स राजकुमारस्स पटिस्सुत्वा तं दारकं अभयस्स राजकुमारस्स अन्तेपुरं नेत्वा B. 379 धातीनं अदंसु – पोसेथा ति । तस्स जीवती ति 'जीवको' ति नामं अकंसु । कुमारेन पोसापितो ति 'कोमारभच्चो' ति नामं अकंसु । अथ खो जीवको कोमारभच्चो नचिरस्सेव विञ्ञुतं पापुणि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन अभयो राजकुमारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अभयं राजकुमारं एतदवोच – "का मे, देव, माता, को पिता" ति ? अहं पि खो ते, भणे जीवक, मातरं न जानामि; अपि चाहं ते पिता; मयासि[5] पोसापितो ति । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इमानि खो राजकुलानि न सुकरानि असिप्पेन उपजीवितुं । यन्नूनाहं सिप्पं सिक्खेय्यं" ति ।

४. तेन खो पन समयेन तक्कसिलायं दिसापामोक्खो वेज्जो पटिवसति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो अभयं राजकुमारं अनापुच्छा येन तक्कसिला[6] (तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन R. 270 येन तक्कसिला), येन सो वेज्जो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं वेज्जं एतदवोच – "इच्छामहं, आचरिय, सिप्पं सिक्खितुं" ति । तेन हि, भणे जीवक, सिक्खस्सू ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो बहुं च गण्हाति लहुं च गण्हाति सुट्ठु च उपधारेति, गहितं चस्स न सम्मुस्सति[7] । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स सत्तन्नं वस्सानं अच्चयेन एतदहोसि – "अहं खो बहुं च गण्हामि लहुं च गण्हामि सुट्ठु च उपधारेमि, गहितं च मे न सम्मुस्सति, सत्त च मे

---

[1] अमनापा होति-सी० । [2] भञ्जिस्सति-म० । [3] गिलाना ति-रो० । [4] अयं पाठो सी० पोत्थके नत्थि । [5] मयापि-स्या०, रो० । [6] तक्कसीला-म० । ( ) सी० पोत्थके नत्थि । [7] पमुस्सति-सी०, स्या०, रो० ।

वस्सानि अधीयन्तस्स, नयिमस्स सिप्पस्स अन्तो पञ्ञायति। कदा इमस्स सिप्पस्स अन्तो पञ्ञायिस्सती" ति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन सो वेज्जो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं वेज्जं एतदवोच – "अहं खो, आचरिय, बहुं च गण्हामि लहुं च गण्हामि सुट्ठु च उपधारेमि, गहितं च मे न सम्मुस्सति, सत्त च मे वस्सानि अधीयन्तस्स, नयिमस्स सिप्पस्स अन्तो पञ्ञायति। कदा इमस्स सिप्पस्स अन्तो पञ्ञायिस्सती" ति? तेन हि, भणे जीवक, B. 380 खणित्तिं आदाय तक्कसिलाय समन्ता योजनं आहिण्डित्वा[1] यं किञ्चि अभेसज्जं पस्सेय्यासि तं आहरा ति। एवं, आचरिया, ति खो जीवको कोमारभच्चो तस्स वेज्जस्स पटिस्सुत्वा खणित्तिं आदाय तक्कसिलाय समन्ता योजनं आहिण्डन्तो न किञ्चि अभेसज्जं अद्दस। अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन सो वेज्जो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं वेज्जं एतदवोच – "आहिण्डन्तोम्हि[2], आचरिय, तक्कसिलाय समन्ता योजनं, न किञ्चि अभेसज्जं अद्दसं" ति। सुसिक्खितोसि[3], भणे जीवक। अलं ते एत्तकं जीविकाया ति[4] जीवकस्स कोमारभच्चस्स परित्तं पाथेय्यं पादासि। अथ खो जीवको कोमारभच्चो तं परित्तं पाथेय्यं आदाय येन राजगहं तेन पक्कामि। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स तं परित्तं पाथेय्यं अन्तरामग्गे साकेते परिक्खयं अगमासि। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इमे खो मग्गा कन्तारा अप्पोदका अप्पभक्खा, न सुकरा अपाथेय्येन गन्तुं। यन्नूनाहं पाथेय्यं परियेसेय्यं" ति।

§ २. सेट्ठिभरियावत्थु

५. तेन खो पन समयेन साकेते सेट्ठिभरियाय सत्तवस्सिको सीसाबाधो होति। बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा आगन्त्वा नासक्खिंसु अरोगं कातुं। बहुं हिरञ्ञं आदाय अगमंसु। अथ खो जीवको कोमारभच्चो साकेतं पविसित्वा मनुस्से पुच्छि – "को, R. 271 भणे, गिलानो, कं तिकिच्छामी" ति? एतिस्सा, आचरिय, सेट्ठिभरियाय सत्तवस्सिको सीसाबाधो; गच्छ, आचरिय, सेट्ठिभरियं तिकिच्छाही ति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन सेट्ठिस्स गहपतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा दोवारिकं आणापेसि – "गच्छ, भणे दोवारिक, सेट्ठिभरियाय पावद – वेज्जो, अय्ये, आगतो, सो तं दट्ठुकामो" ति। एवं, आचरिया, ति खो सो दोवारिको जीवकस्स कोमारभच्चस्स पटिस्सुत्वा येन सेट्ठिभरिया तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिभरियं एतदवोच – "वेज्जो, अय्ये, आगतो; सो तं दट्ठुकामो" ति। कीदिसो, भणे दोवारिक, वेज्जो ति? दहरको, अय्ये, ति। अलं, भणे दोवारिक, B. 381 किं मे दहरको वेज्जो करिस्सति? बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा पि आगन्त्वा[5] नासक्खिंसु अरोगं[6] कातुं। बहुं हिरञ्ञं आदाय अगमंसू ति। अथ खो सो दोवारिको येन जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "सेट्ठिभरिया, आचरिय, एवमाह – अलं, भणे दोवारिक, किं मे दहरको वेज्जो करिस्सति? बहू महन्ता

---

[1] आहिण्डन्तो–रो०। [2] आहिण्डितोम्हि–सी०। [3] सिक्खितोसि–सी०, स्या०, रो०। [4] ति तस्स–सी०। [5] आगन्त्वा तिकिच्छन्ता–स्या०। [6] आरोगं–सी०, रो०।

महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा पि आगन्त्वा नासक्खिंसु अरोगं कातुं । बहुं हिरञ्ञं आदाय अगमंसू" ति । गच्छ, भणे दोवारिक, सेट्ठिभरियाय पावद – "वेज्जो, अय्ये, एवमाह – मा किर, अय्ये, पुरे किञ्चि अदासि । यदा अरोगा होसि तदा यं इच्छेय्यासि तं दज्जेय्यासी" ति । एवं, आचरिया, ति खो सो दोवारिको जीवकस्स कोमारभच्चस्स पटिस्सुत्वा[1] येन सेट्ठिभरिया तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिभरियं एतदवोच – "वेज्जो, अय्ये, एवमाह – मा किर, अय्ये, पुरे किञ्चि अदासि । यदा अरोगा होसि तदा यं इच्छेय्यासि तं दज्जेय्यासी" ति । तेन हि, भणे दोवारिक, वेज्जो आगच्छतू ति । एवं, अय्ये, ति खो सो दोवारिको सेट्ठिभरियाय पटिस्सुत्वा येन जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "सेट्ठिभरिया तं, आचरिय, पक्कोसती" ति ।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन सेट्ठिभरिया तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिभरियाय विकारं सल्लक्खेत्वा सेट्ठिभरियं एतदवोच – "पसतेन मे,[2] अय्ये, सप्पिना अत्थो" ति । अथ खो सेट्ठिभरिया जीवकस्स कोमारभच्चस्स पसतं सप्पिं दापेसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो तं पसतं सप्पिं नानाभेसज्जेहि निप्पचित्वा सेट्ठिभरियं मञ्चके उत्तानं निपज्जापेत्वा[3] नत्थुतो अदासि । अथ खो तं सप्पिं नत्थुतो दिन्नं मुखतो उग्गञ्छि[4] । अथ खो सेट्ठिभरिया पटिग्गहे निट्ठुभित्वा[5] दासिं आणापेसि – "हन्द, जे, इमं सप्पिं पिचुना गण्हाही" ति । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "अच्छरियं याव लूखायं घरणी, यत्र हि नाम इमं छड्डनीयधम्मं सप्पिं पिचुना गाहापेस्सति । बहुकानि च मे महग्घानि महग्घानि[6] R. 272 भेसज्जानि[7] उपगतानि । किं पि मायं किञ्चि[8] देय्यधम्मं दस्सती" ति । अथ खो सेट्ठिभरिया[9] जीवकस्स कोमारभच्चस्स विकारं सल्लक्खेत्वा जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "किस्स B. 382 त्वं, आचरिय, विमनोसी" ति ? इध मे एतदहोसि – "अच्छरियं याव लूखायं घरणी, यत्र हि नाम इमं छड्डनीयधम्मं सप्पिं पिचुना गाहापेस्सति । बहुकानि च मे महग्घानि महग्घानि भेसज्जानि उपगतानि । किं पि मायं किञ्चि देय्यधम्मं दस्सती" ति । मयं खो, आचरिय, अगारिका[10] नाम उपजानामेतस्स संयमस्स[11] । वरमेतं सप्पि दासानं वा कम्मकरानं वा पादब्भञ्जनं वा पदीपकरणे वा आसित्तं । मा त्वं[12], आचरिय, विमनो अहोसि । न ते देय्यधम्मो हायिस्सती ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो सेट्ठिभरियाय सत्तवस्सिकं सीसाबाधं एकेनेव नत्थुकम्मेन अपकड्ढि । अथ खो सेट्ठिभरिया अरोगा[13] समाना जीवकस्स कोमारभच्चस्स चत्तारि सहस्सानि पादासि । पुत्तो – माता मे अरोगा ठिता ति चत्तारि सहस्सानि पादासि । सुणिसा – सस्सु मे अरोगा ठिता ति चत्तारि सहस्सानि पादासि ।

---

१. पटिसुणित्वा-रो०; पटिस्सुणित्वा-स्या० । २. रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि । ३. निपातेत्वा-म० । ४. उग्गच्छि-स्या०, रो० । ५. नुट्ठुहित्वा-स्या०, रो० । ६. महग्घानि-स्या० । ७. महग्घानि भेसज्जानि-म० । ८. कञ्चि-स्या० । ९. सा सेट्ठिभरिया-सी० । १०. आगारिका-स्या०, म० । ११. सञ्ञमस्स-स्या० । १२. मा खो त्वं-म० । १३. आरोगा-सी०, रो० ।

सेट्ठि गहपति – भरिया मे अरोगा ठिता ति चत्तारि सहस्सानि पादासि दासं च दासिं च अस्सरथं च ।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो तानि सोळससहस्सानि आदाय दासं च दासिं च अस्सरथं च येन राजगहं तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन राजगहं येन अभयो राजकुमारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अभयं राजकुमारं एतदवोच – "इदं मे, देव, पठमकम्मं सोळससहस्सानि दासो च दासी च अस्सरथो च । पटिग्गण्हातु[1] मे देवो पोसावनिकं" ति । अलं, भणे जीवक; तुय्हमेव[2] होतु । अम्हाकं येव अन्तेपुरे निवेसनं मापेही ति । एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो अभयस्स राजकुमारस्स पटिस्सुत्वा अभयस्स राजकुमारस्स[3] अन्तेपुरे निवेसनं मापेसि ।

§ ३. बिम्बिसारराजवत्थु

६. तेन खो पन समयेन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स भगन्दलाबाधो होति । साटका लोहितेन मक्खियन्ति[4] । देवियो दिस्वा उप्पण्डेन्ति[5] – "उतुनी दानि देवो, B. 383 पुप्फं देवस्स उप्पन्नं, नचिरं[6] देवो विजायिस्सती" ति । तेन राजा मङ्कु होति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो अभयं राजकुमारं एतदवोच – "मय्हं खो, भणे अभय, तादिसो आबाधो, साटका लोहितेन मक्खियन्ति, देवियो मं[7] दिस्वा उप्पण्डेन्ति – 'उतुनी दानि देवो, पुप्फं देवस्स उप्पन्नं, नचिरं देवो विजायिस्सती' ति । इङ्घ; भणे अभय, तादिसं वेज्जं जानाहि यो मं तिकिच्छेय्या" ति । अयं, देव, अम्हाकं जीवको वेज्जो तरुणो भद्रको । R. 273 सो देवं तिकिच्छिस्सती ति । तेन हि, भणे अभय, जीवकं वेज्जं आणापेहि; सो मं तिकिच्छिस्सती ति । अथ खो अभयो राजकुमारो जीवकं कोमारभच्चं आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक, राजानं तिकिच्छाही" ति । एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो अभयस्स राजकुमारस्स पटिस्सुत्वा नखेन भेसज्जं आदाय येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच – "आबाधं ते,[8] देव, पस्सामा" ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स भगन्दलाबाधं एकेनेव आलेपेन अपकड्ढि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो अरोगो[9] समानो पञ्च इत्थिसतानि सब्बालङ्कारं विभूसापेत्वा[10] ओमुञ्चापेत्वा पुञ्जं[11] कारापेत्वा जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "एतं, भणे जीवक, पञ्चन्नं इत्थिसतानं सब्बालङ्कारं तुय्हं होतू" ति । अलं, देव, अधिकारं मे देवो सरतू ति । तेन हि, भणे जीवक, मं उपट्ठह, इत्थागारं च,

---

[1] पतिगण्हातु-सी०, पटिग्गण्हातु-रो० । [2] तुय्हेव-सी०, रो० । [3] सी० पोत्थके नत्थि । [4] मक्खीयन्ति-सी० । [5] उप्फण्डेन्ति-स्या० । [6] नचिरस्सेव-स्या०, रो० । [7] सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । [8] सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [9] आरोगो-सी०, रो० । [10] भूसापेत्वा-सी०, रो०, म० । [11] पुञ्जकं-सी० ।

बुद्धप्पमुखं[1] च भिक्खुसङ्घं[2] ति । एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसि ।

§ ४. राजगहसेट्ठिवत्थु

७. तेन खो पन समयेन राजगहकस्स[3] सेट्ठिस्स सत्तवस्सिको सीसाबाधो होति ।
बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा आगन्त्वा[4] नासक्खिंसु अरोगं कातुं । बहुं हिरञ्ञं
आदाय अगमंसु । अपि च, वेज्जेहि पच्चक्खातो होति । एकच्चे वेज्जा एवमाहंसु – "पञ्चमं
दिवसं सेट्ठि[5] गहपति कालं करिस्सती" ति । एकच्चे वेज्जा एवमाहंसु – "सत्तमं दिवसं सेट्ठि
गहपति कालं करिस्सती" ति । अथ खो राजगहकस्स नेगमस्स एतदहोसि – "अयं खो सेट्ठि B. 384
गहपति बहूपकारो[6] रञ्ञो चेव नेगमस्स च । अपि च, वेज्जेहि पच्चक्खातो । एकच्चे वेज्जा
एवमाहंसु – 'पञ्चमं दिवसं सेट्ठि गहपति कालं करिस्सती' ति । एकच्चे वेज्जा एवमाहंसु –
'सत्तमं दिवसं सेट्ठि गहपति कालं करिस्सती' ति । अयं च रञ्ञो जीवको वेज्जो तरुणो
भद्रको । यन्नून मयं राजानं जीवकं वेज्जं याचेय्याम सेट्ठिं गहपतिं तिकिच्छितुं" ति । अथ
खो राजगहको नेगमो येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच – "अयं, देव, सेट्ठि गहपति बहूपकारो देवस्स
चेव नेगमस्स च; अपि च, वेज्जेहि पच्चक्खातो । एकच्चे वेज्जा एवमाहंसु – पञ्चमं दिवसं
सेट्ठि गहपति कालं करिस्सती ति । एकच्चे वेज्जा एवमाहंसु – सत्तमं दिवसं सेट्ठि गहपति
कालं करिस्सती ति । साधु देवो जीवकं वेज्जं आणापेतु सेट्ठिं गहपतिं तिकिच्छितुं" ति । R. 274

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो जीवकं कोमारभच्चं आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक, सेट्ठिं गहपतिं तिकिच्छाही" ति । एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा[7] येन सेट्ठि गहपति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिस्स गहपतिस्स विकारं सल्लक्खेत्वा सेट्ठिं गहपतिं एतदवोच – "सचे त्वं, गहपति, अरोगो भवेय्यासि[8] किं मे अस्स देय्यधम्मो" ति ? सब्बं सापतेय्यं च ते, आचरिय, होतु, अहं च ते दासो ति । सक्खिस्ससि[9] पन त्वं, गहपति, एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति ? सक्कोमहं, आचरिय, एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति । सक्खिस्ससि पन त्वं, गहपति, दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति ? सक्कोमहं, आचरिय, दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति । सक्खिस्ससि पन त्वं, गहपति, उत्तानो सत्तमासे निपज्जितुं ति ? सक्कोमहं, आचरिय, उत्तानो सत्तमासे निपज्जितुं ति ।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो सेट्ठिं गहपतिं मञ्चके निपज्जापेत्वा[10] मञ्चके[11] सम्बन्धित्वा

---

[1] बुद्धपमुखं-सी०, रो० । [2] भिक्खुसङ्घं चा ति-स्या०, रो० । [3] राजगहिकस्स-सी० । [4] आगन्त्वा तिकिच्छन्ता-स्या० । [5] सेट्ठी-स्या० । [6] बहुकारो-सी० । [7] पटिसुणित्वा-रो०; पटिस्सुणित्वा-स्या० । [8] सचाहं तं गहपति आरोगापेय्यं-सी०, रो०; सचाहं तं गहपति आरोगं करेय्यं-स्या० । [9] सक्खसि-स्या० । [10] निपातेत्वा-म० । [11] मञ्चकेन-सी० ।

B. 385 सीसच्छविं उप्पाटेत्वा[१] सिब्बिनिं[२] विनामेत्वा द्वे पाणके नीहरित्वा महाजनस्स[३] दस्सेसि – पस्सेय्याथ[४] इमे द्वे पाणके, एकं खुद्दकं एकं महल्लकं। ये ते आचरिया एवमाहंसु – पञ्चमं दिवसं सेट्ठि गहपति कालं करिस्सती ति – तेहायं महल्लको पाणको दिट्ठो। पञ्चमं दिवसं सेट्ठिस्स गहपतिस्स मत्थलुङ्गं परियादियिस्सति[५]। मत्थलुङ्गस्स परियादाना सेट्ठि गहपति कालं करिस्सति। सुदिट्ठो तेहि आचरियेहि। ये[६] ते आचरिया एवमाहंसु – सत्तमं दिवसं सेट्ठि गहपति कालं करिस्सती ति – तेहायं खुद्दको पाणको दिट्ठो। सत्तमं दिवसं सेट्ठिस्स गहपतिस्स मत्थलुङ्गं परियादियिस्सति। मत्थलुङ्गस्स परियादाना सेट्ठि गहपति कालं करिस्सति। सुदिट्ठो तेहि आचरियेही" ति। सिब्बिनिं[७] सम्पटिच्छादेत्वा[८] सीसच्छविं सिब्बेत्वा[९] आलेपं अदासि। अथ खो सेट्ठि गहपति सत्ताहस्स अच्चयेन जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "नाहं, आचरिय, सक्कोमि एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं" ति। ननु मे त्वं, गहपति, पटिस्सुणि[१०] – सक्कोमहं, आचरिय, एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति? सच्चाहं, आचरिय, पटिस्सुणिं, अपाहं मरिस्सामि, नाहं सक्कोमि एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति। तेन हि त्वं, गहपति, दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जाही ति। अथ खो सेट्ठि गहपति सत्ताहस्स अच्चयेन जीवकं R. 275 कोमारभच्चं एतदवोच – "नाहं, आचरिय, सक्कोमि दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं" ति। ननु मे त्वं, गहपति, पटिस्सुणि – सक्कोमहं, आचरिय, दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति? सच्चाहं, आचरिय, पटिस्सुणिं, अपाहं मरिस्सामि, नाहं, आचरिय, सक्कोमि दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितुं ति। तेन हि त्वं, गहपति, उत्तानो सत्तमासे निपज्जाही ति। अथ खो सेट्ठि गहपति सत्ताहस्स अच्चयेन जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "नाहं, आचरिय, सक्कोमि उत्तानो सत्तमासे निपज्जितुं" ति। ननु मे त्वं, गहपति, पटिस्सुणि – सक्कोमहं, आचरिय, उत्तानो सत्तमासे निपज्जितुं ति? सच्चाहं, आचरिय, पटिस्सुणिं, अपाहं मरिस्सामि, नाहं सक्कोमि उत्तानो सत्तमासे निपज्जितुं ति। अहं चे तं, गहपति, न वदेय्यं, एत्तकं पि त्वं न निपज्जेय्यासि, अपि च पटिकच्चेव[११] मया ञातो – तीहि सत्ताहेहि सेट्ठि गहपति अरोगो[१२] B. 386 भविस्सती ति। उट्ठेहि, गहपति, अरोगोसि। जानासि[१३] किं मे देय्यधम्मो ति? सब्बं सापतेय्यं च ते, आचरिय, होतु, अहं च ते दासो ति। अलं, गहपति, मा मे त्वं सब्बं सापतेय्यं अदासि, मा च मे दासो। रञ्ञो सतसहस्सं देहि, मय्हं सतसहस्सं ति। अथ खो सेट्ठि गहपति अरोगो समानो रञ्ञो सतसहस्सं अदासि, जीवकस्स कोमारभच्चस्स सतसहस्सं।

§ ५. सेट्ठिपुत्तवत्थु

८. तेन खो पन समयेन बाराणसेय्यकस्स सेट्ठिपुत्तस्स मोक्खचिकाय कीळन्तस्स

---

१. उप्फालेत्वा-रो०; फालेत्वा-सी०। २. सिब्बनिं-सी०। ३. जनस्स-सी०, स्या०, रो०। ४. पस्सथय्ये-म०; पस्सथ-स्या०; पस्सथय्यो-रो०। ५. परियादयिस्सति-स्या०। ६. ये पि-सी०, स्या०। ७. सिब्बनिं-सी०। ८. सम्पटिपादेत्वा-सी०, रो०; सम्पटिपाटेत्वा-म०। ९. सिब्बित्वा-म०। १०. पटिसुणि-रो०। ११. पटिगच्चेव-रो०; पटिगच्चेवासि-सी०; पटिकच्चेवासि-स्या०। १२. आरोगो-सी०, रो०। १३. जानाहि-सी०, स्या०, रो०।

अन्तगण्ठाबाधो[1] होति, येन[2] यागु पि पीता न सम्मा परिणामं गच्छति, भत्तं पि भुत्तं न सम्मा परिणामं गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो । सो तेन किसो होति लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । अथ खो बाराणसेय्यकस्स सेट्ठिस्स एतदहोसि – "मय्हं खो पुत्तस्स तादिसो[3] आबाधो, येन[4] यागु पि पीता न सम्मा परिणामं गच्छति, भत्तं पि भुत्तं न सम्मा परिणामं गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो । सो तेन किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । यन्नूनाहं राजगहं गन्त्वा राजानं जीवकं वेज्जं याचेय्यं पुत्तं मे तिकिच्छितुं" ति । अथ खो बाराणसेय्यको सेट्ठि राजगहं गन्त्वा येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच – "मय्हं खो, देव, पुत्तस्स तादिसो आबाधो, येन यागु पि पीता न सम्मा परिणामं गच्छति, भत्तं पि भुत्तं न सम्मा परिणामं गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो । सो तेन किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । साधु देवो जीवकं वेज्जं आणापेतु पुत्तं मे तिकिच्छितुं" ति । R. 276

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो जीवकं कोमारभच्चं आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक, बाराणसिं गन्त्वा बाराणसेय्यकं सेट्ठिपुत्तं तिकिच्छाही" ति । एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा बाराणसिं गन्त्वा येन बाराणसेय्यको सेट्ठिपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा बाराणसेय्यकस्स सेट्ठिपुत्तस्स विकारं B. 387 सल्लक्खेत्वा जनं उस्सारेत्वा तिरोकरणियं[5] परिक्खिपित्वा[6] थम्भे उब्बन्धित्वा[7] भरियं पुरतो ठपेत्वा उदरच्छविं उप्पाटेत्वा[8] अन्तगण्ठिं नीहरित्वा भरियाय दस्सेसि – पस्स ते सामिकस्स आबाधं, इमिना यागु पि पीता न सम्मा परिणामं गच्छति, भत्तं पि भुत्तं न सम्मा परिणामं गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो; इमिनायं किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो ति । अन्तगण्ठिं विनिवेठेत्वा अन्तानि पटिपवेसेत्वा उदरच्छविं सिब्बेत्वा[9] आलेपं अदासि । अथ खो बाराणसेय्यको सेट्ठिपुत्तो नचिरस्सेव अरोगो अहोसि । अथ खो बाराणसेय्यको सेट्ठि 'पुत्तो मे अरोगो ठितो'[10] ति जीवकस्स कोमारभच्चस्स सोळससहस्सानि पादासि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो तानि सोळससहस्सानि आदाय पुनदेव राजगहं पच्चागञ्छि ।

§ ६. पज्जोतराजवत्थु

९. तेन खो पन समयेन उज्जेनियं[11] रञ्ञो पज्जोतस्स पण्डुरोगाबाधो होति । बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा आगन्त्वा[12] नासक्खिंसु अरोगं कातुं । बहुं हिरञ्ञं आदाय

---

[1] अन्तगण्डाबाधो–सी० । [2] तेन–स्या० । [3] कीदिसो–रो० । [4] अयं पाठो स्या० पोत्थके नत्थि । [5] तिरोकरणिं–सी०, स्या० । [6] परिक्खिपेत्वा–म० । [7] उपनिबन्धित्वा–सी०, स्या० । [8] उप्फालेत्वा–रो० । [9] सिब्बित्वा–म० । [10] आरोगापितो–सी० । [11] अयं पाठो सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि । [12] आगन्त्वा तिकिच्छन्ता–स्या० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

अगमंसु । अथ खो राजा पज्जोतो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – मय्हं खो तादिसो आबाधो, साधु देवो जीवकं वेज्जं आणापेतु, सो मं तिकिच्छिस्सती ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो जीवकं कोमारभच्चं आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक; उज्जेनिं गन्त्वा राजानं पज्जोतं तिकिच्छाही" ति । एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा उज्जेनिं गन्त्वा येन राजा पज्जोतो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा रञ्ञो पज्जोतस्स विकारं सल्लक्खेत्वा राजानं पज्जोतं एतदवोच – "सप्पिं,[१] देव, निप्पचिस्सामि । तं देवो पिविस्सती" ति । अलं, भणे जीवक, यं ते सक्का विना सप्पिना अरोगं कातुं तं करोहि । जेगुच्छं मे R. 277 सप्पि, पटिक्कूलं[२] ति । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इमस्स खो रञ्ञो B. 388- तादिसो आबाधो, न सक्का[३] विना सप्पिना अरोगं कातुं । यन्नूनाहं सप्पिं निप्पचेय्यं कसाववण्णं कसावगन्धं कसावरसं" ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो नानाभेसज्जेहि सप्पिं निप्पचि कसाववण्णं कसावगन्धं कसावरसं । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इमस्स खो रञ्ञो सप्पि पीतं परिणामेन्तं उद्देकं दस्सति । चण्डोयं[४] राजा घातापेय्यापि[५] मं । यन्नूनाहं पटिकच्चेव आपुच्छेय्यं" ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन राजा पज्जोतो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजानं पज्जोतं एतदवोच – "मयं खो, देव, वेज्जा नाम तादिसेन मुहुत्तेन मूलानि उद्धराम भेसज्जानि संहराम । साधु[६] देवो वाहनागारेसु च द्वारेसु च आणापेतु – येन वाहनेन जीवको इच्छति तेन वाहनेन गच्छतु, येन द्वारेन इच्छति तेन द्वारेन गच्छतु, यं कालं इच्छति तं कालं गच्छतु, यं कालं इच्छति तं कालं पविसतू" ति । अथ खो राजा पज्जोतो वाहनागारेसु च द्वारेसु च आणापेसि – "येन वाहनेन जीवको इच्छति तेन वाहनेन गच्छतु, येन द्वारेन इच्छति तेन द्वारेन गच्छतु, यं कालं इच्छति तं कालं गच्छतु, यं कालं इच्छति तं कालं पविसतू" ति ।

तेन खो पन समयेन रञ्ञो पज्जोतस्स भद्दवतिका नाम हत्थिनिका पञ्ञासयोजनिका होति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो पज्जोतस्स[७] सप्पिं उपनामेसि – कसावं देवो पिवतू ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो राजानं पज्जोतं सप्पिं पायेत्वा हत्थिसालं गन्त्वा भद्दवतिकाय हत्थिनिकाय नगरम्हा निप्पति ।

अथ खो रञ्ञो पज्जोतस्स तं सप्पि पीतं परिणामेन्तं उद्देकं अदासि । अथ खो राजा पज्जोतो मनुस्से एतदवोच – "दुट्ठेन, भणे, जीवकेन सप्पिं पायितोम्हि । तेन हि, भणे, जीवकं वेज्जं विचिनथा[८]" ति । भद्दवतिकाय, देव, हत्थिनिकाय नगरम्हा निप्पतितो ति । तेन खो पन समयेन रञ्ञो पज्जोतस्स काको नाम दासो सट्ठियोजनिको होति, अमनुस्सेन पटिच्च[९] जातो । अथ खो राजा पज्जोतो काकं दासं आणापेसि – "गच्छ, भणे काक, जीवकं

---

१. सप्पिं देहि, सप्पिं–म० । २. पटिकूलं–म० । ३. सक्का मया–स्या० । ४. चण्डायं–स्या०, रो० । ५. घातापेय्यासि–रो० । ६. साधु मे–सी० । ७. पज्जोतस्स तं–स्या० । ८. विचिनाथा–स्या० । ९. सी० पोत्थके नत्थि ।

वेज्जं निवत्तेहि – राजा तं, आचरिय, निवत्तापेती ति। एते खो, भणे काक, वेज्जा नाम B. 389
बहुमाया। मा चस्स किञ्चि पटिग्गहेसी" ति।

अथ खो काको दासो जीवकं कोमारभच्चं अन्तरामग्गे कोसम्बियं सम्भावेसि पातरासं करोन्तं। अथ खो काको दासो जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "राजा तं, आचरिय, R. 278
निवत्तापेती" ति। आगमेहि, भणे काक, याव भुञ्जामि[1]। हन्द, भणे काक, भुञ्जस्सू ति। अलं, आचरिय, रञ्ञाम्हि[2] आणत्तो – एते खो, भणे काक, वेज्जा नाम बहुमाया, मा चस्स किञ्चि पटिग्गहेसी ति। तेन खो पन समयेन जीवको कोमारभच्चो नखेन भेसज्जं ओलुम्पेत्वा आमलकं च खादति पानीयं च पिवति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो काकं दासं एतदवोच – "हन्द, भणे काक, आमलकं च खाद पानीयं च पिवस्सू" ति। अथ खो काको दासो – अयं खो वेज्जो आमलकं च खादति पानीयं च पिवति, न अरहति किञ्चि पापकं होतुं ति – उपड्ढामलकं च खादि पानीयं च अपायि। तस्स तं उपड्ढामलकं खादितं तत्थेव निच्छारेसि। अथ खो काको दासो जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "अत्थि मे, आचरिय, जीवितं" ति? मा, भणे काक, भायि, त्वं चेव अरोगो भविस्ससि राजा च। चण्डो सो राजा घातापेय्या पि मं, तेनाहं न निवत्तामी ति भद्दवतिकं हत्थिनिकं काकस्स निय्यादेत्वा येन राजगहं तेन पक्कामि। अनुपुब्बेन येन[3] राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतमत्थं आरोचेसि। सुट्ठु, भणे जीवक, अकासि यं पि[4] न निवत्तो, चण्डो सो राजा घातापेय्या पि तं ति। अथ खो राजा पज्जोतो अरोगो समानो जीवकस्स कोमारभच्चस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – आगच्छतु जीवको, वरं दस्सामी ति। अलं, अय्यो[5], अधिकारं मे देवो सरतू ति।

१०. तेन खो पन समयेन रञ्ञो पज्जोतस्स सीवेय्यकं[6] दुस्सयुगं उप्पन्नं होति – बहूनं[7] दुस्सानं बहूनं दुस्सयुगानं बहूनं दुस्सयुगसतानं बहूनं दुस्सयुगसहस्सानं बहूनं दुस्सयुगसतसहस्सानं अग्गं च सेट्ठं च पामोक्खं च[8] उत्तमं च पवरं च। अथ खो राजा B. 390
पज्जोतो तं सीवेय्यकं दुस्सयुगं जीवकस्स कोमारभच्चस्स पाहेसि। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इदं खो मे सीवेय्यकं दुस्सयुगं रञ्ञा पज्जोतेन पहितं – बहूनं दुस्सानं बहूनं दुस्सयुगानं बहूनं दुस्सयुगसतानं बहूनं दुस्सयुगसहस्सानं बहूनं दुस्सयुगसतसहस्सानं अग्गं च सेट्ठं च पामोक्खं च उत्तमं च पवरं च। नयिदं अञ्ञो कोचि पच्चारहति परिभुञ्जितुं[9] अञ्ञत्र तेन भगवता अरहता सम्मासम्बुद्धेन, रञ्ञा वा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेना" ति।

---

[1] भुञ्जाम-म०। [2] रञ्ञम्हि-रो०। [3] एत्थ 'येन राजगहं' ति पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु दिस्सति। [4] यंसि-सी०। [5] अलं देव-स्या०। [6] सिवेय्यकं-स्या०, म०, रो०। [7] बहुन्नं-सी०, स्या०, रो०। [8] मोक्खञ्च-सी०, रो०, म०। [9] सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि।

§ ७. समतिंसविरेचनकथा

११. तेन खो पन समयेन भगवतो कायो दोसाभिसन्नो होति । अथ खो भगवा R. 279 आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "दोसाभिसन्नो खो, आनन्द, तथागतस्स कायो । इच्छति तथागतो विरेचनं पातुं" ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "दोसाभिसन्नो खो, आवुसो जीवक, तथागतस्स कायो । इच्छति तथागतो विरेचनं पातुं" ति । तेन हि, भन्ते आनन्द, भगवतो कायं कतिपाहं सिनेहेथा ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो कायं कतिपाहं सिनेहेत्वा येन जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "सिनिद्धो खो, आवुसो जीवक, तथागतस्स कायो । यस्स दानि कालं मञ्ञसी" ति । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "न खो मेतं पतिरूपं[1] योहं भगवतो ओळारिकं विरेचनं ददेय्यं"[2] ति । तीणि[3] उप्पलहत्थानि नानाभेसज्जेहि परिभावेत्वा[4] येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा एकं उप्पलहत्थं भगवतो उपनामेसि – इमं, भन्ते, भगवा पठमं उप्पलहत्थं उपसिङ्घतु । इदं भगवन्तं दसक्खत्तुं विरेचेस्सती ति । दुतियं उप्पलहत्थं भगवतो उपनामेसि – इमं, भन्ते, भगवा दुतियं उप्पलहत्थं उपसिङ्घतु । इदं भगवन्तं दसक्खत्तुं विरेचेस्सती ति । ततियं उप्पलहत्थं भगवतो उपनामेसि – इमं, भन्ते, भगवा ततियं B. 391 उप्पलहत्थं उपसिङ्घतु । इदं भगवन्तं दसक्खत्तुं विरेचेस्सती ति । एवं भगवतो समतिंसाय[5] विरेचनं भविस्सती ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवतो समतिंसाय विरेचनं दत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स बहि द्वारकोट्ठका निक्खन्तस्स एतदहोसि – "मया खो भगवतो समतिंसाय विरेचनं दिन्नं । दोसाभिसन्नो तथागतस्स कायो । न भगवन्तं समतिंसक्खत्तुं विरेचेस्सति, एकूनतिंसक्खत्तुं भगवन्तं विरेचेस्सति । अपि च, भगवा विरित्तो नहायिस्सति । नहातं भगवन्तं सकिं विरेचेस्सति । एवं भगवतो समतिंसाय विरेचनं भविस्सती" ति ।

अथ[6] खो भगवा जीवकस्स कोमारभच्चस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "इधानन्द, जीवकस्स कोमारभच्चस्स बहि द्वारकोट्ठका निक्खन्तस्स एतदहोसि – 'मया खो भगवतो समतिंसाय विरेचनं दिन्नं । दोसाभिसन्नो तथागतस्स कायो । न भगवन्तं समतिंसक्खत्तुं विरेचेस्सति, एकूनतिंसक्खत्तुं भगवन्तं विरेचेस्सति । अपि च, भगवा विरित्तो नहायिस्सति । नहातं भगवन्तं सकिं विरेचेस्सति । एवं भगवतो समतिंसाय विरेचनं भविस्सती' ति । तेन हानन्द, उण्होदकं पटियादेही"[7] ति । एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुणित्वा उण्होदकं पटियादेसि ।

---

[1] पटिरूपं–स्या०, रो० । [2] ददेय्यं यन्नूनाहं–स्या० । [3] तिणि–रो० । [4] परिभावेत्वा तथागतस्स उपनामेय्यं–स्या० । [5] समत्तिंसाय–म० । [6] यथा–स्या० । [7] पटियादेथा–रो० ।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं R. 280 अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्तं एतदवोच – "विरित्तो, भन्ते, भगवा" ति ? विरित्तोम्हि, जीवका ति । इध मय्हं, भन्ते, बहि द्वारकोट्ठका निक्खन्तस्स एतदहोसि – "मया खो भगवतो समतिंसाय विरेचनं दिन्नं । दोसाभिसन्नो तथागतस्स कायो । न भगवन्तं समतिंसक्खत्तुं विरेचेस्सति, एकूनतिंसक्खत्तुं भगवन्तं विरेचेस्सति । अपि च, भगवा विरित्तो नहायिस्सति । नहातं भगवन्तं सकिं विरेचेस्सति । एवं भगवतो समतिंसाय विरेचनं भविस्सती" ति । नहायतु, भन्ते, भगवा, नहायतु सुगतो ति । अथ खो भगवा उण्होदकं नहायि । नहातं भगवन्तं सकिं विरेचेसि । एवं भगवतो समतिंसाय विरेचनं अहोसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्तं एतदवोच – "याव, भन्ते, भगवतो कायो पकतत्तो होति, अलं यूसपिण्डपातेना[1]" ति । B. 392

§ ८. वरयाचनाकथा

१२. अथ खो भगवतो कायो नचिरस्सेव पकतत्तो अहोसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो तं सीवेय्यकं दुस्सयुगं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्तं एतदवोच – "एकाहं, भन्ते, भगवन्तं वरं याचामी" ति । अतिक्कन्तवरा खो, जीवक, तथागता ति । यं च, भन्ते, कप्पति यं च अनवज्जं ति । वदेहि, जीवका ति । भगवा, भन्ते, पंसुकूलिको, भिक्खुसङ्घो च । इदं मे, भन्ते, सीवेय्यकं दुस्सयुगं रञ्ञा पज्जोतेन पहितं – बहूनं[2] दुस्सानं बहूनं दुस्सयुगानं बहूनं दुस्सयुगसतानं बहूनं दुस्सयुगसहस्सानं बहूनं दुस्सयुगसतसहस्सानं अग्गं च सेट्ठं च पामोक्खं च उत्तमं च पवरं च । पटिग्गण्हातु[3] मे, भन्ते, भगवा सीवेय्यकं दुस्सयुगं; भिक्खुसङ्घस्स च गहपतिचीवरं अनुजानातू ति । पटिग्गहेसि भगवा सीवेय्यकं दुस्सयुगं । अथ खो भगवा जीवकं कोमारभच्चं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, गहपतिचीवरं । यो इच्छति, पंसुकूलिको होतु । यो इच्छति, गहपतिचीवरं सादियतु । इतरीतरेनपाहं[4], भिक्खवे, सन्तुट्ठिं वण्णेमी" ति ।

अस्सोसुं खो राजगहे मनुस्सा – भगवता किर भिक्खूनं गहपतिचीवरं अनुञ्ञातं ति । R. 281 ते च मनुस्सा हट्ठा अहेसुं उदग्गा – इदानि खो मयं दानानि दस्साम पुञ्ञानि करिस्साम,

---

[1] यूसपिण्डकेना-स्या० । [2] बहुन्नं-सी०, स्या०, रो० । [3] पतिगण्हातु-सी०; पटिगण्हातु-रो० । [4] इतरितरेन चाहं-स्या० ।

यतो भगवता भिक्खूनं गहपतिचीवरं अनुञ्ञातं ति। एकाहेनेव राजगहे बहूनि चीवरसहस्सानि उप्पज्जिंसु।

B. 393 अस्सोसुं खो जानपदा मनुस्सा – भगवता किर भिक्खूनं गहपतिचीवरं अनुञ्ञातं ति। ते च मनुस्सा हट्ठा अहेसुं उदग्गा – इदानि खो मयं दानानि दस्साम पुञ्ञानि करिस्साम, यतो भगवता भिक्खूनं गहपतिचीवरं अनुञ्ञातं ति। जनपदे पि एकाहेनेव बहूनि चीवरसहस्सानि उप्पज्जिंसु।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स पावारो उप्पन्नो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, पावारं ति। कोसेय्यपावारो उप्पन्नो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कोसेय्यपावारं ति। कोजवं उप्पन्नं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कोजवं ति।

पठमभाणवारं[1] निट्ठितं।

§ ९. कम्बलानुजाननादिकथा

१३. तेन खो पन समयेन कासिराजा[2] जीवकस्स कोमारभच्चस्स अड्ढकासिकं[3] कम्बलं पाहेसि उपड्ढकासिनं खममानं[4]। अथ खो जीवको कोमारभच्चो तं अड्ढकासिकं कम्बलं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्तं एतदवोच – “अयं मे, भन्ते, अड्ढकासिको कम्बलो कासिरञ्ञा पहितो उपड्ढकासिनं खममानो। पटिग्गण्हातु मे, भन्ते, भगवा कम्बलं, यं मम अस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया” ति। पटिग्गहेसि भगवा कम्बलं। अथ खो भगवा जीवकं कोमारभच्चं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि···पे०···पदक्खिणं कत्वा पक्कामि। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, कम्बलं” ति।

१४. तेन खो पन समयेन सङ्घस्स उच्चावचानि चीवरानि उप्पज्जन्ति[5]। अथ खो
B. 394 भिक्खूनं एतदहोसि – “किं नु खो भगवता चीवरं अनुञ्ञातं, किं अननुञ्ञातं” ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, छ चीवरानि – खोमं कप्पासिकं कोसेय्यं कम्बलं साणं[6] भङ्गं ति।

R. 282 १५. तेन खो पन समयेन ये ते भिक्खू गहपतिचीवरं सादियन्ति ते कुक्कुच्चायन्ता पंसुकूलं न सादियन्ति – एकं येव भगवता चीवरं अनुञ्ञातं, न द्वे ति। भगवतो एतमत्थं

---

[1] पठमकभाणवारं–सी०, रो०; पठमभाणवारो–म०। [2] कासिकराजा–रो०। [3] अड्ढकासियं–सी०, स्या०। [4] उपमानं–स्या०। [5] उप्पन्नानि होन्ति–म०। [6] सानं–सी०।

आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गहपतिचीवरं सादियन्तेन पंसुकूलं पि सादियितुं; तदुभयेनपाहं, भिक्खवे, सन्तुट्ठिं वण्णेमी ति ।

§ १०. पंसुकूलपरियेसनकथा

१६. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु[1] अद्धानमग्गप्पटिपन्ना[2] होन्ति । एकच्चे भिक्खू सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय, एकच्चे भिक्खू नागमेसुं । ये ते भिक्खू सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय ते पंसुकूलानि लभिंसु । ये ते भिक्खू नागमेसुं ते एवमाहंसु – “अम्हाकं पि, आवुसो, भागं देथा” ति । ते एवमाहंसु – “न मयं, आवुसो, तुम्हाकं भागं दस्साम । किस्स तुम्हे नागमित्था” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, नागमेन्तानं नाकामा भागं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । एकच्चे भिक्खू सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय, एकच्चे भिक्खू आगमेसुं । ये ते भिक्खू सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय ते पंसुकूलानि लभिंसु । ये ते भिक्खू आगमेसुं ते एवमाहंसु – “अम्हाकं पि, आवुसो, भागं देथा” ति । ते एवमाहंसु – “न मयं, आवुसो, तुम्हाकं भागं दस्साम । किस्स तुम्हे न ओक्कमित्था” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, आगमेन्तानं अकामा भागं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । एकच्चे भिक्खू पठमं सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय, एकच्चे भिक्खू पच्छा ओक्कमिंसु । ये ते भिक्खू पठमं सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय ते पंसुकूलानि लभिंसु । ये ते भिक्खू B. 395 पच्छा ओक्कमिंसु ते न लभिंसु । ते एवमाहंसु – “अम्हाकं पि, आवुसो, भागं देथा” ति । ते एवमाहंसु – “न मयं, आवुसो, तुम्हाकं भागं दस्साम । किस्स तुम्हे पच्छा ओक्कमित्था” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पच्छा ओक्कमन्तानं[3] नाकामा भागं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । ते सदिसा सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय । एकच्चे भिक्खू पंसुकूलानि लभिंसु, एकच्चे भिक्खू न लभिंसु । ये ते भिक्खू न लभिंसु, ते एवमाहंसु – “अम्हाकं पि, आवुसो, भागं R. 283 देथा” ति । ते एवमाहंसु – “न मयं, आवुसो, तुम्हाकं भागं दस्साम । किस्स तुम्हे न लभित्था” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सदिसानं ओक्कमन्तानं अकामा भागं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । ते कतिकं कत्वा सुसानं ओक्कमिंसु पंसुकूलाय । एकच्चे भिक्खू पंसुकूलानि लभिंसु,

---

[1] जनपदे-म० । [2] अद्धानमग्गपटिपन्ना-सी०, स्या०, रो० । [3] ओक्कन्तानं-म०, रो० ।

एकच्चे भिक्खू न लभिंसु । ये ते भिक्खू न लभिंसु ते एवमाहंसु – “अम्हाकं पि, आवुसो, भागं देथा” ति । ते एवमाहंसु – “न मयं, आवुसो, तुम्हाकं भागं दस्साम । किस्स तुम्हे न लभित्था” ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, कतिकं कत्वा ओक्कमन्तानं अकामा भागं दातुं ति ।

§ ११. चीवरपटिग्गाहकसम्मुतिकथा

१७. तेन खो पन समयेन मनुस्सा चीवरं आदाय आरामं आगच्छन्ति । ते पटिग्गाहकं अलभमाना पटिहरन्ति । चीवरं परित्तं उप्पज्जति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं भिक्खुं चीवरपटिग्गाहकं सम्मन्नितुं – यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, गहितागहितं च जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो; याचित्वा ब्यत्तेन[1] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरपटिग्गाहकं B. 396 सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरपटिग्गाहकं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो चीवरपटिग्गाहकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु चीवरपटिग्गाहको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

तेन खो पन समयेन चीवरपटिग्गाहका भिक्खू चीवरं पटिग्गहेत्वा तत्थेव उज्झित्वा R. 284 पक्कमन्ति । चीवरं नस्सति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं भिक्खुं चीवरनिदहकं[2] सम्मन्नितुं – यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, निहितानिहितं च[3] जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो; याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरनिदहकं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरनिदहकं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो चीवरनिदहकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु चीवरनिदहको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

§ १२. भण्डागारसम्मुतिआदिकथा

१८. तेन खो पन समयेन चीवरनिदहका भिक्खू मण्डपे पि रुक्खमूले पि निम्बकोसे पि[4] चीवरं[5] निदहन्ति । उन्दूरेहि पि उपचिकाहि पि खज्जन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

---

१. व्यत्तेन-रो० । २. चीवरनिदाहकं-स्या०, रो० । ३. निदहितानिदहितञ्च-स्या० । ४. निब्बकोसे पि-म० । ५. अज्झोकासे पि चीवरं-स्या० ।

अनुजानामि, भिक्खवे, भण्डागारं सम्मन्नितुं, यं सङ्घो आकङ्खति विहारं वा अड्ढयोगं वा पासादं वा हम्मियं वा गुहं वा । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं विहारं भण्डागारं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं विहारं भण्डागारं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स विहारस्स भण्डागारस्स सम्मुति[1], सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो विहारो भण्डागारं । खमति सङ्घस्स, B. 397 तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स भण्डागारे चीवरं अगुत्तं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं भिक्खुं भण्डागारिकं सम्मन्नितुं — यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, गुत्तागुत्तं च जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो; याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं भण्डागारिकं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं भण्डागारिकं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो भण्डागारिकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु भण्डागारिको । खमति R. 285 सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू भण्डागारिकं वुट्ठापेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, भण्डागारिको वुट्ठापेतब्बो । यो वुट्ठापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स भण्डागारे चीवरं उस्सन्नं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतुं ति ।

तेन खो पन समयेन सङ्घो[2] चीवरं भाजेन्तो कोलाहलं अकासि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं भिक्खुं चीवरभाजकं सम्मन्नितुं — यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, भाजिताभाजितं च जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो; याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरभाजकं B. 398 सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरभाजकं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो चीवरभाजकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स;

---

[1] सम्मति–स्या० । [2] सब्बो सङ्घो–सी०, स्या०, रो० ।

यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु चीवरभाजको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

अथ खो चीवरभाजकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो चीवरं भाजेतब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पठमं उच्चिनित्वा तुलयित्वा वण्णावण्णं कत्वा भिक्खू गणेत्वा वग्गं बन्धित्वा चीवरपटिवीसं[1] ठपेतुं ति ।

अथ खो चीवरभाजकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो सामणेरानं चीवरपटिवीसो दातब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सामणेरानं उपड्ढपटिवीसं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सकेन भागेन उत्तरितुकामो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उत्तरन्तस्स सकं भागं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अतिरेकभागेन उत्तरितुकामो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अनुक्खेपे दिन्ने अतिरेकभागं दातुं ति ।

अथ खो चीवरभाजकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो चीवरपटिवीसो दातब्बो, आगतपटिपाटिया नु खो उदाहु यथावुड्ढं"[2] ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, विकलके तोसेत्वा कुसपातं कातुं ति ।

§ १३. चीवररजनकथा

R. 286
B. 399

१९. तेन खो पन समयेन भिक्खू छकणेन पि[3] पण्डुमत्तिकाय पि चीवरं रजन्ति[4] । चीवरं दुब्बण्णं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, छ रजनानि – मूलरजनं, खन्धरजनं, तचरजनं, पत्तरजनं, पुप्फरजनं, फलरजनं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सीतुदकाय[5] चीवरं रजन्ति । चीवरं दुग्गन्धं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, रजनं पचितुं चुल्लं[6] रजनकुम्भिं ति । रजनं उत्तरियति[7] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उत्तराळुम्पं[8] बन्धितुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू न जानन्ति रजनं पक्कं वा अपक्कं वा । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उदके वा नखपिट्ठिकाय वा थेवकं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू रजनं ओरोपेन्ता कुम्भिं आविञ्छन्ति[9] । कुम्भी भिज्जति[10] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, रजनुळुङ्कं दण्डकथालकं ति[11] ।

तेन खो पन समयेन भिक्खूनं रजनभाजनं न संविज्जति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, रजनकोलम्बं[12] रजनघटं ति ।

---

१. चीवरपटिविंसं-सी०; चीवरपटिविसं-रो०, स्या० । २. यथावुड्ढं-सी० । ३. छकनेन-रो० । ४. रजेन्ति-सी०, स्या० । ५. सीतुन्नकाय-रो; सीतूदकाय-स्या; सीतुन्दिकाय-सी० । ६. चुळ्ळं-स्या० । ७. उत्तरीयति-सी० । ८. उत्तराळुवं-स्या० । ९. आवट्टन्ति-स्या०; आवज्जन्ति-रो० । १०. पभिज्जति-सी० । ११. दण्डकथालिकन्ति-सी०, स्या०, रो० । १२. रजनकोळुम्पं-सी० ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू पातिया पि पत्ते पि चीवरं ओमद्दन्ति[1]। चीवरं परिभिज्जति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, रजनदोणिकं ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू छमाय[2] चीवरं पत्थरन्ति। चीवरं पंसुकितं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, तिणसन्थारकं ति।

तिणसन्थारको उपचिकाहि खज्जति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, चीवरवंसं चीवररज्जुं ति।

मज्झेन लग्गेन्ति। रजनं उभतो गलति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कण्णे बन्धितुं ति।

कण्णो जीरति[3]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कण्णसुत्तकं ति। B. 400

रजनं एकतो गलति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सम्परिवत्तकं सम्परिवत्तकं रजेतुं, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितुं ति।

तेन खो पन समयेन चीवरं पत्थिन्नं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, उदके ओसारेतुं[4] ति।

तेन खो पन समयेन चीवरं फरुसं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, पाणिना आकोटेतुं ति। R. 287

तेन खो पन समयेन भिक्खू[5] अच्छिन्नकानि चीवरानि[6] धारेन्ति दन्तकासावानि[7]। [मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[8] विपाचेन्ति – (सेय्यथापि नाम[9] गिही कामभोगिनो ति)। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अच्छिन्नकानि चीवरानि धारेतब्बानि। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति]।

§ १४. छिन्नकचीवरानुजानना

२०. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं[10] विहरित्वा येन दक्खिणागिरि तेन चारिकं पक्कामि। अद्दसा खो भगवा मगधखेत्तं[11] अच्छिबन्धं[12] पाळिबन्धं[13] मरियादबन्धं[14] सिङ्घाटकबन्धं,[15] दिस्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "पस्ससि नो त्वं, आनन्द, मगधखेत्तं अच्छिबन्धं पाळिबन्धं मरियादबन्धं सिङ्घाटकबन्धं" ति? एवं, भन्ते, ति। उस्सहसि त्वं, आनन्द, भिक्खूनं एवरूपानि चीवरानि संविदहितुं ति? उस्सहामि, भगवा ति। अथ खो भगवा दक्खिणागिरिस्मिं यथाभिरन्तं विहरित्वा पुनदेव राजगहं पच्चागञ्छि[16]। अथ खो

---

[1] सम्मद्दन्ति–सी०, रो०; मद्दन्ति–स्या०। [2] छमायं–स्या०। [3] जिरति–रो०। [4] ओसादेतुं–सी०, स्या०। [5] छब्बग्गिया भिक्खू–स्या०। [6] सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [7] दन्तकसावानि–स्या०। [8] खीयन्ति–रो०, सी०, स्या०। [9] रो० पोत्थके नत्थि। [ ] सी० पोत्थके नत्थि। ( ) स्या० पोत्थके नत्थि। [10] यथाभिरत्तं–सी०। [11] मगधक्खेत्तं–सी०; मागधक्खेत्तं–स्या०। [12] अच्चिबद्धं–सी०, स्या०। [13] पालिबन्धं–रो०, स्या०; पाळिबद्धं–सी०। [14] मरियादबद्धं–सी०; मरियावन्धं–म०। [15] सिङ्घाटकबद्धं–सी०, स्या०। [16] पच्छागच्छि–स्या०, रो०।

आयस्मा आनन्दो सम्बहुलानं भिक्खूनं चीवरानि संविदहित्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "पस्सतु मे, भन्ते, भगवा चीवरानि संविदहितानी"
ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं[1] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि –
"पण्डितो, भिक्खवे, आनन्दो; महापञ्ञो, भिक्खवे, आनन्दो; यत्र हि नाम मया सङ्खित्तेन
भासितस्स वित्थारेन अत्थं आजानिस्सति, कुसिं पि नाम करिस्सति, अड्ढकुसिं पि नाम
P. 401 करिस्सति, मण्डलं पि नाम करिस्सति, अड्ढमण्डलं पि नाम करिस्सति, विवट्टं पि नाम
करिस्सति, अनुविवट्टं पि नाम करिस्सति, गीवेय्यकं पि नाम करिस्सति, जङ्घेय्यकं पि नाम
करिस्सति, बाहन्तं पि नाम करिस्सति, छिन्नकं च भविस्सति, सत्थलूखं[2] समणसारुप्पं
पच्चत्थिकानं च अनभिच्छितं । अनुजानामि, भिक्खवे, छिन्नकं सङ्घाटिं छिन्नकं उत्तरासङ्गं
छिन्नकं अन्तरवासकं" ति ।

§ १५. तिचीवरानुजानना

२१. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन वेसाली तेन चारिकं
पक्कामि । अद्दसा[3] खो भगवा अन्तरा च राजगहं अन्तरा च वेसालिं अद्धानमग्गप्पटिपन्ने[4]
सम्बहुले भिक्खू चीवरेहि उब्भण्डिते[5] सीसे पि चीवरभिसिं करित्वा खन्धे पि चीवरभिसिं
करित्वा कटिया पि चीवरभिसिं करित्वा आगच्छन्ते, दिस्वान भगवतो एतदहोसि – "अतिलहुं
R. 288 खो इमे मोघपुरिसा चीवरे बाहुल्लाय[6] आवत्ता । यन्नूनाहं भिक्खूनं चीवरे सीमं बन्धेय्यं,
मरियादं ठपेय्यं" ति । अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन वेसाली तदवसरि ।
तत्र सुदं भगवा वेसालियं विहरति गोतमके चेतिये । तेन खो पन समयेन भगवा सीतासु
हेमन्तिकासु रत्तीसु अन्तरट्ठकासु हिमपातसमये रत्तिं अज्झोकासे एकचीवरो निसीदि । न
भगवन्तं सीतं अहोसि । निक्खन्ते पठमे यामे सीतं भगवन्तं अहोसि । दुतियं भगवा चीवरं
पारुपि । न भगवन्तं सीतं अहोसि । निक्खन्ते मज्झिमे यामे सीतं भगवन्तं अहोसि । ततियं
भगवा चीवरं पारुपि । न भगवन्तं सीतं अहोसि । निक्खन्ते पच्छिमे यामे उद्धस्ते[7]
अरुणे नन्दिमुखिया रत्तिया सीतं भगवन्तं अहोसि । चतुत्थं भगवा चीवरं पारुपि । न
भगवन्तं सीतं अहोसि । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "ये पि खो ते कुलपुत्ता इमस्मिं
धम्मविनये सीतालुका सीतभीरुका ते पि सक्कोन्ति तिचीवरेन यापेतुं । यन्नूनाहं भिक्खूनं
चीवरे सीमं बन्धेय्यं, मरियादं ठपेय्यं, तिचीवरं अनुजानेय्यं" ति । अथ खो भगवा एतस्मिं
निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इधाहं, भिक्खवे, अन्तरा च
B. 402 राजगहं अन्तरा च वेसालिं अद्धानमग्गप्पटिपन्नो अद्दसं सम्बहुले भिक्खू चीवरेहि उब्भण्डिते
सीसे पि चीवरभिसिं करित्वा खन्धे पि चीवरभिसिं करित्वा कटिया पि चीवरभिसिं करित्वा
आगच्छन्ते, दिस्वान मे एतदहोसि – 'अतिलहुं खो इमे मोघपुरिसा चीवरे बाहुल्लाय आवत्ता ।

---

[1] धम्मिकथं–रो० । [2] सत्तलूखं-रो० । [3] अद्दस–म०; अद्दस खो–रो० । [4] अद्धानमग्गपटिपन्नो–सी०, स्या०, रो० । [5] उब्भण्डीकते-स्या० । [6] चीवरबाहुल्लाय–सी० । [7] उद्धते–स्या०, रो० ।

यन्नूनाहं भिक्खूनं चीवरे सीमं बन्धेय्यं, मरियादं ठपेय्यं ति। इधाहं, भिक्खवे, सीतासु हेमन्तिकासु रत्तीसु अन्तरट्ठकासु हिमपातसमये रत्तिं अज्झोकासे एकचीवरो निसीदिं। न मं सीतं अहोसि। निक्खन्ते पठमे यामे सीतं मं अहोसि। दुतियाहं चीवरं पारुपिं। न मं सीतं अहोसि। निक्खन्ते मज्झिमे यामे सीतं मं अहोसि। ततियाहं चीवरं पारुपिं। न मं सीतं अहोसि। निक्खन्ते पच्छिमे यामे उद्धस्ते अरुणे नन्दिमुखिया रत्तिया सीतं मं अहोसि। चतुत्थाहं चीवरं पारुपिं। न मं सीतं अहोसि। तस्स मय्हं, भिक्खवे, एतदहोसि – "ये पि खो ते कुलपुत्ता इमस्मिं धम्मविनये[1] सीतालुका सीतभीरुका ते पि सक्कोन्ति तिचीवरेन यापेतुं। यन्नूनाहं भिक्खूनं चीवरे सीमं बन्धेय्यं, मरियादं ठपेय्यं, तिचीवरं अनुजानेय्यं' R. 289 ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तिचीवरं – दिगुणं सङ्घाटिं, एकच्चियं उत्तरासङ्गं, एकच्चियं अन्तरवासकं" ति।

§ १६. अतिरेकचीवरकथा

२२. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू भगवता तिचीवरं अनुञ्ञातं ति अञ्ञेनेव तिचीवरेन गामं पविसन्ति, अञ्ञेन[2] तिचीवरेन आरामे अच्छन्ति, अञ्ञेन तिचीवरेन नहानं ओतरन्ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अतिरेकचीवरं धारेस्सन्ती ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अतिरेकचीवरं धारेतब्बं। यो धारेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स अतिरेकचीवरं उप्पन्नं होति। आयस्मा च आनन्दो तं चीवरं आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो होति। आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति। अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि – "भगवता सिक्खापदं[3] पञ्ञत्तं 'न अतिरेकचीवरं धारेतब्बं' ति। इदं च मे अतिरेकचीवरं उप्पन्नं। अहं चिमं चीवरं आयस्मतो B. 403 सारिपुत्तस्स दातुकामो। आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति। कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। कीवचिरं पनानन्द, सारिपुत्तो आगच्छिस्सती ति? नवमं वा, भगवा, दिवसं, दसमं वा ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, दसाहपरमं अतिरेकचीवरं धारेतुं" ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खूनं अतिरेकचीवरं उप्पन्नं होति[4]। अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो अम्हेहि[5] अतिरेकचीवरे पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अतिरेकचीवरं विकप्पेतुं ति।

---

[1] धम्मविनये पब्बजिता–सी०। [2] अञ्ञेनेव–सी०, स्या०। [3] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [4] उप्पज्जति–सी०, रो०। [5] सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

२३. अथ खो भगवा वेसालियं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन बाराणसी तदवसरि । तत्र सुदं भगवा बारणसियं विहरति इसिपतने मिगदाये । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अन्तरवासको छिद्दो होति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता तिचीवरं अनुञ्ञातं – R. 290 दिगुणा सङ्घाटि, एकच्चियो उत्तरासङ्गो, एकच्चियो अन्तरवासको । अयं च मे अन्तरवासको छिद्दो । यन्नूनाहं अग्गळं अच्छुपेय्यं, समन्ततो दुपट्टं भविस्सति, मज्झे एकच्चियं" ति । अथ खो सो भिक्खु अग्गळं अच्छुपेसि । अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो तं भिक्खुं अग्गळं अच्छुपेन्तं, दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं एतदवोच – "किं त्वं, भिक्खु, करोसी" ति ? अग्गळं, भगवा, अच्छुपेमी ति । साधु साधु, भिक्खु; साधु खो त्वं, भिक्खु, अग्गळं अच्छुपेसी ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अहतानं दुस्सानं अहतकप्पानं दिगुणं सङ्घाटिं, एकच्चियं उत्तरासङ्गं, एकच्चियं अन्तरवासकं; उतुद्धटानं दुस्सानं चतुग्गुणं B. 404 सङ्घाटिं, दिगुणं उत्तरासङ्गं, दिगुणं अन्तरवासकं; पंसुकूले यावदत्थं; पापणिके उस्साहो करणीयो । अनुजानामि, भिक्खवे, अग्गळं तुन्नं ओवट्टिकं कण्डूसकं दळ्हीकम्मं[1]" ति ।

§ १७. विसाखावत्थु

२४. अथ खो भगवा बाराणसियं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुदं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । अथ खो विसाखा मिगारमाता येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो R. 291 विसाखं मिगारमातरं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो विसाखा मिगारमाता, भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता, भगवन्तं एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[2] । अथ खो विसाखा मिगारमाता भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

तेन खो पन समयेन तस्सा रत्तिया अच्चयेन चातुद्दीपिको महामेघो पावस्सि । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "यथा, भिक्खवे, जेतवने वस्सति एवं चतूसु[3] दीपेसु वस्सति । ओवस्सापेथ, भिक्खवे, कायं । अयं पच्छिमको चातुद्दीपिको महामेघो" ति । एवं, भन्ते, ति खो ते भिक्खू भगवतो पटिस्सुणित्वा[4] निक्खित्तचीवरा कायं ओवस्सापेन्ति । अथ खो विसाखा मिगारमाता पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा दासिं आणापेसि – "गच्छ, जे । आरामं गन्त्वा कालं आरोचेहि – कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति । एवं, अय्ये, ति खो सा

---

[1] दळ्हिकम्मं–रो० । [2] तुण्हिभावेन–रो० । [3] चतुसु–सी० । [4] पटिस्सुत्वा–सी०; पटिसुणित्वा–रो० ।

दासी विसाखाय मिगारमातुया पटिस्सुणित्वा आरामं गन्त्वा अद्दस भिक्खू निक्खित्तचीवरे
कायं ओवस्सापेन्ते, दिस्वान 'नत्थि आरामे भिक्खू, आजीवका कायं ओवस्सापेन्ती' ति
येन विसाखा मिगारमाता तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा विसाखं मिगारमातरं एतदवोच –
"नत्थय्ये, आरामे भिक्खू, आजीवका कायं ओवस्सापेन्ती" ति । अथ खो विसाखाय
मिगारमातुया पण्डिताय वियत्ताय मेधाविनिया एतदहोसि – "निस्संसयं खो अय्या
निक्खित्तचीवरा कायं ओवस्सापेन्ति । सायं बाला मञ्ञित्थ – नत्थि आरामे भिक्खू, आजीवका B. 405
कायं ओवस्सापेन्ती" ति, पुन[1] दासिं आणापेसि – "गच्छ, जे । आरामं गन्त्वा कालं
आरोचेहि – कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो ते भिक्खू गत्तानि सीतिं[2] करित्वा
कल्लकाया चीवरानि गहेत्वा यथाविहारं पविसिंसु । अथ खो सा दासी आरामं गन्त्वा
भिक्खू अपस्सन्ती 'नत्थि आरामे भिक्खू, सुञ्ञो आरामो' ति येन विसाखामिगारमाता
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा विसाखं मिगारमातरं एतदवोच – "नत्थय्ये, आरामे भिक्खू,
सुञ्ञो आरामो" ति । अथ खो विसाखाय मिगारमातुया पण्डिताय वियत्ताय मेधाविनिया
एतदहोसि – "निस्संसयं खो अय्या गत्तानि सीतिं करित्वा कल्लकाया चीवरानि गहेत्वा
यथाविहारं पविट्ठा । सायं बाला मञ्ञित्थ – नत्थि आरामे भिक्खू, सुञ्ञो आरामो" ति,
पुन दासिं आणापेसि – "गच्छ, जे । आरामं गन्त्वा कालं आरोचेहि – कालो, भन्ते,
निट्ठितं भत्तं" ति ।

२५. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्दहथ[3], भिक्खवे, पत्तचीवरं; कालो
भत्तस्सा" ति । एवं, भन्ते, ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । अथ खो भगवा
पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं[4] वा
बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य, एवमेव – जेतवने अन्तरहितो विसाखाय
मिगारमातुया कोट्ठके पातुरहोसि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने सद्धिं भिक्खुसङ्घेन ।
अथ खो विसाखा मिगारमाता – अच्छरियं वत भो अब्भुतं वत भो तथागतस्स महिद्धिकता
महानुभावता, यत्र हि नाम जण्णुकमत्तेसु[5] पि ओघेसु पवत्तमानेसु[6], कटिमत्तेसु पि ओघेसु
पवत्तमानेसु, न हि नाम एकभिक्खुस्स पि[7] पादा[8] वा चीवरानि वा अल्लानि भविस्सन्ती R. 292
ति – हट्ठा उदग्गा बुद्धप्पमुखं[9] भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा
सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो
विसाखा मिगारमाता भगवन्तं एतदवोच – "अट्ठाहं, भन्ते, भगवन्तं वरानि याचामी" ति ।
अतिक्कन्तवरा खो, विसाखे, तथागता ति । यानि च, भन्ते, कप्पियानि[10] यानि च B. 406
अनवज्जानी ति । वदेहि, विसाखे, ति । इच्छामहं, भन्ते, सङ्घस्स यावजीवं वस्सिकसाटिकं

---

[1] स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [2] सीती–स्या०; सीति–रो० । [3] सन्नहथ–सी०, स्या०, रो० । [4] समिञ्जितं–म० । [5] जन्नुकमत्तेसु–स्या०, रो० । [6] वत्तमानेसु–सी०, स्या० । [7] एकभिक्खुस्सा पि–स्या० । [8] पादानि–सी० । [9] बुद्धपमुखं–सी०, रो० । [10] कप्पन्ति–स्या० ।

दातुं, आगन्तुकभत्तं दातुं, गमिकभत्तं दातुं, गिलानभत्तं दातुं, गिलानुपट्ठाकभत्तं दातुं, गिलानभेसज्जं दातुं, धुवयागुं दातुं, भिक्खुनीसङ्घस्स[१] उदकसाटिकं दातुं ति । किं पन त्वं, विसाखे, अत्थवसं सम्पस्समाना तथागतं अट्ठ वरानि याचसी ति ?

इधाहं, भन्ते, दासिं आणापेसिं – “गच्छ, जे । आरामं गन्त्वा कालं आरोचेहि – कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्तं” ति । अथ खो सा, भन्ते, दासी आरामं गन्त्वा अद्दस भिक्खू निक्खित्तचीवरे कायं ओवस्सापेन्ते, दिस्वान ‘नत्थि आरामे भिक्खू, आजीवका कायं ओवस्सापेन्ती’ ति येनाहं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मं एतदवोच – “नत्थय्ये, आरामे भिक्खू, आजीवका कायं ओवस्सापेन्ती” ति । असुचि, भन्ते, नग्गियं जेगुच्छं[२] पटिकूलं[३] । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं वस्सिकसाटिकं दातुं ।

पुन च परं, भन्ते, आगन्तुको भिक्खु न वीथिकुसलो न गोचरकुसलो किलन्तो पिण्डाय चरति । सो मे आगन्तुकभत्तं भुञ्जित्वा वीथिकुसलो गोचरकुसलो अकिलन्तो पिण्डाय चरिस्सति । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं आगन्तुकभत्तं दातुं ।

पुन च परं, भन्ते, गमिको भिक्खु अत्तनो भत्तं परियेसमानो सत्था वा विहायिस्सति, यत्थ वा वासं गन्तुकामो भविस्सति तत्थ विकाले उपगच्छिस्सति, किलन्तो अद्धानं गमिस्सति । सो मे गमिकभत्तं भुञ्जित्वा सत्था न विहायिस्सति, यत्थ वासं गन्तुकामो भविस्सति तत्थ काले[४] उपगच्छिस्सति,[५] अकिलन्तो अद्धानं गमिस्सति । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं गमिकभत्तं दातुं ।

पुन च परं, भन्ते, गिलानस्स भिक्खुनो सप्पायानि भोजनानि अलभन्तस्स आबाधो
R. 293 वा अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया[६] वा भविस्सति । तस्स मे गिलानभत्तं भुत्तस्स आबाधो न अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया न भविस्सति । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं गिलानभत्तं दातुं ।

B. 407 पुन च परं, भन्ते, गिलानुपट्ठाको भिक्खु अत्तनो भत्तं परियेसमानो गिलानस्स उस्सूरे भत्तं नीहरिस्सति, भत्तच्छेदं करिस्सति । सो मे गिलानुपट्ठाकभत्तं भुञ्जित्वा गिलानस्स कालेन भत्तं नीहरिस्सति, भत्तच्छेदं न करिस्सति । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं गिलानुपट्ठाकभत्तं दातुं ।

पुन च परं, भन्ते, गिलानस्स भिक्खुनो सप्पायानि भेसज्जानि अलभन्तस्स आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया वा भविस्सति । तस्स मे गिलानभेसज्जं परिभुत्तस्स आबाधो न अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया न भविस्सति । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं गिलानभेसज्जं दातुं ।

---

१. भिक्खुनिसङ्घस्स–म० । २. रो० पोत्थके नत्थि । ३. पटिक्कूलं–सी०, रो० । ४. कालेन–सी०, रो०; विकाले–स्या० । ५. न उपगच्छिस्सति–स्या० । ६. कालकिरिया–स्या० ।

पुन च परं, भन्ते, भगवता अन्धकविन्दे दसानिसंसे सम्पस्समानेन यागु अनुञ्ञाता । त्याहं, भन्ते, आनिसंसे सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं धुवयागुं दातुं ।

इध, भन्ते, भिक्खुनियो अचिरवतिया नदिया वेसियाहि सद्धिं नग्गा एकतित्थे नहायन्ति । ता, भन्ते, वेसियो[1] भिक्खुनियो उप्पण्डेसुं – "किं नु खो नाम तुम्हाकं, अय्ये, दहरानं[2] ब्रह्मचरियं चिण्णेन[3], ननु नाम कामा परिभुञ्जितब्बा; यदा जिण्णा भविस्सथ[4] तदा ब्रह्मचरियं चरिस्सथ । एवं तुम्हाकं उभो अत्था[5] परिग्गहिता भविस्सन्ती" ति । ता, भन्ते, भिक्खुनियो वेसियाहि उप्पण्डियमाना मङ्कू अहेसुं । असुचि, भन्ते, मातुगामस्स नग्गियं जेगुच्छं पटिकूलं । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि भिक्खुनीसङ्घस्स यावजीवं उदकसाटिकं दातुं ति ।

२६. किं पन त्वं, विसाखे, आनिसंसं सम्पस्समाना तथागतं अट्ठ वरानि याचसी ति? इध, भन्ते, दिसासु वस्संवुट्ठा[6] भिक्खू सावत्थिं आगच्छिस्सन्ति भगवन्तं दस्सनाय । ते भगवन्तं उपसङ्कमित्वा पुच्छिस्सन्ति – "इत्थन्नामो, भन्ते, भिक्खु कालङ्कतो,[7] तस्स का गति को अभिसम्परायो" ति? तं भगवा ब्याकरिस्सति[8] सोतापत्तिफले वा सकदागामिफले वा अनागामिफले वा अरहत्ते[9] वा । त्याहं उपसङ्कमित्वा पुच्छिस्सामि – "आगतपुब्बा नु खो, भन्ते, तेन अय्येन सावत्थी" ति? सचे मे वक्खन्ति – "आगतपुब्बा तेन भिक्खुना सावत्थी" ति B. 408
निट्ठमेत्थ गच्छिस्सामि – निस्संसयं मे[10] परिभुत्तं[11] तेन अय्येन वस्सिकसाटिका वा आगन्तुकभत्तं R. 294
वा गमिकभत्तं वा गिलानभत्तं वा गिलानुपट्ठाकभत्तं वा गिलानभेसज्जं वा धुवयागु वा ति । तस्सा मे तदनुस्सरन्तिया पामुज्जं जायिस्सति, पमुदिताय पीति जायिस्सति, पीतिमनाय कायो पस्सम्भिस्संति, पस्सद्धकाया सुखं वेदियिस्सामि,[12] सुखिनिया चित्तं समाधियिस्सति । सा मे भविस्सति इन्द्रियभावना बलभावना बोज्झङ्गभावना । इमाहं, भन्ते, आनिसंसं सम्पस्समाना तथागतं अट्ठ वरानि याचामी ति । साधु साधु, विसाखे; साधु खो त्वं, विसाखे, इमं आनिसंसं सम्पस्समाना तथागतं अट्ठ वरानि याचसि । अनुजानामि ते, विसाखे, अट्ठ वरानी ति । अथ खो भगवा विसाखं मिगारमातरं इमाहि गाथाहि अनुमोदि –

"या अन्नपानं ददतिप्पमोदिता[13] ।
सीलूपपन्ना सुगतस्स साविका ॥
ददाति दानं अभिभुय्य मच्छरं ।
सोवग्गिकं सोकनुदं सुखावहं ॥

---

१. वेसिया–म० । २. दहरानं दहरानं–सी० । ३. चिण्णे–स्या०, रो० । ४. भविस्सन्ति–रो० । ५. अन्ता–स्या०, रो० । ६. वस्सं वुत्था–सी०, स्या०, रो० । ७. कालकतो–सी०, रो० । ८. व्याक्करिस्सति-सी०, रो० । ९. अरहत्तफले–रो० । १०. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ११. परिभुत्ता–स्या० । १२. वेदयिस्सामि–स्या०, रो० । १३. ददती पमोदिता–सी०, स्या०; अतिपमोदिता–रो० ।

"दिब्बं सा लभते आयुं[1] ।
आगम्म मग्गं विरजं अनङ्गणं ॥
सा पुञ्ञकामा सुखिनी अनामया ।
सग्गम्हि कायम्हि चिरं पमोदती" ति ॥

२७. अथ खो भगवा विसाखं मिगारमातरं इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, वस्सिकसाटिकं, आगन्तुकभत्तं, गमिकभत्तं, गिलानभत्तं, गिलानुपट्ठाकभत्तं, गिलानभेसज्जं, धुवयागुं, भिक्खुनीसङ्घस्स उदकसाटिकं" ति ।

विसाखाभाणवारं निट्ठितं ।

§ १८. निसीदनादिअनुजानना

B. 409 २८. तेन खो पन समयेन भिक्खू पणीतानि भोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद्दं ओक्कमन्ति[2] । तेसं मुट्ठस्सतीनं असम्पजानानं निद्दं ओक्कमन्तानं सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति, सेनासनं असुचिना मक्खियति । अथ खो भगवा आयस्मता आनन्देन पच्छासमणेन सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो अद्दस सेनासनं असुचिना मक्खितं, दिस्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "किं एतं, आनन्द, सेनासनं मक्खितं" ति ? एतरहि, R. 295 भन्ते, भिक्खू पणीतानि भोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद्दं ओक्कमन्ति । तेसं मुट्ठस्सतीनं असम्पजानानं निद्दं ओक्कमन्तानं सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति; तयिदं, भगवा, सेनासनं असुचिना मक्खितं ति । एवमेतं, आनन्द, एवमेतं, आनन्द । मुच्चति हि, आनन्द[3], मुट्ठस्सतीनं असम्पजानानं निद्दं ओक्कमन्तानं सुपिनन्तेन असुचि । ये ते, आनन्द, भिक्खू उपट्ठितस्सती[4] सम्पजाना निद्दं ओक्कमन्ति, तेसं असुचि न मुच्चति । ये पि ते, आनन्द, पुथुज्जना कामेसु वीतरागा, तेसं पि असुचि न मुच्चति । अट्ठानमेतं, आनन्द, अनवकासो यं अरहतो असुचि मुच्चेय्या ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इधाहं, भिक्खवे, आनन्देन पच्छासमणेन सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो अद्दसं सेनासनं असुचिना मक्खितं, दिस्वान आनन्दं आमन्तेसिं[5] 'किं एतं, आनन्द, सेनासनं मक्खितं' ति ? एतरहि, भन्ते, भिक्खू पणीतानि भोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद्दं ओक्कमन्ति । तेसं मुट्ठस्सतीनं असम्पजानानं निद्दं ओक्कमन्तानं सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति; तयिदं, भगवा, सेनासनं असुचिना मक्खितं ति । एवमेतं, आनन्द, एवमेतं, आनन्द, मुच्चति हि, आनन्द, मुट्ठस्सतीनं असम्पजानानं निद्दं

---

[1] दिब्ब वलं सा लभते च आयुं–स्या० । [2] ओक्कमयतो–रो० । [3] आनन्द तेसं–स्या० । [4] उपट्ठितसती–रो०, सी० । [5] आमन्तेसि–स्या० ।

ओक्कमन्तानं सुपिनन्तेन असुचि । ये ते, आनन्द, भिक्खू उपट्ठितस्सती सम्पजाना निद्दं ओक्कमन्ति, तेसं असुचि न मुच्चति । ये पि ते, आनन्द, पुथुज्जना कामेसु वीतरागा तेसं पि असुचि न मुच्चति । अट्ठानमेतं, आनन्द, अनवकासो यं अरहतो असुचि मुच्चेय्या ति ।

“पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा मुट्ठस्सतिस्स असम्पजानस्स निद्दं ओक्कमतो[1] – दुक्खं सुपति, दुक्खं पटिबुज्झति, पापकं सुपिनं पस्सति, देवता न रक्खन्ति, असुचि मुच्चति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा मुट्ठस्सतिस्स असम्पजानस्स निद्दं ओक्कमतो ।

“पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा उपट्ठितस्सतिस्स सम्पजानस्स निद्दं ओक्कमतो – सुखं B. 410 सुपति, सुखं पटिबुज्झति, न पापकं सुपिनं पस्सति, देवता रक्खन्ति, असुचि न मुच्चति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा उपट्ठितस्सतिस्स सम्पजानस्स निद्दं ओक्कमतो ।

“अनुजानामि, भिक्खवे, कायगुत्तिया चीवरगुत्तिया सेनासनगुत्तिया निसीदनं” ति ।

तेन खो पन समयेन अतिखुद्दकं निसीदनं न सब्बं सेनासनं गोपेति[2] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, यावमहन्तं पच्चत्थरणं आकङ्खति तावमहन्तं पच्चत्थरणं कातुं ति ।

२९. तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स उपज्झायस्स आयस्मतो बेलट्ठसीसस्स[3] थुल्लकच्छाबाधो होति । तस्स लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति । तानि भिक्खू उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ति । अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो ते भिक्खू तानि चीवरानि उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ते, दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – “किं इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो” ति ? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो थुल्लकच्छाबाधो । लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति । तानि मयं उदकेन R. 296 तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढामा ति । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, यस्स कण्डु वा पिळका वा अस्सावो वा थुल्लकच्छु वा[4] आबाधो कण्डुपटिच्छादिं[5]” ति ।

३०. अथ खो विसाखा मिगारमाता मुखपुञ्छनचोळकं[6] आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो विसाखा मिगारमाता भगवन्तं एतदवोच – “पटिग्गण्हातु[7] मे, भन्ते, भगवा[8] मुखपुञ्छनचोळकं, यं मम अस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा मुखपुञ्छनचोळकं । अथ B. 411 खो भगवा विसाखं मिगारमातरं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो विसाखा मिगारमाता भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता

---

[1] ओक्कमयतो–रो० । [2] सङ्गोपेति–म० । [3] बेलट्ठिसीसस्स–सी०; वेलट्ठसीसस्स–स्या० । [4] थुल्लकच्छा–स्या०, रो० । [5] कण्डुप्पटिच्छादिं–म० । [6] मुखपुञ्छनचोलं–स्या०; मुखपुञ्छनचोळं–म०; मुखपुञ्छनचोलकं–रो० । [7] पतिगण्हातु–सी०; पटिग्गण्हातु–रो० । [8] अयं पाठो स्या० पोत्थके नत्थि ।

समुत्तेजिता सम्पहंसिता उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, मुखपुञ्छनचोळकं" ति ।

३१. तेन खो पन समयेन रोजो मल्लो आयस्मतो आनन्दस्स सहायो होति । रोजस्स मल्लस्स खोमपिलोतिका आयस्मतो आनन्दस्स हत्थे निक्खित्ता होति । आयस्मतो च आनन्दस्स खोमपिलोतिकाय अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स विस्सासं गहेतुं – सन्दिट्ठो च होति, सम्भत्तो च, आलपितो च, जीवति च, जानाति च, गहिते मे अत्तमनो भविस्सती ति । अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स विस्सासं गहेतुं ति ।

३२. तेन खो पन समयेन भिक्खूनं परिपुण्णं होति तिचीवरं । अत्थो च होति परिस्सावनेहि पि थविकाहि पि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, परिक्खारचोळकं[1] ति ।

§ १९. पच्छिमविकप्पनुपगचीवरादिकथा

३३. अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "यानि तानि भगवता अनुञ्ञातानि तिचीवरं
R. 297 ति वा वस्सिकसाटिका ति वा निसीदनं ति वा पच्चत्थरणं ति वा कण्डुप्पटिच्छादी ति वा
मुखपुञ्छनचोळकं ति वा परिक्खारचोळकं ति वा, सब्बानि तानि अधिट्ठातब्बानि नु खो, उदाहु, विकप्पेतब्बानी" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तिचीवरं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं; वस्सिकसाटिकं वस्सानं चातुमासं अधिट्ठातुं, ततो परं विकप्पेतुं; निसीदनं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं; पच्चत्थरणं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं; कण्डुप्पटिच्छादिं याव आबाधा अधिट्ठातुं ततो परं विकप्पेतुं; मुखपुञ्छनचोळकं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं; परिक्खारचोळकं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं ति ।

B. 412 अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कित्तकं पच्छिमं नु खो चीवरं विकप्पेतब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, आयामेन अट्ठङ्गुलं सुगतङ्गुलेन चतुरङ्गुलवित्थतं पच्छिमं चीवरं विकप्पेतुं ति ।

३४. तेन खो पन समयेन आयस्मतो महाकस्सपस्स पंसुकूलकतो[2] गरुको होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सुत्तलूखं कातुं ति । विकण्णो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, विकण्णं उद्धरितुं ति । सुत्ता ओकिरियन्ति[3] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अनुवातं परिभण्डं आरोपेतुं ति ।

---

[1] परिक्खारचोलं–स्या०; परिक्खारचोलकं–रो० । [2] पंसुकूलिकतो–स्या० । [3] ओकिरीयन्ति–सी० ।

३५. तेन खो पन समयेन सङ्घाटिया पत्ता लुज्जन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठपदकं कातुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो तिचीवरे[1] कयिरमाने सब्बं छिन्नकं नप्पहोति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे छिन्नकानि एकं अच्छिन्नकं ति ।

द्वे छिन्नकानि एकं अच्छिन्नकं नप्पहोति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे अच्छिन्नकानि एकं[2] छिन्नकं ति ।

द्वे अच्छिन्नकानि एकं छिन्नकं नप्पहोति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्वाधिकं पि आरोपेतुं, न च, भिक्खवे, सब्बं अच्छिन्नकं धारेतब्बं । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

३६. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो बहुं चीवरं उप्पन्नं होति । सो च तं चीवरं मातापितूनं[3] दातुकामो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । मातापितरो ति[4] खो, भिक्खवे, ददमाने[5] किं वदेय्याम[6] ? अनुजानामि, भिक्खवे, मातापितूनं दातुं । न च, भिक्खवे, सद्धादेय्यं विनिपातेतब्बं । यो विनिपातेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । R. 298

३७. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अन्धवने चीवरं निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन गामं पिण्डाय पाविसि । चोरा तं चीवरं अवहरिंसु । सो भिक्खु दुच्चोळो होति लूखचीवरो । भिक्खू एवमाहंसु – "किस्स त्वं, आवुसो, दुच्चोळो लूखचीवरोसी"[7] ति ? इधाहं, आवुसो, अन्धवने चीवरं निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन गामं पिण्डाय पाविसिं । चोरा तं चीवरं अवहरिंसु । तेनाहं दुच्चोळो लूखचीवरो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, सन्तरुत्तरेन गामो पविसितब्बो । यो पविसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । B. 413

तेन खो पन समयेन आयस्मा आनन्दो असतिया[8] सन्तरुत्तरेन गामं पिण्डाय पाविसि । भिक्खू आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोचुं – "ननु खो, आवुसो आनन्द, भगवता पञ्ञत्तं – 'न सन्तरुत्तरेन गामो पविसितब्बो' ति ? किस्स त्वं, आवुसो आनन्द,[9] सन्तरुत्तरेन गामं पविट्ठो" ति ? सच्चं, आवुसो, भगवता पञ्ञत्तं – 'न सन्तरुत्तरेन गामो पविसितब्बो' ति । अपि चाहं असतिया पविट्ठो ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

पञ्चिमे, भिक्खवे, पच्चया सङ्घाटिया निक्खेपाय – गिलानो वा होति, वस्सिकसङ्केतं वा होति, नदीपारं गन्तुं[10] वा होति, अग्गळगुत्तिविहारो वा होति, अत्थतकठिनं[11] वा होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पच्चया सङ्घाटिया निक्खेपाय ।

---

[1] चीवरे–स्या० । [2] रो० पोत्थके नत्थि । [3] मातापितुन्नं–सी०, रो० । [4] हि–रो० । [5] वदमानो–सी० । [6] वदेय्यामि–सी० । [7] लूखचीवरो–रो०, सी० । [8] अस्सतिया–म० । [9] अयं पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [10] नदीपारगतं–सी० । [11] कथिनं–म० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

पञ्चिमे, भिक्खवे, पच्चया उत्तरासङ्गस्स निक्खेपाय …पे०… अन्तरवासकस्स निक्खेपाय – गिलानो वा होति, वस्सिकसङ्केतं वा होति, नदीपारं गन्तुं वा होति, अग्गळगुत्तिविहारो वा होति, अत्थतकठिनं वा होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पच्चया उत्तरासङ्गस्स अन्तरवासकस्स निक्खेपाय ।

पञ्चिमे, भिक्खवे, पच्चया वस्सिकसाटिकाय निक्खेपाय – गिलानो वा होति, निस्सीमं गन्तुं वा होति, नदीपारं गन्तुं वा होति, अग्गळगुत्तिविहारो वा होति, वस्सिकसाटिका अकता वा होति विप्पकता वा । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पच्चया वस्सिकसाटिकाय निक्खेपाया ति ।

§ २०. सङ्घिकचीवरुप्पादकथा

B. 414 ३८. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु एको वस्सं वसि । तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स
देमा ति चीवरानि अदंसु । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'चतुवग्गो
R. 299 पच्छिमो सङ्घो' ति । अहं चम्हि एकको । इमे च मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि अदंसु ।
यन्नूनाहं इमानि सङ्घिकानि चीवरानि सावत्थिं हरेय्यं" ति । अथ खो सो भिक्खु तानि
चीवरानि आदाय सावत्थिं गन्त्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । तुय्हेव, भिक्खु, तानि
चीवरानि याव कठिनस्स उब्भाराया ति । इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एको वस्सं वसति ।
तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि देन्ति । अनुजानामि, भिक्खवे, तस्सेव तानि
चीवरानि याव कठिनस्स उब्भाराया ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उतुकालं एको वसि । तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि अदंसु । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'चतुवग्गो पच्छिमो सङ्घो' ति । अहं चम्हि एकको । इमे च मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि अदंसु । यन्नूनाहं इमानि सङ्घिकानि चीवरानि सावत्थिं हरेय्यं" ति । अथ खो सो भिक्खु तानि चीवरानि आदाय सावत्थिं गन्त्वा भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतुं । इध पन, भिक्खवे, भिक्खु उतुकालं एको[1] वसति । तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि देन्ति । अनुजानामि, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तानि चीवरानि अधिट्ठातुं – मय्हिमानि चीवरानी ति । तस्स चे, भिक्खवे, भिक्खुनो तं चीवरं अनधिट्ठिते[2] अञ्ञो भिक्खु आगच्छति, समको दातब्बो भागो । तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि तं चीवरं भाजियमाने, अपातिते कुसे, अञ्ञो भिक्खु आगच्छति, समको दातब्बो भागो । तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि तं चीवरं भाजियमाने, पातिते कुसे, अञ्ञो भिक्खु आगच्छति, नाकामा दातब्बो भागो ति ।

तेन खो पन समयेन द्वे भातिका[3] थेरा, आयस्मा च इसिदासो आयस्मा च इसिभद्दो[4],

---

१. एकको–सी० । २. अनधिट्ठितेन–रो० । ३. भातुका–सी०, स्या०, रो० । ४. इसिभटो–म०; इसिभत्तो–स्या०, रो० ।

सावत्थियं वस्संवुट्ठा[1] अञ्ञतरं गामकावासं अगमंसु । मनुस्सा चिरस्सा पि थेरा आगता ति सचीवरानि भत्तानि अदंसु[2] । आवासिका भिक्खू थेरे पुच्छिंसु – “इमानि, भन्ते, सङ्घिकानि B. 415 चीवरानि थेरे आगम्म उप्पन्नानि, सादियिस्सन्ति थेरा भागं” ति । थेरा एवमाहंसु – “यथा खो मयं, आवुसो, भगवता धम्मं देसितं आजानाम, तुम्हाकं येव तानि चीवरानि याव कठिनस्स उब्भाराया” ति ।

तेन खो पन समयेन तयो भिक्खू राजगहे वस्सं वसन्ति । तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि देन्ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “भगवता पञ्ञत्तं ‘चतुवग्गो R. 300 पच्छिमो सङ्घो’ ति । मयं चम्हा[3] तयो जना । इमे च मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि देन्ति । कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं” ति ? तेन खो पन समयेन सम्बहुला थेरा, आयस्मा च नीलवासी[4] आयस्मा च साणवासी आयस्मा च गोपको[5] आयस्मा च भगु आयस्मा च फळिकसन्दानो[6], पाटलिपुत्ते विहरन्ति कुक्कुटारामे । अथ खो ते भिक्खू पाटलिपुत्तं गन्त्वा थेरे पुच्छिंसु । थेरा एवमाहंसु – “यथा खो मयं आवुसो भगवता धम्मं देसितं आजानाम, तुम्हाकं येव तानि चीवरानि याव कठिनस्स उब्भाराया” ति ।

§ २१. उपनन्दसक्यपुत्तवत्थु

३९. तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो सावत्थियं वस्संवुट्ठो अञ्ञतरं गामकावासं अगमासि । तत्थ च भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु । ते एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति । ततो चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञं आवासं अगमासि । तत्थ पि भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु । ते पि एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति । ततो पि चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञं आवासं अगमासि । तत्थ पि भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु । ते पि एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति । ततो पि चीवरभागं गहेत्वा महन्तं चीवरभण्डिकं[7] आदाय पुनदेव सावत्थिं पच्चागच्छि । भिक्खू एवमाहंसु – “महापुञ्ञोसि त्वं, आवुसो उपनन्द, बहुं ते चीवरं उप्पन्नं” ति । कुतो मे, आवुसो, पुञ्ञं ? इधाहं, आवुसो, B. 416 सावत्थियं वस्संवुट्ठो अञ्ञतरं गामकावासं अगमासिं । तत्थ भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु । ते मं एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति । ततो चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञं आवासं अगमासिं । तत्थ पि भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु । ते पि मं एवमाहंसु – R. 301

---

[1] वस्संवुत्था–सी०, रो०, स्या० । [2] अकंसु–सी० । [3] मयञ्चम्ह–सी० । [4] निलवासि–रो०, म० । [5] गोतको–म० । [6] फलिकसन्दानो–स्या०, रो०; फलिकसन्तानो–म० । [7] चीवरभण्डियं–सी० ।

‘इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति । ततो पि चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञं आवासं अगमासिं । तत्थ पि भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु । ते पि मं एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति । ततो पि चीवरभागं अग्गहेसिं । एवं मे बहुं चीवरं उप्पन्नं ति । किं पन त्वं, आवुसो उपनन्द, अञ्ञत्र वस्संवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभागं सादियी ति[1] ? एवमावुसो ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा…पे०…ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[2] विपाचेन्ति – “कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो अञ्ञत्र वस्संवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभागं सादियिस्सती” ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं…पे०…सच्चं किर त्वं, उपनन्द, अञ्ञत्र वस्संवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभागं सादियी ति ? सच्चं भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा…पे०…कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, अञ्ञत्र वस्संवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभागं सादियिस्ससि । नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय…पे०…विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, अञ्ञत्र वस्संवुट्ठेन अञ्ञत्र चीवरभागो सादितब्बो[3] । यो सादियेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो एको द्वीसु आवासेसु वस्सं वसि – एवं मे बहुं चीवरं उप्पज्जिस्सती ति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “कथं नु खो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स चीवरपटिवीसो[4] दातब्बो” ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । देथ, भिक्खवे, मोघपुरिसस्स एकाधिप्पायं । इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एको द्वीसु आवासेसु वस्सं वसति – एवं मे बहुं चीवरं उप्पज्जिस्सती ति । सचे अमुत्र उपड्ढं अमुत्र उपड्ढं वसति, अमुत्र उपड्ढो अमुत्र उपड्ढो चीवरपटिवीसो दातब्बो । यत्थ वा पन बहुतरं वसति, ततो चीवरपटिवीसो दातब्बो ति ।

§ २२. गिलानवत्थुकथा

B. 417 ४०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो कुच्छिविकाराबाधो होति । सो सके मुत्तकरीसे पलिपन्नो सेति । अथ खो भगवा आयस्मता आनन्देन पच्छासमणेन सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो येन तस्स भिक्खुनो विहारो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो भगवा तं भिक्खुं सके मुत्तकरीसे पलिपन्नं सयमानं,[5] दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं एतदवोच – “किं ते, भिक्खु, आबाधो” ति ? कुच्छिविकारो मे, भगवा, ति । R. 302 अत्थि पन ते, भिक्खु, उपट्ठाको ति ? नत्थि, भगवा, ति । किस्स तं भिक्खू न उपट्ठहन्ती ति[6] ? अहं खो, भन्ते, भिक्खूनं अकारको; तेन मं भिक्खू न उपट्ठेन्ती ति । अथ खो

---

[1] सादियिस्ससी ति–रो०; सादियिस्सती ति–सी० । [2] खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० । [3] सादियितब्बो–सी० । [4] पटिविंसो–सी०; पटिविसो–रो०, स्या० । [5] सेमानं–सी० । [6] उपट्ठेन्ती ति–सी०, स्या०, रो० ।

भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "गच्छानन्द, उदकं आहर, इमं भिक्खुं नहापेस्सामा" ति। एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुणित्वा उदकं आहरि[1]। भगवा उदकं आसिञ्चि। आयस्मा आनन्दो परिधोवि। भगवा सीसतो अग्गहेसि। आयस्मा आनन्दो पादतो उच्चारेत्वा मञ्चके निपातेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "अत्थि, भिक्खवे, अमुकस्मिं विहारे भिक्खु गिलानो" ति? अत्थि, भगवा, ति। किं तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो ति? तस्स, भन्ते, आयस्मतो कुच्छिविकाराबाधो ति। अत्थि पन, भिक्खवे, तस्स भिक्खुनो उपट्ठाको ति? नत्थि, भगवा, ति। किस्स तं भिक्खू न उपट्ठेन्ती ति? एसो, भन्ते, भिक्खु भिक्खूनं अकारको; तेन तं भिक्खू न उपट्ठेन्ती ति। नत्थि वो[2], भिक्खवे, माता, नत्थि पिता, ये वो उपट्ठहेय्युं। तुम्हे चे, भिक्खवे, अञ्ञमञ्ञं न उपट्ठहिस्सथ, अथ को चरहि उपट्ठहिस्सति?
यो, भिक्खवे, मं उपट्ठहेय्य सो गिलानं उपट्ठहेय्य। सचे उपज्झायो होति, उपज्झायेन
यावजीवं उपट्ठातब्बो; वुट्ठानमस्स[3] आगमेतब्बं। सचे आचरियो होति, आचरियेन यावजीवं
उपट्ठातब्बो; वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं। सचे सद्धिविहारिको होति, सद्धिविहारिकेन यावजीवं
उपट्ठातब्बो; वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं। सचे अन्तेवासिको होति, अन्तेवासिकेन यावजीवं
उपट्ठापेतब्बो; वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं। सचे समानुपज्झायको होति, समानुपज्झायकेन यावजीवं
उपट्ठातब्बो; वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं। सचे समानाचरियको होति, समानाचरियकेन यावजीवं B. 418
उपट्ठातब्बो; वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं। सचे न होति उपज्झायो वा आचरियो वा
सद्धिविहारिको वा अन्तेवासिको वा समानुपज्झायको वा समानाचरियको वा सङ्घेन
उपट्ठातब्बो। नो चे उपट्ठहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

४१. पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानो दूपट्ठो[4] होति – असप्पायकारी होति, सप्पाये मत्तं न जानाति, भेसज्जं न पटिसेविता होति, अत्थकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स यथाभूतं आबाधं नाविकत्ता होति 'अभिक्कमन्तं वा अभिक्कमती ति, पटिक्कमन्तं वा पटिक्कमती ति, ठितं वा ठितो' ति, उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं[5] खरानं कटुकानं असातानं अमनापानं पाणहरानं अनधिवासकजातिको होति। इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानो दूपट्ठो होति।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानो सूपट्ठो होति – सप्पायकारी होति, R. 303
सप्पाये मत्तं जानाति, भेसज्जं पटिसेविता होति, अत्थकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स यथाभूतं
आबाधं आविकत्ता होति 'अभिक्कमन्तं वा अभिक्कमती ति, पटिक्कमन्तं वा पटिक्कमती ति,
ठितं वा ठितो' ति, उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं तिब्बानं खरानं कटुकानं

---

[1] आहरित्वा–रो०। [2] ते–रो०। [3] वुट्ठानस्स–सी०, स्या०, रो०। [4] दूपट्ठाको–स्या०; दुपट्ठाको–रो०। [5] तिप्पानं–सी०।

असातानं अमनापानं पाणहरानं अधिवासकजातिको होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानो सूपट्ठो होति ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको नालं गिलानं उपट्ठातुं – न पटिबलो होति भेसज्जं संविधातुं,[1] सप्पायासप्पायं न जानाति असप्पायं उपनामेति सप्पायं अपनामेति, आमिसन्तरो गिलानं उपट्ठाति नो मेत्तचित्तो, जेगुच्छी होति उच्चारं वा पस्सावं वा खेळं वा वन्तं वा नीहातुं, न पटिबलो होति गिलानं कालेन कालं धम्मिया कथाय सन्दस्सेतुं समादपेतुं समुत्तेजेतुं सम्पहंसेतुं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको नालं गिलानं उपट्ठातुं ।

B. 419 पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको अलं गिलानं उपट्ठातुं – पटिबलो होति भेसज्जं संविधातुं, सप्पायासप्पायं जानाति असप्पायं अपनामेति सप्पायं उपनामेति, मेत्तचित्तो गिलानं उपट्ठाति[2] नो आमिसन्तरो, अजेगुच्छी होति उच्चारं वा पस्सावं वा खेळं वा वन्तं वा नीहातुं, पटिबलो होति गिलानं कालेन कालं धम्मिया कथाय सन्दस्सेतुं समादपेतुं समुत्तेजेतुं सम्पहंसेतुं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको अलं गिलानं उपट्ठातुं ति ।

§ २३. मतसन्तककथा

४२. तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू कोसलेसु जनपदे[3] अद्धानमग्गप्पटिपन्ना[4] होन्ति । ते अञ्ञतरं आवासं उपगच्छिंसु । तत्थ अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "भगवता खो, आवुसो, गिलानुपट्ठानं वण्णितं । हन्द, मयं, आवुसो, इमं भिक्खुं उपट्ठहेमा" ति[5] । ते तं उपट्ठहिंसु । सो तेहि उपट्ठहियमानो[6] कालमकासि । अथ खो ते भिक्खू तस्स भिक्खुनो पत्तचीवरं आदाय सावत्थिं गन्त्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "भिक्खुस्स, भिक्खवे, कालङ्कते[7] सङ्घो सामी पत्तचीवरे, अपि च गिलानुपट्ठाका

R. 304 बहूपकारा[8] । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घेन तिचीवरं च पत्तं च गिलानुपट्ठाकानं दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बं । तेन गिलानुपट्ठाकेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "इत्थन्नामो, भन्ते, भिक्खु कालङ्कतो । इदं तस्स तिचीवरं च पत्तो चा" ति । व्यत्तेन[9] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो भिक्खु कालङ्कतो । इदं तस्स तिचीवरं च पत्तो च । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इमं तिचीवरं च पत्तं च गिलानुपट्ठकानं ददेय्य । एसा ञत्ति ।

---

[1] विधातुं–रो० । [2] उपट्ठेति–स्या० । [3] जनपदेसु–सी०, स्या०, रो० । [4] अद्धानमग्गपटिपन्ना–रो०, सी०, स्या० । [5] उपट्ठेमाति–सी०, स्या० । [6] उपट्ठियमानो–सी०, स्या० । [7] कालकते–सी०, स्या०, रो० । [8] बहुकारा–सी० । [9] व्यत्तेन–सी०, रो० ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो भिक्खु कालङ्कतो । इदं तस्स तिचीवरं च पत्तो च । सङ्घो इमं तिचीवरं च पत्तं च गिलानुपट्ठाकानं देति । यस्सायस्मतो खमति इमस्स तिचीवरस्स च पत्तस्स च गिलानुपट्ठाकानं दानं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“दिन्नं इदं सङ्घेन तिचीवरं च पत्तो च गिलानुपट्ठाकानं । खमति सङ्घस्स, तस्मा B. 420
तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

४३. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो सामणेरो कालङ्कतो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । सामणेरस्स, भिक्खवे, कालङ्कते सङ्घो सामी पत्तचीवरे, अपि च गिलानुपट्ठाका बहूपकारा । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घेन चीवरं च पत्तं च गिलानुपट्ठाकानं दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बं । तेन गिलानुपट्ठाकेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – “इत्थन्नामो, भन्ते, सामणेरो कालङ्कतो, इदं तस्स चीवरं च पत्तो चा” ति । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो सामणेरो कालङ्कतो । इदं तस्स चीवरं च पत्तो च । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इमं चीवरं च पत्तं च गिलानुपट्ठाकानं ददेय्य । एसा ञत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो सामणेरो कालङ्कतो । इदं तस्स चीवरं च पत्तो च । सङ्घो इमं चीवरं च पत्तं च गिलानुपट्ठाकानं देति । यस्सायस्मतो खमति इमस्स चीवरस्स च पत्तस्स च गिलानुपट्ठाकानं दानं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“दिन्नं इदं सङ्घेन चीवरं च पत्तो च गिलानुपट्ठाकानं । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति ।

४४. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु च सामणेरो च गिलानं उपट्ठहिंसु । सो
तेहि उपट्ठहियमानो कालमकासि । अथ खो तस्स गिलानुपट्ठाकस्स भिक्खुनो एतदहोसि – R. 305
“कथं नु खो गिलानुपट्ठाकस्स सामणेरस्स चीवरपटिवीसो दातब्बो” ति ? भगवतो एतमत्थं
आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकस्स सामणेरस्स समकं पटिवीसं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु बहुभण्डो बहुपरिक्खारो कालङ्कतो होति ।
भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । भिक्खुस्स, भिक्खवे, कालङ्कते सङ्घो सामी पत्तचीवरे, अपि च
गिलानुपट्ठाका बहूपकारा । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घेन तिचीवरं च पत्तं च गिलानुपट्ठाकानं B. 421
दातुं । यं तत्थ लहुभण्डं लहुपरिक्खारं तं सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतुं । यं तत्थ गरुभण्डं
गरुपरिक्खारं तं आगतानागतस्स चातुद्दिसस्स सङ्घस्स अविस्सज्जिकं अवेभङ्गिकं ति ।

§ २४. नग्गिकपटिक्खेपकथा

४५. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु नग्गो हुत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि,

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "भगवा,[1] भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स वण्णवादी । इदं, भन्ते, नग्गियं अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिताय[2] सल्लेखाय धुतत्ताय[3] पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय संवत्तति । साधु, भन्ते, भगवा भिक्खूनं नग्गियं अनुजानातू" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं,[4] मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, नग्गियं तित्थियसमादानं समादियिस्ससि । नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय…पे०…" विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, नग्गियं तित्थियसमादानं समादियितब्बं । यो समादियेय्य, R. 306 आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

§ २५. कुसचीरादिपटिक्खेपकथा

४६. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कुसचीरं निवासेत्वा…पे०…वाकचीरं निवासेत्वा…पे०…फलकचीरं निवासेत्वा…पे०…केसकम्बलं निवासेत्वा…पे०…वाळकम्बलं[5] निवासेत्वा…पे०…उलूकपक्खं निवासेत्वा…पे०…अजिनक्खिपं निवासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स वण्णवादी । इदं, भन्ते, अजिनक्खिपं अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिताय सल्लेखाय B. 422 धुतत्ताय पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय संवत्तति । साधु, भन्ते, भगवा भिक्खूनं अजिनक्खिपं अनुजानातू" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं, मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, अजिनक्खिपं तित्थियधजं धारेस्ससि। नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय…पे०…" विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अजिनक्खिपं तित्थियधजं धारेतब्बं। यो धारेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अक्कनाळं[6] निवासेत्वा…पे०…पोत्थकं निवासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स, वण्णवादी। अयं, भन्ते, पोत्थको अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिताय सल्लेखाय धुतत्ताय पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय संवत्तति। साधु, भन्ते, भगवा भिक्खूनं पोत्थकं अनुजानातू" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं, मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, पोत्थकं

---

[1] भगवा हि–रो० । [2] सन्तुट्ठिया–सी०, रो; सन्तुट्ठताय–स्या० । [3] धुतताय–म० । [4] अननुच्छवियं–सी०, रो० । [5] वालकम्बलं–सी०, स्या०, रो० । [6] अक्कनालं–सी०, स्या०, रो० ।

निवासेस्ससि। नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय…पे०…” विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, पोत्थको निवासेतब्बो। यो निवासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति।

§ २६. सब्बनीलकादिपटिक्खेपकथा

४७. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सब्बनीलकानि चीवरानि धारेन्ति …पे०…सब्बपीतकानि चीवरानि धारेन्ति…पे०…सब्बलोहितकानि चीवरानि धारेन्ति …पे०…सब्बमञ्जिट्ठकानि[1] चीवरानि धारेन्ति…पे०…सब्बकण्हानि चीवरानि धारेन्ति …पे०…सब्बमहारङ्गरत्तानि चीवरानि धारेन्ति…पे०…सब्बमहानामरत्तानि चीवरानि धारेन्ति…पे०…अच्छिन्नदसानि चीवरानि धारेन्ति…पे०…दीघदसानि चीवरानि धारेन्ति…पे०…पुप्फदसानि चीवरानि धारेन्ति…पे०…फणदसानि चीवरानि धारेन्ति …पे०…कञ्चुकं धारेन्ति…पे०…तिरीटकं धारेन्ति…पे०…वेठनं धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया वेठनं धारेस्सन्ति, सेय्यथापि गिही कामभोगिनो” ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सब्बनीलकानि B. 423 चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बपीतकानि चीवरानि धारेतब्बानि,[2] न सब्बलोहितकानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बमञ्जिट्ठकानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बकण्हानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बमहारङ्गरत्तानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बमहानामरत्तानि चीवरानि धारेतब्बानि, न अच्छिन्नदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न दीघदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न पुप्फदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न फणदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न कञ्चुकं धारेतब्बं, न तिरीटकं धारेतब्बं, न वेठनं धारेतब्बं। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २७. वस्संवुट्ठानं अनुप्पन्नचीवरकथा

४८. तेन खो पन समयेन वस्संवुट्ठा[3] भिक्खू अनुप्पन्ने चीवरे पक्कमन्ति पि, विब्भमन्ति R. 307 पि, कालं पि करोन्ति, सामणेरा पि पटिजानन्ति, सिक्खं पच्चक्खातका पि पटिजानन्ति, अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नका पि पटिजानन्ति, उम्मत्तका पि पटिजानन्ति, खित्तचित्ता पि पटिजानन्ति, वेदनाट्टा पि[4] पटिजानन्ति, आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तका पि पटिजानन्ति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तका पि पटिजानन्ति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तका पि पटिजानन्ति, पण्डका पि पटिजानन्ति, थेय्यसंवासका पि पटिजानन्ति, तित्थियपक्कन्तका पि पटिजानन्ति, तिरच्छानगता पि पटिजानन्ति, मातुघातका पि पटिजानन्ति, पितुघातका पि पटिजानन्ति, अरहन्तघातका पि पटिजानन्ति, भिक्खुनिदूसका पि[5] पटिजानन्ति, सङ्घभेदका पि

---

[1] मञ्जेट्ठिकानि–सी०; मञ्जेट्ठकानि–स्या०, रो०। [2] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [3] वस्सं वुत्था–सी०, स्या०, रो०। [4] वेदनट्टापि–सी०, स्या०, रो०। [5] भिक्खुनीदूसकापि–सी०, स्या०, रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

पटिजानन्ति, लोहितुप्पादका पि पटिजानन्ति, उभतोब्यञ्जनका पि पटिजानन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

४९. इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे पक्कमति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्बं।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे विब्भमति, कालं करोति, सामणेरो पटिजानाति, सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति, अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति, सङ्घो सामी।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे उम्मत्तको पटिजानाति, B. 424 खित्तचित्तो पटिजानाति, वेदनाट्टो पटिजानाति, आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्बं।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे पण्डको पटिजानाति, थेय्यसंवासको पटिजानाति, तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति, तिरच्छानगतो पटिजानाति, मातुघातको पटिजानाति, पितुघातको पटिजानाति, अरहन्तघातको पटिजानाति, भिक्खुनिदूसको पटिजानाति, सङ्घभेदको पटिजानाति, लोहितुप्पादको पटिजानाति, उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, सङ्घो सामी।

५०. इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते पक्कमति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्बं।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते विब्भमति, कालं करोति, सामणेरो पटिजानाति, सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति, अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति, सङ्घो सामी।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते उम्मत्तको पटिजानाति। खित्तचित्तो पटिजानाति, वेदनाट्टो पटिजानाति, आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्बं।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते पण्डको पटिजानाति, थेय्यसंवासको पटिपजानाति, तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति, तिरच्छानगतो पटिजानाति, मातुघातको पटिजानाति, पितुघातको पटिजानाति, अरहन्तघातको पटिजानाति, भिक्खुनिदूसको पटिजानाति, सङ्घभेदको पटिजानाति, लोहितुप्पादको पटिजानाति, उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, सङ्घो सामी।

§ २८. सङ्घे भिन्ने चीवरुप्पादकथा

५१. इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । B. 425 तत्थ मनुस्सा एकस्मिं पक्खे उदकं देन्ति, एकस्मिं पक्खे चीवरं देन्ति – सङ्घस्स देमा ति । सङ्घस्सेवेतं ।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । तत्थ मनुस्सा एकस्मिं पक्खे उदकं देन्ति, तस्मिं येव पक्खे चीवरं देन्ति – सङ्घस्स देमा R. 308 ति । सङ्घस्सेवेतं ।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । तत्थ मनुस्सा एकस्मिं पक्खे उदकं देन्ति, एकस्मिं पक्खे चीवरं देन्ति – पक्खस्स देमा ति । पक्खस्सेवेतं ।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । तत्थ मनुस्सा एकस्मिं पक्खे उदकं देन्ति, तस्मिं येव पक्खे चीवरं देन्ति – पक्खस्स देमा ति । पक्खस्सेवेतं ।

इध पन, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं उप्पन्ने चीवरे अभाजिते सङ्घो भिज्जति । सब्बेसं समकं भाजेतब्बं ति ।

§ २९. दुग्गहितसुग्गहितादिकथा

५२. तेन खो पन समयेन आयस्मा रेवतो अञ्ञतरस्स भिक्खुनो हत्थे आयस्मतो सारिपुत्तस्स चीवरं पाहेसि – इमं चीवरं थेरस्स देही ति । अथ खो सो भिक्खु अन्तरामग्गे आयस्मतो रेवतस्स विस्सासा तं चीवरं अग्गहेसि । अथ खो आयस्मा रेवतो आयस्मता सारिपुत्तेन समागन्त्वा पुच्छि – "अहं, भन्ते, थेरस्स चीवरं पाहेसिं । सम्पत्तं तं चीवरं ति"? नाहं तं, आवुसो, चीवरं पस्सामी ति । अथ खो आयस्मा रेवतो तं भिक्खुं एतदवोच – "अहं, आवुसो, आयस्मतो हत्थे थेरस्स चीवरं पाहेसिं । कहं तं चीवरं ति ? अहं, भन्ते, आयस्मतो विस्सासा तं चीवरं अग्गहेसिं ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

५३. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति[1] – इमं चीवरं B. 426 इत्थन्नामस्स देही ति । सो अन्तरामग्गे यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं । यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं[2] ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स देही ति । सो अन्तरामग्गे यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं । यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं[3] ।

---

[1] पहिणाति–सी० । [2] दुग्गहीतं–सी० । [3] सुग्गहीतं–सी० ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स देही ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यो पहिणति सो कालङ्कतो ति[1] । तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स देही ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यस्स पहिय्यति सो कालङ्कतो ति । तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं । यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स R. 309 देही ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – उभो कालङ्कता ति । यो पहिणति तस्स मतकवचीरं अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं । यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं । यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स B. 427 दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यो पहिणति सो कालङ्कतो ति । तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यस्स पहिय्यति सो कालङ्कतो ति । तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं । यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – उभो कालङ्कता ति । यो पहिणति तस्स मतंकचीवरं अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं ।

§ ३०. अट्ठचीवरमातिका

५४. अट्ठिमा, भिक्खवे, मातिका चीवरस्स उप्पादाय – सीमाय देति, कतिकाय देति, भिक्खापञ्ञत्तिया देति, सङ्घस्स देति, उभतो-सङ्घस्स देति, वस्संवुट्ठसङ्घस्स देति, आदिस्स देति, पुग्गलस्स देति ।

सीमाय देति – यावतिका भिक्खू अन्तोसीमगता तेहि भाजेतब्बं । कतिकाय देति – सम्बहुला आवासा समानलाभा होन्ति एकस्मिं आवासे दिन्ने सब्बत्थ दिन्नं होति ।

---

१. कालक्तोति-सी०, स्या० ।

भिक्खापञ्ञत्तिया देति—यत्थ सङ्घस्स धुवकारा करिय्यन्ति तत्थ देति। सङ्घस्स देति—सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतब्बं। उभतो-सङ्घस्स देति—बहुका पि भिक्खू होन्ति एका भिक्खुनी होति, उपड्ढं दातब्बं; बहुका पि भिक्खुनियो होन्ति एको भिक्खु होति, उपड्ढं दातब्बं। वस्संवुट्ठसङ्घस्स देति—यावतिका भिक्खू तस्मिं आवासे वस्संवुट्ठा तेहि भाजेतब्बं। आदिस्स देति—यागुया वा भत्ते वा खादनीये वा चीवरे वा सेनासने वा भेसज्जे वा। पुग्गलस्स देति—इमं चीवरं इत्थन्नामस्स दम्मी ति। R. 310

चीवरक्खन्धकं[1] अट्ठमं[2]।

§ ३१. तस्सुद्दानं

राजगहको नेगमो दिस्वा वेसालियं गणिं। B. 428
पुन राजगहं गन्त्वा रञ्ञो तं पटिवेदयि॥
पुत्तो सालवतिकाय अभयस्स हि अत्रजो।
जीवती ति कुमारेन सङ्खातो जीवको इति॥
सो हि तक्कसिलं गन्त्वा उग्गहेत्वा महाभिसो।
सत्तवस्सिकआबाधं नत्थुकम्मेन नासयि॥
रञ्ञो भगन्दलाबाधं आलेपेन अपाकड्ढि[3]।
ममं च इत्थागारं च बुद्धसङ्घं चुपट्ठह[4]॥
राजगहिको च सेट्ठि अन्तगण्ठि[5] तिकिच्छितं।
पज्जोतस्स महारोगं घतपानेन नासयि॥
अधिकारं च सीवेय्यं अभिसन्नं सिनेहति[6]।
तीहि[7] उप्पलहत्थेहि[8] समत्तिंसविरेचनं॥
पकतत्तं वरं याचि सीवेय्यं च पटिग्गहि।
चीवरं च गिहिदानं अनुञ्ञासि तथागतो॥
राजगहे जनपदे बहु उप्पज्जि चीवरं।
पावारो कोसिय चेव[9] कोजवो अड्ढकासिकं[10]॥
उच्चावचा च सन्तुट्ठि नागमे सागमेसु[11] च।
पठमं पच्छा सदिसा कतिका च पटीहरुं[12]॥
भण्डागारं अगुत्तं च वुट्ठापेन्ति तथेव च।
उस्सन्नं कोलाहलं च कथं भाजे कथं ददे॥

---

[1] चीवरक्खन्धको–म०। [2] अट्ठमो–म०। [3] अपाकरि–सी०; अपाकढि–स्या०। [4] चुपट्ठहि–म०। [5] अन्तगण्ठिं–सी०। [6] सिनेहयि–सी०, स्या०। [7] तीणि–रो०। [8] उप्पलहत्थेन–रो०। [9] कोसियकञ्चेव–सी०, रो०। [10] अड्ढकासियं–सी०। [11] नागमेसागमेसुं–म०। [12] पटिहरुं–स्या०, म०, रो०।

सकातिरेकभागेन पटिवीसो[1] कथं ददे ।
छकणेन[2] सीतुदका[3] उत्तरितु[4] न जानरे ॥
ओरोपेन्ता[5] भाजनं च पातिया च छमाय च ।
उपचिकामज्झे जीरन्ति[6] एकतो पत्थिन्नेन च ॥
B. 429 फरुसाच्छिन्नच्छिबन्धा अद्दसासि उब्भण्डिते ।
वीमंसित्वा सक्यमुनि अनुञ्ञासि तिचीवरं ॥
अञ्ञेन अतिरेकेन उप्पज्जि छिद्दमेव च ।
चातुद्दीपो वरं याचि दातुं वस्सिकसाटिकं ॥
आगन्तुगमिगिलानं उपट्ठाकं च भेसज्जं[7] ।
धुवं उदकसाटिं च पणीतं अतिखुद्दकं ॥
थुल्लकच्छुमुखं खोमं परिपुण्णं अधिट्ठानं[8] ।
पच्छिमं कतो गरुको विकण्णो सुत्तमोकिरि ॥
R. 311 लुज्जन्ति नप्पहोन्ति च अन्वाधिकं बहूनि च ।
अन्धवने अस्सतिया[9] एको वस्सं उतुम्हि च ॥
द्वे भातुका राजगहे उपनन्दो पुन द्विसु ।
कुच्छिविकारो गिलानो उभो चेव गिलानका[10] ॥
नग्गा कुसा वाकचीरं फलकं[11] केसकम्बलं ।
वाळउलूकपक्खं च अजिनं अक्कनाळकं[12] ॥
पोत्थकं नीलपीतं च लोहितं मञ्जिट्ठेन[13] च ।
कण्हा महारङ्गनामा अच्छिन्नदसिका तथा ॥
दीघपुप्फफणदसा कञ्चुतिरीटवेठनं ।
अनुप्पन्ने पक्कमति सङ्घो भिज्जति तावदे ॥
पक्खे ददन्ति सङ्घस्स आयस्मा रेवतो पहि ।
विस्सासगाहाधिट्ठाति अट्ठ चीवरमातिका ति ॥

इमम्हि खन्धके वत्थू छन्नवुति ।
चीवरक्खन्धकं निट्ठितं[14] ।

---

[1] पटिविसो–स्या॰, रो॰; पटिविंसो–सी॰ । [2] छकनेन -रो॰ । [3] सीतुण्हि च–रो॰; सीतुण्हं च–स्या॰; सीतुन्दी च–सी॰ । [4] उत्तरितुं–सी॰, स्या॰, रो॰ । [5] ओरोपेन्तो–रो॰ । [6] जिरन्ति–रो॰ । [7] भेसजं–सी॰ । [8] अधिट्ठनं–सी॰, स्या॰ । [9] असतिया–सी॰, स्या॰, रो॰ । [10] गिलायना–स्या॰, रो॰ । [11] फलको–म॰, रो॰, सी॰ । [12] अक्कनालं च–रो॰; अक्कनालकं–स्या॰; अक्कनाल–सी॰ । [13] मञ्जेट्ठेन–स्या॰, सी॰, रो॰ । [14] चीवरक्खन्धको निट्ठितो–म॰ ।

९. चम्पेय्यक्खन्धकं

§ १. कस्सपगोत्तभिक्खुवत्थु

१. तेन[1] समयेन बुद्धो भगवा चम्पायं विहरति गग्गराय पोक्खरणिया तीरे। तेन B. 430, R. 312 खो पन समयेन कासीसु जनपदे[2] वासभगामो नाम होति। तत्थ कस्सपगोत्तो नाम भिक्खु आवासिको होति तन्तिबद्धो उस्सुक्कं आपन्नो – किं ति अनागता च पेसला भिक्खू आगच्छेय्युं, आगता च पेसला भिक्खू फासु[3] विहरेय्युं, अयं च आवासो वुद्धिं विरुळ्हिं[4] वेपुल्लं आपज्जेय्या ति। तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कासीसु चारिकं चरमाना येन वासभगामो तदवसरुं[5]। अद्दसा[6] खो कस्सपगोत्तो भिक्खु ते भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान आसनं पञ्ञापेसि[7], पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपि, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेसि, पानीयेन आपुच्छि, नहाने उस्सुक्कं अकासि, उस्सुक्कं पि अकासि यागुया खादनीये[8] भत्तस्मिं। अथ खो तेसं आगन्तुकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "भद्दको खो अयं, आवुसो, आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्कं करोति, उस्सुक्कं पि करोति यागुया खादनीये भत्तस्मिं। हन्द, मयं, आवुसो, इधेव वासभगामे निवासं कप्पेमा" ति। अथ खो ते आगन्तुका भिक्खू तत्थेव वासभगामे निवासं कप्पेसुं।

अथ खो कस्सपगोत्तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "यो खो इमेसं आगन्तुकानं भिक्खूनं आगन्तुककिलमथो सो पटिप्पस्सद्धो। ये पि मे गोचरे अप्पकतञ्ञुनो ते दानि मे गोचरे पकतञ्ञुनो। दुक्करं खो पन परकुलेसु यावजीवं उस्सुक्कं कातुं, विञ्ञत्ति च मनुस्सानं अमनापा। यन्नूनाहं[9] न उस्सुक्कं करेय्यं यागुया खादनीये भत्तस्मिं" ति। सो न उस्सुक्कं अकासि यागुया खादनीये भत्तस्मिं। अथ खो तेसं आगन्तुकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "पुब्बे ख्वायं, R. 313 आवुसो, आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्कं अकासि,[10] उस्सुक्कं पि अकासि[11] यागुया खादनीये भत्तस्मिं। सो दानायं न उस्सुक्कं करोति यागुया खादनीये भत्तस्मिं। दुट्ठो दानायं,[12] आवुसो, आवासिको भिक्खु। हन्द, मयं, आवुसो, आवासिकं[13] भिक्खुं उक्खिपामा" ति। अथ खो ते B. 431 आगन्तुका भिक्खू सन्निपतित्वा कस्सपगोत्तं भिक्खुं एतदवोचुं – "पुब्बे खो त्वं, आवुसो, नहाने उस्सुक्कं करोसि, उस्सुक्कं पि करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मिं। सो दानि त्वं न उस्सुक्कं करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मिं। आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो। पस्ससेतं आपत्तिं" ति? नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं ति। अथ खो ते आगन्तुका भिक्खू कस्सपगोत्तं भिक्खुं आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिंसु।

---

[1] तेन खो पन–सी०। [2] जनपदेसु–सी०, स्या०, रो०। [3] फासुं–सी०, स्या०। [4] विरूळ्हिं–सी०, रो०। [5] तदवसरिंसु–स्या०। [6] अद्दस–रो०। [7] पञ्ञपेसि–म०। [8] खादनिये–रो०। [9] यं नूनाहं–रो०; कंनूनाहं–म०। [10] करोति–स्या०। [11] करोति–स्या०। [12] दुट्ठोदानायं–स्या०। [13] इमं आवासिकं–स्या०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

अथ खो कस्सपगोत्तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – “अहं खो एतं न जानामि ‘आपत्ति वा एसा अनापत्ति वा, आपन्नो चम्हि अनापन्नो वा, उक्खित्तो चम्हि अनुक्खित्तो वा, धम्मिकेन वा अधम्मिकेन वा, कुप्पेन वा अकुप्पेन वा, ठानारहेन वा अट्ठानारहेन वा’। यन्नूनाहं चम्पं गन्त्वा भगवन्तं एतमत्थं पुच्छेय्यं” ति। अथ खो कस्सपगोत्तो भिक्खु सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन चम्पा तेन पक्कामि। अनुपुब्बेन येन चम्पा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं। अथ खो भगवा कस्सपगोत्तं भिक्खुं एतदवोच – “कच्चि, भिक्खु, खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि[1] अप्पकिलमथेन अद्धानं आगतो, कुतो च त्वं, भिक्खु, आगच्छसी” ति? खमनीयं, भगवा; यापनीयं, भगवा; अप्पकिलमथेन चाहं, भन्ते, अद्धानं आगतो। अत्थि, भन्ते, कासीसु जनपदे[2] वासभगामो नाम। तत्थाहं, भगवा,[3] आवासिको तन्तिबद्धो उस्सुक्कं आपन्नो – किं ति अनागता च पेसला भिक्खू आगच्छेय्युं, आगता च पेसला भिक्खू फासु विहरेय्युं, अयं च आवासो वुद्धिं विरुळ्हिं[4] वेपुल्लं आपज्जेय्या ति। अथ खो, भन्ते, सम्बहुला भिक्खू कासीसु चारिकं चरमाना येन वासभगामो तदवसरुं[5]। अद्दसं खो अहं, भन्ते, ते[6] भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान आसनं पञ्ञापेसिं,[7] पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपिं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेसिं, पानीयेन अपुच्छिं, नहाने उस्सुक्कं अकासिं, उस्सुक्कं पि अकासिं यागुया खादनीये भत्तस्मिं। अथ B. 432 खो तेसं, भन्ते, आगन्तुकानं भिक्खूनं एतदहोसि – “भद्दको खो अयं आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्कं करोति, उसुक्कं पि करोति यागुया खादनीये भत्तस्मिं। हन्द, मयं, आवुसो, R. 314 इधेव वासभगामे निवासं कप्पेमा” ति। अथ खो ते, भन्ते, आगन्तुका भिक्खू तत्थेव वासभगामे निवासं कप्पेसुं। तस्स मय्हं, भन्ते, एतदहोसि – यो खो इमेसं आगन्तुकानं भिक्खूनं आगन्तुककिलमथो सो पटिप्पस्सद्धो। ये पि मे गोचरे अप्पकतञ्ञुनो ते दानि मे गोचरे पकतञ्ञुनो। दुक्करं खो पन परकुलेसु यावजीवं उस्सुक्कं कातुं, विञ्ञत्ति च मनुस्सानं अमनापा। यन्नूनाहं न उस्सुक्कं करेय्यं यागुया खादनीये भत्तस्मिं” ति[8]। सो खो अहं, भन्ते, न उस्सुक्कं अकासिं यागुया खादनीये भत्तस्मिं[9]। अथ खो तेसं, भन्ते, आगन्तुकानं भिक्खूनं एतदहोसि – “पुब्बे ख्वायं, आवुसो, आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्कं करोति, उस्सुक्कं पि करोति यागुया खादनीये भत्तस्मिं। सो दानायं न उस्सुक्कं करोति यागुया खादनीये भत्तस्मिं। दुट्ठो दानायं, आवुसो, आवासिको भिक्खु। हन्द, मयं, आवुसो, आवासिकं[10] भिक्खुं

---

[1] कच्चिसि–सी०, स्या०। [2] जनपदेसु–सी०, स्या०, रो०। [3] सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। [4] विरुळ्हि–सी०, रो०। [5] तदवसरिंसु–स्या०। [6] रो० पोत्थके नत्थि। [7] पञ्ञपेसिं–म०। [8] स्या० पोत्थके नत्थि। [9] भत्तास्मिं ति–स्या०। [10] इमं आवासिकं भिक्खु–स्या०।

उक्खिपामा" ति । अथ खो ते, भन्ते, आगन्तुका भिक्खू सन्निपतित्वा मं एतदवोचुं – "पुब्बे खो त्वं, आवुसो, नहाने उस्सुक्कं करोसि; उस्सुक्कं पि करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मिं । सो दानि त्वं न उस्सुक्कं करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मिं । आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो । पस्ससेतं आपत्तिं" ति ? नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति यमहं पस्सेय्यं ति । अथ खो ते, भन्ते, आगन्तुका भिक्खू मं आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिंसु । तस्स मय्हं, भन्ते, एतदहोसि – "अहं खो एतं न जानामि 'आपत्ति वा एसा अनापत्ति वा, अपन्नो चम्हि अनापन्नो वा, उक्खित्तो चम्हि अनुक्खित्तो वा, धम्मिकेन वा अधम्मिकेन वा, कुप्पेन वा अकुप्पेन वा, ठानारहेन वा अट्ठानारहेन वा' । यन्नूनाहं चम्पं गन्त्वा भगवन्तं एतमत्थं पुच्छेय्यं" ति । ततो अहं,[1] भगवा, आगच्छामी ति । अनापत्ति एसा, भिक्खु, नेसा आपत्ति । अनापन्नोसि, नसि आपन्नो । अनुक्खित्तोसि, नसि उक्खित्तो । अधम्मिकेनासि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन । गच्छ त्वं, भिक्खु, तत्थेव वासभगामे निवासं कप्पेही ति । एवं, भन्ते, ति खो कस्सपगोत्तो भिक्खु भगवतो पटिस्सुणित्वा[2] उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन वासभगामो तेन पक्कामि ।

२. अथ खो तेसं आगन्तुकानं भिक्खूनं अहुदेव कुक्कुच्चं, अहु विप्पटिसारो – B. 433
"अलाभा वत नो, न वत नो लाभा, दुल्लद्धं वत नो, न वत नो सुलद्धं, ये मयं सुद्धं भिक्खुं अनापत्तिकं अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपिम्हा[3] । हन्द, मयं, आवुसो, चम्पं गन्त्वा भगवतो सन्तिके अच्चयं अच्चयतो देसेमा"ति । अथ खो ते आगन्तुका भिक्खू सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय[4] येन चम्पा तेन पक्कमिंसु । अनुपुब्बेन येन चम्पा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं । अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – "कच्चि, भिक्खवे, खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चित्थ[5] अप्पकिलमथेन अद्धानं आगता, कुतो च तुम्हे, भिक्खवे, आगच्छथा" ति ? खमनीयं, भगवा; यापनीयं, भगवा; अप्पकिलमथेन च मयं, भन्ते, अद्धानं आगता । अत्थि, भन्ते, कासीसु जनपदे[6] वासभगामो नाम । ततो मयं, भगवा, आगच्छामा ति । तुम्हे, भिक्खवे, आवासिकं भिक्खुं उक्खिपित्था ति ? एवं, भन्ते, ति । किस्मिं, भिक्खवे, वत्थुस्मिं कारणे ति ? अवत्थुस्मिं, भगवा, अकारणे
ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[7], मोघपुरिसा[8], अननुलोमिकं अप्पटिरूपं[9] R. 315
अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, सुद्धं भिक्खुं अनापत्तिकं अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपिस्सथ । नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय…पे०…"

१, ततोहं-सी० । २. पटिस्सुत्वा-सी० । ३. उक्खिपिम्ह-सी०; । ४. पत्तचीवरं आदाय-रो०, सी० । ५. कच्चि-रो० । ६. जनपदेसु-सी०, स्या०, रो० । ७. अननुच्छवियं-सी०; अननुच्छविकं भिक्खवे-स्या० । ८. रो०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ९. अप्पतिरूपं-म०, सी० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

विगरहित्वा धम्मिं कथं[1] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न, भिक्खवे, सुद्धो भिक्खु अनापत्तिको अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपितब्बो । यो उक्खिपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति ।

अथ खो ते भिक्खू उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोचुं – “अच्चयो नो, भन्ते, अच्चगमा यथाबाले यथामूळ्हे[2] यथाअकुसले, ये मयं सुद्धं भिक्खुं अनापत्तिकं अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपिम्हा[3] । तेसं नो, भन्ते, भगवा अच्चयं अच्चयतो पटिग्गण्हातु[4] आयतिं संवराया” ति । तग्घ, तुम्हे, भिक्खवे, अच्चयो अच्चगमा यथाबाले यथामूळ्हे यथाअकुसले,[5] ये तुम्हे सुद्धं भिक्खुं अनापत्तिकं अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपित्थ । यतो च खो तुम्हे, भिक्खवे, अच्चयं अच्चयतो दिस्वा B. 434 यथाधम्मं पटिकरोथ, तं वो मयं पटिग्गण्हाम[6] । वुड्ढि हेसा, भिक्खवे, अरियस्स विनये यो अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोति, आयतिं[7] संवरं आपज्जती ति ।

§ २. अधम्मेन वग्गादिकम्मकथा

३. तेन खो पन समयेन चम्पायं भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करोन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति, अधम्मेन समग्गकम्मं करोन्ति; धम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति, धम्मपतिरूपकेन[8] वग्गकम्मं करोन्ति; धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं करोन्ति; एको पि एकं उक्खिपति, एको पि द्वे उक्खिपति, एको पि सम्बहुले उक्खिपति, एको पि सङ्घं उक्खिपति; द्वे पि एकं उक्खिपन्ति, द्वे पि द्वे उक्खिपन्ति, द्वे पि सम्बहुले उक्खिपन्ति, द्वे पि सङ्घं उक्खिपन्ति; सम्बहुला पि एकं उक्खिपन्ति; सम्बहुला पि द्वे उक्खिपन्ति, सम्बहुला पि सम्बहुले उक्खिपन्ति, सम्बहुला पि सङ्घं उक्खिपन्ति; सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा···पे०··· ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – “कथं हि नाम चम्पायं भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करिस्सन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, अधम्मेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति, एको पि एकं उक्खिपिस्सति, एको पि द्वे उक्खिपिस्सति, एको पि सम्बहुले उक्खिपिस्सति, एको पि सङ्घं उक्खिपिस्सति, द्वे पि एकं उक्खिपिस्सन्ति, द्वे पि द्वे उक्खिपिस्सन्ति, द्वे पि सम्बहुले उक्खिपिस्सन्ति, द्वे पि सङ्घं उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि एकं उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि द्वे उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि सम्बहुले उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि सङ्घं उक्खिपिस्सन्ति, सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपिस्सती” ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं···पे०···सच्चं किर, भिक्खवे, चम्पायं भिक्खू एवरूपानि R. 316 कम्मानि करोन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति···पे०···सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपती ति ? सच्चं, भगवा, ति । विगरहि बुद्धो भगवा – “अननुच्छविकं[9], भिक्खवे, तेसं मोघपुरिसानं

---

[1] धम्मिकथं–रो० । [2] यथा बाले यथा मूळ्हे–सी०, रो० । [3] उक्खिपिम्ह–सी० । [4] पतिगण्हातु–सी० । [5] यथा अकुसले–सी०, रो० । [6] पतिगण्हाम–सी० । [7] आयतिञ्च–सी० । [8] धम्मपटिरूपकेन–रो० । [9] अननुच्छवियं–सी०, रो० ।

अननुलोमिकं अप्पतिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा एवरूपानि कम्मानि करिस्सन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति···पे०···सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपिस्सति। नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय···पे०···" विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

B. 435 ४. "अधम्मेन[1] चे, भिक्खवे, वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, अधम्मेन[2] समग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, धम्मेन वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं; धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं; एको पि एकं उक्खिपति अकम्मं न च करणीयं, एको पि द्वे उक्खिपति अकम्मं न च करणीयं, एको पि सम्बहुले उक्खिपति अकम्मं न च करणीयं, एको पि सङ्घं उक्खिपति अकम्मं न च करणीयं; द्वे पि एकं उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं, द्वे पि द्वे उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं, द्वे पि सम्बहुले उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं, द्वे पि सङ्घं उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं; सम्बहुला पि एकं उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं, सम्बहुला पि द्वे उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं, सम्बहुला पि सम्बहुले उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं, सम्बहुला पि सङ्घं उक्खिपन्ति अकम्मं न च करणीयं; सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपति अकम्मं न च करणीयं।

५. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि – अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मेन समग्गकम्मं। तत्र, भिक्खवे, यदिदं[3] अधम्मेन वग्गकम्मं, इदं, भिक्खवे, कम्मं अधम्मत्ता वग्गत्ता कुप्पं अट्ठानारहं; न, भिक्खवे, एवरूपं कम्मं कातब्बं, न च मया एवरूपं कम्मं अनुञ्ञातं। तत्र, भिक्खवे, यदिदं अधम्मेन समग्गकम्मं, इदं, भिक्खवे, कम्मं अधम्मत्ता कुप्पं अट्ठानारहं; न, भिक्खवे, एवरूपं कम्मं कातब्बं, न च मया एवरूपं कम्मं अनुञ्ञातं। तत्र, भिक्खवे, यदिदं धम्मेन वग्गकम्मं, इदं, भिक्खवे, कम्मं वग्गत्ता कुप्पं अट्ठानारहं; न, भिक्खवे, एवरूपं कम्मं कातब्बं, न च मया एवरूपं कम्मं अनुञ्ञातं। तत्र, भिक्खवे, यदिदं धम्मेन समग्गकम्मं, इदं, भिक्खवे, कम्मं धम्मत्ता समग्गत्ता अकुप्पं ठानारहं; एवरूपं, भिक्खवे, कम्मं कातब्बं, एवरूपं च मया कम्मं अनुञ्ञातं। तस्मातिह, भिक्खवे, एवरूपं कम्मं करिस्साम यदिदं धम्मेन समग्गं ति – एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं" ति।

§ ३. ञत्तिविपन्नकम्मादिकथा

६. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करोन्ति – B. 436 अधम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति, अधम्मेन समग्गकम्मं करोन्ति; धम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति, धम्मपतिरूपकेन[4] वग्गकम्मं करोन्ति, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं करोन्ति; ञत्तिविपन्नं

---

[1] धम्मेन–स्या०। [2] एत्थ स्या० पोत्थके 'चे भिक्खवे' ति पाठो अत्थि। [3] यमिदं–सी०, रो०। [4] धम्मपटिरूपकेन–रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

R. 317 पि कम्मं करोन्ति अनुस्सावनसम्पन्नं,[1] अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करोन्ति ञत्तिसम्पन्नं, ञत्तिविपन्नं पि अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करोन्ति; अञ्ञत्रा पि धम्मा कम्मं करोन्ति, अञ्ञत्रा पि विनया कम्मं करोन्ति, अञ्ञत्रा पि सत्थुसासना कम्मं करोन्ति; पटिकुट्ठकतं[2] पि कम्मं करोन्ति अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा···पे०···ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[3] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करिस्सन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, अधम्मेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति; धम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति; ञत्तिविपन्नं पि कम्मं करिस्सन्ति अनुस्सावनसम्पन्नं, अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करिस्सन्ति ञत्तिसम्पन्नं, ञत्तिविपन्नं पि अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करिस्सन्ति; अञ्ञत्रा पि धम्मा कम्मं करिस्सन्ति, अञ्ञत्रा पि विनया कम्मं करिस्सन्ति, अञ्ञत्रा पि सत्थुसासना कम्मं करिस्सन्ति; पटिकुट्ठकतं पि कम्मं करिस्सन्ति अधम्मिकं[4] कुप्पं अट्ठानारहं" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं···पे०···[5] सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करोन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति···पे०···पटिकुट्ठकतं पि कम्मं करोन्ति अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं ति? सच्चं, भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा···पे०··· विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

७. "अधम्मेन चे, भिक्खवे, वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, अधम्मेन[6] समग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं; धम्मेन वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं; ञत्तिविपन्नं चे, भिक्खवे, कम्मं अनुस्सावनसम्पन्नं अकम्मं न च करणीयं, अनुस्सावनविपन्नं चे, भिक्खवे, कम्मं ञत्तिसम्पन्नं अकम्मं न च करणीयं, ञत्तिविपन्नं चे, भिक्खवे, कम्मं अनुस्सावनविपन्नं अकम्मं न च करणीयं, अञ्ञत्रा पि[7] धम्मा कम्मं अकम्मं न च करणीयं; अञ्ञत्रा पि विनया कम्मं अकम्मं न च करणीयं, अञ्ञत्रा पि सत्थुसासना कम्मं अकम्मं न च करणीयं; पटिकुट्ठकतं चे, भिक्खवे, कम्मं अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं अकम्मं न च करणीयं।

८. छयिमानि, भिक्खवे, कम्मानि – अधम्मकम्मं, वग्गकम्मं, समग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, धम्मेन समग्गकम्मं।

B. 437 (१) कतमं च, भिक्खवे, अधम्मकम्मं? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय ञत्तिया कम्मं करोति, न च कम्मवाचं अनुस्सावेति[8] – अधम्मकम्मं। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि ञत्तीहि कम्मं करोति, न च कम्मवाचं अनुस्सावेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय कम्मवाचाय कम्मं करोति, न च ञत्तिं ठपेति – अधम्मकम्मं। ञत्ति

---

[1] अनुसावनसम्पन्नं–सी०। [2] पटिकुट्ठकटं–सी०। [3] खीयन्ति–सी०, स्या०, रो०। [4] रो० पोत्थके नत्थि। [5] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु पेय्यालो न दिस्सति। [6] एत्थ स्या० पोत्थके 'चे भिक्खवे' ति पाठो अत्थि। [7] एत्थ 'भिक्खवे' ति पाठो स्या० पोत्थके अत्थि। [8] अनुसावेति–सी०।

दुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि कम्मवाचाहि कम्मं करोति, न च ञत्तिं ठपेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय ञत्तिया कम्मं करोति, न च कम्मवाचं अनुस्सावेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि ञत्तीहि कम्मं करोति, न च कम्मवाचं R. 318 अनुस्सावेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे तीहि ञत्तीहि कम्मं करोति, न च कम्मवाचं अनुस्सावेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे चतूहि ञत्तीहि कम्मं करोति, न च कम्मवाचं अनुस्सावेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय कम्मवाचाय कम्मं करोति, न च ञत्तिं ठपेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि कम्मवाचाहि कम्मं करोति, न च ञत्तिं ठपेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे तीहि कम्मवाचाहि कम्मं करोति, न च ञत्तिं ठपेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे चतूहि कम्मवाचाहि कम्मं करोति, न च ञत्तिं ठपेति – अधम्मकम्मं। इदं वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मकम्मं।

(२) कतमं च, भिक्खवे, वग्गकम्मं? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते अनागता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्मं। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्मं। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते अनागता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू B. 438 कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्मं। इदं वुच्चति, भिक्खवे, वग्गकम्मं।

(३) कतमं च, भिक्खवे, समग्गकम्मं? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – समग्गकम्मं। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – समग्गकम्मं। इदं वुच्चति, भिक्खवे, समग्गकम्मं।

(४) कतमं च, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन[1] वग्गकम्मं? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं कम्मवाचं अनुस्सावेति, पच्छा ञत्तिं ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते

---

[1] धम्मपटिरूपकेन–रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

अनागता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन
वग्गकम्मं । ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं कम्मवाचं अनुस्सावेति, पच्छा ञत्तिं
ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति,
सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं
कम्मवाचं अनुस्सावेति,[१] पच्छा ञत्तिं ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति,
R. 319 छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं ।
ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं कम्मवाचं अनुस्सावेति, पच्छा ञत्तिं ठपेति, यावतिका
भिक्खू कम्मप्पत्ता ते अनागता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता
पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं । ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं कम्मवाचं
अनुस्सावेति, पच्छा ञत्तिं ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति,
छन्दारहानं छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं ।
ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं कम्मवाचं अनुस्सावेति, पच्छा ञत्तिं ठपेति, यावतिका
B. 439 भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता
पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं । इदं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं ।

(५) कतमं च, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं ? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं कम्मवाचं अनुस्सावेति, पच्छा ञत्तिं ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं । ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं कम्मवाचं अनुस्सावेति, पच्छा ञत्तिं ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं । इदं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं ।

(६) कतमं च, भिक्खवे, धम्मेन समग्गकम्मं ? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं ञत्तिं ठपेति, पच्छा एकाय कम्मवाचाय कम्मं करोति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – धम्मेन समग्गकम्मं । ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठमं ञत्तिं ठपेति, पच्छा तीहि कम्मवाचाहि कम्मं करोति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहानं छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति, धम्मेन समग्गकम्मं । (इदं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मेन समग्गकम्मं)।

§ ४. चतुवग्गकरणादिकथा

९. पञ्च सङ्घा – चतुवग्गो भिक्खुसङ्घो पञ्चवग्गो भिक्खुसङ्घो, दसवग्गो भिक्खुसङ्घो, वीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो, अतिरेकवीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो । तत्र, भिक्खवे, य्वायं

---

[१] अनुसावेति-सी० । ( ) अयं पाठो रो० पोत्थके नत्थि ।

चतुवग्गो भिक्खुसङ्घो, ठपेत्वा तीणि कम्मानि – उपसम्पदं पवारणं अब्भानं, धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वायं पञ्चवग्गो भिक्खुसङ्घो, ठपेत्वा द्वे कम्मानि – मज्झिमेसु जनपदेसु उपसम्पदं अब्भानं, धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वायं दसवग्गो भिक्खुसङ्घो, ठपेत्वा एकं कम्मं – अब्भानं, धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वायं वीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वायं अतिरेकवीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। B. 440, R. 320

१०. चतुवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं भिक्खुनिचतुत्थो[1] कम्मं करेय्य – अकम्मं न च करणीयं। चतुवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं सिक्खमानचतुत्थो[2] कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं…पे०…। सामणेरचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। सामणेरिचतुत्थो[3] कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। सिक्खं पच्चक्खातकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। पण्डकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। थेय्यसंवासकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। तित्थियपक्कन्तकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। तिरच्छानगतचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। मातुघातकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। पितुघातकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। अरहन्तघातकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। भिक्खुनिदूसकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। सङ्घभेदकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। लोहितुप्पादकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। उभतोब्यञ्जनकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। नानासंवासकचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। नानासीमाय ठितचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। इद्धिया वेहासे ठितचतुत्थो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। यस्स सङ्घो कम्मं करोति, तं – चतुत्थो[4] कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं।

चतुवग्गकरणं।

११. पञ्चवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं भिक्खुनिपञ्चमो कम्मं करेय्य…अकम्मं न च करणीयं। पञ्चवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं सिक्खमानपञ्चमो[5] कम्मं करेय्य…पे०…।

---

[1] भिक्खुनीचतुत्थो–स्या०, रो०; भिक्खुनी चतुत्थो–सी०। [2] सिक्खमानाचतुत्थो–सी०, स्या०, रो०। [3] सामणेरीचतुत्थो–स्या०, रो०; सामणेरी चतुत्थो–सी०। [4] तं चतुत्थो–सी०। [5] सिक्खमानापञ्चमो–सी०, स्या०, रो०।

B. 441 सामणेरपञ्चमो कम्मं करेय्य···सामणेरिपञ्चमो कम्मं करेय्य···सिक्खं पच्चक्खातकपञ्चमो कम्मं करेय्य···अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नकपञ्चमो कम्मं करेय्य···आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकपञ्चमो कम्मं करेय्य···आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकपञ्चमो कम्मं करेय्य···पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकपञ्चमो कम्मं करेय्य···पण्डकपञ्चमो कम्मं करेय्य···थेय्यसंवासकपञ्चमो कम्मं करेय्य···तित्थियपक्कन्तकपञ्चमो कम्मं करेय्य···तिरच्छानगतपञ्चमो कम्मं करेय्य···मातुघातकपञ्चमो कम्मं करेय्य···पितुघातकपञ्चमो कम्मं करेय्य···अरहन्तघातकपञ्चमो कम्मं करेय्य···भिक्खुनिदूसकपञ्चमो कम्मं करेय्य···सङ्घभेदकपञ्चमो कम्मं करेय्य···लोहितुप्पादकपञ्चमो कम्मं करेय्य···उभतोब्यञ्जनकपञ्चमो कम्मं करेय्य···नानासंवासकपञ्चमो कम्मं करेय्य···नानासीमाय ठितपञ्चमो कम्मं करेय्य···इद्धिया वेहासे ठितपञ्चमो कम्मं करेय्य···यस्स सङ्घो कम्मं करोति, तं-पञ्चमो कम्मं करेय्य – अकम्मं न च करणीयं ।

पञ्चवग्गकरणं ।

१२. दसवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं भिक्खुनिदसमो[1] कम्मं करेय्य, अकम्मं न च करणीयं । दसवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं सिक्खमानदसमो कम्मं करेय्य, अकम्मं न च करणीयं···पे०···। दसवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं यस्स सङ्घो कम्मं करोति, तं-दसमो[2] कम्मं करेय्य – अकम्मं न च करणीयं ।

दसवग्गकरणं ।

१३. वीसतिवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं भिक्खुनिवीसो कम्मं करेय्य – अकम्मं न च करणीयं । वीसतिवग्गकरणं चे, भिक्खवे, कम्मं सिक्खमानवीसो कम्मं करेय्य···पे०···। सामणेरवीसो कम्मं करेय्य···सामणेरिवीसो कम्मं करेय्य···सिक्खं पच्चक्खातकवीसो कम्मं करेय्य···अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नकवीसो कम्मं करेय्य···आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकवीसो कम्मं करेय्य···आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकवीसो कम्मं करेय्य···पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकवीसो कम्मं करेय्य···पण्डकवीसो कम्मं करेय्य···थेय्यसंवासकवीसो कम्मं करेय्य···तित्थियपक्कन्तकवीसो कम्मं करेय्य···तिरच्छानगतवीसो कम्मं करेय्य··· B. 442 मातुघातकवीसो कम्मं करेय्य···पितुघातकवीसो कम्मं करेय्य···अरहन्तघातकवीसो कम्मं करेय्य···भिक्खुनिदूसकवीसो कम्मं करेय्य···सङ्घभेदकवीसो कम्मं करेय्य···लोहितुप्पादकवीसो कम्मं करेय्य···उभतोब्यञ्जनकवीसो कम्मं करेय्य···नानासंवासकवीसो कम्मं करेय्य···नानासीमाय ठितवीसो कम्मं करेय्य···इद्धिया वेहासे ठितवीसो कम्मं करेय्य[3]···यस्स सङ्घो कम्मं करोति, तं-वीसो[4] कम्मं करेय्य – अकम्मं न च करणीयं ।

वीसतिवग्गकरणं ।

---

[1] भिक्खुनीदसमो–सी०, स्या०, रो० । [2] तं दसमो–सी० । [3] स्या० पोत्थके 'इद्धिया वेहासे ठितवीसो कम्मं करेय्या' ति पाठो नत्थि । [4] तं वीसो–सी० ।

§ ५. पारिवासिकादिकथा

१४. पारिवासिकचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवासं ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्तं ददेय्य, तं-वीसो[1] अब्भेय्य – अकम्मं न च करणीयं । मूलाय पटिकस्सनारहचतुत्थो चे, R. 321 भिक्खवे, परिवासं ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्तं ददेय्य, तं-वीसो[1] अब्भेय्य – अकम्मं न च करणीयं । मानत्तारहचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवासं ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्तं ददेय्य, तं-वीसो अब्भेय्य – अकम्मं न च करणीयं । मानत्तचारिकचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवासं ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्तं ददेय्य, तं-वीसो अब्भेय्य – अकम्मं न च करणीयं । अब्भानारहचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवासं ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्तं ददेय्य, तं-वीसो अब्भेय्य – अकम्मं न च करणीयं ।

१५. एकच्चस्स, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति,[2] एकच्चस्स न रुहति । कस्स च, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति? भिक्खुनिया, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति । सिक्खमानाय, भिक्खवे···पे०··· सामणेरस्स, भिक्खवे···सामणेरिया,[3] भिक्खवे···सिक्खापच्चक्खातकस्स[4] भिक्खवे···अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नकस्स, भिक्खवे···उम्मत्तकस्स, भिक्खवे···खित्तचित्तस्स, भिक्खवे···वेदनाट्टस्स,[5] भिक्खवे···आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकस्स, भिक्खवे···आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकस्स, भिक्खवे···पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकस्स, भिक्खवे···पण्डकस्स, भिक्खवे···थेय्यसंवासकस्स, भिक्खवे···तित्थियपक्कन्तकस्स, भिक्खवे···तिरच्छानगतस्स भिक्खवे···मातुघातकस्स, B. 443 भिक्खवे···पितुघातकस्स, भिक्खवे···अरहन्तघातकस्स, भिक्खवे···भिक्खुनिदूसकस्स,[6] भिक्खवे···सङ्घभेदकस्स, भिक्खवे···लोहितुप्पादकस्स, भिक्खवे···उभतोब्यञ्जनकस्स, भिक्खवे···नानासंवासकस्स, भिक्खवे···नानासीमाय ठितस्स, भिक्खवे···इद्धिया वेहासे ठितस्स, भिक्खवे, यस्स सङ्घो कम्मं करोति, तस्स च[7], भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति । इमेसं खो, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति ।

कस्स च, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति? भिक्खुस्स, भिक्खवे, पकतत्तस्स समानसंवासकस्स समानसीमाय ठितस्स अन्तमसो आनन्तरिकस्सा पि भिक्खुनो विञ्ञापेन्तस्स सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति । इमस्स खो,[8] भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति ।

§ ६. द्वे-निस्सारणादिकथा

१६. द्वेमा, भिक्खवे, निस्सारणा । अत्थि, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं । तं चे सङ्घो निस्सारेति, एकच्चो सुनिस्सारितो, एकच्चो दुन्निस्सारितो । कतमो च, भिक्खवे,

---

१. वीसो–सी० । २. रूहति–सी०, स्या०, रो० । ३. सामणेराय–सी० । ४. सिक्खं पच्चक्खातकस्स–सी०, स्या०, रो० । ५. वेदनट्टस्स–सी०, स्या०, रो० । ६. भिक्खुनीदूसकस्स–सी०, स्या०, रो० । ७. स्या० पोत्थके नत्थि । ८. म० पोत्थके नत्थि ।

पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – दुन्निस्सारितो ? इध पन[1], भिक्खवे, भिक्खु सुद्धो होति अनापत्तिको । तं चे सङ्घो निस्सारेति – दुन्निस्सारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – दुन्निस्सारितो ।

कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – सुनिस्सारितो ? इध पन, भिक्खवे, भिक्खु बालो होति अब्यत्तो[2] आपत्तिबहुलो अनपदानो, R. 322 गिहिसंसट्ठो[3] विहरति अननुलोमिकेहि गिहिसंसग्गेहि, तं चे सङ्घो निस्सारेति – सुनिस्सारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – सुनिस्सारितो ।

१७. द्वेमा, भिक्खवे, ओसारणा । अत्थि, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं B. 444 तं चे सङ्घो ओसारेति, एकच्चो सोसारितो, एकच्चो दोसारितो । कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो ? पण्डको, भिक्खवे, अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । थेय्यसंवासको, भिक्खवे, अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । तित्थियपक्कन्तको, भिक्खवे···पे०··· तिरच्छानगतो, भिक्खवे··· मातुघातको, भिक्खवे··· पितुघातको, भिक्खवे··· अरहन्तघातको, भिक्खवे··· भिक्खुनिदूसको,[4] भिक्खवे··· सङ्घभेदको, भिक्खवे··· लोहितुप्पादको, भिक्खवे··· उभतोव्यञ्जनको, भिक्खवे, अप्पत्तो, ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । [5]इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, पुग्गला अप्पत्ता ओसारणं, ते चे सङ्घो ओसारेति – दोसारिता[5] ।

कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – सोसारितो ? हत्थच्छिन्नो, भिक्खवे, अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति, सोसारितो । पादच्छिन्नो, भिक्खवे···पे०··· हत्थपादच्छिन्नो, भिक्खवे··· कण्णच्छिन्नो, भिक्खवे··· नासच्छिन्नो, भिक्खवे··· कण्णनासच्छिन्नो, भिक्खवे··· अङ्गुलिच्छिन्नो, भिक्खवे··· अळच्छिन्नो, भिक्खवे··· कण्डरच्छिन्नो, भिक्खवे··· फणहत्थको, भिक्खवे··· खुज्जो, भिक्खवे··· वामनो, भिक्खवे··· गलगण्डी, भिक्खवे··· लक्खणाहतो,[6] भिक्खवे··· कसाहतो, भिक्खवे··· लिखितको, भिक्खवे··· सीपदिको,[7] भिक्खवे··· पापरोगी, भिक्खवे··· परिसदूसको, भिक्खवे··· काणो, भिक्खवे··· कुणी, भिक्खवे··· खञ्जो, भिक्खवे··· पक्खहतो, भिक्खवे··· छिन्निरियापथो, भिक्खवे··· जरादुब्बलो, भिक्खवे··· अन्धो, भिक्खवे··· मूगो, भिक्खवे··· बधिरो, भिक्खवे··· अन्धमूगो, भिक्खवे··· अन्धबधिरो, भिक्खवे··· मूगबधिरो, भिक्खवे··· अन्धमूगबधिरो, भिक्खवे, अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – सोसारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे,

---

[1] स्या० पोत्थके नत्थि । [2] अव्यत्तो–रो० । [3] गिहीसंसट्ठो–सी० । [4] भिक्खुनीदूसको–सी०, स्या०, रो० । [5]-[5] स्या० पोत्थके नत्थि । [6] लक्खणहतो–म० । [7] सीपदि–स्या० ।

पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – सोसारितो। (इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, पुग्गला अप्पत्ता ओसारणं, ते चे[1] सङ्घो ओसारेति – सोसारिता।)

वासभगामभाणवारं निट्ठितं पठमं।

§ ७. अधम्मकम्मादिकथा

१८. इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा। तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं” ति? सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं” ति। तं सङ्घो आपत्तिया अदस्सने उक्खिपति – अधम्मकम्मं। B. 445

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति पटिकातब्बा। तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि तं आपत्तिं” ति। सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्यं” ति। तं सङ्घो आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खिपति – अधम्मकम्मं।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता[2]। तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “पापिका ते, आवुसो, दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं” ति। सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं” ति। तं सङ्घो पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खिपति – अधम्मकम्मं। R. 323

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा, न होति आपत्ति पटिकातब्बा। तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं? पटिकरोहि तं आपत्तिं” ति। सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं। नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्यं” ति। तं सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा उक्खिपति – अधम्मकम्मं।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा, न होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता। तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं? पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं” ति। सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं; नत्थि मे, आवुसो,[3] पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं” ति। तं सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्मं।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति पटिकातब्बा, न होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता। तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं B. 446

---

[1] तं चे–रो०। ( ) स्या० पोत्थके नत्थि। [2] पटिनिस्सजेता–सी०। [3] सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि।

त्वं, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि तं[1] आपत्तिं; पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं" ति । सो एवं वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्यं । नत्थि मे, आवुसो[2], पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं" ति । तं सङ्घो अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा, न होति आपत्ति पटिकातब्बा, R. 324 न होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा– "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं? पटिकरोहि तं आपत्तिं; पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं" ति । सो एवं वदेति– "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं । नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्यं । नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं" ति[3] । तं सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

१९. इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा । तमेनं चोदेति । सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा– "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं" ति? सो एवं वदेति– "आमावुसो, पस्सामी" ति । तं सङ्घो आपत्तिया अदस्सने उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति पटिकातब्बा । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि तं आपत्तिं" ति । सो एवं वदेति – "आमावुसो, पटिकरिस्सामी" ति । तं सङ्घो आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेनं चोदेति B. 447 सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "पापिका ते, आवुसो, दिट्ठि; पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं" ति । सो एवं वदेति – "आमावुसो, पटिनिस्सज्जिस्सामी" ति । तं सङ्घो पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति आपत्ति पटिकातब्बा ···पे०··· होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता···पे०··· होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता···पे०··· होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं? पटिकरोहि तं आपत्तिं; पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं" ति । सो एवं वदेति –

---

[1] पटिकरोहेतं–रो० । [2] सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि [3] पटिनिस्सज्जेयं ति–सी० ।

“आमावुसो, पस्सामि, आम पटिकरिस्सामि, आम पटिनिस्सज्जिस्सामी” ति । तं सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

२०. इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं” ति ? सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं” ति । तं सङ्घो आपत्तिया[1] R. 325 अदस्सने उक्खिपति – धम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति पटिकातब्बा । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि तं आपत्तिं” ति । सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्यं” ति । तं सङ्घो आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खिपति – धम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता[2] । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “पापिका ते, आवुसो, दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं” ति । सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं” ति । तं सङ्घो पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खिपति – धम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति आपत्ति पटिकातब्बा, …पे०…होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता…पे०…होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता…पे०…होति आपत्ति दट्ठब्बा, B. 448 होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं ? पटिकरोहि तं आपत्तिं । पापिका ते[3] दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं” ति । सो एवं वदेति – “नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं । नत्थि मे, आवुसो,[4] आपत्ति यमहं पटिकरेय्यं । नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं” ति । तं सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – धम्मकम्मं ति ।

§ ८. उपालिपुच्छाकथा

२१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच – “यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीयं कम्मं असम्मुखा करोति, धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं” ति ? अधम्मकम्मं तं, उपालि, अविनयकम्मं । यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीयं कम्मं अप्पटिपुच्छा[5] करोति…पे०…पटिञ्ञायकरणीयं कम्मं

---

[1] रो० पोत्थके नत्थि । [2] पटिनिस्सजेता–सी० । [3] एत्थ स्या० पोत्थके ‘आवुसो’ ति पाठो दिस्सति । [4] सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । [5] अपटिपुच्छा–सी० ।

अप्पटिञ्ञाय करोति···सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति···अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्मं[1] करोति···तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति···तज्जनीय- R. 326 कम्मारहस्स[2] नियस्सकम्मं[3] करोति···नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं[4] करोति···पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवासं देति···परिवासारहं मूलाय पटिकस्सति···मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्तं देति···मानत्तारहं अब्भेति···अब्भानारहं उपसम्पादेति, धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं ति? अधम्मकम्मं तं, उपालि, अविनयकम्मं।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीयं कम्मं असम्मुखा करोति, एवं खो, उपालि, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं, एवं च पन सङ्घो सातिसारो होति। यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीयं कम्मं अप्पटिपुच्छा करोति···पे०···पटिञ्ञायकरणीयं B. 449 कम्मं अप्पटिञ्ञाय करोति···सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति···अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति···तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति···तज्जनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्मं करोति···नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवासं देति···परिवासारहं मूलाय पटिकस्सति···मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्तं देति···मानत्तारहं अब्भेति···अब्भानारहं उपसम्पादेति, एवं खो, उपालि, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं। एवं च पन सङ्घो सातिसारो होती ति।

२२. यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीयं कम्मं सम्मुखा करोति, धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं ति? धम्मकम्मं तं, उपालि, विनयकम्मं। यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीयं कम्मं पटिपुच्छा करोति···पे०··· पटिञ्ञायकरणीयं कम्मं पटिञ्ञाय करोति···सतिविनयारहस्स सतिविनयं देति···अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति···तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति···तज्जनीयकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति···नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्मं करोति···पब्बाजनीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···पटिसारणीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···उक्खेपनीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···परिवासारहस्स परिवासं देति· मूलायपटिकस्सनारहं मूलाय पटिकस्सति···मानत्तारहस्स मानत्तं देति···अब्भानारहं अब्भेति···उपसम्पदारहं उपसम्पादेति, धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं ति? धम्मकम्मं तं, उपालि, विनयकम्मं।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीयं कम्मं सम्मुखा करोति, एवं खो, उपालि, धम्मकम्मं होति विनयकम्मं। एवं च पन सङ्घो अनतिसारो होति। यो खो,

---

[1] तस्सपापियसिकाकम्मं–स्या०, म०। [2] तज्जनियकम्मारहस्स–रो०। [3] निस्सयकम्मं–रो०। [4] पब्बाजनियकम्मं–रो०।

उपालि, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीयं कम्मं पटिपुच्छा करोति··· पटिञ्ञायकरणीयं कम्मं
पटिञ्ञाय करोति··· सतिविनयारहस्स सतिविनयं देति··· अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनयं
देति··· तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स[1] तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति··· तज्जनीयकम्मारहस्स
तज्जनीयकम्मं करोति··· नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्मं करोति··· पब्बाजनीयकम्मारहस्स
पब्बाजनीयकम्मं करोति··· पटिसारणीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति··· उक्खेपनीय- B. 450
कम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति··· परिवासारहस्स परिवासं देति··· मूलायपटिकस्सनारहं
मूलाय पटिकस्सति··· मानत्तारहस्स मानत्तं देति··· अब्भानारहं अब्भेति... उपसम्पदारहं
उपसम्पादेति, एवं खो, उपालि, धम्मकम्मं होति विनयकम्मं। एवं च पन सङ्घो अनतिसारो
होती ति।

२३. यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति,
अमूळ्हविनयारहस्स सतिविनयं देति, धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं ति?
अधम्मकम्मं तं, उपालि, अविनयकम्मं। यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स
तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति, तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स अमूळ्हविनयं देति··· पे०···
तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं[2] करोति, तज्जनीयकम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिका- R. 327
कम्मं करोति··· तज्जनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्मं[3] करोति, नियस्सकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं
करोति·· नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति, पब्बाजनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्मं
करोति··· पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति, पटिसारणीयकम्मारहस्स पब्बाज-
नीयकम्मं करोति··· पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति, उक्खेपनीयकम्मा-
रहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति··· उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवासं देति, परिवासारहस्स
उक्खेपनीयकम्मं करोति··· परिवासारहं मूलाय पटिकस्सति, मूलायपटिकस्सनारहस्स परिवासं
देति··· मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्तं देति, मानत्तारहं मूलाय पटिकस्सति··· मानत्तारहं
अब्भेति, अब्भानारहस्स मानत्तं देति··· अब्भानारहं उपसम्पादेति, उपसम्पदारहं अब्भेति,
धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं ति? अधम्मकम्मं तं, उपालि, अविनयकम्मं।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति, अमूळ्ह-
विनयारहस्स सतिविनयं देति, एवं खो, उपालि, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं। एवं च
पन सङ्घो सातिसारो होति। यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स
तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति, तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स अमूळ्हविनयं देति··· पे०···
तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति, तज्जनीयकम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिका-
कम्मं करोति··· तज्जनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्मं करोति, नियस्सकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं B. 451
करोति··· नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति, पब्बाजनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्मं

---

[1] तस्सपापियसिकाकम्मारहस्स–म०। [2] तज्जनियकम्मं–रो०। [3] निस्सयकम्मं–रो०।

करोति···पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति, पटिसारणीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति, उक्खेपनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवासं देति, परिवासारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···परिवासारहं मूलाय पटिकस्सति, मूलायपटिकस्सनारहस्स परिवासं देति···मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्तं देति, मानत्तारहं मूलाय पटिकस्सति – मानत्तारहं अब्भेति, अब्भानारहस्स मानत्तं देति···अब्भानारहं उपसम्पादेति, उपसम्पदारहं अब्भेति, एवं खो, उपालि, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं। एवं च पन सङ्घो सातिसारो होती ति।

२४. यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स सतिविनयं देति, अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति, धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं ति? धम्मकम्मं तं, उपालि, विनयकम्मं। यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति[1]···पे०···तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स[2] तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति···पे०···तज्जनीयकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति···पे०···नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्मं करोति···पे०···पब्बाजनीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···पे०···पटिसारणीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···पे०···उक्खेपनीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···पे०···परिवासारहस्स परिवासं देति···पे०···मूलायपटिकस्सनारहं मूलाय पटिकस्सति···पे०···मानत्तारहस्स मानत्तं देति···पे०···अब्भानारहं अब्भेति, उपसम्पदारहं उपसम्पादेति, धम्मकम्मं नु खो तं, भन्ते, विनयकम्मं ति? धम्मकम्मं तं, उपालि, विनयकम्मं।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स सतिविनयं देति, अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति, एवं खो, उपालि, धम्मकम्मं होति विनयकम्मं। एवं च पन सङ्घो R. 328 अनतिसारो होति। यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति···पे०···तस्सपापिय्यसिका कम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति···पे०···तज्जनीयकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति···पे०···नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्मं करोति···पे०···पब्बाजनीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···पे०···B. 452 पटिसारणीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···पे०···उक्खेपनीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···पे०···परिवासारहस्स परिवासं देति···पे०···मूलाय पटिकस्सनारहं मूलायपटिकस्सति···पे०···मानत्तारहस्स मानत्तं देति···पे०···अब्भानारहं अब्भेति, उपसम्पदारहं उपसम्पादेति, एवं खो, उपालि, धम्मकम्मं होति विनयकम्मं। एवं च पन सङ्घो अनतिसारो होती ति।

२५. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "यो खो, भिक्खवे, सग्मगो सङ्घो

---

[1] एत्थ सी०, स्या० पोत्थकेसु पेय्यालो न दिस्सति। [2] तस्सपापियसिकाकम्मारहस्स–म०।

सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति, एवं खो, भिक्खवे, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं । एवं च पन सङ्घो सातिसारो होति । यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति···पे०···सतिविनयारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति·· सतिविनयारहस्स नियस्सकम्मं करोति···सतिविनयारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···सतिविनयारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···सतिविनयारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···सतिविनयारहस्स परिवासं देति···सतिविनयारहं मूलाय पटिकस्सति··सतिविनयारहस्स मानत्तं देति···सतिविनयारहं अब्भेति···सतिविनयारहं उपसम्पादेति, एवं खो, भिक्खवे, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं । एवं च पन सङ्घो सातिसारो होति ।

२६. यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति, एवं खो, भिक्खवे, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं । एवं च पन सङ्घो सातिसारो होति । यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति ···पे०···अमूळ्हविनयारहस्स नियस्सकम्मं करोति···अमूळ्हविनयारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···अमूळ्हविनयारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···अमूळ्हविनयारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···अमूळ्हविनयारहस्स परिवासं देति···अमूळ्हविनयारहं मूलाय पटिकस्सति···अमूळ्हविनयारहस्स मानत्तंदेति···अमूळ्हविनयारहं अब्भेति···अमूळ्हविनयारहं उपसम्पादेति···अमूळ्हविनयारहस्स सतिविनयं देति, एवं खो, भिक्खवे, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं । एवं च पन सङ्घो सातिसारो होति ।

२७. यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति B. 453 ···पे०···तज्जनीयकम्मारहस्स···नियस्सकम्मारहस्स···पब्बाजनीयकम्मारहस्स···पटिसारणीयकम्मारहस्स···उक्खेपनीयकम्मारहस्स···परिवासारहं···मूलायपटिकस्सनारहस्स···मानत्तारहं···अब्भानारहं···उपसम्पदारहस्स सतिविनयं देति, एवं खो, भिक्खवे, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं । एवं च पन सङ्घो सातिसारो होति । यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो उपसम्पदारहस्स अमूळ्हविनयं देति···पे०···उपसम्पदारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्मं करोति···उपसम्पदारहस्स तज्जनीयकम्मं करोति···उपसम्पदारहस्स नियस्सकम्मं करोति···उपसम्पदारहस्स पब्बाजनीयकम्मं करोति···उपसम्पदारहस्स पटिसारणीयकम्मं करोति···उपसम्पदारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति···उपसम्पदारहस्स परिवासं देति···उपसम्पदारहं मूलाय पटिकस्सति···उपसम्पदारहस्स मानत्तं देति···उपसम्पदारहं अब्भेति, एवं खो, भिक्खवे, अधम्मकम्मं होति अविनयकम्मं । एवं च पन सङ्घो सातिसारो होती ति ।

उपालिपुच्छाभाणवारं निट्ठितं दुतियं ।

§ ९. तज्जनीयकम्मकथा

२८. इध पन, भिक्खवे; भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं[1] आवासं गच्छति। तत्थ पि[2] भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[3] अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु R. 329 सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन समग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। B. 454 ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा।

२९. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[4] अधम्मेन समग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन[5] वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो

---

[1] अञ्ञं पि–स्या०। [2] सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। [3] तज्जनियकम्मकतो–रो०। [4] तज्जनियकम्मं कतो–रो०। [5] धम्मपटिरूपकेन–रो०।

धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा ।

३०. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । B. 455 हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा ।

३१. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन B. 456 समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति –

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

“अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[1] अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा ।

३२. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । R. 330 हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा ।

§ १०. नियस्सकम्मकथा

३३. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु बालो होति अब्यत्तो[2] आपत्तिबहुलो अनपदानो, B. 457 गिहिसंसट्ठो[3] विहरति अननुलोमिकेहि गिहिसंसग्गेहि[4] । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु बालो अब्यत्तो आपत्तिबहुलो अनपदानो, गिहिसंसट्ठो विहरति अननुलोमिकेहि गिहिसंसग्गेहि । हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं[5] करोमा” ति । ते तस्स नियस्सकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं करोमा” ति । ते तस्स नियस्सकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा···पे०···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन[6] वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा···पे०··· ।

यथा हेट्ठा, तथा चक्कं कातब्बं ।

---

[1] तजनियकम्मकतो-रो० । [2] अव्यत्तो-सी०, रो० । [3] गिहीसंसट्ठो-सी० । [4] गिही संसग्गेहि-सी० । [5] निस्सयकम्मं-रो० । [6] धम्मपटिरूपकेन-रो० ।

§ ११. पब्बाजनीयकम्मकथा

३४. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु कुलदूसको होति पापसमाचारो। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु कुलदूसको पापसमाचारो। हन्दस्स मयं पब्बाजनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स पब्बाजनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं पब्बाजनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स पब्बाजनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०…।

चक्कं कातब्बं।

§ १२. पटिसारणीयकम्मकथा

३५. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति। हन्दस्स मयं पटिसारणीयकम्मं[1] करोमा" ति। ते तस्स पटिसारणीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं पटिसारणीयकम्मं B. 458 करोमा" ति। ते तस्स पटिसारणीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०…।

चक्कं कातब्बं।

१३. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकथा

३६. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पस्सितुं। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पस्सितुं। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०…।

चक्कं कातब्बं।

---

[1] पटिसारणियकम्मं-रो०।

§ १४. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकथा

३७. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पटिकातुं । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति R. 331 आपत्तिं पटिकातुं । हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०…।

चक्कं कातब्बं ।

§ १५. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकथा

B. 459 ३८. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु न इच्छति पापिकं दिट्ठिं पटिनिस्सज्जितुं । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु न इच्छति पापिकं दिट्ठिं पटिनिस्सज्जितुं । हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो[1] अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०…।

चक्कं कातब्बं ।

§ १६. तज्जनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

३९. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[2] सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स[3] पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि[4] भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो,

---

[1] उक्खेपनियकम्मकतो–रो० । [2] तजनियकम्मकतो–रो० । [3] तज्जनीयकम्मस्स–स्या० । [4] सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पसद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं B. 460 पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा ।

४० इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा ।

४१. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं B. 461

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि[1] आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं[2] पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिम्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा ।

४२. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन B. 462 समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति –

---

[1] रो० पोत्थके नत्थि । [2] तज्जनियकम्मं-रो० ।

अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा ।

४३. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन समग्गेहि । इन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मेन वग्गेहि । B. 463 हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा ।

§ १७. नियस्सकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४४. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो[1] सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स[2] पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन नियस्सकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति ।

---

[1] निस्सयकम्मकतो–रो० ।

[2] नियस्सकम्मस्स–सी०, स्या०; निस्सयस्स कम्मस्स–रो० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

ते तस्स नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०… ।

चक्कं कातब्बं ।

§ १८. पब्बाजनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४५. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं पब्बाजनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पब्बाजनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं पब्बाजनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पब्बाजनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०…।

चक्कं कातब्बं ।

§ १९. पटिसारणीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

B. 464 ४६. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं पटिसारणीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पटिसारणीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन पटिसारणीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं पटिसारणीयकम्मं पटिप्पसम्भेमा" ति । ते तस्स पटिसारणीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा…पे०…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा…पे०…।

चक्कं कातब्बं

§ २०. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४७. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन

आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अदस्सने[1] उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं B. 465 पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधमेन समग्गा···पे०···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा··· धम्मपतिरूपकेन समग्गा···पे०···।

चक्कं कातब्बं।

§ २१. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४८. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति! तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं – अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा···पे०···धम्मेन वग्गा··· धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा···पे०···।

चक्कं कातब्बं।

§ २२. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४९. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स

---

[1] स्या० पोत्थके नत्थि।

R. 332 पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं
B. 466 पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – “इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं – अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति···अधम्मेन समग्गा···पे०···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा···पे०···।

चक्कं कातब्बं ।

§ २३. तज्जनीयकम्मविवादकथा

५०. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको···पे०···सङ्घे अधिकरणकारको । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं[1] करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन[2] वग्गकम्मं,[2] धम्मपतिरूपकेन[3] वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं[4] कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “अधम्मेन वग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

५१. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति···पे०···सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको···पे०···सङ्घे अधिकरणकारको । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “अधम्मेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

B. 467 ५२. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति···पे०···सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको···पे०···सङ्घे अधिकरणकारको हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं,

---

[1] तज्जनियकम्मं–रो० । [2]–[2]. स्या० पोत्थके नत्थि । [3] धम्मपटिरूपकेन–रो० । [4] दुक्कतं–सी० ।

धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेनवग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मेन वग्गकम्मं" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

५३. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति…पे०…सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको…पे०…सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं"[1] ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

५४. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति…पे०…सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको होति …पे०…सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

§ २४. नियस्सकम्मविवादकथा

५५. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु बालो होति अब्यत्तो[2] आपत्तिबहुलो अनपदानो, B. 468
गिहिसंसट्ठो[3] विहरति अननुलोमिकेहि गिहिसंसग्गेहि। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु बालो अब्यत्तो आपत्तिबहुलो अनपदानो, गिहिसंसट्ठो विहरति अननुलोमिकेहि गिहिसंसग्गेहि। हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं करोमा" ति। ते तस्स नियस्सकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा…पे०…अधम्मेन समग्गा…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु –

---

[1] समग्गकम्मं–म०। [2] अब्यत्तो-सी०, रो०। [3] गिहीसंसट्ठो–सी०।

“धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा संखित्ता।

§ २५. पब्बाजनीयकम्मविवादकथा

५६. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु कुलदूसको होति पापसमाचारो। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु कुलदूसको पापसमाचारो। हन्दस्स मयं पब्बाजनीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स पब्बाजनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०··· अधम्मेन समग्गा···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा संखित्ता।

§ २६. पटिसारणीयकम्मविवादकथा

B. 469 ५७. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति। तत्र चे भिक्खूनं
R. 333 एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति। हन्दस्स मयं पटिसारणीयकम्मं करोमा” ति। ते तस्स पटिसारणीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०··· अधम्मेन समग्गा···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा संखित्ता।

§ २७. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मविवादकथा

५८. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पस्सितुं। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पस्सितुं। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं[1] करोमा” ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०···अधम्मेन समग्गा··· धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति। तत्र, भिक्खवे,

---

[1] उक्खेपनियकम्मं–रो०।

ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन सम्मग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पञ्च वारा संखित्ता ।

§ २८. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मविवादकथा

५९. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पटिकातुं । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पटिकातुं । हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा…पे०…अधम्मेन समग्गा…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन B. 470 वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति; ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पञ्च वारा सङ्खित्ता ।

§ २९. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मविवादकथा

६०. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु न इच्छति पापिकं दिट्ठिं पटिनिस्सज्जितुं । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु न इच्छति पापिकं दिट्ठिं पटिनिस्सज्जितुं । हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोमा” ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा…पे०…अधम्मेन समग्गा…धम्मेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन वग्गा…धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पञ्च वारा संखित्ता ।

§ ३०. तज्जनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६१. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स[1] पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[2] सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं

---

[1] तज्जनीयकम्मस्स–स्या० । [2] तज्जनियकम्मकतो–रो० ।

पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं[1] कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “अधम्मेन वग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू B. 471 एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

६२. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “अधम्मेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

६३. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मेन[2] वग्गकम्मं” ति ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

६४. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं B. 472 वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं,

---

[1] दुक्कतं–सी० । [2] अधम्मेन–स्या० ।

धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

६५. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

§ ३१. नियस्सकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६६. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स[1] पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०···अधम्मेन समग्गा··· धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू B. 473 एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता ।

§ ३२. पब्बाजनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६७. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं

---

[1] नियस्सकम्मस्स–सी०, स्या०; निस्सयकम्मस्स–रो० ।

पब्बाजनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स पब्बाजनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०···अधम्मेन समग्गा···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पि[1] पञ्च वारा सङ्खित्ता ।

§ ३३. पटिसारणीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६८. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स[2] पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं पटिसारणीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स पटिसारणीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०···अधम्मेन समग्गा···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन B. 474 वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता ।

§ ३४. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६९. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयस्स कम्मस्स[3] पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति । ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०···अधम्मेन समग्गा···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु –

---

[1] सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । [2] पटिसारणीयकम्मस्स–स्या० । [3] उक्खेपनीयकम्मस्स–स्या० ।

धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता।

§ ३५. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

७०. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे B. 475 उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०···अधम्मेन समग्गा···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता।

§ ३६. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

७१. इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – “अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा” ति। ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा···पे०···अधम्मेन समग्गा···धम्मेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन वग्गा···धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – “अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – “धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं” ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – “अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं” ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता।

चम्पेय्यक्खन्धकं नवमं।

§ ३७. तस्सुद्दानं

B. 476 चम्पायं भगवा आसि वत्थु वासभगामके ।
आगन्तुकानमुस्सुक्कं[१] अकासि इच्छितब्बके[२] ॥
पकतञ्ञुनो ति ञत्वा उस्सुक्कं न करी[३] तदा ।
R. 334 उक्खित्तो न करोती ति सागमा[४] जिनसन्तिके ॥
अधम्मेन वग्गकम्मं समग्गं अधम्मेन च ।
धम्मेन वग्गकम्मं च पतिरूपकेन[५] वग्गिकं ॥
पतिरूपकेन समग्गं एको उक्खिपतेककं ।
एको च द्वे सम्बहुले सङ्घं उक्खिपतेकको[६] ॥
दुवे पि सम्बहुला पि सङ्घो सङ्घं च उक्खिपि ।
सब्बञ्ञुपवरो सुत्वा अधम्मं ति पटिक्खिपि ॥
ञत्तिविपन्नं यं कम्मं सम्पन्नं अनुसावनं[७] ।
अनुसावनविपन्नं सम्पन्नं ञत्तिया च यं ॥
उभयेन विपन्नं च अञ्ञत्र धम्ममेव च ।
विनया[८] सत्थु पटिकुट्ठं कुप्पं अट्ठानारहिकं[९] ॥
अधम्मवग्गं समग्गं[१०] धम्म[११] पतिरूपानि[१२] ये दुवे ।
धम्मेनेव च सामग्गिं अनुञ्ञासि तथागतो ॥
चतुवग्गो पञ्चवग्गो दसवग्गो च वीसति ।
परोवीसतिवग्गो[१३] च[१४] सङ्घो पञ्चविधो तथा ॥
ठपेत्वा उपसम्पदं यं च कम्मं पवारणं ।
अब्भानकम्मेन सह चतुवग्गेहि कम्मिको ॥
दुवे कम्मे ठपेत्वान मज्झदेसूपसम्पदं[१५] ।
अब्भानं पञ्चवग्गिको सब्बकम्मेसु कम्मिको ।
अब्भानेकं ठपेत्वान ये भिक्खू दसवग्गिका ।
सब्बकम्मकरो सङ्घो वीसो सब्बत्थ कम्मिको ॥
B. 477 भिक्खुनी सिक्खमाना च सामणेरो सामणेरी[१६] ।

---

[१] आगन्तुकानं उस्सुक्कं–सी०, स्या०, रो० । [२] इच्छित्तब्बके–स्या०; इच्छितब्बको–सी० । [३] करि–रो० । [४] अगमा–स्या०, रो० । [५] पटिरूपकेन–स्या०, रो० । [६] उक्खिपतेकतो–स्या०, रो० । [७] अनुस्सावनं–रो० । [८] विनयं–स्या०; विना–सी०, रो० । [९] अट्ठानाराहिकं–सी०; अट्ठानरूपकं–स्या० । [१०] सामग्गं–सी० । [११] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [१२] पटिरूपेन–स्या० । [१३] अतिरेकवीसतिवग्गो–स्या० । [१४] स्या० पोत्थके नत्थि । [१५] मज्झदेसुपसम्पदा–स्या०, रो० । [१६] सामणेरिका–सी०, स्या०, रो० ।

पच्चक्खातन्तिमवत्थू[1] उक्खित्तापत्तिदस्सने[2] ॥
अप्पटिकम्मे दिट्ठिया पण्डको थेय्यसंवासकं[3] ।
तित्थिया तिरच्छानगतं[4] मातु पितु च घातकं ॥
अरहं भिक्खुनीदूसि[5] भेदकं लोहितुप्पादं[6] ।
ब्यञ्जनं नानासंवासं[7] नानासीमाय इद्धिया ॥
यस्स सङ्घो करे कम्मं होन्तेते[8] चतुवीसति ।
सम्बुद्धेन पटिक्खित्ता न हेते गणपूरका ॥
पारिवासिकचतुत्थो परिवासं ददेय्य वा ।
मूला-मानत्तमब्भेय्य[9] अकम्मं न च करणं[10] ॥
मूला-अरहमानत्ता[11] अब्भानारहमेव च ।
न कम्मकारका[12] पञ्च सम्बुद्धेन पकासिता ।
भिक्खुनी सिक्खमाना च सामणेरो सामणेरिका ।
पच्चक्खन्तिमउम्मत्ता खित्तावेदनदस्सने[13] ।
अप्पटिकम्मे[14] दिट्ठिया[15] पण्डका पि च[16] ब्यञ्जना[17] ।
नानासंवासका सीमा[18] वेहासं यस्स कम्म च ॥
अट्ठारसन्नमेतेसं[19] पटिक्कोसं[20] न रुहति[21] । R. 335
भिक्खुस्स पकतत्तस्स रुहति पटिक्कोसना ॥
सुद्धस्स दुन्निसारितो[22] बालो हि सुनिस्सारितो[23] ।
पण्डको थेय्यसंवासो[24] पक्कन्तो तिरच्छानगतो[25] ॥
मातु पितु अरहन्त[26] दूसको सङ्घभेदको ।
लोहितुप्पादको चेव उभतो ब्यञ्जनो च यो ॥
एकादसन्नं एतेसं ओसारणं न युज्जति ।

---

[1] पच्चक्खातन्तिमवत्थुं–रो०; पच्चक्खातन्तिमवत्थु–सी० । [2] उक्खित्तापत्तादस्सने–रो० । [3] पण्डकथेय्यसंवासकं–सी०, स्या०, रो० । [4] तित्थियतिरच्छानगत्तं–सी०, स्या०, रो० । [5] भिक्खुनीदूसिं–सी०, स्या०, रो० । [6] लोहितुप्पादकं–सी०; लोहितुपादकं–स्या० । [7] नानासंवासको चेव–रो० । [8] होन्ति ते–स्या० । [9] मूलमानत्तमब्भेय्य–स्या०; मूलामानत्तं अब्भेय्य–रो० । [10] कारणं–सी० । [11] मूलअरहमानत्तं–स्या० । [12] कम्मकारणा-सी० । [13] खित्तवेदनदस्सने–सी०, स्या०, रो० । [14] "तित्थियतिरच्छानगतं माता पीतु च घातकं अरहं भिक्खुनीदूसिं भेदकं लोहितुपादकं उभतोब्यञ्जनञ्चेव नानासंवासकंपिच" इमा गाथायो अतिरेकवसेन स्या० पोत्थके दिस्सति । [15] अप्पटिकम्मदिट्ठिया–स्या० । [16] पण्डका चेव–सी०; पण्डकथेय्यसंवासकं–स्या० । [17] स्या० पोत्थके नत्थि । [18] नानासीमाय ठितकं–स्या० । [19] सत्तवीसानमेतेसं–स्या० । [20] पटिकोसं–स्या०; पटिक्कोस–रो० । [21] रूहति–सी०, स्या०, रो० । [22] दुन्निस्सारितो–सी० । [23] सुनिसारितो–स्या० । [24] थेय्यसंवासं–रो० । [25] तिरच्छानगो–स्या० । [26] मातापितुअरहन्तो–स्या० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

हत्थपादं[1] तदुभयं कण्णनासं[2] तदूभयं[3] ॥
अङ्गुलिं[4] अळकण्डरं फणं खुज्जो च वामनो ।
गण्डी[5] लक्खणकसा[6] च लिखितको च सीपदी[7] ॥
B. 478 पापा परिसकाणो[8] च कुणी[9] खञ्जो हतो पि च ।
इरियापथदुब्बलो अन्धो मूगो च बधिरो[10] ॥
अन्धमूगन्धबधिरो[11] मूगबधिरमेव[12] च ।
अन्धमूगबधिरो[13] च द्वत्तिंसेते अनूनका ॥
तेसं ओसारणं होति सम्बुद्धेन पकासितं ।
दट्ठब्बा पटिकातब्बा निस्सज्जेता[14] न विज्जति ॥
तस्स उक्खेपना कम्मा सत्त होन्ति अधम्मिका ।
आपन्नं अनुवत्तन्तं[15] सत्त ते पि अधम्मिका ॥
आपन्नं नानुवत्तन्तं[16] सत्त कम्मा[17] सुधम्मिका ।
सम्मुखा पटिपुच्छा च पटिञ्ञाय च कारणा[18] ॥
सति अमूळ्हपापिका तज्जनीनियस्सेन[19] च ।
पब्बाजनीय पटिसारो[20] उक्खेपपरिवास च ॥
मूला मानत्तअब्भाना[21] तथेव उपसम्पदा ।
अञ्ञं करेय्य अञ्ञस्स सोळसेते अधम्मिका ॥
तं तं करेय्य तं तस्स सोळसेते सुधम्मिका ।
पच्चारोपेय्य अञ्ञञ्ञं[22] सोळसेते अधम्मिका ॥
द्वे द्वे तम्मूलकं[23] तस्स ते पि सोळस धम्मिका ।
एकेकमूलकं चक्कं अधम्मं ति जिनोब्रवि ॥
अकासि तज्जनीयं कम्मं सङ्घो भण्डनकारको ।
अधम्मेन वग्गकम्मं अञ्ञं आवासं[24] गच्छि[25] सो ॥

---

१. हत्थपादा–स्या०, रो० । २. कण्णनासा–स्या०, रो० । ३. तदुभया-रो०; तदुभयं–सी०; तदुब्भयं–स्या० । ४. अङ्गुली–सी०, स्या० । ५. गण्डि–रो० । ६. लक्खणकासा–स्या० । ७. सीपदि–रो० । ८. पापपरिसकाणो–सी०, रो० । ९. कुणि–रो० । १०. बाधिरो–स्या०, सी० । ११. अन्धमूगो अन्धबधिरो–सी०; अन्धमूगन्धबाधिरो–स्या०; अन्धमूगबधिरो–रो० । १२. मूगबाधिरमेव–स्या० । १३. अन्धबधिरमूगो–रो० । १४. निस्सज्जेतं–रो०; निस्सजेता–सी० । १५. अनुवत्तन्ति–स्या० । १६. अनुवत्तन्ति–स्या० । १७. सत्तकम्मेसु–रो० । १८. कारका–स्या०, रो० । १९. तज्जननियस्सेन–स्या०, तज्जनियवसेन-रो०; तज्जनिय नियस्सेन–सी० । २०. पब्बाजनीयपटिसारा–स्या०; पब्बाजनियपटिसारो–रो० । २१. मूलामानत्तअब्भाना–स्या०; मूलमानत्तअब्भाना–सी० । २२. अञ्ञोञ्ञं–स्या०; अञ्ञञ्ञो–रो०; अञ्ञमञ्ञं–सी० । २३. तमूलकं–रो०; मूला कता–स्या०; तम्मुलकं–सी० । २४. आवास–स्या० । २५. गच्छिं–सी० ।

तत्थाधम्मेन[1] समग्गा तस्स तज्जनीयं करुं ।
अञ्ञत्थ वग्गाधम्मेन[2] तस्स तज्जनीयं करुं ॥
पतिरूपेन[3] वग्गा पि समग्गा पि तथा करुं ।
अधम्मेन समग्गा च धम्मेन वग्गमेव च ॥
पतिरूपकेन[4] वग्गा च समग्गा च इमे पदा ।
एकेकमूलकं[5] कत्वा चक्कं[6] बन्धे विचक्खणो ॥
बाला ब्यत्तस्स[7] नियस्सं[8] पब्बाजे कुलदूसकं । B. 479
पटिसारणीयं कम्मं[9] करे अक्कोसकस्स च ॥
अदस्सनाप्पटिकम्मे[10] यो च दिट्ठिं न निस्सज्जे[11] । R. 336
तेसं उक्खेपनीयकम्मं[12] सत्थवाहेन भासितं ॥
उपरि नयकम्मानं[13] पञ्ञो[14] तज्जनीयं[15] नये ।
तेसं येव अनुलोमं सम्मा वत्तति याचिते[16] ॥
पस्सद्धि[17] तेसं कम्मानं हेट्ठा कम्मनयेन च ।
तस्मिं तस्मिं तु कम्मेसु तत्रट्ठो च विवदति[18] ॥
अकतं दुक्कटं[19] चेव पुन-कातब्बकं ति च ।
कम्मे पस्सद्धिया चा पि ते भिक्खू धम्मवादिनो ॥
विपत्तिब्याधिते[20] दिस्वा कम्मप्पत्ते महामुनि ।
पटिप्पस्सद्धिमक्खासि सल्लकत्तो व ओसधं ति ॥
इमम्हि खन्धके वत्थूनि छत्तिंसा ति ।

चम्पेय्यक्खन्धकं[21] *निट्ठितं*[22] ।

---

[1] तत्थधम्मेन–रो० । [2] वग्गधम्मेन–स्या०, रो० । [3] पटिरूपकेन–रो० । [4] पटिरूपकेन–रो० । [5] एकेकं मूलकं–स्या०; एकेक मूलं–सी० । [6] चक्क–रो० । [7] ब्यत्तस्स–सी०, रो० । [8] निस्सयं–रो० । [9] पटिसारणियकम्मं–रो० । [10] अदस्सनापटिकम्मे–स्या० । [11] निस्सजे–सी०, स्या०, रो० । [12] उक्खेपनं कम्मं–सी०, स्या०; उक्खेपनियकम्मं–रो० । [13] उपविनयकम्मानं–स्या०; उक्खेपनियकम्मानं–रो० । [14] पञ्हे–सी० । [15] तज्जनियं–स्या०, रो० । [16] सम्मावत्तंतयाचिते–रो०; सम्मा वत्तति याचितो–सी०; सम्मा वत्तति याचति–स्या० । [17] पस्सद्धि–सी०, स्या० । [18] विवादति–सी०, स्या० । [19] दुक्कतं–सी० । [20] विपत्तिव्याधिते–रो० । [21] चम्पेय्यक्खन्धको–म० । [22] निट्ठितो–म० ।

१०. कोसम्बकक्खन्धकं

§ १. कोसम्बकविवादकथा

B. 480, १. तेन समयेन बुद्धो भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । तेन खो पन समयेन
R. 337 अञ्ञतरो भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति । सो तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठि होति; अञ्ञे
भिक्खू तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठिनो होन्ति । सो अपरेन समयेन तस्सा आपत्तिया
अनापत्तिदिट्ठि होति; अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति । अथ खो ते
भिक्खू तं भिक्खुं एतदवोचुं – “आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं” ति ?
नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति यमहं पस्सेय्यं ति । अथ खो ते भिक्खू सामग्गिं लभित्वा तं
भिक्खुं आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिंसु । सो च भिक्खु बहुस्सुतो होति आगतागमो
धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो[1] मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो ।
अथ खो सो भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू उपसङ्कमित्वा एतदवोच – “अनापत्ति एसा,
आवुसो, नेसा आपत्ति । अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो । अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो ।
अधम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन । होथ मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो
पक्खा” ति । अलभि खो सो भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे । जानपदानं पि[2]
सन्दिट्ठानं सम्भत्तानं भिक्खूनं सन्तिके दूतं पाहेसि – अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति ।
अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो । अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो । अधम्मिकेनम्हि कम्मेन
उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन । होन्तु मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो पक्खा” ति । अलभि
खो सो भिक्खु जानपदे पि सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे । अथ खो ते उक्खित्तानुवत्तका
भिक्खू येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा उक्खेपके भिक्खू एतदवोचुं –
“अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति । अनापन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु आपन्नो ।
B. 481, अनुक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु उक्खित्तो । अधम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन
R. 338 अट्ठानारहेना” ति । एवं वुत्ते उक्खेपका भिक्खू उक्खित्तानुवत्तके भिक्खू एतदवोचुं –
“आपत्ति एसा आवुसो, नेसा अनापत्ति । आपन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनापन्नो ।
उक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनुक्खित्तो । धम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन
ठानारहेन । मा खो तुम्हे आयस्मन्तो एतं उक्खित्तकं भिक्खुं अनुवत्तित्थ अनुपरिवारेथा”
ति । एवं पि खो ते उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू उक्खेपकेहि भिक्खूहि वुच्चमाना तथेव तं
उक्खित्तकं भिक्खुं अनुवत्तिंसु अनुपरिवारेसुं ।

२. अथ खो अञ्ञतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – “इध, भन्ते, अञ्ञतरो भिक्खु आपत्तिं आपन्नो अहोसि । सो तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठि

---

[1] ब्यत्तो–सी०, रो० । [2] च–स्या० ।

अहोसि, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठिनो अहेसुं । सो अपरेन समयेन तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि अहोसि, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो अहेसुं । अथ खो ते, भन्ते, भिक्खू तं भिक्खुं एतदवोचुं – 'आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं' ति ? नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति यमहं पस्सेय्यं ति । अथ खो ते, भन्ते, भिक्खू सामग्गिं लभित्वा तं भिक्खुं आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिंसु । सो च, भन्ते, भिक्खु बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो । अथ खो सो, भन्ते, भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू उपसङ्कमित्वा एतदवोच – 'अनापत्ति एसा, आवुसो; नेसा आपत्ति । अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो । अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो । अधम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन । होथ मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो पक्खा' ति । अलभि खो सो, भन्ते, भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे । जानपदानं पि सन्दिट्ठानं सम्भत्तानं भिक्खूनं[1] सन्तिके दूतं पाहेसि – 'अनापत्ति एसा, आवुसो; नेसा आपत्ति । अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो । अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो । अधम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन । होन्तु मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो पक्खा' ति । अलभि खो सो, भन्ते, भिक्खु जानपदे पि सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे । B. 482 अथ खो ते, भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा उक्खेपके भिक्खू एतदवोचुं – 'अनापत्ति एसा, आवुसो; नेसा आपत्ति । अनापन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु आपन्नो । अनुक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु उक्खित्तो । अधम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेना' ति । एवं वुत्ते ते, भन्ते, उक्खेपका भिक्खू उक्खित्तानुवत्तके भिक्खू एतदवोचुं – 'आपत्ति एसा, आवुसो; नेसा अनापत्ति । आपन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनापन्नो । उक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनुक्खित्तो । धम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेन । मा खो तुम्हे आयस्मन्तो एतं उक्खित्तकं भिक्खुं अनुवत्तित्थ अनुपरिवारेथा' ति । एवं पि खो ते, भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू उक्खेपकेहि भिक्खूहि वुच्चमाना तथेव तं उक्खित्तकं भिक्खुं अनुवत्तन्ति अनुपरिवारेन्ती" ति ।

३. अथ खो भगवा 'भिन्नो भिक्खुसङ्घो, भिन्नो भिक्खुसङ्घो' ति – उट्ठायासना येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो भगवा उक्खेपके भिक्खू एतदवोच – "मा खो तुम्हे, भिक्खवे, 'पटिभाति नो, पटिभाति नो' ति यस्मिं वा तस्मिं वा भिक्खुं उक्खिपितब्बं मञ्ञित्थ ।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति । सो तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति । ते चे, भिक्खवे, भिक्खू तं भिक्खुं एवं जानन्ति – 'अयं खो आयस्मा बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो

---

[1] स्या० पोत्थके नत्थि ।

मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो । सचे मयं इमं भिक्खुं
R. 339 आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्साम, न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं उपोसथं करिस्साम,
विना इमिना भिक्खुना उपोसथं करिस्साम, भविस्सति सङ्घस्स ततो निदानं भण्डनं कलहो
विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं' ति, भेदगरुकेहि, भिक्खवे,
भिक्खूहि न सो भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खिपितब्बो ।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति । सो तस्सा आपत्तिया
B. 483 अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति । ते चे,
भिक्खवे, भिक्खू तं भिक्खुं एवं जानन्ति–'अयं खो आयस्मा बहुस्सुतो आगतागमो
धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो ।
सचे मयं इमं भिक्खुं आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्साम, न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं
पवारेस्साम, विना इमिना भिक्खुना पवारेस्साम । न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं
सङ्घकम्मं करिस्साम, विना इमिना भिक्खुना सङ्घकम्मं करिस्साम । न मयं इमिना
भिक्खुना सद्धिं आसने निसीदिस्साम, विना इमिना भिक्खुना आसने निसीदिस्साम ।
मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं यागुपाने निसीदिस्साम, विना इमिना भिक्खुना यागुपाने
निसीदिस्साम । न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं भत्तग्गे निसीदिस्साम, विना
इमिना भिक्खुना भत्तग्गे निसीदिस्साम । न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं एकच्छन्ने
वसिस्साम, विना इमिना भिक्खुना एकच्छन्ने वसिस्साम । न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं
यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्साम, विना इमिना भिक्खुना
यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्साम । भविस्सति सङ्घस्स
ततोनिदानं भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं
ति, भेदगरुकेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि न सो भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खिपितब्बो" ति ।

४. अथ खो भगवा उक्खेपकानं भिक्खूनं एतमत्थं भासित्वा उट्ठायासना येन
उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो
भगवा उक्खित्तानुवत्तके भिक्खू एतदवोच–"मा खो तुम्हे, भिक्खवे, आपत्तिं आपज्जित्वा
'नाम्ह'[1] आपन्ना, नाम्ह आपन्ना' ति आपत्तिं न पटिकातब्बं मञ्ञित्थ ।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति । सो तस्सा आपत्तिया
अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति । सो चे,
भिक्खवे, भिक्खु ते भिक्खू एवं जानाति–'इमे खो आयस्मन्तो[2] बहुस्सुता आगतागमा
धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा पण्डिता ब्यत्ता मेधाविनो लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा,
B. 484 नालं ममं वा कारणा अञ्ञेसं वा कारणा छन्दा दोसा मोहा भया अगतिं गन्तुं । सचे मं

---

१. नम्ह–सी०, स्या०; नम्हा–रो० । २. आयस्मन्ता–सी०, रो० ।

इमे भिक्खू आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्सन्ति, न मया सद्धिं उपोसथं करिस्सन्ति, विना R. 340 मया उपोसथं करिस्सन्ति, भविस्सति सङ्घस्स ततोनिदानं भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं' ति, भेदगरुकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परेसं पि सद्धाय[1] सा[2] आपत्ति देसेतब्बा ।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति। सो तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु ते भिक्खू एवं जानाति – 'इमे खो आयस्मन्तो[3] बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा पण्डिता ब्यत्ता मेधाविनो लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा, नालं ममं वा कारणा अञ्ञेसं वा कारणा छन्दा दोसा मोहा भया अगतिं गन्तुं। सचे मं इमे भिक्खू आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्सन्ति, न मया सद्धिं पवारेस्सन्ति, विना मया पवारेस्सन्ति। न मया सद्धिं सङ्घकम्मं करिस्सन्ति, विना मया सङ्घकम्मं करिस्सन्ति। न मया सद्धिं आसने निसीदिस्सन्ति, विना मया आसने निसीदिस्सन्ति। न मया सद्धिं यागुपाने निसीदिस्सन्ति, विना मया यागुपाने निसीदिस्सन्ति। न मया सद्धिं भत्तग्गे निसीदिस्सन्ति विना मया भत्तग्गे निसीदिस्सन्ति। न मया सद्धिं एकच्छन्ने वसिस्सन्ति, विना मया एकच्छन्ने वसिस्सन्ति। न मया सद्धिं यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्सन्ति, विना मया यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्सन्ति, भविस्सति सङ्घस्स ततोनिदानं भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं' ति, भेदगरुकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परेसं पि सद्धाय सा आपत्ति देसेतब्बा" ति। अथ खो भगवा उक्खित्तानुवत्तकानं भिक्खूनं एतमत्थं भासित्वा उट्ठायासना पक्कामि।

५. तेन खो पन समयेन उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय[4] उपोसथं करोन्ति, सङ्घकम्मं करोन्ति। उक्खेपका पन भिक्खू निस्सीमं गन्त्वा उपोसथं करोन्ति, सङ्घकम्मं करोन्ति । अथ खो अञ्ञतरो उक्खेपको भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु B. 485 भगवन्तं एतदवोच – "ते,[5] भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय उपोसथं करोन्ति, सङ्घकम्मं करोन्ति। मयं पन उक्खेपका[6] भिक्खू निस्सीमं गन्त्वा उपोसथं करोम, सङ्घकम्मं करोमा" ति। ते चे, भिक्खु, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय उपोसथं करिस्सन्ति, सङ्घकम्मं करिस्सन्ति, यथा मया ञत्ति च अनुस्सावना च पञ्ञत्ता, तेसं तानि कम्मानि धम्मिकानि कम्मानि[7] भविस्सन्ति अकुप्पानि ठानारहानि। तुम्हे चे, भिक्खु, उक्खेपका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय उपोसथं करिस्सथ, सङ्घकम्मं करिस्सथ,

---

[1] सन्धाय-रो० । [2] म०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [3] आयस्मन्ता-सी० । [4] अन्तोसीमायं-सी० । [5] एते-सी० । [6] उक्खेपका भन्ते-सी०, स्या० । [7] सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

यथा मया ञत्ति च अनुस्सावना च पञ्ञत्ता, तुम्हाकं पि तानि कम्मानि धम्मिकानि कम्मानि भविस्सन्ति अकुप्पानि ठानारहानि । तं किस्स हेतु ? नानासंवासका एते[1] भिक्खू तुम्हेहि, तुम्हे च तेहि नानासंवासका ।

द्वेमा, भिक्खु, नानासंवासकभूमियो – अत्तना वा अत्तानं नानासंवासकं करोति, समग्गो वा नं सङ्घो उक्खिपति अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा । इमा खो, भिक्खु, द्वे नानासंवासकभूमियो । द्वेमा, भिक्खु, समानसंवासकभूमियो – अत्तना वा अत्तानं समानसंवासं[2] करोति, समग्गो वा नं सङ्घो उक्खित्तं ओसारेति अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा । इमा खो, भिक्खु, द्वे समानसंवासकभूमियो ति ।

R. 341 ६. तेन खो पन समयेन भिक्खू भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञं अननुलोमिकं कायकम्मं वचीकम्मं उपदंसेन्ति, हत्थपरामासं करोन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[3] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञं अननुलोमिकं कायकम्मं वचीकम्मं उपदंसेस्सन्ति, हत्थपरामासं करिस्सन्ती" ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खू भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञं B. 486 अननुलोमिकं कायकम्मं वचीकम्मं उपदंसेस्सन्ति, हत्थपरामासं करिस्सन्ती" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं...पे०...सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता...पे०...हत्थपरामासं करोन्ती ति ? सच्चं, भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा...पे०...विगरहित्वा धम्मिं कथं[4] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – भिन्ने, भिक्खवे, सङ्घे अधम्मियायमाने[5] असम्मोदिकाय वत्तमानाय 'एत्तावता न अञ्ञमञ्ञं अननुलोमिकं कायकम्मं वचीकम्मं उपदंसेस्साम, हत्थपरामासं करिस्सामा' ति आसने निसीदितब्बं । भिन्ने, भिक्खवे, सङ्घे धम्मियायमाने सम्मोदिकाय वत्तमानाय आसनन्तरिकाय निसीदितब्बं" ति ।

७. तेन खो पन समयेन भिक्खू सङ्घमज्झे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति । ते न सक्कोन्ति तं अधिकरणं वूपसमेतुं । अथ खो अञ्ञतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – "इध, भन्ते, भिक्खू सङ्घमज्झे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति । ते न सक्कोन्ति तं अधिकरणं वूपसमेतुं । साधु, भन्ते, भगवा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमतु अनुकम्पं उपादाया" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[6] । अथ खो भगवा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो भगवा ते भिक्खू

---

[1] ते–स्या० । [2] समानसंवासकं–सी०, स्या०, रो० । [3] खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० । [4] धम्मिकथं–रो० । [5] अधम्मियमाने–सी०, स्या०, रो० । [6] तुण्हिभावेन–रो० ।

एतदवोच – "अलं, भिक्खवे, मा भण्डनं मा कलहं मा विग्गहं मा विवादं" ति । एवं वुत्ते अञ्ञतरो अधम्मवादी भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – "आगमेतु, भन्ते, भगवा धम्मस्सामी;[१] अप्पोस्सुक्को, भन्ते, भगवा दिट्ठधम्मसुखविहारमनुयुत्तो विहरतु । मयमेतेन भण्डनेन कलहेन विग्गहेन विवादेन पञ्ञायिस्सामा" ति । दुतियं पि खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – "अलं, भिक्खवे, मा भण्डनं मा कलहं मा विग्गहं मा विवादं" ति । दुतियं पि खो सो अधम्मवादी भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – "आगमेतु, भन्ते, भगवा धम्मस्सामी; अप्पोस्सुक्को, भन्ते, R. 342 भगवा दिट्ठधम्मसुखविहारमनुयुत्तो विहरतु । मयमेतेन भण्डनेन कलहेन विग्गहेन विवादेन B. 487 पञ्ञायिस्सामा" ति ।

§ २. दीघावुवत्थु

८. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "भूतपुब्बं, भिक्खवे, बाराणसियं ब्रह्मदत्तो नाम कासिराजा अहोसि अड्ढो महद्धनो महाभोगो महब्बलो महावाहनो महाविजितो परिपुण्णकोसकोट्ठागारो । दीघीति नाम कोसलराजा अहोसि दलिद्दो अप्पधनो अप्पभोगो अप्पबलो अप्पवाहनो अप्पविजितो अपरिपुण्णकोसकोट्ठागारो । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा चतुरङ्गिनिं सेनं सन्नय्हित्वा दीघीतिं कोसलराजानं अब्भुय्यासि । अस्सोसि खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा – ब्रह्मदत्तो किर कासिराजा चतुरङ्गिनिं सेनं सन्नय्हित्वा ममं[२] अब्भुय्यातो ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो एतदहोसि – "ब्रह्मदत्तो खो कासिराजा अड्ढो महद्धनो महाभोगो महब्बलो महावाहनो महाविजितो परिपुण्णकोसकोट्ठागारो, अहं पनम्हि दलिद्दो अप्पधनो अप्पभोगो अप्पबलो अप्पवाहनो अप्पविजितो अपरिपुण्णकोसकोट्ठागारो, नाहं पटिबलो ब्रह्मदत्तेन कासिरञ्ञा एकसङ्घातं पि सहितुं । यन्नूनाहं[३] पटिगच्चेव[४] नगरम्हा निप्पतेय्यं" ति ।

अथ खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा महेसिं आदाय पटिगच्चेव नगरम्हा निप्पति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो बलं च वाहनं च जनपदं च कोसं च कोट्ठागारं च अभिविजिय अज्झावसति[५] । अथ खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा सपजापतिको येन बाराणसी तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन बाराणसी तदवसरि । तत्र सुदं, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा सपजापतिको बाराणसियं अञ्ञतरस्मिं पच्चन्तिमे ओकासे कुम्भकारनिवेसने अञ्ञातकवेसेन परिब्बाजकच्छन्नेन पटिवसति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी नचिरस्सेव गब्भिनी अहोसि । तस्सा एवरूपो दोहळो उप्पन्नो[६] होति – इच्छति सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनिं सेनं सन्नद्धं वम्मिकं[७] सुभूमियं[८] ठितं पस्सितुं, खग्गानं च धोवनं[९] पातुं । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स B. 488

---

१. धम्मसामी–स्या०, रो० । २. मं–स्या० । ३. यंनूनाहं–म० । ४. पटिकच्चेव–म० । ५. अज्झावसि–सी० । ६. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति । ७. वम्मितं–सी० । ८. सुभूमे–म०; सुभुम्मियं–रो० । ९. धोपनं–सी० ।

कोसलरञ्ञो महेसी दीधीतिं कोसलराजानं एतदवोच – “गब्भिनीम्हि[1], देव । तस्सा मे एवरूपो दोहळो उप्पन्नो – इच्छामि सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनिं सेनं सन्नद्धं वम्मिकं सुभूमियं ठितं पस्सितुं, खग्गानं च धोवनं पातुं ति । कुतो, देवि, अम्हाकं दुग्गतानं चतुरङ्गिनी सेना सन्नद्धा वम्मिका सुभूमियं ठिता, खग्गानं च धोवनं पातुं[2] ति । सचाहं, देव, न लभिस्सामि, मरिस्सामी ति ।

९. तेन खो पन समयेन, भिक्खवे,[3] ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो R. 343 दीधीतिस्स कोसलरञ्ञो सहायो होति । अथ खो, भिक्खवे, दीधीति कोसलराजा येन ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितं ब्राह्मणं एतदवोच – “सखी[4] ते, सम्म, गब्भिनी । तस्सा एवरूपो दोहळो उप्पन्नो – इच्छति सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनिं सेनं सन्नद्धं वम्मिकं सुभूमियं ठितं पस्सितुं, खग्गानं च धोवनं पातुं” ति । तेन हि, देव, मयं पि देविं पस्सामा ति । अथ खो, भिक्खवे, दीधीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी येन ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा[5] खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो दीधीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसिं दूरतोव आगच्छन्तिं, दिस्वान उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा येन दीधीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी तेनञ्जलिं पणामेत्वा तिक्खत्तुं उदानं उदानेसि – “कोसलराजा वत भो कुच्छिगतो, कोसलराजा वत भो कुच्छिगतो” ति । अत्तमना[6], देवि, होहि । लच्छसि सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनिं सेनं सन्नद्धं वम्मिकं सुभूमियं[7] ठितं पस्सितुं, खग्गानं च धोवनं पातुं ति ।

अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो येन ब्रह्मदत्तो कासिराजा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ब्रह्मदत्तं कासिराजानं एतदवोच – “तथा, देव, निमित्तानि[8] दिस्सन्ति[9], स्वे[10] सुरियुग्गमनकाले[11] चतुरङ्गिनी सेना सन्नद्धा वम्मिका सुभूमियं तिट्ठतु, खग्गा B. 489 च धोवियन्तू” ति[12] । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा मनुस्से आणापेसि – “यथा, भणे, पुरोहितो ब्राह्मणो आह तथा करोथा” ति । अलभि खो, भिक्खवे, दीधीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनिं सेनं सन्नद्धं वम्मिकं सुभूमे ठितं पस्सितुं, खग्गानं च धोवनं[13] पातुं । अथ खो, भिक्खवे, दीधीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी तस्स गब्भस्स परिपाकमन्वाय पुत्तं विजायि । तस्स दीघावू ति नामं अकंसु । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो नचिरस्सेव विञ्ञुतं पापुणि । अथ खो, भिक्खवे, दीधीतिस्स कोसलरञ्ञो एतदहोसि – “अयं खो ब्रह्मदत्तो कासिराजा बहुनो अम्हाकं अनत्थस्स कारको, इमिना अम्हाकं बलं च

---

[1] गब्भिनिम्हि–स्या०, रो० । [2] पातुं ति पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [3] म० पोत्थके नत्थि । [4] सखिनी–सी० । [5] अद्दस–रो० । [6] अविमना–सी०, स्या०, रो० । [7] सुभूमे–म०; सुभुम्मियं–रो० । [8] निमित्तो–सी० । [9] दिस्सति–सी० । [10] सुवे–सी० । [11] सूरियस्स उग्गमनकाले–म० । [12] धोपियन्तू ति–सी० । [13] धोपनं–सी० ।

वाहनं च जनपदो च कोसो च कोट्ठागारं च अच्छिन्नं । सचायं अम्हे जानिस्सति, सब्बेव तयो घातापेस्सति । यन्नूनाहं दीघावुं कुमारं बहिनगरे वासेय्यं" ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा दीघावुं कुमारं बहिनगरे वासेसि । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो R. 344 बहिनगरे पटिवसन्तो नचिरस्सेव सब्बसिप्पानि सिक्खि ।

१०. तेन खो पन समयेन दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो कप्पको ब्रह्मदत्ते कासिरञ्ञे पटिवसति । अद्दसा[1] खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो कप्पको दीघीतिं कोसलराजानं सपजापतिकं बाराणसियं अञ्ञतरस्मिं पच्चन्तिमे ओकासे कुम्भकारनिवेसने अञ्ञातकवेसेन परिब्बाजकच्छन्नेन पटिवसन्तं, दिस्वान येन ब्रह्मदत्तो कासिराजा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ब्रह्मदत्तं कासिराजानं एतदवोच – "दीघीति, देव, कोसलराजा सपजापतिको बाराणसियं अञ्ञतरस्मिं पच्चन्तिमे ओकासे कुम्भकारनिवेसने अञ्ञातकवेसेन परिब्बाजकच्छन्नेन पटिवसती" ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा मनुस्से आणापेसि – "तेन हि, भणे, दीघीतिं कोसलराजानं सपजापतिकं आनेथा" ति । एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा[2] दीघीतिं कोसलराजानं सपजापतिकं आनेसुं । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा मनुस्से आणापेसि – "तेन हि, भणे, दीघीतिं कोसलराजानं सपजापतिकं दळ्हाय रज्जुया पच्छाबाहं गाळ्हबन्धनं बन्धित्वा खुरमुण्डं करित्वा खरस्सरेन पणवेन रथिकाय[3] रथिकं[4] सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेत्वा दक्खिणेन द्वारेन निक्खामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स चतुधा छिन्दित्वा चतुद्दिसा बिलानि निक्खिपथा" ति । एवं, देवा, ति B. 490 खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा दीघीतिं कोसलराजानं सपजापतिकं दळ्हाय रज्जुया पच्छाबाहं गाळ्हबन्धनं बन्धित्वा खुरमुण्डं करित्वा खरस्सरेन पणवेन रथिकाय रथिकं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेन्ति ।

अथ खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – "चिरदिट्ठा[5] खो मे मातापितरो । यन्नूनाहं मातापितरो पस्सेय्यं" ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो बाराणसिं पविसित्वा अद्दस मातापितरो दळ्हाय रज्जुया पच्छाबाहं गाळ्हबन्धनं बन्धित्वा खुरमुण्डं करित्वा खरस्सरेन पणवेन रथिकाय रथिकं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेन्ते, दिस्वान येन मातापितरो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा दीघावुं कुमारं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान दीघावु कुमारं एतदवोच – "मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती" ति । एवं R. 345 वुत्ते, भिक्खवे, ते मनुस्सा दीघीतिं कोसलराजानं एतदवोचुं – "उम्मत्तको अयं दीघीति कोसलराजा विप्पलपति । को इमस्स दीघावु ? कं अयं एवमाह – मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु,

---

[1] अद्दस–रो० । [2] पटिस्सुणित्वा–स्या० । [3] रथियाय–स्या०, रो०; रथिया–सी० । [4] रथियं–सी०, स्या०, रो० । [5] चिरंदिट्ठा–म०; चिरं दिट्ठा–स्या० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

वेरा सम्मन्ती” ति । नाहं, भणे, उम्मत्तको विप्पलपामि[1], अपि च यो विञ्ञू सो विभावेस्सती ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे…पे०…ततियं पि खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा दीघावुं कुमारं एतदवोच – “मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती” ति । ततियं पि खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा दीघीतिं कोसलराजानं एतदवोचुं – “उम्मत्तको अयं दीघीति कोसलराजा विप्पलपति । को इमस्स दीघावु ? कं अयं एवमाह – मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती” ति । नाहं, भणे, उम्मत्तको विप्पलपामि, अपि च यो विञ्ञू सो विभावेस्सती ति । अथ खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा दीघीतिं कोसलराजानं सपजापतिकं रथिकाय रथिकं B. 491 सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेत्वा दक्खिणेन द्वारेन निक्खामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स चतुधा छिन्दित्वा चतुद्दिसा बिलानि निक्खिपित्वा गुम्बं ठपेत्वा पक्कमिंसु । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो बाराणसिं पविसित्वा सुरं नीहरित्वा गुम्बिये पायेसि । यदा ते मत्ता अहेसुं पतिता, अथ कट्ठानि सङ्कड्ढित्वा चितकं[2] करित्वा मातापितूनं[3] सरीरं चितकं आरोपेत्वा अग्गिं दत्वा पञ्जलिको तिक्खत्तुं चितकं पदक्खिणं अकासि ।

११. तेन खो पन समयेन[4] ब्रह्मदत्तो कासिराजा[5] उपरिपासादवरगतो होति । अद्दसा[6] खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुं कुमारं[7] पञ्जलिकं तिक्खत्तुं चितकं पदक्खिणं करोन्तं, दिस्वानस्स एतदहोसि – “निस्संसयं खो सो मनुस्सो दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो ञाति वा सालोहितो वा, अहो मे अनत्थको,[8] न हि नाम मे कोचि आरोचेस्सती” ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो[9] अरञ्ञं गन्त्वा यावदत्थं कन्दित्वा रोदित्वा वप्पं[10] पुञ्छित्वा बाराणसिं पविसित्वा अन्तेपुरस्स सामन्ता हत्थिसालं गन्त्वा हत्थाचरियं एतदवोच – “इच्छामहं, आचरिय, सिप्पं सिक्खितुं” ति । तेन हि, भणे माणवक,[11] सिक्खस्सू ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसि । अस्सोसि खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गीतं वीणं च वादितं, R. 346 सुत्वान मनुस्से पुच्छि – “को, भणे, रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसी” ति ? असुकस्स, देव, हत्थाचरियस्स अन्तेवासी माणवको रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसी ति । तेन हि, भणे, तं माणवकं आनेथा ति । एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो[12]

---

[1] न विप्पलपामि–सी० । [2] स्या० पोत्थके नत्थि । [3] मातापितुन्नं–सी०, रो० । [4] भिक्खवे समयेन–स्या०; समयेन भिक्खवे–रो०, सी० । [5] कासीराजा–स्या० । [6] अद्दस–रो० । [7] दीघावुकुमारं–रो० । [8] अनत्थतो–सी०, म० । [9] दीघावुकुमारो–रो०, सी० । [10] वप्पं–सी०; खप्पं–म० । [11] मानवक–सी० । [12] कासीरञ्ञो–स्या० ।

पटिस्सुत्वा[1] दीघावुं कुमारं आनेसुं[2]। त्वं भणे माणवक[3], रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं
मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसी ति? एवं, देवा ति। तेन हि त्वं, भणे माणवक,
गायस्सु, वीणं च वादेही ति। एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स
कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा आराधापेक्खो[4] मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसि। त्वं, भणे B. 492
माणवक, मं उपट्ठहा ति। एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स
कासिरञ्ञो पच्चस्सोसि। अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो
पुब्बुट्ठायी अहोसि पच्छानिपाती किङ्कारपटिस्सावी मनापचारी पियवादी। अथ खो, भिक्खवे,
ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुं कुमारं नचिरस्सेव अब्भन्तरिके[5] विस्सासिकट्ठाने ठपेसि।

१२. अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुं कुमारं एतदवोच–“तेन
हि, भणे माणवक, रथं योजेहि, मिगवं गमिस्सामा” ति। एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे,
दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा रथं योजेत्वा ब्रह्मदत्तं कासिराजानं एतदवोच–युत्तो
खो ते, देव, रथो, यस्स दानि कालं मञ्ञसी” ति। अथ खो, भिक्खवे,
ब्रह्मदत्तो कासिराजा रथं अभिरुहि[6]। दीघावु कुमारो रथं पेसेसि। तथा तथा रथं पेसेसि
यथा यथा अञ्ञेनेव सेना अगमासि अञ्ञेनेव रथो। अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा
दूरं गन्त्वा दीघावुं कुमारं एतदवोच–“तेन हि, भणे माणवक, रथं मुञ्चस्सु, किलन्तोम्हि,
निपज्जिस्सामी” ति। एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो
पटिस्सुत्वा रथं मुञ्चित्वा पथवियं[7] पल्लङ्केन निसीदि। अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा
दीघावुस्स कुमारस्स[8] उच्छङ्गे सीसं कत्वा सेय्यं कप्पेसि। तस्स किलन्तस्स मुहुत्तकेनेव[9] निद्दा[10]
ओक्कमि। अथ खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि–“अयं खो ब्रह्मदत्तो कासिराजा
बहुनो अम्हाकं अनत्थस्स कारको। इमिना अम्हाकं बलं च वाहनं च जनपदो च कोसो R. 347
च कोट्ठागारं च अच्छिन्नं। इमिना च मे मातापितरो हता। अयं ख्वस्स कालो योहं[11] वेरं
अप्पेय्यं” ति कोसिया खग्गं निब्बाहि। अथ खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि–
“पिता खो मं[12] मरणकाले अवच ‘मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं। न हि, तात
दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती’ ति। न खो मेतं पतिरूपं,[13]
य्वाहं पितुवचनं अतिक्कमेय्यं” ति कोसिया खग्गं पवेसेसि। दुतियं पि खो, भिक्खवे, दीघावुस्स
कुमारस्स एतदहोसि–“अयं खो ब्रह्मदत्तो…पे०…निब्बाहि। दुतियं पि खो, B. 493
भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि–“पिता खो मं…पे०…पुनदेव कोसिया खग्गं

---

[1] पटिस्सुणित्वा–स्या०। [2] एत्थ ‘अथ खो भिक्खवे ब्रह्मदत्तो कासीराजा दीघावुं कुमारं एतदवोच।’ ति पाठो स्या०, रो० पोत्थकेसु अत्थि। [3] सी० पोत्थके नत्थि। [4] आराधापेखो-रो०; आराधनापेखो–सी०। [5] अब्भन्तरिमे–म०। [6] अभिरूहि–रो०, स्या०। [7] पठवियं–स्या०, सी०, रो०। [8] दीघावुकुमारस्स–रो०। [9] मुहुत्तेनेव–सी०। [10] निद्दं–रो०, स्या०। [11] य्वाहं–सी०। [12] मे मं–सी०। [13] पटिरूपं–स्या०, रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

पवेसेसि । ततियं पि खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – "अयं खो ब्रह्मदत्तो कासिराजा बहुनो अम्हाकं अनत्थस्स कारको । इमिना अम्हाकं बलं च वाहनं च जनपदो च कोसो च कोट्ठागारं च अच्छिन्नं । इमिना च मे मातापितरो हता । अयं ख्वस्स कालो योहं वेरं अप्पेय्यं" ति कोसिया खग्गं निब्बाहि । ततियं पि खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – "पिता खो मं मरणकाले अवच 'मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती' ति । न खो मेतं पतिरूपं[1], य्वाहं पितुवचनं अतिक्कमेय्यं' ति पुनदेव कोसिया खग्गं पवेसेसि । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा भीतो उब्बिग्गो उस्सङ्की उत्रस्तो[2] सहसा वुट्ठासि[3] । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तं कासिराजानं एतदवोच – "किस्स त्वं, देव, भीतो उब्बिग्गो उस्सङ्की उत्रस्तो सहसा वुट्ठासी" ति ? इध मं, भणे माणवक, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्तो दीघावु कुमारो सुपिनन्तेन खग्गेन परिपातेसि । तेनाहं भीतो उब्बिग्गो उस्सङ्की उत्रस्तो सहसा वुट्ठासिं ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो वामेन हत्थेन ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो सीसं परामसित्वा दक्खिणेन हत्थेन खग्गं निब्बाहेत्वा ब्रह्मदत्तं कासिराजानं एतदवोच – "अहं खो सो, देव, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्तो दीघावु कुमारो । बहुनो त्वं अम्हाकं अनत्थस्स कारको । तया अम्हाकं बलं च वाहनं च जनपदो च कोसो च कोट्ठागारं च अच्छिन्नं । तया च मे मातापितरो हता । अयं ख्वस्स कालो य्वाहं[4] वेरं अप्पेय्यं" ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुस्स कुमारस्स पादेसु सिरसा निपतित्वा दीघावुं कुमारं एतदवोच – जीवितं मे, तात दीघावु, देहि । जीवितं मे, तात दीघावु, देही" ति । क्याहं उस्सहामि देवस्स जीवितं
B. 494 दातुं ? देवो खो मे जीवितं ददेय्या ति । तेन हि, तात दीघावु, त्वं चेव मे जीवितं देहि, अहं च ते जीवितं दम्मी ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो च कासिराजा दीघावु च कुमारो अञ्ञमञ्ञस्स जीवितं अदंसु, पाणिं च अग्गहेसुं, सपथं च अकंसु अद्दुभाय[5] ।

R. 348 अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुं कुमारं एतदवोच – "तेन हि, तात दीघावु, रथं योजेहि, गमिस्सामा" ति । एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा रथं योजेत्वा ब्रह्मदत्तं कासिराजानं एतदवोच – "युत्तो खो ते, देव, रथो, यस्स दानि कालं मञ्ञसी" ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा रथं अभिरुहि[6] । दीघावु कुमारो रथं पेसेसि । तथा तथा रथं पेसेसि यथा यथा नचिरस्सेव सेनाय समागञ्छि[7] । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा बाराणसिं पविसित्वा अमच्चे पारिसज्जे सन्निपातापेत्वा एवदवोच – "सचे, भणे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्तं दीघावुं

---

[1] पटिरूपं-स्या॰, रो॰ । [2] उत्रस्सो-रो॰ । [3] उट्ठासि-सी॰ । [4] योहं-स्या॰ । [5] अदुभाय-सी॰; अद्दूहाय-स्या॰; अद्दूभाय-रो॰ । [6] अभिरूहि-रो॰, स्या॰ । [7] समागच्छि-सी॰, स्या॰, रो॰ ।

कुमारं पस्सेय्याथ, किं ति नं[1] करेय्याथा” ति? एकच्चे एवमाहंसु – “मयं, देव, हत्थे छिन्देय्याम। मयं, देव, पादे छिन्देय्याम। मयं, देव, हत्थपादे छिन्देय्याम। मयं, देव, कण्णे छिन्देय्याम। मयं, देव, नासं छिन्देय्याम। मयं, देव, कण्णनासं छिन्देय्याम। मयं, देव, सीसं छिन्देय्यामा” ति। अयं खो, भणे,[2] दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्तो दीघावु कुमारो। नायं लब्भा किञ्चि कातुं। इमिना च मे जीवितं दिन्नं, मया च इमस्स जीवितं दिन्नं ति।

१३. अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुं कुमारं एतदवोच – “यं खो ते, तात दीघावु, पिता मरणकाले अवच ‘मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं। न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती’ ति, किं ते पिता सन्धाय अवचा” ति? यं खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच ‘मा दीघं’ ति मा चिरं वेरं अकासी ति। इमं खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच मा दीघं ति। यं खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच ‘मा रस्सं’ ति मा खिप्पं मित्तेहि भिज्जित्था ति। इमं खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच मा रस्सं ति। यं खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच “न B. 495 हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती” ति देवेन मे मातापितरो हता ति। सचाहं देवं जीविता वोरोपेय्यं, ये देवस्स अत्थकामा ते मं जीविता वोरोपेय्युं, ये मे अत्थकामा ते ते जीविता वोरोपेय्युं – एवं तं वेरं वेरेन न वूपसमेय्य। इदानि च पन मे देवेन जीवितं दिन्नं, मया च देवस्स जीवितं दिन्नं। एवं तं वेरं अवेरेन वूपसन्तं। इमं खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच – न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति; अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती ति। अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा – अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो, याव पण्डितो अयं दीघावु कुमारो, यत्र R. 349 हि नाम पितुनो सङ्खित्तेन भासितस्स वित्थारेन अत्थं आजानिस्सती ति पेत्तिकं बलं च वाहनं च जनपदं च कोसं च कोट्ठागारं च पटिपादेसि, धीतरं च अदासि। तेसं हि नाम, भिक्खवे, राजूनं आदिन्नदण्डानं आदिन्नसत्थानं एवरूपं खन्तिसोरच्चं भविस्सति। इध खो पन तं, भिक्खवे, सोभेथ यं तुम्हे एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजिता समाना खमा च भवेय्याथ सोरता चा ति? ततियं पि खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – “अलं, भिक्खवे, मा भण्डनं मा कलहं मा विग्गहं मा विवादं” ति। ततियं पि खो सो अधम्मवादी भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – “आगमेतु, भन्ते, भगवा धम्मस्सामी[3]; अप्पोस्सुक्को, भन्ते, भगवा दिट्ठधम्मसुखविहारमनुयुत्तो विहरतु। मयमेतेन भण्डनेन कलहेन विग्गहेन विवादेन पञ्ञायिस्सामा” ति। अथ खो भगवा – परियादिन्नरूपा खो इमे मोघपुरिसा, नयिमे सुकरा सञ्ञापेतुं ति – उट्ठायासना पक्कामि।

दीघावुभाणवारं निट्ठितं पठमं।

---

[1] तं-स्या०। [2] सो भणे-सी०, स्या०। [3] धम्मसामी-स्या०, रो०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

१४. अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय कोसम्बिं पिण्डाय पाविसि । कोसम्बियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय सङ्घमज्झे ठितको व इमा गाथायो अभासि —

B. 496 "पुथुसद्दो समजनो न बालो कोचि मञ्ञथ ।
सङ्घस्मिं भिज्जमानस्मिं नाञ्ञं भिय्यो[1] अमञ्ञरुं ॥
"परिमुट्ठा पण्डिता भासा वाचागोचरभाणिनो ।
याविच्छन्ति मुखायामं येन नीता न तं विदू ॥
"अक्कोच्छि मं अवधि मं अजिनि मं अहासि मे ।
ये च तं उपनय्हन्ति वेरं तेसं न सम्मति ॥
"अक्कोच्छि मं अवधि मं अजिनि मं अहासि मे ।
ये च[2] तं नुपनय्हन्ति वेरं तेसूपसम्मति ॥
"न हि वेरेन वेरानि सम्मन्तीध[3] कुदाचनं ।
अवेरेन च सम्मन्ति एस धम्मो सनन्तनो ॥
"परे च न विजानन्ति मयमेत्थ यमामसे ।
ये च तत्थ विजानन्ति ततो सम्मन्ति मेधगा ॥
R. 350 "अट्ठिच्छिन्ना[4] पाणहरा गवास्सधनहारिनो ।
रट्ठं विलुम्पमानानं तेसं पि होति सङ्गति ॥
"कस्मा तुम्हाक नो सिया–
"सचे लभेथ निपकं सहायं
सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं ।
अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि
चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा ॥
"नो चे लभेथ निपकं सहायं
सद्धिं चरं साधुविहारि-धीरं ।
राजा व रट्ठं विजितं पहाय
एको चरे मातङ्गरञ्ञेव नागो ॥
"एकस्स चरितं सेय्यो
नत्थि बाले सहायता ।
एको चरे न च पापानि कयिरा
अप्पोस्सुक्को मातङ्गरञ्ञेव नागो" ति ॥

---

[1] भीय्यो–सी० । [2] स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [3] सम्मन्तिध–रो० । [4] अट्ठिच्छिदा–सी०; अट्ठिच्छिद्दा–स्या० ।

§ ३. बालकलोणकगमनकथा

१५. अथ खो भगवा सङ्घमज्झे ठितको व इमा गाथायो भासित्वा येन बालकलोणकगामो[1] B. 497
तेनुपसङ्कमि । तेन खो पन समयेन आयस्मा भगु बालकलोणकगामे विहरति ।
अद्दसा खो आयस्मा भगु भगवन्तं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान आसनं पञ्ञापेसि,[2] पादोदकं
पादपीठं पादकथलिकं[3] उपनिक्खिपि, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेसि । निसीदि भगवा
पञ्ञत्ते आसने, निसज्ज खो भगवा[4] पादे पक्खालेसि । आयस्मा पि खो भगु भगवन्तं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं भगुं भगवा एतदवोच—
"कच्चि, भिक्खु, खमनीयं; कच्चि यापनीयं, कच्चि पिण्डकेन न किलमसी" ति ? खमनीयं,
भगवा, यापनीयं, भगवा; न चाहं, भन्ते, पिण्डकेन किलमामी" ति । अथ खो भगवा
आयस्मन्तं भगुं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना
येन पाचीनवंसदायो[5] तेनुपसङ्कमि ।

§ ४. पाचीनवंसदायगमनकथा

१६. तेन खो पन समयेन आयस्मा च अनुरुद्धो आयस्मा च नन्दियो आयस्मा च
किम्बिलो[6] पाचीनवंसदाये विहरन्ति । अद्दसा खो दायपालो भगवन्तं दूरतो व आगच्छन्तं,
दिस्वान भगवन्तं एतदवोच—"मा, समण, एतं दायं पाविसि । सन्तेत्थ तयो कुलपुत्ता
अत्तकामरूपा विहरन्ति । मा तेसं अफासुमकासी" ति । अस्सोसि खो आयस्मा अनुरुद्धो
दायपालस्स भगवता सद्धिं मन्तयमानस्स, सुत्वान[7] दायपालं एतदवोच—"मावुसो, दायपाल,
भगवन्तं वारेसि । सत्था नो भगवा अनुप्पत्तो" ति । अथ खो आयस्मा अनुरुद्धो येनायस्मा च R. 351
नन्दियो आयस्मा च किम्बिलो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं च नन्दियं आयस्मन्तं
च किम्बिलं एतदवोच—"अभिक्कमथायस्मन्तो अभिक्कमथायस्मन्तो, सत्था नो भगवा
अनुप्पत्तो" ति । अथ खो आयस्मा च अनुरुद्धो आयस्मा च नन्दियो आयस्मा च किम्बिलो
भगवन्तं पच्चुग्गन्त्वा एको भगवतो पत्तचीवरं पटिग्गहेसि, एको आसनं पञ्ञापेसि, एको
पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने, निसज्ज खो B. 498
भगवा[8] पादे पक्खालेसि । ते पि खो आयस्मन्तो[9] भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु ।
एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं अनुरुद्धं भगवा एतदवोच—"कच्चि वो, अनुरुद्धा,
खमनीयं, कच्चि यापनीयं; कच्चि पिण्डकेन न किलमथा" ति ? खमनीयं भगवा, यापनीयं
भगवा; न च मयं, भन्ते, पिण्डकेन किलमामा ति ।

---

[1] बालकलोणकारगामो-सी०, स्या०, रो० । [2] पञ्ञपेसि-म० । [3] पादकठलिकं-सी० । [4] 'खो भगवा' ति पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [5] पाचिनवंसदायो-म० । [6] किमिलो-म० । [7] सुत्वा-रो० । [8] 'खो भगवा' ति पाठो सी०,स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । [9] आयस्मन्ता-सी०, रो० ।

कच्चि पन वो अनुरुद्धा समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्ञमञ्ञं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरथा ति ? तग्घ मयं,[1] भन्ते, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्ञमञ्ञं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरामा ति। यथा कथं पन तुम्हे, अनुरुद्धा, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्ञमञ्ञं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरथा ति ? इध मय्हं, भन्ते, एवं होति – "लाभा वत मे, सुलद्धं वत मे, योहं एवरूपेहि सब्रह्मचारीहि सद्धिं विहरामी" ति। तस्स मय्हं, भन्ते, इमेसु आयस्मन्तेसु मेत्तं कायकम्मं पच्चुपट्ठितं आवि चेव[2] रहो च; मेत्तं वचीकम्मं···मेत्तं मनोकम्मं पच्चुपट्ठितं आवि चेव रहो च। तस्स मय्हं, भन्ते, एवं होति – "यन्नूनाहं सकं चित्तं निक्खिपित्वा इमेसं येव आयस्मन्तानं चित्तस्स वसेन वत्तेय्यं" ति। सो खो अहं, भन्ते, सकं चित्तं निक्खिपित्वा इमेसं येव आयस्मन्तानं चित्तस्स वसेन वत्तामि। नाना हि खो नो, भन्ते, काया, एकं च पन मञ्ञे चित्तं ति।

आयस्मा पि खो नन्दियो···पे०··· आयस्मा पि खो किम्बिलो भगवन्तं एतदवोच – "मय्हं पि खो, भन्ते, एवं होति – 'लाभा वत मे, सुलद्धं वत मे, योहं एवरूपेहि सब्रह्मचारीहि सद्धिं विहरामी' ति। तस्स मय्हं, भन्ते, इमेसु आयस्मन्तेसु मेत्तं कायकम्मं पच्चुपट्ठितं आवि चेव रहो च; मेत्तं वचीकम्मं···मेत्तं मनोकम्मं पच्चुपट्ठितं आवि चेव रहो च। तस्स मय्हं, भन्ते, एवं होति 'यन्नूनाहं सकं चित्तं निक्खिपित्वा इमेसं येव आयस्मन्तानं चित्तस्स वसेन वत्तेय्यं' ति। सो खो अहं, भन्ते, सकं चित्तं निक्खिपित्वा इमेसं येव आयस्मन्तानं चित्तस्स वसेन वत्तामि। नाना हि खो नो, भन्ते, काया, एकं च पन मञ्ञे चित्तं ति। एवं खो मयं, भन्ते, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता[3] अञ्ञमञ्ञं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरामा" ति।

B. 499, R. 352 कच्चि पन वो, अनुरुद्धा, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरथा ति ? तग्घ मयं, भन्ते, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरामा ति। यथा कथं पन तुम्हे, अनुरुद्धा, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरथा ति ? इध, भन्ते, अम्हाकं यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमति सो आसनं पञ्ञापेति,[4] पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं[5] उपनिक्खिपति, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेति, पानीयं परिभोजनीयं[6] उपट्ठापेति। यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सचे होति भुत्तावसेसो, सचे आकङ्खति भुञ्जति, नो चे आकङ्खति अपहरिते[7] वा छड्डेति। अप्पाणके वा उदके ओपिलापेति। सो आसनं उद्धरति, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेति, अवक्कारपातिं धोवित्वा पटिसामेति, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेति, भत्तग्गं सम्मज्जति। यो पस्सति पानीयघटं[8] वा परिभोजनीयघटं[9] वा वच्चघटं

---

[1] ते मयं–स्या०। [2] आविचेव–सी०। [3] खीरोदकिभूता–रो०। [4] पञ्ञपेति–म०। [5] पादकठलिकं–सी०। [6] पानियं परिभोजनियं–रो०। [7] अप्पहरिते–सी०, रो०, म०। [8] पानियघटं–रो०। [9] परिभोजनियघटं–रो०।

वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेति । सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं[1] आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेम,[2] न त्वेव मयं, भन्ते, तप्पच्चया वाचं भिन्दाम । पञ्चाहिकं खो पन मयं, भन्ते, सब्बरत्तिं[3] धम्मिया कथाय सन्निसीदाम । एवं खो मयं, भन्ते, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरामा ति ।

§ ९. पालिलेय्यकगमनकथा

१७. अथ खो भगवा आयस्मन्तं च अनुरुद्धं आयस्मन्तं च नन्दियं आयस्मन्तं च किम्बिलं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना येन पालिलेय्यकं[4] तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन पालिलेय्यकं तदवसरि । तत्र सुदं भगवा पालिलेय्यके विहरति रक्खितवनसण्डे भद्दसालमूले । अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[5] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – अहं खो पुब्बे आकिण्णो न फासु[6] विहासिं तेहि कोसम्बकेहि[7] भिक्खूहि भण्डनकारकेहि कलहकारकेहि विवादकारकेहि भस्सकारकेहि सङ्घे अधिकरणकारकेहि । सोम्हि एतरहि एको अदुतियो सुखं फासु विहरामि अञ्ञत्रेव तेहि कोसम्बकेहि भिक्खूहि भण्डनकारकेहि कलहकारकेहि विवादकारकेहि भस्सकारकेहि सङ्घे अधिकरणकारकेही" ति ।

अञ्ञतरो पि खो हत्थिनागो आकिण्णो विहरति हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि[8] B. 500
हत्थिच्छापेहि,[9] छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादति, ओभग्गोभग्गं चस्स साखाभङ्गं खादन्ति,
आविलानि च पानीयानि[10] पिवति, ओगाहा चस्स[11] उत्तिण्णस्स[12] हत्थिनियो कायं उपनि-
घंसन्तियो गच्छन्ति। अथ खो तस्स हत्थिनागस्स एतदहोसि – "अहं खो आकिण्णो विहरामि R. 353
हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि हत्थिच्छापेहि, छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादामि,
ओभग्गोभग्गं च मे साखाभङ्गं खादन्ति, आविलानि च पानीयानि पिवामि, ओगाहा
च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो गच्छन्ति। यन्नूनाहं एको व गणस्मा
वूपकट्ठो विहरेय्यं" ति । अथ खो सो हत्थिनागो यूथा अपक्कम्म येन पालिलेय्यकं
रक्खितवनसण्डो भद्दसालमूलं येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सोण्डाय भगवतो पानीयं
परिभोजनीयं उपट्ठापेति, अपहरितं[13] च करोति । अथ खो तस्स हत्थिनागस्स एतदहोसि –
"अहं खो पुब्बे आकिण्णो न फासु[14] विहासिं हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि
हत्थिच्छापेहि, छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादिं, ओभग्गोभग्गं च मे साखाभङ्गं खादिंसु,
आविलानि च पानीयानि अपायिं ओगाहा च[15] मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनि-

---

१. दुतियं पि-स्या० । २. उपट्ठापेति-सी० । ३. सब्बरत्तिया-सी०, स्या०, रो० । ४. पारिलेय्यकं-सी०, स्या०, रो० । ५. पतिसल्लीनस्स-सी० । ६. फासुं-सी०, स्या० । ७. कोसम्बिकेहि-स्या० । ८. हत्थिकळभेहि-रो०, म० । ९. हत्थिच्छापकेहि-रो० । १०. पानियानि-रो० । ११. ओगाहच्चस्स-स्या०; ओगाहन्तस्स-रो० । १२. ओतिण्णस्स-म०, स्या०, रो० । १३. अप्पहरितं-सी०, रो०, म० । १४. फासुं-सी०, स्या० । १५. ओगाहच्च-स्या०; ओगाहन्तस्स-रो० ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

घंसन्तियो अगमंसु । सोम्हि एतरहि एको अदुतियो सुखं फासु विहरामि अञ्ञत्रेव हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि हत्थिच्छापेही" ति ।

अथ खो भगवा अत्तनो च पविवेकं विदित्वा तस्स च हत्थिनागस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि —

"एतं[1] नागस्स नागेन ईसादन्तस्स हत्थिनो ।
समेति चित्तं चित्तेन यदेको रमती वने" ति ॥

अथ खो भगवा पालिलेय्यके यथाभिरन्तं[2] विहरित्वा येन सावत्थि[3] तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुदं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । अथ खो कोसम्बिकानं उपासकानं एतदहोसि[4] — B. 501 "इमे खो अय्या कोसम्बका भिक्खू बहुनो अम्हाकं अनत्थस्स कारका । इमेहि उब्बाळ्हो भगवा पक्कन्तो । हन्द मयं अय्ये कोसम्बके भिक्खू नेव अभिवादेय्याम, न पच्चुट्ठेय्याम, न अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करेय्याम, न सक्करेय्याम, न गरुं[5] करेय्याम, न मानेय्याम, न भजेय्याम[6], न पूजेय्याम, उपगतानं पि[7] पिण्डकं[8] न दज्जेय्याम[9] — एवं इमे अम्हेहि असक्करियमाना अगरुकरियमाना अमानियमाना अभजियमाना[10] अपूजियमाना असक्कारपकता पक्कमिस्सन्ति वा विब्भमिस्सन्ति वा भगवन्तं वा पसादेस्सन्ती" ति । अथ खो कोसम्बका[11] उपासका कोसम्बके भिक्खू नेव अभिवादेसुं, न पच्चुट्ठेसुं, न अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं R. 354 अकंसु, न सक्करिंसु, न गरुं करिंसु, न मानेसुं, न भजेसुं न पूजेसुं, उपगतानं पि पिण्डकं न अदंसु । अथ खो कोसम्बका भिक्खू कोसम्बकेहि उपासकेहि असक्करियमाना अगरुकरियमाना अमानियमाना अभजियमाना अपूजियमाना असक्कारपकता एवमाहंसु — "हन्द मयं, आवुसो, सावत्थिं गन्त्वा भगवतो सन्तिके इमं अधिकरणं वूपसमेय्यामा[12]" ति ।

§ ६. अट्ठारसवत्थुकथा

१८. अथ खो कोसम्बका भिक्खू सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि[13] तेनुपसङ्कमिंसु । अस्सोसि खो आयस्मा सारिपुत्तो — "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ती" ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच — "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ति । कथाहं, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी" ति ?

---

१. एवं–रो० । २. यथाभिरत्तं–सी० । ३. सावत्थी–स्या० । ४. अथ खो कोसम्बका उपासका–सी०, रो०, म० । ५. गरु–सी०, स्या०, रो० । ६. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ७. स्या०, रो० म० पोत्थकेसु नत्थि । ८. पिण्डपातं–रो० । ९. ददेय्याम–सी० । १०. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ११. कोसम्बिका–स्या० । १२. वूपसमेमा ति–रो० । १३. सावत्थी–स्या० ।

तेन हि त्वं, सारिपुत्त, यथा धम्मो तथा तिट्ठाही[1] ति। कथाहं, भन्ते, जानेय्यं धम्मं वा अधम्मं वा ति?

अट्ठारसहि खो, सारिपुत्त, वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो। इध, सारिपुत्त, भिक्खु अधम्मं धम्मो ति दीपेति, धम्मं अधम्मो ति दीपेति; अविनयं विनयो ति दीपेति, विनयं अविनयो ति दीपेति; अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेति, B. 502 भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेति; अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेति; अप्पञ्ञत्तं[2] तथागतेन पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्तं तथागतेन अप्पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति; अनापत्तिं आपत्ती ति दीपेति, आपत्तिं अनापत्ती ति दीपेति; लहुकं आपत्तिं गरुका आपत्ती ति दीपेति, गरुकं आपत्तिं लहुका आपत्ती ति दीपेति; सावसेसं आपत्तिं अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेसं आपत्तिं सावसेसा आपत्ती ति दीपेति; दुट्ठुल्लं आपत्तिं अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्लं आपत्तिं दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, सारिपुत्त, अट्ठारसहि वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो।

अट्ठारसहि च खो, सारिपुत्त, वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो। इध, सारिपुत्त, भिक्खु अधम्मं अधम्मो ति दीपेति, धम्मं धम्मो ति दीपेति; अविनयं अविनयो ति दीपेति, विनयं विनयो ति दीपेति; अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति R. 355 दीपेति, भासितं लपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेति; अनाचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, आचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेति; अप्पञ्ञत्तं तथागतेन अप्पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्तं तथागतेन पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति; अनापत्तिं अनापत्ती ति दीपेति, आपत्तिं आपत्ती ति दीपेति; लहुकं आपत्तिं लहुका आपत्ती ति दीपेति, गरुकं आपत्तिं गरुका आपत्ती ति दीपेति; सावसेसं आपत्तिं सावसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेसं आपत्तिं अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति; दुट्ठुल्लं आपत्तिं दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्लं आपत्तिं अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, सारिपुत्त, अट्ठारसहि वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो ति।

१९. अस्सोसि खो आयस्मा महामोग्गल्लानो···पे०···अस्सोसि खो आयस्मा महाकस्सपो···अस्सोसि खो आयस्मा महाकच्चानो···अस्सोसि खो आयस्मा महाकोट्ठिको[3]···अस्सोसि खो आयस्मा महाकप्पिनो···अस्सोसि खो आयस्मा महाचुन्दो···अस्सोसि खो आयस्मा अनुरुद्धो···अस्सोसि खो आयस्मा रेवतो···अस्सोसि खो आयस्मा उपालि···अस्सोसि B. 503 खो आयस्मा आनन्दो···अस्सोसि खो आयस्मा राहुलो – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ती"

---

[1] पतिट्ठाही–स्या०। [2] अपञ्ञत्तं–म०। [3] महाकोट्ठितो–स्या०, रो०, सी०।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

ति । अथ खो आयस्मा राहुलो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा राहुलो भगवन्तं एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ति । कथाहं, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्वं, राहुल, यथा धम्मो तथा तिट्ठाही[1] ति । कथाहं, भन्ते, जानेय्यं धम्मं वा अधम्मं वा ति ?

अट्ठारसहि खो, राहुल, वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो । इध, राहुल, भिक्खु अधम्मं धम्मो ति दीपेति, धम्मं अधम्मो ति दीपेति; अविनयं विनयो ति दीपेति, विनयं अविनयो ति दीपेति; अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेति, भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेति; अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेति; अप्पञ्ञत्तं[2] तथागतेन पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्तं तथागतेन अप्पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति; अनापत्तिं आपत्ती ति दीपेति, आपत्तिं अनापत्ती ति दीपेति; लहुकं आपत्तिं गरुका आपत्ती ति दीपेति, गरुकं आपत्तिं लहुका आपत्ती ति दीपेति; सावसेसं आपत्तिं अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेसं आपत्तिं सावसेसा आपत्ती ति दीपेति; दुट्ठुल्लं आपत्तिं अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्लं आपत्तिं दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, राहुल, अट्ठारसहि वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो ।

अट्ठारसहि च खो, राहुल, वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो । इध, राहुल, भिक्खु अधम्मं अधम्मो ति दीपेति, धम्मं धम्मो ति दीपेति; अविनयं अविनयो ति दीपेति, विनयं विनयो ति दीपेति; अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेति, भासितं लपितं B. 504 तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेति; अनाचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, आचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेति; अप्पञ्ञत्तं तथागतेन अप्पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्तं तथागतेन पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति; अनापत्तिं अनापत्ती ति दीपेति, आपत्तिं आपत्ती ति दीपेति; लहुकं आपत्तिं लहुका आपत्ती ति दीपेति, गरुकं आपत्तिं गरुका आपत्ती ति दीपेति; सावसेसं आपत्तिं सावसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेसं आपत्तिं अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति; दुट्ठुल्लं आपत्तिं दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्लं आपत्तिं अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, राहुल, अट्ठारसहि वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो ति ।

२०. अस्सोसि खो महापजापति[3] गोतमी – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ती" ति । अथ खो महापजापति गोतमी येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा

---

[1] पतिट्ठाही–स्या० । [2] अपञ्ञत्तं–म० । [3] महापजापती–सी०, स्या०, रो० ।

एकमन्तं अट्ठासि। एकमन्तं ठिता खो महापजापति गोतमी भगवन्तं एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ति। कथाहं, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, गोतमि, उभयत्थ धम्मं सुण। उभयत्थ धम्मं सुत्वा ये तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो तेसं दिट्ठिं च खन्तिं च रुचिं च आदायं च रोचेहि। यं किञ्चि भिक्खुनिसङ्घेन[1] भिक्खुसङ्घतो पच्चासीसितब्बं[2] सब्बं तं धम्मवादितो व पच्चासीसितब्बं ति।

२१. अस्सोसि खो अनाथपिण्डिको गहपति – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ती" ति। अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो अनाथपिण्डिको गहपति भगवन्तं एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ति। कथाहं, भन्ते, तेसु भिक्खूसु B. 505 पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, गहपति, उभयत्थ दानं देहि। उभयत्थ दानं दत्वा उभयत्थ धम्मं सुण। उभयत्थ धम्मं सुत्वा ये तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो तेसं दिट्ठिं च खन्तिं च रुचिं च आदायं च रोचेही ति।

२२. अस्सोसि खो विसाखा मिगारमाता – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका R. 356 कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ती" ति। अथ खो विसाखा मिगारमाता येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्ना खो विसाखा मिगारमाता भगवन्तं एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ति। कथाहं, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्वं, विसाखे, उभयत्थ दानं देहि। उभयत्थ दानं दत्वा उभयत्थ धम्मं सुण। उभयत्थ धम्मं सुत्वा ये तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो तेसं दिट्ठिं च खन्तिं च रुचिं च आदायं च रोचेही ति।

२३. अथ खो कोसम्बका भिक्खू अनुपुब्बेन येन सावत्थि[3] तदवसरुं[4]। अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं अनुप्पत्ता। कथं नु खो, भन्ते, तेसु भिक्खूसु सेनासने[5] पटिपज्जितब्बं" ति? तेन हि,[6] सारिपुत्त, विवित्तं सेनासनं दातब्बं ति। सचे पन, भन्ते, विवित्तं न

---

[1] भिक्खुनीसङ्घेन–सी०, स्या०, रो०। [2] पच्चासिंसितब्बं–सी०, स्या०, रो०। [3] सावत्थी–स्या०। [4] तदवसरिंसु–स्या०। [5] सेनासनं–स्या०। [6] तेन हि तया–स्या०।

होति, कथं पटिपज्जितब्बं ति ? तेन हि, सारिपुत्त, विवित्तं कत्वा पि दातब्बं, न त्वेवाहं, सारिपुत्त, केनचि परियायेन वुड्ढतरस्स भिक्खुनो सेनासनं पटिबाहितब्बं ति वदामि । यो पटिबाहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

आमिसे पन, भन्ते, कथं पटिपज्जितब्बं ति ? आमिसं खो, सारिपुत्त, सब्बेसं समकं भाजेतब्बं ति ।

§ ७. ओसारणानुजानना

B. 506 २४. अथ खो तस्स उक्खित्तकस्स भिक्खुनो धम्मं च विनयं च पच्चवेक्खन्तस्स
एतदहोसि – "आपत्ति एसा, नेसा अनापत्ति । आपन्नोम्हि, नम्हि अनापन्नो । उक्खित्तोम्हि,
नम्हि अनुक्खित्तो । धम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेना" ति । अथ खो सो
उक्खित्तको भिक्खु येन उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा उक्खित्तानुवत्तके
भिक्खू एतदवोच – "आपत्ति एसा, आवुसो; नेसा अनापत्ति । आपन्नोम्हि, नम्हि अनापन्नो ।
उक्खित्तोम्हि, नम्हि अनुक्खित्तो । धम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेन ।
एथ मं आयस्मन्तो ओसारेथा ति । अथ खो ते उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तं उक्खित्तकं
भिक्खुं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदिंसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं – "अयं, भन्ते,
उक्खित्तको भिक्खु एवमाह – 'आपत्ति एसा, आवुसो; नेसा अनापत्ति । आपन्नोम्हि, नम्हि
अनापन्नो । उक्खित्तोम्हि, नम्हि अनुक्खित्तो । धम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन
ठानारहेन । एथ मं आयस्मन्तो ओसारेथा' ति । कथं नु खो, भन्ते, पटिपज्जितब्बं" ति ?
आपत्ति एसा, भिक्खवे; नेसा अनापत्ति । आपन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनापन्नो ।
R. 357 उक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनुक्खित्तो । धम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन
ठानारहेन । यतो च खो सो, भिक्खवे, भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सति च, तेन हि,
भिक्खवे, तं भिक्खुं ओसारेथा ति ।

§ ८. सङ्घसामग्गीकथा

२५. अथ खो ते उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तं उक्खित्तकं भिक्खुं ओसारेत्वा येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा उक्खेपके भिक्खू एतदवोचुं – "यस्सिं, आवुसो, वत्थुस्सिं अहोसि सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च । हन्द मयं, आवुसो, तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करोमा" ति ।

B. 507 अथ खो ते उक्खेपका भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू[१] भगवन्तं एतदवोचुं –

---

[१] उक्खेपका भिक्खू–सी०, स्या० ।

“ते, भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू एवमाहंसु – ‘यस्मिं, आवुसो, वत्थुस्मिं अहोसि सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च। हन्द मयं, आवुसो, तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करोमा’ ति। कथं नु खो, भन्ते, पटिपज्जितब्बं” ति? यतो च खो सो, भिक्खवे, भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च, तेन हि, भिक्खवे, सङ्घो तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करोतु। एवं च पन, भिक्खवे, कातब्बा। सब्बेहेव एकज्झं सन्निपतितब्बं गिलानेहि च अगिलानेहि च। न केहिचि छन्दो दातब्बो। सन्निपतित्वा ब्यत्तेन[1] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यस्मिं वत्थुस्मिं अहोसि सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करेय्य। एसा ञत्ति।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यस्मिं वत्थुस्मिं अहोसि सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च। सङ्घो तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करोति। यस्सायस्मतो खमति तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिया करणं, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति सो भासेय्य।

“कता सङ्घेन तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गी। निहतो सङ्घभेदो, निहता सङ्घराजि, निहतं सङ्घववत्थानं, निहतं सङ्घनानाकरणं[2]। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी” ति।

तावदेव उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं ति।

§ ९. उपालिसङ्घसामग्गीपुच्छा

२६. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं B. 508, R. 358 अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच – “यस्मिं, भन्ते, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सङ्घो तं वत्थुं अविनिच्छिनित्वा अमूला मूलं गन्त्वा सङ्घसामग्गिं करोति, धम्मिका नु खो सा, भन्ते, सङ्घसामग्गी” ति? यस्मिं, उपालि, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि

---

१. व्यत्तेन-सी०, रो०। २. ‘निहतं सङ्घववत्थानं निहतं सङ्घनानाकरणं’ ति पाठो सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सङ्घो तं वत्थुं अविनिच्छिनित्वा अमूला मूलं गन्त्वा सङ्घसामग्गिं करोति, अधम्मिका सा, उपालि, सङ्घसामग्गी ति ।

यस्मिं पन, भन्ते, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सङ्घो तं वत्थुं विनिच्छिनित्वा मूला मूलं गन्त्वा सङ्घसामग्गिं करोति, धम्मिका नु खो सा, भन्ते, सङ्घसामग्गी ति ? यस्मिं, उपालि, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सङ्घो तं वत्थुं विनिच्छिनित्वा मूला मूलं गन्त्वा सङ्घसामग्गिं करोति, धम्मिका सा, उपालि, सङ्घसामग्गी ति ।

कति नु खो, भन्ते, सङ्घसामग्गियो ति ? द्वेमा, उपालि, सङ्घसामग्गियो – अत्थुपालि, सङ्घसामग्गी अत्थापेता ब्यञ्जनुपेता;[१] अत्थुपालि, सङ्घसामग्गी अत्थुपेता च ब्यञ्जनुपेता च । कतमा च, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थापेता ब्यञ्जनुपेता ? यस्मिं, उपालि, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सङ्घो तं वत्थुं अविनिच्छिनित्वा अमूला मूलं गन्त्वा सङ्घसामग्गिं करोति, अयं वुच्चति, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थापेता ब्यञ्जनुपेता । कतमा च, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थुपेता[२] च ब्यञ्जनुपेता च ? यस्मिं, उपालि, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सङ्घो तं वत्थुं विनिच्छिनित्वा मूला मूलं गन्त्वा सङ्घसामग्गिं करोति, अयं वुच्चति, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थुपेता च ब्यञ्जनुपेता च । इमा खो, उपालि, द्वे सङ्घसामग्गियो ति ।

B. 509 २७. अथ खो आयस्मा उपालि उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा येन भगवा तेनञ्जलिं पणामेत्वा भगवन्तं गाथाय अज्झभासि –

"सङ्घस्स किच्चेसु च मन्तनासु च
अत्थेसु जातेसु विनिच्छयेसु च ।
कथंपकारोध नरो महत्थिको
भिक्खु कथं होतिध पग्गहारहो ति ॥

R. 359 "अनानुवज्जो पठमेन सीलतो
अवेक्खिताचारसुसंवुतिन्द्रियो[३] ।
पच्चत्थिका नूपवदन्ति[४] धम्मतो
न हिस्स तं होति वदेय्यु[५] येन नं ॥

---

[१] ब्यञ्जनुपेता–रो०; ब्यञ्जनूपेता–सी० । [२] अत्थूपेता–सी० । [३] अवेक्खिताचारो सुसंवुतिन्द्रियो–सी०, रो०, म० । [४] नोपवदन्ति–सी०, स्या०; न उपवदन्ति–रो० । [५] वदेय्युं–रो० ।

"सो तादिसो सीलविसुद्धिया ठितो
विसारदो होति विसय्ह भासति ।
नच्छम्भति परिसगतो न वेधति
अत्थं न हापेति अनुय्युतं भणं ॥

"तथेव पञ्हं परिसासु पुच्छितो
न चेव[1] पज्झायति न मङ्कु होति ।
सो कालगतं ब्याकरणारहं[2] वचो
रञ्जेति विञ्ञूपरिसं विचक्खणो ॥

"सगारवो वुड्ढतरेसु भिक्खुसु आचेरकम्हि च सके विसारदो ।
अलं पमेतुं पगुणो कथेतवे पच्चत्थिकानं च विरद्धिकोविदो[3] ॥

"पच्चत्थिका येन वजन्ति निग्गहं महाजनो सञ्ञपनं[4] च गच्छति ।
सकं च आदायमयं न रिञ्चति वियाकरं[5] पञ्हमनूपघातिकं ॥

"दूतेय्यकम्मेसु अलं समुग्गहो सङ्घस्स किच्चेसु च आहु नं यथा । B. 510
करं वचो भिक्खुगणेन पेसितो अहं करोमी ति न तेन मञ्ञति ॥

"आपज्जति[6] यावतकेसु वत्थुसु
आपत्तिया होति यथा च वुट्ठिति[7] ।
एते विभङ्गा उभयस्स स्वागता[8]
आपत्ति वुट्ठानपदस्स कोविदो ॥

"निस्सारणं गच्छति यानि चाचरं
निस्सारितो होति यथा च वत्तना[9] ।
ओसारणं तं वुसितस्स[10] जन्तुनो
एतं पि जानाति विभङ्गकोविदो ॥

"सगारवो वुड्ढतरेसु भिक्खुसु
नवेसु थेरेसु च मज्झिमेसु च[11] ।
महाजनस्सत्थचरोध पण्डितो
सो तादिसो भिक्खु इध पग्गहारहो ति ॥

कोसम्बक्खन्धकं निट्ठितं दसमं ।

---

[1] चापि–स्या० । [2] ब्याकरणारहं–रो० । [3] विसन्धिकोविदो–सी० । [4] पञ्ञापनं–रो०, स्या० । [5] वेय्याकरं–स्या०; व्याकरं–रो०; सो ब्याकरं–सी० । [6] आपज्जते–सी० । [7] वुट्ठाति–रो० । [8] सागता–सी०, स्या०, रो० । [9] वत्थुना–सी०, स्या०, रो० । [10] तं वुसितस्स–सी० । [11] सी० पोत्थके नत्थि ।

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

§ १०. तस्सुद्दानं

कोसम्बियं जिनवरो विवादापत्तिदस्सने ।
नुक्खिपेय्य[1] यस्मिं तस्मिं सद्धायापत्ति[2] देसये ॥
अन्तोसीमायं[3] तत्थेव बालकं चेव वंसदा[4] ।
पालिलेय्या च[5] सावत्थि[6] सारिपुत्तो च कोलितो ॥
महाकस्सपकच्चाना[7] कोट्ठिको[8] कप्पिनेन च ।
महाचुन्दो च[9] अनुरुद्धो रेवतो उपालि चुभो[10] ॥
B. 511 आनन्दो राहुलो चेव गोतमीनाथपिण्डिको[11] ।
सेनासनं विवित्तं च आमिसं समकं पि च[12] ॥
न केहि[13] छन्दो दातब्बो उपालिपरिपुच्छितो ।
अनानुवज्जो सीलेन[14] सामग्गी जिनसासने ति ॥

महावग्गपालि निट्ठिता ।

---

[1] उक्खिपेय्य–सी०, स्या०, रो० । [2] तस्स यापत्ति–स्या०, रो० । [3] अन्तोसीमाय–सी०, स्या० । [4] पञ्च एकच्चेव सम्पदा–रो० । [5] पारिलेय्यञ्च–सी०; पारिलेय्या च–रो०, स्या० । [6] सावत्थी–स्या० । [7] महाकस्सपक्चानो–रो०, स्या० । [8] कोट्ठितो–सी०, स्या०, रो० । [9] महाचुन्दो–म० । [10] चूभये–सी०; उपालिव्हयो–रो०, स्या० । [11] गोतमी सुदत्तेन च–सी०; गोतमीनाथपिण्डिको विसाखामिगारमाता च–रो०, स्या० । [12] समकं ददे–सी० । [13] केन–रो० । [14] अननुवज्जोधिसीलेन–सी०; अनुपवज्जि विसीलेन–रो०; अनुपवज्जो सीलेन–स्या० ।

सूची

[सब्बा उपमायो सेय्यथासद्दस्स हेट्ठा दट्ठब्बा ।]

अ

अकटयूसं २२५
अकतकप्पं २३३
अकारको ३१६
अकालमेघो ५
अकिरियवादो २४८
अकुसला धम्मा २५१
अक्कनाळं ३२०
अक्खं २४७
अगारिका २८९
अगारं २०१
अग्गळं २६१,३०६
अग्गिसालम्हि २६
अग्गिसाला १४६
अग्गिहुत्तं ३६
अग्गिहुत्तमुखा २६०
अग्गिहुत्तमिस्सं ३३
अग्यन्तरायो ११४
अग्यागारं २६,२७
अङ्गमगधा २९
अङ्गवातो २२३
अङ्गीरसो २५९
अङ्गुलिमालो ७८
अचिरवतिया २१०,३०९
अच्चयं ३२९
अच्चारद्धवीरियस्स २०१
अच्चारद्धवीरियं २०२
अच्छं २३६
अच्छकञ्जिं २२५
अच्छरियं ३७९
अच्छवसं २१९
अच्छिन्नकानि ३२१
अच्छिबन्धं ३०३
अजचम्मं २१४
पाअजलनिग्रोधो ४,६
अजविसाणवद्धिका उपाहनायो २०५
अजिनचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०६
अजिनक्खिपं ३२०
अजिनप्पवेणिं २११
अज्झत्तं १७
अज्झाचारे ६९
अज्झोकासे २०६
अञ्जनियो २२२
अञ्जनित्थविकं २२२
अञ्जनिसलाकं २२२
अञ्जनूपपिंसनेहि २२१
अञ्जनं २२१
अञ्जलिं ४३
अञ्जलिकम्मं ३७०,३८४
अञ्ञं २०२
अञ्ञतित्थियपुब्बो ५७
अञ्ञतित्थिया १०५
अञ्ञमञ्ञानुलोमता १६७
अञ्ञाकोण्डञ्ञो १५
अट्टो १४७
अट्ठकवग्गिकानि २१५
अट्ठको २५९
अट्ठङ्गिको मग्गो १३
अट्ठपदकं ३१३
अट्ठ पानानि २६०
अट्ठमिया १०५
अट्ठमियं २२२
अड्ढकासिकं २९८
अड्ढकुसिं ३०४
अड्ढमण्डलं ३०४
अड्ढयोगो ५५,१००
अतक्कावचरो ६,७,८
अतिक्कन्तमानुसकेन ११
अतिक्कन्तवरा २९७
अतिदिट्ठिया ६९

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

अतिरेकदसवग्गेन ५६
अतिरेकवीसतिवग्गो ३३४
अतिलीनवीरियं २०२
अतिविसं २१९
अत्तकामरूपा ३८१
अत्तकिलमथानुयोगो १३
अत्ता १६,१७
अत्तानं गवेसेय्याथ २५
अत्थतकठिनो २६८
अत्थतकठिनं ३१४
अदिट्ठं २५३
अदिन्नादायी ८९
अदुक्खमसुखं ३४
अदुट्ठुल्लं ३८५
अदुतियो ३८३
अधम्मकम्मं ११६
अधम्मवादी ३७३
अधम्मियायमाने ३७२
अधिकरणकारका १९४
अधिकरणं ३७२
अधिकारं ५३
अधिचित्तं २०९
अधिपञ्ञं २०९
अधिसीले ६९
अधिसीलं २०९
अनगारियं १२,२०१
अनञ्ञथाभावीमनञ्ञनेञ्ञं ३६
अनत्ता १६,१७
अननुलोमिकेहि ३५७
अनपदानो ३४८
अनरियो १२
अनधिवासकजातिको ३१७
अनन्तजिनो ११
अनभिरति १५०
अनागामिफले ३०९
अनाथपिण्डिकस्स आरामे ३८७
अनाथपिण्डिको ३८७
अनापत्तिदिट्ठि ३७१
अनामन्तचारो २६६
अनिच्चं १७
अनिट्ठा २०४
अनियते ११४
अनीकं २०४
अनुपरिवेणियं ८२
अनुप्पत्तसदत्थो २०२
अनुपुब्बिं कथं १९,२५
अनुयोगं १९०,१९१
अनुरुद्धा ३८१
अनुरुद्धो ३८१,३८५
अनुलोमपटिलोमं ३,४
अनुवातं ३१२
अनुविवट्ट ३०४
अनुस्सावकस्स ७८
अनुस्सावना ३७२
अनुस्सावनविपन्नं ३३२
अनुस्सावनसम्पन्नं ३३२
अन्तका २३
अन्तगण्ठाबाधो २९३
अन्तग्गाहिका दिट्ठि १९१
अन्तरघरे ११२
अन्तरघरं ३९
अन्तरट्ठकासु ३२
अन्तरवासको ९८
अन्तरवासकं ३०४
अन्तरायिके धम्मे ९९
अन्तलिक्खे २००
अन्ता १३
अन्तानि २९३
अन्तिमवत्थुं १४१,१७०,३२१
अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको १२२
अन्तेपुरे ७९
अन्तेवासिको ५८,३१७
अन्तेवासिं २३४
अन्तेवासी ३७६
अन्तो-कोट्ठागारिका २२७
अन्धकविन्दा १११
अन्धकविन्दे ३०९
अन्धकविन्दं २३७
अपगब्भो २४९
अपचयस्स ४३

अपमारो ७६
अपरप्पच्चयो २०
अपरप्पच्चयो सत्थुसासने १५
अपरिसङ्कं २५३
अपस्सेनफलकं ४५
अपायं २४३
अपिधानं २२२
अपुत्तकताय ४१
अप्पकतञ्ञुनो ३२७
अप्पटिवत्तियं १५
अप्पमत्ता ३८२
अप्पमत्तो २०२
अप्परजक्खजातिका २३,७८
अप्परजक्खजातिको १०
अप्परजक्खे १०
अब्रह्मचारी ८९
अब्भञ्जनं २२३
अब्भानं ३३५
अब्भानारहो ४७,१५०
अब्भुतं ३७९
अभयूवरा ७८,८०
अभयो २८
अभिजीवनिकस्स २०७
अभिञ्ञाय १३
अभिधम्मे ६९
अभिवादनं ३७०
अभिविनये ६९
अभिसन्नकायो २२५
अभिसमाचारिकाय ६९
अभिसम्बुद्धो १४
अमच्चे ३७८
अमतं ३२
अमतदुन्दुभिं ११
अमतमधिगतं १२
अमतस्स द्वारा १०
अमतस्स द्वारं ७,८
अमनुस्सन्तरायो ११
अमनुस्सा १८
अमनुस्सिकाबाधो २२१
अमनुस्सेन २९४
अमूळ्हविनयं ३४२,३४३
अम्बपानं २६०
अम्बपाली २४६,२८६
अम्बवनं २४८
अम्बो ३१
अय्यका ८०
अय्यपुत्ता २४७
अय्या १५१,३८४
अरहत्ते ३०९
अरहन्तघातको १२२,९२
अरहन्तो १८,२१
अरहा ११,२६
अरहं १२
अरियसावको १७,३७
अरियस्स विनये ३३०
अरियो २१५
अरियं आयतनं २४४
अरुणे ३०४
अलङ्कारं २२६
अलज्जिं २९५
अलमरियञाणदस्सनविसेसं १२
अवक्कारपातिं १६५,१६६
अवत्थुस्मिं ३२९
अवन्तिदक्खिणापथो २१४
अवन्तीसु २१३
अवापुरणं ८२
अविज्जा ३
अविवदमाना ३८२
अव्यापज्जाधिमुत्तो २०२
असक्यपुत्तियो १००
असप्पायकारी २१७
असमादानचारो २६६
असम्मोहाधिमुत्तो २०२
असुतं २५३
असेखेन ६७
अस्सजि ३८
अस्सजिस्स १६
अस्सत्थो २४९
अस्सरथो २९०
अस्सत्थरं २११

अस्सभण्डे ८९
अस्समणो १००
अस्समो २६,२६०
अस्सा २३६
अस्सावो २२१
अस्मिमानस्स ५
अहिना २२४
अहिनागो २७
अहिमंसं २३६
अहिवातकरोगेन ८२

आ

आकासगोत्तो २३३
आगतागमो ३६८
आगतानागतस्स चातुदिसस्स सङ्घस्स ३१९
आगन्तुकभत्तं ३०८
आगन्तुका १२०
आगारिकभूतो २०
आचमनकुम्भिया ४६
आचमनपादुका २१०
आचरियो ३१७
आचारविपत्ति १९१
आचिण्णं ३२८
आजीवका ३०७
आजीवको ११
आतापिनो ३८२
आतापी २०२
आतुमा २६२
आदायं ३८७
आदिकल्याणं २३
आदिच्चो २६०
आदिन्नदण्डानं ३७९
आदिन्नसत्थानं ३७९
आदिब्रह्मचरियकाय ६९
आदीनवा २४३
आदीनवो २१५
आनन्दो ८१,२६१,२९६,३१३,३८५
आनिसंसा २३७
आनेञ्जप्पत्तं २०३
आपणसाला १४७
आपणो १४७
आपणं २५९
आपत्ति ५६
आपत्तिक्खन्धानं १०७
आपत्तिदिट्ठिनो ३७१
आपत्तिवुट्ठानता १६७
आपत्तिसामन्ता ४४
आमकमंसं २२१
आमकलोहितं २२१
आमलकी ३१
आमलकं २२०,२९५
आमिसखारं २२५
आमिसं ३८८
आयतिं संवराय ३३०
आरञ्ञका २६६
आरञ्ञिकेन ९६
आरामकिनिया २२६
आरामवत्थु १४६
आरामा २८६
आरामिकगामो २२६
आरामिको २२५,२२६
आरामो १४६
आरामं ३८,८९
आलेपेन २९०
आलोको १३,१४
आवरणं ८८
आवसथागारं २४२
आवासिका १३६
आवासिको ३२७
आवासो ३२७
आवासं ९६,२८१
आवुसोवादेन १२
आवेणिकं ७६
आसन्दिं २११
आसवक्खयं ११
आसवेहि १८,२०
आसावच्छेदिका २६८
आसाळ्हिया १४४
आसिविसो २६,२७
आळम्बरं १८
आळारो कालामो १०

आळिन्दं २६१
आळहकथालिकं २५५

इ

इट्ठा २०४
इणायिको ७९
इत्थत्ताय १८,३५
इत्थागारं ७६,२९०
इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पादो ६,७,८
इद्धानुभावो २५४
इद्धानुभावं २२७
इद्धाभिसङ्खारं १९,२०,२६
इद्धिपाटिहारियेन २७
इद्धिपाटिहारियं २००
इद्धिमा २७
इरियापथसम्पन्नो ३९
इसयो २५९
इसिदासो ३१४
इसिपतने २३४,११,१५
इसिपतने मिगदाये २०८,३०६
इसिभद्दो ३१४
इसिं २७

ई

ईसं २४७

उ

उक्कपिण्डका २२९,२५४
उक्कं २०७
उक्कुटिकं ४३
उक्खित्तको १०२,१२२,
उक्खिपितब्बो १०१
उक्खेपनीयकम्मं ३४९
उक्खेपनीयं ४७
उच्चासयनमहासयनानि २११
उच्छङ्गे ३७७
उच्छुरसं २६०
उच्छेदवादो २४९
उज्जेनियं २९३
उतुकालं ३१४
उत्तरकुरुं २९
उत्तरासङ्गो ९८
उत्तरासङ्गं ७,२४,३०४
उत्तरिमनुस्सधम्मो १०१
उत्तरिमनुस्सधम्मं १२,२००
उत्तराळुम्पं ३०२
उदकन्तरायो ११४
उदकनिमित्तं १०९
उदकमणिकं २४२
उदकसाटिकं ३०८
उदकसुद्धिका २१४
उदकोट्ठकं २२४
उदग्गचित्तं २४१
उदपानो १४६
उदपानसाला १४६
उदानं ३,४,५,१५,१९,३७४
उदायी ११७
उदुक्खलं २२१
उदेनो १४५
उपासको १४५
उदोसितो १४७
उद्दको रामपुत्तो १०
उद्धचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०६
उद्दिस्स-कतं २५३
उद्दिसापेतुकामो ४५
उद्देकं २९४
उद्देसभत्तं ५५,१००
उद्देसं २०९
उद्धच्चाय २०२
उद्धलोमिं २११
उन्दूरेहि ३००
उपकण्णके २५२
उपको ११
उपचिकाहि ३००
उपज्झायो ४३,२१७
उपज्झं ९७
उपट्ठाको १९९,२१६
उपट्ठानसाला ४६
उपट्ठानसालाय १२६
उपतिस्सो ४१
उपभिसङ्घे ४१
उपभीसु ३६
उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स २६,२९

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

उपनन्दो सक्यपुत्तो १६०,२३१,३१५
उपसमाय १३
उपसम्पदा ५५
उपसम्पदापेक्खो ५४
उपसम्पदं २९
उपसेनो वङ्गन्तपुत्तो ५६
उपादानक्खयाधिमुत्तो २०२
उपादानं ३
उपालि १०,३४,३४२,३८५,३८९
उपालि दारको ८०
उपासका ६
उपासको २०
उपासिका २१
उपाहना ४४
उपोसथकम्मं १०६
उपोसथागारं ११०,१२०
उपोसथिकं १००
उपोसथं ३७१
उप्पलानि ९,१०
उप्पलिनियं ९
उब्भाराय २६८,३१४
उब्भिदं २२०
उभतोब्यञ्जनको' ९२,१२२
उम्मत्तको १२५
उरुवेलकस्सपो २५,२६,२७
उरुवेलवासी ३६
उरुवेलायं ११,३४
उलूकचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०६
उलूकपक्खं ३२०
उल्लिखितमत्तेन २६७
उसीरद्धजो २१६
उसीरं २१९
उस्सवो २२६
उस्सावनन्तिकं २५४
उलुम्पं ४

ऊ

ऊनदसवग्गेन ५६

ए

एकखियो ३०६
एकन्तपरिपुण्णं २०१
एकन्तपरिसुद्धं २०१
एकन्तलोमिं २११
एकपलासिकं उपाहनं २०४
एकभत्तं २१३
एकवाचिकं १८८
एकसेय्यं २१३
एकावासो १०८
एकिन्द्रियं १४४,२०८
एकुपोसथा १११
एरगू २१६
एळकचम्मं २१४
एळकसंवासञ्ञेव १६६

ओ

ओदनं ५७
ओदातवसना २०७
ओपायिकं ४३
ओमुक्कं २०६
ओवट्टिकरणमत्तेन २६७
ओवट्टिकं ३०६
ओवद्धेय्यकरणमत्तेन २६७
ओवरकं २३४
ओसारणा ३३८
ओसारणं ३९१
ओसारेतब्बो १०१
ओहितभारो २०२

अं

अंसबन्धको २२२

क

ककुधे २९
कङ्खारेवतो २२८
कजङ्गलं २१६
कञ्चुकं ३२१
कटाकटं २२५
कटुकरोहिणी २१९
कट्टिस्सं २११
कट्ठतुम्बं २२३
कट्ठपादुकायो २०७
कट्ठमयं २२२
कठिनदुस्सं २६७
कठिनं २६६

कठिनुद्धारो २६८,२७०
कण्णसुत्तकं ३०३
कण्डकिं ८९
कण्डको ८९
कण्डु २२१
कण्डुपटिच्छादी ३१२
कण्डुसकरणमत्तेन २६७
कण्डूसकं ३०६
कण्हवद्धिका उपाहनायो २०५
कतकरणीयो २०२
कतिका ३८,१५९
कतिकाय ९२,३२४
कत्तरदण्डं २०७
कत्तरसुप्पे २८७
कन्तारा २८८
कपल्लं २२१
कपिलवत्थु ८६
कप्पको ३७५
कप्पासपण्णं २०२
कप्पासिकं ५५,१००
कप्पियकारका २३०
कप्पियकुटि १४६
कप्पियभूमिं २५३
कवळिकं २२४
कमलपादुकं २०९
कम्बलं ५५,१००,२९८
कम्बलपादुका २०९
कम्मञ्ञा २०२
कम्मवाचं ३३२
कम्मवादिनो ७६
कम्मारभण्डु ८०
कलन्दकनिवापे १४४
कलहकारका १९४
कल्लचित्तं २४१
कवाटपिट्ठं ४५
कसावं २९४
कसावानि भेसज्जानि २२०
कसाहतं ९४
कस्सपगोत्तो ३२७
काको २९४
काचमया पादुका २१०
काजेहि २५९
कामतण्हा १३
कामसुखल्लिकानुयोगो १३
कायबन्धनं ४४
कायो ३४
कारका २३४
काराय ७८
कासायानि वत्थानि २०१
कासिनं पुरं ११
कासिराजा २९८,३७३
कासीसु जनपदे ३२७
काळकचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०६
काळञ्जनं २२१
काळलोणं २२०
काळानुसारियं २२१
किङ्कारपटिस्सावी ३७७
किम्बिलो ३८१
किरियवादो २५७
किरियवादिनो ७६
किरीटकं ३२१
किलासो ७६
किसको ३६
कुक्कुकतेन २६८
कुक्कुच्चं २३९,३२९
कुक्कुच्चको १२०,३६८
कुक्कुटारामे ३१५
कुच्छिविकारावाधो ३१६
कुटजकसावं २२०
कुटजपण्णं २२०
कुट्ठं ७६
कुत्तकं २११
कुमारकस्सपो ९७
कुम्भकारनिवेसने ३७३
कुरूरघरे २१३
कुलपुत्ता १२,१८,१९,३०५
कुलूपको २११,२२६
कुलुपच्छेदाय ४१
कुल्लं २४५
कुसिं ३०४

कुसिनारा २६०
कुसिनारायं २६२
कुसे ३१४
कूटागारसालायं २४८
कूटागारानि २८६
केणियो २५९,२६०
केसकम्बलं ३२०
कोजवं २९८
कोटिगामो २४५
कोटिगामं २४६
कोट्ठको ४६,१४६
कोट्ठागारं ३७३
कोण्डञ्ञो १५
कोमुदिया १६३
कोलम्बे २४१
कोलितो ४१
कोविदो ३९१
कोसं ३७३
कोसज्जाय २०२
कोसम्बका ३८४,३८५
कोसम्बियं २९५,३६८
कोसलेसु जनपदे ९६,११४
कोसलेसु जनपदेसु २९९
कोसिनारका २६०
कोसिया ३७७
कोसेय्यं ५५,२११
कोळिविसो १९९
कंसमया पादुका २१०

ख

खग्गा ३७४
खग्गं ३७७
खणित्तिं २८८
खन्दरजनं ३०२
खन्तिसोरच्चं ३७९
खन्ति ३८७
खमनीयं ३८१
खमा ३७९
खल्लकबद्धा उपाहनायो २०५
खारिकाजमिस्सं ३३
खीणासवो २०२
खीरोदकीभूता ३८२

ग

गग्गराय ३२७
गग्गो १२४
गङ्गा २४५
गणङ्गणुपाहना २०४
गणनं ८०
गणपूरको १५०
गणभोजनं २६६
गणबन्धिकं ५६
गणिका २४६,२८६
गण्ठिकं ४४
गण्डाबाधो २२४
गण्डो ७६
गद्रभवसं २१९
गन्धा २३
गन्धालेपं २२५
गब्भवीसो ९७
गमिकभत्तं ३०८
गमिकाभिसङ्खारो २४८
गयाकस्सपो २५,२६
गयासीसं ३४
गयं ११
गरुधम्मं ४६
गलगण्डी ३३८
गवम्पति २१
गहपति २५,५५
गहपतिचीवरं २९८
गहपतिं २५४
गिज्झकूटे १०५
गिञ्जकावसथे २४७
गिम्हं ८२,१४४
गिरिब्बजं ४१,४२
गिलानभत्तं १४९
गिलानुपट्ठाकभत्तं १४०,३०८
गिहिविकति २१२
गिहीसंसट्ठो ३४८
गीते २८६
गीतं २५९,३७६
गीवेय्यकं ३०४

गुहा ५५,१००
गुळो २२८
गेरुतं २२१
गोचरकुसलो ३०८
गोचरे ३२७
गोट्ठफलं २२०
गोनकं २११
गोतम ४,१२,८६
गोतमके चेतिये ३०४
गोतमतित्थं २४५
गोतमद्वारं २४५
गोतमो ३५
गोत्तेन ९६
गोनिसादिकं २५४
गोपको ३१५

घ

घरणी २८९
घरदिन्नकाबाधो २२५

च

चक्कं २४७
चक्खुकरणी १३
चक्खुरोगाबाधो २२१
चक्खुं १३,१४,३४
चङ्कमनसाला १४६
चङ्कमा १८
चङ्कमो १४६
चतुत्थस्स झानस्स १०७
चतुरङ्गिनिया सेनाय २५५
चतुरङ्गिनिं ३७३
चतुवग्गो ३१५,३३४
चतूसु अरियसच्चेसु १४
चत्तारि अकरणीयानि १००
चत्तारो महाराजानो ६,२६९
चम्पायं १९९,३२७
चाटिया १५९
चातुद्दसे ९०,१०५
चातुद्दीपिको महामेघो ३०६
चातुमासिनिया १६३
चातुम्महाराजिका देवा १५
चारिका १४५
चारिकं ३२७,३८३
चिण्णकं ३०४
चितकं ३७६
चित्तकं २११
चित्रा उपाहनायो २०५
चीवरनिदहका ३००
चीवरपटिग्गाहकं ३००
चीवरपटिवीसो २७९,३१६
चीवरभाजको ३०२
चीवरभिसिं ३०४
चीवररज्जुं ४४,३०२
चीवरविचारणमत्तेन २६७
चीवरवंसं ४४,३०३
चीवरं ४७
चुण्णं ४५
चुल्लं ३०२
चोचपानं २६०
चोदको १९२
चोदनावत्थु ११७
चोरन्तरायो ११४
चंदनं २२१

छ

छकणेन ३०२
छकणं २२१
छत्ते १५९
छन्दसो २६०
छन्दहारको १२३
छन्दागतिं ३००
छन्दो १२२,३३३,३८५
छब्बग्गिया ९८,१०८,११५,३३१
छब्बग्गो १६
छमाय ३०३
छ रजनानि ३०२
छवकुटिकाय १५९
छविदोसाबाधो २२५

ज

जङ्घेय्यकं ३०४
जटिला २५
जटिलका ७६
जटिलो ३३,२६०

जतुमयं २२२
जतूनि भेसज्जानि २२०
जनपदं ३७३
जन्ताघरपीठं ४५
जन्ताघरसाला १४६
जन्ताघरं ४५,१४६
जन्तु २१६
जम्बुपानं २६०
जम्बुदीपो ३०
जरामरणं ३
जाति ३
जातिया २५६
जातियावने २०९
जानपदा २२
जिना ११
जिव्हा ३४
जीवकं कोमारभच्चं ७६
जीवितन्तरायो ११४
जीवं २०८
जेगुच्छी २४९
जेतवने १६५

झ

झानं १०१

ञ

ञत्ति ५४,११०,३७२
ञत्तिचतुत्थेन ५३
ञत्तिविपन्नं ३३१
ञत्तिसम्पन्नं ३३२
ञत्तिं ३३२
ञाणकरणी १३
ञाणदस्सनं १४
ञाणं १३,१४

ड

डाकरसं २६०
डाकं २६२

त

तकपण्णि २२०
तकपत्ति २२०
तकं २२०
तक्कसिला २८७
तक्कं २५८
तगरं २२१
तचरजनं ३०२
तज्जनीयं ४७
तण्हक्खयाधिमुत्तो २०२
तण्हक्खयो ६,७,८
तण्हा ३,१३
ततियस्स झानस्स १०७
तथागतो १२
तथागतं १२
तन्तिबद्धो ३२७
तन्तियो २०२
तन्तिस्सरे २०२
तपस्सी २४९
तपस्सुभल्लिका ५,६
तम्बलोहमया पादुका २१०
तरच्छं २३६
तरुणप्पसन्नो महामत्तो २३८
तस्सपापिय्यसिकाकम्मं ३४२
तादिनो २०४
तालतरुणानि २०८
तालपत्तपादुकायो २०८
तालावत्थुकता २५१
तालिसं २२१
तालो १०१
तावतिंसा देवा १५
तिक्खिन्द्रिये ९,१०
तिकोटिपरिसुद्धं २५३
तिगुणा उपाहना २०४
तिचीवरं ३०५
तिणण्डुपकं २२६,२२७
तिणपादुकं २०९
तिणसन्थारको ३०३
तिण्णविचिकिच्छो १५
तित्तिरपत्तिका उपाहनायो २०५
तित्थायतनं ५७
तित्थियपक्कन्तको ९०,१२२
तित्थियसमादानं १६७,३२०
तित्थियेसु ५२
तिपरिवट्टं १४

CC-0. Agamnigam Digital Preseyation Foundation, Chandigarh

तिपुमया पादुका २१०
तिमण्डलं ५८
तिरच्छानकथं २०८
तिरच्छानगतो १२२
तिलकक्कं २२४
तिलं २२९
तिवग्गेन ५६
तुण्णं ३०६
तुम्बानि २२३
तुसिता देवा १५
तूलिकं २११
तेकटुलयागुया २२९
तेचीवरिका २६६
तेजोधातुं २६
तेलपज्जोतं २००
तेलपदीपं २४२
तेलपाकं २२३
तेलं ५५,१००
तेवाचिका २९
तेवाचिको २०
तेवाचिकं १८८

थ

थविकायो २२७,२४०
थालकेसु २२१
थुल्लकच्छाबाधो ३११
थुल्लकच्छु २२१
थुल्लकुमारिकागोचरो ७४
थुल्लच्चयस्स १३४
थुल्लच्चयं १९१
थूणं २१६
थेय्यसंवासको ९०,१२२
थेरा ३१५
थेरो ८७

द

दक्खिणमादिसे २४५
दक्खिणागिरि ३०३
दक्खिणागिरिं ८२
दधिं २५८
दन्तकट्ठं ४४
दन्तमयं २२२
दमका २३०
दसधम्मविदू ३८
दसबलो ३८
दसवग्गेन ५६
दसवग्गो ३३४
दसवासो ३८
दस सहस्सी लोकधातु १५
दस्सनं १४
दळहीकम्मं ३०६
दानं २५२
दायका २३४
दायको १४५
दायज्जं ८६
दायपालो ३८१
दायं ३८१
द्वादसाकारं १४
दासकम्मकरपोरिसं २५५
दासी २८७,३२०
दासो ६०,२९०
दिट्ठधम्मसुखविहारमनुयुत्तो २७३
दिट्ठधम्मिके अत्थे १९९
दिट्ठधम्मो १५,२०
दिट्ठिगतं ४६
दिट्ठिविपत्ति १९१
दिट्ठिं ३८७
दिट्ठेन १६७
दिब्बा २३
दिब्बेन चक्खुना ११,२४३
दिसापामोक्खो ३८७
द्विगुणा उपाहना २०४
दीघदसानि ३२१
दीघमद्धानं २४५
दीघावु ३७४
दीघं ३७७,३७९
दीपिचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०६
दीपिं २३६
दुक्कटस्स ५६
दुक्कटं १९१
दुक्खक्खन्धस्स २
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं १३

CC-0. Agamnigam Digital Preservation Foundation, Chandigarh

दुक्खनिरोधं अरियसच्चं १३
दुक्खसमुदयं अरियसच्चं १३
दुक्खं १७
दुक्खं अरियसच्चं १३
दुट्ठगहणिको २२५
दुट्ठुल्लं ३८५
दुतियस्स झानस्स १०७
दुपट्टं ३०६
दुबग्गेन ५६
दुब्भासितं १९१
दूतं १५४
देय्यधम्मं २८९
देवता ५,१०,३०
देवतायो २४४
देवदत्तो ११७
देवानुभावं १५
देवो ३७८
द्वेवाचिका ६
द्वेवाचिकं १८८
दोवारिको २८७
दोसग्गिना ३४
दोसागतिं ३००
दोसाभिसन्नो २९६
दोसारितो ३३८
दोहळो ३७३

ध

धजबन्धो चोरो ७८
धञ्ञागारं २५४
धनिया ७९
धम्मकतिकेहि १८८
धम्मचक्कं ११,१५
धम्मचक्खुं १५,१९,२०,३९,२००
धम्मदेसनाय ९,१०
धम्मधरो १२०,३६८
धम्मवादिनो ३५७
धम्मविनये ३७९
धम्मविनयो २१,२२
धम्मसञ्ञिनो १२९
धम्मस्सामी ३७३,३७९
धम्मा ३४
धम्मियायमाने ३७२
धम्मिं कथं २०४
धातीनं २८७
धीरो ३८
धुतस्स ४३
धुवनहानं २१६
धुवभत्तेन २७
धुवयागुं ३०८,३०९
धूमनेत्तथविकं २२३
धूमनेत्तं २२३

न

नच्चे ८६
नत्तमालकसावं २२०
नत्थुकम्मेन २८९
नत्थुकम्मं २२२
नत्थुकरणि २२२
नदीकस्सपो २५,२६
नदीनिमित्तं १०९
नन्दिमुखिया ३०४
नन्दियो ३८१
नन्दिरागसहगता १३
नन्दे ८६
नवनीतं ५५,१००,२१८,२५८
नहानगरुका २१४
नहापितपुब्बो २६२
नळमयं २२२
नागयोनिया ९०
नागराजा ५,२६,२७,२३६
नागो २६,९०,३८०
नातिका २४७
नानासंवासकदिट्ठिं १३९
नानासंवासकभूमियो ३७२
नानासंवासका ३७२
नानासंवासके १३९
नामगोत्तं ३५
नामरूपं ३
नावाय १५९
नावं २४५
नासनन्तिका २६८
नासेतुं ८९

नालियावापकेन २६२
निक्कसावो ४
निग्गण्ठसावको २४८
निगण्ठो नातपुत्तो २४८
निग्रोधारामे ८६
निच्चं १७
निट्ठानन्तिका २६८
निधिं १५७
निब्बकोसं १५९
निब्बत्तबीजं २३३
निब्बानाय १३
निब्बानं ६,७,८
निब्बिन्दति १७
निब्बुतो ११
निमन्तनं ५५,१००
निम्बकसावं २२०
निम्बपण्णं २२०
निम्मानरती देवा १५
निमित्तकतेन २६७
निमित्ता १०८
निमित्तानि ३७४
निमित्तं २०२
नियस्सं ४७
निरयं २४३
निरूपधिं २१५
निरोधधम्मं १५,२०
निरोधो ३,६,७,८
निवेसनं १४७
निसदकोतकं २२०
निसदं २२०
निसीदनपच्चत्थरणं ६४
निसीदनं ३१२
निस्सयपटिप्पस्सद्धियो ६७
निस्सये ५६
निस्सयो ६९
निस्सरणानं १०७
निस्सारणा ३३७
निस्सारणं ३९१
निहुंहुङ्को ४
नीलवड्ढिका उपाहनायो २०५
नीलवासी ३१५
नीला २७
नेक्खम्माधिमुत्तो २०२
नेक्खम्मानं १०७
नेक्खम्मं २०४
नेगमो २८६
नेत्थारं वत्तेय्य ४७
नेरञ्जराय ३
नेरञ्जरायं २६,३२

प

पकतञ्ञुनो ३२७
पक्कमनन्तिका २६८
पक्खगणना ११९
पक्खिकं ५५,१००
पग्गवकसावं २२०
पच्चत्थरणं ३११
पच्चन्तिमा जनपदा २१६
पच्चया ९१
पच्चुट्ठानं ३७०
पच्छासमणं ४४
पच्छिमिका १४४
पजा ६
पज्जोतस्स २९३
पज्जं २२४
पञ्च गोरसे २५८
पञ्चवग्गिया भिक्खू ११,१२,१४
पञ्चवग्गिये भिक्खू १२,१३,१६
पञ्चवग्गो ३३४
पञ्चुपादानक्खन्धा ११३
पञ्ञा १३,१४
पञ्ञाक्खन्धेन ६८
पटलिकं २११
पटाकं २५१
पटिकं २११
पटिग्गाहकं ३००
पटिच्चयो २०४
पटिच्चसमुप्पादं ३,४
पटिच्छादनीयं २२५
पटिपदा ३३
पटिपाटिं २३७

पटिप्पस्सद्धिं ३५६
पटिसल्लानसारुप्पं ३८
पटिसल्लाना २४
पटिसल्लीनस्स २३
पटिसारणीयकम्मं ३४९
पटिसारणीयं ४७
पटिसोतगामिं ६,८
पटोलकसावं २२०
पटोलवण्णं ,,
पठमस्स झानस्स १०७
पठमाभिसम्बुद्धो ३,४,५
पण्डकगोचरो ७५
पण्डको ८७,१२२
पण्डितो १२०,३६८
पण्डुमत्तिकाय ३०२
पण्डुरोगाबाधो २१३,२२५
पणवेन ३७५
पणेन ५६
पण्णरसे ९१,१०५
पण्णानि भेसज्जानि २२०
पत्तचीवरं १२,४४
पत्तधम्मा १६,२१,२२
पत्तधम्मो २०
पत्तरजनं ३०२
पत्तिका ३४६
पत्तिको २४९
पत्ते ६,३०३
पत्तो ९८
पदक्खिणं १०,२०१,२५७
पदमसोकं ३९
पदीपो १२०,२०७
पदुमानि ९,१०
पदुमिनियं ९
पदं ३६
पधानपहितत्तं ११
पधानविब्भन्तो ११
पब्बजिता ९२
पब्बज्जा २२,५५
पब्बज्जं १५,२१
पब्बतनिमित्तं १०८
पब्बवातो २२४
पब्बाजनीयकम्मं ३४९
पब्बाजनीयं ४७
परदत्तभोजिनं २३८
परनिम्मितवसवत्ती देवा १५
परमं सुखं ५
परलोकवज्जभयदस्साविनो ९,१०
परिकथाकतेन २६७
परिक्खारचोळकं ३१२
परिक्खारो ४७
परिक्खीणभवसंयोजनो २०२
परिपुच्छितुकामो ४५
परिपुच्छं २०९
परिब्बाजच्छन्नेन ३७३
परिब्बाजका १०५
परिब्बाजको ३८
परिभण्डकरणमत्तेन २६७
परिभोजनीयघटं १६५
परिभण्डं ३१२
परिमण्डलं ५८
परियोगाळ्हधम्मो १५,१९
परियोसानकल्याणं २३
परिवासदानं १५०
परिवासारहो ४६
परिवासो ७६
परिवासं ४७,३३७
परिवितक्को ३८३
परिवेणं ४६,१४६
परिवेसना २४७
परिसङ्काय १६७
परिसदूसको ३३८
परिस्सावनानि २२७,२४०
परिहारं ७६
पलिबोधा २८२
पल्लङ्कं २११
पवत्तमंसं २३४,२५२
पवारणा १६७
पवारणाय १६२
पवारणाहारको १६९
पवारणं ३३५

पविवेकाधिमुत्तो २०२
पविवेकानं १०७
पविवेकं २०४
पसुसंवासञ्ञेव १६६
पसेनदि कोसलो १६०
पस्सावपादुका २१०
पहितत्ता ३८२
पहितत्तो २०२
पाचित्तियं १९१
पाचीनवंसदाये ३८१
पाटङ्किं २११
पाटलिगामिका २४२
पाटलिगामो २४२
पाटलिपुत्तं २४४,३१५
पाटिदेसनीयं १९१
पाटिपदिकं ५५,१००
पाणातिपाति ८९
पातरासं २९५
पातिमोक्खानि ७०,८४
पातिमोक्खुद्देसको ११७
पातिमोक्खुद्देसं १०६
पातिमोक्खं १०६
पातिया ३०३
पाथेय्यं २५८,२८८
पादकठलिकं १२
पादकथलिकं ४४
पादखीलाबाधो २०७
पादपीठं १२,४४,४५
पादब्भञ्जनं २२४,२८९
पादोदकं ४४
पादं १००
पानानि २५९
पानीयघटं १६५
पापरोगी ३३८
पापरोगिं ९४
पापसमाचारो ३४९
पापिकाय १९९
पापिमा २३,२४
पापुणिके ३०६
पाराजिकानि ११४,१९१
पारिच्छत्तकपुप्फं ३१
पारिसज्जे ३७८
पारिसुद्धि १२१
पारिसुद्धि-उपोसथं १२५
पारिसुद्धिहारको १२२
पालिगुण्ठिमा उपाहनायो २०५
पालिलेय्यकं ३८३
पावारो २९८
पावेय्यका २६६
पासाणनिमित्तं १०९
पासादा २८६
पासादो ५५,१००,१४६
पाळिबन्धं ३०३
पिटकानि २४१
पिट्ठखादनीयं २६२
पिण्डकं ३८४
पिण्डपातिका २६५
पिण्डपातो ४४
पिण्डियालोपभोजनं ५५
पितुघातको ९१,१२२
पिप्पलिं २२०
पियवादी ३७७
पिलिन्दवच्छस्स २२३
पिलिन्दवच्छो २२५,२२६
पिसाचेहि १५५
पिळका २२१
पीतका २७
पीतवद्धिका उपाहनायो २०५
पुग्गलिकानि २६३
पुटबद्धा उपाहनायो २०५
पुण्डरीकानि ९,१०
पुण्डरीकिनियं ९
पुण्णजि २१
पुथुज्जना ३१०,३११
पुनब्भवो १४
पुप्फदसानि ३२१
पुप्फरजनं ३०२
पुरिमिका १४४
पुरिसदम्मसारथि ३५,२५६
पुरोहितो ३७४

पूतिमुत्तभेसज्जं ५५
पेत्तिकं ३७९
पोक्खरट्ठं २३२
पोक्खरणी १४६
पोत्थकं ३२०
पोत्थनिकं २३४
पोथुज्जनिको १२
पोनोब्भविका १३
पोसावनिकं २९०
पंसुकूलचीवरं ५५,१००
पंसुकूलिका २६६
पंसुकूलिको २९७
पंसुकूले ३०५
पंसुकूलं २९

फ

फणदसानि ३२१
फलकचीरं ३२०
फलतुम्बं २२३
फलमयं २२२
फलरजनं ३०२
फलानि भेसज्जानि २२०
फलं १०१
फस्सो ३
फळिकमया पादुका २१०
फळिकवण्णायो २७
फळिकसन्दानो ३१५
फाणितं ५५,१००,२१८
फारुसकपानं २६०
फोट्ठब्बा २३

ब

बन्धनसुत्तकं २२२
बब्बजपादुकं २०९
बहिद्धा १७
बहुस्सुतो ६९,७२,३६८
ब्यग्घं २३६
ब्यञ्जनं ३९
ब्यत्तो ३६८
ब्रह्मकायिका देवा १५
ब्रह्मचरियन्तरायो ११४
ब्रह्मचरियपरियोसानं १२,२०२
ब्रह्मचरियं १६,१८,२०१
ब्रह्मदत्ते ३७३
ब्रह्मलोके ७
ब्रह्मवादं ४
ब्रह्मा ७
बाराणसियं ११,१५,१८
बाराणसी २०८,२२३,३६६,३७३
बालकलोणकगामो ३८१
बाहन्तं ३०४
बाहितपापधम्मो ४
ब्राह्मणभोजने ४३
ब्राह्मणस्स ३
ब्राह्मणा १०८
ब्राह्मणो ४
बिलं २२०
बुद्धचक्खुना ९,१०
बुद्धो ३
बोधिरुक्खमूले २
बोधिं ११

भ

भगन्दलाबाधो २३३,२९०
भगवा ३,६,११,१२
भगु २५९,३१५,३८१
भङ्गोदकं २२५
भङ्गं ५५,१००
भण्डनकारका १९४
भण्डागारिको ३०१
भण्डागारं ३०१
भण्डुकम्माय ७६
भत्तग्गे ४२
भत्तपटिपाटि २६२
भदन्ता ७७
भद्दमुत्तकं २१९,२२१
भद्दयुगं ४१
भद्दवग्गिया २५
भद्दवत्तिका २९४
भद्दसालमूले ३८३
भद्दियनगरे २५४,२५५
भद्दियस्स १५
भद्दियं २०९

भयागति ३००
भवतण्हा १३
भवो ३
भवनेत्ति २४६
भस्सकारका १९४
भारद्वाजो २५४
भिक्खा पञ्ञत्तिया ३२४
भिक्खुगतिको १५५
भिक्खुनीगोचरो ७५
भिक्खुनीदूसको ९२,१२२
भिक्खुसङ्घं २०
भिक्खू १३
भिङ्कारं ३८
भिसिबिम्बोहनं ४५
भिसं २३२
भुजिस्सो ९७
भुम्मत्थरणं ४५
भुम्मा देवा १५
भूतकालो ९८
भेदपुरेक्खारा १३४
भेसज्जानि २१८
भोज्जयागुं २३९

म

मगधखेत्तं ३०३
मगधमहामत्ता २४३
मगधेसु ७,८,७६
मग्गनिमित्तं १०९
मग्गं १०१
मच्छमंसं २५३
मच्छवसं २१९
मज्जपायी ८९
मज्जारचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०६
मज्जारु ११६
मज्जं २२३
मज्झिमा पटिपदा १३
मज्झिमेसु जनपदेसु ३३५
मज्झेकल्याणं २३
मञ्चपटिपादका ४५
मञ्चो ४५
मञ्जिट्ठिका वड्ढिका उपाहनायो २०५
मञ्जेट्ठा २७
मणिमया पादुका २१०
मण्डपे १२६
मण्डपो १४६
मण्डलं ३०४
मतकचीवरं ३२४
मत्तिका ४५
मद्दकुच्छिम्हि १०८
मधु ५५,२१८
मधुकपुप्फरसं २६०
मधुगोळकं २३७,२३८
मधुपानं २६०
मधुपिण्डिकाय ५
मधुपिण्डिकं ६
मधुं १००
मनसिकारा २४
मनापचारी ३७७
मनुस्सनागो २७
मनुस्सन्तरायो ११५
मनो ३४
मन्तपदं २५९
मन्तानं कत्तारो २५९
मन्तानं पवत्तारो २५९
मन्थेन ५
मन्थं ६
मन्दाकिनिया २३२
मन्दामुखियो ३२
मरियादबन्धं ३०३
मरियादं ३०५
मरीचं २२०
मल्ला २६०
मल्लो ३१२
महको ८२
महाकच्चानो २१३,२१४,३८५
महाकप्पिनो १०८,३८५
महाकस्सपो ९६,१११,३८५
महाकोट्ठिको ३८५
महाचुन्दो ३८५
महाजनो ३९१
महाजानियो १०

महानामरत्तवड्ढिका उपाहनायो २०५
महानामस्स १६
महानुभावो २८,२००
महापजापतिगोतमी ३८६
महामोग्गल्लानो २३२,३८५
महायञ्ञो २९
महारङ्गरत्तवड्ढिका उपाहनायो २०५
महारजक्खे १०
महावाहनो ३७३
महाविकटानि २२४
महाविजितो ३७३
महावीरा ४२
महासमणो २६,२७
महासेदं २२४
महिद्धिको २८,२००
महेसक्खा २४४
महेसिं ३७३
मागधिका ४१
मागधिकानं ३५
माणवको ३७६
मातिका ३२४
मातिकाधरो १२०,३६८
मातुगामस्स ३०९
मातुघातको १०,१२२
मानत्तदानं १५०
मानत्तं ४७
मानुसा २३
मारसेनं ४
मारो २३,२४
माळो १४७
मिगचम्मं २१४
मिगदाये ११,१५,१०८
मिगवं ३७७
मिच्छादिट्ठि १९१
मिच्छादिट्ठिको ८९
मुखपुच्छनचोळकं ३११,३१२
मुखसत्तीहि ३७२
मुग्गं २२८,२२९
मुचलिन्दो ५
मुञ्जपादुकं २०९
मुत्तहरीतकं २२५
मुदिङ्गं १८
मुदिन्द्रिये ८,१०
मुद्दिकपानं २६०
मुदुचित्तं २४१
मुसलं २२१
मुसावादी ८९
मुळालिकं २३२
मूगब्बतं १६६
मूलरजनं ३०२
मूलानि भेसज्जानि २१९
मूलाय पटिकस्सनारहो ४७
मेण्डको २५४
मेण्डविसाणवड्ढिका उपाहनायो २०५
मेत्तं ३८२
मेधगा ३८०
मेधावी १२०,३६८
मोक्खचिकाय २९२
मोग्गल्लानो ३९
मोघपुरिसा ३२९
मोचपानं २६०
मोरगू २१६
मोरपिञ्छपरिसिब्बिता उपाहनायो २०५
मोहग्गिना ३४
मोहागतिं ३००

य

यञ्ञा २६०
यमकथविकं २२३
यमदग्गि २५९
यसो १८,१९
यसोजो २५४
यस्सुस्सदा ४
यागु ४४,२१८
यागुपानं ८८
यानानि २४६
यापनीयं ३८१
यामकालिकं २६४
यामा देवा १५
यावजीविकं २६४
यिट्ठे ३६

युगं २४७
यूसपिण्डपातेन २९७
योनिसो २४

र

रक्खितवनसण्डे ३८३
रजनकुम्भि ३०२
रजनकोलम्बं ३०२
रजनघटं ३०२
रजनदोणिकं ३०३
रजनं ४७
रट्ठं ३८०
रथत्थरं २११
रथिकं ३७५
रथो ३७७
रसञ्जनं २२१
रसवती १४७
रसा २३
रस्सं ३७७,३७९
रागग्गिना ३४
राजकथं २०८
राजगहको २८६
राजगहे १०५
राजगहं ३५
राजन्तरायो ११४
राजभटा ९२
राजभटो ७८,९७
राजभटं ७८
राजायतनं ५
राजुपट्ठानं २८७
राधो ५३
राहुलमाता ८६
राहुलो ८६,३८५
रुक्खमूलसेनासनं ५५,१००
रुक्खनिमित्तं १०९
रुचिं ३८७
रूपा २३
रूपियमया पादुका २०९
रूपं १६,८०
रेवतो ३२३,३८५
रोजो ३१२
रोजो मल्लो २६१

ल

लक्खणाहतो ७९
लक्खणाहतं ९४
लज्जिं ९५
लज्जी १२०,३६८
लट्ठिवनुय्याने ३५
लहु ४३
लिखितको चोरो ७९
लिखितकं ९४
लिच्छवी २४६,२४७
लुद्दका २३६
लेखं ८०
लेणं २२५
लोकक्खायिकं २०८
लोकविदू ३५,२५६
लोको ६
लोकं १०
लोणसक्खरिकाय २२४
लोणसोवीरकं २२८
लोणानि भेसज्जानि २२०
लोमं पातेय्य ४७
लोहतुम्बं २२३
लोहमयं २२२
लोहितकवद्धिका उपाहनायो २०५
लोहितिका २७
लोहितुप्पादको ९२,१२२

व

वग्गकम्मं ३३०,३३६
वग्गेन सङ्घेन १२४
वचत्थं २१९
वचं २१९
वच्चकुटि १४६
वच्चकुटी ४६
वच्चघटं १६५
वच्चपादुका २१०
वच्छको २१२
वज्जीनं २४३
वजो १५८
वणिप्पथो २४४
वणो २२४

वत्थिकम्मं २३३
वत्थिं २३८
वत्थु १९३,१९४
वत्थुं ३९०
वत्थूनि २४४
वनट्ठं २३२
वननिमित्तं १०९
वप्पस्स १५
वप्पं ३७६
वम्मिकनिमित्तं १०९
वम्मिकं ३७३
वयमतीतो २७
वरं ८६,२९५
वसानि भेसज्जानि २१९
वस्सावासो १४४,१६३
वस्सिकसङ्केतं ३१३
वस्सिकसाटिकं ३०७
वस्सूपगतो १२८
वस्सूपनायिका १४४
वस्सूपनायिकं २६६
वस्सं ८२,१२१,१४४
वाकचीरं ३२०
वाणिजा ६
वातपाना ४६
वादिते २८६
वामको २५९
वामदेवो २५९
वाराणसेय्यको २९३
वासभगामो ३२७
वासेट्ठो २५९
वाहनं ३७३
वाहनागारेसु २९४
वाळकम्बलं ३२०
वाळन्तरायो ११४
वाळेहि १५५
विकारं २८९
विगतकथङ्कथो १५,२०
विघासादा २४१
विजितसङ्गामो ७,८
विज्जा १३,१४
विज्जाचरणसम्पन्नो ३५,२५६
विञ्ञत्ति ३२७
विञ्ञाणं ३,१६,१७
विदितधम्मो २०
विदू ३८०
विधवागोचरो ७४
विनयकम्मं ३४१
विनयधरपञ्चमेन २१६
विनयधरेहि १८८
विनयधरो १२०,३६८
विनयपुरेक्खारता १६७
विनयसञ्ञिनो १२९
विनयो ११५
विनयं ३८५
विनीवरणचित्तं २४१
विपरिणामधम्मं १७
विप्पटिसारो २२९,२३९
विभङ्गा ३९१
विभवतण्हा १३
विभीतकं २२०
विमलो २९
विमुत्ति १४,२४
विमुत्तिक्खन्धेन ६८
विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन ६८
विमुत्तिसुखपटिसंवेदी ३,४,५
विमोक्खानं १०७
विमोक्खं १०१
विरागता ५
विरागो ६,७,८
विरेचनं २२५,२३४,२९६
विसाखा मिगारमाता ३०६,३८७
विसाखायमिगारमातुया १५९
विसाणमयं २२२
विसारदो ३९१
विलङ्गं २२०
विवट्टं ३०४
विवादकारका १९४
विवेको ५
विहारपच्छायायं १९९
विहारो ५५,१००

वीणाय २०२
वीणं १८,३७६
वीतरागा ३१०,३११
वीथिकुसलो ३०८
वीर ७,८
वीरियसमतं २०.२
वीरियारम्भस्स ४३
वीसतिवग्गो ३३४
वुड्ढपब्बजितो २६२
वुसितब्रह्मचरियो ४
वुसितवा २०२
वूपकट्ठो २०२,३८३
वेज्जो २३३
वेठनं ३२१
वेतनं २५५
वेदना ३,१६,१७
वेदनट्टा ३२१
वेदन्तगू ४
वेधव्याय ४१
वेनयिको २४९
वेय्याकरणस्मिं १५
वेय्यावच्चो ६१
वेरा ३७५
वेलट्ठसीसस्स २२०
वेलट्ठो कच्चानो २४०
वेसारज्जप्पत्तो १५,२०
वेसालिका २४६
वेसालियं ३०६
वेसाली ३०४
वेसियागोचरो ७४
वेसी २५
वेस्सामित्तो २५९
वेहासं २००
वेळुरियमया पादुका २१०
वेळुपत्तपादुकायो २०९
वेळुमयं २२२
वेळुवने १४४
वेळुवनं ३८
वोहारिके महामत्ते ७८
ब्यत्तो १२०
ब्यग्घचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०६

स

सकदागामीफले ३०९
सकटेसु २५३
सकुन्तका १४४
सक्केसु ८६
सक्को देवानमिन्दो २८
सक्यकुला ३५,३९
सक्यपुत्तिया ४२,७६,११९,३७२
सक्यपुत्तो ३५,३९,२५९
सग्गा २३९
सङ्खनाभिमयं २२२
सङ्खलिखितं २०१
सङ्खारा ३,१६,१७
सङ्गति ३८०
सङ्गरं २६०
सङ्घकम्मं १०८,३७०
सङ्घनानाकरणं ३७०
सङ्घभत्तं ८८,५५,१००
सङ्घभेदको ९२,१२२
सङ्घभेदो १५८,३७०
सङ्घराजि ३७०
सङ्घववत्थानं ३७०
सङ्घसामग्गिं ३८९
सङ्घाटिं ९८,३०४
सङ्घाटियो ४४
सङ्घातनिकं ७५
सङ्घादिसेसा १९१
सङ्घादिसेसे ११४
सङ्घारामं ८८
सङ्घिकानि २६३,३१६
सङ्घुपट्ठाका २३४
सङ्घुपट्ठाको १४५
सच्चकालो ९८
सज्जुलसं २२९
सञ्जयो ३८
सञ्ञेय्यानि ४१
सञ्ञा १६,१७
सत्तरसवग्गिया ८०
सत्ताहकरणीयेन १४६,१६२
सत्ताहकालिकं १२८,२६४

सत्ताहवद्दलिका ५
सतिविनयं ३४३
सत्थकम्मं २२४,२३३
सत्थलूखं ३०४
सत्थवाह ७,८
सत्था ११,३५,३०८,३८१
सत्थेन १५९
सदेवके १४
सद्दा २३
सद्धादेय्यं ३१३
सद्धामत्तकं २०२
सद्धिविहारिको ४३,५६,३१७
सद्धं १०
सन्तमनूपधीकं ३६
सन्तानकं ४५
सन्थागारे २४८
सन्दिट्ठानं ३६८
सनन्तनो ३८०
सन्निट्ठानन्तिका २६८
सन्निस्सज्जं २०७
सपजापतिको ३७३
सपत्तसंवासञ्ञेव ११६
सपदानं २२६
सप्पि ५५,१००,२१८,२५८
सब्बकण्हा उपाहनायो २०५
सब्बकण्हानि ३२१
सब्बत्थकं महामत्तं २२६
सब्बनीलकानि ३२१
सब्बनीलिका उपाहनायो २०४
सब्बपीतकानि ३२१
सब्बपीतिका उपाहनायो २०५
सब्बमञ्जिट्ठकानि ३२१
सब्बमञ्जेट्ठिका उपाहनायो २०५
सब्बमहानामरत्तानि ३२१
सब्बमहारङ्गरत्ता उपाहनायो २०५
सब्बमहारङ्गरत्तानि ३२१
सब्बलोहितकानि ३२१
सब्बमहानामरत्ता उपाहनायो २०५
सब्बलोहितिका उपाहनायो २०५
सब्बविदूहमस्मि ११
सब्बसङ्खारसमथो ६,७,८
सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो ६,७,८
सब्रह्मके १४
सब्बाभिभू ११
सभागा आपत्ति १२७,१७४
समग्गकम्मं ३५६
समग्गसञ्ञिनो १२९
समण २३
समणसारूप्पं ३०४
समणो गोतमो ११
समन्तचक्खु ७
सम्परायिके अत्थे १९९
सम्मारसेदं २२४
सम्मदञ्ञा–विमुत्तो २०२
सम्मप्पधाना २४
समाधिक्खन्धेन ६८
समाधीनं १०७
समाधिं १०१
समानवस्सिकं १८८
समानसंवासकदिट्ठिं १३९
समानसंवासकभूमियो ३७२
समानसंवासके १३९
समानसंवासा १११
समानचरियको ३१७
समानुपज्झायको ३१७
समापत्तिं १०७
समारके १४
समिहितं २५९
समुदयधम्मं १५,२०
समुदयो ३
समुद्दक्खायिकं २०८
सम्बोधाय १३
सम्माआजीवो १३
सम्माकम्मन्तो १३
सम्मादिट्ठि १३
सम्मासङ्कप्पो १३
सम्मासति १३
सम्मासमाधि १३
सम्मासम्बुद्धो १२,१३,३५,२४८
सम्मासम्बोधिं १४

सम्मावाचा १३
सम्मावायामो १३
सम्मुतिं २५४,३००
सम्मोदनीयं ४,३५
सम्मोदमाना ३८२
सपनिघटं १४७
सरणागमनेहि ८६
सरणं ६,२४
सरवती २०२
सरावकेसु २२१
सरीसपन्तरायो ११४
सरीसपेहि १५५
सलाकभत्तं ५५,१००
सलाकोधानियं २२२
सल्लवती २१६
सल्लेखस्स ४३
सवनन्तिका २६८
सवरभयं ११४,१८८
सस्समणब्राह्मणिया १४
सहम्पति ७,८,१०,२८
सहम्पतिस्स ६
सहायं ३८०
सहेतुधम्मं ३
सहुब्भारा २६८
सळायतनं ३
साकियो ७६
साकेता ९१
साकेते २६५,२८८
सागतो १९९
साटका २९०
साणवासी ३१५
साणं ५५,१००
सातिसारो ३४२
सापतेय्यं २९१
सामग्गिं ३६९
सामग्गी १०८
सामणेरपब्बज्जं ८६
सामणेरी १५३
सामणेरो ६७,१५३
सामिसो २२८
सामीचिकम्मं ३७०,३८४
सामुक्कंसिका धम्मदेसना १९,२४१
सामुद्दं २२०
सारणीयं ४,३५
सारदिकेन २१८
सारिपुत्तमोग्गलाना ३८
सारिपुत्तो ३९,८६,२३२,३८३
सालवती २८६
सालुकपानं २६०
सालोहितो ३७६
सावकत्तं २५१
सावकयुगं ४१
सावको ३६
सावत्थि ३८७
सावत्थियं १६५
सावत्थी ८७,३८४
सावित्ति २६०
सासपकुड्डेन २२४
साहु ४३
स्वाक्खाते ३७८
सिक्खमाना १५२
सिक्खाकामो १२०,३६८
सिक्खापदानि ८७
सिक्खापदं ५६
सिक्खं पच्चक्खातको १२२
सिङ्गिवेरं २१९
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो ३७
सिङ्घाटकबन्धं ३०३
सिङ्घाटकं ३७५
सित्थं २३९
सिंधवं २२०
सिप्पस्स २०७
सिप्पानि ३७५
सिप्पं ३७६
सिविकाय १९९
सिविकं २११
सीतवने २०१
सीतालोणिं २२५
सीतासु ३२
सीतीभूतोस्मि ११

सीपदिको ३३८
सीपदिं ९४
सीमातिक्कन्तिका २६८
सीमासम्मुति १०९
सीमं १०९,३०५
सीलक्खन्धेन ६७
सीलब्बतपरामासं २०३
सीलविपत्ति १९१
सीवेय्यकं २९५
सीसमया पादुका २१०
सीसाबाधो २९१
सीहचम्मपरिक्खटा उपाहनायो २०५
सीहचम्मं २११
सीहो २४८
सीहं २३६
सुगतङ्गुलेन ३१२
सुगतो २३,३५,७८,२५६
सुची २१५
सुञ्ञागारं २४३
सुणिसा २८९
सुणिसाय २५५
सुतधम्मस्स ५
सुतवा १७
सुतेन १६७
सुत्तन्तिकेहि १८८
सुत्तन्तो १४७
सुद्धोदनो सक्को ८६
सुनखमंसं २३६
सुनीधवस्सकारा २४३
सुपस्सो नाम २३६
सुपिनं ३११
सुप्पतिट्ठे चेतिये ३५
सुप्पिया उपासिका २३४
सुप्पियो २३४
सुबाहु २१
सुरियो ४
सुलसिपण्णं २२०
सुवण्णपादुकायो १८
सुसानं १८,४७,२९९
सूकरसूनं २२१
सूपब्यञ्जनकं २५५
सूपानि २५४
सूपं ५७
सेखेन ञाणेन २०
सेट्ठिगहपति १९
सेतकण्णिकं २१६
सेतुघातो १६६
सेदकम्मं २२३
सेनानायके महामत्ते ७७
सेनानिगमो २३
सेनापति २४८
सेनासनचारिकं २०१
सेनासने ९६
सेनासनं १५५
सेय्यथापि आनन्द देवेहि तावतिंसेहि २४४
सेय्यथापि गवाघातनं २०१
सेय्यथापि गिहिकामभोगिना २१०
सेय्यथापि गोधामुखं २३३
सेय्यथापि गोपालका १५९
सेय्यथापि गङ्गा महियायाति २१०
सेय्यथापि छवडाहका १५९
सेय्यथापि तित्थिया १५९
सेय्यथापि तित्थिया ९३
सेय्यथापि दीपिच्छापो २१२
सेय्यथापि नाम उप्पलनियं ९
सेय्यथापि नाम गावी तरुणवच्छा २६१
सेय्यथापि नाम तालो मत्थकच्छिन्नो १०१
सेय्यथापि नाम पण्डुपलासो १००
सेय्यथापि नाम पुरिसो सीसच्छिन्नो १००
सेय्यथापि नाम फालो दिवससन्तत्तो २४१
सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो ७,१२,१५,१९
सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थं १९,२१,३६,३७,२००
सेय्यथापि पिसाचिल्लिका १५९
सेय्यथापि पुथुसिला द्वेधा भिन्ना १५९
सेय्यथापि भन्ते निक्कुज्जितं वा २०,२४१
सेय्यथापि भन्ते सेलो पब्बतो २०२
सेय्यथापि महन्ता अग्गिक्खन्धा २७
सेय्यथापि मिगलुद्दका १५९
सेय्यथापि मूगसूकरा १०६

सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा ३
सोणो १९९
सोणो कुटिकण्णो २१३
सोतञ्ञनं २२१
सोतापत्तिफले ३०९
सोतं ३४
सोरता ३७९
सोवण्णमया पादुका २०९
सोसारितो ३३८
सोसो ७६
संगीति १००
संयमो ५

ह

हत्थवट्टकं २११
हत्थत्थरं २११
हत्थप्पत्तं सुसानं (उप०) १८
हत्थाचरियं ३७६
हत्थिकलभेहि ३८३
हत्थिच्छापेहि ३८३
हत्थिनागो ३८३
हत्थिभण्डे ८९
हत्थिसालं २९४,३७६
हत्थी २३५
हम्मियं ५५,१००,१४६,
हरीतकी ३१
हरीतकं २२०
हलिद्दिं २१९
हारको १४५
हिङ्गुजतुं २२०
हिङ्गुसपाटिकं २२०
हिङ्गु २२०
हिन्तालपादुकं २०९
हिमपातसमये ३०४
हिरञ्ञं २०४,२८८
हीनायावत्तित्वा २०१
हुते ३६
हुहुङ्कजातिको ४
हेतुप्पभवा ३९
हेमन्तिकासु ३२
हेमन्तं ८२,१४४

गाथायो

अक्कोच्छि मं अवधि मं···वेरं तेसूपसम्मति ३८०
अक्कोच्छि मं अवधि मं···वेरं तेसं न सम्मति ३८०
अग्गिहुत्तमुखा यञ्ञा सावित्ती २६०
अट्ठिच्छिन्ना पाणहरा ३८०
अथ रत्तिया अच्चयेन २७
अनानुवज्जो पठमेन सीलतो ३९०
अन्तलिक्खचरो पासो २३
अपारुता तेसं अमतस्स १०
अप्पेव मं न विहेठेय्य २७
अप्पं वा बहुं वा भासस्सु ३९
अहं हि अरहा लोके ११
आगतो खो महासमणो ४१,४२
आपज्जति यावतकेसु ३९१
इट्ठा धम्मा अनिट्ठा च २०४
उब्भिन्नं सजोतिभूतानं २७
एकस्स चरितं सेय्यो ३८०
एते द्वे सहायका आगच्छन्ति ४१
एतं नागस्स नागेन ३८४
एत्थेव ते मनो न रमित्थ ३६
एसेव धम्मो यदि ३९,४०
कस्मा तुम्हाक नो सिया ३८०
किच्छेन मे अधिगतं ६,८,९
किमेव दिस्वा उरुवेलवासि ३६
गम्भीरे ञाणविसये अनुत्तरे ४१
चतुन्नं अरियसच्चानं यथाभूतं २४६
तण्हक्खयाधिमुतस्स असम्मोहं २०४
ततो न अनुकम्पन्ति माता पुत्तं २४५
तथेव पञ्हं परिसासु ३९१
तुम्हा हि यागुं अलमेव दातुं २३८
तस्स सम्मा-विमुत्तस्स २०४

तानि एतानि दिट्ठानि भवनेत्ति	२४६
तिण्णो तिण्णेहि सह पुराणजटिलेहि	३७
दन्तो दन्तेहि सह पुराणजटिलेहि	३७
दसवासो दसबलो दसधम्मविदू	३८
दिब्बं सा लभते	३१०
दिस्वा आदीनवं लोके	२१५
दिस्वा इसिं पविट्ठं अहिनागो	२७
दिस्वा पदं सन्तमनूपधीकं	३६
धम्मचक्कं पवत्तेतुं गच्छामि	११
नक्खत्तानं मुखं चन्दो आदिच्चो	२६०
न खो मे महासमण गरू	२७
न मे आचरियो अत्थि	११
नयन्ति वे महावीरा सद्धम्मेन	४२
न हि वेरेन वेरानि	३८०
निस्सारणं गच्छति यानि	३९१
नीला अथ लोहितका मञ्जेट्ठा	२७
नेक्खम्मं अधिमुत्तस्स	२०४
नेरञ्जरायं भगवा उरुवेलकस्सपं	२६
नो चे लभेथ निपकं	३८०
पटिभानमस्स उपजायते ततो	२३८
पटिसोतगामिं निपुणं	६,८,९
पत्तम्हि ओदहित्वा अहिनागं	२७
परिमुट्ठा पण्डिताभासा	३८०
परे च न विजानन्ति	३८०
पातुरहोसि मगधेसु पुब्बे	७,८,९
पुथुसद्दो समजनो न बालो	३८०
बद्धोसि मारपासेहि	२४
बद्धोसि सब्बपासेहि	२३
मक्खं च असहमानो	२७
मादिसा वे जिना होन्ति	११
मुत्ताहं मारपासेहि	२४
मुत्ताहं सब्बपासेहि	२३
मुत्तो मुत्तेहि सह पुराणजटिलेहि	३७
यदा हवे पातुभवन्ति···अवेदी ति	४
यदा हवे पातुभवन्ति···ओभासयमन्तलिक्खं ति	४
यदा हवे पातु भवन्ति धम्मा···सहेतुधम्मं ति	३
यस्मिं पदेसे कप्पेति वासं	२४५
या अन्नपानं ददतिप्पमोदिता	३०९
या तत्थ देवता आसुं तासं	२४५
ये तरन्ति अण्णवं सरं	२४५
ये धम्मा हेतुप्पभवा	३९,४०
यो धीरो सब्बधि दन्तो	३८
यो ब्राह्मणो बाहितपापधम्मो	४
यो सञ्ञतानं परदत्तभोजिनं	२३८
रूपा सद्दा रसा गन्धा	२३
रूपे च सद्दे च अथो रसे च	३६
सगारवो वुड्ढतरेसु भिक्खुसु	३९१
सङ्घस्स किच्चेसु च	३९०
सन्तो सन्तेहि सह पुराणजटिलेहि	३७
सब्बाभिभू सब्बविदूहमस्मि	११
सुखा विरागता लोके	५
सुखो विवेको तुट्ठस्स	५
सेले यथा पब्बतमुद्धनिट्ठितो	७,८,९
सेलो यथा एकग्घनो	२०४
सोकावतिण्णं जनतमपेतसोको	७,८,९
सो तादिसो सीलविसुद्धिया	३९१

State Museum L
Lucknow

Printed by Laxmibai Narayan Chaudhari, at the Nirnaya Sagar Press,
26-28, Kolbhat Street, Kalbadevi, Bombay
Published by J. Kashyap, Secretary, Pāli Publication Board, Nalanda,
PATNA (INDIA)

श्री नालन्दा

देवनागरी-पालि-ग्रन्थमाला

महापरिनिर्वाण के बाद ही, आर्य काश्यप-उपालि-आनन्द आदि बुद्ध के अपने प्रमुख शिष्यों ने मगधराज अजातशत्रु के संरक्षण में राजगृह के वैभार पर्वत पर पाँच सौ अर्हत भिक्षुओं की एक बैठक बुलाई, जिसमें भगवान् की वाणी का संग्रह कर लिया। उसके बाद, समय समय पर आवश्यकतानुसार विज्ञ भिक्षुओं की बैठकें होती रहीं, और उस संग्रह का संशोधन होता रहा। इसी संग्रह को पालित्रिपिटक कहते हैं।

हमारा इतना विशाल और महत्त्वपूर्ण साहित्य आज तक सिंहल, बर्मी, श्यामी, कम्बोडियन तथा रोमन अक्षरों में तो पूर्णतः प्राप्त था, किन्तु किसी भी भारतीय लिपि में नहीं।

इस अभाव को दूर करने के उद्देश्य से, २५०० वीं बुद्धजयन्ती के अवसर पर, भारतीय सरकार ने नालन्दा-पालि-प्रतिष्ठान को कोष प्रदान कर इसकी सुविधा दी कि वह विनयपिटक के तीन ग्रन्थों—महावग्ग, चुल्लवग्ग और पाचित्तिय—का नागरी में सम्पादन तथा प्रकाशन कर सके। फिर, इसी सिलसिले में, भारत-सरकार तथा बिहारसरकार के संयुक्त प्रयास से पूर्ण त्रिपिटक के प्रकाशन की योजना बनाई गई। प्रकाशन की सारी व्यवस्था करने के लिए बिहार-सरकार ने एक 'पालि-प्रकाशन-बोर्ड' का निर्माण कर दिया है।

PRICE Rs. 5/- मूल्य ५)